การสำรวจสถานภาพเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนา แหล่งเรียนรู้และเครือข่ายทางวัฒนธรรม ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม

EXAMINING WORKING STATUS FOR COMPOSING DEVELOPMENTAL PLAN OF AFFILIATED CULTURAL LEARNING PLACES OF THE OFFICE OF THE NATIONAL CULTURE COMMISSION IN MINISTRY OF CULTURE.

โดย

มนต์ ขอเจริญ
วารุณี เครือประดิษฐ์
สุระเชษฐ์ สุทธิบุดร
กัณฑ์ธิมา สุขสวัสดิ์

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
กระทรวงวัฒนธรรม
ประจำปีงบประมาณ 2549

บทคัดย่อ

แหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมทั้งที่อยู่ในสังกัดของ สวช. และเป็นเครือข่ายของสวช. คือศูนย์วัฒนธรรม หอวัฒนธรรมนิทัศน์ หอไทยนิทัศน์ บ้านศิลปิน ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน ก็ประสบปัญหาในการดำเนินงานคล้ายคลึงกับแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมอื่นๆ ที่เคยงานวิจัยอื่นๆ ทำการสำรวจมาก่อนหน้านี้ ทั้งในเรื่องนโยบายจากภาครัฐที่ขาดความต่อเนื่อง เรื่องงบประมาณและบุคลากรที่ไม่พอเพียง เรื่องการขาดความร่วมมือจากชุมชน เรื่องการขาดเครือข่ายในการทำงาน เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้สะท้อนออกมาอย่างเด่นชัดเป็นรูปธรรมเมื่อนำแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมข้างต้นมาจัดอันดับตามเกณฑ์การเป็นแหล่งเรียนรู้ใน 4 เกณฑ์คือ 1. เกณฑ์ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมายของแหล่งเรียนรู้ 2.เกณฑ์ด้านการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ 3.เกณฑ์ด้านการสร้างกระบวนการการเรียนรู้ และ 4.เกณฑ์ด้านการติดตามและประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง พบว่าจากการประเมินการทำงานที่ผ่านมา ของแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาจัดกลุ่มแหล่งเรียนรู้ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเสื่อมโทรม (ได้คะแนนน้อยกว่า 50 คะแนน) กลุ่มปานกลาง (ได้คะแนนระหว่าง 51-70 คะแนน) และกลุ่มดี (ได้คะแนน 71 คะแนนขึ้นไป) พบว่าแหล่งเรียนรู้ ส่วนใหญ่จัดอยู่ในกลุ่มเสื่อมโทรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ศูนย์วัฒนธรรม ส่วนใหญ่จัดอยู่ในกลุ่มเสื่อมโทรม (47.9%) จำนวน 35 แห่ง รองลงมาคือกลุ่มปานกลาง (27.4%) จำนวน 20 แห่ง และ กลุ่มดี (24.7%) จำนวน 18 แห่งตามลำดับ และเมื่อพิจารณาคะแนนตามเกณฑ์การแบ่งกลุ่มแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม ในสังกัด สวช. พบว่ามีเพียงเรื่องเดียวที่อยู่ในเกณฑ์ดี คือ นโยบายและจุดมุ่งหมายของแหล่งเรียนรู้ (54.8%) ส่วนเรื่องอื่นๆ อยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุง และเรื่องที่เห็นว่าควรปรับปรุงมากที่สุด คือ การติดตามและประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (67.1%) รองลงมาคือ การสร้างกระบวนการการเรียนรู้ (57.5%) และการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ (56.2%) ตามลำดับ

หอวัฒนธรรมนิทัศน์ ส่วนใหญ่จัดอยู่ในกลุ่มเสื่อมโทรม (62.8%) จำนวน 27 แห่ง รองลงมาคือ กลุ่มปานกลาง (25.6%) จำนวน 11 แห่ง และ กลุ่มดี (11.6%) จำนวน 5 แห่ง ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาคะแนนตามเกณฑ์การแบ่งกลุ่มแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม ในสังกัด สวช. พบว่ามีเพียงเรื่องเดียวที่อยู่ในเกณฑ์ดี คือ นโยบายและจุดมุ่งหมายของแหล่งเรียนรู้ (48.8%) ส่วนเรื่องอื่นๆ อยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุง และเรื่องที่เห็นว่าควรปรับปรุงมากที่สุด คือ การติดตามและประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (76.7%) รองลงมาคือ การสร้างกระบวนการการเรียนรู้ (74.4%) และการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ (69.8%) ตามลำดับ

ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน ส่วนใหญ่จัดอยู่ในกลุ่มเสื่อมโทรม (82.1%) จำนวน 276 แห่ง รองลงมาคือ กลุ่มดี (10.7%) จำนวน 36 แห่ง และ กลุ่มปานกลาง (7.2%) จำนวน 24 แห่ง ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาคะแนนตามเกณฑ์การแบ่งกลุ่มแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม ในสังกัด สวช. พบว่าทุกเรื่องอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุง และเรื่องที่เห็นว่าควรปรับปรุงมากที่สุด คือ การติดตามและประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (86.6%) รองลงมาคือ การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ (81.5%) การสร้างกระบวนการการเรียนรู้ (81.3%) นโยบายและจุดมุ่งหมายของแหล่งเรียนรู้ (66.1%) ตามลำดับ

หอไทยนิทัศน์, หออัครศิลปิน นั้นจัดว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในเกณฑ์ดี โดยเกณฑ์ที่อยู่ในเกณฑ์ดีคือเรื่องนโยบายและจุดมุ่งหมายของแหล่งเรียนรู้ การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ และการสร้างกระบวนการเรียนรู้ ส่วนแหล่งเรียนรู้**บ้านศิลปิน**นั้น พบว่าที่จัดอยู่ในเกณฑ์ดีคือ บ้านหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช และ บ้านนางแสงดา บันสิทธิ์ เกณฑ์ปานกลางได้แก่ บ้านครูอินสนธิ์ วงศ์สาม และบ้านครูมนตรี ตราโมท และที่จัดอยู่ในกลุ่มเสื่อมโทรมได้แก่ บ้านครูเปลื้อง ฉายรัศมี และบ้านนายฉิ้น อรมุด (บ้านอรรถโฆษิต)

สำหรับแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งเรียนรู้และเครือข่ายทางวัฒนธรรมนั้น ได้กำหนดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นข้างต้นและเพื่อมุ่งเน้นการประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน นั้นประการแรกและประการสำคัญที่สุดคือการกลับไปเริ่มต้นที่ชุมชน หรือการที่ทำให้การพัฒนานั้นไม่ใช่การพัฒนาที่แหล่งเรียนรู้แต่เป็นการพัฒนาที่ “ระเบิด” ออกมาจากชุมชน คือ แนวทางการพัฒนาจะต้องเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน โดย สวช. จะต้องมีบทบาทในการสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการ บริหารวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง เพราะปัญหาส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นกับแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมโดยเฉพาะในกลุ่ม “เสื่อมโทรม” คือการขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนในแหล่งเรียนรู้นั้นๆ โดยการมีส่วนร่วมนั้นมิได้หมายความถึงแค่ การมาร่วมงานหรือกิจกรรมต่างๆ ที่แหล่งเรียนรู้จัดขึ้น แต่หมายถึงการมีส่วนร่วมในระดับการร่วมวางนโยบาย การบริหารงานแหล่งเรียนรู้

แนวทางการพัฒนาต่อมาคือ การประสานให้เกิดการทำงานในระดับเครือข่ายให้เกิดผลมากที่สุด สวช. ต้องดำเนินการคือต้องประสานการทำงานของเครือข่ายให้เกิดภาพของการทำงานเชิงยุทธศาสตร์ให้เกิดขึ้นทั้งในเครือข่ายระดับผู้กำหนดนโยบาย เช่น สวช. กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ องค์กรอิสระที่เกี่ยวข้องการแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อกำหนดทิศทางการทำงานให้สอดรับกัน การสนับสนุนข้อมูลระหว่างกัน และการประสานการทำงานของเครือข่ายในระดับผู้ปฏิบัติระดับท้องถิ่น เช่น ภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.). ภาควิชาการ ภาคธุรกิจ ภาคประชาชน และแหล่งเรียนรู้อื่นๆ นอกจากนี้ สวช. ยังต้องพัฒนาองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เป็นระบบมากขึ้น โดยการ พัฒนาองค์ความรู้ด้านแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม ทั้งองค์ความรู้ด้าน

วัฒนธรรมในท้องถิ่น ผ่านรูปแบบเช่นการทำแผนที่วัฒนธรรมของชุมชนตัวเอง (mapping) หรือการให้ทุนสนับสนุนงานวิจัยในเนื้อหาที่ยังขาดอยู่

การจัดกระบวนการเรียนรู้โดยยึดผู้ชมเป็นสำคัญก็เป็นปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทีมวิจัยค้นพบในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมในท้องถิ่น เช่นเดียวกับต้องมีระบบการประเมินและระบบมาตรฐานการดำเนินงานที่ดี, การสร้างทำเนียบแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมที่ครบถ้วนยังเป็นข้อจำกัดประการหนึ่งของ สวช. ประการต่อมาในการทำงานในภาพรวม เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนทางสังคม (mobilization) สวช. สมควรผลักดันวาระแห่งชาติในเรื่องการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมจะเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมการทำงานเชิงลึกให้ประสบความสำเร็จมากขึ้น ประการสุดท้าย การจัดตั้งกองทุนขึ้นมาสนับสนุนงานด้านวัฒนธรรม จะเป็นแนวทางการพัฒนาที่จะสร้างความยั่งยืนและความคล่องตัวในการบริหารงานแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมต่อไปในอนาคต

ABSTRACT

Cultural learning places have been encountering various problems such as inconsistency of cultural policy from top management such as Ministry of culture or the Office of the National Culture Commission, the insufficient budget and staff, lacking of working network. Those problems described above, again, have reflected clearly in this research. The research employed 4 criteria; policies and objectives of cultural learning place, management of cultural learning places, building learning process and monitoring and evaluating. The research found finding as follows.

First, Cultural centers which have categorized in good, moderate and poor condition are 18 places (24.7%), 20 places (27.4%) and 35 places (47.9%) respectively. The criterion which most cultural centers have performed well is policy and objective criterion. On the other hand, the criterion of monitoring and evaluation is required urgent attention. Second, Cultural exhibition halls have categorized in good, moderate and poor condition: 5 places (11.6%), 11 places (25.6%) and 27 places (62.8%) respectively. The criterion which most Cultural exhibition halls have performed well is policy and objective criterion. On the other hand, the criterion of monitoring and evaluation is required urgent attention. Third, community's cultural integration center have categorized in good, moderate and poor condition: 36 places (10.7%), 24 places (7.2%) and 276 places (82.1%) respectively. Notice that there are no criteria which most community's cultural integration center have performed well. On the other hand, the criterion of monitoring and evaluation is the most required attention. Forth, the Thai Life Permanent Exhibition Hall and The Supreme Artist Hall categorized in good condition due to their well management. Fifth, Home of Artist have categorized in good, moderate and poor condition: 2 places (33.3%), 2 places (33.3%) and 2 places (33.3%) respectively.

Encouraging community participation is a vital key success for cultural learning places. The level of participation is not only in operational level but also in policy level. Furthermore, building cultural network both horizontally and vertically is also another key development strategy for cultural learning places. The Office of the National Culture Commission, therefore, needs to act as a facilitator among various stakeholders involved in assisting cultural learning places. Accumulating body of knowledge of local cultural heritage by

activity likes "cultural mapping" is also need to achieve in order to get community participation.

Key performances such as improving management capacity of learning process in cultural learning place, establishing monitoring and evaluation process, gathering full directory cultural learning places, establish funds for cultural learning process and knowledge management are also essential for The Office of the National Culture Commission to consider accordingly. Importantly, to get attention from Thai society the Office of the National Culture Commission need to drive social mobilization regarding cultural learning process. Otherwise, the task will be problematical.

สารบัญ

บทคัดย่อ..... ก
สารบัญ..... ฉ
สารบัญตาราง..... ฌ
สารบัญแผนภูมิ..... ฎ

บทที่ **หน้า**

1 บทนำ

ความเป็นมาของงานวิจัย..... 1
วัตถุประสงค์ของงานวิจัย..... 2
ปัญหาการวิจัย..... 2
ขอบเขตงานวิจัย..... 2
ข้อจำกัดของงานวิจัย..... 2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ..... 3
ผลที่คาดว่าจะได้รับ..... 3

2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดด้านการปฏิรูปการเรียนรู้และสาระบัญญัติตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ..... 4
แนวคิดเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้..... 9
แนวคิดด้านการดำเนินงานวัฒนธรรมของกระทรวงวัฒนธรรม..... 25
ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของภาครัฐต่อการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมในประเทศไทย..... 28
การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมในประเทศไทย..... 40
แนวคิดด้านการประเมินผลการดำเนินงาน..... 53
แนวคิดด้านการสร้างเกณฑ์การสรรหาและยกย่องแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบ..... 63
งานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง..... 65

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ หน้า

3 ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง..... 72
วิธีเลือกตัวอย่าง..... 73
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย..... 82
การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล..... 88
การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม..... 90
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล..... 90
วิธีการดำเนินการวิจัย..... 91
สถานที่ทำการวิจัยหรือเก็บข้อมูล..... 91
การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัย..... 91
อุปกรณ์การวิจัย..... 92
ระยะเวลาดำเนินการวิจัย..... 92
แผนการดำเนินงานตลอดโครงการ..... 93

4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการสำรวจสถานภาพแหล่งเรียนรู้..... 94
ศูนย์วัฒนธรรม..... 94
หอวัฒนธรรมนิทัศน์..... 110
ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน..... 126
บ้านศิลปิน..... 138
หอไทยนิทัศน์, หออัครศิลปิน..... 142
สรุปผลการประเมินแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม..... 145
ศูนย์วัฒนธรรม..... 193
หอวัฒนธรรมนิทัศน์..... 197
ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน..... 201
บ้านศิลปิน..... 206
หอไทยนิทัศน์, หออัครศิลปิน..... 210

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
	การถอดบทเรียนการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมจากกรณีศึกษา.....	211
	หอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดศรีโคมคำ.....	211
	พิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.....	219
	ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน ตำบลแม่ข้าวต้ม จ. เชียงราย.....	224
	ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเลย สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.....	227
5	**สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ**.....	233
	บรรณานุกรม.....	238
	ภาคผนวก.....	244
	ตัวอย่างแบบสอบถามและประเด็นสัมภาษณ์เชิงลึก.....	245
	การเสวนาเรื่อง “การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม: บทบาทที่ท้าทายของภาครัฐในอนาคต”	284
	แผนพัฒนาศักยภาพแหล่งเรียนรู้และเครือข่ายทางวัฒนธรรม ปี 2550.....	314
	แผนพัฒนาศักยภาพแหล่งเรียนรู้และเครือข่ายทางวัฒนธรรม ปี 2550-2552.....	326
	ทำเนียบแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมทั่วประเทศ.....	338

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
4.1	แสดงลักษณะการเป็นแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของศูนย์วัฒนธรรม.....	96
4.2	แสดงความสำเร็จในการบริหารจัดการของหน่วยงานที่ศูนย์วัฒนธรรมสังกัด..	96
4.3	แสดงแนวทางที่ช่วยแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของศูนย์วัฒนธรรม.....	98
4.4	แสดงองค์กรหรือเครือข่ายในท้องถิ่นที่ให้ความร่วมมือต่อการดำเนินงานของศูนย์วัฒนธรรม.....	99
4.5	แสดงปัจจัยแห่งความสำเร็จและแนวทางการพัฒนาของศูนย์วัฒนธรรม.....	102
4.6	แสดงลักษณะการเป็นแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของหอวัฒนธรรมนิทัศน์.....	112
4.7	แสดงความสำเร็จในการบริหารจัดการของหอวัฒนธรรมนิทัศน์.....	112
4.8	แสดงปัญหาและอุปสรรคสำคัญต่อการดำเนินงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์....	114
4.9	แสดงแนวทางที่จะช่วยแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของหอวัฒนธรรมนิทัศน์.....	114
4.10	แสดงองค์กรหรือเครือข่ายในท้องถิ่นที่ให้ความร่วมมือในการทำงานกับหอวัฒนธรรมนิทัศน์.....	115
4.11	แสดงการมีส่วนร่วมของชุมชนกับหอวัฒนธรรมนิทัศน์.....	118
4.12	แสดงปัจจัยแห่งความสำเร็จอย่างยั่งยืนในการดำเนินงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์.....	118
4.13	แสดงลักษณะของการเป็นแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของศูนย์บูรณาการฯ.....	127
4.14	แสดงความสำเร็จในการบริหารจัดการของศูนย์บูรณาการฯ.....	128
4.15	แสดงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์บูรณาการฯ.....	129
4.16	แสดงแนวทางที่ใช้ในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของศูนย์บูรณาการฯ.....	130
4.17	แสดงองค์กรหรือเครือข่ายในท้องถิ่นที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานกับศูนย์บูรณาการฯ.....	131
4.18	แสดงการมีส่วนร่วมของชุมชนกับศูนย์บูรณาการฯ.....	133
4.19	แสดงปัจจัยแห่งความสำเร็จอย่างยั่งยืนในการดำเนินการด้านศูนย์บูรณาการฯ	134
4.20	แสดงกลุ่มแหล่งเรียนรู้จำแนกตามเกณฑ์การแบ่งกลุ่มแหล่งเรียนรู้.....	146
4.21	แสดงคะแนนประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์วัฒนธรรมที่ใช้ในการแบ่งกลุ่มแหล่งเรียนรู้.....	147
4.22	แสดงคะแนนประเมินผลการดำเนินงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ที่ใช้ในการแบ่งกลุ่มแหล่งเรียนรู้.....	155
4.23	แสดงคะแนนประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน ที่ใช้ในการแบ่งกลุ่มแหล่งเรียนรู้.....	159

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
4.24	แสดงการปฏิบัติงานตามแนวนโยบายการทำงานของศูนย์วัฒนธรรม.....	194
4.25	แสดงการปฏิบัติงานตามแนวนโยบายการทำงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์.....	198
4.26	แสดงการปฏิบัติงานตามแนวนโยบายการทำงานของศูนย์บูรณาการฯ.....	203

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิ		หน้า
2.1	แสดงการดำเนินงานของแหล่งเรียนรู้	19
2.2	แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง ความมุ่งหวังการดำเนินงาน และผลการดำเนินงาน	55
2.3	แสดงดัวชี้วัดผลการดำเนินงาน: ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและความพึงพอใจ	57
2.4	แสดงสายความสัมพันธ์ระหว่างผลการดำเนินงาน (chains of outputs)	61
2.5	แสดงดัวชี้วัดผลการดำเนินงาน	63
4.1	แสดงระยะเวลาในการดำเนินงานของศูนย์วัฒนธรรม	94
4.2	แสดงหน่วยงานที่ศูนย์วัฒนธรรมสังกัด	95
4.3	แสดงจุดเด่นของศูนย์วัฒนธรรม	95
4.4	แสดงความพึงพอใจโดยภาพรวมต่อผลการดำเนินงานของศูนย์วัฒนธรรม	97
4.5	แสดงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์วัฒนธรรม	98
4.6	แสดงกลุ่มบุคคลที่อยากให้เข้ามาร่วมดำเนินงานในศูนย์วัฒนธรรม	101
4.7	แสดงการเข้ามามีส่วนร่วมกับศูนย์วัฒนธรรม	102
4.8	แสดงระยะเวลาในการดำเนินงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์	110
4.9	แสดงหน่วยงานที่หอวัฒนธรรมนิทัศน์สังกัด	111
4.10	แสดงจุดเด่นของหอวัฒนธรรมนิทัศน์	111
4.11	แสดงความพึงพอใจโดยภาพรวมต่อผลการดำเนินงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์	113
4.12	แสดงบุคคลที่อยากให้เข้าร่วมดำเนินงานกับหอวัฒนธรรมนิทัศน์	117
4.13	แสดงระยะเวลาในการดำเนินงานของศูนย์บูรณาการฯ	126
4.14	แสดงจุดเด่นของศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน	127
4.15	แสดงความพึงพอใจโดยภาพรวมต่อผลการดำเนินงานของศูนย์บูรณาการฯ	129
4.16	แสดงบุคคลที่อยากให้เข้าร่วมดำเนินงานในศูนย์บูรณาการฯ	132

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความเป็นมาของการวิจัย

แนวคิดสร้างแหล่งเรียนรู้เป็นผลสืบเนื่องมาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้ง แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ทุกรูปแบบ อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) ในฐานะที่ดูแลแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมทั่วประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ขึ้นมาเองหรือการให้ความสนับสนุนในรูปของงบประมาณหรือข้อมูลข่าวสารแก่แหล่งเรียนรู้ของท้องถิ่น หรือของเอกชน ซึ่งตัวอย่างแหล่งเรียนรู้ที่สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) ดูแลและรับผิดชอบในบทบาทต่างๆ ข้างต้น มีอาทิเช่น ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน, หอไทยนิทัศน์, หอวัฒนธรรมนิทัศน์, บ้านศิลปิน, สภาวัฒนธรรม, ศูนย์วัฒนธรรม, พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน นอกจากนี้ยังมีแหล่งเรียนรู้ที่ดำเนินการโดยเครือข่ายของ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) อีกมากมาย เช่น พิพิธภัณฑ์ต่างๆ จะเห็นว่าตั้งแต่จุดเริ่มต้นของการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ จนถึงในปัจจุบัน มีแหล่งเรียนรู้เกิดขึ้นมามากมาย ซึ่งเป็นทิศทางที่ดีในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ในสังคมไทย

แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่มากมายนั้น ยังไม่ได้มีการจัดหมวดหมู่หรือประเภทอย่างชัดเจนโดยเฉพาะในด้านศักยภาพการพัฒนา ที่พบว่ามีแหล่งเรียนรู้หลายแห่งที่ยังประสบปัญหาในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่น่าสนใจ โดยเฉพาะในบริบทสังคมไทย และมีอีกหลายแหล่งเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จอยู่แล้วแต่ยังต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) จึงเห็นควรที่จะสำรวจแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในความรับผิดชอบหรือเป็นเครือข่ายของหน่วยงานทั้งหมด โดยให้ครอบคลุมถึง 1. แหล่งเรียนรู้ที่เสื่อมโทรม 2. แหล่งเรียนรู้ที่อยู่ระหว่างการพัฒนา และ 3. แหล่งเรียนรู้ที่ได้รับการพัฒนาแล้ว เพื่อสามารถกำหนดแนวทางการพัฒนา (กรณีเสื่อมโทรม) และจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในปีงบประมาณ 2550 - 2551

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเข้าใจสถานภาพของแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมในประเทศไทยทั้งที่อยู่ในสังกัดของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) และที่เป็นเครือข่ายของ สวช.
2. เพื่อสร้างและกำหนดตัวชี้วัดในการพัฒนาศักยภาพของแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม
3. เพื่อจัดกลุ่มแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมและจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพเพื่อที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีในอนาคต
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางเชิงนโยบายในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม

1.3 ปัญหาการวิจัย

1. แหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมทั้งที่อยู่ในสังกัดและที่เป็นเครือข่ายสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ มีสถานภาพและศักยภาพในการพัฒนาอย่างไร
2. ตัวชี้วัดที่นำมาใช้ในการแบ่งกลุ่มแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมตามศักยภาพการพัฒนามีลักษณะอย่างไร
3. แหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมทั้งที่อยู่ในสังกัดและที่เป็นเครือข่ายสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ สามารถแบ่งเป็นกลุ่มตามศักยภาพการพัฒนาได้อย่างไร
4. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมทั้งที่อยู่ในสังกัดและที่เป็นเครือข่ายสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เป็นอย่างไร

1.4 ขอบเขตของงานวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งเน้นการศึกษาแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมที่อยู่ในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) คือ ศูนย์วัฒนธรรม, หอวัฒนธรรมนิทัศน์, หออัครศิลปิน, หอไทยนิทัศน์, ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน และบ้านศิลปิน โดยเน้นประเด็นศึกษาเรื่องสถานภาพของแหล่งเรียนรู้และแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยใช้เวลาศึกษาในช่วงระยะเวลา 1 ปี ระหว่างเดือนพฤษภาคม 2549 ถึง เดือนพฤษภาคม 2550

1.5 ข้อจำกัดของงานวิจัย

1. ในขั้นของการสำรวจความรู้ คณะผู้วิจัยคาดว่าจะพบปัญหาและอุปสรรคบางประการ ได้แก่ ประการแรก เอกสารที่ศึกษาเรื่องแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม (สวช.) มีจำนวนจำกัด ส่วนใหญ่เป็นงานเขียนเรียบเรียงที่มีการอ้างอิงผลการวิจัยอยู่น้อย และเป็นงานเขียนในเชิงพรรณนา และส่วนใหญ่งานวิจัยเรื่องการสำรวจแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมเป็นงานในระดับวิทยานิพนธ์ในระดับบัณฑิตศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายการศึกษาเฉพาะบางประเด็น

2. ในขั้นของการวิจัยภาคสนามทั้งการสำรวจและการทดลอง มีข้อจำกัดสำคัญอยู่ที่เรื่องเวลา และงบประมาณ ทำให้ระยะเวลาเก็บข้อมูลมีช่วงเวลาจำกัด และการสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพก็ทำได้จำกัดเพียงบางจังหวัด

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. รัฐโดยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) เข้าใจถึงสถานภาพปัจจุบันของแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมโดยเฉพาะในด้านศักยภาพในการพัฒนา

2. ผู้บริหารในระดับต่างๆ ของแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม เข้าใจถึงสถานภาพของแหล่งเรียนรู้ของตนเอง ทำให้มองเห็นปัญหา และแนวทางทางแก้ไข โดยอาศัยตัวชี้วัดที่สร้างขึ้นร่วมกันเพื่อใช้เป็นแนวทางการในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม

3. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) สามารถจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมที่อยู่ในความดูแลของตนเองได้อย่างชัดเจน

4. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) และแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมในระดับและประเภทต่างๆ จะมีแนวทางที่ชัดเจนร่วมกันในการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่จะปฏิบัติในปี 2550 – 2551

1.7 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) นำผลที่ได้จากงานวิจัยชิ้นนี้เป็นแนวทางสำคัญในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การทำงานด้านพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมอย่างเป็นรูปธรรมในปี 2550 – 2551

2. สังคมไทยจะได้รับประโยชน์จากการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ที่จะสามารถกระตุ้นและตอบสนองความต้องการที่จะเรียนรู้ของประชาชนทุกวัยได้ ทำให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินงานสำรวจสถานภาพ การประเมิน และการจัดกลุ่มแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม ที่เป็นเครือข่ายของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ รวมถึงการเสนอแนะแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม ในงานวิจัยครั้งนี้นั้น ได้นำเอาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้ประกอบการดำเนินงานวิจัยดังนี้

2.1 แนวคิดด้านการปฏิรูปการเรียนรู้และสาระบัญญัติตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้
2.3 แนวคิดด้านการจัดการวัฒนธรรม
2.4 แนวคิดด้านการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม
2.5 แนวคิดด้านการประเมินการดำเนินงาน
2.6 แนวคิดด้านการสร้างเกณฑ์มาตรฐานการดำเนินงานของแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 สาระบัญญัติตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ: จุดเริ่มต้นของแนวคิดการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้

ตามที่กล่าวไว้ในบทนำว่าแนวคิดสร้างแหล่งเรียนรู้นั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้ง แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ทุกรูปแบบ อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่ถือกันว่าเป็นจุดเริ่มต้นของแนวคิดการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้ในมุมมองใหม่โดยภาครัฐ ดังนั้นเพื่อให้เข้าใจบริบทของการก่อตั้งแหล่งเรียนรู้ทั้งหลาย จึงควรเข้าใจสาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาทุกรูปแบบและประเภทการศึกษา เพื่อมุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม และสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ดังสาระที่กำหนดไว้ในมาตรา 23, 24, 25 ดังนี้

มาตรา 23 การจัดการศึกษาทุกระบบต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรมกระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ในเรื่องเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ตลอดจนประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทย การเมืองและการปกครอง ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี รวมทั้งเรื่องการจัดการด้านคณิตศาสตร์ ด้านภาษา การประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข การใช้และการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาดำเนินการ โดยการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และความแตกต่างของผู้เรียน จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกทักษะกระบวนการคิด การแก้ไขปัญหา ฝึกการปฏิบัติให้ทำให้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการเรียนรู้จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ

แผนการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 3 ประการ และ 11 แนวนโยบายการดำเนินงานเพื่อมุ่งพัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุล สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรมภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคม โดยเป้าหมายประการหนึ่งของการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ คือ การมุ่งให้คนไทยทุกคนมีโอกาสและทางเลือกที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดช่วงอายุแต่ละวัยจากสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยรูปแบบ วิธีการที่หลากหลาย พร้อมทั้งกำหนดกรอบและยุทธศาสตร์ให้แต่ละส่วนของสังคมตั้งแต่ ภาครัฐบาล สถานศึกษา ประชาชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง มีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติฯ กล่าวคือ มีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ยืดหยุ่น เปิดกว้าง, พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้ครอบคลุมวิทยาการที่หลากหลายสำหรับการศึกษาทุกรูปแบบ, พัฒนาข้อมูล สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต และรัฐส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตในรูปแบบต่างๆ และให้ทั่วถึง ครอบคลุมทุกภาคส่วนของสังคม

แนวคิดของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 นี้สอดคล้องกับแนวคิดการปฏิรูปการเรียนรู้ ที่มุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ใหม่ จากการเอาวิชาเป็นตัวตั้ง ไปสู่การเอาคนและสถานการณ์จริงเป็นตัวตั้ง ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ดีที่สุดโดยให้เรียนรู้จากประสบการณ์และกิจกรรม จากากรฝึกหัด การตั้งคำถาม และการแสวงหาคำตอบมีการใช้วิธีการ

ประเมินผลผู้เรียนที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น เกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และพัฒนาได้เต็มศักยภาพ

การดำเนินงานปฏิรูปการเรียนรู้ ได้ให้ความสำคัญในเรื่องของหลักสูตร ผู้เรียน เนื้อหา สาระ วิธีการเรียนการสอน แหล่งการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน ซึ่งผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งจากครูคน ครูเครื่อง ครูสิ่งของ และจากแหล่งความรู้ต่างๆ ที่สามารถนำมาปรับใช้กับวิถีไทยได้ ซึ่งเงื่อนไขในการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จส่วนหนึ่งคือ ทุกคนมีความเข้าใจว่า ความรู้มิใช่เกิดขึ้นเฉพาะในห้องเรียนโดยครูเป็นผู้สอนเท่านั้น แต่สามารถเรียนรู้ได้จากทุกแหล่ง ทุกที่ ทุกเวลา ควรมีการใช่และจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ทุกรูปแบบ ตลอดจนความร่วมมือกันระหว่างสถานศึกษาและชุมชนในการพัฒนาครู สื่อ แหล่งการเรียนรู้ทุกรูปแบบ ให้เพียงพอทั้งในและนอกสถานศึกษารวมถึงการจัดทำฐานข้อมูลเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ (สำนักงานปฏิรูปเพื่อการศึกษา, 2543) การดระหนักว่าการเรียนรู้ที่มีคุณภาพนั้นมิได้จำกัดให้เกิดขึ้นภายในสถานบันศึกษาเท่านั้น แต่การเรียนรู้มากมายเกิดขึ้นภายนอกสถานที่ตลอดเวลา จึงควรมุ่งพัฒนาผู้เรียน และสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ให้หลากรูปแบบ ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญต่อสัมฤทธิ์ผลของผู้เรียนและช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้เรียนทุกวัย

การศึกษาตลอดชีวิต: ฐานคิดสำคัญของแนวคิดการสร้างแหล่งเรียนรู้

แนวคิด "การศึกษาดลอดชีวิต" ไม่ได้เกิดขึ้นภายหลังจาก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แต่ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตนั้นก่อเกิดในช่วงระยะปลาย พ.ศ. 2503 ถึงต้น พ.ศ. 2513 ที่ได้มีการศึกษา มีสำรวจข้อมูลทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องและรวบรวมแนวคิดจากนักการศึกษามากมายเพื่อที่จะสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิตอย่างจริงจัง ปัจจุบันนี้คำว่า "การศึกษาตลอดชีวิต" ได้เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในการจัดการศึกษาของประเทศต่างๆ ทั่วโลก (สุมาลี สังข์ศรี, 2544)

เมื่อศึกษาความหมายของ "การศึกษาตลอดชีวิต" ตั้งแต่เริ่มนำคำนี้เข้ามาสู่ระบบการศึกษาของประเทศต่างๆ ในโลกจนถึงปัจจุบัน จากแนวคิดของนักการศึกษาหลายๆ ท่าน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ Dave (1973 อ้างใน สุมาลี สังข์ศรี, 2544) กล่าวถึงการศึกษาตลอดชีวิต พอสรุปได้ว่า คำว่า "การศึกษาตลอดชีวิต" มาจากคำที่เป็นพื้นฐาน 3 คำ คือ "ชีวิต" (life) "ตลอดชีวิต" (lifelong) และ "การศึกษา"(education) ความหมายของแต่ละคำจะช่วยให้รวมความหมายและขอบเขตของการศึกษาตลอดชีวิต คำว่า "ชีวิต" และ "การศึกษา"นั้นค่อนข้างจะมีความหมายซับซ้อนและมีความหมายได้หลายแนว ในแต่ละสังคม แต่ละประเทศ แต่ละช่วงเวลาก็อาจให้ความหมายแตกต่างกันออกไป นอกจากนั้น คำว่า "การศึกษากับการเรียนรู้" ก็จะทำให้คำว่า "การศึกษาตลอด

ชีวิต" และ "การเรียนรู้ตลอดชีวิต" มีความหมายต่างกันออกไป ส่วนคำว่า ตลอดชีวิต "lifelong" เป็นคำที่บ่งบอกถึงช่วงเวลาของการเรียนรู้ เพราะฉะนั้นการศึกษาตลอดชีวิตจึงเป็นการศึกษาที่เกิดขึ้นเมื่อชีวิตนั้นเริ่มขึ้นและสิ้นสุดเมื่อชีวิตนั้นสิ้นสุดลง โดยสรุปแนวคิดของ Dave การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาที่เกิดขึ้นเมื่อชีวิตเริ่มต้นและสิ้นสุดลงเมื่อชีวิตสิ้นสุดลงการศึกษาตลอดชีวิตครอบคลุมการศึกษาและกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมดที่เกิดขึ้นในทุกช่วงของชีวิต ตั้งแต่การศึกษาในวัยเด็กไปจนถึงการศึกษาในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา เมื่อจบจากโรงเรียนไปสู่การเป็นผู้ใหญ่ก็จะต้องมีการศึกษาต่อไปอีก แต่อาจจะอยู่ในรูปการศึกษาตามอัธยาศัยหรือการศึกษานอกระบบ การเรียนรู้ตลอดชีวิตจะช่วยให้บุคคลดำรงชีวิตประกอบอาชีพอย่างเหมาะสมและมีความรู้เพียงพอที่จะเผชิญกับชีวิตกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา

Faure (อ้างใน สุมาลี สังข์ศรี, 2544) กล่าวถึงการศึกษาตลอดชีวิต ว่าการศึกษาตลอดชีวิตครอบคลุมการศึกษาทุกลักษณะ ทุกรูปแบบ เป็นการศึกษาโดยรวมทั้งหมดไม่ว่าจะมองการศึกษาในส่วนใดหรือการศึกษาลักษณะใด ล้วนเป็นการศึกษาตลอดชีวิตทั้งสิ้น การศึกษาตลอดชีวิตไม่ว่าเป็นระบบการศึกษา แต่เป็นหลักการจัดการศึกษา ซึ่งรวมการศึกษาทุกระบบ ทุกหน่วยทุกแหล่งไว้ด้วยกันทั้งหมดและเป็นการพัฒนาการศึกษาในทุกส่วน นอกจากนี้ Simpson (1972 อ้างใน สุมาลี สังข์ศรี, 2544) ได้กล่าวถึงการศึกษาตลอดชีวิดว่าการศึกษาตลอดชีวิดไม่เป็นเพียงแนวคิดเท่านั้น แต่เป็นแนวปฏิบัติ เป็นปรัชญา เป็นยุทธวิธีเพื่อความเปลี่ยนแปลง เพื่อการพัฒนาไปสู่สังคมแห่งการศึกษา สังคมแห่งการเรียนรู้

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) (อ้างใน สุมาลี สังข์ศรี, 2544) ได้กล่าวโดยสรุปว่า มนุษย์จำเป็นต้องมีการศึกษา และจำเป็นจะต้องศึกษาไปจนตลอดชีวิต ทั้งนี้ เพราะชีวิดต้องการดำรงอยู่ด้วยดีและเจริญงอกงาม การจะดำรงอยู่ด้วยดีและเจริญงอกงามนั้น เป็นสภาพที่ชีวิดต้องทำให้เกิดขึ้นในแต่ละช่วงชีวิตของบุคคลต้องเผชิญกับสิ่งบีบคั้นจำกัดขัดขวางที่จะสกัดกั้นไม่ให้ไปสู่ผลดังกล่าว ซึ่งท่านเรียกว่า "ทุกข์) สิ่งที่ต้องทำ ก็คือ จะต้องพัฒนาคนขึ้นไปให้มีความรู้ ให้มีสิ่งที่เรียกว่าปัญญา ให้มีวิชชา พร้อมทั้งความสามารถอื่นๆ ที่จะช่วยให้แก้ปัญหาได้ เมื่อแก้ปัญหาได้ก็คือ ดับทุกข์ได้ ดังนั้น การศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อชีวิด เมื่อศึกษาดีแล้วก็แก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องสามารถดำรงชีวิดอยู่ด้วยดีและเจริญงอกงามเข้าถึงจุดหมายที่ชีวิดพึงต้องการ

สุนทร สุนันท์ชัย (อ้างใน สุมาลี สังข์ศรี, 2544)) ได้ให้ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิดว่าหมายถึงการจัดกระบวนการให้มีผลต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิด ดังนั้น จึงมีลักษณะดังนี้ ประการแรกเป็นการดำเนินการตลอดชีวิดของบุคคล ประการที่สองเป็นการจัดที่มีการวางแผน ทำให้ได้รับความรู้ ทักษะ และเจตคติ อันจำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลงในชีวิดซึ่งเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา จนในที่สุดทำให้บุคคลได้พัฒนาตนอย่างเต็มศักยภาพ ประการที่สามเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากแรงจูงใจของ

ผู้เรียนที่จะเรียนรู้ด้วยดนเอง และประการสุดท้ายเป็นการใช้แหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท ทั้งแบบในระบบ นอกระบบและไม่เป็นทางการหรือตามอัธยาศัย

จากที่นักวิชาการหลายท่านกล่าวมาข้างต้น จึงพอประมวลได้ว่าการศึกษาตลอดชีวิตนั้นเป็นการศึกษาทั้งหมดของชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตายมุ่งพัฒนามนุษย์ให้ปรับตนเข้ากับความเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบันและพัฒนาต่อเนื่องไปให้เต็มศักยภาพของบุคคลแต่ละคนเป็นการศึกษาที่เกิดจากแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ด้วยดนเองจากแหล่งการเรียนรู้ทุกชนิดทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย การศึกษาประเภทต่างๆ จึงเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตลอดชีวิต เช่น การศึกษาก่อนวัยเรียน ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษาการศึกษาหลังวัยเรียนในรูปแบบต่างๆ เช่น การศึกษานอกระบบ การศึกษาผู้ใหญ่ การศึกษาเหล่านี้เป็นเพียงประเภทย่อยๆ ของการศึกษาตลอดชีวิต เพราะการศึกษาตลอดชีวิตนั้นเป็นผลรวมของการศึกษาทุกประเภทที่บุคคลได้รับตั้งแต่เกิดจนตาย แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตจึงครอบคลุมทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่จัดให้แก่บุคคลทุกช่วงอายุตั้งแต่เกิดจนตายโดยในแต่ละช่วงชีวิตบุคคลอาจได้รับการศึกษารูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือหลายรูปแบบผสมผสานกัน เป็นการศึกษาที่สัมพันธ์กับวิถีการดำเนินชีวิตของบุคคล สัมพันธ์กับปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตทั้งด้านสังคม สิ่งแวดล้อม ศาสนา เศรษฐกิจ การเมือง ทั้งนี้ เพื่อมุ่งพัฒนาบุคคลอย่างเต็มศักยภาพ ให้มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์อย่างเพียงพอต่อการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพและการปรับตัวเข้ากับสภาพสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสมในทุกช่วงชีวิต (สุมาลี สังข์ศรี, 2544)

กล่าวโดยสรุปคือ แนวคิด “การศึกษาตลอดชีวิต” นั้นไม่สามารถอาศัยการเรียนรู้ภายในห้องเรียนแต่เพียงอย่างเดียว แต่หมายถึงการเรียนรู้จาก “แหล่งเรียนรู้” ต่างๆ การทำความเข้าใจเรื่อง “แหล่งเรียนรู้” จึงมีความจำเป็น เพราะแหล่งเรียนรู้นี้เองที่จะสามารถก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้

2.2 แหล่งเรียนรู้

2.2.1 คำนิยามของ “แหล่งเรียนรู้”

แหล่งเรียนรู้เป็นคำที่มีการดีความอย่างหลากหลาย ทั้งการเป็นแหล่งความรู้ในชุมชน แหล่งวิชาการในชุมชน แหล่งทรัพยากรในชุมชน หรือแหล่งวิทยาการในชุมชน แต่อย่างไรก็ตามในภาพรวมแล้วคำว่า “แหล่งเรียนรู้” นั้นมีความหมาย วิธีดำเนินการ และเป้าหมายที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ต่างๆ กัน ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2546 ให้คำจำกัดความว่า (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546) แหล่งหมายถึง ถิ่น ที่อยู่ บริเวณ ศูนย์รวม บ่อเกิด แห่งที่เรียน หมายถึง เข้ารับความรู้จากผู้สอน รับการศึกษาฝึกฝนอบรมเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ หรือความชำนาญ, ฝึกให้เกิดความรู้ความเข้าใจจนเป็นความชำนาญ และ รู้หมายถึง แจ้ง, เข้าใจ, ทราบ ดังนั้น แหล่งเรียนรู้ จึงหมายถึง ถิ่น ที่อยู่ บริเวณ บ่อเกิด แห่ง ที่ หรือศูนย์รวมความรู้ที่ให้เข้าไปศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้กำหนดนิยามของแหล่งการเรียนรู้ ว่าหมายถึง แหล่งหรือที่รวมสาระความรู้ อาจเป็นสถานที่ ศูนย์ข้อมูล ข่าวสาร สาระความรู้ หรือบุคคลที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิด (2548)

กรมวิชาการ (2545) ได้ให้นิยามความหมายของ แหล่งเรียนรู้ หมายถึงแหล่งข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ และประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียน ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ยังขยายความในเชิงรายละเอียดว่าเป็น “แหล่ง” หรือ “ที่รวม” ซึ่งอาจเป็นสภาพ/ สถานที่ หรือศูนย์รวมที่ประกอบด้วยข้อมูลข่าวสาร ความรู้ และกิจกรรมที่มีกระบวนการเรียนรู้หรือกระบวนการเรียนการสอนที่มีรูปแบบแตกต่างจากกระบวนการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้สอนหรือศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่มีกำหนดเวลาเรียนยืดหยุ่นสอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของผู้เรียน การประเมินและการวัดผลการเรียนมีลักษณะเฉพาะที่สร้างขึ้นให้เหมาะสมกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นรูปแบบเดียวกันกับการประเมินผลในชั้นหรือห้องเรียน

กรมสามัญศึกษา (2544) ได้ให้ความเห็นว่า แหล่งเรียนรู้มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะและความสามารถต่างๆ ที่จะช่วยให้บุคคลแต่ละคนสามารถเป็นผู้เรียนรู้อย่างอิสระ เป็นการเรียนรู้

ตลอดชีวิต และเพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ศักยภาพอย่างเต็มกำลังความสามารถ หรืออาจกล่าวได้ว่า แหล่งเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนเป็นผู้ยอมรับความเป็นจริงแห่งตน (self-actualization)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) ได้กล่าวถึง แหล่งเรียนรู้ว่าเป็น "แหล่ง" หรือ "ที่รวม" อันอาจเป็นสถานที่หรือศูนย์รวมที่ประกอบด้วย ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และกิจกรรมที่มีกระบวนการการเรียนรู้หรือกระบวนการเรียนการสอนที่มีรูปแบบแตกต่างจากกระบวนการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้สอน มีระยะเวลาเรียนยืดหยุ่นสอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของผู้เรียน มีการประเมินและการวัดผลการเรียนที่มีลักษณะเฉพาะสร้างขึ้นให้เหมาะสมกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ไม่จำเป็นต้องเป็นรูปแบบเดียวกับการประเมินในชั้นเรียน หรือห้องเรียนนั้น ซึ่งมีการจัดแหล่งเรียนรู้อยู่มากมายทั้งที่เป็นภาครัฐและเอกชนโดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง

จากการศึกษาความหมายของแหล่งเรียนรู้ ดังกล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ สถาบัน หน่วยงาน และวัตถุสิ่งของที่มนุษย์สร้างขึ้น เทคโนโลยี สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ กิจกรรม ประเพณี หรือการดำรงชีวิตในชุมชน ในท้องถิ่นที่มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการเรียนการสอน เพราะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

2.2.2 ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าการศึกษาตลอดชีวิตนั้น ไม่ได้อาศัยการเรียนรู้แต่เพียงในห้องเรียน หรือสถานศึกษาแต่เพียงอย่างเดียว แต่หากหมายถึงการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ด้วย เพราะทุกคนจะต้องศึกษาหาความรู้อย่างต่อเนื่องไปตลอดชีวิต ดังนั้น แหล่งเรียนรู้ต่างๆ จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้บุคคลสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ตามความต้องการ ความสนใจ ความถนัดและความพร้อม

จะเห็นได้ว่า "แหล่งเรียนรู้" ทุกรูปแบบมีสถานภาพที่จะเอื้อต่อหน้าที่ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฯ กำหนดไว้อย่างชัดเจนในประเด็นที่จะสามารถพัฒนาการเรียนรู้ในเรื่องความคิด ความเข้าใจในคุณค่า และทัศนคติได้อย่างกว้างขวางและสามารถช่วยเสริมมิติที่เป็นรูปธรรมให้แก่การศึกษาในระบบโรงเรียน นอกระบบ และตามอัธยาศัย สามารถพัฒนาการเรียนรู้ (learning) และการศึกษา (education) โดยเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละลำดับการศึกษาในเรื่องดังต่อไปนี้

ก) ความรู้เกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคมได้แก่ครอบครัว ชุมชน ชาติและสังคมโลกรวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ข) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีรวมทั้งความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

ค) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ภูมิปัญญา

ง) ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

จ) ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

จากความสำคัญดังกล่าวในฐานะแหล่งเรียนรู้ตามนิยามของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ ต้องจัดทำระบบการเชื่อมโยงที่สอดคล้องกับระบบการศึกษาทั้งในส่วนของเนื้อหาสาระและการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นจุดศูนย์กลางและให้สอดคล้องกับความสนใจความถนัด โดยฝึกให้เกิดทักษะกระบวนการคิดเพื่อประยุกต์ความรู้ มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ฝึกการปฏิบัติให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง และให้ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ ให้สมดุลกัน จัดบรรยากาศ สื่อการเรียน และสิ่งอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ โดยจัดให้ได้ทุกเวลา สถานที่ จากการประสานงานความร่วมมือกับ ครอบครัว บุคคลในชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน

นฤมล ดันธสุรเศรษฐ์ (2533) กล่าวไว้ว่า แหล่งความรู้ หรือแหล่งวิทยาการในชุมชนมีความสำคัญ คือ

1. เป็นการศึกษาตลอดชีวิต ที่ประชาชนจะมีปฏิสัมพันธ์เพื่อหาความรู้ต่างๆ ได้ด้วยตนเองตลอดเวลา โดยไม่จำกัด เพศ และวัย
2. เป็นแหล่งที่ช่วยเสริมการเรียนการสอนการศึกษาในระบบ
3. เป็นแหล่งที่ประชาชนจะเข้าไปปฏิสัมพันธ์เนื้อหาความรู้จากแหล่งกำเนิดได้ เช่น การเข้าไปศึกษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ หรือ ศาสนสถาน การศึกษาพันธุ์ไม้ หรือการศึกษาพันธุ์สัตว์ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ตามธรรมชาติของสัตว์ชนิดต่างๆ ถึงแหล่งที่อยู่อาศัยในป่า
4. เป็นแหล่งที่ประชาชนจะเข้าไปปฏิสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรงหรือลงมือปฏิบัติจริงได้ เช่น การแก้เครื่องยนต์ การประดิษฐ์เครื่องใช้ต่างๆ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ การทำอาหาร ขนม หรือดอกไม้ประดิษฐ์ เป็นต้น
5. เป็นแหล่งที่ประชาชนจะเข้าไปปฏิสัมพันธ์ เพื่อให้ได้ความรู้เกี่ยวกับวิทยากรใหม่ๆ ที่มีการคิดค้นขึ้นและยังได้ของจริงให้เห็น เช่น การศึกษาถึงประดิษฐ์กรรมขึ้นใหม่โดยดูจากวีดีทัศน์

ภาพยนตร์ นิทรรศการ หรือสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งวิทยาการประเภทนี้ จะเป็นสื่อต่างๆ ซึ่งมีความสำคัญเฉพาะในหลายๆ ด้านคือ

5.1 เป็นแหล่งให้ข่าวสาร เปิดโลกทัศน์ของผู้ศึกษาให้กว้างไกลกว่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นของตน ช่วยให้เกิดความสนใจในเรื่องสำคัญ ช่วยยกระดับความมุ่งมั่นโดยการเสนอภาพในอุดมคติ หรือเสนอผลสำเร็จและความก้าวหน้าของงานและบุคคลต่างๆ ซึ่งจะช่วยสร้างบรรยากาศของการพัฒนาด้วย

5.2 เป็นสิ่งช่วยเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมเพื่อให้เกิดการยอมรับสิ่งใหม่ๆ แนวความคิดใหม่ๆ เกิดมุมมองใหม่ๆ ขึ้น

5.3 เป็นสื่อการสอนสมัยใหม่ที่ให้ความรู้ ก่อให้เกิดทักษะช่วยให้การเรียนรู้เร็วขึ้น

นิวัติ อรรถบลยุคล (2536) กล่าวไว้ว่า แหล่งความรู้มีความสำคัญ คือเป็นสถานที่ที่ประชาชนในหมู่บ้านได้ร่วมแรง ร่วมคิด ร่วมทำ โดยได้มีการบริจาคทรัพย์สินของร่วมมือเสียสละกำลังกายในการจัดสร้างอาคารสถานที่ขึ้นมา สำหรับเป็นสถานที่ให้ความรู้ ข่าวสาร ข้อมูลต่างๆ แก่ประชาชน โดยมีสื่อประเภทสิ่งพิมพ์และอาจมีสื่อเทคโนโลยี วิทยุ โทรทัศน์ ของจริง ของจำลอง การแสดง การสาธิตต่างๆ ไว้บริการ สื่อบางส่วนได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานของทางราชการและเอกชนต่างๆ และสื่ออีกบางส่วนได้รับบริจาคจากประชาชนทั่วไป ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้าน ได้มีโอกาส ฝึก อ่าน เขียน ได้ปรึกษาและแลกเปลี่ยนความคิดเพื่อนำไปสู่คุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

2.2.3 บทบาทและหน้าที่ของแหล่งเรียนรู้

บทบาทและหน้าที่ของแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญคือ การจัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย โดยสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในทุกระดับและทุกกลุ่มเป้าหมายและเหมาะสมกับสภาวะความพร้อมของแหล่งเรียนรู้แต่พื้นที่ ที่ผู้เรียนสามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง โดยเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่เกี่ยวเนื่องกับสภาพสังคม วิถีชีวิต และสภาพทางเศรษฐกิจการเมืองของแต่ละสังคม แหล่งเรียนรู้ต้องจัดหาความร่วมมือ โดยร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งตัวผู้เรียน เพื่อจัดทำหลักสูตรที่ยืดหยุ่น ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจและความถนัด มีการจัดทำสื่อ การจัดทำสื่อที่ใช้ในการนำเสนอและการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย ได้แก่ สื่อเสริมบทเรียน สื่อวิทยุ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน รวมทั้งสื่อบุคคลซึ่งเป็นวิทยากรในท้องถิ่น อีกทั้งยังสามารถประสานเชื่อมโยงกับองค์กรต่างๆ เพื่อให้ทุกส่วนได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

นอกจากนี้แหล่งเรียนรู้ยังมีบทบาทหน้าที่ในการอบรมผู้เกี่ยวข้อง การจัดการอบรมผู้เกี่ยวข้องเพื่อให้การจัดการศึกษาในแหล่งเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสนับสนุนด้านทรัพยากรและจัดทำมาตรฐาน/ ตัวชี้วัด และประเมินผล โดยจัดให้มีการสนับสนุนด้านทรัพยากรและการจัดทำมาตรฐานตัวชี้วัด การดำเนินการอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ทั้งนี้ เกณฑ์วัดความสำเร็จควรมีหลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับขีดความสามารถของท้องถิ่น แต่ทั้งนี้การที่แหล่งเรียนรู้จะสามารถดำเนินตามบทบาทหน้าที่ที่ตั้งไว้ได้นั้น จำเป็นที่ต้องศึกษาและเข้าใจคุณลักษณะและปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

อภิญญา บัวสรวง (2539) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมในชุมชน ว่าในอดีตบทบาทที่สำคัญของแหล่งเรียนรู้ก็คือ บทบาททางด้านการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาในท้องถิ่น เพราะเป็นสิ่งที่จะสะท้อนสิ่งต่างๆ ที่สั่งสมมาตั้งแต่อดีต เป็นสิ่งที่ช่วยบ่งบอกถึงขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม วิถีการดำเนินชีวิต ของคนในท้องถิ่นนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี นอกเหนือจากบทบาททางด้านการศึกษาแล้วนั้น ยังมีบทบาททางด้านสังคม วัฒนธรรม ที่สามารถสร้างจิตสำนึกและเอกลักษณ์ของคนในท้องถิ่นที่ต้องสงวนรักษาไว้ บทบาททางด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากเกิดการสร้างงาน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างท้องถิ่น โดยมีวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นจุดขาย เมื่อการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ธุรกิจที่ตามมาก็จะเป็น ร้านค้า ร้านอาหาร ภัตตาคาร โรงแรม ร้านขายของที่ระลึก ซึ่งก็จะทำให้คนในพื้นที่มีงานทำมากขึ้น และขยายงานให้กับเยาวชน ผู้สูงอายุในท้องถิ่นได้อีกด้วย บทบาทของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่สำคัญอีกด้านหนึ่ง คือ บทบาททางด้านการเมือง ท้องถิ่นก็จะมีความภูมิใจในความเป็นท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งจะช่วยสร้างศักดิ์ศรีให้กับคน เมื่อคนมีศักดิ์ศรี มันก็ส่งผลให้เกิดความอยากรวมกลุ่มกันขึ้น ส่งผลให้คนในท้องถิ่น รักถิ่นฐานบ้านเกิด ไม่อยากย้ายไปไหน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็จะเป็นผลพลอย ช่วยสร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับประเทศชาติต่อไป

2.2.4 คุณลักษณะและปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้

คุณลักษณะและปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อนำไปสู่การพิจารณาประเมินศักยภาพและการคัดเลือกแหล่งเรียนรู้เพื่อกำหนดรูปแบบการพัฒนา ประกอบด้วยปัจจัย 10 ประการ คือ 1. ความหลากหลายของทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้, 2.ความโดดเด่นของทรัพยากรในแหล่งเรียนรู้, 3. กิจกรรมภาคปฏิบัติ, 4.ความน่าสนใจของทรัพยากรที่มีอยู่ในแหล่ง, 5. ความหลากหลายขององค์ความรู้ที่มีในแหล่ง, 6. การดูแลรักษาสภาพแหล่งเรียนรู้และสภาพแวดล้อม, 7. การเข้าถึงแหล่ง, 8. ความพร้อมของปัจจัยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ประเภทวิทยากร/ ผู้แนะนำ, 9. ความพร้อมของปัจจัยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ประเภทสื่อเอกสาร, 10. ความพร้อมของปัจจัยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ประเภทสื่อนิทรรศการ/ ป้าย

2.2.5 ประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้

การได้ศึกษาหาความรู้ จากแหล่งความรู้ต่างๆ จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นการสร้างเสริมประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียน ซึ่งมีนักการศึกษาเสนอแนวคิดเกี่ยวกับประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ดังนี้

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2531) กล่าวว่า การจัดแหล่งความรู้หมู่บ้านเป็นการให้การศึกษาแก่ประชาชนทางหนึ่ง ซึ่งจัดในรูปของการศึกษานอกโรงเรียน เป็นการลงทุนที่ไม่สูง แต่ผลประโยชน์ที่จะได้รับมากมาย สรุปได้ 5 ประการ คือ

1. ประชาชนจะได้รับข่าวสารข้อมูลและเพิ่มพูนความรู้ต่างๆ เพิ่มเติม
2. เป็นการส่งเสริมการอ่าน และป้องกันการลืมหนังสือของประชาชน
3. เพื่อสร้างนิสัยการอ่านให้กับประชาชน
4. เป็นการก่อให้เกิดความร่วมมืออันดีระหว่างส่วนราชการกับประชาชน
5. สามารถที่จะใช้เป็นสถานที่จัดกิจกรรมในการพบปะหารือ จัดประชุมของหมู่บ้านได้ เป็นที่พักผ่อนและจัดกิจกรรมนันทนาการด้านความรู้ กีฬา และบันเทิง

แสงจันทร์ อินทนนท์ (2532) กล่าวไว้ว่า การจัดแหล่งความรู้หมู่บ้าน เป็นการวางพื้นฐานเบื้องต้นในการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท มุ่งพัฒนาด้านความเป็นอยู่ให้เขา “อยู่ดี” สามารถดำรงชีวิตในชุมชนได้อย่าง “มีความสุข” มีความประพฤติที่ถูกต้อง มีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต การให้บริการทางการศึกษา เป็นการชี้แนะให้เขารู้ว่า จะทำอย่างไร จะมีชีวิตอยู่ดี มีความสุข และนำความรู้ที่ได้รับนั้นมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับตน โดยขึ้นอยู่กับพื้นฐานของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ

พื้นฐานต่อมาเป็นการช่วยให้ประชาชนรู้จักการพึ่งตนเอง การพัฒนาชุมชนมีความมุ่งหมายให้ประชาชนได้ช่วยตนเองมากที่สุด และเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองการจัดแหล่งความรู้ในชุมชน จึงเป็นการช่วยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือชุมชนของตนเองในรูปของการช่วยกันจัดสร้างแหล่งเรียนรู้ การช่วยเหลือมีหลายด้าน เช่น ด้านแรงงาน ด้านวัสดุ และทรัพย์สินที่จะนำมาพัฒนาชุมชนของตน โดยไม่ต้องอาศัยงบประมาณจากรัฐ การพึ่งพาตนเองนี้ทำให้เกิดความรู้สึกในความเป็นเจ้าของ เป็นการช่วยให้แหล่งเรียนรู้นั้นได้พัฒนายิ่งๆ ขึ้นไปอีกด้วย

แหล่งเรียนรู้ช่วยให้คนคิดเป็น คนที่คิดเป็นนั้น เป็นผู้ที่สามารถปรับปรุงตนเองและสิ่งแวดล้อมให้กลมกลืนกัน เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ก็สามารถมองเห็นปัญหา วิเคราะห์ปัญหา และหาทางแก้ไขปัญหานั้น โดยเลือกทางตัดสินปัญหาได้อย่างเหมาะสม กับสภาพปัจจุบันของตนเอง และสิ่งแวดล้อมการศึกษาเป็นเครื่องมือทำให้เขาได้พิจารณา หาทางที่ดีที่สุดและเหมาะสมที่สุดในการตัดสินปัญหา

แหล่งเรียนรู้ยังช่วยแก้ปัญหาเศรษฐกิจในชุมชน อันเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตอีกประการหนึ่งปัญหาความยากจน เป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งของประเทศ และมีความเกี่ยวข้องกับปัญหาเรื่องความไม่รู้ของประชาชน ไม่รู้ว่าทำอย่างไร ที่จะช่วยเสริมรายได้ให้แก่ครอบครัว ไม่รู้จักใช้เทคโนโลยีต่างๆ เพื่อปรับปรุงผลผลิตในไร่นา และไม่รู้ว่าจะนำวัสดุพื้นบ้านมาทำประโยชน์อะไรบ้างเป็นต้น ดังนั้น การมีศูนย์รวมความรู้ในหมู่บ้านก็เป็นวิธีหนึ่ง ที่จะช่วยชี้นำให้เขามีโอกาสรู้ในเรื่องต่างๆ เพิ่มขึ้น และหาทางช่วยแก้ปัญหาเศรษฐกิจในครอบครัวและชุมชนได้

2.2.6 ประเภทของแหล่งเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์ทุกคนได้สัมผัส ก็คือ สิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวได้แก่ ธรรมชาติ ป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำ ดวงอาทิตย์ และสัตว์ การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง เพื่อความอยู่รอด และการมีชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ การเรียนรู้จึงช่วยพัฒนาร่างกายและจิตใจให้มีคุณภาพมากขึ้นในปัจจุบันด้วยความเจริญด้านเทคโนโลยี มนุษย์สร้างแหล่งเรียนรู้ที่จะช่วยให้สามารถเรียนรู้ได้ตามความต้องการทุกเพศ ทุกวัย ทุกสถานที่ เช่น วิทยุ โทรทัศน์และคอมพิวเตอร์ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จะเป็นผู้ถ่ายทอดให้ผู้เรียนมีทักษะในการพัฒนาชีวิตต่อไป แต่เนื่องจาก แหล่งเรียนรู้ หรือแหล่งความรู้ในชุมชน หรือแหล่งวิทยากรในชุมชนมีความหมายที่กว้างขวางมาก จึงมีนักการศึกษาจำแนกประเภทไว้แตกต่างกันไป ดังต่อไปนี้

อุทัย บุญประเสริฐ (2537) ได้แบ่งประเภทของทรัพยากรหรือแหล่งเรียนรู้ออกเป็น 6 ประเภทคือ ทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วย สิ่งที่เป็นธรรมชาติ เช่น แสงแดด น้ำ อากาศ แผ่นดิน ที่ดิน สัตว์ พืช ป่า ภูเขา แร่ธาตุต่างๆ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในท้องถิ่นนั้น, ทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ ประชาชนหรือบุคคลประเภทต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้น โดยเฉพาะ และบุคคลจากท้องถิ่นอื่นที่มาเยี่ยมเยียน หรือผู้ที่รับเชิญมาร่วมกิจกรรมของโรงเรียนในบางโอกาส เช่น พระ เจ้าหน้าที่ทางการเกษตร เจ้าหน้าที่อนามัย ผู้ทรงคุณวุฒิ พ่อค้า เจ้าของโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น, ทรัพยากรในลักษณะที่เป็นสถาบันในท้องถิ่น ได้แก่ องค์การต่างๆ เช่น วัด ตลาด ห้องสมุดประชาชน สถานีอนามัย ศาลาประชาคม เทศบาล กลุ่มการเมือง เป็นต้น ,ทรัพยากรทางเทคนิค หมายถึง สิ่งที่แสดงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านต่างๆ ซึ่งช่วยให้เกิดการเรียนรู้ของมนุษย์ ช่วยเด็ก

เกิดจินตนาการ เกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์, ทรัพยากรในรูปของท้องถิ่น อาจเป็นกิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณี การปฏิบัติงานของสถานที่ราชการหรือหน่วยงาน กิจกรรมและความเคลื่อนไหวเพื่อแก้ไขปัญหาและปรับปรุงสภาพต่างๆ ในท้องถิ่น ซึ่งโรงเรียนอาจนำนักเรียนไปศึกษา หรือมีส่วนร่วมในการดำเนินงานได้ เช่น การรณรงค์เพื่อรักษาความสะอาด การส่งเสริมสนับสนุนการออกเสียงเลือกตั้งและกระบวนการประชาธิปไตยท้องถิ่น การปรับปรุงแหล่งพักผ่อนหย่อนใจของชุมชน เป็นต้น, ทรัพยากรด้านการเงิน หมายถึง ทรัพยากรในรูปการเงินทั้งทางตรงและทางอ้อม จากผู้มีฐานะดี จากผู้ที่ต้องการจะเสียสละทรัพย์สินโดยตรง

สุจิต ศิลารักษ์ (ม.ป.ป.) กล่าวว่า แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สามารถจัดให้มีรูปแบบต่างๆ ออกไปได้ตามชนิดของการจัด ซึ่งอาจจะแยกได้ดังนี้

1. แหล่งเสนอข้อมูลข่าวสาร คือ เป็นที่รวบรวมข่าวสารที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับความต้องการของประชาชนในชนบท ซึ่งอาจประกอบด้วยหนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ ต่างๆ แผ่นปลิว แผ่นพับ และเอกสารทุกอย่างที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้
2. แหล่งที่เป็นสถานที่ต่างๆ ที่ให้คุณค่าทางวัฒนธรรม เช่นโบสถ์ วัด และศิลปะที่มีคุณค่าควรอนุรักษ์ไว้ สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นผลส่งเสริมการเรียนรู้ ช่วยให้เกิดความหวงแหนในคุณค่าทางวัฒนธรรม อันเป็นมรดกของคนไทย
3. แหล่งที่เป็นบุคคลหรือกลุ่มคน หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ความสามารถความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น บุคคลเหล่านี้สำคัญมาก เพราะมีความชำนาญและความเชี่ยวชาญ มีความสำเร็จในการประกอบอาชีพเป็นบุคคลที่ซึ่งสามารถหาได้ในท้องถิ่น ควรนำมาให้ความรู้แก่บุคคลอื่น
4. แหล่งทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ตลอดจนหัตถกรรมพื้นเมือง จะเห็นได้ว่ามีอยู่กระจัดกระจายทั่วไป และแตกต่างออกไปแต่ละหมู่บ้าน แหล่งเรียนรู้ชนิดนี้ช่วยให้มองเห็นความสำคัญของท้องถิ่นของตนเอง ช่วยให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรเหล่านั้นให้มีประโยชน์สืบไป
5. แหล่งส่งเสริมกิจกรรม เช่น การจัดกิจกรรมทางอนามัย อาชีพ นิทรรศการ การอภิปราย การให้ความรู้บางเรื่อง เพื่อส่งเสริมความเข้าใจและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันเป็นการเพิ่มเติมความรู้เดิมให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

สุรจิตร ทีบัว (2538) จำแนกประเภทของแหล่งวิชาการในชุมชนที่มีประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ดังนี้

1. แหล่งวิชาการภายในโรงเรียน ได้แก่ อาคารเรียน วัสดุอุปกรณ์ ต้นไม้ แมลง สวน ครัว ครู นักเรียน และคนงานภารโรง
2. บุคคลที่โรงเรียนเชิญมาเป็นวิทยากร เช่น ชาวนา ชาวประมง ช่างไม้ พ่อค้า ข้าราชการ ตำรวจ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และภิกษุสงฆ์

3. แหล่งวิชาการภายในชุมชนและนอกชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ เช่น สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ปูชนียสถาน สถานที่ราชการ สถาบันทางศาสนา และพิพิธภัณฑ์

4. กิจกรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ได้แก่ ผลงานทางด้านศิลปะ สถาปัตยกรรม วรรณคดี ประเพณีพื้นบ้าน และการละเล่นพื้นบ้าน

สุดาวรรณ ศุภเกษร และคณะ (2544) กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้มากมายหลายประเภท ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล ได้แก่ ครู เพื่อน ภูมิปัญญาท้องถิ่นและบุคคล โรงเรียน สังคม ชุมชน ประเทศชาติ ฯลฯ

2. แหล่งเรียนรู้ทางกายภาพ ได้แก่สถานที่ต่างๆ ในชุมชน ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ฯลฯ

3. แหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ ได้แก่ แม่น้ำ ภูเขา ป่าไม้ ฯลฯ

4. แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อการเรียนการสอน ได้แก่ วีดิทัศน์ ภาพยนตร์ ภาพของจริง สื่อสิ่งพิมพ์และเอกสารต่างๆ ฯลฯ

กรมวิชาการ (2545) ได้แบ่งแหล่งเรียนรู้ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนได้แก่ ห้องสมุด ห้องหมวดวิชา ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องอินเทอร์เน็ต ศูนย์วิชาการ ศูนย์วิทยบริการ ศูนย์โสตทัศนศึกษา ศูนย์สื่อการเรียนการสอน ศูนย์พัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน (วิชา) Resource Center สวนพฤกษศาสตร์ สวนวรรณคดี สวนสมุนไพร สวนสุขภาพ สวนหนังสือ สวนธรรมะ ฯลฯ

2. แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์ ศูนย์กีฬา วัด ครอบครัว ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชน สถานประกอบการ องค์กรของรัฐและเอกชน

รัชนีกร ทองสุขดี (2545) ได้จำแนกแหล่งวิทยาการท้องถิ่นออกเป็น 6 ประเภทคือ

1. ถ่ายทอดความรู้ที่ตนมีอยู่ให้ผู้สนใจต้องการเรียนรู้ในท้องถิ่น ได้แก่ บุคคลที่มีทักษะความสามารถในสาขาอาชีพต่างๆ เช่น ช่างฝีมือ ช่างทอง ช่างไม้หรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆ อาทิ ศิลปินทุกแขนง นักกฎหมาย นักหนังสือพิมพ์ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้มีอาวุโสที่ประสบการณ์มาก เป็นต้น

2. ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ให้ประโยชน์ต่อมนุษย์ ได้แก่ ดิน น้ำ อากาศ ป่าไม้ สัตว์ พืช และแร่ธาตุ เป็นต้น

3. ทรัพยากรวัตถุและสถานที่ หมายถึง อาคารสิ่งก่อสร้างวัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่นที่ประชาชนศึกษาหาความรู้ให้ได้มาซึ่งคำตอบหรือสิ่งที่ต้องการ เช่น โรงน้ำประปา ที่ว่าการอำเภอ โรงพยาบาลและสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเรา สามารถพบเห็นในชีวิตประจำวัน เป็นต้น

4. ทรัพยากรประเภทสื่อ หมายถึง บุคคลหรือสิ่งที่ติดต่อให้ถึงกันหรือชักนำให้รู้จักกัน ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ ทักษะ และเจตคติ ด้วยการส่งผ่านทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 แหล่งวิทยาการประเภทสื่อนี้ ทำให้กระบวนการเรียนรู้ของมนุษยชาติสามารถดำเนินไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพสูง และที่สำคัญที่สุด คือ สามารถกระจายความรู้ไปสู่ทุกๆ พื้นที่โลกอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง ทรัพยากรประเภทนี้สามารถจำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกคือ สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร สิ่งพิมพ์เฉพาะกิจ (โปสเตอร์ จุลสาร แผ่นปลิว ป้ายประกาศ) และลักษณะที่สองคือ สื่ออิเล็กทรอนิคส์ เป็นสื่อที่อาศัยเทคนิคด้านอิเล็กทรอนิคส์สร้างสรรค์ในรูปของเสียงและภาพ ทั้งภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว สื่อเหล่านี้สามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทตา หู แบ่งได้เป็น 2 พวก คือสื่อที่ได้เสียงอย่างเดียว และสื่อที่ให้ทั้งภาพและเสียง

5. ทรัพยากรประเภทเทคนิค หมายถึง สิ่งที่แสดงถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านต่างๆ ซึ่งเป็นประดิษฐ์คิดค้น สิ่งที่มนุษย์ทำการปรับปรุง อาทิ โรงงาน ที่ทันสมัย ระบบสื่อสารคมนาคม ศูนย์คอมพิวเตอร์ เครื่องมือหรือระบบใหม่ๆ ที่นำเข้ามาใช้ในท้องถิ่น ซึ่งช่วยให้การเรียนรู้ถึงความก้าวหน้าของมนุษย์ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดจินตนาการเกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ในด้านความคิดและสิ่งประดิษฐ์คิดค้น

6. ทรัพยากรประเภทกิจกรรม หมายถึง การปฏิบัติทางด้านประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ การปฏิบัติงานของหน่วยราชการตลอดจนความเคลื่อนไหวในการแก้ปัญหาและปรับปรุงพัฒนาสภาพต่างๆ ในท้องถิ่น การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ จะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม อาทิ การรณรงค์ป้องกันการเสพติด การส่งเสริมการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย และการรณรงค์ความปลอดภัยของเด็กและสตรีในท้องถิ่น เป็นต้น

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น อาจสรุปจำแนกประเภทของแหล่งเรียนรู้ หรือแหล่งความรู้ หรือแหล่งวิทยาการได้ 4 ประเภท ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล คือ ผู้ซึ่งมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะภูมิปัญญา มีประสบการณ์ในด้านสาขาอาชีพต่างๆ ในท้องถิ่น ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ ทักษะ เจตคติ ให้แก่ผู้ที่สนใจต้องการเรียน

2. แหล่งเรียนรู้ประเภทสถานที่หรือวัตถุสิ่งก่อสร้างต่างๆ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ สถานที่ที่เป็นธรรมชาติ เช่น ดิน แหล่งน้ำ ป่า ภูเขา สัตว์พืช แร่ธาตุ และสถานที่ที่เป็นสิ่งก่อสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์อื่นๆ เช่น ตลาด โรงพยาบาล โรงงานอุตสาหกรรม ฯลฯ

3. แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อเป็นตัวกลาง ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจและทักษะประสบการณ์ ได้แก่ วัสดุ อุปกรณ์ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ สื่อประเภทสิ่งพิมพ์ เช่น เอกสาร หนังสือตำรา ใบปลิว จุลสาร ฯลฯ และ สื่อประเภทอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ที่ให้ภาพประเภทเคลื่อนไหวและภาพนิ่งทั้งให้ภาพและเสียง เช่น ภาพยนตร์ โทรทัศน์ วีดีทัศน์ สไลด์ รูปภาพ ฯลฯ

4. แหล่งเรียนรู้ประเภทกิจกรรม เทคนิค วิธีการ เช่นนวัตกรรม ความก้าวหน้าทางวิทยาการต่างๆ สิ่งประดิษฐ์คิดค้นใหม่ๆ วิธีการสอนแบบต่างๆ เทคนิคกระบวนการทำงานหรือการแก้ปัญหาต่างๆ ในท้องถิ่น

2.2.7 การดำเนินงานของแหล่งเรียนรู้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2548) ได้เสนอถึงการดำเนินงานของแหล่งเรียนรู้ไว้อย่างน่าสนใจว่า เนื่องจากองค์ความรู้ที่มีอยู่ในแต่ละพื้นที่แตกต่างกัน ดังนั้น แหล่งเรียนรู้แต่ละแห่งต้องระบุให้ชัดเจนว่า 1) อะไรคือองค์ความรู้ของแหล่งเรียนรู้นั้นๆ 2) ใครคือกลุ่มผู้เรียนหลัก 3) มีการจัดการกระบวนการเรียนรู้อย่างไร สำหรับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม 4) ผู้เรียนได้เรียนรู้ในเรื่องใดเกี่ยวกับความรู้/ความเข้าใจ ทักษะ อาชีพ และความบันเทิง ดังแผนภูมิที่ 1 ต่อไปนี้

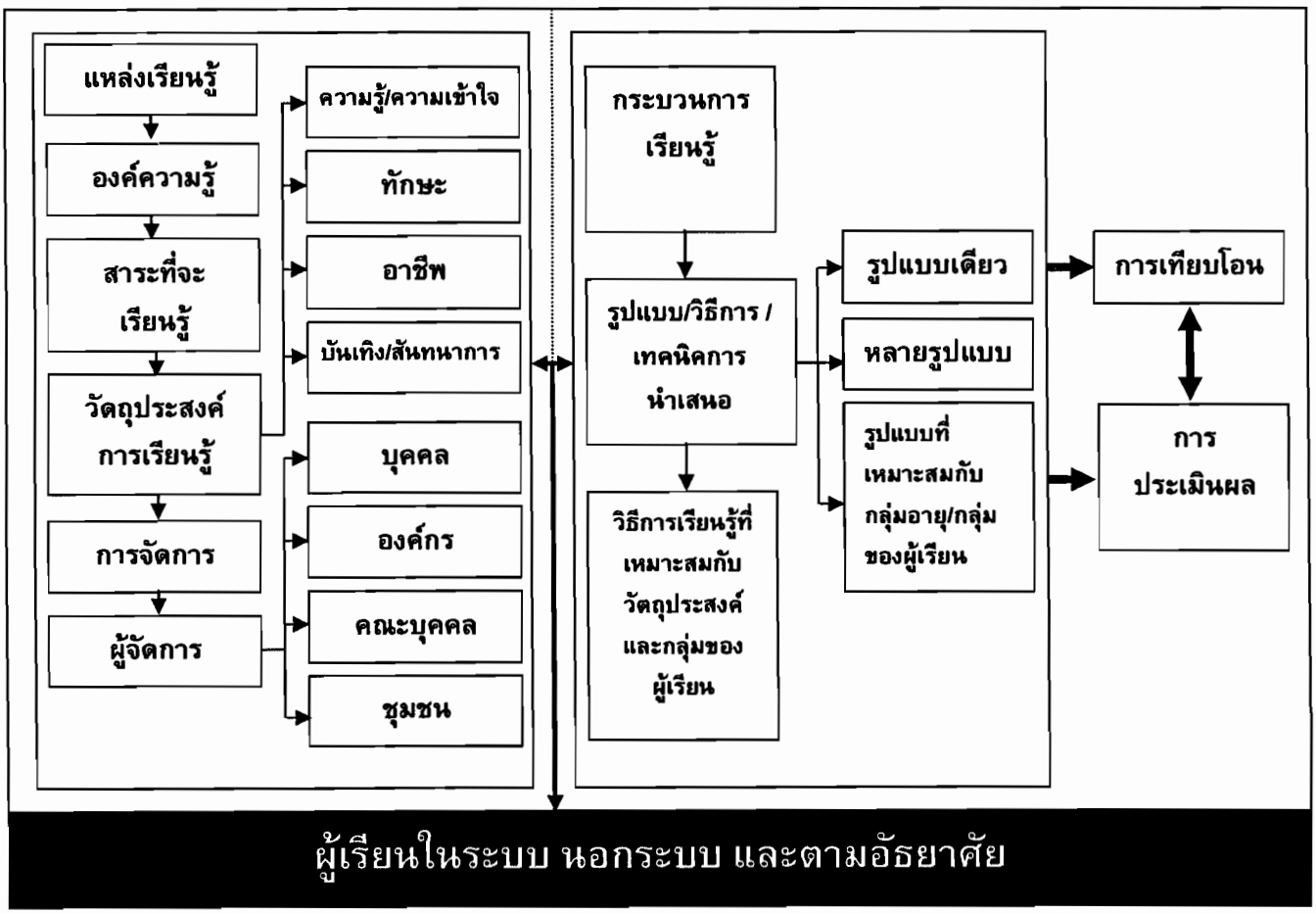

แผนภูมิที่ 2.1 แสดงการดำเนินงานของแหล่งเรียนรู้

การพัฒนาศักยภาพแหล่งเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพนั้นควรจะกระทำในสองลักษณะคือ ในลักษณะแรกควรส่งเสริมศักยภาพของแหล่งเรียนรู้ที่มีการดำเนินงานอยู่แล้ว ซึ่งควรมีการกำหนดแนวทางในการส่งเสริมด้านต่างๆ ดังนี้ ประการแรกคือการส่งเสริมด้านการจัดการ ทั้งการกำหนดกระบวนการบริหาร การพัฒนาองค์ความรู้/วิชาการ การกำหนดรูปแบบหรือกระบวนการถ่ายทอดความรู้ประการที่สองการดำเนินงานระบบเครือข่าย โดยการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้โดยให้มีเครือข่ายทั้งระบบชุมชน จังหวัด และระดับชาติ มีการกำหนดกรอบแนวคิด แผนงาน และกิจกรรมเป็นรายปีร่วมกันระหว่างแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนที่อยู่ต่างภูมิภาค สามารถเข้าไปศึกษาหาความรู้ได้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับความต้องการของตน ประการที่สามคือการเชื่อมโยงกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย โดยการเทียบโอนหน่วยกิต และรูปแบบการเรียนการสอนที่สามารถเชื่อมโยงกันได้ ประการที่สี่ ส่งเสริมให้เป็นแหล่งรายได้/เศรษฐกิจชุมชน โดยการฝึกอบรม สาธิตการผลิตสินค้าในแหล่งเรียนรู้นั้น เป็นต้น ประการที่ห้า คือการประชาสัมพันธ์ผลงานของแหล่งเรียนรู้ ผ่านสื่อประเภทต่างๆ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ จัดทำจดหมายข่าว

การพัฒนาศักยภาพในลักษณะที่สองคือ การสนับสนุนให้มีการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ขึ้นใหม่ ซึ่งการดำเนินงานให้สถานที่ที่มีศักยภาพถูกจัดตั้งเป็นแหล่งเรียนรู้นั้น แบ่งออกเป็นสองประเภทคือ ประเภทแรกเป็นเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีการจัดตั้งขึ้นเอง ประเภทที่สองเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีหน่วยงานภายนอกเข้าไปส่งเสริมสนับสนุนในการจัดตั้ง ซึ่งการจัดตั้งในลักษณะนี้มีแนวทางการทำงาน โดยการสำรวจแหล่งข้อมูล การจัดทำฐานข้อมูล/แผนที่/รายละเอียดของแหล่ง/การจัดทำคู่มือการจัดตั้ง เป็นต้น

2.2.8 การศึกษาบทเรียนจากแหล่งเรียนรู้ประเทศอังกฤษ

จากการศึกษาพิพิธภัณฑ์ในฐานะแหล่งเรียนรู้: กรณีศึกษาประเทศอังกฤษ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2543) แล้วจะเห็นได้ว่ารัฐบาลอังกฤษมีความจริงจังในเรื่องการปฏิรูปการศึกษา โดยเน้นเรื่อง การสร้างลักษณะนิสัยการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนทุกคน ประชาชนต้องเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของมรดกวัฒนธรรมของชาติ การเรียนรู้ที่เกิดจากการศึกษาในระบบเพียงถ่ายเดียว ไม่สามารถทำให้ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับการศึกษาได้อย่างทั่วถึง เป้าหมายของรัฐบาลมิได้อยู่เพียงการปรับปรุงทักษะการอ่านออก เขียนได้ และการคำนวณเท่านั้น หากแต่รัฐบาลต้องดำเนินการเพื่อให้ได้การศึกษาที่กว้างไกล ยืดหยุ่นและที่สำคัญมีแรงจูงใจ การศึกษาต้องตระหนักถึงความสามารถที่ต่างกันของเด็กๆ ทุกคน และต้องให้ผลเป็นเลิศสำหรับทุกคนด้วย คณะกรรมาธิการที่ปรึกษาแห่งชาติด้านการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ และวัฒนธรรมค้นพบว่าองค์กรภายนอก ไม่ว่าจะเป็นพิพิธภัณฑ์ โรงละคร หอศิลป์ ศูนย์วิทยาศาสตร์ นั้น สามารถเป็นผู้ให้

การศึกษาได้เป็นอย่างดี มีหลายแห่งที่ดำเนินงานและจัดตั้งโครงการทางการศึกษาและโครงการขยายโอกาสขึ้นแล้ว และองค์กรเหล่านี้พร้อมที่จะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่จะต้องระดมทรัพยากร บุคลากรและงบประมาณสนับสนุนองค์กรเหล่านี้ เพื่อให้ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาเต็มที่ เต็มตามศักยภาพ

ด้วยพันธะกิจดังกล่าวข้างต้นจึงเห็นความพยายามของรัฐบาลในการนำ "การศึกษา"หรือการสร้างลักษณะนิสัยของการเรียนรู้เข้าสู่องค์กรต่างๆ โดยเริ่มที่พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุดหอจดหมายเหตุและหอศิลปะ ซึ่งในการทำงานนั้นสามารถสรุปขั้นตอนได้ดังนี้

1. หน่วยงานรับผิดชอบในที่นี้หมายถึงกระทรวงวัฒนธรรม สื่อสารและการกีฬา จัดตั้งคณะบุคคลในรูปของ "สภา" ชื่อว่า "สภาว่าด้วยพิพิธภัณฑ์ หอสมุด และหอศิลปะ"ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและกำหนดแผน/นโยบาย รวมทั้งการสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามประเมินผล
2. "สภา" ร่วมมือกับองค์กรต่างๆ เพื่อกำหนดนโยบายจัดทำโครงการร่วมกันหาเครือ ข่าย/ หุ้นส่วนที่จะเข้ามาร่วมมือ พร้อมทั้งจัดงบประมาณสนับสนุน
3. จัดทำนโยบายซึ่งมีกรอบอยู่ 9 ข้อ ประกอบด้วย
   - ก) การมีส่วนร่วม
   - ข) การให้ผู้ชมเข้าถึงข้อมูลให้มากที่สุด
   - ค) การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่องมือเอื้อประโยชน์ในการทำงาน
   - ง) การนำเสนอข้อมูล แบบรายการและเอกสารสำคัญโดยใช้ระบบเชื่อมตรง
   - จ) การให้การบริการเสริมในทุกพื้นที่
   - ฉ) การให้การบริการแก่ทุกกลุ่มบุคคลเท่าเทียมกัน
   - ช) การจัดแสดงสะท้อนให้เห็นความหลากหลายทางวัฒนธรรม
   - ซ) การมีบทบาทเป็นสถานที่สำหรับการเรียนรู้ในชุมชน
   - ฌ) การเป็นศูนย์กลางความร่วมมือขององค์กรต่างๆ

4. กำหนดยุทธศาสตร์การเป็น "องค์กร" ที่ทำหน้าที่เป็น "แหล่งเรียนรู้" ให้สมบูรณ์ไว้ 7 ประการ กล่าวคือ

ก) วัตถุประสงค์: โดยกำหนดให้นำ "การศึกษา" มาเป็นเครื่องมือสร้างฐานความรู้ โดยกำหนดไว้ในพันธะกิจของแหล่งการเรียนรู้นั้นๆให้ชัดเจน

ข) มาตรฐาน: การบริการทางการศึกษาต้องจัดทำให้เป็นมาตรฐานสากล รวมทั้งการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานที่ประสบความสำเร็จให้เป็นเอกสารสำหรับหน่วยงานอื่นใช้ประโยชน์

ค) เพื่อนร่วมงาน/หุ้นส่วน: การทำงานต้องทำงานกับบุคคลหลายฝ่าย จึงจะสามารถให้การบริการในฐานะ "แหล่งเรียนรู้" ได้อย่างเต็มที่

ง) ทรัพยากรและขีดความสามารถ: บุคลากรของพิพิธภัณฑ์ต้องร่วมมือใกล้ชิดกับนักการศึกษาอาชีพเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างเต็มที่

จ) การฝึกอบรม: การฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องเป็นสิ่งสำคัญที่สุด บุคลากรของสถาบันการศึกษาและบุคลากรของแหล่งเรียนรู้ต้องได้รับการอบรมและ ทำงานร่วมกันเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพิ่มพูนพัฒนาศักยภาพของตน

ฉ) ขยายเครือข่ายการเรียนรู้ระดับชาติ โดยใช้ประโยชน์ของข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ: ประชาชนทุกคนจากทุกแห่งของประเทศต้องมีโอกาสได้เข้าถึงข้อมูลของแหล่งเรียนรู้ได้ และแหล่งเรียนรู้ทุกพื้นที่ต้องสามารถประสานเชื่อมโยงกันในอันที่จะสร้างและขยายเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ระดับชาติ และระดับนานาชาติ

ช) การวิจัย: การวิจัยเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญที่จะเป็นพื้นฐานข้อมูลให้แหล่งเรียนรู้ ได้ปรับสภาวะการทำงาน การเตรียมความพร้อมของบุคลากรและอุปกรณ์เพื่อการบริการให้สอดคล้องกับกลุ่มผู้ชม ซึ่งหลากหลายมีพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมแตกต่างกัน

5. วิธีการ/การจัดการการจัดการเรียนรู้ในแต่ละแหล่งเรียนรู้นั้นจัดได้หลายลักษณะ ทั้งตามความพร้อมและศักยภาพของแหล่งการเรียนรู้นั้นๆ, การมีสาระความรู้สอดคล้องกับหลักสูตรระดับประเทศ, จัดการตามความต้องการของผู้เรียน เพื่อสร้างสรรค์ประสบการณ์และพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้น และเป็นกิจกรรมที่รัฐบาลเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุน

6. รูปแบบเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ โดยการจัดการเรียนรู้นั้นมีรูปแบบหลายวิธีทั้งที่เป็นแบบสัมผัส (Hands - on), การสาธิต,การทดลอง, การเล่นเกมส์, การเล่านิทาน, การละเล่น พื้นบ้าน การฝึกปฏิบัติจากผู้รู้, การสร้างสรรค์จินตนาการของผู้เรียน เป็นต้น จากวิธีการเหล่านี้ทำให้ผู้เรียนมีทักษะเรียนรู้ด้วยตนเอง ค้นพบด้วยตนเอง สร้างความรู้ด้วยตนเอง อันนำไปสู่ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต

7. งบประมาณ รัฐบาลให้การสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินการเรื่องแหล่งเรียนรู้ให้สัมฤทธิ์ผลดังจะเห็นได้จากกรณีศึกษา ณ แหล่งเรียนรู้ตามพิพิธภัณฑ์ต่างๆ รวมทั้งที่หน่วยงานภาคเอกชนให้ความสนใจ งบประมาณที่ใช้เพื่อการนี้มากกว่า 500 ล้านปอนด์ นับว่าได้ผลเป็นที่น่าพอใจ

จากการศึกษาการดำเนินงานเรื่องการจัดแหล่งเรียนรู้ในประเทศอังกฤษจะเห็นได้ว่าเป็นการทำงานที่ได้รับความร่วมมือจากทุกหน่วยที่เกี่ยวข้องทั้งชุมชน สถานศึกษา นักวิชาการสาขาต่างๆ องค์กรธุรกิจ สถานประกอบการ ครู/ผู้สอน ผู้ปกครอง และนักการเมือง ต่างให้ความสนใจและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเต็มที่ จนทำให้บทบาทของพิพิธภัณฑ์ หอสมุดและหอจดหมายเหตุ ซึ่งแต่เดิมเป็นที่รวบรวมงานศิลปะเป็นส่วนใหญ่ และให้การศึกษาเป็นส่วนน้อยนั้น ได้ปรับบทบาทและพัฒนาการทำงานโดยเป็นแหล่งเรียนรู้ให้ความรู้แก่ผู้ชมซึ่งมีความแตกต่างทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ได้อย่างเต็มที่เป็นสถานที่จัดการเรียนการสอนเชื่อมโยงได้กับการศึกษาทุกระบบไม่ว่า

จะเป็นการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการชมผลงานที่จัดแสดงไว้สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ เกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียน ได้อย่างแท้จริงการทำงานอย่างจริงจังของรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องการจัดแหล่งเรียนรู้นี้ทำให้นโยบายของรัฐบาลเรื่องการเรียนรู้อันเป็นวาระแห่งชาติที่สำคัญนั้นดำเนินไปตามเป้าหมายและสมประโยชน์แก่ผู้ที่ตั้งปณิธานในการทำงานเรื่องนี้ได้อย่างแท้จริง

2.2.9 จากบทเรียนจากแหล่งเรียนรู้ประเทศอังกฤษสู่ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินการแหล่งเรียนรู้ในประเทศไทย

ในส่วนของประเทศไทยนั้น ควรกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานเพื่อให้แหล่งเรียนรู้ต่างๆ เป็นสถานที่เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตดังนี้คือ ประการแรกกำหนดนโยบายและแผนด้านการบริหารจัดการทางด้านกายภาพและวิชาการในฐานะแหล่งการเรียนรู้ ประการที่สองการให้มีกฎหมาย กฎกระทรวง ระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อเอื้อ ต่อโครงสร้างขององค์กรและการดำเนินงาน ประการที่สาม การให้รัฐจัดสรรงบประมาณแก่แหล่งเรียนรู้ให้เพียงพอในฐานะที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ ประการที่สี่ การระดมสรรพกำลังจากทุกส่วนให้เข้ามามีส่วนร่วมทั้งในเรื่องของเทคโนโลยีบุคลากรและงบประมาณเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ประการที่ห้า การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในการดำเนินงานทุกระดับ ประการที่หก การปลุกจิตสำนึกให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ ให้เห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ในฐานะแหล่งเรียนรู้ ประการที่เจ็ด การสร้างและปรับปรุงเกณฑ์มาตรฐานแหล่งเรียนรู้ทุกด้านโดยยึดหลักสากล ประการที่แปด การส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในทุกๆ ด้านอย่างต่อเนื่อง ประการที่เก้า การจัดทำสื่อทุกประเภทเพื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาทุกระบบ ประการที่สิบ การจัดทำห้องสมุดและศูนย์สารนิเทศเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในทุกๆ ด้านเพื่อการบริหาร การปฏิบัติงาน การศึกษา การวิจัย ประการที่สิบเอ็ด การจัดทำระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนา และประการสุดท้าย การประชาสัมพันธ์และประกาศยกย่องเชิดชูหน่วยงานที่ดำเนินงานดีเด่น

ในส่วนของประเทศไทยนั้น ขอเสนอแนะการดำเนินการงานต่อไปนี้ ดังนี้

1) ดำเนินการสำรวจและแยกประเภทแหล่งเรียนรู้ในประเทศไทยทั้งที่ดั้งอยู่แล้ว และที่มีศักยภาพจะเป็นแหล่งเรียนรู้ได้ ทั้งนี้เพื่อสามารถกำหนดรูปแบบและวิธีการให้การเรียนรู้ได้อย่างชัดเจนสอดคล้องในแต่ละบริบทของสังคม

2) รัฐบาลควรให้ความสำคัญและดำเนินงานอย่างจริงจังในการสนับสนุนแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่แล้วให้มีบทบาททางการศึกษามากยิ่งขึ้นและ/หรือจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ให้เกิดขึ้นตามความต้องการของชุมชนนั้นๆ ทั้งนี้โดย จัดตั้งคณะบุคคล ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และนักการศึกษา ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาแก่รัฐบาลในการจัดทำนโยบาย แผนงานจัดสรรทรัพยากร รวมทั้งการติดตามประเมินผล และหน่วยงานฯ ทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมข้อมูล หน่วยประสานเครือข่าย “แหล่งเรียนรู้” และการฝึกอบรมบุคลากร

3) ดำเนินการให้มี “แหล่งเรียนรู้” ต้นแบบ โดยจัดทำโครงการนำร่องใน 4 ภูมิภาคๆละ 1 แห่ง ใช้ระยะเวลาดำเนินการ 1 ปี โดยจัดหาเครือข่าย หุ้นส่วน/เพื่อนร่วมงานจากหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนในแต่ละภูมิภาค มาร่วมคิดจัดทำโครงการ สาระ รูปแบบ และวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเหมาะสมกับความต้องการและศักยภาพของผู้เรียน

4) ดำเนินการให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างสถานศึกษา แหล่งเรียนรู้และชุมชนกระตุ้นเกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นให้เห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้และร่วมมือดำเนินการให้เกิดแหล่งเรียนรู้ในด้านต่างๆ ที่เอื้อต่อการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัยมากขึ้น

5) ดำเนินการให้ใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการเก็บ ข้อมูล เผยแพร่ข้อมูลและเป็นเครื่องมือค้นหาความรู้จากนานาประเทศ

6) ประกาศยกย่อง “แหล่งเรียนรู้” ที่มีวิธีการดำเนินงานที่ดี (Best practices) เพื่อ เป็นตัวอย่างให้แก่แหล่งเรียนรู้อื่นนำไปปรับใช้

7) รัฐจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการทำงานของแหล่งเรียนรู้ในเรื่องการจัดทำสื่อสาระเนื้อหา และการจัดแสดงผลงาน

2.3 แนวคิดเรื่องการดำเนินงานวัฒนธรรมของกระทรวงวัฒนธรรม

2.3.1 หลักการพื้นฐานในการดำเนินงานวัฒนธรรม

เมื่อศึกษาถึงฐานระบบคิดการตั้งกระทรวงยุติธรรม และการดำเนินงานวัฒนธรรมยุคปฏิรูปราชการ โดยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม (ม.ป.ป.) พบว่า พื้นฐานในการดำเนินงานวัฒนธรรม คือการให้ความสำคัญกับกระบวนการทางวัฒนธรรมที่จะทำให้เห็นความสำคัญของศักยภาพของบุคคลของชุมชน และของสังคมในการพัฒนา ทั้งนี้เพราะกระบวนการทางวัฒนธรรมนั้นเริ่มต้นได้ที่คณะบุคคล ชุมชน และสังคมเองไม่ว่าจะเป็นกระบวนการเรียนรู้การสร้างสรรค์ ธรรมชาติแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกให้มากที่สุด ดังนั้นหลักการพื้นฐานในการดำเนินงานวัฒนธรรมนั้นควรจะเป็นดังนี้

1. ใช้การดำเนินงานวัฒนธรรมเป็นพลังที่จะก่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาวัฒนธรรม เนื่องจากวัฒนธรรมมีลักษณะ “พลวัต” ที่มีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และการเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมนั้นเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการพัฒนาวัฒนธรรม ซึ่งจะประกอบด้วยกระบวนการต่างๆ ตั้งแต่การเรียนรู้ทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมการผลิดใหม่ทางวัฒนธรรม และการปรับตัวทางวัฒนธรรม

2. ใช้การดำเนินงานวัฒนธรรมเป็นการเสริมพลังในการพัฒนาด้านอื่นๆ อย่างเป็นองค์รวม “ชีวิดวัฒนธรรม” แบบองค์รวมสามารถเป็นพลังชี้นำแนวทางการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยจะต้องเข้าใจว่าทุกสังคมมีต้นทุนทางวัฒนธรรมสะสมอยู่ก่อนแล้วทั้งสิ้นในรูปแบบที่หลากหลาย ตั้งแต่ศีลธรรม ศิลปะ และภูมิปัญญา

2.1 การเสริมสร้างพื้นที่และโอกาสทางวัฒนธรรม มนุษย์ทุกคนต้องการแสดงออกอย่างเท่าเทียมกัน และสามารถแสดงออกได้ดีที่สุดในเวทีที่เรียกว่า พื้นที่ทางวัฒนธรรม

2.2 การเสริมสร้างประชาสังคม ซึ่งเป็นการพัฒนาในมิติทางวัฒนธรรมที่สำคัญยิ่ง เพราะแสดงถึงความสามารถในการผลิดใหม่ทางวัฒนธรรมที่ดึงดูดให้ชุมชนท้องถิ่นต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมได้อย่างแท้จริง

2.3 การเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน กระบวนการสร้างประชาสังคมจะเป็นจริงได้นั้น ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขสำคัญ คือ องค์กรชุมชนต้องเข้มแข็ง เพื่อจะได้ทำหน้าที่ทั้งตรวจสอบ และปกป้องสิทธิของท้องถิ่นได้เต็มที่ นอกจากนั้นความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนยังจะมีส่วนช่วยเสริมให้ท้องถิ่นมีศักยภาพมากขึ้นในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และการแสวงหาทางเลือกในการพัฒนา ตลอดจนเป็นกำลังพื้นฐานของระบบประชาธิปไตยแบบประชาสังคมในระดับรากหญ้าต่อไป

2.4 การเคารพสิทธิของความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม มิติวัฒนธรรมนั้นมีลักษณะเด่นชัดอยู่ที่การแสดงออกถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์และการเคารพสิทธิชุมชน อันเป็นเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาไปสู่ความเป็นพหุสังคมที่มีผู้คนแตกต่างกันทั้งในด้านฐานะทางเศรษฐกิจ ระบบการผลิต วิถีชีวิต และชาติพันธุ์ ดังเช่น สังคมไทยในปัจจุบันนี้ ยิ่งสังคมมีความหลากหลายมากขึ้นเท่าใด ยิ่งต้องเน้นในระบบคุณค่าที่เห็นคนเป็นคนและเน้นความคิดที่เคารพสิทธิของกันและกันมากยิ่งขึ้น

3. แนวความคิดการดำเนินงานวัฒนธรรม ในการดำเนินงานวัฒนธรรมนั้น ควรยึดแนวคิดพื้นฐานอย่างน้อย 6 ประการคือ

3.1 ใช้งานวัฒนธรรมเป็นยุทธศาสตร์ในการรักษาความเป็นชาติความกลมเกลียวของคนในชาติและในหมู่ประชาชน พร้อมที่จะมาเผชิญร่วมกันบนผืนแผ่นดินเดียวกันทั้งในยามสุขและยามทุกข์

3.2 ใช้วัฒนธรรมเป็นทุนและเป็นพลังในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยการใช้ทุนทางวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมไทยเป็นพลังดึงดูดนักท่องเที่ยว เสริมสร้างบรรยากาศการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ทำให้ต่างชาติเกิดความใฝ่ฝัน อยากมา อยากเห็น อยากอยู่เมืองไทย อย่างมีความสุข ประทับใจในศิลปวัฒนธรรมไทยทุกสาขา อันได้แก่ ทัศนศิลป์ วรรณศิลป์ ศิลปะสถาปัตยกรรม ศิลปะการแสดง ฯลฯ สนใจที่จะศึกษาเรียนรู้ยอมรับและเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมไทย เช่น กินอาหารไทยใช้สินค้าไทย ร้องเพลงไทย เล่นดนตรีไทย และเรียนรู้ศาสนาพุทธเป็นชาวพุทธมากยิ่งขึ้น เป็นต้น

3.3 ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม ผลิตใหม่ทางวัฒนธรรม และการปรับตัวทางวัฒนธรรม บุคคล ชุมชน และสังคม เพื่อให้เกิดกระบวนการเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางสติปัญญา ให้มีวิธีคิดอย่างมีเหตุผลเป็นระบบ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกและวิถีชีวิตในสังคมใหม่อย่างเชื่อมั่นบนพื้นฐานคุณค่าของวัฒนธรรมไทย รวมทั้งสามารถรักษา พัฒนาและสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทยให้เป็นสมบัติของมนุษยชาติ อันจะนำมาซึ่งศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิของคนไทยในสังคมโลก

3.4 เสริมสร้างความสามารถส่วนบุคคลให้เจริญก้าวหน้าสู่ความเป็นเลิศทางวัฒนธรรม จากการที่วัฒนธรรมเกิดจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์ ดังนั้น จำเป็นต้องมีเอดทัคคะผู้เป็นเลิศทางวัฒนธรรม ทำหน้าที่ในการสร้างสรรค์วัฒนธรรมให้เป็นสมบัติแห่งความภาคภูมิใจร่วมกันของคนไทยและมนุษยชาติโดยรวม ให้สามารถตอบสนองความต้องการในการพัฒนาจิตใจที่ดีงามต่อไป รวมทั้งเป็นการประกาศศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิของคนไทยในสังคมโลกด้วย

3.5 เสริมพลังทางวัฒนธรรม โดยสนับสนุนส่งเสริมความเข้มแข็งของประชาชน ชุมชน องค์กร การดำเนินงานวัฒนธรรมและองค์กรภาคประชาชน ให้สามารถดำเนินงานวัฒนธรรมตามหน้าที่ความรับผิดชอบให้มีประสิทธิภาพประสานเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายการดำเนินงานวัฒนธรรมพึ่งพาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.6 มาตรการทางด้านการรณรงค์และมาตรการทางกฎหมาย ให้ประชาชนรับรู้เข้าใจ และยอมรับปฏิบัติจนกลายเป็นวัฒนธรรมในวิถีของคนในชาติ

4. ภารกิจหลักด้านการดำเนินงานวัฒนธรรม ในฐานะหน่วยงานกลางของกระทรวงวัฒนธรรม รับผิดชอบการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของชาติ ควรมีภารกิจหลักทางวัฒนธรรมอย่างน้อย 4 ประการ คือ

4.1 การกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และมาตรฐานการดำเนินงานวัฒนธรรมของชาติ

4.2 การส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานวัฒนธรรมโดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคล ชุมชน และสังคม ตลอดจนองค์กรดำเนินงานวัฒนธรรมต่างๆ ให้เข้มแข็งจนให้สามารถดำเนินงานและประสานเชื่อมโยงการดำเนินงานวัฒนธรรมในกระบวนการต่างๆ ตั้งแต่กระบวนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม การผลิตใหม่ทางวัฒนธรรม และการปรับตัวทางวัฒนธรรม รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมมือกันเป็นเครือข่ายทางวัฒนธรรมในระดับต่างๆ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด ระดับชาติ และระดับนานาชาติ ที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพสูง

4.3 การจัดหา ระดม และจัดสรรทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานวัฒนธรรม ขององค์กรดำเนินงานวัฒนธรรมและเครือข่ายทางวัฒนธรรมต่างๆ กล่าวคือ ความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องวัฒนธรรม และกระบวนการทำงานวัฒนธรรม งบประมาณ การพัฒนาบุคลากร การใช้มาตรการทางกฎหมาย และอื่นๆ

4.4 การติดตาม กำกับ ดูแล และประเมินผลการดำเนินงานวัฒนธรรม

5. หลักการบริหารการจัดการงานวัฒนธรรม ในการจัดระบบและโครงสร้างการบริหารงานวัฒนธรรม ควรยึดแนวทางการปฏิรูประบบราชการของรัฐบาลเป็นสำคัญ กล่าวคือ

5.1 เป็นหน่วยนโยบายสนับสนุน ส่งเสริมให้เครือข่ายในพื้นที่เป็นหน่วยงานปฏิบัติ

5.2 หน่วยงานในส่วนกลางเล็กกะทัดรัด ส่วนท้องถิ่นเข้มแข็งในรูปแบบขององค์กรภาคประชาชน และหน่วยงานรัฐในกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ

5.3 เป็นการบริหารจัดการแบบกระจายอำนาจในท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบ

5.4 เป็นการบริหารแบบเบ็ดเสร็จ ครบวงจรในหน่วยเดียวโดยให้มีการส่งทอดระหว่างหน่วยงานน้อยที่สุด

5.5 เน้นการบริหารงานโดยองค์คณะบุคคลที่เกิดจากการระดมทรัพยากรและความร่วมมือจากประชาชน และองค์กรต่างๆ ให้มากที่สุด

5.6 เป็นหน่วยงานเพื่อการบริการประชาชน ดังนั้น จะต้องตั้งเป้าหมายบริการสาธารณะให้เป็นระบบ

2.4 ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของภาครัฐต่อการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมในประเทศไทย

ปริตตา เฉลิมเผ่า กออนันตกูล และคณะ (2547) ได้อธิบายถึงการก่อตัวของแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมจากการเก็บรวบรวมวัตถุโบราณและศิลปวัตถุที่เป็น "ของมีค่าและของแปลก" ของเจ้านายในวัง จนระยะเวลาต่อมารัฐก็มอบให้เป็นภาระหน้าที่ความรับผิดชอบของสถาบันศาสนาหรือวัด ในฐานะศูนย์กลางวัฒนธรรมของท้องถิ่น จนเมื่อราว ปีพ.ศ. 2522 หลังจากที่ได้มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) ตามพระราชบัญญัติสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ.2522 แล้ว ได้จัดให้มีการก่อตั้ง "ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม" ขึ้นในสถานศึกษาทั่วประเทศ เพื่อให้การปฏิบัติงานด้านการอนุรักษ์ส่งเสริมเผยแพร่และพัฒนาวัฒนธรรมของชาติดำเนินไปได้อย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพ โดยให้พิจารณาจัดตั้งขึ้นสนสถาบันที่มีความพร้อมโดยเฉพาะควรเป็นสถาบันการศึกษา และมีบุคลากรพร้อมที่จะปฏิบัติงานได้ (ดำรง ทองสม, "ศูนย์วัฒนธรรม", ใน สู่โฉมใหม่หน้าใหม่ของวัฒนธรรมกับการพัฒนา, (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ 2532)

2.4.1 ศูนย์วัฒนธรรม: จุดเริ่มต้นของรัฐต่อการจัดการแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม

ต่อมาในปี 2524 ได้มีการยกเลิกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม พ.ศ.2523 และประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยศูนย์วัฒธรรม พ.ศ. 2524 แทน เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2524 ซึ่งตามระเบียบนี้มีผลให้ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมเปลี่ยนชื่อเป็น "ศูนย์วัฒนธรรม" และเพื่อให้ทราบว่าศูนย์วัฒนธรรมนั้น ๆ ตั้งอยู่ที่ใด การเขียนชื่อศูนย์วัฒนธรรม จึงใช้คำว่า ศูนย์วัฒนธรรมขึ้นต้น ตามด้วยจังหวัดหรืออำเภอ แล้วตามด้วยชื่อสถานศึกษาที่จัดตั้งเป็นศูนย์ฯ นั้น ๆ เช่น ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี วิทยาลัยครูกาญจนบุรี เป็นต้น (ดำรง ทองสม, "ศูนย์วัฒนธรรม", ใน สู่โฉมใหม่หน้าใหม่ของวัฒนธรรมกับการพัฒนา, (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ 2532)

ที่มาของการใช้คำว่า "ศูนย์วัฒนธรรม" เนื่องมาจาก สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) พยายามจะนิยามความหมายและหน้าที่ของศูนย์วัฒนธรรมให้แตกต่างจากความหมายพิพิธภัณฑ์ และสภาพของพิพิธภัณฑ์ที่เป็นอยู่ในดอนนั้นที่เป็นสถานที่หรือเป็นคลังสะสมวัตถุสิ่งของ ละเลยการเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของประชาชน มุ่งรับใช้นักวิชาการมากกว่าคนทั่วไปที่ไม่ได้มีความรู้ลึกซึ้ง โดยศูนย์วัฒนธรรมนอกจากจะจัดแสดงของ ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นของจริงแต่อาจจะจะลองมา ทำให้ไม่ต้องผูกพันกับการมีคลังสะสมของและงานอนุรักษ์ และยังมีกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงสารที่ทางศูนย์วัฒนธรรมต้องการจะสื่อ (หน่วยศึกษานิเทศก์

กรมการฝึกหัดครู, รายงานผลการสัมมนาเรื่อง ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมในฐานะพิพิธภัณฑ์เมือง, (หอประชุมศูนย์ศิลปวัฒนธรรมอีสานใต้ สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ วันที่ 18-20 สิงหาคม 2536)

ในปี พ.ศ.2531 ได้มีการประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยศูนย์วัฒนธรรม พ.ศ.2531 ซึ่งประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 20 กันยายน พ.ศ.2531 โดยมีการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมอำเภอขึ้นด้วยในอำเภอต่าง ๆ ที่มีความพร้อมและเหมาะสม (ดำรง ทองสม, 2532) ส่วนใหญ่จัดตั้งที่โรงเรียนมัธยมประจำอำเภอ เพื่อทำหน้าที่ทางด้านวิชาการในการเก็บข้อมูล วิจัย ศึกษา พัฒนา ส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมของท้องถิ่นต่าง ๆ ในอำเภอ (พยุงศักดิ์ จันทรสุรินทร์, 2539)

ศูนย์วัฒนธรรมมีหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยศูนย์วัฒนธรรม พ.ศ.2531 ดังนี้

1) ศึกษา ค้นคว้า วิจัย และรวบรวมข้อมูลวัฒนธรรม
2) อนุรักษ์ ส่งเสริม พัฒนา และเผยแพร่วัฒนธรรม
3) ฝึกอบรมและสนับสนุนการฝึกอบรมวิทยากรและบุคลากรวัฒนธรรม
4) จัดนิทรรศการด้านวัฒนธรรมและหรือจัดดำเนินการหอวัฒนธรรม
5) ประสานงานและสนับสนุนการดำเนินงานวัฒนธรรมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นทั้งภาครัฐและเอกชน
6) หน้าที่อื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) คณะอนุกรรมการวัฒนธรรมจังหวัด หรือคณะกรรมการวัฒนธรรมอำเภอแล้วแต่กรณี (ดำรง ทองสม, 2532)

แม้ว่าสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติจะพยายามส่งเสริมและพัฒนาศูนย์วัฒนธรรมมาโดยตลอด โดยมีการปรับปรุงแก้ไขระเบียบว่าด้วยศูนย์วัฒนธรรมหลายครั้ง และมีการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ขณะนี้มี 77 ศูนย์ครบทุกจังหวัด (พยุงศักดิ์ จันทรสุรินทร์, 2539) แต่ศูนย์วัฒนธรรมกลับไม่สามารถดำเนินการได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ด้วยเงื่อนไขหลายประการ ศูนย์วัฒนธรรมกลายเป็น “งานฝาก” ของสถาบันการศึกษา บุคลากรที่จะมารับผิดชอบโดยตรงไม่มี มีงบประมาณสนับสนุนน้อยมาก สถานที่ที่จะจัดเป็นศูนย์วัฒนธรรมต้องอาศัยห้องเรียนซึ่งบางแห่งมีปัญหาเนื่องจากจำนวนห้องเรียนไม่เพียงพอต่อการเรียนการสอนอยู่ก่อนแล้ว รวมถึงโครงสร้างของระบบราชการที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการบริหารจัดการ (ข้อมูลจากการประชุมเครือข่ายเพื่อการวิจัยและพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น (ภาคใต้) จัดโดยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ระหว่างวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2547 ณ จังหวัดนครศรีธรรมราช อ้างใน ปริดดา เฉลิมเผ่า กออนันดกูล และคณะ, 2547) แม้ตอนก่อตั้งเริ่มแรก ศูนย์วัฒนธรรมพยายามจะนิยามความหมายของตนให้แตกต่างไปจากพิพิธภัณฑสถานของรัฐที่เป็นเสมือนคลังสะสมของ เป็นพิพิธภัณฑ์ที่หยุดนิ่งไม่มีชีวิต

มีคนไปใช้บริการค่อนข้างน้อย แต่กาลต่อมาประกฏว่าศูนย์วัฒนธรรมไม่สามารถพัฒนาตัวเองได้อย่างเต็มที่เพื่อให้สามารถทำหน้าที่ตามวัตถุประสงค์ที่วางเอาไว้

2.4.2 หอวัฒนธรรมนิทัศน์: การกระจายอำนาจในการจัดการแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมสู่ท้องถิ่นของรัฐ

ปัญหาสำคัญของศูนย์วัฒนธรรมคือการขาดการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในแหล่งเรียนรู้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการขาดการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นของรัฐ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) จึงได้มีแนวนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมการสร้างแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมให้สอดรับกับนโยบายในการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นของรัฐ โดยส่วนไทยนิทัศน์ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้จัดตั้ง "หอวัฒนธรรมนิทัศน์" ขึ้นในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่งประเทศ ในปี พ.ศ. 2537 เพื่อสนองตอบนโยบายการกระจายอำนาจการบริหารงานวัฒนธรรม การขยายเครือข่ายการดำเนินงานวัฒนธรรมให้แพร่หลาย (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. คู่มือแนวทางการจัดตั้งและดำเนินงานหอวัฒนธรรมนิทัศน์.(หอวัฒนธรรมนิทัศน์ ส่วนไทยนิทัศน์ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2544) โดยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) พยายามให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ดังนโยบายที่ว่า

"...มีแนวนโยบายในการสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงานวัฒนธรรมในรูปแบบต่างๆ รวมไปถึงการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดตั้งหอวัฒนธรรมนิทัศน์ในส่วนภูมิภาค ซึ่งต้องเกิดจากการรวมตัวองประชาชนที่เป็นเจ้าของท้องถิ่นนั้นๆ และให้ท้องถิ่นได้รับผิดชอบการศึกษา การจัดตั้งและบริหารงานต่าง ๆด้วยตนเอง เพื่อเป็นแหล่งกลางในการเรียนรู้วิถีชีวิตและภูมิปัญญาชาวบ้านอย่างเป็นรูปธรรม..." (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2544)

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) พยายามสร้างให้หอวัฒนธรรมนิทัศน์เป็นศูนย์กลางในการศึกษา ค้นคว้า รวบรวมและถ่ายทอดวิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น โดยการสร้างความมั่นในให้คนในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ ให้รวมตัวกันทำการศึกษาค้นคว้าเก็บข้อมูล และนำเสนอเรื่องราววิถีชีวิตของตน ซึ่งจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ เกิดความเข้าใจในการดำเนินชีวิตของท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2544)

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในรูปแบบของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ จึงเป็น "แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต" อันสอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตราที่ 25 ที่รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยาน

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬา และนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งเรียนรู้อย่างพอเพียง และมีประสิทธิภาพ

ข้อมูล ณ ปี พ.ศ. 2549 เครือข่ายหอวัฒนธรรมนิทัศน์ทั่วประเทศมีทั้งสิ้น 69 แห่ง มีทั้งที่จัดตั้งขึ้นใหม่ เช่น หอวัฒนธรรมนิทัศน์วัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา หอวัฒนธรรมนิทัศน์เฉลิมพระเกียรติกาญจนาภิเษก จังหวัดเชียงราย หอวัฒนธรรมนิทัศน์ลุ่มน้ำโขง จังหวัดนครพนม เป็นต้น บางแห่งเป็นศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด หรือเป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นอยู่แล้ว แต่เมื่อมาเข้าร่วมโครงการอบรมผู้บริหารหอไทยนิทัศน์ จึงถือเป็นเครือข่ายหอวัฒนธรรมนิทัศน์ด้วย เช่น ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดตราด โรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์ ศูนย์วัฒนธรรมโรงเรียนบางพลีราษฎร์บำรุง จังหวัดสมุทรปราการ พิพิธภัณฑ์วัดคลองท่อม จังหวัดกระบี่ หอวัฒนธรรมบ้านละไม เกาะสมุย จังหวัดสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดฝั่งคลอง (ไทยพวน) จังหวัดนครนายก เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ , เอกสารการฝึกอบรมผู้บริหารหอวัฒนธรรมนิทัศน์ รุ่นที่ 6, 26 มิถุนายน- 2 กรกฎาคม 2544)

หอวัฒนธรรมนิทัศน์คือสถานที่จัดแสดงนิทรรศการทั้งในแบบถาวรและแบบหมุนเวียน โดยนำเสนอเรื่องราวเฉพาะของท้องถิ่นซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่สืบทอดมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันโดยมุ่งหมายเพื่อให้เป็นสถานที่ที่จะสร้างความรัก ความภาคภูมิใจในมรดกวัฒนธรรมของตนเอง และสามารถนำวัฒนธรรมเหล่านั้นมาปรับใช้ในการดำรงชีวิตได้

นักวิชาการได้ให้ความหมายของคำ “หอวัฒนธรรมนิทัศน์” ดังนี้ หอ หมายถึง เรือนหรือสถานที่ซึ่งใช้เฉพาะกิจอย่างใดอย่างหนึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า “hall”, วัฒนธรรม หมายถึงวิถีชีวิตที่คนในสังคมได้สั่งสม เลือกสรร ปรับปรุงแก้ไข จนถือว่าเป็นสิ่งที่ดีงามเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับการสืบทอดมายาวนาน ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจร่วมกัน และสามารถประยุกต์ใช้เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตในปัจจุบัน ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “culture”, นิทัศน์ หมายถึง ตัวอย่างที่นำมาจัดแสดง ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “exhibition” (สุมล อมรวิวัฒน์ อ้างใน สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม, 2547)

การจัดตั้งหอวัฒนธรรมนิทัศน์มีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนและองค์กรเครือข่ายทางวัฒนธรรมชุมชน ได้ร่วมดำเนินงานด้านอนุรักษ์คุณค่าภูมิปัญญาของชุมชนร่วมกัน

2. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้หอวัฒนธรรมนิทัศน์เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประชาชน และเยาวชนที่สนใจศึกษาค้นคว้าด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนและเยาวชนทั้งชาวไทยและต่างประเทศเกี่ยวกับวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น ก่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างคนในท้องถิ่น และต่างถิ่น ซึ่งจะเป็นพื้นฐานของการพัฒนาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน

4. เพื่อส่งเสริมให้หอวัฒนธรรมนิทัศน์เป็นแหล่งเรียนรู้และการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ของชุมชน ซึ่งจะเป็นการสร้างงานและรายได้ให้เกิดขึ้นในชุมชน

5. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความรัก ความหวงแหน และความภาคภูมิใจในท้องถิ่นดนเอง โดยมีหอวัฒนธรรมนิทัศน์เป็นศูนย์รวมของวิถีชีวิตในชุมชน

ทั้งนี้บทบาทหน้าที่ของวัฒนธรรมนิทัศน์ คือ

1. เป็นศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนเพื่อเรียนรู้วัฒนธรรมของตนเองตามความสนใจ ความพร้อม และศักยภาพของแต่ละบุคคล

2. เป็นศูนย์กลางในการนำเสนอคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ควรแก่การเผยแพร่ไปสู่สังคมไทยและสังคมโลก

3. เป็นศูนย์รวมของคนในชุมชน เพื่อร่วมกันทำกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น

4. เป็นแหล่งท่องเที่ยวและเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เป็นที่รู้จัก เป็นการส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน

เนื้อหาที่จัดแสดงในหอวัฒนธรรมนิทัศน์ประกอบด้วยโครงสร้างเนื้อหาหลัก 4 เรื่อง คือ

1. บทนำ (highlight) จัดแสดงประวัติความเป็นมาของสถานที่หรือเหตุการณ์สำคัญที่เป็นจุดเด่น เอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่จัดตั้งหอวัฒนธรรมนิทัศน์ เช่น จังหวัดพะเยามีจุดเด่นคือ กว๊านพะเยา และที่จังหวัดเชียงราย ได้แก่ การประทับรอยพระบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไว้เป็นต้น

2. ชาติพันธุ์วิทยา (ethnology) จัดแสดงเรื่องราวของกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้นตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เกี่ยวกับประเพณี ความเชื่อ ภูมิปัญญา เป็นต้น

3. มานุษยวิทยา (anthropology) จัดแสดงในเชิงวัฒนธรรมเปรียบเทียบของกลุ่มชนต่างๆ เช่น เรื่องภาษา วรรณกรรม ตลอดจนเรื่องวิถีชีวิต เป็นต้น

4. ธรรมชาติวิทยา (natural history) จัดแสดงเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สัตว์ พืช แร่ธาตุ เป็นต้น

การก่อกำเนิดของหอวัฒนธรรมนิทัศน์จึงกล่าวได้ว่าเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการจัดการแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมของภาครัฐ ซึ่งจุดเปลี่ยนไปไม่ได้เกิดขึ้นอย่างไร้รากฐาน แต่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสภาพสังคม การเมืองในประเทศในเวลานั้น กล่าวคือประชาชนเริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญต่องานการจัดการแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น เมื่อสังคมไทยมีการปฏิรูปกฎหมายครั้งสำคัญที่ยอมรับสิทธิของชุมชนมากขึ้น ทั้งพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์กรบริหารส่วนตำบลที่ประกาศใช้ในปี พ.ศ.2537 สาระสำคัญคือการกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่น โดยหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นข้อหนึ่งระบุไว้คือ บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่ประกาศใช้ในปี พ.ศ.2540 ตามมาตรา 46 ที่ให้สิทธิแก่ท้องถิ่นในการจัดการอนุรักษ์และฟื้นฟูจารีตประเพณีท้องถิ่นด้วยตนเอง บริบทที่เปลี่ยนไปนี้เปิดช่องทางให้กับการสร้างแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมในรูปของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เช่น หอวัฒนธรรมนิทัศน์ได้สะดวกขึ้น แหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม กลายเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามเงื่อนไขและบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปรไป ความอยากมีแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมรวมทั้งสำนึกร่วมของชุมชนที่อยากเป็นตัวของตัวเองนั้นมีมากจนกลายเป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งในสังคมไทย

2.4.3 หอไทยนิทัศน์และหออัครศิลปิน: การจัดการแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมโดยภาครัฐโดยตรง

หอไทยนิทัศน์เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2534 ด้วยเหตุที่ว่าเรื่องของไทยหรือวัฒนธรรมไทยในระบบโรงเรียนยังไม่ประสบความสำเร็จ และแหล่งกลางที่มีหน้าที่ถ่ายทอดความเป็นไทย ยังไม่กระจายไปอย่างทั่งถึง และยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรอย่างทั่วถึง และยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร จึงกำหนดให้โครงการไทยนิทัศน์เป็นโครงการสำคัญของสำนักงานฯ โดยมีวัตถุประสงค์ให้หอไทยนิทัศน์ที่จะสร้างขึ้น ช่วยแก้ปัญหาการถ่ายทอดวัฒนธรรมไทย ในระบบการศึกษาดังกล่าว

คำว่า "ไทยนิทัศน์" แปลว่าการแสดงให้เห็นความเป็นไทย หอไทยนิทัศน์จึงเป็นสถานที่จัดแสดง ให้เห็นความเป็นไทยอย่างเป็นรูปธรรม คือเป็นสถานที่จัดแสดงนิทรรศการถาวรหรือพิพิธภัณฑ์ในรูปแบบใหม่ มีกิจกรรมเสริมความรู้ และกระตุ้นความสนใจใฝ่รู้รู้เรื่องวัฒนธรรมไทย โดยมีเป้าหมายคือ นักเรียน เพื่อเสริมหลักสูตรการศึกษา เนื้อหาจึงเป็นเรื่องของไทย รูปแบบที่จัดแสดงให้มีทั้งแบบถาวรตายตัว (static) และเคลื่อนไหวได้ (dynamic) ในสัดส่วน 60/40 หรือ 70/30 เป็นรูปแบบใหม่ที่ดึงดูดผู้เข้าชม ไม่น่าเบื่อ ใช้เทคโนโลยีใหม่ ดูได้อย่างสนุกสนานมาแล้วอยากมาซ้ำอีก ดังนั้นวัตถุประสงค์และเป้าหมายจึงเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดเนื้อหาและรูปแบบการจัดแสดงหรือเทคนิควิธีการจัดแสดงนิทรรศการถาวรในหอไทยนิทัศน์ ทั้งนี้ในการบริหารหอไทยนิทัศน์

เป็นหน่วยงานใหม่ระดับฝ่ายในส่วนไทยนิทัศน์ (หน่วยงานระดับกอง) สังกัดสถาบันวัฒนธรรม ศึกษาตั้งแต่เดือนกันยายน 2535 ซึ่งมีผู้อำนวย
การสถาบันวัฒนธรรมศึกษาดูแลขึ้นตรงกับเลขาธิการ

วัตถุประสงค์และเป้าหมาย คือการเสริมหลักสูตรการศึกษา โดยมีเป้าหมายผู้เข้าชม คือ นักเรียน ครู อาจารย์ ทุกระดับสามารถใช้หอไทยนิทัศน์เป็นห้องเรียนนอกโรงเรียนมีกระบวนการให้การศึกษา โดยประสานงานกับโรงเรียน และครูเพื่อเตรียมการก่อนเข้าชม การปฐมนิเทศ การอธิบายเพิ่มเติมขณะเข้าชม และมีกิจกรรมหลังการเข้าชมเพื่อทดสอบความรู้ และสามารถวัดผลได้ หรือให้มีการวัดผลเพื่อเป็นคะแนน มุ่งเน้นให้เกิดความสัมฤทธิ์ คือกระตุ้นการเรียนรู้เรื่องของไทย เสริมสร้างนิสัยรักความเป็นไทยและภาคภูมิใจในความเป็นไทย นอกเหนือจากนักเรียนซึ่งเป็นหมายหลักของหอไทยนิทัศน์แล้ว การจัดแสดงในหอไทยนิทัศน์ยังสนองผู้เข้าชมที่เป็นประชาชนทั่วไป และชาวต่างประเทศ และเพื่อให้หอไทยนิทัศน์ตอบสนองความสนใจของผู้เข้าชมทุกระดับการศึกษา จึงนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ เช่น คอมพิวเดอร์มัลติมีเดีย ที่ผู้ชมสามารถเลือกเรื่องที่ต้องการชมได้ มีโปรแกรมเรื่องแบบสั้นและแบบละเอียดให้ค้นคว้าได้ลึกซึ้งยิ่งๆ ขึ้น

การดำเนินงานด้านวิชาการของหอไทยนิทัศน์เริ่มด้วยการกำหนดหัวข้อเรื่องที่จัดแสดงนิทรรศการถาวร เพื่อให้เข้าใจในความเป็นไทยและวัฒนธรรมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้กำหนดการจัดแสดงเป็น 5 เรื่อง คือ ความเป็นมาของชนชาติไทย, ข้าวกับวิถีชีวิตไทย, ภาษาและวรรณคดีไทย, ประเทศไทยกับโลก และวีรกรรมชนชาติไทยและเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย โดยมุ่งหวังว่าเมื่อชมนิทรรศการถาวรทั้ง 5 เรื่องแล้วจะเข้าใจถึงความเป็นไทยระดับชาติ นานานชาติ (ในสังคมโลก) และในระดับพื้นบ้าน ในช่วยเวลาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต

ในส่วนของหออัครศิลปินนั้น เนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงครองราชย์ครบ 50 ปี สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้จัดทำโครงการก่อสร้างหออัครศิลปินเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เพื่อเป็นที่แสดงผลงานอันทรงคุณค่าของพระองค์และเพื่อสนองพระราชดำรัสของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ว่า

> *"ผลงานของศิลปินแห่งชาติเป็นมรดกศิลปะอันล้ำค่าของชาติ เป็นเครื่องหมายแสดงอารยธรรมอันสูงส่งของชาติไทยควรค่าแก่การภาคภูมิใจของคนไทยทั้งชาติ ผลงานของท่านเหล่านี้นับวันจะสูญหายไปด้วยสาเหตุต่างๆ จึงจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะต้องศึกษาผลงานของทุกท่านเหล่านี้ แล้วจัดทำเนียบขึ้นบัญชีอย่างเป็นระบบเพื่อ*

ประโยชน์ในการศึกษาและรักษาไว้เป็นสมบัติของชาติโดยส่วนรวม ต่อไป"

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จึงได้นำเสนอโครงการหออัครศิลปินต่อคณะกรรมการเตรียมการเฉลิมพระเกียรติฯ ของกระทรวงศึกษาธิการ และจัดตั้งเป็นโครงการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ กลุ่มที่ 1 โครงการที่ 1 โดยใช้ที่ราชพัสดุในความดูแลของกรมศิลปากร บนพื้นที่ 5 ไร่ ตั้งอยู่ ณ ตำบลคลองห้า อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

โดยวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งคือ ประการแรกเพื่อเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เนื่องในวโรกาส ทรงครองราชย์ครบ 50 ปี, ประการที่สองเพื่อเป็นศูนย์กลางในการรวบรวมและแสดงผลงานอันทรงคุณค่าด้านศิลปะและวัฒนธรรม ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในฐานะที่ทรงเป็น "อัครศิลปิน", ประการที่สาม เพื่อเป็นศูนย์กลางในการจัดเก็บ จัดแสดงและสงวนรักษาผลงานที่มีคุณค่า ของศิลปินแห่งชาติ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและอนาคต, ประการที่สี่ เพื่อเป็นสถานที่สำหรับให้ ศิลปินแห่งชาติ ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และถ่ายทอดต่อยอด ความรู้ให้แก่เยาวชน ศิลปิน ผู้มีความสามารถในด้านศิลปะ, ประการที่ห้า เพื่อเป็นศูนย์กลางในการศึกษา ค้นคว้า วิจัย แลกเปลี่ยน ให้บริการข้อมูล ทางศิลปวัฒนธรรมทั้งในและต่างประเทศ และประการสุดท้าย เพื่อเป็นศูนย์กลางในการส่งเสริม และร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนทั้งภายใน และต่างประเทศ ในการจัดกิจกรรม และการแลกเปลี่ยนผลงานทางด้านศิลปวัฒนธรรม

2.4.4 ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน: การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยวัฒนธรรม

ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน เป็นอีกโครงการของ สวช. ที่เชื่อมโยงกับงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น โครงการดังกล่าวออกมาในปี พ.ศ. 2546 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการสืบค้น การถ่ายทอด การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยวัฒนธรรม โดยการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นองค์ประกอบหนึ่งในหกส่วนของศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมสายใยชุมชนนี้ สวช. ได้ตั้งเป้าไว้ว่าบังจากที่ตั้งศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนครบทุกจังหวัดแล้ว จะเตรียมขยายศูนย์ให้ครบทุกอำเภอ ซึ่งขณะนี้ได้เริ่มจัดตั้งแล้ว 5 ศูนย์ ใน 5 อำเภอของจังหวัดนครปฐม สุพรรณบุรี กาญจนบุรี ลพบุรี และเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2548 เตรียมขยายไปทุกตำบล(ผามาศ ใจฉลาด. "ปั้นศูนย์สายใยชุมชน ให้นักวิชาการทำงานกับชาวบ้าน". ใน หนังสือพิมพ์ คมชัดลึก, (ฉบับวันที่ 19 มกราคม 2547)) ซึ่งถ้า

เป็นไปตามแผนงานที่ สวช.ตั้งไว้ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่กำลังจะเกิดขึ้นมาเป็นจำนวนมากนี้จะกลายเป็นปรากฏการณ์ใหม่ของสังคมไทย

เมื่อศึกษาถึงรายละเอียดโครงการจัดตั้งและสนับสนุนการดำเนินงานศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน พบว่าหลักการและเหตุผลของการก่อตั้งคือ การให้คำนิยามว่าวัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตที่ชุมชนและท้องถิ่นต่างๆ ได้พัฒนาและสร้างสรรค์ขึ้นและได้ใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินวิถีชีวิต ป้องกันและแก้ไขปัญหา รวมทั้งใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งเป็นศักยภาพและทุนที่สำคัญยิ่งของชุมชนท้องถิ่นและสังคมไทยที่ได้แสดงออกในรูปแบบและวิธีการต่างๆ ทั้งในรูปแบบของวิถีชีวิตขนบธรรมเนียม ประเพณี ภูมิปัญญา เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำมาหากิน ความเชื่อและอื่นๆ อีกมาก ดังนั้นเพื่อเป็นการสนองแนวนโยบายของรัฐบาลด้านศิลปวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นให้มีการพัฒนาแหล่งวัฒนธรรม ศิลปวัตถุ โบราณสถาน ให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งรายได้ของประชาชน ส่งเสริมบทบาทเยาวชนและประชาชนให้มีกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย สถานศึกษา ครองครัว และชุมชน ส่งเสริมการพัฒนาวัฒนธรรมนำไปสู่การพัฒนาประเทศ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองจุดมุ่งหายของการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบาลของรัฐยาลนั้นต้องการที่จะเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และขยายโอกาสให้กับประชาชนครอบครัวและชุมชน โดยมีกรอบทิศทางการพัฒนาวัฒนธรรม ได้แก่ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ศูนย์ส่งเสริมความรู้ และภูมิปัญญาของท้องถิ่นตามแนวพระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียง การส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับเยาวชนและประชาชน การส่งเสริมแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม เพื่องานวัฒนธรรมกับประเทศเพื่อนบ้าน การส่งเสริมการเป็นศูนย์กลางด้านศาสนาและชาติพันธุ์ เป็นต้น

จากกรอบนโยบายของรัฐบาลดังกล่าวและจากคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมไทยซึ่งเป็นศักยภาพและทุนทางสังคม กระทรวงวัฒนธรรม องค์กรชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงได้กำหนดนโยบายส่งเสริมสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนขึ้น โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในท้องถิ่นในรูปแบบการบูรณาการในทุกมิติของวัฒนธรรมนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของชาติตามยุทธศาสตร์ของรัฐบาล ที่มุ่งใช้มิติทางวัฒนธรรมเป็นกลไกเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน โดยมีการเชื่อมโยงเป็นระบบเครือข่าย ระดมทรัพยากร การบริหารจัดการทุกภาคส่วนของสังคมทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน ในลักษณะของการเป็นหุ้นส่วนสำคัญทางยุทธศาสตร์โดยการสนับสนุนให้ชุมชนและประชาชนในท้องถิ่นจัดตั้งองค์กรส่งเสริมการเรียนรู้และเผยแพร่วัฒนธรรมและวิถีชีวิตไทยในชุมชนตามแนวคิดและหลักการเศรษฐกิจ พอเพียง ใช้ชื่อว่า “ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายในชุมชน” โดยประชาชนในพื้นที่พึ่งพาภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน และนำองค์ความรู้ในชุมชนซึ่งได้มาจากปราชญ์ชาวบ้าน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนระหว่างชุมชมและสังคม มาวิเคราะห์ สังเคราะห์และบูรณาการกับภูมิปัญญาภายนอก ทำให้เกิดการพัฒนาตนเองและชุมชนได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน ประการแรก เพื่อพัฒนาศักยภาพของทุนทางสังคมที่มาจากรากฐานวัฒนธรรมให้มีความเข้มแข็งและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ประการที่สอง เพื่อเสริมสร้างแหล่งเรียนรู้ สนับสนุน ส่งเสริม การศึกษา การสืบค้น การถ่ายทอด การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพิ่มคุณค่าทางจิตใจ สังคม และมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ในชุมชน ประการที่สาม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยมิติทางวัฒนธรรม โดยการนำเอาระบบคุณค่าในวัฒนธรรมไทย การมีศีลธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมของศาสนา และจิตวิญญาณในความรักและความภาคภูมิใจในถิ่นกำเนิน อันจะนำไปสู่การผนึกและผสานพลังกันเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาความยากจน ปัญหายาเสพติด และปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบ และปัญหาอื่นๆ ในชุมชนอย่างเป็นองค์รวม

ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนมีเป้าหมายและผลสัมฤทธิ์ของโครงการ คือ ในส่วนของเป้าหมายเชิงปริมาณนั้นจะสนับสนุนให้ชุมชนและประชาชนในท้องถิ่นจัดตั้งและดำเนินการศูนย์รวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรม ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่วัฒนธรรมและวิถีไทยในชุมชน โดยดำเนินการในรูปของ “ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน” ดังนี้ ปีงบประมาณ 2546 จัดตั้งศูนย์ฯ ทุกจังหวัด ๆ ละ 1 ตำบล, ปีงบประมาณ 2547 จัดตั้งศูนย์ฯ ทุกอำเภอ ๆ ละ 1 ตำบล, ปีงบประมาณ 2548 จัดตั้งศูนย์ฯ เพิ่มเติมให้ได้ ร้อยละ 50 ของตำบลทั้งหมด, ปีงบประมาณ 2549 จัดตั้งศูนย์ฯ ให้ครบทุกตำบล ๆ ละ 1แห่ง ในส่วนของเป้าหมายเชิงคุณภาพนั้น ประการแรก เพื่อให้ประชาชนในชุมชนทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย ได้มีโอกาสสืบค้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิต ซึ่งจะเป็นการสร้างความเข้าใจพื้นฐานของการดำเนินชีวิตและการครองตนภายใต้ระบบความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงาม ตลอดจนส่งเสริมให้เกิดกระบวนพัฒนาคนและองค์ความรู้ในชุมชนเพื่อแสวงหาทิศทาง และแนวทางการปกป้อง ดูแล และพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งสามารถป้องกันหรือแก้ไขปัญหา และพัฒนาชุมชนให้เกิดความอบอุ่น มั่นคง ไปพร้อมกันในทุกๆ ด้าน ประการที่สองคือ เพื่อให้ประชาชนในชุมชนร่วมกันพัฒนาศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน ให้เป็นศูนย์กลางในการศึกษา แลกเปลี่ยน เรียนรู้ และศูนย์ส่งเสริม การพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยใช้มิติทางศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมบูรณาการกับแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนของประชาชนในชุมชน

แนวคิดในการดำเนินงานโครงการศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนที่สำคัญ คือ การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ด้วยการสร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมให้กับคนในชุมชนในการปลูกฝังความเป็นไทยและวิถีชีวิตที่เหมาะสมจำเป็นอย่างยิ่งที่ประชาชนจะต้องสามารถแสวงหาความรู้ได้มีโอกาสในการเข้าถึงข้อมูล การเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการ

แลกเปลี่ยนเรียนรู้คุณค่าทางวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดโอกาสในการศึกษา วิเคราะห์ สร้างสรรค์ และเลือกสรรก่อนรับไปประยุกต์ใช้

แนวคิดของศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนประการต่อมาคือการเพิ่มคุณค่าและมูลค่าเพิ่มทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรมของสังคมไทยที่ปรากฏอยู่ในลักษณะต่างๆ ได้แก่ ระบบความเชื่อ ภูมิปัญญา วิถีการดำเนินชีวิต วิถีการทำมาหากิน โบราณสถาน โบราณวัตถุ เป็นต้น สามารถนำมาสร้างคุณค่าทางสังคมและจิตใจให้แก่ประชาชนในชุมชนและสังคมที่ก่อให้เกิดความรักและความภาคภูมิใจในถิ่นเกิด และชาติไทยตลอดจนการพิทักษ์ปกป้อง และแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นในชุมชน ทั้งยังสามารถนำระบบคุณค่าให้สังคมท้องถิ่นมาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจได้

นอกจากนี้ประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนก็เป็นอีกแนวคิดสำคัญของศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน โดยการเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อสร้างจิตสำนึกและความตระหนักต่อการร่วมคิด ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผิดชอบ และรับประโยชน์ร่วมกันภายใต้การสนับสนุนการดำเนินงานจากกระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้อง

และสุดท้ายแนวคิดที่สำคัญที่สุดและเป็นแนวคิดที่ท้าทายการทำงานของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน คือแนวคิดการทำงานเชิงบูรณาการ ที่เน้นการบูรณาการทั้งความคิดและการปฏิบัติลงสู่พื้นที่เป้าหมายร่วมกัน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดสัมฤทธิ์ผลตามโครงการอย่างเป็นรูปธรรมเหมาะสมแก่ยุคสมัย

หลักการดำเนินงานในการจัดตั้งศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน คือการใช้วัฒนธรรมนำการพัฒนาให้ชุมชนค้นหาจุดเด่นของสังคมภูมิปัญญาของท้องถิ่น ภูมิปัญญาที่ได้สั่งสมสืบทอดกันมานำไปสู่การพัฒนาการประกอบอาชีพของชุมชนได้ผลิตผลหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์นำภูมิปัญญามาแก้ไขปัญหาความยากจนบนพื้นฐาน แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและกองทุนหมู่บ้านสร้างอาชีพให้เกิดเป็นมูลค่าเพิ่มรายได้ การจัดทำแผนของชุมชนเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือนและชุมชนตามหลักพระพุทธศาสนา “อดตาหิ อดตาโน นาโถ” เพื่อการพึ่งพาตนเองและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน นอกจากนั้นยังต้องส่งเสริมให้ประกอบด้วยความมีจริยธรรมสัมมาชีพ ให้มีความบันเทิงใจในลานนันทนาการและให้สังคมได้รู้รากเหง้าตนเอง มีความทันสมัย ทันโลก ทันความเปลี่ยนแปลง จึงได้กำหนดแนวทางดำเนินการนี้

รูปแบบของศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน มีกำหนดให้ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน มีองค์ประกอบสำคัญดังนี้

1. การส่งเสริมการจัดตั้งคลังสมอง (Brain Bank) ท้องถิ่น เพื่อรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ จากบรรดาผู้รู้หรือปราชญ์ชาวบ้านเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลหลักในการนำไปใช้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจ

2. ส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มถ่ายทอดการเรียนรู้วัฒนธรรม อันได้แก่ กลุ่มอาชีพ กลุ่มสนใจในกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่างๆ โดยใช้แนวพระราชดำริ เศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน (การผลิต การบริโภค และการตลาด) เน้นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและกองทุนหมู่บ้านมาสร้างงาน สร้างอาชีพให้กับชุมชนโดยรวม และเป็นการสอดรับกับโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจนของชุมชนและปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด

3. การจัดตั้งแหล่งพัฒนาคุณภาพชีวิต แก่เด็ก เยาวชน และประชาชนในตำบล กิจกรรมดังกล่าวไม่เพียงเฉพาะการถ่ายทอดระบบคุณค่าจากระบบความเชื่อในสังคม ยังต้องเป็นศูนย์ฯ ความร่วมมือการดำเนินงานและกิจกรรมทางด้านศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี จารีตต่างๆ ในชุมชนทำให้กระบวนการถ่ายทอดคุณค่าทางศาสนา ความเชื่อและวัฒนธรรมต่างๆ ในท้องถิ่นเป็นระบบที่ควรได้รับการเลือกสรรกลั่นกรองจากชุมชน อย่างมีแบบแผนไม่ผิดเพี้ยนไปจากค่านิยมชุมชน

4. การจัดตั้งลานดนตรี กีฬา และการละเล่นพื้นบ้าน และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้มีเวทีพบปะสังสรรค์ แสดงออก แลกเปลี่ยน เรียนรู้ระบบคุณค่าต่างๆ ในชุมชน ตลอดจนการปรึกษาปัญหาทั้งของตนเองและของชุมชนร่วมกัน

5. การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน หอศิลป์ชุมชนเพื่อรวบรวมมรดกทางวัฒนธรรมและการจัดแสดงความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นและภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ

6. การจัดตั้งศูนย์สารสนเทศและห้องสมุดชุมชน เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ทั้งจากภูมิปัญญาในชุมชนในระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับชาติ และในสังคมโลก มากระตุ้นให้บุคคลชุมชนนำความรู้เหล่านั้นมาปรับใช้อย่างเหมาะสม

2.5 การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมในประเทศไทย: กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

2.5.1 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเริ่มได้รับการกล่าวถึงขึ้นมาอีกครั้งในช่วงกลางปี พ.ศ.2530 โดยความเคลื่อนไหวงานด้านพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในครั้งนี้ไม่ได้มาจากกลไกภาครัฐ แต่เป็นกลไกนอกภาครัฐคือชาวบ้านและนักวิชาการปัญญาชนชั้นนำ กลุ่มของอาจารย์ศรีศักร วัลลิโภดม และมูลนิธิประไพ วิริยะพันธุ์ ซึ่งเข้าไปมีส่วนกระตุ้นและช่วยเหลือชาวบ้านในการตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อให้คนในท้องถิ่นได้รู้จักตนเอง โดยมีแนวคิดว่าพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมิใช่เรื่องของอาคารสถานที่และบรรดาโบราณวัตถุแต่เพียงอย่างเดียวใด หากจะต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาทั้งในด้านประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์สังคม และชีวิตวัฒนธรรมของผู้คนที่อยู่ตามชุมชนต่าง ๆ ในพื้นที่หรือท้องถิ่นเดียวกัน ทั้งนี้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์สังคมและชีวิตวัฒนธรรมของผู้คนในท้องถิ่นจะเป็นตัวตั้งหรือเป็นสิ่งกำหนดว่า จะนำโบราณวัตถุชนิดใดมาแสดง ทิศทางและหัวข้อในการแสดง และเป็นสิ่งที่แสดงลักษณะเฉพาะที่มักเรียกกันว่า "เอกลักษณ์ท้องถิ่น" ซึ่งสิ่งนี้จะนำไปสู่การแลเห็นความหลากหลายทางวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม เมื่อมีการนำเอาเนื้อหาของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นแต่ละแห่งมาเปรียบเทียบกัน (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2544)

โดยเนื้อหาจะเน้นองค์รวม คือมองเห็นชุมชนเชื่อมโยงกันหลาย ๆ ส่วน กลายมาเป็นท้องถิ่น ซึ่งท้องถิ่นคืออาณาบริเวณแห่งหนึ่งที่มีมนุษย์ พืช สัตว์ ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน ทำให้มนุษย์ต้องปรับตัวเองกับสภาพแวดล้อมเพื่อมีชีวิตอยู่ร่วมกัน กระบวนการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมดังกล่าวทำให้เกิดรูปแบบทางวัฒนธรรมแตกต่างไปจากท้องถิ่นอื่นที่มีสภาพแวดล้อมธรรมชาติแตกต่างกันออกไป ซึ่งผู้ที่จะเข้าใจรูปแบบวัฒนธรรมดังกล่าวได้อย่างถูกต้องและลุ่มลึก คงไม่มีใครดีไปกว่าคนในท้องถิ่นนั้น การดำเนินการจัดพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในรูปแบบนี้ จึงยึดความต้องการจากคนในท้องถิ่นมาก่อน และการได้มาซึ่งเนื้อหาในเรื่องที่จะแสดงนั้นนับเป็นการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างชาวบ้านและนักวิชาการ

ในขณะเดียวกันก็ไม่ได้มองวัฒนธรรมอย่างหยุดนิ่งว่าจะต้องอนุรักษ์ แต่มองในลักษณะเป็นการเคลื่อนไหวพิพิธภัณฑ์จะต้องเล่าเรื่องอดีต ปัจจุบัน และสิ่งที่จะเปลี่ยนแปลงในอนาคตด้วย เพื่อให้เห็นพัฒนาการของชุมชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ว่ามีความเป็นมาอย่างไร มีชีวิตความเป็นอยู่อย่างไร และในอนาคตจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2539)

แนวคิดดังกล่าวเป็นการหวยหาความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการตอบโต้ต่อกระแสโลกาภิวัตน์ ที่พยายามเปลี่ยนให้โลกเป็นดันหนึ่งอันเดียวกันในทุก ๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจึงเป็นการเปิดพื้นที่ใหม่ให้กับท้องถิ่นในการสร้างความมีตัวตนของตนเองขึ้นผ่านพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ซึ่งได้รับการตอบสนองจากชาวบ้านและนักวิชาการในท้องถิ่น ที่ต้องการแสดงอัตลักษณ์ของตนเอง ที่แตกต่างไปจากภาพของประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่นฉบับทางการที่ผลิตมาจากศูนย์กลาง

ตัวอย่างของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นตามแนวคิดนี้ได้แก่ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง จังหวัดราชบุรี ที่ก่อตั้งในปี พ.ศ.2535 โดยการสนับสนุนของมหาวิทยาลัยศิลปากร (มหาวิทยาลัยศิลปากร, พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถเจริญพระชนมพรรษา 5 รอบ เป็นตัวอย่างแรก ๆ ของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นตามแนวคิดดังกล่าว และกลายเป็นแบบอย่างการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นตามแนวคิดนี้ที่เกิดขึ้นตามมา อาทิ พิพิธภัณฑ์วัดจันเสน จังหวัดนครสวรรค์ (พ.ศ.2538)(ข้อมูลจากการสัมมนาเนื่องในวาระขึ้นรอบปีที่ 5 พิพิธภัณฑ์จันเสน เรื่องความรู้และความเข้าใจใหม่จากการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ณ ศาลาประชาชนวัดจันเสน อ.ตาคลี จ.นครสวรรค์ วันที่ 28 ตุลาคม 2543 ณ ศาลาประชาชนวัดจันเสน อ.ตาคลี จ.นครสวรรค์) พิพิธภัณฑ์บ้านเขายี่สาร จังหวัดสมุทรสงคราม (พ.ศ.2539)(ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), สังคมและวัฒนธรรมชมชนคนยี่สาร, (กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2545)) พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นบ้านหนองขาว จังหวัดกาญจนบุรี เป็นต้น

เป็นที่หน้าสังเกตว่าพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่เกิดขึ้นเวลานี้ยังไม่พ้นที่จะเกิดขึ้นจากพระสงฆ์และวัด ในขณะที่สังคมมักเชื่อกันว่าวัดได้ถูกลดทอนบทบาทจากการเป็นศูนย์กลางในการสร้างแลกเปลี่ยน และพัฒนาชีวิดทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นมานานกว่าศตวรรษแล้ว

ในขณะเดียวกันการจัดประชุมสัมมนาเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของหน่วยงานต่าง ๆ ก็มีส่วนทำให้บรรยากาศของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเริ่มมีความคึกคักมากขึ้น อาทิ งานสัมมนาทางวิชาการเรื่อง "พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศไทย" จัดโดยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (พ.ศ.2539) "สัมมนาเชิงปฏิบัติการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น" จัดโดยมูลนิธิประไพ วิริยะพันธุ์ (พ.ศ.2539) "สัมมนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือตอนบน" จัดโดยมูลนิธิประไพ วิริยะพันธุ์ (พ.ศ.2540) "สัมมนาพิพิธภัณฑ์ไทยในศตวรรษใหม่" จัดโดยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรร่วมกับสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล (พ.ศ.2544) เป็นต้น การสัมมนาดังกล่าวก่อให้เกิดบรรยากาศที่จะกระตุ้นให้นักวิชาการทั้งในส่วนกลาง นักวิชาการท้องถิ่น สถาบันการศึกษา รวมถึงชุมชน มีความตื่นตัวและสนใจงานด้านพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมากขึ้น

แหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมที่เห็นชัดที่สุดคือพิพิธภัณฑ์ต่างๆ โดยเฉพาะพิพิธภัณฑ์ที่แสดงเรื่องราวของชนชาติ หรือแสดงวิธีชีวิตของท้องถิ่น คือพิพิธภัณฑ์ที่ดำเนินการโดยองค์กรหรือสถาบันในท้องถิ่นเป็นสถานที่ที่แสดงในเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นและเป็นเรื่องของบุคคลที่เกิดความรักในท้องถิ่นและเห็นคุณค่าของท้องถิ่น เพื่อให้รู้จักสิ่งที่ปู่ ยา เคยเห็นและมีความผูกพันสืบทอดมาให้ลูกหลานได้ โดยจะจัดแสดงออกมาในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์ โดยมีปัจเจกบุคคลเป็นผู้ดูแล ดำเนินการ

2.5.2 พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกับการศึกษาตลอดชีวิต

สำหรับคนในชุมชนพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมิได้เป็นเพียงที่จัดแสดงข้าวของ เรื่องราว แต่มีฐานะเป็นคลังที่สั่งสมภูมิปัญญา เป็นแหล่งความรู้สำหรับคนในท้องถิ่นด้วย ไม่ว่าจะเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เอกสารคัมภีร์ใบลานและข้าวของเครื่องใช้ที่บอกเล่นเรื่องราวต่างๆ ในอดีต เป็นพื้นที่เปิดสำหรับการเรียนรู้เรื่องราวของบรรพชน เป็นเวทีสำหรับการปฏิสังสรรค์และฟื้นฟูวัฒนธรรมที่ค่อย ๆ อ่อนกำลังลง เช่น ภาษา ประเพณีพิธีกรรม งานช่างฝีมือ ศิลปะ ความรู้เรื่องสมุนไพรและการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ ฯลฯ

นอกจากนี้ยังเป็นเวทีของการสร้างสรรค์ผสมผสานภูมิปัญญาเดิมกับความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่นำเข้ามาจากภายนอก เช่น การเรียนรู้วิธีการมัดผ้าย้อมผ้าด้วยสีเคมีแล้วนำมาปรับเป็นการย้อมด้วยสีธรรมชาติดามวิธีที่เคยทำมาแต่อดีต หรือแม้แต่การจัดทำพิพิธภัณฑ์ก็เป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่นำมาใช้เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของท้องถิ่น รวมไปถึงการขุดค้นทางโบราณคดี การศึกษาค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ การวิจัยทางสังคมและวัฒนธรรมการจัดทำพิพิธภัณฑ์ วิธีการดูแลรักษาโบราณวัตถุ การจัดระบบฐานข้อมูล และทำทะเบียนวัตถุสิ่งของ ฯลฯ

สำหรับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นทั้งสองแห่งนี้ นักท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวหาได้เป็นผู้ชมและใช้ “พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น” เพียงกลุ่มเดียวหรือรูปแบบเดียว กลุ่มผู้ชมอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งใหญ่กว่าและหลากหลายกว่าก็คือ “นักเรียนนักศึกษา” ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงมหาวิทยาลัย ผู้ที่สนใจประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตและเรื่องราวของท้องถิ่น รวมไปถึงสื่อมวลชนจำนวนมาก เหล่านักวิจัยทั้งหลายจากหลากสาขาวิชา เช่นโครงการวิจัยนี้ก็เป็นตัวอย่างหนึ่ง

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นไม่เพียงเป็นความภาคภูมิใจของคนในท้องถิ่นแต่ส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงบางอย่างในท้องถิ่น “พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น” เป็นพื้นที่ที่คนท้องถิ่นได้มีส่วนแสดงตัวตนและบอกเล่าเรื่องราวในอดีตให้กับลูกหลาน เป็นเรื่องราวซึ่งไม่มีที่ทาในระบบการศึกษาสมัยใหม่ เป็นแหล่งให้การศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองแก่คนในชุมชน ที่บ้านม่วงเมื่อมีพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัด

ม่วงเกิดขึ้น วัดกลายเป็นทั้งสถานท่าสงศาสนา เป็นสถานที่สำหรับการเรียนรู้และทัศนศึกษาและเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นทำให้วัดกลับฟื้นคืนบทบาทในการให้การศึกษาต่อทั้งคนในชุมชนและผู้คนต่างถิ่นที่เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ ซึ่งในอดีตเคยเป็นบทบาทที่สำคัญยิ่งของวัด แต่ได้หมดบทบาทไปหลังจากที่มีระบบการศึกษาในโรงเรียนเข้ามาแทนที่ การเรียนรู้จากพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจังเป็นการศึกษานอกระบบที่ให้คุณค่าทั้งต่อชุมชนท้องถิ่นเองและกับนักเรียนนักศึกษาที่ได้เข้ามาชมพิพิธภัณฑ์

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจึงมีความหมายมากกว่าการเป็นสถานที่จัดแสดงสิ่งของ แต่เป็นคลังความรู้ของชุมชน เป็นแหล่งทรัพยากรทางปัญญาที่ชาวบ้านสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ และทำหน้าที่ให้บริการสถานที่ อุปกรณ์การเรียนการสอนและจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ครูสามารถพานักเรียนไปใช้ได้ เป็นการประสานความร่วมมือและสร้างสัมพันธ์ระหว่างพิพิธภัณฑ์กับโรงเรียนที่ตั้งอยู่รอบๆ ชุมชน รวมไปถึงครอบครัวทั้งหมดในชุมชนโดยจัดกิจกรรมสนุกสนานร่วมกัน หรือจัดงานพบปะสังสรรค์เนื่องในเทศกาลต่าง ๆ

ทว่าในกรณีของประเทศไทยการขานรับต่อความหมายของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในฐานะ “แหล่งการเรียนรู้นอกระบบ” นี้ก็ยังมีการตอบสนองที่ต่างระดับกันอยู่ แม้ว่าจะมีกระแสการตื่นตัวเรื่องท้องถิ่นและการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาให้กับท้องถิ่น และพิพิธภัณฑ์น่าจะเป็นส่วนหนึ่งที่สนับสนุนตรงนี้ได้ ที่ผ่านมาก็มีรักเรียนนักศึกษาเป็นจำนวนมากที่เดินทางมาทัศนศึกษาทั้งที่พิพิธภัณฑ์วัดม่วงและพิพิธภัณฑ์บ้านเขายี่สาร ทว่ายังมิได้มีความเคลื่อนไหวเชิงนโยบายที่เป็นรูปธรรมจากหน่วยงานราชการทีเกี่ยวข้อง ทั้งในแง่การสนับสนุนและประสานความร่วมมือกับท้องถิ่น ทั้ง ๆ ที่จะมีส่วนเกื้อหนุนกันและกันได้เป็นอย่างดี

เพราะการศึกษาเรียนรู้ในระบบการศึกษาที่ผ่านมานั้นเอาเข้าจริงก็เป็นการเรียนรู้และเข้าถึงความเป็นจริงทางสังคมวัฒนธรรมชนิดสุดมือเอื้อมแทบทั้งสิ้น เนื้อหาที่เรียน-สอนกันในชั้นเรียนส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่ไกลตัว เป็นนามธรรมสูง ไม่ค่อยได้เชื่อมโยงกับประสบการณ์ตรงของผู้เรียนและปรากฏการณ์จริงในสังคม โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาในส่วนกลางยิ่งยากที่จะมีช่องทางในการเรียนรู้สิ่งเหล่านี้ แม้แต่ในสาขาวิชาการที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาสังคมและวัฒนธรรมเองส่วนมากก็ยังจำกัดอยู่ที่การรับรู้และถ่ายทอดผ่านอาจารย์ผู้สอนเป็นหลัก

การชุมชนท้องถิ่นสามารถก่อรูปก่อร่างพิพิธภัณฑ์ของตนเองขึ้นมาบอกเล่าเรื่องราวของท้องถิ่นด้วยตัวเอง จึงเป็นการขยายพื้นที่ให้กับท้องถิ่นในฐานะเป็นแหล่งการเรียนรู้ทั้งสำหรับคนใน

ท้องถิ่นและผู้สนใจใฝ่รู้จากภายนอกชุมชน เป็นการศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกเพศทุกวัย และไม่ได้จำกัดวงอยู่เฉพาะในรั้วโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาทางการเท่านั้น

จะเห็นได้ว่าพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นแต่ละแห่งนั้นไม่เหมือนกัน อาจจะเป็นแรงบันดาลใจให้แก่กันได้ แต่ไม่สามารถลอกเลียนแบบกันได้ เพราะแต่ละท้องถิ่นต่างก็จะมีลักษณะเฉพาะตัวแสดงให้เห็นถึงมิติความหลากหลายของสภาพแวดล้อม ทรัพยากรชีวภาพ และความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรม ตางนี้คือความรู้ที่สังคมโดยรวมจะได้รับ เพราะดินแดนที่ปัจจุบันเรียกว่าประเทศไทยนั้นไม่ได้มีแต่ “ความเป็นไทย” เท่านั้น ทว่ามีความหลากหลายของท้องถิ่นดำรงอยู่ด้วย และเรื่องของ “ความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรม” นี้เองที่เป็นความรู้ที่ยังขาดแคลนอย่างหนักในสังคมเรา เพราะที่ผ่านมาท้องถิ่น ชุมชน และผู้คนมักถูกมองเหมารวมว่าเหมือนกันไปหมด

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจึงเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมวัฒนธรรมที่น่าสนใจและมีความสำคัญอย่างยิ่ง การเกิดขึ้นของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นทั้งสองแห่งนี้ และอีกหลายๆ แห่งทั่วประเทศไทยต่างก็เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ “ท้องถิ่นวัฒนา” (localization) ทั้งนี้เพราะสำนึกที่มีต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นต่อความเป็นท้องถิ่น (locality) ก็คือการจินดนาการพื้นที่อีกลักษณะหนึ่งที่แดกต่างไปจากจินดนาการเชิงพื้นที่แบบโลกาภิวัดน์ (globalization) หรือแบบรัฐชาดิ (nationalization) ที่ความเป็นท้องถิ่นมักจะถูกหลงลืม ละเลย มองข้าม หรือไม่เช่นนั้นถูกกลืนหายไปเป็นส่วนหนึ่งของโลก และรัฐชาดิ

กล่าวโดยสรุป ความหมายของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นไม่ได้หยุดนิ่งดายดัวแต่เปลี่ยนแปรไปตามยุคสมัยและบริบทที่แวดล้อม อีกทั้งไม่ได้มีเพียงความหมายเดียวแต่มีความหมายอย่างร่วมกันอยู่ในตัวเอง ในบริบทของการก่อเกิด พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นคือรูปแบบการเขียนประวัติศาสตร์ของชุมชนที่มีไท้องถิ่น” เป็นกนกลางของการดำเนินเรื่อง เป็นงานเขียนวัฒนธรรมดำรงอยู่ใน “บริบทเฉพาะ” ของชุมชนท้องถิ่น เป็นการเล่าเรื่องราวผ่านข้างของเป็นการสร้างพื้นที่ให้กับการนำเสนอดัวดนของท้องถิ่นที่ถูกหลงลืมมานาน

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจึงมีฐานะเป็นเครื่องมือแสดงออกถึงดัวดนของคนท้องถิ่น เป็นการท้าทายอำนาจในการเขียนประวัติศาสตร์และการเขียนวัฒนธรรมที่แต่ไหนแต่ไรมา เอกสิทธิ์ในการเขียนบทมักตกเป็นของนักปราชญ์ราชบัณฑิดหรือผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการทั้งหลาย โดยที่ชาวบ้านไม่มีโอกาสได้เข้าไปร่วมเขียนหรือปรับปรุงดัดแปลงบท แม้ว่าจะเป็นเรื่องราวเกี่ยวข้องกับชีวิดและท้องถิ่นของพวกเขาเองก็ดาม

ในกระบวนการจัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ขาวบ้านเป็นทั้งผู้ให้ข้อมูลในการเขียนดัวบทและร่วมอยู่ในกระบวนการโดยดลอด ทั้งขั้นดอนการก่อสร้าง การเล่าเรื่อง และการจัดแสดง แม้ว่า

นักวิชาการจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดพิพิธภัณฑ์ตามหลักวิชา แต่ก็มิได้ละเลยหรือมองข้ามคนท้องถิ่นซึ่งเป็นเจ้าของเรื่อง ถ้อยคำที่บ่งบอกถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับนักวิชาการภายนอกในกระบวนการจัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นทั้งสองแห่งนี้ก็คือ “การเรียนรู้ร่วมกัน” เป็นคำที่แฝงนัยถึงการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์เชิงอำนาจในกระบวนการวิจัยเกี่ยวกับท้องถิ่นอยู่ไม่น้อยทีเดียว

กล่าวคือเป็นการเคลื่อนไปสู่รูปแบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เท่าเทียมกันมากขึ้นระหว่างนักวิจัยจากภายนอกกับคนในท้องถิ่น ผลที่ตามมาจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างคนในกับคนนอกนี้ นอกเหนือจากประโยชน์ในแง่ของความรู้ความเข้าใจที่ลุ่มลึกเกี่ยวกับท้องถิ่นแล้ว ประโยชน์อีกด้านหนึ่งก็คือ “การพัฒนาคนท้องถิ่นให้รู้จักตัวเอง มีความรู้และความมั่นใจในตัวเอง เท่ากับเป็นการปูพื้นฐานการศึกษาที่จะรองรับการกระจายอำนาจการปกครองท้องถิ่นตามระบอบประชาธิปไตย.. ทำให้เกิดบุคคลที่เป็นผู้รู้ท้องถิ่นที่มีสติปัญญา สามารถเป็นแกนนำในการทำประชาพิจารณ์ที่กำลังจะเป็นกลไกสำคัญอย่างหนึ่งของประชาสังคมในการประเมินความไม่ชอบมาพากล” ของรัฐ (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2544)

สถานที่ที่เรียกว่า “พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น” ไม่เพียงเป็นพื้นที่ที่คนท้องถิ่นได้แสดงออกถึงตัวตนและบอกเล่าเรื่องราวในอดีตให้กับลูกหลาน ยังเป็นแหล่งให้การศึกษาเรียนรู้นอกระบบอีกด้วย เป็นการคืนความหมายและบทบาทด้านการศึกษาให้กับวัด ซึ่งในอดีตเคยมีบทบาทสำคัญยิ่งในฐานะเป็นแหล่งให้การศึกษาอบรมแก่คนในชุมชน

ในยุคที่กระแสการท่องเที่ยวเฟื่องฟูโดยเฉพาะที่ใช้ชื่อว่า “ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม” ทั้งโดยการสนับสนุนของภาครัฐ สื่อมวลชน และการขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยว พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเองก็เผชิญหน้ากับกระแสการเปลี่ยนแปลงนี้ด้วยเช่นกัน ปฏิสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑ์กับการท่องเที่ยวมีทั้งด้านบวกและด้านลบ ในด้านบวกก็ทำให้พิพิธภัณฑ์เป็นที่รู้จักมากขึ้น เป็นช่องทางที่จะนำมาซึ่งค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาพิพิธภัณฑ์ และขณะเดียวกัน ในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของบ้านกับผู้ที่มาเยือนก็มีประเด็นที่ทำให้ต้องใครครวญด้วยเช่นกันว่า การท่องเที่ยวรูปแบบใดจึงจะเหมาะสมสอดคล้องกับจุดยืนเป้าหมายของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นโดยไม่ทิ้งภาระ หรือส่งผลกระทบทางลบต่อคนในชุมชน พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจึงมีความหมายมากกว่าการเป็นสถานที่จัดแสดงข้าวของเรื่องราวพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมีฐานะเป็นคลังที่สั่งสมภูมิปัญญา เป็นแหล่งความรู้สำหรับคนในท้องถิ่น เป็นเวทีสำหรับการเรียนรู้ การปฏิสังสรรค์ทางสังคม การฟื้นฟูวัฒนธรรมที่กำลังจะสูญสลาย เป็นเวทีการสร้างสรรค์ผสมผสานภูมิปัญญาเดิมกับความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่ และเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ สำหรับคนจากต่างถิ่นด้วย

อย่างไรก็ดีความหมายเหล่านี้มิใช่ว่าจะเป็นสิ่งที่หยุดนิ่งตายตัวหรือตัดขาดออกจากกันแต่เป็นความหมายที่เหลื่อมซ้อนกันอยู่ อีกทั้งเคลื่อนไหวผันแปรไปตามยุคสมัย ดังนั้นการมองพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจึงไม่อาจมองเป็นภาพนิ่งที่ตายตัวตัดขาดจากแง่มุมอื่นๆ ได้ และส่วนผสมของความหมายที่ไม่ตายตัวเหล่านี้นี่เองที่ปรุงปรับหน้าตาของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นแต่ละแห่งในแต่ละห้วงเวลา

2.5.3 การจัดตั้ง ดำเนินการ การจัดการ การให้บริการ

วัลภา ขวัญยืน, เพ็ญพรร เจริญพร และวลัยลักษณ์ ทรงศิริ (2539) กล่าวไว้ว่าเป้าหมายของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น คือ ความต้องการในการแสดงถึงเนื้อหาของวัฒนธรรม วิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น ซึ่งเริ่มต้นจัดตั้งโดยการทำงานด้านวิชาการ ในการเก็บรวบรวมวัตถุข้อมูล การทำทะเบียนวัตถุ การอนุรักษ์วัตถุที่เก็บรวบรวมได้ การจัดนิทรรศการ ตลอดจนการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ซึ่งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเองต้องนำเสนอสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เรื่องราวทางภูมิศาสตร์ ภูมิอากาศที่มีความสัมพันธ์กับคนในท้องถิ่นนั้นๆ ตลอดจนประวัติความเป็นมาของชุมชน ความสัมพันธ์ของคนกับพื้นฐานทางด้านวัฒนธรรม โบราณวัตถุ โบราณสถานในชุมชน อีกทั้งยังต้องนำเสนอวิถีชีวิตในด้านต่างๆ และการเปลี่ยนแปลงไปของวัฒนธรรม โดยการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถ่านที่ดีได้นั้น ต้องอาศัยคนในท้องถิ่นนั้นๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการดำเนินการต่างๆ และเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ที่ต้องการทำเพื่อท้องถิ่นเป็นหลัก ซึ่งจากที่กล่าวมาสามารถสรุปแนวคิดได้ 2 แนวทาง อันดับแรกคือ การอนุรักษ์ ซึ่งเรามีของอะไรต่างๆ ที่ไม่อยากให้สูญหายเราก็ต้องอนุรักษ์ไว้ อีกแนวคิดหนึ่ง ซึ่งเป็นแนวคิดที่เกิดหลังแนวคิดการอนุรักษ์ คือ การให้การศึกษา เพราะฉะนั้นการดำเนินการใหญ่ๆ ของพิพิธภัณฑ์ คือการตั้งแนวคิดก่อนว่า พิพิธภัณฑ์จะใช้แนวคิดใดเป็นแนวคิดหลัก ซึ่งจะต้องระบุ บ่งบอกถึงแนวทางการจัดตั้งรวมทั้งแนวทางการดำเนินการในอนาคตไว้ด้วย

สำหรับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นการจัดตั้งที่จะสนองแนวคิดทั้งสอง ขั้นตอนที่สำคัญก็คือ การรวบรวมข้อมูลทั้งหมด แล้วนำมาตีความออกมาและจึงจะออกมาเป็นนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ได้ เริ่มตั้งแต่พิพิธภัณฑ์จะมีรูปร่างหน้าตาเป็นอย่างไร ต้องนำข้อมูลออกมาตีความหมาย เมื่อได้รูปร่างหน้าตาแล้วก็ต้องให้ข้อมูลนักออกแบบว่า เราจะมีกิจกรรมอะไร ใครเป็นคนมาใช้พิพิธภัณฑ์ หรือว่าจะจัดตั้งพิพิธภัณฑ์โดยเน้นเฉพาะที่ห้องจัดแสดง โดยทุกที่จะจัดแสดงจะต้องดึงดูดความสนใจจากผู้ที่เข้าชมได้ เช่น การจัดแสดงต้องนึกความสวยงาม นึกความน่าสนใจ น่าดื่นเต้น

2.5.4 ปัญหาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นและแนวทางการแก้ไขปัญหา

เมื่อกล่าวถึงวัฒนธรรมพื้นบ้านหรือการทำพิพิธภัณฑ์ ปัญหาการทำในอดีตกับปัจจุบันมันต่างกันมาก ปัญหาในการสนับสนุนนั้นไม่มี ส่วนใหญ่จะสนับสนุน เพราะฉะนั้นปัญหาของเราอยู่ที่จะจัดพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านอย่างไรเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด เพราะพิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมแต่ละที่มีความแตกต่างกันไปตามบริบทเฉพาะแต่ละท้องถิ่น แต่ละกลุ่ม และที่สำคัญที่สุดของการจัดพิพิธภัณฑ์ คือ การจัดให้คนมาใช้ เราจะต้องอ่านความต้องการของผู้ใช้ให้มากที่สุด ผู้ใช้ที่จะเข้ามาในพิพิธภัณฑ์มีต่างเพศต่างวัย ต่างความรู้สึก ต่างวิสัยทัศน์ (สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, 2539)

พิพิธภัณฑ์แต่ละแห่งไม่จำเป็นจะต้องเหมือนกัน แต่พิพิธภัณฑ์สามารถตอบคำถามเกี่ยวกับชุมชนได้ทุกเรื่อง น่าจะมีวิสัยในการจัดทำ พิพิธภัณฑ์แต่ละที่มันก็เหมือนกันหมดเข้าไปที่ใดก็คล้ายๆ กัน เพราะวัฒนธรรมพื้นบ้านมีส่วนต่างกันไม่มาก แต่ในส่วนที่ไม่มากจะทำอย่างไรให้ส่วนต่างนั้นมันเด่นชัดขึ้น คือจัดพิพิธภัณฑ์สนองตามข้อมูลที่แต่ละท้องถิ่นหาได้และมั่นใจว่า เราจะทำเรื่องนั้นได้อย่างต่อเนื่อง มีระบบ และโดดเด่นที่สุดขึ้นมา ประเด็นต่อมาคือเรื่อง วิธีการจัดเก็บข้อมูลในท้องถิ่นแล้วให้มันเกิดประโยชน์ด้วย ซึ่งกล่าวได้ว่าแต่ละที่มีสิ่งที่ถนัดต่างกัน ซึ่งแต่ละที่ก็อยากจะทำทุกด้านทุกศาสตร์คงเป็นไปไม่ได้ แทนที่จะมาผนึกกำลังพิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน ซึ่งน่าเป็นห่วงเพราะต่างคนต่างทำเหมือนกัน และในที่สุดก็แบ่งข้อมูลกัน แย่งจุดเด่นกัน แต่ถ้าเราเน้นไปในแต่ละเรื่องมันน่าจะสร้างประโยชน์ได้มากกว่า แต่จริงๆไม่ใช่เรื่องง่าย อีกประเด็นคือ เรื่องคุณค่าของข้อมูลของพิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมพื้นบ้านมันอยู่ที่ไหน อยู่ที่วัตถุหรืออยู่ในที่มันปรากฏสื่อรูปอื่น วัฒนธรรมน้อยมากที่จะปรากฏคงอยู่สะท้อนอดีตในรูปของวัตถุ เพราะวัฒนธรรมพื้นบ้านทุกอย่างสิ่งที่เป็นวัตถุสิ่งของ มันมีประโยชน์การใช้สอย สรุปได้ 3 – 4 ประเด็นว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านมันเกิดขึ้นเพื่ออะไร ก็คือ เพื่อดำรงอยู่ในชีวิต เพื่อป้องกันชีวิตและทรัพย์สิน เพื่อรักษาฐานะทางสังคมของตัวเอง

ในเรื่องของการเก็บข้อมูลทางวัฒนธรรมพื้นบ้านนั้นค่อนข้างหาได้ยากขึ้น ซับซ้อนขึ้น ชาวบ้านที่จะให้กับแหล่งเรียนรู้ก็ยากขึ้น นี่เป็นสิ่งที่เป็นปัญหา เพราะฉะนั้นคนที่จะไปได้ข้อมูลเหล่านี้ต้องไปด้วยหัวใจ ฉะนั้นการที่จะได้ของมาสรุปว่าควรอยู่นอกระบบราชการ แต่ส่วนใหญ่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านก็อาศัยระบบราชการ ซึ่งในการหาข้อมูลที่สมบูรณ์ให้ได้มากที่สุด จะใช้ค่าใช้จ่ายสูง เพราะฉะนั้นจำเป็นหรือ ที่ข้อมูลในพิพิธภัณฑ์ต้องเป็นของจริง มันน่าจะนำเสนอในลักษณะอื่นอาจเป็นภาพถ่ายหรือภาพลายเส้น หรืออาจจะเป็นหุ่นจำลองก็ได้ แต่เราต้องสามารถนำเสนอข้อมูลได้ดี ซึ่งจะทำให้สิ่งของที่นำมาแสดงมีความน่าสนใจเพิ่มมากขึ้น ซึ่งหมายความว่า ทีมงานพิพิธภัณฑ์ต้องเป็นระบบ และต้องมีจำนวนและคุณภาพมากพอ และรวมทั้งเรื่องของอาสาสมัคร

2.5.5 แนวโน้มของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศไทย

ทิศทางและแนวโน้มข้างหน้าของพิพิธภัณฑ์จะเป็นอย่างไรต้องเริ่มจาก ส่วนราชการกลาง ลงไปพูดคุยกับทางท้องถิ่นเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์และจัดอบรมสัมมนาให้ความรู้ในเรื่องนั้นส่วนการดำเนินการจะมีส่วนราชการกลางคอยให้ความช่วยเหลือ จากนั้นก็จัดการร่างหลักสูตรให้กับกระทรวงศึกษาธิการมีหลักสูตรเกี่ยวกับท้องถิ่นโดยอาจจะเป็นอาจารย์ในท้องถิ่นนั้นๆเป็นผู้ร่าง โดยสถานที่จัดแสดงอาจจะยึดวัดเป็นสถานที่จัดแสดงเพราะ วัดมีพื้นที่มากและยังเป็นศูนย์รวมของชาวบ้าน ต่อมาก็อาจจะเปลี่ยนรูปแบบจากพิพิธภัณฑ์ให้ออกมาในรูปของมูลนิธิเพื่อให้มีรายได้เข้ามายิ่งขึ้น และที่สำคัญกรมศิลปากรต้องเข้ามามีบทบาท เป็นผู้ประสานงาน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน คอยดูแล ความถูกต้องให้ชัดเจน ในส่วนของผู้ดำเนินการก็ให้เป็นความรับผิดชอบของบุคคลภายนอกเข้ามาช่วย (พิเศษ เจียจันทร์พงษ์, 2539)

ส่วนในแง่ของการบูรณะควรที่จะแบ่งส่วนงานออกเป็น 2 ส่วนคือ ในส่วนที่เป็นงาน Classic และส่วนที่เป็น พื้นบ้าน ซึ่งส่วนใหญ่ที่ทำงานกันอยู่มักจะเป็นงาน Classic ทั้งสิ้น ในส่วนของทางพื้นบ้านหากทางพิพิธภัณฑ์ต้องการที่จะบูรณะ ก็สามารถหาช่างในท้องถิ่นทำการบูรณะด้วยตัวเองหรือผ่านมาทางกรมศิลปากรให้ช่วยดูแล อีกทางหนึ่ง

2.5.6 ข้อเสนอการดำเนินงานและพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

ในเบื้องต้น แนวทางการดำเนินการวิจัยและพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นต่อไป ควรต้องคำนึงถึงเรื่องต่อไปนี้

1. การคำนึงถึงสิ่งที่สามารถดำเนินการได้จริง การให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ ซึ่งแม้ว่าความรู้ดังกล่าวจำมีลักษณะที่เป็นสากล แต่พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเองจะต้องเลือกปรับให้เหมาะสมกับสภาพความจริงของพิพิธภัณฑ์

2. การไม่มีสูตรสำเร็จสำหรับการทำงานพิพิธภัณฑ์ การสร้างความเข้าใจว่าเนื้อหาวิชาการและการปฏิบัติการต่าง ๆ ในระหว่างการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นเพียงข้อมูลพื้นฐาน เป็นนำเสนอสิ่งที่พิพิธภัณฑ์อื่น ทั้งในและต่างประเทศได้ดำเนินการ มิใช่เป็นสูตรสำเร็จหรือกรอบการทำงานที่จะต้องปฏิบัติตามอย่างสมบูรณ์ เพราะท้ายที่สุดการทำงานพิพิธภัณฑ์คือ การสร้างสรรค์แบบหนึ่งเช่นกัน สามารถลองผิดลองถูก และปรับเปลี่ยนรูปแบบในการเผยแพร่ความรู้ เรียกได้ว่าเป็นการเรียนรู้ร่วมกันไประหว่างผู้จัดทำและผู้ชม

3. ความอยู่รอดของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่มาจากคามร่วมมือของพิพิธภัณฑ์ในเครือข่าย ความอยู่รอดของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในปัจจุบัน จะมิได้มีลักษณะที่เป็นเพียงการดำเนินงานโดยเอกชนคนใดคนหนึ่ง จะมิใช่เพียงการดีกรอบเฉพาะชุมชนของพิพิธภัณฑ์สถานนั้น ๆ ตั้งอยู่ แต่เป็นการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชน จนกลายเป็นท้องถิ่นที่เป็นพลังในการเรียนรู้ และขับเคลื่อนให้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นสามารถดำเนินไปได้โดยตลอด

4. การสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง งานสำรวจเป็นงานที่จะดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดฐานข้อมูลที่มีความสมบูรณ์มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะการเกิดขึ้นใหม่และการคงอยู่พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมีลักษณะความเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา เช่นเดียวกับสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และที่สำคัญที่สุดความเคลื่อนไหวของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นยังเชื่อมโยงโดยตรงกับสังคมภายนอก โดยเฉพาะนโยบายของรัฐ เช่นถ้ามองในขณะนี้ที่มีแนวคิดของการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นในการดูแลทรัพยากรทางวัฒนธรรมของตนเอง นโยบายดังกล่าวอาจกลายเป็นกระแสที่ก่อให้เกิดการสร้างองค์กรหรือสถาบันที่จะทำหน้าที่ดูแลวัฒนธรรมเฉพาะของชุมชน ทั้งที่เป็นโดยพฤตินัย และ/หรือ นิตินัยด้วยเหตุนี้ การเกิดขึ้นและคงอยู่ของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นในพลวัตดังกล่าว ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเหล่านี้ย่อมเป็นวัตถุของการศึกษาที่ต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง มิใช่เฉพาะเพื่อการสำรวจข้อมูลรายละเอียดของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นแต่ละแห่งเท่านั้น แต่ผลการวิจัยแต่ล่ะแห่งย่อมสะท้อนให้เห็นภาพรวมของ "ความเป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น" ได้ในทางหนึ่ง

5. การให้ความรู้วิจัยและพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเฉพาะที่ เพื่อนำร่องและพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม การดำเนินการเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติในเชิงลึก เพราะการให้ความรู้และการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่มีความแตกต่าง และมีลักษณะเฉพาะตัวสูง ไม่สามารถดำเนินงานในลักษณะที่เป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์วิทยาแบบจัดอบรม สัมมนาได้เพียงอย่างเดียว แต่จะต้องเป็นการให้ความรู้ไปพร้อมกับการปฏิบัติจริง ทั้งความรู้พื้นฐานในการจัดการกับวัตถุสะสม การสืบค้นความหมายและหน้าที่ของวัตถุทางสังคมโดยใช้เครื่องมือทางมานุษยวิทยา หรือเป็นการศึกษาวัตถุในแง่อื่น ๆ โบราณคดี ประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ศิลปะ รวมไปถึงเรื่องของการจัดการองค์กร โดยนักวิจัย ผู้เป็นเจ้าของวัตถุ และชาวบ้านในชุมชน จะได้ร่วมคิดและตระหนักถึงการมีอยู่ของพิพิธภัณฑ์ และการใช้ประโยชน์ จากจุดนี้อาจนำไปสู่การพยายามเข้ามาจัดการพิพิธภัณฑ์ร่วมกันเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน อย่างไรก็ดีการวิจัยและพัฒนาที่เป็นรูปธรรมเช่นนี้ไม่สามารถดำเนินการได้ทุกที่ การดำเนินงานจึงเป็นการเลือกพิพิธภัณฑ์ที่มีแนวโน้มในการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ทั้งความพร้อมในแง่ความต้องการที่จะพัฒนาพิพิธภัณฑ์ งบประมาณในการดำเนินงาน สถานที่อำนวยความสะดวกอื่น ๆ สำหรับผู้วิจัย และผู้แทนจากพิพิธภัณฑ์ในเครือข่ายของแต่ละภาค กลุ่มบุคคลดังกล่าวจะเป็นผู้เข้ามาเรียนรู้ประสบการณ์ ฝึกปฏิบัติ และเรียนรู้แนวทางที่พิพิธภัณฑ์นำร่องได้ดำเนินการไปแล้ว

6. การเผยแพร่ความรู้ในรูปแบบของการประชุมเชิงปฏิบัติการ จากขั้นตอนของการวิจัยเชิงลึกและการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเฉพาะที่ ข้อมูลและการปฏิบัติการกลายเป็นข้อมูลตัวอย่างที่จะแสดงให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้ความรู้พื้นฐานทางพิพิธภัณฑ์วิทยา การจัดการอย่างเป็นระบบทางการ กับสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงของพิพิธภัณฑ์สถาน บทบาทของชุมชน หรือผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ เช่น นักการเมืองของท้องถิ่น ขั้นตอนดังกล่าวนี้ย่อมเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นเอง "แหล่งพัฒนาตัวอย่าง" ทั้งนี้การเผยแพร่ความรู้จะต้องทำให้ผู้เข้าร่วมในเครือข่ายตระหนักอยู่เสมอว่าการเนินงานไม่ใช่แบบเรียนสำเร็จรูปที่ต้องการให้ผู้ใช้ความรู้ดังกล่าวปฏิบัติตามแต่ถ่ายเดียวเท่านั้น การประชุมเชิงปฏิบัติการจะดำเนินการเป็นระยะ ๆ จากความรู้เกี่ยวกับการจัดการพิพิธภัณฑ์สถาน การดำเนินการจัดการองค์กร ความร่วมมือระหว่างพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ชุมชน พัฒนาสี่ความร่วมมือในท้องถิ่น และระหว่างท้องถิ่น ขั้นตอนการเผยแพร่นี้สามารถเป็นวิถีทางหนึ่งที่จะสร้างเครือข่ายของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในแต่ละภูมิภาคอย่างเป็นรูปธรรม

2.5.7 อนาคตของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

คำถามเกี่ยวกับอนาคตของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นประเด็นที่พูดถึงกันมากในการจัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์จะอยู่รอดได้อย่างสง่างาม และมีความเคลื่อนไหวสืบเนื่องต่อไปได้อย่างไร ล้วนเป็นประเด็นที่คนในชุมชนเองก็มีความตระหนักอยู่ตลอดเวลาและพยายามที่จะทำให้พิพิธภัณฑ์มีความเคลื่อนไหว ดังเห็นได้จากทั้งพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วงและพิพิธภัณฑ์บ้านเขายี่สารต่างก็พยายามที่จะขยับขยายพื้นที่การจัดแสดง และจัดกิจกรรมรูปแบบต่างๆ นอกเหนือจากการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ เช่น จัดกิจกรรมสำหรับเยาวชน เดินป่าศึกษาธรรมชาติ สาธิตการมัดย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติ โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากปู่สู่หลานแต่ถึงกระนั้นก็ใช่ว่าการดำรงคงอยู่ของพิพิธภัณฑ์จะเป็นภารกิจ หรือถูกกำหนดโดยคนในชุมชนแต่เพียงลำพัง แม้ว่าท้ายที่สุดย่อมขึ้นอยู่กับแต่ละชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจ แต่การให้ความหมายและการเสริมแรงจากพลังภายนอกก็มีความสำคัญ ซึ่งเมื่อพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นสถานที่เปิดตัวสู่สาธารณะ ย่อมมีคนมากหน้าหลายตาเข้ามาร่วมให้ความหมาย และมองความเป็นไปของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ทั้งคนในท้องถิ่นก็มีอยู่หลายกลุ่มและมีมุมมองแนวคิดแตกต่างกันไป ขณะที่คนจากภายนอกชุมชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องก็เช่นกัน ในสายตาบางกลุ่มบางคน พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นอาจเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางเลือกสำหรับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อาจเป็นช่องทางหารายได้ เป็นแหล่งให้การศึกษาเรียนรู้นอกระบบสำหรับคนในชุมชนแบะสำหรับนักเรียนนักศึกษาหรือผู้สนใจใฝ่รู้จากภายนอกชุมชน เป็นสนามของนักวิจัย เป็นผลงานและความภาคภูมิใจของชุมชน เป็นหน้าตาของจังหวัดหรือของประเทศ ฯลฯ (ปริตตา เฉลิมเผ่ากออนันตกูล และคณะ, 2547)

อย่างไรก็ดี นัยสำคัญประการหนึ่งที่ไม่อาจละเลยได้ก็คือ การเกิดขึ้นของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์เฉพาะเรื่องต่าง ๆ ทั้งที่ดำเนินการโดยชุมชนและเอกชนที่มีอยู่เป็นจำนวนมากนั้นเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมวัฒนธรรมที่แสดงถึง "ความขาดแคลน" และ "ความจำเป็น" สำหรับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปรไป (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), พิพิธภัณฑ์ไทยในศตวรรษใหม่, 2545.) จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ภาครัฐจะต้องปรับมุมมองและสนองตอบต่อสิ่งเหล่านี้ ในทิศทางที่เป็นการเสริมแรงให้เกิดคุณประโยชน์ต่อทุกฝ่าย มิใช่เป็นการไปปิดกั้นขัดขวางการริเริ่มสร้างสรรค์และบั่นทอนกำลังใจของผู้คนและชุมชนที่จัดทำพิพิธภัณฑ์ ซึ่งโดยมากก็ทำด้วยใจรักและด้วยความตั้งใจที่จะให้เป็นประโยชน์ด้านการศึกษาแก่ยุวชนรุ่นหลังเมื่อหน่วยราชการและสถาบันการศึกษาไม่สามารถกระทำได้ บุคคล กลุ่มบุคคล หรือชุมชนก็เข้ามาทำเอง พิพิธภัณฑ์หลายๆ แห่งได้พยายามทำอย่างสุดกำลังเท่าที่บุคคลหรือชุมชนพอจะกระทำได้แล้ว โดยมิได้พึ่งทรัพยากรจากรัฐแม้แต่น้อย ภาครัฐจึงควรมองในแง่ของความร่วมมือมากกว่าที่จะเพ็งเล็งว่าเป็นการก้าวก่ายหรือล่วงละเมิดอำนาจรัฐ

การผูกขาดงานด้านพิพิธภัณฑ์และคำว่า "พิพิธภัณฑ์สถาน" ตลอดจนการอุดหนุนงบประมาณ หรือยกเว้นการเก็บภาษีไว้ให้เฉพาะแก่พิพิธภัณฑ์ของหน่วยราชการ หรือสถาบันการศึกษาของรัฐ อาจเป็นวิธีการที่ไม่เหมาะสมเสียแล้วสำหรับภาวการณ์ปัจจุบัน ในยุคที่สังคมไทยกำลังเคลื่อนไปในทิศทางที่นับวัน "ภาครัฐ" มีแต่จะต้องเล็งลง และมีบทบาทเป็นฝ่ายให้บริการและสนับสนุนมากกว่าที่จะบังคับควบคุมหรือรับเหมาคิดแทนทำแทน ในขณะที่ "ภาคประชาชน" และ "ภาคสังคม" กำลังทวีบทบาทมากขึ้นในทุก ๆ ด้าน

ดังนั้นการให้ความสนับสนุนและเอื้ออำนวยให้เกิดความเข้มแข็งทั้งในด้านการศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรม และสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น ก็เป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งที่ภาครัฐจะต้องใครครวญ ปรับเปลี่ยนมุมมองท่าที และมีวิสัยทัศน์ที่จะดำเนินนโยบายให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและการตื่นตัวในเรื่องนี้ที่เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางในสังคม

ประเด็นสำคัญอันหนึ่งที่ต้องตระหนักไว้เสมอก็คือ ในเมื่อพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันไปตามเงื่อนไขและบริบทที่แตกต่าง การบริหารงานย่อมไม่อาจดำเนินการโดยใช้มาตรฐานแบบเดียวกันทุกที่ได้ บ่อยครั้งที่ความไม่ลงรอยและความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนวางอยู่บนฐานของการไม่ตระหนักรู้ถึงมิติความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรม ไม่เข้าใจถึงความแตกต่างของวิถีชีวิตผู้คนที่ดำรงอยู่ท่ามกลางบริบทเฉพาะที่แตกต่างกัน เงื่อนปมของหลาย ๆ ปัญหาจึงไม่ได้อยู่ตรงที่ว่าสังคมมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม แต่อยู่ที่มุมมองและการรับรู้ตลอดจนวิธีการบริหารราชการ และดำเนินนโยบายของภาครัฐที่ต้องเกี่ยวข้องกับสังคมและ

วัฒนธรรมที่มีความหลากหลายเป็นประการสำคัญ หลายครั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐก็มีส่วนทำให้เงื่อนปมที่ยังพอสะสางคลี่คลายสภาพเป็นเงื่อนตายที่แก้ไม่ตก

ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนนั้น หากปฏิสัมพันธ์กันในทางที่เกื้อหนุนหรือเสริมกันก็จะเป็นคณะอเนกอนันต์ต่อสังคม ไม่เช่นนั้นแล้วนอกจากไม่ได้แก้ปัญหายังกลับกลายเป็นการสร้างปัญหา ทำให้สิ่งที่อาจไม่ได้เป็นปัญหาอยู่แต่เดิมกลายเป็นปัญหาขึ้นมา กระทั่งบานปลายกลายเป็นการบั่นทอนกำลังของสังคมและทำลายพลังสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมไปอย่างน่าเสียดาย เช่น กรณีพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจ่าทวี จังหวัดพิษณุโลก ที่ถูกเรียกเก็บภาษีจากภาครัฐทั้ง ๆ ที่ตั้งใจทำเพื่อคุณประโยชน์ต่อสังคมโดยมิได้เก็บค่าเข้าชมแต่อย่างใด ทำให้เกิดความท้อแท้ถึงขั้นประกาศขายพิพิธภัณฑ์ที่ได้อุดสาห์ทุ่มเทสร้างสมมาชั่วทั้งชีวิต ก็นับเป็นบทเรียนราคาแพงที่พึงจดจำเพื่อไม่ให้เกิดขึ้นซ้ำรอยเดิมอีก

การมองอนาคตของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจึงไม่ได้เป็นภารกิจของชุมชนท้องถิ่นแต่เพียงฝ่ายเดียว เพราะหากมองพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเชื่องโยงกับสังคมโดยรวม ยิ่งในยุคที่กำลังพูดถึงการปฏิรูปการศึกษาด้วยแล้ว พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมีคุณูปการอย่างยิ่งต่อการศึกษาประวัติศาสตร์และสังคมวัฒนธรรม รัฐจึงจำเป็นที่จะต้องให้การสนับสนุนไม่เฉพาะแต่เพียงการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า แต่ควรมองไกลถึงการสนับสนุนเชิงโครงสร้างสถาบันด้วย เพื่อให้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นสามารถอยู่รอดได้อย่างสง่างาม และมีศักดิ์ศรีในฐานะที่มีส่วนสร้างคุณประโยชน์ต่อสังคม ในฐานะเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเรียนรู้การศึกษาตลอดชีวิต สมดังที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตร 25 ว่า...

“.. รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกชาติอุทยานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อย่างอื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ”

สิ่งที่ภาครัฐจะกระทำได้ก็คือ การสร้างเงื่อนไขทางบวกสนับสนุนการดำเนินงาน พิพิธภัณฑ์ของชุมชนและเอกชน เช่น การตั้งกองทุนและองค์กรสนับสนุนงานด้านพิพิธภัณฑ์การผ่อนคลายเงื่อนไขข้อจำกัดทั้งหลายที่ไม่เอื้อต่อการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ที่ไม่ใช่ของรัฐ เช่น การงดเว้นเก็บภาษี การยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงข้อกฎหมายและระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านพิพิธภัณฑ์ รวมไปถึงการปรับเปลี่ยนมุมมองและท่าทีในการทำงานร่วมกับภาคประชาชนด้วย.

2.6 ทฤษฎีการประเมินผลการดำเนินงาน

ศิริชัย กาญจนวาสี (2547) เสนอแนวคิดและทฤษฎีการประเมินผลการดำเนินงานไว้ว่าการดำเนินงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์นั้น จำเป็นต้องมีกลยุทธ์และดรรกะของการดำเนินงาน ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงาน เป็นคำรวมที่มีส่วนประกอบของผลผลิต ผลกระทบ และผลลัพธ์ ดัวชี้วัดผลการดำเนินงานที่สะท้อนคุณภาพของการดำเนินงานและความสำเร็จของผลการดำเนินงานควรครอบคลุมถึงประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ประสิทธิผลของผลการดำเนินงาน และความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง

2.6.1 ทฤษฎี

องค์การทุกแห่งย่อมมีภาพของความสำเร็จเป็นของตนเอง การบริหารงานในองค์การต่างๆมีจุดมุ่งหมายสำคัญ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามที่องค์การปรารถนา วงจรของการบริหารงานให้เกิดผลสำเร็จ จึงต้องประกอบด้วยการกำหนดจุดมุ่งหมายและมาตรฐานของความสำเร็จที่ชัดเจน การวางแผนดำเนินงาน การลงมือปฏิบัติงาน และการติดตามกำกับผลการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามที่ต้องการ

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์การสามารถนำไปสู่การพัฒนาความมุ่งหมายในระดับต่างๆ ขององค์การได้แก่การสร้างวิสัยทัศน์ (vision) อันเป็นสภาพขององค์การที่จะเป็นในอนาคตการกำหนดพันธกิจ (mission) ซึ่งเป็นหน้าที่หรืองานพื้นฐานขององค์การ จุดหมาย (goals) อันเป็นจุดมุ่งหมายปลายทางในการดำเนินงานขององค์การ วัตถุประสงค์ (objectives) อันเป็นจุดมุ่งหมายที่จำแนกรายละเอียดตามรูปธรรมของความสำเร็จตามวัตถุประสงค์

การปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุความมุ่งหมาย (purposes) ระดับต่างๆเหล่านั้นจำเป็นต้องมีกลยุทธ์ (strategy) การดำเนินงานและกิจกรรมที่เหมาะสมการสร้างโมเดลเชิงตรรกะ (logic model) ของการดำเนินงานสู่ผลสัมฤทธิ์เพื่อช่วยให้การปฏิบัติงานบังเกิดผลโดยตรงต่อการบรรลุเป้าหมายของความสำเร็จ ด้วยการพิจารณาถึงองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จและกิจกรรมที่จำเป็นของแต่ละองค์ประกอบ เพื่อสร้างโครงข่ายของการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งติดตามกำกับงาน เพื่อปรับปรุงแก้ไข และประเมินสรุปผลการดำเนินงาน

ผลสำเร็จของการดำเนินงาน หรือผลสัมฤทธิ์ เป็นคำรวมที่มาจากส่วนประกอบของ “ผล” หลายส่วนที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน สามารถเรียงลำดับจากรูปธรรมสู่นามธรรม คือ ผลผลิต

(outputs) เป็นผลโดยตรงจากการดำเนินกิจกรรม ผลกระทบ (impacts) เป็นผลที่เกิดขึ้นต่อเนื่องมาจากผลผลิต และผลลัพธ์ (outcomes) เป็นผลจุดหมายปลายทางที่เกิดเนื่องจากผลกระทบ

ในการประเมินผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีวัตถุประสงค์หลักอยู่ที่การตัดสินคุณค่าของผลการดำเนินงาน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคุณค่าของการดำเนินงานให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น ดัวชี้วัดผลการดำเนินงานที่สำคัญซึ่งสามารถสะท้อนคุณภาพหรือความสำเร็จของการดำเนินการครอบคลุมถึงประสิทธิผล (effectiveness) ประสิทธิภาพ (efficiency) และความพึงพอใจ (satisfaction) ของกลุ่มเป้าหมาย และผู้ปฏิบัติงาน ดังนั้นกระบวนการประเมินผลการดำเนินงานควรประกอบด้วย การศึกษา วิสัยทัศน์/จุดมุ่งหมายขององค์การ วัตถุประสงค์/เป้าหมายของการดำเนินงาน วิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า (ทรัพยากร) กระบวนการ และผลการดำเนินงาน ติดตามกำกับการปฏิบัติงามตามดัวชี้วัดผลการดำเนินงาน สำหรับเปรียบเทียบกับมาตรฐานการปฏิบัติงาน และวัดผลการดำเนินงานสำหรับเปรียบเทียบกับผลที่คาดหวัง เพื่อตัดสินผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงาน และใช้ผลการประเมินสำหรับพัฒนาความสำเร็จของการดำเนินในระดับขั้นที่สูงยิ่งขึ้นต่อไป

2.6.2 โมเดล

ก) โมเดล 1: ความสัมพันธ์ระหว่างความมุ่งหวัง การดำเนินงาน และผลการดำเนินงาน

วิสัยทัศน์ขององค์การที่เป็นสภาพหรือตำแหน่งขององค์การที่องค์การต้องการจะเป็นในอนาคต ซึ่งเป็นเป้าหมายที่มีลักษณะกว้างไกลในอนาคตโดยที่ไม่ได้กำหนดวิธีการเอาไว้ จากวิสัยทัศน์ย่อมนำไปสู่การกำหนดพันธกิจ อันเป็นภารกิจหน้าที่หรืองานพื้นฐานขององค์การ การระบุข้อความภารกิจที่ชัดเจนเป็นสิ่งสำคัญต่อการวางแผนกลยุทธ์ขององค์การ สำหรับกำหนดแผนงาน งาน / โครงการ กลยุทธ์การดำเนินงานและแผนปฏิบัติการ

ความมุ่งหวังขององค์การมีหลายระดับ นับจากความมุ่งหวังที่เป็นลักษณะนามธรรมที่กว้างไกล จนถึงสิ่งที่เป็นรูปธรรมซึ่งอยู่ใกล้ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการดำเนินงาน ซึ่งสามารถวิเคราะห์ออกมาเป็นผลการดำเนินงานที่คาดหวัด (expected performance) อันประกอบด้วย ผลผลิต (outputs) อันเป็นผลที่เกิดขึ้นโดยตรงจากการดำเนินกิจกรรม ผลกระทบ (impacts) เป็นผลที่เกิดขึ้นต่อเนื่องมาจากการเกิดผลผลิต และผลลัพธ์ (outcomes) ซึ่งเป็นผลจุดหมายปลายทางที่เกิดเนื่องมาจากผลกระทบ

เมื่อกลุ่มของบุคคลทำงานร่วมกันในองค์การลงมือปฏิบัติงาม ย่อมทำให้เกิดผลงานที่เรียกว่าผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริง (Actual performance) ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็นผลระยะต้น ผลระยะกลาง และผลระยะยาว อันได้แก่ ผลผลิต ผลกระทบ และผลลัพธ์ ซึ่งสามารถนำมาเปรียบเทียบกับผลการดำเนินงานที่คาดหวัง สำหรับตัดสินผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงาน

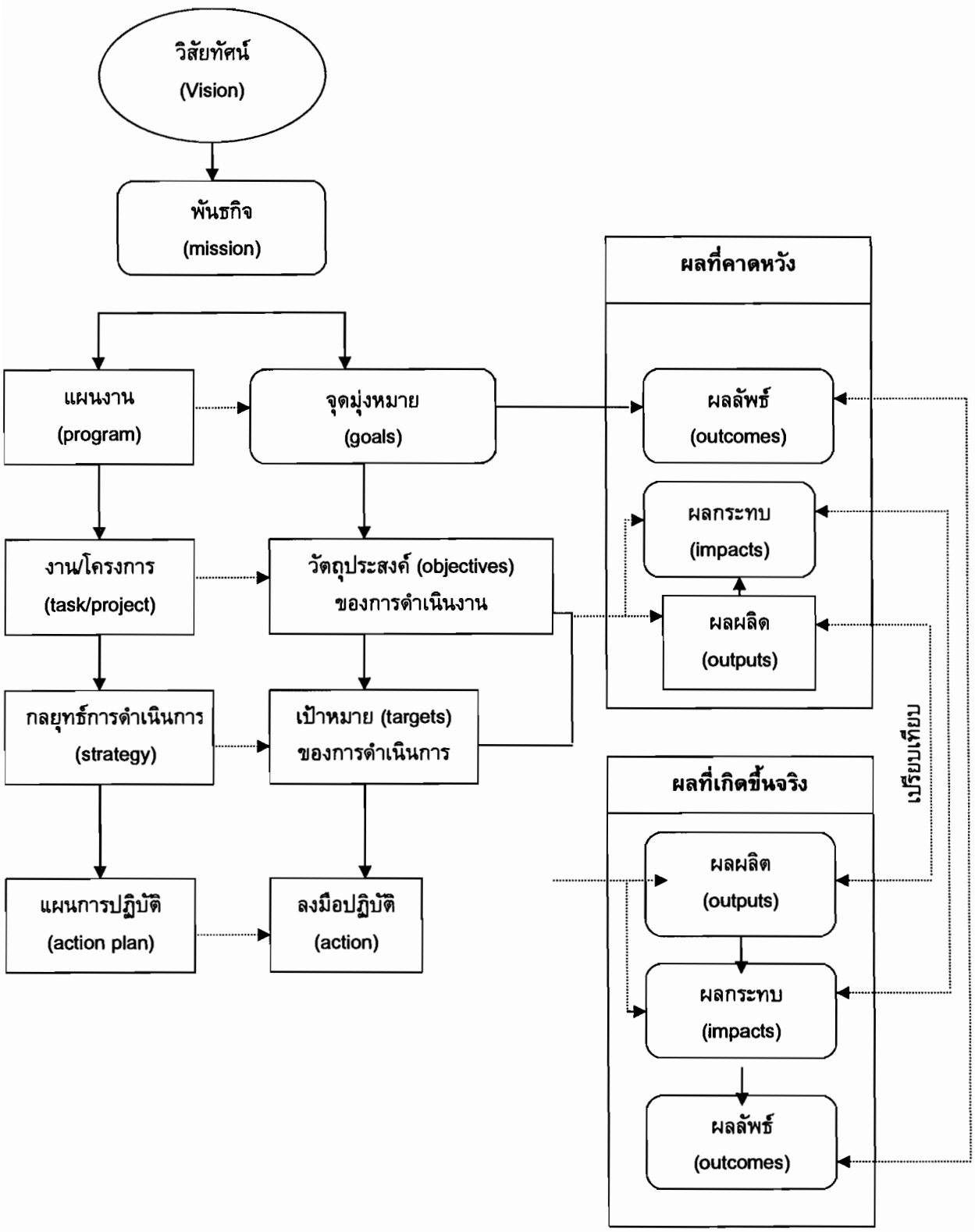

แผนภูมิ 2.2 ความสัมพันธ์ระหว่าง ความมุ่งหวังการดำเนินงาน และผลการดำเนินงาน

ข) โมเดล 2: โมเดลเชิงตรรกะของการดำเนินงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์

การบริหารงานที่มุ่งเน้นให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมาย จำเป็นต้องสร้างโมเดลเชิงตรรกะของการดำเนินงาน เพื่อศึกษาเส้นทางความเชื่อมโยงเชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยนำเข้า (inputs) กระบวนการ (process) และผลผลิต (outputs) ที่ต้องการ

การสร้างโมเดลเชิงตรรกะของการดำเนินงาน สามารถกระทำได้โดยการศึกษาจุดมุ่งหมายและมาตรฐานที่เป้าหมายของการดำเนินงานวิเคราะห์สภาพแวดล้อม เพื่อกำหนดกลยุทธ์การดำเนินงานสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย โดยการพิจารณา องค์ประกอบสำคัญ (critical success factors) ที่ส่งผลต่อความสำเร็จ เพื่อสร้างโครงข่ายเชื่อมโยงของการปฏิบัติงานจากการจัดสรรทรัพยากร นำเข้าสู่กิจกรรมการปฏิบัติซึ่งจำแนกได้เป็นกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติตามปกติ กิจกรรมตามปกติที่ต้องปรับปรุงแก้ไขและกิจกรรมที่ต้องจัดทำหรือริเริ่มขึ้นมาใหม่ เพื่อให้กิจกรรมเหล่านี้ส่งผลต่อการบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมาย

ในขั้นตอนของการปฏิบัติ มีการลงมือปฏิบัติงานตามที่ได้กำหนดลำดับขั้นตอนของกิจกรรมช่วงเวลาดำเนินการและผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจนพร้อมทั้งมีการติดตามกำกับและประเมินผลการดำเนินงาน ทั้งระหว่างการดำเนินงาน และหลังเสร็จสิ้นการดำเนินงาน ในระหว่างการดำเนินงานมีการติดตามกำกับงานสำหรับเปรียบเทียบกับมาตรฐานการดำเนิน เพื่อปรับปรุงแก้ไข ปัจจัยนำเข้าและกระบวนการดำเนินงานให้สามารถนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ดียิ่งขึ้น เมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินงานมีการวัดผลการดำเนินงานสำหรับเปรียบเทียบกับผลตามเป้าหมาย เพื่อตัดสินผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงาน

ค) โมเดล 3: ตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน: ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและความพึงพอใจ

ในการดำเนินงาน มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ ปัจจัยนำเข้ากระบวนการดำเนินงาน และผลการดำเนินงาน ตัวชี้วัดสำคัญของความสำเร็จในการดำเนินงาน จึงควรประกอบด้วยอย่างน้อย 2 ส่วนเช่นกัน คือ ตัวชี้วัดกระบวนการดำเนินงาน และตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน

ตัวชี้วัดกระบวนการดำเนินงาน เป็นสิ่งสะท้อนคุณภาพของการใช้ทรัพยากร และคุณภาพของกระบวนการปฏิบัติงานในการสร้างผลผลิต อันได้แก่ ประสิทธิภาพ (efficiency) ของการดำเนินงาน ซึ่งประกอบด้วย ประสิทธิภาพในการประหยัด ซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดคุ้มค่าก่อให้เกิดผล สูงสุด และประสิทธิภาพในการผลิต ซึ่งเป็นการลดค่าใช้จ่ายต่อการสร้างผลผลิตหนึ่งหน่วย

ตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน เป็นสิ่งสะท้อนคุณภาพของการบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมาย อันได้แก่ ประสิทธิผล (effectiveness) ของผลการดำเนินงาน โดยผลการปฏิบัติงานไม่ว่าจะเป็นผลผลิต ผลกระทบ หรือ ผลลัพธ์ ได้ผลตรงตามผลที่คาดหวัง และเป็นที่พึงพอใจของผู้รับบริการ ผู้บริโภค และผู้ปฏิบัติงาน

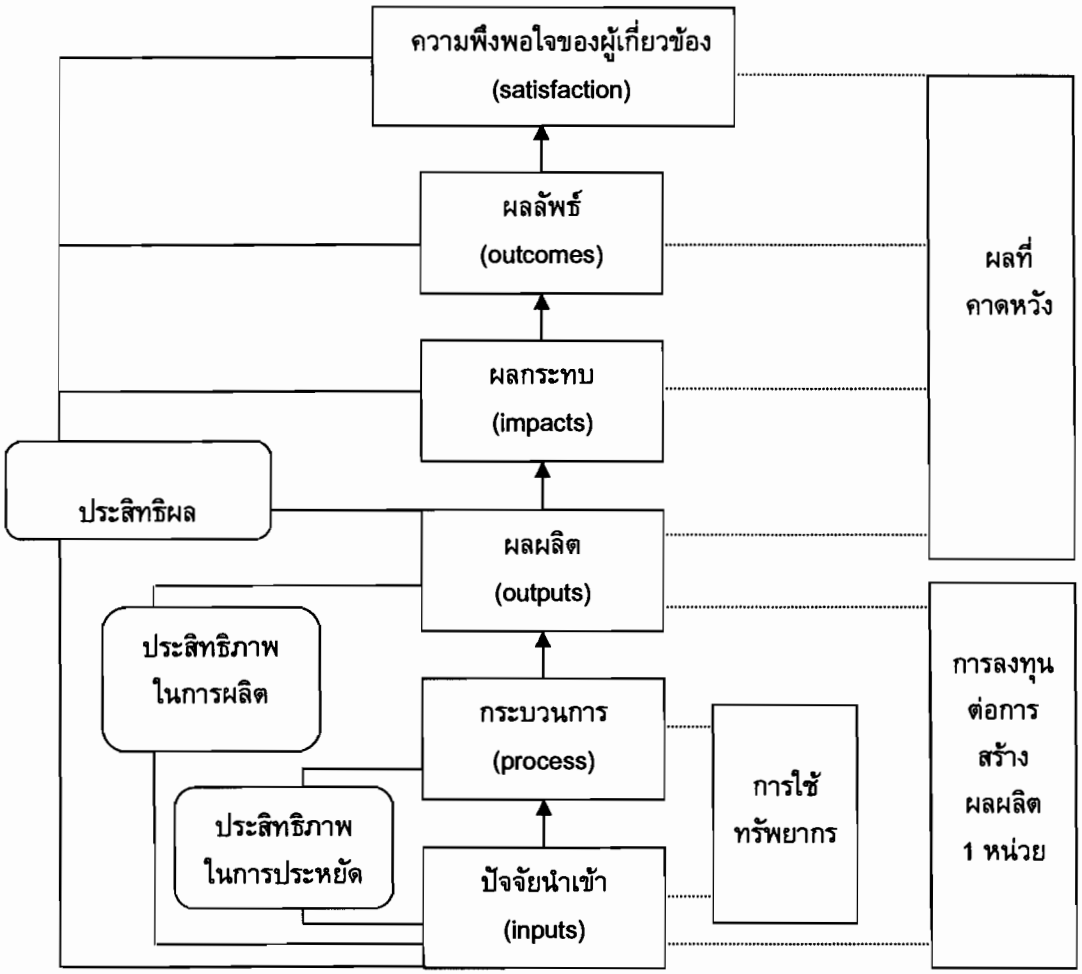

แผนภูมิ 2.3 ตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน: ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและความพึงพอใจ

2.6.3 มโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการประเมิน

ก) การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (results-oriented management)

การบริหารแบบเดิมส่วนใหญ่ เป็นการบริหารจัดการแบบสั่งการจากบนลงล่าง มุ่งเน้นกระบวนการทำงานด้วยวิธีการปฏิบัติตามขั้นตอนให้เป็นไปตามระเบียบ กฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้สำหรับการบริหาร งานแนวใหม่เป็นการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม มุ่งเน้นให้เกิดผลงานอันพึงประสงค์ตามเป้าหมาย มีความรับผิดชอบต่อการดำเนินงานและผลการดำเนินงานซึ่งสามารถวัดและตรวจสอบได้อย่างโปร่งใสและเป็นธรรมต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

ข) องค์ประกอบของการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์มีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

1. กำหนดเป้าหมายของการดำเนินและมาตรฐาน (performance targets and standards)

- สร้างวิสัยทัศน์ กำหนดพันธกิจ นโยบาย วัตถุประสงค์ ของหน่วยงาน แผนงาน งาน / โครงการ
- ระบุผลการดำเนินงานที่พึงประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับพันธกิจ มีการกำหนดเป้าหมายของคุณลักษณะหรือระบุหน่วยนับที่สามารถวัดหรือตรวจสอบได้จริง
- กำหนดมาตรฐานการดำเนินงานและมาตรฐานของผลงาน

2. ติดตามกำกับผลการดำเนินการ (performance monitoring)

- สร้างตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน (performance indicators) ทั้งด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลงาน สำหรับใช้ติดตามกำกับการปฏิบัติงาน
- จัดเก็บข้อมูลผลการดำเนินงาน (performance information) ในระยะต่างๆ อย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอด้วยเครื่องมือที่เชื่อถือได้
- เปรียบเทียบลักษณะการดำเนินงานกับมาตรฐานการดำเนินงาน ติดตามวัดผลการเบื้องต้น สำหรับเสนอเป็นสารสนเทศแก่ผู้บริหารให้ทราบถึงความก้าวหน้าเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากร กระบวนการปฏิบัติงาน ผลการปฏิบัติงานเบื้องต้น และการพัฒนาปรับปรุงงาน

3. ประเมินผลการดำเนินงาน (performance evaluation) ประเมินผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงาน เป็นการตัดสินความสำเร็จของการดำเนินงานสำหรับตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับ / ขยายและวางแผนต่อไปในอนาคต

ค) ปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์

การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์จะเกิดสัมฤทธิภาพได้นั้นมีปัจจัย หรือ เงื่อนไขสำคัญดังนี้

1. การวางแผนกลยุทธ์ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อสร้างวิสัยทัศน์สำหรับใช้ในการวางแผนกลยุทธ์ขององค์การนั้น องค์การจะต้องกำหนดทิศทางโดยรวมว่าต้องการทำอะไร อย่างไร จึงจะได้มาซึ่งความมุ่งหมายปลายทางที่ต้องการหรือวิสัยทัศน์อันนำไปสู่การกำหนดพันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกลยุทธ์การดำเนินการ โดยพิจารณาถึงองค์ประกอบสำคัญสู่ความสำเร็จและกิจกรรมที่จำเป็นต้องปฏิบัติ รวมทั้งการกำหนดมาตรฐานการดำเนินงาน มาตรฐานของผลงาน และตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน

2. การสร้างโมเดลเชิงตรรกะของการดำเนินงาน โมเดลเชิงตรรกะของการดำเนินงาน เป็นแนวคิดรูปธรรมของเส้นทางความเชื่อมโยงเชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยนำเข้า ทรัพยากร กิจกรรมการปฏิบัติและผลการปฏิบัติงานที่ต้องการ

3. การวางแผนการปฏิบัติ การกำหนดกลยุทธ์การดำเนินงาน จัดลำดับและขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมอย่างชัดเจนให้สอดรับสัมพันธ์กัน เพื่อมุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ที่ต้องการ

4. การติดตามกำกับและประเมิน

ง) โมเดลเชิงตรรกะ (Logic Model)

โมเดลเชิงตรรกะ เป็นรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่เชื่อมโยงระหว่างปัจจัยนำเข้า (inputs) และกระบวนการ (process) ที่สามารถนำไปสู่ผลผลิต (products) และผลที่ตามมา อันรวมกันเป็นผลสัมฤทธิ์คาดหวัง

การสร้างโมเดลเชิงตรรกะของการดำเนินงาน นิยมใช้ชุดของคำถามว่า ทำไม เพื่อเชื่อมโยงระหว่างเหตุการณ์และผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นโดยเริ่มตั้งแต่การกำหนดปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ไปจนถึงผลผลิต และผลลัพธ์ที่คาดหวัง ผู้ประเมินจะต้องวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ถึงโครงสร้างองค์ประกอบของผลสำเร็จว่า มีองค์ประกอบสำคัญ (critical factors) ใดบ้างที่นำไปสู่การบรรลุสำเร็จดามที่คาดหวัง เพื่อเชื่อมโยงปัจจัยที่จะนำมาใช้ ลำดับขั้นของการจัดกิจกรรมที่จะทำให้เกิดผลผลิตและผลลัพธ์อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ต้องการ

การสร้างโมเดลเชิงดรรกะของการดำเนินงาน เพื่อนำไปปฏิบัติให้เกิดผลมีขั้นตอนพอสรุปได้ดังนี้

1. กำหนดเป้าหมายความสำเร็จหรือผลสัมฤทธิ์ที่ต้องการ (target to be achieved)
2. ระบุองค์ประกอบสำคัญ (crittical factors)
3. ในแต่ละองค์ประกอบ ระบุกิจกรรม (activities) ที่จะต้องปฏิบัติเพื่อทำการเปลี่ยนปัจจัยนำเข้า ผ่านกระบวนการไปในทิศทางที่จะสร้างผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมาย
4. วางแผนปฏิบัติการ พร้อมทั้งพิจาณาว่ากิจกรรมใดบ้างที่จำเป็นต้องปฏิบัติตามปกติ กิจกรรมใดบ้างที่ควรปรับปรุงแก้ไข และกิจกรรมใด เป็นกิจกรรมใหม่ (new activities) ที่จะต้องจัดทำขึ้นมาเสริมภายใต้อำนาจหน้าที่ที่มีอยู่และพึงดำเนินการได้
5. ลงมือปฏิบัติการ (actions) ตามแผนปฏิบัติการ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามต้องการ

จ) ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงาน

1. คุณภาพของการปฏิบัติงาน องค์การหรือหน่วยงานต่างก็มุ่งหวังให้เกิดผลงานที่มีคุณภาพ (quality) คำว่า "คุณภาพ" มี 2 ความหมาย (Flynn, 1997 : 164-165) ความหมายแรก คุณภาพ หมายถึง ผลการปฏิบัติที่ได้ตรงตามคุณลักษณะที่กำหนดไว้ บริการหรือผลผลิตที่เกิดขึ้นเป็นไปตามข้อกำหนดที่วางไว้ล่วงหน้า นิยามนี้มีที่มาจากภาคอุตสาหกรรม ซึ่งการบริหารจัดการมีเป้าหมายสำคัญคือ การได้ผลผลิตมีคุณภาพตามที่กำหนดไว้ จึงมีวิธีการควบคุมคุณภาพ (quality control) โดยผ่านการตรวจสอบ (inspection) และการติดตามกำกับ (monitoring) เพื่อให้ได้ผลผลิตตามข้อกำหนด ความหมายที่สอง คุณภาพ หมายถึงผลการปฏบัติอันเป็นที่พึงพอใจของผู้ใช้ (ผู้เกี่ยวข้อง) และเกิดผลสัมฤทธิ์ตามที่คาดหวัง (ตามที่ควรจะเป็น) จึงทำให้เกิดการประกันคุณภาพ (quality assurance) เพื่อสร้างความมั่นใจว่าได้ผลงานที่ตอบสนองความคาดหวังของผู้ใช้ การะประกันคุณภาพจึงเน้นการทำให้เกิดความมั่นใจว่ากิจกรรมตั้งแต่การวางแผน การลงมือปฏิบัติและการติดตามกำกับเป็นไปอย่างเหมาะสมอันจะนำไปสู่การสร้างผลงานตรงตามที่ปรารถนา (หรือสัญญาไว้) ปัจจุบันมีกระบวนการดำเนินงานเพื่อรองรับคุณภาพหน่วยงานที่เกิดขึ้น เช่น การดำเนินงานตามมาตรฐาน ISO เป็นต้น

2. องค์ประกอบของผลสัมฤทธิ์ ในการบริหารจัดการที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ ควรได้พิจารณาให้ชัดเจนถึงผลของการดำเนินงานที่เกิดขึ้นว่าเป็นผลในลักษณะใด มีตัวชี้วัดใดที่เป็นรูปธรรมอะไรบ้าง เพื่อจะได้ใช้เป็นกลยุทธ์สำหรับติดตามสนับสนุนให้เกิดคุณภาพของการดำเนินงานที่พึงประสงค์

ผลหรือผลสัมฤทธิ์ (results) เป็นคำรวมของสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งหมด อันเนื่องมาจากการดำเนินงาน คำว่า "ผล" มีองค์ประกอบสำคัญซึ่งเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน โดยเรียงจากรูปธรรมสู่นามธรรม คือผลผลิต (outpust) ผลกระทบ (impacts) และผลลัพธ์ (outcomes) ดังแผนภูมิด้านล่าง

- ผลผลิต (output) หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นทันทีจากการดำเนินงาน (initial or immediate outputs) หรือผลเบื้องต้น ผลผลิตที่เป็นผลที่เกิดขึ้นโดยตรงอันเนื่องมาจากกิจกรรมหรือการปฏิบัติงาน
- ผลกระทบ (impact) หมายถึง ผลระยะกลาง (intermediate outputs) อันเป็นผลที่เกิดเนื่องมาจากผลผลิต
- ผลลัพธ์ (outcome) หมายถึง ผลระยะยาว (long term outputs) หรือจุดหมายปลายทาง (ultimate outputs) ผลลัพธ์ที่เป็นผลจุดหมายปลายทางอันเป็นผลที่เกิดต่อเนื่องจากผลกระทบ

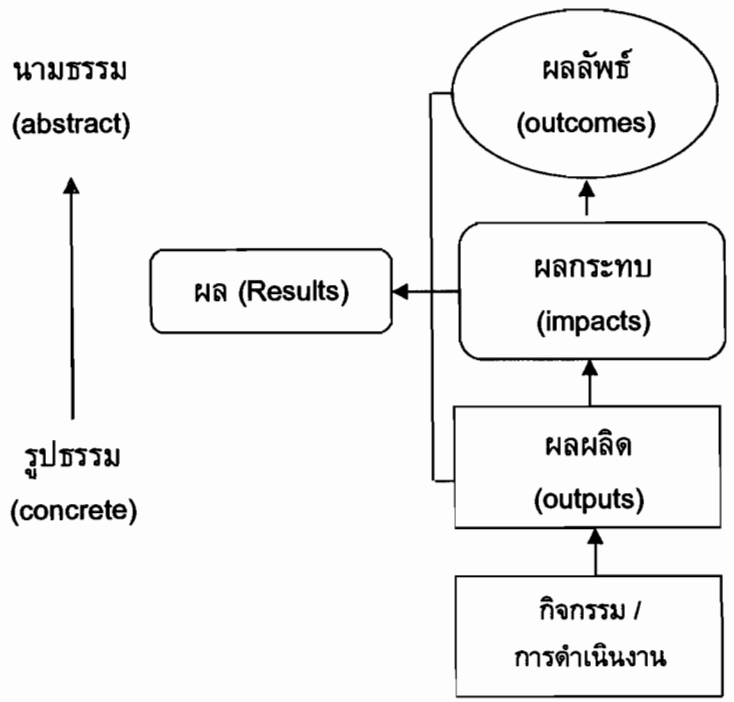

แผนภูมิที่ 2.4 สายความสัมพันธ์ระหว่างผลการดำเนินงาน (chains of outputs)

ฉ) การวัดผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงาน

1. เป้าหมายของการปฏิบัติงาน องค์การทุกแห่งย่อมมีพันธกิจของตนเอง จากพันธกิจจะนำไปสู่การสร้างแผนงาน งานแลโครงการสำหรับนำไปดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ หน่วยงานปฏิบัติที่ดีจะต้องกำหนดเป้าหมายของการปฏิบัติงานที่พึงประสงค์ให้ชัดเจน กำหนดตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานและติดตามกำกับผลการปฏิบัติงาน กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลการปฏิบัติงาน

การกำหนดเป้าหมายของการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมมีความสำคัญต่อการสร้างตัวชี้วัด การติดตามผลการปฏิบัติงานและประเมินผลการปฏิบัติงาน รวมทั้งเป็นการแสดงความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้ (accountability) ขององค์กรและผู้บริหาร ซึ่งจะต้องสามารถแสดงให้เห็นประจักษ์ว่าเงินที่ได้รับจัดสรร (เงินภาษีอากรจากประชาชน) ได้ถูกใช้ไปทำประโยชน์ใดบ้าง มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และตรงตามวัตถุประสงค์เพียงไร

ในการวัดผลการปฏิบัติงาน ควรพิจารณารวบรวมข้อมูลตามตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงาน (Performance Indicators) อันเป็นตัวชี้วัดทั้งปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลการปฏิบัติงาน ซึ่งอาจครอบคลุมทั้ง ผลผลิต ผลกระทบ และผลลัพธ์ของแผนงาน งาน / โครงการ ตัวชี้วัดเหล่านี้สามารถใช้ในการกำกับระหว่างการปฏิบัติงาน เพื่อติดตามความก้าวหน้าสำหรับปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานและใช้ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติงานตามแผนงาน งาน/ โครงการ

2. ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานที่สำคัญ (key performance indicators)

ในการวัดผลการดำเนินงาน ควรพิจารณาจากตัวชี้วัดซึ่งสามารถสะท้อนคุณภาพ หรือความสำเร็จของการดำเนินงาน ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานที่สำคัญ ควรครอบคลุมทั้ง "ประสิทธิภาพ" และ "ประสิทธิผล" ดังแผนภูมิ 2.5 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- ประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง การบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่พึงปรารถนา นั่นคือ ผลการปฏิบัติงานไม่ว่าจะเป็นผลผลิต ผลกระทบ ผลลัพธ์ ได้ผลตามผลที่คาดหวังไว้และเป็นที่พึงพอใจของผู้ใช้หรือผู้บริโภค
- ประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง ความสามารถของการใช้ทรัพยากรและกระบวรการปฏิบัติงานในการสร้างผลผลิต ประสิทธิภาพ สามารถพิจารณาได้ 2 ลักษณะ ได้แก่ ประสิทธิภาพในการประหยัด หมายถึง ความสามารถในการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด หรือใช้อย่างคุ้มค่าก่อให้เกิดผลสูงสุด และประสิทธิภาพในการผลิต หมายถึง ความสามารถในการลดค่าใช้จ่ายต่อหนึ่งหน่วยการผลิต

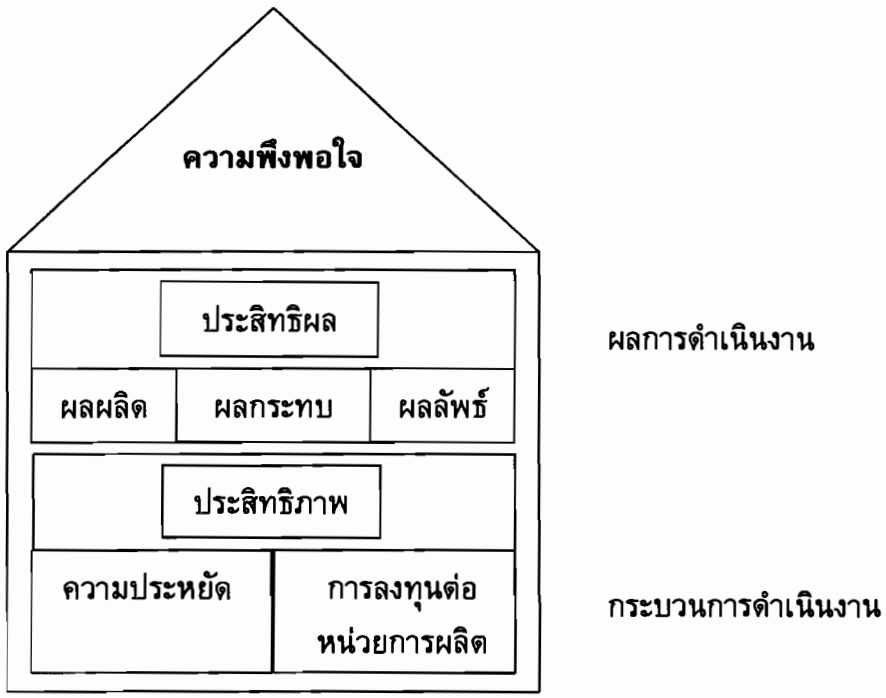

แผนภูมิ 2.5 ตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน

2.7 เกณฑ์การสรรหาและยกย่องแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบ

2.7.1 หลักการและเหตุผล

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) ได้ดำเนินโครงการวิจัย การจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามมาตรา 25 รวม 8 ประเภท ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และ ศูนย์กีฬาและนันทนาการ เพื่อศึกษาและนำองค์ความรู้มาสังเคราะห์จัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในปีงบประมาณ 2549 มีแผนดำเนินการสรรหาและยกย่องแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบที่จัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับองค์ความรู้ของแหล่งการเรียนรู้ เพื่อเป็นต้นแบบ เป็นแนวทางให้แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอื่น ได้ศึกษาเป็นแบบอย่างในการจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้แต่ละประเภท การสรรหาและยกย่องแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบจำเป็นต้องจัดทำเกณฑ์การสรรหาและยกย่องแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบ ให้เป็นหลักการสรรหาและยกย่องที่มีประสิทธิภาพ เป็นแบบอย่างในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตสืบไป

ทั้งนี้วัตถุประสงค์ของการสร้างเกณฑ์การสรรหาและยกย่องแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบ คือเพื่อหาแนวทางในการสรรหาและยกย่องแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบ, เพื่อจัดทำเกณฑ์ และคู่มือเกณฑ์การสรรหาและยกย่องแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบ และเพื่อเปิดเวทีระดมความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง กำหนดแนวทางพัฒนานโยบายการจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานเพื่อกำหนดแนวทางสรรหาและยกย่องแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากน้อยเพียงใดนั้น จะต้องทำการส่งเสริมสนับสนุนตลอดจน ยกย่องชมเชยให้แหล่งการเรียนรู้ประเภทต่างๆ ประสบผลสำเร็จ โดยกำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต พิจารณาจากด้านต่างๆ 4 ข้อ คือเกณฑ์ที่ 1 นโยบายและจุดมุ่งหมายของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต , เกณฑ์ที่ 2 การบริหารจัดการของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต, เกณฑ์ที่ 3 การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเกณฑ์ที่ 4 การติดตามและประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยมีรายละเอียดการสรรหาและยกย่องดังนี้

เกณฑ์ที่ 1 การที่แหล่งเรียนรู้ต้องกำหนดนโยบายและจุดมุ่งหมายของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต, การกำหนดนโยบายและจุดมุ่งหมายที่แสดงลักษณะเฉพาะของแหล่งการเรียนรู้อย่างชัดเจน มีการปรับปรุงให้ทันสมัย และมุ่งสู่การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และการที่พนักงานและบุคลากรภายในแหล่งเรียนรู้ทราบและเข้าใจนโยบายและจุดมุ่งหมายของแหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งบทบาทหน้าที่เพื่อการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ นอกจากนั้นในเกณฑ์ที่ 1 นี้ แหล่งเรียนรู้ยังต้องกำหนดกลยุทธ์และแผนงาน โดยต้องมีแผนกลยุทธ์และแผนงานทั้งระยะสั้นและระยะยาว ที่ตอบสนองวิสัยทัศน์และพันธกิจ และประการสำคัญพนักงานและบุคลากรภายในแหล่งเรียนรู้และผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนกลยุทธ์ และแผนงาน

เกณฑ์ที่ 2 เป็นเกณฑ์การสรรหาที่มุ่งเน้นประเด็นด้านการบริหารจัดการของแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมุ่งที่ 3 หัวข้อหลัก คือระบบการบริหารจัดการ, ทรัพยากรและการลงทุน และการพัฒนาบุคลากรของแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ในส่วนของระบบการบริหารจัดการนั้น เกณฑ์การสรรหามุ่งเน้นที่ การจัดองค์กร โครงสร้างการบริหารจัดการของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต, การกำหนดภารกิจ หน้าที่ ความรับผิดชอบ และมอบหมายผู้รับผิดชอบ, การกำหนดระบบการบริหารจัดการเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ และการประชาสัมพันธ์สร้างความรู้ความเข้าใจอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง

ในเรื่องทรัพยากรและการลงทุนนั้น เกณฑ์การสรรหาให้ความสำคัญกับการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการบริหารทรัพยากรและการลงทุนที่เหมาะสมและคุ้มค่าในการดำเนินกิจกรรมเพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ส่วนในหัวข้อหลักสุดท้ายในเกณฑ์ที่ 2 นี้ คือการพัฒนาบุคลากรของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น จะให้ความสนใจเรื่องของการที่แหล่งเรียนรู้จะต้องมีแผนงานส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรเพื่อเสริมสร้างความก้าวหน้าและสอดคล้องกับสภาพการที่เปลี่ยนไป และการสร้างขวัญ กำลังใจ และให้โอกาสในการทำงาน อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

เกณฑ์ที่ 3 ในการสรรหาและยกย่องแหล่งเรียนรู้นั้น เป็นเกณฑ์ที่มุ่งที่จะดอบประเด็นเรื่องการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยให้ความสำคัญกับหัวข้อหลักดังต่อไปนี้ คือการจัดการความรู้ที่เอื้อให้กลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงอย่างสะดวก, การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่อยู่ในชุมชนสู่ชุมชนเดียวกันและชุมชนอื่น, การกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และแสวงหาแหล่งการเรียนรู้ใหม่เพิ่มเติม และการสร้างเครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เกณฑ์ที่ 4 ในการสรรหาและยกย่องแหล่งเรียนรู้ เป็นการติดตามและประเมินผลเพื่อปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยวัดจากการสำรวจข้อมูลผู้ใช้บริการ สำรวจความคิดเห็นและความพึงพอใจของ ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย, การวิเคราะห์ข้อมูลและการจัดระบบข้อมูล, การติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานทุกด้านอย่างต่อเนื่อง, การติดตามผลกระทบกับกลุ่มเป้าหมายและชุมชน, การนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนา ปรับปรุงกิจกรรมและการนำเสนอเนื้อหา

2.8 งานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

แหล่งเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อกระตุ้นส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง การจัดแหล่งเรียนรู้ จะต้องอาศัยความร่วมมือและประสานกันทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน การจัดแหล่งเรียนรู้ความสามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับสภาพความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ที่แตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น จึงควรคำนึงถึงประโยชน์ ที่ประชาชนในท้องถิ่นจะได้รับ

บุญเลิศ มาแสง (อ้างใน สำลี เก็งทอง. 2544) ได้กำหนดรูปแบบแหล่งความรู้เป็น 4 รูปแบบ คือ

1. แหล่งความรู้ที่พัฒนาจากที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน เนื่องจากที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน เป็นแหล่งข่าวสารข้อมูล ที่สำคัญยิ่งของชุมชนแหล่งหนึ่ง นอกเหนือไปจากโรงเรียน ซึ่งกรมการศึกษานอกโรงเรียนมีนโยบานที่จะขยายที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านออกไปให้ทั่วถึงทุกหมู่บ้าน กรมการศึกษานอกโรงเรียนจะสนับสนุนในด้านหนังสือพิมพ์ และวารสารจากหลักการนี้ทำให้เห็นแนวทางที่จะพัฒนาที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ให้เป็นแหล่งความรู้หมู่บ้าน โดยความร่วมมือของชาวบ้าน เช่น คณะกรรมการที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านกลุ่มนักศึกษาทางไกล หรือ กลุ่มพลังอื่นๆ รวมทั้งกลุ่มอาสาสมัคร ซึ่งสามารถที่จะให้บริการความรู้ด้านด่างๆ แก่ประชาชนในขอบเขตเนื้อหาที่กว้างขวางมากขึ้นกว่าเดิม เพื่อเพิ่มพูนความรู้ทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคนในหมู่บ้านให้ดีขึ้น

2. แหล่งความรู้หมู่บ้านที่จัดขึ้นในวัด วัดในชนบทโดยทั่วไปถือเป็นศูนย์กลางที่สำคัญแหล่งหนึ่งของชุมชน เป็นสถานที่ที่ประชาชนจะมาพบปะกัน ประกอบศาสนกิจร่วมกัน โดยมีพระเป็นผู้ให้การอบรมเทศนา ซึ่งเป็นกระบวนการศึกษาเรียนรู้ประการหนึ่ง หากจะพัฒนาให้วัดสามารถให้บริการความรู้ให้กับประชาชนในรูปแบบแหล่งความรู้ก็กระทำได้ เพราะวัดมีบริเวณกว้างขวางร่มรื่น มีพระภิกษุและสามเณรที่ประชาชนเคารพนับถือ และมีเวลาพอที่จะทำประโยชน์ให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี ประกอบกับสามารถดูแลประสานงานกับคณะกรรมการหมู่บ้าน หรือคณะกรรมการแหล่งความรู้ได้อย่างใกล้ชิด และมีประสิทธิภาพ

3. แหล่งความรู้ที่จัดขึ้นในโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนเป็นสถาบันที่จัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในชุมชนอยู่แล้ว โดยเฉพาะมีอาคารสถานที่พร้อม และมีห้องสมุดโรงเรียน หรือสามารถจัดเป็นห้องสมุดโรงเรียน ที่ให้บริการประชาชนในชุมชนได้ โดยจัดทำเป็นแหล่งเรียนรู้ให้บริการแก่ชาวบ้านได้เข้ามาใช้บริการ โดยไม่จำกัดเวลา เพศ และวัย

4. แหล่งความรู้ที่จัดขึ้นในที่สาธารณะ หรือที่ที่ประชาชนบริจาคในบางหมู่บ้านที่ไม่มีวัด โรงเรียนหรือที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน จึงมีข้อจำกัดทำให้ไม่มีฐานในการที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งความรู้หมู่บ้านได้ แต่ก็สามารถที่จะพัฒนาที่สาธารณะหือสถานที่ที่มีผู้บริจาคให้ในหมู่บ้านให้เป็นแหล่งเรียนรู้หมู่บ้านได้ โดยสถานที่ดังกล่าว จะต้องอยู่ในหมู่บ้านประชาชนทุกคนสามารถใช้บริการได้อย่างสะดวกและปลอดภัย

พิชญา นันทวิเชดพงษ์ (2536) ศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้แหล่งชุมชนประกอบการสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า แหล่งชุมชนส่วนใหญ่ที่ใช้ คือ ห้องสมุด ครูใช้แหล่งชุมชนในเวลาเรียน วิธีการที่ครูใช้ คือให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับชุชม ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม และการสำรวจชุมชนกิจกรรมก่อนใช้ คือ ครูและนักเรียนวางแผนเพื่อการใช้แหล่งจากชุมชน ส่วนกิจกรรมหลังการใช้ คือการสรุปร่วมกัน และการอภิปรายร่วมกัน ปัญหาส่วนใหญ่ในการใช้แหล่งชุมชน คือ ผู้ปกครองไม่สนับสนุน ระเบียบการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ไม่คล่องตัว ไม่มีค่าใช้จ่ายในการใช้แหล่งชุมชน ครูส่วนใหญ่ก็เห็นด้วยกับการใช้แหล่งชุมชนประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

สมจิตร ชี้แจง (2537) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ และห้องสมุดธรรมะหลวงพ่อปาน วัดบางนมโค จังหวัดพระนครศึกอยุธยา : การวิจัยเพื่อพัฒนาแหล่งความรู้ในชุมชน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาแนวคิด และความเป็นมาของการก่อสร้างพิพิธภัณฑ์ และห้องสมุดหลวงพ่อปานที่นำมาจัดแสดงในรูปพิพิธภัณฑ์เพื่อเป็นแหล่งความรู้ชุมชน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) โดยใช้หลักการประสานกิจกรรม3 อย่างเข้าด้วยกัน คือ การเรียนรู้ การพัฒนา และการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาพิพิธภัณฑ์ และห้องสมุดหลวงพ่อปาน วัดบางนมโค เป็นความพยายามสร้างแหล่งความรู้ในชุมชน จนมีความสำเร็จขึ้นมาได้ในระดับหนึ่ง แม้ยังไม่ถึงระดับที่เรียกว่า พิพิธภัณฑ์ หรือห้องสมุดที่เป็นระบบอย่างแท้จริงก็ตาม ซึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่ายในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดและหน่วยงานท้องถิ่นจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง อย่างไรก็ตามพิพิธภัณฑ์ และห้องสมุดธรรมะหลวงพ่อปาน นับเป็นวิธีการหนึ่งในการจัดบริการการศึกษานอกโรงเรียน ในลักษณะของแหล่งการเรียนรู้ นอกจากนี้การจัดพิพิธภัณฑ์ในท้องถิ่นยังเป็นการอนุรักษ์ มรดกทางวัฒนธรรม โบราณสถาน ศิลปวัตถุ และเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่มี คุณค่ายิ่งควรแก่การศึกษาค้นคว้า และนำมาซึ่งความภาคภูมิใจของท้องถิ่นอีกด้วย

สิริยุพา ศกุนตะเสฐียร (2545) ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัด กรมสามัญศึกษา จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การบริหารแหล่งเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัด กรมสามัญศึกษา จังหวัดนครปฐม ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวางแผนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการดำเนินการ การปรับปรุงแก้ไข และการตรวจสอบ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้าหมวดวิชา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารใช้แหล่งการเรียนรู้ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ มีการบริหารใช้แหล่งเรียนรู้ แตกต่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็กอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 การบริหารการใช้แหล่งการเรียนรู้ของโรงเรียนที่ตั้งในเขตเทศบาลกับโรงเรียนที่ตั้งนอกเขตเทศบาลแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

วิสิทธิ์ ใจเถิง และคณะ (2547) ได้ศึกษาเรื่อง หอวัฒนธรรมนิทัศน์: แหล่งการเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อเข้าใจในปรัชญา วัตถุประสงค์ วิธีการบริหารจัดการ ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่มีต่อหอวัฒนธรรมนิทัศน์ในส่วนภูมิภาคจำนวน 10 จังหวัด ได้แก่ พะเยา จังหวัดเชียงราย จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดอ่างทอง จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดตราด จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดกระบี่

การศึกษาวิจัยปรากฏการณ์ผลว่า หอวัฒนธรรมนิทัศน์ในส่วนภูมิภาคมีปรัชญาและวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อเป็นแหล่งในการศึกษาหาความรู้และรวบรวมเรื่องราวประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต ภูมิปัญญาของท้องถิ่น เพื่อให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ เกิดความรักความภาคภูมิใจในท้องถิ่น ทั้งยังสามารถจัดตั้งและพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ วิธีการบริหารงานส่วนใหญ่จะบริหารงานโดยตั้งคณะกรรมการขึ้นมารับผิดชอบ โดยกำหนดระยะเวลาให้บริหารงาน หอวัฒนธรรมนิทัศน์ที่อยู่ในสถาบันการศึกษาจะมีความพร้อมและศักยภาพในการทำงานมากกว่าหอวัฒนธรรมนิทัศน์ที่อยู่ในชุมชนท้องถิ่น เพราะบุคลากรที่ดำเนินงานจะมีความรู้และสามารถจัดระบบการบริหารโดยการแบ่งแยกการทำงานของบุคลากรได้อย่างชัดเจน ทำให้งานไม่ซ้ำซ้อน ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ส่วนใหญ่จะขาดแคลนงบประมาณและอัตรากำลัง สิ่งที่หอวัฒนธรรมควรปรับปรุงและพัฒนา คือ จะต้องพัฒนารูปแบบของการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักของประชาชนให้มากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมให้ชาวบ้านในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้มากขึ้น เพื่อที่จะทำให้หอวัฒนธรรมนิทัศน์ในส่วนภูมิภาค เป็นแหล่งการเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิผล

มณฑิรา ยืนนาน (2544) ศึกษาเรื่องศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชนในการส่งเสริม และพัฒนาวัฒนธรรม: กรณีศึกษาตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีมุ่งหมายเพื่อศึกษาความคิดเห็น ความต้องการ ความสามารถในการจัดการ ศึกษาระดับศักยภาพ และปัญหา และอุปสรรคในการส่งและพัฒนาวัฒนธรรมระดับตำบล ขององค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชน ตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชนในการส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมตำบลบางตาเถรอยู่ในระดับค่อนข้างสูง มีรายละเอียดจำแนกรายด้านของวัฒนธรรมดังต่อไปนี้

ด้านศักยภาพในการส่งเสริมและพัฒนาประเพณีท้องถิ่น พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง องค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชนเห็นด้วย และต้องการให้ส่งเสริมประเพณีท้องถิ่นในระดับค่อนข้างสูง แสดงให้เห็นว่า ทั้งสองกลุ่มมีความตระหนักในการส่งเสริมประเพณี

ท้องถิ่นที่กำลังจะสูญหายไป โดยเห็นด้วยหากตำบลจะทำการอนุรักษ์ ฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่นขึ้น และต้องการให้อนุรักษ์ ฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่น

ด้านการส่งเสริมและพัฒนาโบราณสถาน และสิ่งที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง แสดงให้เห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชนมีมุมมองต่อศักยภาพในการส่งเสริมโบราณสถานและสิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น กล่าวคือองค์การบริหารส่วนตำบลไม่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ ฟื้นฟูโบราณสถานและสิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์มากนัก ในขณะที่ประชาชนมีตระหนัก และต้องการให้อนุรักษ์ ฟื้นฟูโบราณสถานและสิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นในระดับค่อนข้างสูง

ด้านการส่งเสริมและพัฒนาศิลปการแสดงท้องถิ่น พบว่า ศักยภาพในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง แสดงให้เห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชนมีมุมมองที่แตกต่างกัน โดยองค์การบริหารส่วนตำบลไม่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาศิลปการแสดงท้องถิ่นมากนัก ในขณะที่ประชาชนมีความตระหนักและต้องการอนุรักษ์ฟื้นฟู และพัฒนาการแสดงท้องถิ่นในระดับค่อนข้างสูง

ด้านศักยภาพในการส่งเสริมและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ศักยภาพในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนมีความคิดเห็นแตกต่างกัน กล่าวคือการบริหารส่วนตำบล

ด้านศักยภาพในการส่งเสริมและพัฒนาภาษาถิ่น พบว่า ศักยภาพในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ แสดงให้เห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนมีความคิดเห็นแตกต่างกัน โดยองค์การบริหารส่วนตำบลไม่ได้ให้ความสำคัญกับภาษาท้องถิ่นมากนัก โดยเห็นว่าภาษาพูดสำเนียงสุพรรณที่พูดกันในตำบลไม่มีความแตกต่างจากท้องถิ่นอื่น จากอดีตถึงปัจจุบันไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก แต่เมื่อประชาชนเห็นความสำคัญและต้องการส่งเสริม องค์การบริหารส่วนตำบลจึงควรให้ความสำคัญมากกว่านี้ และพัฒนาภาษาถิ่นให้สูงขึ้นในทุกๆ ด้าน

กรมศิลปากร (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารพิพิธภัณฑ์เชิงธุรกิจ รูปแบบที่เหมาะสมขององค์กรพิพิธภัณฑ์และแนวทางการจัดทำธุรกิจทางวัฒนธรรม พบว่าพิพิธภัณฑ์เป็นองค์กรที่ดำเนินการโดยไม่แสวงหากำไรทั้งในอดีตและปัจจุบัน อย่างไรก็ตามในยุคสมัยและสภาพสังคมที่มีการปรับเปลี่ยนไปทำให้รูปแบบการบริหารของพิพิธภัณฑ์ต้องการมีปรับปรุงตามให้มีความเหมาะสมกับสภาพสถานการณ์ในยุคปัจจุบันรวมทั้งความต้องการและความคาดหวังจากประชาชน พิพิธภัณฑ์ไม่ใช่องค์กรที่แสวงหาผลประโยชน์ในเชิงธุรกิจ แต่จำเป็นต้องใช้แนวทางในการจัดทำธุรกิจและการตลาดเข้ามาปรับใช้ ในการบริหารงาน ตัวพิพิธภัณฑ์จึงต้องมีการศึกษาและสร้างกล

ยุทธ์เพื่อดึงดูดใจผู้ชมให้เข้ามาชมพิพิธภัณฑ์ซึ่งต้องใช้กลไกทางการตลาดเข้ามาประยุกต์ในการจัดการเพื่อให้บริการที่ดีกว่าและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างตรงจุดยิ่งขึ้น

แนวทางการบริหารจัดการองค์กรพิพิธภัณฑ์เชิงธุรกิจ ให้ประสบความสำเร็จนั้น พบว่าสามารถดำเนินการได้โดยต้องอาศัยปัจจัยและหลักการดังต่อไปนี้

1. สร้างพันธกิจและเอกลักษณ์เฉพาะของพิพิธภัณฑ์ โดยพิพิธภัณฑ์แต่ละแห่งย่อมมีความแตกต่างกันทั้งด้านของขนาด การบริหารจัดการองค์กร ศิลปะ โบราณวัตถุที่นำมาจัดแสดง รูปแบบขอนิทรรศการ กลุ่มผู้ชม และแนวทางการศึกษาแก่ประชาชน ดังนั้นพิพิธภัณฑ์จะต้องทราบจุดเด่นของตัวเองคืออะไร และต้องกำหนดเป้าหมาย และบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจน เพื่อวางแนวทางของการบริหารจัดการขององค์กรในเชิงธุรกิจให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น และต้องมีการวางพันธกิจขององค์กรเพื่อเป็นการสร้างจุดยืนให้กับพิพิธภัณฑ์ รวมทั้งเป็นเป้าหมายในการดำเนินงานแก่องค์กรต่อไป

2. สร้างแรงจูงใจให้ผู้ชมเข้าพิพิธภัณฑ์ กลุ่มผู้ชมที่เข้ามายังพิพิธภัณฑ์นั้นมีความแตกต่างกันหลายประการตามความต้องการของแต่ละคน ทำให้พิพิธภัณฑ์จำเป็นจะต้องคำนึงถึงการสร้างแรงจูงใจเพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้ชมให้อยากเข้ามาในพิพิธภัณฑ์ โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้ ทำให้พิพิธภัณฑ์ต้องเป็นที่รู้จักของสาธารณชน และศึกษาค้นหาวิธีดึงดูดความสนใจ สร้างประสบการณ์ในการเข้าชมที่น่าประทับใจเพื่อทำให้ผู้ชมอยากกลับมาอีกครั้ง รวมทั้งทำให้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยการสร้างความร่วมมือกับองค์กรด้านการท่องเที่ยวต่างๆ และสถาบันอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน

3. รูปแบบของการบริหารองค์กรภายในพิพิธภัณฑ์ การดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพของพิพิธภัณฑ์นั้นขึ้นอยู่กับรูปแบบของการบริหารจัดการภายในองค์กร รวมทั้งคุณสมบัติของผู้บริหารและเจ้าหน้าทีที่ทำงานในพิพิธภัณฑ์ด้วย โดยเฉพาะเมื่อองค์กรมีความมุ่งหวังจะดำเนินงานบริหารจัดการเชิงธุรกิจ ความรู้ความสามารถในเชิงการตลาดของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ควรตะหนักถึง หากผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ไม่มีพื้นฐานด้านการตลาด ก็ควรมีเจ้าหน้าที่ระดับหัวหน้าฝ่ายหรือผู้บริหารระดับรองที่มีความสามรถในด้านนี้ช่วยในการบริหารจัดการเชิงธุรกิจ

4. ศึกษาความต้องการของกลุ่มผู้ชม ปัจจุบันนี้พิพิธภัณฑ์ต้องยึดผู้ชมเป็นศูนย์กลางในการสร้างกิจกรรมต่างๆ เช่นการสร้างสัมพันธ์อันดีกับชุมชน การสร้างแรงจูงใจให้มีจำนวนผู้ชมเพิ่มมากขึ้น การสร้างสรรค์วิธีนำเสนอที่แปลกใหม่เพื่อตอบสนองความต้องการและความคาดหวังของกลุ่มผู้ชมในด้านการเรียนรู้ที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นพิพิธภัณฑ์ควรจะต้องรู้จักกลุ่มผู้ชม เพื่อนำผลที่

ได้มาปรับใช้ในการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเข้าชม ซึ่งสมารถแบ่งผู้ชมออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ไม่เข้าพิพิธภัณฑ์ กลุ่มที่มาเป็นบางครั้ง และกลุ่มที่ชอบเข้าพิพิธภัณฑ์

5. การให้บริการของพิพิธภัณฑ์ ในภาวะปัจจุบัน เมื่อพิพิธภัณฑ์มีความจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเข้าชมและสร้างประสบการณ์ระหว่างการเข้าชมที่น่าประทับใจ แต่ละพิพิธภัณฑ์จำเป็นต้องตระหนักถึงการให้บริการที่มีความเหมาะสมต่อความคาดหวังของผู้ชม โดยที่การให้บริการเบื้องต้นของพิพิธภัณฑ์สามารถแบ่ง 5 ประเภทได้ดังนี้ รูปลักษณ์และที่ตั้งของตัวพิพิธภัณฑ์ ได้แก่ สถาปัตยกรรมภายนอกและภายใน รวมทั้งพื้นที่ใช้สอย, วัตถุที่นำมาจัดแสดง และนิทรรศการ, การสื่อความหมายในพิพิธภัณฑ์ เช่น ป้ายบรรยาย ป้ายประจำวัตถุเป็นต้น, กิจกรรมต่างๆ เช่น การบรรยายทางวิชาการ การแสดง และกิจกรรมทางสังคมเป็นต้น, การให้บริการของพิพิธภัณฑ์ เช่น การต้อนรับและประชาสัมพันธ์ ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ที่พักเป็นต้น

บทที่ 3
ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง "การสำรวจสถานภาพเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และเครือข่ายทางวัฒนธรรม ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม" ในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผสมผสานกับ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อทำการเก็บข้อมูลจากผู้บริหารแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมทั้งที่อยู่ในสังกัดและที่เป็นเครือข่ายสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติทั่วประเทศ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การเสวนากลุ่มโดยผู้เชี่ยวชาญด้านแหล่งเรียนรู้ในประเทศไทย การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในส่วนของการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมทั้งหมดทั้งที่อยู่ในสังกัดและที่เป็นเครือข่ายสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ โดยจำนวนและรายละเอียดของแหล่งเรียนรู้ทั้งหมดได้มาจากฐานข้อมูลของ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ประกอบด้วย

1. ศูนย์วัฒนธรรม
2. หอวัฒนธรรมนิทัศน์
3. ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน
4. หอไทยนิทัศน์
5. หออัครศิลปิน
6. บ้านศิลปิน

ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรในการวิจัยได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม ทั้งหมดซึ่งประกอบด้วย 2 กลุ่มใหญ่ คือ

1. กลุ่มประชากรภายในแหล่งเรียนรู้ ซึ่งได้แก่ พระสงฆ์ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน อาสาสมัคร ทั้งที่เป็นประชาชน นักเรียน นักศึกษา ที่มีหน้าที่ในการบริหาร จัดการแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ของตนเอง ซึ่งพื้นที่ที่จะทำการวิจัยเชิงคุณภาพนี้ จะถูกกำหนดโดยคณะผู้วิจัยโดยคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ดังที่จะได้กล่าวในภายหลัง

2. กลุ่มประชากรภายนอกแหล่งเรียนรู้ ซึ่งได้แก่หน่วยงานภายนอกที่มีส่วนสนับสนุน หรือเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย หน่วยงานราชการ เช่น สวช. สคศ. ภาคเอกชน และภาควิชาการ

3.2 วิธีเลือกตัวอย่าง

1. วิธีเลือกตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ คณะผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างจากฐานข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ โดยจะส่งแบบสอบถามไปยังแหล่งเรียนรู้ทั้งหมดที่มีรายชื่ออยู่ในข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

2. วิธีเลือกตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการเลือกตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อทำการเจาะจงเลือกแหล่งเรียนรู้ ในแต่ละประเภทในจังหวัดที่มีความหลากหลายของแหล่งเรียนรู้ ดังนี้

ภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่, เชียงราย, ลำพูน, พะเยา, น่าน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดมหาสารคาม, กาฬสินธุ์, บุรีรัมย์, สุรินทร์

ภาคกลาง จังหวัดอ่างทอง, นครปฐม

ภาคตะวันออก จังหวัดฉะเชิงเทรา, ชลบุรี, ระยอง

ภาคใต้ จังหวัดตรัง, กระบี่, สงขลา, พัทลุง

โดยกำหนดผู้บริหารของแต่ละแหล่งข้อมูลในแต่ละจังหวัดดังกล่าวมาเป็นผู้ให้ข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย

1. ผู้บริหารศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน
2. ผู้บริหารหอไทยนิทัศน์
3. ผู้บริหารหออัครศิลปิน
4. ผู้บริหารหอวัฒนธรรมนิทัศน์
5. ผู้บริหารบ้านศิลปิน
6. ผู้บริหารศูนย์วัฒนธรรมประจำจังหวัด

นอกจากนี้ในกรณีที่ข้อมูลยังไม่เพียงพอ คณะผู้วิจัยจะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกระจายต่อเนื่อง (snowball sampling) เพื่อให้ได้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ในไปทำการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพิ่มเติม ดังมีรายละเอียดผู้ให้สัมภาษณ์ในการลงพื้นที่เพื่อสำรวจสถานภาพ ดังนี้

บ้านศิลปิน

ลำดับ	ชื่อของแหล่งเรียนรู้	จังหวัด	ผู้ให้สัมภาษณ์
1	บ้าน ม.ร.ว.ดึกฤทธิ์ ปราโมช	กรุงเทพ	พ.อ.หญิงนิออน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา
2	บ้านศิลปินครูอินสนธ์	ลำพูน	เลขามูลนิธิอุทยานธรรมะและบ้านศิลปิน
3	บ้านศิลปินป้าแสงตา	เชียงใหม่	คุณเสาวนีย์ บันสิทธ์ (ผู้ดูแลบ้านศิลปินป้าแสงตา)
4	บ้านอรรถโฆษิต แหล่งเรียนรู้หนังตะลุง	สงขลา	คุณฉิ้น อรมุต (ศิลปินแห่งชาติ)
5	บ้านศิลปิน มนตรี ตราโมท	กรุงเทพ	กษภรณ์ ตราโมท (ผู้ดูแลบ้านศิลปิน)

หอไทยนิทัศน์-หอวัฒนธรรมนิทัศน์

ภาคกลาง

ลำดับ	ชื่อของแหล่งเรียนรู้	จังหวัด	ผู้ให้สัมภาษณ์
1	หอไทยนิทัศน์	กรุงเทพ	คุณนงคราญ วัชรศุทธิ์ คุณจุลภัสสร พนมวัน ณ อยุธยา
2	พิพิธภัณฑ์บ้านไผ่ บางเจ้าฉ่า	อ่างทอง	ผู้ว่าราชการจังหวัดอ่างทอง กำนันสุรินทร์ (ประธานพิพิธภัณฑ์)
3	หอวัฒนธรรมนิทัศน์ โรงเรียนบ้านคลองลัดอ้อมใหญ่	นครปฐม	ผู้ดูแลหอวัฒนธรรมนิทัศน์ : อ.สาวิตรี

ภาคเหนือ

ลำดับ	ชื่อของแหล่งเรียนรู้	จังหวัด	ผู้ให้สัมภาษณ์
1	หอวัฒนธรรมนิทัศน์เฉลิมพระเกียรติกาญจนาภิเษก	เชียงราย	คุณสนอง สมิพทรปัญญา (ประธานสภาวัฒนธรรม)
2	สำนักศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย	เชียงราย	อ.นฤมล เจิ่งรังศรี (ผอ.สำนักศิลปวัฒนธรรม)
3	เรือนอนุสารสุนทร สำนักศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่	เชียงใหม่	อ.ยุพิน เข็มมุกด์ (ผู้เชี่ยวชาญอาวุโส)

ภาคเหนือ (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อของแหล่งเรียนรู้	จังหวัด	ผู้ให้สัมภาษณ์
4	พิพิธภัณฑ์วัดสันก้างปลา (พิพิธภัณฑ์ชาวไทเขิน) อ.สันกำแพง	เชียงใหม่	พระครูสิทธิปัญญาภรณ์ (เจ้าอาวาสวัดสันก้างปลา)
5	แหล่งเตาเผาบ่อสวก บ้านสวก ต.ไชยสถาน อ.เมือง	น่าน	อ.สมเจตน์ วิมลเกษม (ผู้ดูแลหอวัฒนธรรมนิทัศน์)
6	หอวัฒนธรรมนิทัศน์วัดศรีโคมคำ	พะเยา	พระมหาโยธิน ฐานิสสโร (หัวหน้าฝ่ายวิชาการและบริหารงานทั่วไป)

ภาคตะวันออก

ลำดับ	ชื่อของแหล่งเรียนรู้	จังหวัด	ผู้ให้สัมภาษณ์
1	ศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้านไผ่ดำ อ.บางน้ำเปรี้ยว	ฉะเชิงเทรา	อ.สมชาย รังสีพรหม (ผอ.โรงเรียนวัดไผ่ดำ)
2	พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดเขากะโดน อ.แกลง	ระยอง	พระครูพิทักษ์วิริยาภรณ์ (เจ้าอาวาสวัดเขากระโดน)
3	ศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้านหัวสำโรง โรงเรียนชุมชนวัดหัวสำโรง ต.หัวสำโรง อ.แปลงยาว	ฉะเชิงเทรา	อ.ฉันทนา สละบุริน (เลขาธิการสภาวัฒนธรรมอำเภอ)

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ลำดับ	ชื่อของแหล่งเรียนรู้	จังหวัด	ผู้ให้สัมภาษณ์
1	หอวัฒนธรรมหมู่บ้าน เฮือนอีสานบ้านวัฒนธรรมอุทยานมัจฉาโขงกุดหวาย	มหาสารคาม	นายอุทัย มาโชติ (ประธานหอวัฒนธรรมหมู่บ้าน)
2	สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	มหาสารคาม	นายวรรณศักดิ์พิจิตร บุญเสริม (ผู้ดูแลสถาบันวิจัยศิลปะฯ)
3	ศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	บุรีรัมย์	ผศ.วันทนีย์ นามสวัสดิ์ (อดีต ผอ.สำนักงานศิลปวัฒนธรรม)

ภาคใต้

ลำดับ	ชื่อของแหล่งเรียนรู้	จังหวัด	ผู้ให้สัมภาษณ์
1	พิพิธภัณฑ์และหัตถกรรมพื้นบ้าน บ้านเกาะกลาง	กระบี่	คุณโสภา เกาะกลาง (เลขานุการหอวัฒนธรรมนิทัศน์)
2	พิพิธภัณฑ์สถานวัดคลองท่อม	กระบี่	พระครูอาทรสังวรกิจ (ประธานหอวัฒนธรรม)
3	พิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมกระบี่ 40,000 ปี วิทยาลัยพละศึกษา	กระบี่	คุณณรงค์ ช่วยเอื้อ (ประธานหอวัฒนธรรม)

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด

ภาคกลาง

ลำดับ	ชื่อของแหล่งเรียนรู้	จังหวัด	ผู้ให้สัมภาษณ์
1	ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดอ่างทอง โรงเรียนสตรีอ่างทอง	อ่างทอง	อ.สุมาลี กระจ่างพันธ์ (เลขานุการ ศูนย์วัฒนธรรม)

ภาคเหนือ

ลำดับ	ชื่อของแหล่งเรียนรู้	จังหวัด	ผู้ให้สัมภาษณ์
1	สำนักศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย	เชียงราย	อ.นฤมล เรืองรังสี (ผอ.สำนักศิลปวัฒนธรรม)
2	เรือนอนุสารสุนทร สำนักศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่	เชียงใหม่	อ.ยุพิน เข็มมุกด์ (ผู้เชี่ยวชาญอาวุโส)
3	ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดน่าน โรงเรียนสตรีศรีน่าน	น่าน	อ.เสรี พิมพ์มาส (ประธานศูนย์วัฒนธรรม)
4	ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพะเยา โรงเรียนพะเยาวิทยาคม	พะเยา	นายบรรจง วงค์ราษฎร์ (เลขานุการศูนย์วัฒนธรรม)

ภาคตะวันออก

ลำดับ	ชื่อของแหล่งเรียนรู้	จังหวัด	ผู้ให้สัมภาษณ์
1	ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดฉะเชิงเทรา สถาบันราชภัฏนครินทร์	ฉะเชิงเทรา	อ.จินดา เนื่องจำนงค์ (ผู้บริหารงานศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด)
2	ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดชลบุรี โรงเรียนชลกันยานุกูล	ชลบุรี	อ.ศรีวรรณา เขียวลี (เลขานุการ ศูนย์วัฒนธรรม)

3	ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดระยอง โรงเรียนระยองวิทยาลัย	ระยอง	อ.อรพิณ สว่างแจ้ง (เลขานุการ ศูนย์วัฒนธรรม)

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ลำดับ	ชื่อของแหล่งเรียนรู้	จังหวัด	ผู้ให้สัมภาษณ์
1	ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดมหาสารคาม มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม	มหาสารคาม	นายพิษณุ เข็มพิลา (ผอ.สำนักศิลปะและวัฒนธรรม)
2	ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	บุรีรัมย์	นายไสว แกล้วกล้า (ผอ.ศูนย์วัฒนธรรม)
3	ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ โรงเรียนอนุกูลนารี อ.เมือง	กาฬสินธุ์	นายเสน่ห์ คำสมหมาย (ประธานศูนย์)

ภาคใต้

ลำดับ	ชื่อของแหล่งเรียนรู้	จังหวัด	ผู้ให้สัมภาษณ์
1	ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง โรงเรียนสตรีพัทลุง	พัทลุง	อ.พยุง ณ.พัทลุง (รองประธาน ศูนย์วัฒนธรรม)
2	ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสงขลา วิทยาลัยครูสงขลา	สงขลา	คุณรจนา ศรีใส (เลขานุการศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด)
3	ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดตรัง โรงเรียน สภาราชินี	ตรัง	อาจารย์นฤมล จุทอง (เลขานุการศูนย์วัฒนธรรม) / อาจารย์ยุภา พรเศรษฐ์ (รองประธานศูนย์วัฒนธรรม)
4	ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด วิทยาลัยพลศึกษา จ.กระบี่	กระบี่	คุณสำคัญ เพชรทอง (รองอธิการบดีวิทยาลัยพลศึกษา)

ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน

ภาคกลาง

ลำดับ	ชื่อของแหล่งเรียนรู้	จังหวัด	ผู้ให้สัมภาษณ์
1	ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมสายใยชุมชน วัดสระแก้ว ต.บางเสด็จ อ.ป่าโมกข์	อ่างทอง	คุณคะนึง สุขประเสริฐ (ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น) ,อ.วิไลลักษณ์ อัฐประสาร (หัวหน้ากลุ่มสารสนเทศ)

ภาคเหนือ

ลำดับ	ชื่อของแหล่งเรียนรู้	จังหวัด	ผู้ให้สัมภาษณ์
1	ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน ด.แม่ข้าวต้ม	เชียงราย	คุณอินหวิน บั้งเงิน (ประธานศูนย์บูรณาการ)
2	ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน (ภาพรวมจังหวัดเชียงใหม่)	เชียงใหม่	เจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริม สนง. วัฒนธรรม จ.เชียงใหม่
3	ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน ด.หนองบัว	น่าน	คุณอภิญญดา ทนะขว้าง (นักวิชาการวัฒนธรรม 5)
4	ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน (ภาพรวมจังหวัดพะเยา)	พะเยา	นายรัฐเขต ต่อมคำ (ผู้จัดการโครงการศูนย์บูรณาการ)

ภาคตะวันออก

ลำดับ	ชื่อของแหล่งเรียนรู้	จังหวัด	ผู้ให้สัมภาษณ์
1	ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน (ภาพรวมจังหวัดระยอง)	ระยอง	นายดำริห์ การควรคิด (ผอ. สนง.วัฒนธรรม)
2	ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน (ภาพรวมจังหวัดชลบุรี)	ชลบุรี	คุณสมชาติ นงนุช (หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรม สนง. วัฒนธรรมจังหวัด)

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ลำดับ	ชื่อของแหล่งเรียนรู้	จังหวัด	ผู้ให้สัมภาษณ์
1	ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน ต.หนองปาน อ.กมลาไสย	กาฬสินธุ์	ดด.สุวิทย์ นาทองลาย (ประธานศูนย์บูรณาการฯ)
2	ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน ด.โนนศิลาเลิง กิ่งอ.ฆ้องชัย	กาฬสินธุ์	นายทองศรี นาชัยนาค (ประธานศูนย์บูรณาการฯ)

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ต่อ)			
ลำดับ	**ชื่อของแหล่งเรียนรู้**	**จังหวัด**	**ผู้ให้สัมภาษณ์**
3	ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน (ภาพรวมจังหวัดกาฬสินธุ์)	กาฬสินธุ์	เจ้าหน้าที่ สนง.วัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์
4	ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน ด.หัวขวาง อ.โกสุมพิสัย	มหาสารคาม	คุณนคร ดีจันทร์ (ประธานศูนย์บูรณาการฯ)
5	ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน (ภาพรวมจังหวัดมหาสารคาม)	มหาสารคาม	คุณราชู จันทร์ศิริ (นักวิชาการวัฒนธรรม 7ว.)
6	ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน อ.ลำดวน	สุรินทร์	นายบุญเติม เทียนชัย (รักษาการประธานศูนย์บูรณาการฯ และคณะกรรมการ)
7	ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน ต.ดรวจ กิ่ง อ.ศรีณรงค์	สุรินทร์	พระครูกัลยาณธรรมโฆษ (ประธานศูนย์บูรณาการฯ)
8	ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน ต.ดม อ.สังขะ	สุรินทร์	นายทองเหลือ บุญพร้อม (ประธานศูนย์บูรณาการฯ)

ภาคใต้

ลำดับ	**ชื่อของแหล่งเรียนรู้**	**จังหวัด**	**ผู้ให้สัมภาษณ์**
1	ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน ชุมชนทะเลน้อย	พัทลุง	อ.ถวิล ทองนวล (ผอ.ศูนย์บูรณาการฯ)
2	ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน วัดเขียนบางแก้ว ต.จองถนน อ.เขาชัยสน	พัทลุง	นายพิชัย สัจจา (ผอ.ศูนย์บูรณาการฯ)
3	ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน ต.เกาะเต่า อ.ป่าพะยอม	พัทลุง	คุณบุญลาภ ไชยหล่อ (ผอ.ศูนย์บูรณาการฯ)
4	ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน (ภาพรวมจังหวัดสงขลา)	สงขลา	คุณจรูญ นราตร (ผอ.สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด)
5	สัมภาษณ์ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน กลุ่มทอผ้านาหมื่นศรี อ.นาโยง	ตรัง	นางกุศล นิลละออ (ประธานกลุ่มทอผ้านาหมื่นศรี)
6	สัมภาษณ์ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน (ภาพรวมจังหวัดกระบี่)	กระบี่	นายประณต เทพภิบาล (ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอเมืองกระบี่)

ในกลุ่มตัวอย่างนอกแหล่งเรียนรู้ คณะผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อทำการเจาะจงเลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีความสำคัญดังนี้

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง/หน่วยงาน	ประเด็นหลักในการสัมภาษณ์
1	ดร.ชวเลิศ โยสีดา	นักวิชาการวัฒนธรรม 7ว. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ	ศูนย์วัฒนธรรม, สภาวัฒนธรรม, ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย
2	คุณอรอนงค์ ไกยูรวงศ์	กลุ่มหลักสูตรท้องถิ่นและเปิดบ้านศิลปิน สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ	บ้านศิลปิน
3	คุณธนพร แตงขาว	นักวิชาการวัฒนธรรม 6 ว. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ	เครือข่ายหอวัฒนธรรมนิทัศน์
4	คุณนงคราญ วัชรศุทธิ์	หัวหน้ากลุ่มหอไทยนิทัศน์	หอไทยนิทัศน์
5	คุณจุลภัสสร พนมวัน ณ อยุธยา	ห้องหอไทยนิทัศน์	หอไทยนิทัศน์
6	คุณสุจิตรา วุฒิธำรง	พิพิธภัณฑ์เด็ก	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้
7	คุณปิยะนุช นาคคง	พิพิธภัณฑ์ของจิ๋ว	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้
8	คุณวิษณุ เอมประณีตร์	พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้
9	ดร.พิสิษฐ์ เจริญวงศ์	SPAFA	ตัวชี้วัดและการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
10	ศ.สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์	สถาบันทักษินคดีศึกษา	ตัวชี้วัดและการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
11	ผศ.อภิญญา บัวสรวง	มหาวิทยาลัยมหิดล	ตัวชี้วัดและการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
12	ดร.สุทธาสินี วัชรบูล	สำนักงานมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการ	ตัวชี้วัดและการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

นอกจากนี้ เมื่อได้ผลการวิเคราะห์การจัดกลุ่มแหล่งเรียนรู้แล้ว คณะผู้วิจัยจะได้ทำการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) เป็นการเลือกกรณีศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน เพื่อศึกษาวิธีการดำเนินงานที่ดี (best practices) แล้วมาทำการศึกษาเพิ่มเติมรายละเอียดในเชิงลึก เพื่อให้เข้าใจถึงสภาพโครงสร้างและการดำเนินงานที่นำมาใช้แล้วทำให้ประสบความสำเร็จมากกว่าแหล่งเรียนรู้อื่น โดยแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมที่คณะผู้วิจัยเลือกคือ

ก) หอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา

ข) พิพิธภัณฑ์คดิชนวิทยา สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา

ค) ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเลย สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จังหวัดเลย

โดยมีผู้ให้สัมภาษณ์ ดังรายนามดังต่อไปนี้

หอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดศรีโคมคำ

ลำดับ	ชื่อของผู้ให้สัมภาษณ์	ตำแหน่ง
1	พระมหาโยธิน ฐานิสฺสโร	หัวหน้าฝ่ายวิชาการและบริการทั่วไป
2	คุณกมลรัตน์ บุญมี	รองหัวหน้าฝ่ายวิชาการ
3	คุณสว่าง ปัญญา	ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ
4	ด.ช.ภานุ โตปินใจ	มัคคุเทศก์

พิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ

ลำดับ	ชื่อของผู้ให้สัมภาษณ์	ตำแหน่ง
1	คุณสาวิตรี สัตยายุทธ์	รองผู้อำนวยการฝ่ายพิพิธภัณฑ์คดิชนวิทยา สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ
2	คุณเขมิกา หวังสุข	เจ้าหน้าที่ภัณฑลักษณ์
3	นายคำรพ เสาวคนธ์	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ
4	นายณนิด พรหมมา	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ
5	ครูนิตย์	ประธานกลุ่มทอผ้าเกาะยอ
6	ลุงปั้น	ปราชญ์ชุมชน

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเลย สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ลำดับ	ชื่อของผู้ให้สัมภาษณ์	ตำแหน่ง
1	ผู้ช่วยศาสตราจารย์รำไทย ไชยสินธุ์	รองอธิการบดีฝ่ายศิลปะและวัฒนธรรม
2	อาจารย์นฤมล ปัญญาวชิโรภาส	ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม
3	ผู้ช่วยศาสตราจารย์พยุงพร นนทวิศรุต	รองผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม
4	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดนุพล ไชยสินธุ์	หัวหน้าหน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดเลย
5	ผู้ช่วยศาสตราจารย์สังคม พรหมศิริ	รองผู้อำนวยการสำนักศิลปและวัฒนธรรมฝ่ายวัฒนธรรมร่วมสมัย
6	นายโกเมศ สุทธิรักษ์	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเมือง
7	นายหนูล่ำ พักกระโทก	สมาชิก อบต.บ้านกำเนิดเพชร หมู่ 12
8	คุณจันทะนี คามะตา	ประธาน
9	คุณนุชรินทร์ แสงสว่าง	นักวิชาการ 3 องค์การบริหารส่วนตำบลเมือง
10	พระครูประภิศร์จันทโชติ	เจ้าอาวาส วัดศรีจันทร์

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้เครื่องมือในการวิจัยหลายประเภทประกอบกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งเชิงกว้างและเชิงลึก ที่มีความถูกต้องครบถ้วน และนำไปสู่การตอบปัญหานำวิจัยที่กำหนดไว้ได้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังต่อไปนี้

1. การสำรวจด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire Survey) ใช้สำหรับสำรวจเก็บข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ การสำรวจด้วยแบบสอบถามเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งจะให้คำตอบในภาพรวมถึงสถานภาพในด้านต่างๆ ของแหล่งเรียนรู้ และได้ทราบถึงแนวทางในการพัฒนาศักยภาพแหล่งเรียนรู้ในอนาคต และความคิดเห็นทั่วไปในการปฏิบัติงานของแหล่งเรียนรู้ ซึ่งจะได้นำมาประมวลเพื่อจัดกลุ่มของแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมต่อไป โดยเกณฑ์การแบ่งกลุ่มดังกล่าว อ้างอิงมาจากเกณฑ์การสรรหาและยกย่องแหล่งการเรียนรู้ดลอดชีวิตต้นแบบ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ดังแสดงได้ดังนี้

ตารางเกณฑ์การแบ่งกลุ่มแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม*

*อ้างอิงจาก เกณฑ์การสรรหาและยกย่องแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบ
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

1. นโยบายและจุดมุ่งหมายของแหล่งเรียนรู้

เกณฑ์การแบ่งกลุ่ม	ตัวชี้วัด (KPI)	น้ำหนัก (20)	การให้คะแนน
1.1 วิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ของแหล่งเรียนรู้	1) วิสัยทัศน์ของแหล่งการเรียนรู้ 2) พันธกิจของแหล่งเรียนรู้ 3) ยุทธศาสตร์ของแหล่งเรียนรู้	4	ผ่านเกณฑ์ 3 ข้อ ได้ 4 คะแนน ผ่านเกณฑ์ 2 ข้อ ได้ 2 คะแนน ผ่านเกณฑ์ 1 ข้อ ได้ 1 คะแนน
1.2 ความสอดคล้องของวิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ของแหล่งเรียนรู้กับนโยบายของ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.)	1) นโยบายของแหล่งเรียนรู้สอดคล้องกับนโยบายแหล่งเรียนรู้ของ สวช. 2) แหล่งเรียนรู้เข้าใจ หน้าที่และบทบาทของการเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม	4	ผ่านเกณฑ์ 2 ข้อ ได้ 4 คะแนน ผ่านเกณฑ์ 1 ข้อ ได้ 1 คะแนน
1.3 การกำหนดนโยบายและจุดมุ่งหมายสอดคล้องกับองค์ความรู้และทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น	1) นโยบายและจุดมุ่งหมายของแหล่งเรียนรู้เชื่อมโยงกับองค์ความรู้และทรัพยากรในท้องถิ่น	5	ผ่านเกณฑ์ 1 ข้อ ได้ 5 คะแนน
1.4 นโยบายและจุดมุ่งหมายสะท้อนการมีส่วนร่วมของชุมชน	1) นโยบายและจุดมุ่งหมายของแหล่งเรียนรู้ระบุถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน 2) นโยบายและจุดมุ่งหมายของแหล่งเรียนรู้ระบุถึงการมีส่วนร่วมของภาคีพันธมิตรต่างๆ	5	ผ่านเกณฑ์ 2 ข้อ ได้ 5 คะแนน ผ่านเกณฑ์ 1 ข้อ ได้ 2 คะแนน
1.5 เจ้าหน้าที่/บุคลากร ในแหล่งเรียนรู้และผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงาน	1) บุคลากรมีส่วนร่วมกำหนดแผนการดำเนินงาน 2) จำนวนครั้งของการประชุมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง	2	ผ่านเกณฑ์ 2 ข้อ ได้ 2 คะแนน ผ่านเกณฑ์ 1 ข้อ ได้ 1 คะแนน

2. การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้

เกณฑ์การแบ่งกลุ่ม	ตัวชี้วัด (KPI)	น้ำหนัก (30)	การให้คะแนน
2.1 ระบบการบริหารจัดการ			
1) การจัดองค์กร โครงสร้างการบริหารจัดการ	1) โครงสร้างการบริหารของแหล่งเรียนรู้ชัดเจนโดยมีองค์ประกอบจากเบญจภาคีอยู่ในโครงสร้างด้วย 2) การจัดองค์กรเอื้อต่อทำงาน	4	ผ่านเกณฑ์ 2 ข้อ ได้ 4 คะแนน ผ่านเกณฑ์ 1 ข้อ ได้ 1 คะแนน
2) กำหนดภารกิจ หน้าที่ ความรับผิดชอบ และมอบหมายผู้รับผิดชอบ	1) มีการกำหนดภารกิจ หน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจนในการทำงาน 2) กำหนดผู้รับผิดชอบชัดเจนในแต่ละหน้าที่ 3) ผู้รับผิดชอบแต่ละหน้าที่มีความรู้ ประสบการณ์ในสิ่งที่ทำ	3	ผ่านเกณฑ์ 3 ข้อ ได้ 3 คะแนน ผ่านเกณฑ์ 2 ข้อ ได้ 2 คะแนน ผ่านเกณฑ์ 1 ข้อ ได้ 1 คะแนน
3) การสร้างเครือข่ายพันธมิตรในการทำงาน	1) แหล่งเรียนรู้มีเครือข่ายในการทำงาน (เบญจภาคี) 2) แหล่งเรียนรู้มีแนวทางการพัฒนา/รักษาเครือข่าย 3) แหล่งเรียนรู้มีการแสวงหาเครือข่ายใหม่	6	ผ่านเกณฑ์ 3 ข้อ ได้ 6 คะแนน ผ่านเกณฑ์ 2 ข้อ ได้ 3 คะแนน ผ่านเกณฑ์ 1 ข้อ ได้ 1 คะแนน
4) การประชาสัมพันธ์	1) การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ (การเข้าถึง) 2) ความถี่ (จำนวนครั้ง) ของการประชาสัมพันธ์ อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง	4	ผ่านเกณฑ์ 2 ข้อ ได้ 4 คะแนน ผ่านเกณฑ์ 1 ข้อ ได้ 1 คะแนน
2.2 ทรัพยากรของแหล่งเรียนรู้			
1) การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้	1) ความสามารถในการระดมเงินทุนเพื่อนำมาพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 2) ความสามารถในการระดมทรัพยากรด้านคน (ภูมิปัญญาท้องถิ่น) เพื่อช่วยงานการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	6	ผ่านเกณฑ์ 2 ข้อ ได้ 6 คะแนน ผ่านเกณฑ์ 1 ข้อ ได้ 3 คะแนน

2. การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้

เกณฑ์การแบ่งกลุ่ม	ตัวชี้วัด (KPI)	น้ำหนัก (30)	การให้คะแนน
2.3 การพัฒนาบุคลากรของแหล่งเรียนรู้			
1) แผนงานส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรและอาสาสมัคร	1) ความรู้ของบุคลากรในการปฏิบัติงานในแหล่งเรียนรู้ 2) มีแผนการพัฒนาบุคลากรหรืออาสาสมัครที่มาช่วยงานอหล่งเรียนรู้อย่างชัดเจน (เช่น อาสาสมัครมัคคุเทศน์) 3) จำนวนครั้งในการพัฒนาบุคลากรและอาสาสมัคร	4	ผ่านเกณฑ์ 3 ข้อ ได้ 4 คะแนน ผ่านเกณฑ์ 2 ข้อ ได้ 2 คะแนน ผ่านเกณฑ์ 1 ข้อ ได้ 1 คะแนน
2) การสร้างขวัญ กำลังใจและให้โอกาสในการทำงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง	1) มีกิจกรรมสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ทำงาน 2) ให้โอกาสและสนับสนุนการทำงานของบุคลากรและอาสาสมัครอย่างต่อเนื่อง	3	ผ่านเกณฑ์ 2 ข้อ ได้ 3 คะแนน ผ่านเกณฑ์ 1 ข้อ ได้ 1 คะแนน

3. การสร้างกระบวนการการเรียนรู้

เกณฑ์การแบ่งกลุ่ม	ตัวชี้วัด (KPI)	น้ำหนัก (40)	การให้คะแนน
1) การจัดการสภาพแวดล้อมของแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อให้กลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงความรู้โดยสะดวก	1) การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพของแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ 2) บริการสื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมและหลากหลายรูปแบบ 3) กลุ่มเป้าหมายเข้าถึงความรู้ได้โดยสะดวก	12	ผ่านเกณฑ์ 3 ข้อ ได้ 12 คะแนน ผ่านเกณฑ์ 2 ข้อ ได้ 6 คะแนน ผ่านเกณฑ์ 1 ข้อ ได้ 1 คะแนน
2) การจัดการกระบวนการเรียนรู้ของแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อให้กลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงความรู้โดยสะดวก	1) การอธิบายองค์ความรู้ของสิ่งที่นำมาแสดงหรือกิจกรรมต่าง ๆ โดยเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ท้องถิ่น 2) การสร้างกิจกรรมที่น่าสนใจสนุก โดยอิงองค์ความรู้ของท้องถิ่น เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเข้าถึงความรู้ได้อย่างเพลิดเพลิน	12	ผ่านเกณฑ์ 2 ข้อ ได้ 12 คะแนน ผ่านเกณฑ์ 1 ข้อ ได้ 6 คะแนน

3. การสร้างกระบวนการการเรียนรู้

เกณฑ์การแบ่งกลุ่ม	ตัวชี้วัด (KPI)	น้ำหนัก (40)	การให้คะแนน
3) การจัดเก็บระบบความรู้	1) มีระบบการจัดเก็บเอกสาร/ลงทะเบียนสิ่งของต่าง ๆ ในแหล่งเรียนรู้อย่างเป็นระบบ 2) มีการอบรม/ถ่ายทอดความรู้ภายในแหล่งเรียนรู้	4	ผ่านเกณฑ์ 2 ข้อ ได้ 4 คะแนน ผ่านเกณฑ์ 1 ข้อ ได้ 1 คะแนน
4) ส่งเสริม/กระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้	1) มีการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน 2) จำนวนครั้งในการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน 3) การมีส่วนร่วมของชุมชน 4) ชุมชนมีบทบาทในการพัฒนา/รักษาแหล่งเรียนรู้	12	ผ่านเกณฑ์ 4 ข้อ ได้ 12 คะแนน ผ่านเกณฑ์ 3 ข้อ ได้ 8 คะแนน ผ่านเกณฑ์ 2 ข้อ ได้ 4 คะแนน ผ่านเกณฑ์ 1 ข้อ ได้ 1 คะแนน

4. การติดตามและประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

เกณฑ์การแบ่งกลุ่ม	ตัวชี้วัด (KPI)	น้ำหนัก (10)	การให้คะแนน
1) สำรวจข้อมูลผู้ใช้บริการ สำรวจความคิดเห็น และความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย	1) สำรวจความคิดเห็นของผู้ใช้บริการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) ความพึงพอใจของผู้ชม	3	ผ่านเกณฑ์ 2 ข้อ ได้ 3 คะแนน ผ่านเกณฑ์ 1 ข้อ ได้ 1 คะแนน
2) ติดตามผลกระทบกับกลุ่มเป้าหมายและชุมชน	1) การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มผู้ชม (โดยเฉพาะในท้องถิ่น) 2) เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น	3	ผ่านเกณฑ์ 2 ข้อ ได้ 3 คะแนน ผ่านเกณฑ์ 1 ข้อ ได้ 1 คะแนน
3) นำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนา ปรับปรุงการจัดกิจกรรม และการนำเสนอเนื้อหา	1) การปรับปรุงและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้จากการผลการประเมิน 2) จำนวนครั้งของการปรับปรุง/พัฒนา	4	ผ่านเกณฑ์ 2 ข้อ ได้ 4 คะแนน ผ่านเกณฑ์ 1 ข้อ ได้ 1 คะแนน

2. การสำรวจสนาม (Field Survey) เป็นการสำรวจพื้นที่ที่ทำการวิจัยได้แก่ บริเวณแหล่งเรียนรู้ในเขตกรุงเทพมหานครและใกล้เคียงเป็นการเบื้องต้น เพื่อให้คณะผู้วิจัยได้รู้จักและคุ้นเคยกับบริบทที่จะทำการวิจัย รวมทั้งเพื่อให้เห็นสถานการณ์และวิถีชีวิตของแหล่งเรียนรู้ประเภทต่างๆ เป็นการทั่วไป ก่อนเข้าไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในลำดับต่อไป

3. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) เพื่อทำการสังเกตสภาพทั่วไปของแหล่งเรียนรู้ โดยคณะผู้วิจัยเข้าไปร่วมกิจกรรมของแหล่งเรียนรู้ในฐานะนักท่องเที่ยว

4. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participation Observation) ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้เข้าไปทำการสังเกตสภาพแหล่งเรียนรู้ แบบแผนการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างแหล่งเรียนรู้กับภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในบริบทสังคม ณ ขณะทำการวิจัยในฐานะนักวิจัยโดยตรง แล้วทำการถ่ายภาพและจดบันทึกสภาพการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นไว้

5. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อทำการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลรายละเอียดในเชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่างที่ เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ทั้งจากภายในและภายนอกแหล่งเรียนรู้

6. การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) ใช้สำหรับนำการวิเคราะห์ข้อมูลจากประเภทเอกสารต่างๆ ที่สำรวจรวบรวมมาได้เพื่อสังเคราะห์และตีความถึงระบบโครงสร้างและแนวทางการพัฒนาของแหล่งเรียนรู้ที่ผ่านมาทั้งในอดีตและปัจจุบันของหน่วยงานต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อนำไปประกอบกับข้อมูลที่ได้จากภาคสนามต่อไป

7. การศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) เป็นการเลือกกรณีศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน เพื่อศึกษาวิธีการดำเนินงานที่ดี (best practices) แล้วมาทำการศึกษาเพิ่มเติมรายละเอียดในเชิงลึก เพื่อให้เข้าใจถึงสภาพโครงสร้างและการดำเนินงานที่นำมาใช้แล้วทำให้ประสบความสำเร็จมากกว่าแหล่งเรียนรู้อื่น โดยแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมที่คณะผู้วิจัยเลือกคือ

ก) หอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา
ข) พิพิธภัณฑ์คดีชนวิทยา สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา
ค) ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเลย สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จังหวัดเลย

8. การจัดเวทีเสวนา (Forum) เป็นการระดมความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเรื่องแหล่งเรียนรู้กับสถานภาพที่ผ่านมาและแนวทางการพัฒนาในอนาคต ทั้งนี้เพื่อให้ผลจากการระดมความคิดเห็นจากเวทีเสวนามาสร้างแบบสอบถาม

3.4 การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งภาคเอกสารและภาคสนามตามลำดับและช่วงเวลาดังต่อไปนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคเอกสาร (Document Data Collecting) คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่มีการเผยแพร่ของหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ได้แก่ เอกสารของทางราชการ หนังสือ ตำรา และงานวิจัยเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ ที่มีการจัดพิมพ์เผยแพร่ ตามแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น ห้องสมุด รวมทั้งเอกสารจากสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือพิมพ์ วารสารและนิตยสาร

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Data Collecting) คณะผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามทั้งจากพื้นที่แหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจำแนกตามลักษณะต่างๆ ดังนี้

ก) <u>การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจสนามเบื้องต้น</u>

การสำรวจสนามเบื้องต้นได้ดำเนินการในช่วงระหว่างวันที่ 8-11 พฤษภาคม 2549 โดยคณะผู้วิจัยได้เลือกสุ่มสำรวจแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมทุกประเภท ที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและพื้นที่ใกล้เคียง จากนั้นได้ทำการถ่ายภาพวิถีชีวิตและการดำเนินกิจกรรมการตลาด แล้วทำการบันทึกข้อมูลภาคสนาม (Field Note) ไว้

ข) <u>การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต</u>

การเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นนี้แยกได้เป็น 2 กรณีคือ กรณีแรกเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่งเรียนรู้ โดยทำตัวเป็นนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งทำการสังเกตพฤติกรรมต่างๆ แล้วทำการจดบันทึกข้อมูลภาคสนามไว้ ส่วนกรณีที่สองเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม คณะผู้วิจัยได้เข้าไปในพื้นที่ในฐานะเป็นผู้วิจัย โดยในระหว่างการสำรวจสนามและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ก็ได้ทำการสังเกตพฤติกรรม และการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของแหล่งเรียนรู้ไปด้วยพร้อมๆ กัน แล้วทำการบันทึกข้อมูลภาคสนามไว้ ทั้งนี้การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ได้ดำเนินการในระหว่าง วันที่ 1 – 31 สิงหาคม 2549

ค) <u>การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก</u>

คณะผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ถูกเลือกแล้ว ตามรายนามที่ระบุไว้ในข้อ ๗.๒ โดยในช่วงแรกระหว่างวันที่ 1 – 31 สิงหาคม 2549 เป็นการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก และนำเอาข้อมูลมาพิจารณาร่วมกับผลจากแบบสอบถาม และหลังจากได้ผลการวิจัยจากแบบสอบถามแล้ว คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ในแหล่งเรียนรู้ที่มีคะแนนจัดอยู่ในเกณฑ์ดีอีกครั้งในช่วงวันที่ 1-30 มีนาคม 2550 เพื่อทำการถอดบทเรียน

ง) <u>การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการจัดเวทีเสวนา</u>

คณะผู้วิจัยจะจัดเวทีเสวนา โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิทั้งในด้านวิชาการ ผู้บริหารแหล่งเรียนรู้ภาครัฐและเอกชน ในวันที่ 12 กันยายน 2549 โดยคณะผู้วิจัยจะได้บันทึกวีดีทัศน์พร้อมถอดเทปเพื่อนำผลที่ได้มาพัฒนาแบบสอบถามต่อไป ทั้งนี้รายนามวิทยากรผู้เข้าร่วมเวทีเสวนา มีดังนี้

รายนามวิทยากรผู้ร่วมเสวนา forum

ชื่อ-นามสกุล	หน่วยงาน
ดร.สุทธาสินี วัชรบูล	สำนักงานมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการ
ผศ.อภิญญา บัวสรวง	มหาวิทยาลัยมหิดล
ดร.ชวเลิศ โยสีดา	สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
คุณนงคราญ วัชรศุทธิ์	สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
คุณจุลภัสสร พนมวัน ณ อยุธยา	สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
คุณวิษณุ เอมประณีดร์	ผู้จัดการ พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย
คุณสุภาวดี หาญเมธี	ประธานกรรมการ กลุ่มบริษัท รักลูกกรุ๊ป
คุณธีระพงษ์ เขมฤกษ์อำพล	กรรมการผู้จัดการ บริษัท รักลูกแฟมิลี่กรุ๊ป จำกัด
คุณสุจิตรา วุฒิธำรง	กรรมการผู้จัดการ บริษัท Rakluke Discovery Learning จำกัด (ผู้บริหารงาน พิพิธภัณฑ์เด็ก กรุงเทพมหานคร)
คุณมนต์ ขอเจริญ	รองผู้อำนวยการฝ่ายการตลาดและวิจัย บริษัท รักลูกแฟมิลี่กรุ๊ป จำกัด

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม

คณะผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้โดยใช้แบบสอบถาม จำนวนตามข้อมูลในฐานข้อมูลของ สวช. โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงระหว่าง วันที่ 1 ถึง 31 กรกฎาคม 2549 โดยเมื่อส่งแบบสอบถามไปแล้วประมาณ 1 อาทิตย์ คณะผู้วิจัยจะได้ติดต่อกับกับแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อแจ้งเตือนให้กรุณาส่งแบบสอบถามกลับคืนมายังผู้วิจัย และถ้ายังไม่ได้ในกำหนดเวลาที่เหมาะสม คณะผู้วิจัยก็จะโทรศัพท์ติดตามแบบสอบถามเป็นรายๆ ไป เพื่อให้ได้แบบสอบถามกลับมาให้ได้มากที่สุด โดยกำหนดจำนวนแบบสอบถามกลับคืนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70

3.6 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ สำหรับข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่าง และข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ได้นำมาทำการวิเคราะห์เชิงพรรณา โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ดังนี้

ก) การวิเคราะห์จำแนกประเภท (Typological Analysis) เพื่อแยกแยะและจัดกลุ่ม (Grouping) ข้อมูลที่ได้ให้เป็นหมวดหมู่หรือเป็นประเภทตามกรอบทฤษฎีที่นำมาใช้

ข) การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (Comparison Analysis) เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้ การจัดกิจกรรม การจัดการด้านกายภาพ การทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ระหว่างแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ให้เห็นชัดเจนถึงความเหมือนและความแตกต่างในการดำเนินงานของแหล่งเรียนรู้

ค) การวิเคราะห์เชิงระบบ (System Analysis) เป็นการวิเคราะห์ถึงระบบโครงสร้าง และความสัมพันธ์เชิงระบบขององค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในการดำเนินการด้านการจัดการแหล่งเรียนรู้ รวมถึงระบบโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนในแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกันและที่ส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน

ง) การวิเคราะห์แบบตีความ (Interpretation Analysis) เป็นการพิจารณาจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งได้ทำการสังเกต หรือเก็บรวบรวมข้อมูลมา ทั้งในส่วนของแบบแผนพฤติกรรม (Acting) แบบแผนความสัมพันธ์ (Relation) รวมทั้งเนื้อหาสาระที่ปรากฏจากเอกสารหรือผลิตภัณฑ์ของแหล่งเรียนรู้ (Content & Textual) แล้วนำมาตีความและแปลความหมายโดยอาศัยกรอบทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยเป็นเครื่องนำทาง

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ สำหรับข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้โดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งโดยรวมจะเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) ดังนั้น จึงนำมาวิเคราะห์ในเชิงปริมาณโดยใช้สถิติที่เกี่ยวข้อง โดยใช้ สถิติเชิงพรรณา (Descriptive Statistic) ใช้สำหรับบรรยายลักษณะของข้อมูลซึ่งได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเรขาคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3.7 วิธีการดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานระหว่างวิจัยเชิงปริมาณและวิจัยเชิงคุณภาพ

3.8 สถานที่ทำการวิจัยหรือเก็บข้อมูล

สถานที่ทำการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการเก็บข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ทั่วประเทศ โดยยึดจากแหล่งเรียนรู้ตามฐานข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ส่วนสถานที่ทำการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 5 พื้นที่ คือ ภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่, เชียงราย, ลำพูน, พะเยา, น่าน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดมหาสารคาม, กาฬสินธุ์, บุรีรัมย์, สุรินทร์ ภาคกลาง จังหวัดอ่างทอง, นครปฐม ภาคตะวันออก จังหวัดฉะเชิงเทรา, ชลบุรี, ระยอง ภาคใต้ จังหวัดตรัง, กระบี่, สงขลา, พัทลุง

3.9 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัย

1. การตรวจสอบความตรง (Validity) เป็นการตรวจสอบถึงความตรงในเนื้อหาของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยซึ่งมี 2 ส่วนที่ต้องนำมาตรวจสอบได้แก่ คำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสอบถามซึ่ง ทำการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นหัวหน้าคณะวิจัย แล้วผู้วิจัยทำการแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญจากนั้น จึงนำไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. การตรวจสอบความเชื่อถือได้ (Reliability) เป็นการตรวจสอบเฉพาะแบบสอบถามที่จะใช้เก็บข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ โดยใช้วิธีการทดสอบทางสถิติ ด้วยการคำนวณหาค่าอัลฟา (Alpha) ตามวิธีการของคอนบราช ทั้งนี้ ก่อนดำเนินการคณะผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ออกแบบเสร็จแล้วไปทำการทดสอบก่อน (Pre-test) จำนวน 30 ชุด แล้วนำมาประมวลผลและวิเคราะห์ทางสถิติ

3.10 อุปกรณ์การวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณเป็นการแจกแบบสอบถามทางไปรษณีย์โดยให้แบบสอบถามแบบให้ผู้ตอบกรอกและส่งกลับมาให้ผู้วิจัย (self-administrated questionnaire) โดยการวิเคราะห์ผลจะใช้คอมพิวเตอร์ โปรแกรม SPSS ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์ ผ่านเทปบันทึกเสียง ถ่ายภาพ อุปกรณ์การจดบันทึก และในการจัดเวทีเสวนาจะมีการบันทึกเทปวีดีทัศน์

3.11 ระยะเวลาดำเนินการวิจัย

เดือนพฤษภาคม 2549 ถึงเดือนพฤษภาคม 2550 รวมระยะเวลา 1 ปี ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้แบ่งงานวิจัยออกเป็น 2 ระยะ คือ

ในระยะที่ 1 เดือนพฤษภาคม 2549 ถึงเดือนกันยายน 2549 เป็นการศึกษาวิจัยเพื่อจัดประเภทของแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมทั่วประเทศที่อยู่ในความรับผิดชอบของ สวช. และเสนอแนะแนวทางเชิงนโยบายต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ดังกล่าว

ในระยะที่ 2 เดือนตุลาคม 2549 ถึงเดือนเมษายน 2550 เป็นการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในภาพกว้างของจัดประเภทของแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมทั่วประเทศ (ทั้งในความรับผิดชอบและที่เป็นเครือข่ายของ สวช.) และเสนอแนะแนวทางเชิงนโยบายต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ดังกล่าว

3.12 แผนการดำเนินงานตลอดโครงการ

กิจกรรมและขั้นตอนการดำเนินงาน		ปีที่ 1 เดือนพฤษภาคม 2549 ถึง เดือนเมษายน 2550											
		วิจัยระยะที่ 1 (พ.ค.-ก.ย.)					วิจัยระยะที่ 2 (ต.ค.-พ.ค.)						
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	■	■										
2	การสำรวจพื้นที่		■										
3	จัดเวทีเสวนา “แหล่งเรียนรู้และทิศทางการพัฒนา”		■										
4	ติดต่อประสานงานการลงพื้นที่ 6 จังหวัด		■										
5	การลงพื้นที่ 6 จังหวัด (เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ)			■									
6	การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเป้าหมาย			■									
7	วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ			■									
8	ออกแบบแบบสอบถาม				■								
9	จัดส่งแบบสอบถาม				■								
10	เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ				■								
11	วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ				■								
12	การเขียนรายงาน					■							
13	การแก้ไขรายงาน					■							
14	ส่งรายงานระยะที่ 1*					■							
***หมายเหตุ** เมื่อสิ้นสุดระยะที่ 1 คณะผู้วิจัยจะสรุปผลงานวิจัยส่งสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) ใน 2 ประเด็น คือ 1)การจัดประเภทแหล่งเรียนรู้ในสังกัด สวช. 2) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อแนวทางพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสังกัด สวช.													
15	เก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมในระยะที่ 2						■	■					
16	วิเคราะห์ข้อมูลในส่วนเพิ่มเติมในระยะที่ 2								■	■			
17	การเขียนรายงานเพิ่มเติมในระยะที่ 2										■		
18	การแก้ไขรายงาน											■	
19	การส่งรายงานฉบับสมบูรณ์**												■
20	เตรียมงานการจัดเวทีเสวนา										■	■	
	การจัดเวทีเสวนาสรุปผลงานวิจัย												■
****หมายเหตุ** เมื่อสิ้นสุดระยะที่ 2 คณะผู้วิจัยจะสรุปผลงานวิจัยส่งสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.)ใน 2 ประเด็น คือ 1) การจัดประเภทแหล่งเรียนรู้ในสังกัด สวช.และเครือข่ายของ สวช. 2) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อแนวทางพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสังกัด สวช. และเครือข่ายของ สวช.													

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ผลการสำรวจสถานภาพแหล่งเรียนรู้

4.1.1 ศูนย์วัฒนธรรม

จากการสำรวจสถานภาพแหล่งเรียนรู้เพื่อกำหนดแนวทางพัฒนาแหล่งเรียนรู้และเครือข่ายทางวัฒนธรรมของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (ศูนย์วัฒนธรรม) ระหว่างวันที่ 1 สิงหาคม 2549 ถึง 25 เมษายน 2550 ได้จำนวนแบบสอบถามกลับมาทั้งสิ้น 73 ชุด ได้ผลการสำรวจดังต่อไปนี้

ก) <u>ด้านลักษณะทั่วไปของการเป็นแหล่งเรียนรู้</u>

ศูนย์วัฒนธรรมส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการดำเนินงานมามากกว่า 5 ปี (94.5%) โดยส่วนมากสังกัดใน โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา (41.1%) รองลงมาคือ มหาวิทยาลัยราชภัฏ (37.0%) และจุดเด่นของศูนย์วัฒนธรรม คือ มีคณะทำงานที่มีความรู้ความสามารถ มีใจรักในงานและมีความเอื้อเฟื้อที่จะถ่ายทอด (54.8%) รองลงมาคือ ได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี (41.1%) และมีตัวอาคาร ภูมิทัศน์ภายนอกง่ายต่อการเข้าชม (34.2%)

<u>แผนภูมิ 4.1 แสดงระยะเวลาในการดำเนินงานของศูนย์วัฒนธรรม</u>

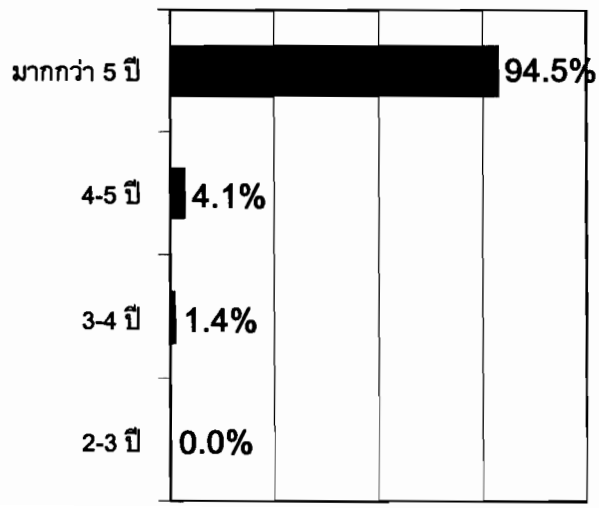

แผนภูมิ 4.2 แสดงหน่วยงานที่ศูนย์วัฒนธรรมสังกัด

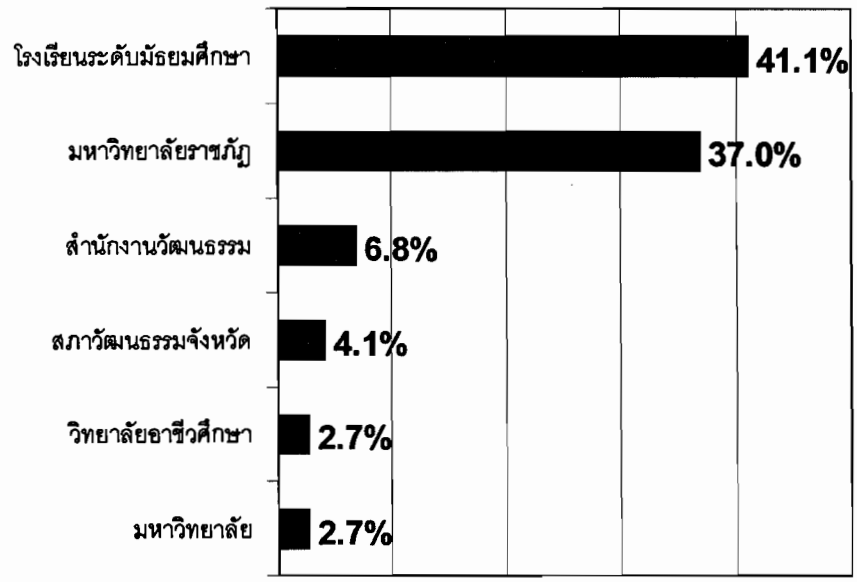

จุดเด่นของศูนย์วัฒนธรรม คณะทำงานมีความรู้ความสามารถ มีใจรักในงานและมีความเอื้อเฟื้อที่จะถ่ายทอด (54.8%) ได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี (41.1%) และ ตัวอาคาร/ภูมิทัศน์ภายนอก โดดเด่นง่ายต่อการเข้าชม (34.2%)

แผนภูมิ 4.3 จุดเด่นของศูนย์วัฒนธรรม

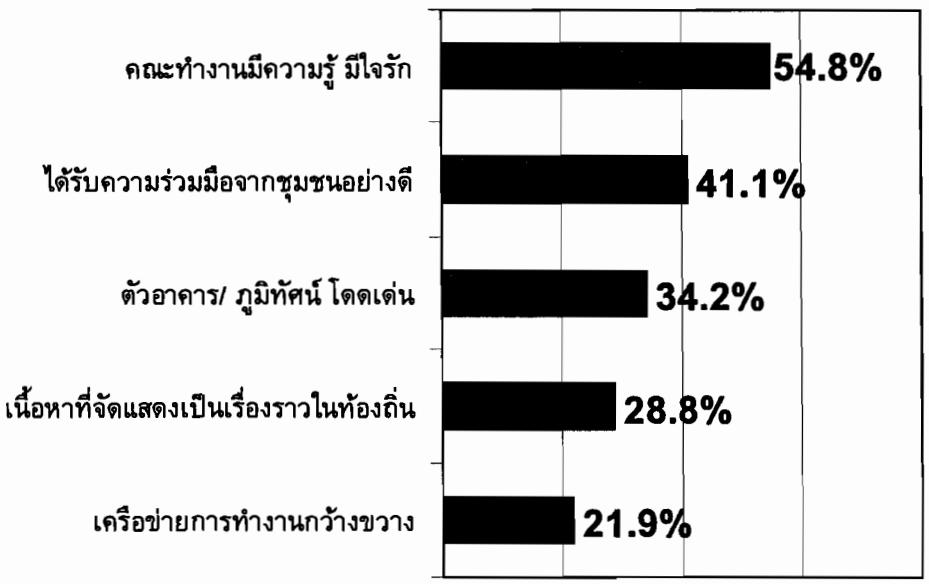

ลักษณะการเป็นแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของศูนย์วัฒนธรรม พบว่า อันดับ 1 คือ เป็นแหล่งบริการวิชาการด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น แก่หน่วยงานอื่นในจังหวัด (Mean = 3.452) อันดับ 2 เป็นสถานที่ศึกษาหาความรู้สำหรับนักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป (Mean = 3.315) อันดับ 3 เป็นแหล่งเก็บรักษา อนุรักษ์และเผยแพร่เรื่องราว ภูมิปัญญาของท้องถิ่น (Mean = 2.973)

ตาราง 4.1 ลักษณะการเป็นแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของศูนย์วัฒนธรรม

ลักษณะ	Mean	อันดับ
เป็นแหล่งบริการวิชาการด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่หน่วยงานอื่นในจังหวัด	3.452	อันดับ 1
เป็นสถานที่ศึกษาหาความรู้ สำหรับนักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป	3.315	อันดับ 2
เป็นแหล่งเก็บรักษา อนุรักษ์และเผยแพร่เรื่องราว และภูมิปัญญาของท้องถิ่น	2.973	อันดับ 3
เป็นห้องเรียนบางวิชาของนักเรียน นักศึกษา เช่น วิชาดนตรีไทย ศิลปะต่างๆ	2.151	อันดับ 4
เป็นที่ปลูกฝังคนในชุมชนให้เกิดความรัก และความภาคภูมิใจในท้องถิ่น	1.959	อันดับ 5
เป็นลานกิจกรรม: เป็นเวทีจัดกิจกรรมในเทศบาล หรือวันสำคัญของชุมชน	1.589	อันดับ 6

การบริหารจัดการศูนย์วัฒนธรรมที่ประสบความสำเร็จในระดับดี คือ การอนุรักษ์ ส่งเสริม พัฒนา และเผยแพร่วัฒนธรรม (75.3%) และการสนับสนุนช่วยเหลือการดำเนินงานของศูนย์วัฒนธรรมอื่นหรือหน่วยงานอื่น (50.7%) ด้านที่ประสบความสำเร็จในระดับปานกลาง คือ การฝึกอบรมวิทยากรและบุคลากรด้านวัฒนธรรม (46.6%) และการศึกษา วิจัยข้อมูลในท้องถิ่น (43.8%) ด้านที่ยังต้องปรับปรุง คือ การจัดและดำเนินการหอวัฒนธรรม (37%)

ตาราง 4.2 แสดงความสำเร็จในการบริหารจัดการของหน่วยงานที่ศูนย์วัฒนธรรมสังกัด

องค์ประกอบ	สำเร็จดีมาก	สำเร็จดี	ปานกลาง	ยังต้องปรับปรุง	ยังไม่มีทีท่าว่าจะสำเร็จ
ศึกษาค้นคว้าและวิจัยข้อมูลในท้องถิ่น	3 (4.1%)	22 (30.1%)	32 (43.8%)	13 (17.8%)	1 (1.4%)
อนุรักษ์ ส่งเสริม พัฒนา และเผยแพร่วัฒนธรรม	15 (20.5%)	40 (54.8%)	15 (20.5%)	3 (4.1%)	0 (0.0%)
ฝึกอบรมวิทยากรและบุคลากรด้านวัฒนธรรม	2 (2.7%)	17 (23.3%)	34 (46.6%)	16 (21.9%)	2 (2.7%)
จัดและดำเนินการหอวัฒนธรรม	3 (4.1%)	19 (26.0%)	24 (32.9%)	17 (23.3%)	10 (13.7%)
สนับสนุนช่วยเหลือการดำเนินงานของศูนย์วัฒนธรรมอื่น หรือ หน่วยงานอื่น	7 (9.6%)	30 (41.1%)	27 (37.0%)	7 (9.6%)	2 (2.7%)

ข) <u>ด้านความพึงพอใจ ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงาน</u>

ความพึงพอใจโดยภาพรวมต่อผลการดำเนินงานของศูนย์วัฒนธรรม พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง (42.5%) และรู้สึกพอใจ (39.7%)

<u>แผนภูมิ 4.4 แสดงความพึงพอใจโดยภาพรวมต่อผลการดำเนินงานของศูนย์วัฒนธรรม</u>

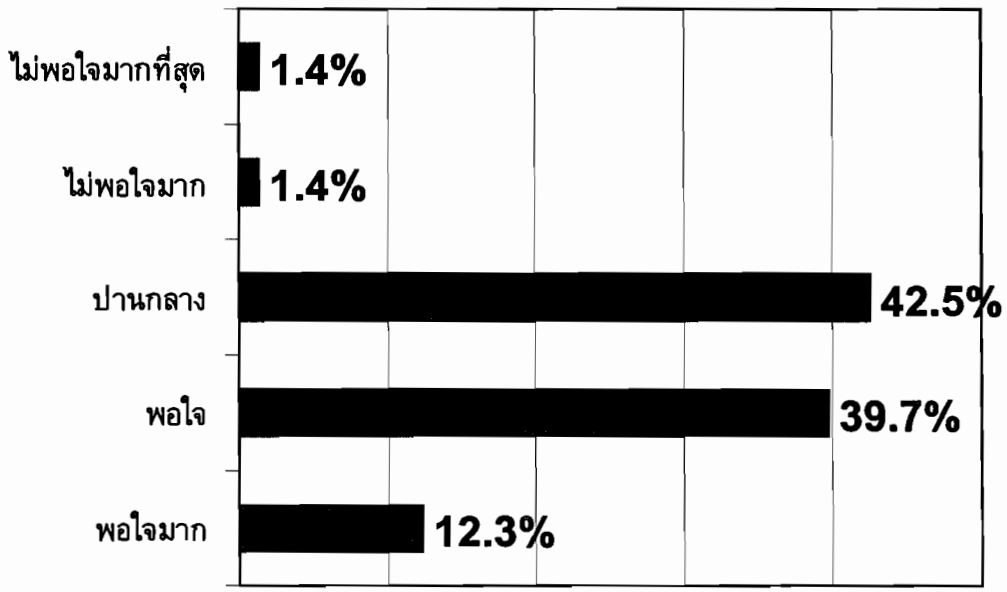

ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ คือ มีบุคลากรน้อย ไม่มีเวลามาจัดการอย่างเต็มที่ (83.6%) และปัญหางบประมาณไม่เพียงพอ (71.2%) เป็นปัญหารองลงมา นอกจากนี้แล้ว ความไม่ต่อเนื่องของนโยบายจากส่วนกลาง (56.2%) ก็เป็นปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่ง

แผนภูมิ 4.5 แสดงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์วัฒนธรรม

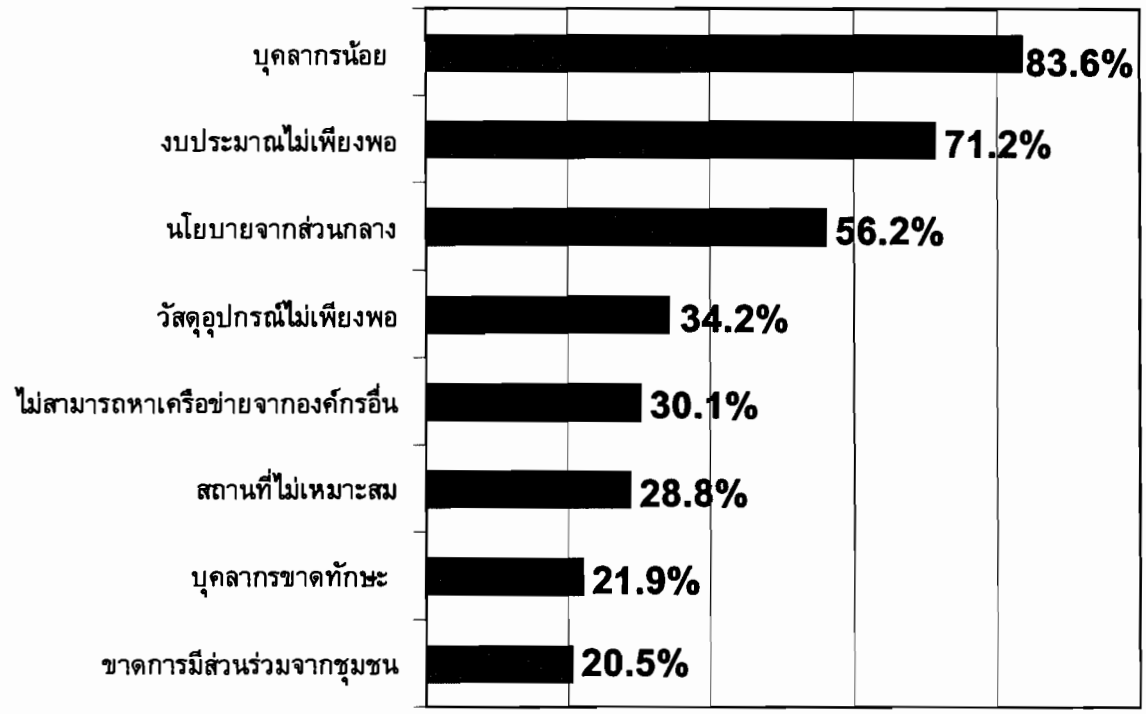

แนวทางที่ช่วยแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของศูนย์วัฒนธรรมได้ดีที่สุด คือ กระตุ้นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นความสำคัญ (72.6%) รองลงมาคือ กระตุ้นให้ชุมชนท้องถิ่นเห็นความสำคัญ (65.8%) และเร่งสร้างเครือข่ายการทำงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน (63%)

ตาราง 4.3 แสดงแนวทางที่ช่วยแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของศูนย์วัฒนธรรม

แนวทาง	จำนวน	ร้อยละ
กระตุ้นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุน	53	72.6%
สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสนใจและดิดตามดูแล ให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด	37	50.7%
กระตุ้นให้ชุมชนท้องถิ่นเห็นคุณค่าและเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน	48	65.8%
เร่งสร้างเครือข่ายการทำงานกับองค์กรอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อช่วยเหลือในการดำเนินงาน	46	63.0%
ควรหาสถานที่ที่เหมาะสมมากกว่านี้	2	2.7%
ประสาน ชี้แจงกับกระทรวงศึกษาให้ชัดเจนเรื่องบทบาท/หน้าที่ของศูนย์ฯ	2	2.7%

แนวทาง	จำนวน	ร้อยละ
ควรจัดตั้งหน่วยงานอิสระไม่ใช่อยู่ในโรงเรียน มีบุคลากรประจำ ทำงานได้เต็มที่	1	1.4%
ระดับผู้บริหารต้องสนใจอย่างจริงจัง	1	1.4%
สนับสนุนให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานอยู่ได้เข้าอบรมเพิ่มเติมเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ	1	1.4%

ค) <u>ด้านเครือข่ายการทำงานเชิงวัฒนธรรม</u>

องค์กรหรือเครือข่ายในท้องถิ่นที่ให้ความร่วมมือในการระดมความคิด งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ กำลังคนหรือร่วมจัดกิจกรรมเพื่อถ่ายทอดและเผยแพร่วัฒนธรรมของศูนย์วัฒนธรรม นั้นประกอบไปด้วย

1. ภาครัฐ (94.5%) โดยมีสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด (54.8%) เข้าร่วมมากที่สุด รองลงมาคือ สถาบันการศึกษา (43.8%) และสภาวัฒนธรรมจังหวัด (41.1%) ตามลำดับ
2. องค์กรชุมชน (64.4%) โดยมีผู้นำชุมชน (34.2%) เข้าร่วมมากที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มอนุรักษ์พัฒนา (32.9%)
3. องค์กรสาธารณประโยชน์ (60.3%) โดยมี สมาคม มูลนิธิ องค์กรการกุศล (21.9%) เข้าร่วมมากที่สุด รองลงมาคือ องค์กรศาสนา และสื่อมวลชน, สโมสร ชมรม ในสัดส่วนที่เท่ากัน (20.5%)
4. ภาคเอกชน (45.2%) โดยมี หอการค้า (19.2%) และบริษัท (19.2%) เข้าร่วมมากที่สุด รองลงมาคือ ห้างร้าน (17.8%) และศูนย์การค้า (11.0%) ตามลำดับ

<u>ตาราง 4.4 แสดงองค์กรหรือเครือข่ายในท้องถิ่นที่ให้ความร่วมมือต่อการดำเนินงานของศูนย์วัฒนธรรม</u>

องค์กร / เครือข่าย	จำนวน	ร้อยละ
ภาครัฐ	**69**	**94.5%**
สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด	40	54.8%
สถาบันการศึกษา	32	43.8%
สภาวัฒนธรรม	30	41.1%
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	28	38.4%
รัฐวิสาหกิจต่างๆ	3	4.1%
อื่นๆ เช่น เทศบาล, สวช., สำนักงานนโยบายและแผนพัฒนาทรัพยากร ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	6	8.2%

องค์กร / เครือข่าย	จำนวน	ร้อยละ
องค์กรสาธารณประโยชน์	**44**	**60.3%**
สมาคม มูลนิธิ องค์กรการกุศล	16	21.9%
สื่อมวลชน	15	20.5%
สโมสร ชมรม	15	20.5%
องค์กรศาสนา	15	20.5%
กลุ่มอาสาสมัคร	11	15.1%
องค์กรอาชีพ	3	4.1%
อื่นๆ เช่น สมาคมผู้ปกครอง, สตรีวิทยาสมาคม	1	1.4%
องค์กรชุมชน	**47**	**64.4%**
ผู้นำชุมชน	25	34.2%
กลุ่มอนุรักษ์พัฒนา	24	32.9%
องค์กรประชาชนในตำบลและหมู่บ้าน	11	15.1%
คณะกรรมการหมู่บ้าน	11	15.1%
กลุ่มสาธารณสุขมูลฐาน	2	2.7%
อื่นๆ เช่น เครือข่ายผู้ปกครอง, เครือข่ายวัฒนธรรม	3	4.1%
ภาคเอกชน	**33**	**45.2%**
บริษัท	14	19.2%
หอการค้า	14	19.2%
ห้างร้าน	13	17.8%
ศูนย์การค้า	8	11.0%
โรงแรม	7	9.6%
ชมรมนักธุรกิจ	7	9.6%
ธนาคาร	6	8.2%
สหกรณ์	4	5.5%
อื่นๆ เช่น บุคลากรที่เชี่ยวชาญ ภูมิปัญญาท้องถิ่น, ชมรมประวัติศาสตร์, หมอและข้าราชการบำนาญ	5	6.8%

กลุ่มบุคคลที่อยากให้เข้ามาร่วมดำเนินงานในศูนย์วัฒนธรรมมากที่สุด คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (52.1%) รองลงมาคือผู้นำภาครัฐ (42.5%) และ ผู้นำท้องถิ่น (41.1%) ตามลำดับ

แผนภูมิ 4.6 แสดงกลุ่มบุคคลที่อยากให้เข้ามาร่วมดำเนินงานในศูนย์วัฒนธรรม

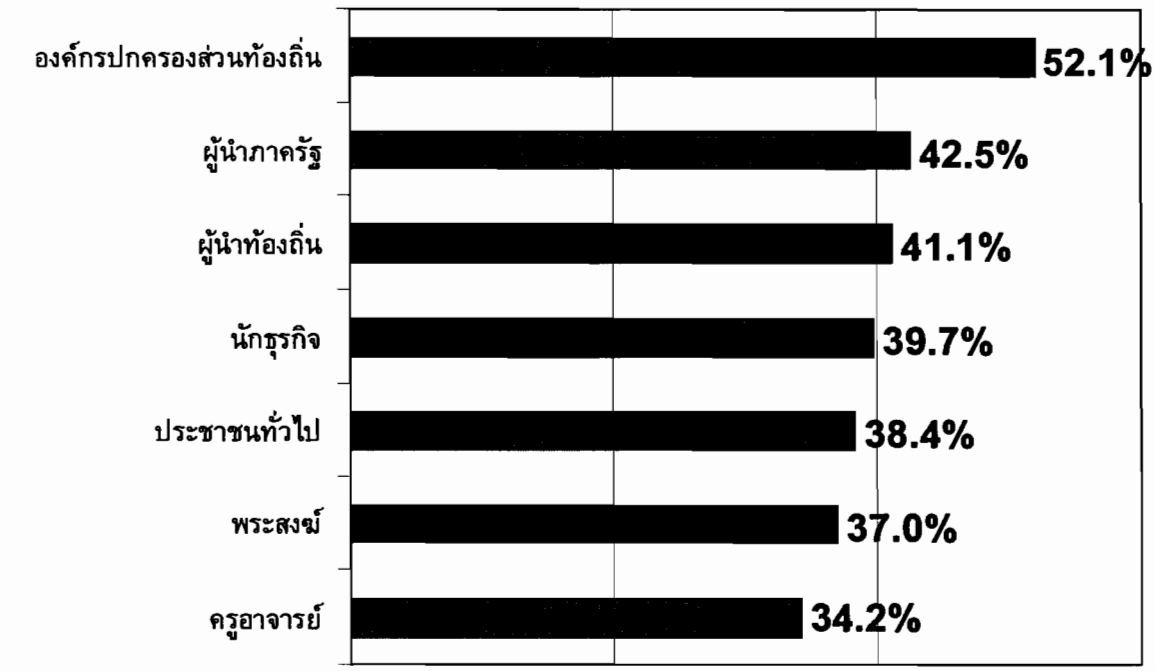

ง) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

ปัจจุบันคนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับศูนย์วัฒนธรรมในลักษณะของการร่วมกันจัดกิจกรรมต่างๆ (71.2%) รองลงมาคือ การเข้าชมศูนย์วัฒนธรรม (52.1%) การแสดงความคิดเพื่อการพัฒนาศูนย์วัฒนธรรม และการบริจาคของจัดแสดง ในสัดส่วนที่เท่ากัน (46.6%)

แผนภูมิ 4.7 แสดงการเข้ามามีส่วนร่วมกับศูนย์วัฒนธรรม

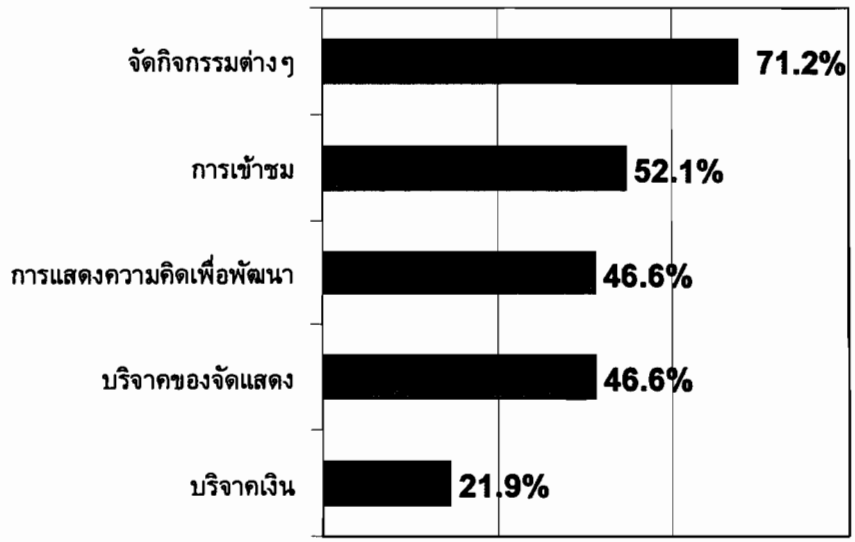

จ) **ด้านปัจจัยแห่งความสำเร็จและแนวทางการพัฒนา**

สิ่งที่คิดว่าเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์วัฒนธรรมที่สำคัญที่สุด คือ นโยบายจากส่วนกลาง(กระทรวงวัฒนธรรม และสวช.) มีความต่อเนื่อง (52.1%) รองลงมาคือ คนในชุมชนมีความรัก ศรัทธาอยากแสดงออกถึงวัฒนธรรมของตน (45.2%) และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นๆ ให้ความสนับสนุน-ให้ความร่วมมือด้านงบประมาณ (43.8%) ตามลำดับ

ตาราง 4.5 แสดงปัจจัยแห่งความสำเร็จและแนวทางการพัฒนาของศูนย์วัฒนธรรม

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ		จำนวน	ร้อยละ
นโยบายจากส่วนกลาง (กระทรวงวัฒนธรรม/ สวช.) มีความต่อเนื่อง		38	52.1%
การมีเครือข่ายหรือภาคีพันธมิตรในการทำงานที่กว้างขวาง		31	42.5%
ชุมชนและหน่วยงาน/องค์กรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ		31	42.5%
คนในชุมชนมีความรัก ศรัทธาอยากแสดงออกถึงวัฒนธรรมของตน		33	45.2%
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรอื่นๆ ให้ความสนับสนุนและให้ความร่วมมือด้านงบประมาณ		32	43.8%
อื่นๆ	นโยบายและคณะกรรมการศูนย์วัฒนธรรมมีวิธีบริหารที่ดี	1	1.4%
	บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจแนวทางในการดำเนินงานของศูนย์วัฒนธรรมเพื่อพัฒนางานของศูนย์ให้ดีได้	1	1.4%
	รัฐบาลมีนโยบายชัดเจนด้าน สังคม-วัฒนธรรม	1	1.4%

ฉ) <u>การถอดบทเรียนเชิงคุณภาพของแหล่งเรียนรู้ "ศูนย์วัฒนธรรม": สถานภาพ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนา</u>

การศึกษาเชิงคุณภาพในข้อนี้ต้องการค้นหาข้อมูลในเชิงลึกในประเด็นหลักเรื่องการบริหารจัดการ การทำงานร่วมกับเครือข่ายพันธมิตร การจัดการการเรียนรู้ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน รวมถึงแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในอนาคต

ประเด็น	สิ่งที่พบ
วัตถุประสงค์และเป้าหมายของศูนย์วัฒนธรรม	ศูนย์วัฒนธรรมส่วนใหญ่มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนในการเป็นศูนย์กลางในการศึกษา วิจัยวัฒนธรรมในท้องถิ่น โดยมีบทบาทในการรวบรวมข้อมูล ให้คำปรึกษา สนับสนุนข้อมูลวิชาการ รวมถึงเป็นแหล่งเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น และทำเป็นศูนย์ในการอนุรักษ์ พัฒนา สร้างสรรค์ โดยการส่งเสริม สนับสนุน และเผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น การร่วมสร้างจิตสำนึกและการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมตามวิถีไทย นอกจากนี้ยังมีเป้าหมายในการประสานความร่วมมือกับเครือข่าย อันจะส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ และร่วมแก้ปัญหาของชุมชนและท้องถิ่น
ผลงานที่ผ่านมา	ผลงานของศูนย์วัฒนธรรมส่วนใหญ่อยู่ในแง่ของการบริการสังคมในด้านวิชาการ ด้านการจัดกิจกรรมทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ทั้งในฐานะผู้ร่วมจัดกิจกรรม, คณะกรรมการกิจกรรม หรือในบทบาทอื่นๆ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าว เช่น กิจกรรมคัดเลือกศิลปินดีเด่น, กิจกรรมงานประเพณีของจังหวัด, งานมหกรรมภูมิภาค, การประกวดมารยาทไทย เป็นต้น, ด้านการส่งเสริมค้นคว้า อนุรักษ์เผยแพร่ด้านศิลปะและวัฒนธรรม ได้แก่ งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น, วัฒนธรรมข้างเคียง การดำรงอยู่ และการฟื้นฟูของวัฒนธรรมเดิม ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิต และการส่งเสริมทางด้านวัฒนธรรมต่างๆ และจัดทำเป็นเอกสารสื่อ และข้อมูลสารสนเทศต่างๆ เพื่อเผยแพร่ต่อไป เช่น เอกสารการแพทย์แผนไทย, ด้านการจัดอบรมสัมมนา เช่น

ประเด็น	สิ่งที่พบ
	การอบรมมารยาทไทยเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติที่ถูกต้อง และด้านอื่นๆ เช่น การสร้างวัด และมหาธาตุเจดีย์ใน จ.กระบี่, การจัดเก็บและแสดงโบราณวัตถุ ที่วัดเขียนบางแก้ว และเมืองเก่าชัยบุรี จ.พัทลุง
งบประมาณที่ได้รับมาจากไหน	งบประมาณเงินรายได้ของศูนย์วัฒนธรรมส่วนใหญ่มาจากหน่วยงานต้นสังกัด เช่น สถาบันการศึกษา โรงเรียน , มหาวิทยาลัยราชภัฏ องค์กรบริหารจัดการส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานรัฐอื่นๆ เช่น สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติ และบางปีได้รับงบประมาณส่วนหนึ่งจากการจัดสรรผ่าน สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมชาติ (สวช.) ช่วยเหลืองานของศูนย์วัฒนธรรมอย่างไร	ส่วนใหญ่ สวช. จะเป็นผู้กำหนดกรอบนโยบาย แผนงานการทำงานด้านวัฒนธรรม โดยส่งผ่านมายัง สภาวัฒนธรรมจังหวัด บางครั้ง สวช. ก็ให้คำปรึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน (นานๆครั้ง) นอกจากนี้ สวช. ยังช่วยพัฒนาศักยภาพบุคลากร โดยการให้งบประมาณพาบุคลากรไปดูงาน ไปอบรมสัมมนาตามที่ต่างๆ
พอใจกับบทบาทของ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมชาติ (สวช.) หรือไม่ เพราะอะไร	ในส่วนที่พอใจ มีความเห็นเพิ่มเติมว่าอยากให้เพิ่มเติมในส่วนของงบประมาณ หรือวิธีการจัดหางบประมาณจากหน่วยงานอื่นๆ ในบางแห่งที่รู้สึกไม่พอใจ ก็ให้เหตุผลว่าบทบาทของ สวช. ไม่ตรงกับระบบการทำงานของศูนย์ฯ เนื่องจากมีการเปลี่ยนผู้บริหาร และนโยบาย ทำให้การประสานงานไม่ต่อเนื่องและไม่ชัดเจนเท่าที่ควร อีกทั้งในระยะหลังนี้ สวช. ละเลยการประสานงานกับศูนย์ฯ ไม่ค่อยมาดูแล ติดตามงานเหมือนเมื่อก่อน น่าจะเพิ่มความเข้มข้นและใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น
เคยทำงานรวมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดหรือไม่ ถ้าไม่เคยเพราะอะไร	มีการทำงานร่วมกันเป็นประจำ เพราะสภาวัฒนธรรมจะเป็นผู้กำหนดนโยบาย แผนการทำงานด้านวัฒนธรรม และจัดสรรงบประมาณจาก สวช. มาให้ ส่วนผลงานที่ทำร่วมกันก็มีหลากหลายทั้งการจัดกิจกรรมการแสดง, งานวิจัย, การค้นคว้า รวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาและ

ประเด็น	สิ่งที่พบ
	ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น นอกจากนี้บางแห่งยังมีการร่วมกันก่อสร้างหอวัฒนธรรมนิทัศน์เพื่อใช้เป็นสถานที่จัดแสดงงานศิลปวัฒนธรรมอีกด้วย
ภาครัฐ (ไม่รวม สวช.) เคยร่วมงาน ช่วยเหลือ หรือมีบทบาทกับศูนย์วัฒนธรรมอย่างไร	มีบางแห่งเคยร่วมงานกับเครือข่ายของกระทรวงยุติธรรมในเรื่องการอบรมชุมชน ในเรื่องสิทธิเสรีภาพ และความรู้เกี่ยวกับกฎหมายเบื้องต้น
ภาคองค์กรบริหารจัดการส่วนท้องถิ่นเคยร่วมงาน ช่วยเหลือหรือมีบทบาทกับศูนย์วัฒนธรรมอย่างไร	มีการประสานงานกับ อบจ. , อบต. เชิญเขามาร่วมพูดคุยปรึกษาหารือ เพื่อหาวิธีการอนุรักษ์-พัฒนาวัฒนธรรม เช่น ร่วมกันจัดทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นต่างๆ ของจังหวัดเข้ามามีส่วนร่วม เนื่องจาก อบจ. , อบต. ในบางครั้งก็เป็นแม่งาน ซึ่งก็เป็นเรื่องง่ายเพราะ อบจ. , อบต. เองมีเครือข่ายทางฝ่ายปกครองและท้องถิ่นอยู่แล้ว นอกจากนี้ การประสานงานกับทาง อบจ. , อบต. ก็ยังมีในส่วนการขอเงินสนับสนุน โดยส่วนใหญ่จะนำมาปรับปรุงอาคารสถานที่ และจัดซื้อวัสดุภัณฑ์ต่างๆ
ภาคธุรกิจเอกชนเคยร่วมงาน ช่วยเหลือ หรือมีบทบาทกับศูนย์วัฒนธรรมอย่างไร	บางแห่งมีการประสานงานกับภาคเอกชนบ้าง แต่ไม่มาก โดยส่วนมากจะเป็นการขอเครื่องมือ, สื่อ หรือวัสดุภัณฑ์ต่างๆ ที่ใช้ในศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด แต่บางแห่งที่ภาคเอกชนเขาก็จะมาขอความช่วยเหลือจากศูนย์ เช่น หอการค้าจัดงานวิวาห์ใต้สมุทร
ภาควิชาการ (โรงเรียน มหาวิทยาลัย) เคยร่วมงาน ช่วยเหลือ หรือมีบทบาทกับศูนย์วัฒนธรรมอย่างไร	มีการประสานงานกับทางหน่วยงานทางการศึกษา, โรงเรียน หรือ สถาบันการศึกษาอื่นๆ เนื่องด้วยบุคลากรของศูนย์ฯ ส่วนใหญ่เป็นบุคลากรที่มีหน้าที่หลักอยู่ในสถานศึกษา ส่งผลให้การทำงานบางอย่างจำเป็นต้องขอยืมตัว เพื่อมาช่วยงานทางศูนย์ฯ เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี นอกจากนี้บางแห่งก็จะเป็นการขอความร่วมมือให้มาประชุมบางครั้ง
ภาคชุมชน เคยร่วมงาน ช่วยเหลือ หรือมีบทบาทกับศูนย์วัฒนธรรมอย่างไร	ภาคชุมชนเป็นเครือข่ายที่ทางศูนย์ฯ ให้ความสำคัญมาก เนื่องจากเป็นแก่น หรือเป็นฐานรากของวัฒนธรรม ซึ่งบทบาทของภาคชุมชนในการทำงานของศูนย์วัฒนธรรมคือเป็นแหล่งข้อมูล ชุมชนเป็นเป้าหมายหลักในการดำรงไว้ซึ่ง

ประเด็น	สิ่งที่พบ
	วัฒนธรรมของจังหวัด ทั้งนี้การร่วมงานส่วนใหญ่ศูนย์วัฒนธรรมได้สนับสนุน ประสานงานในด้านการขยายเครือข่ายและเผยแพร่ความรู้ทางด้านวัฒนธรรมแก่ชุมชน ซึ่งรูปแบบของการประสานงาน อาทิ การให้ท้องถิ่น หรือภาคชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่างๆ เพื่อรื้อฟื้น ฟื้นฟูวัฒนธรรมดั้งเดิมที่กำลังจะสูญหาย , การให้รางวัลโดยการคัดเลือก หรือการให้ชุมชนส่งตัวแทนศิลปิน เพื่อคัดเลือกศิลปินดีเด่น
พอใจกับบทบาทพันธมิตรทั้ง 5 ข้างต้นหรือไม่ เพราะอะไร	พอใจในระดับหนึ่ง และบางแห่งลักษณะการทำงานจะเป็นทางศูนย์ไปบริการเขามากกว่า กล่าวอีกหนึ่งเป็นการทำงานตามขอจากหน่วยงานอื่นเป็นส่วนใหญ่
ปัญหาในการทำงานกับพันธมิตรทั้ง 5 ข้างต้นคืออะไร มีวิธีแก้ไขหรือไม่	บางหน่วยงานในเครือข่ายพันธมิตรไม่มีงบประมาณมาช่วยสนับสนุนการทำงานของศูนย์ เช่น การจัดกิจกรรม การแสดงเชิงศิลปวัฒนธรรมต่างๆ ซึ่งวิธีแก้ไขนั้นค่อนข้างยาก เพราะถือว่าเป็นการช่วยเหลือกัน นอกเสียจากว่าปฏิเสธไป ซึ่งอาจส่งผลต่อการสร้างเครือข่าย
ท่านมีเครือข่ายอื่นนอกเหนือจากพันธมิตรทั้ง 5 หรือไม่	ส่วนใหญ่ไม่มี เพราะแค่การทำงานกับเครือข่ายพันธมิตรทั้งห้าก็ยากลำบากอยู่แล้วในการทำงานเชิงเครือข่ายให้ประสบความสำเร็จ แต่มีบางแห่งที่ทำงานในเชิงระนาบกับแหล่งเรียนรู้ด้วยกันคือที่ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดตรังมีการติดต่อประสานงานกับ สถาบันทักษิณคดีศึกษาของสงขลา ซึ่งถือว่าเป็นประเด็นที่น่าสนใจ เพราะจะสามารถถ่ายโอนข้อมูลระหว่างกันได้ ซึ่งจะเป็นผลดีในอนาคต
ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมกับงานของศูนย์วัฒนธรรมในระดับใด	บางแห่งก็ได้รับความร่วมมือจากชุมชนในท้องถิ่นเป็นอย่างดี คือ ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม จัดนิทรรศการ จัดงานต่างๆ และการเข้ามาค้นคว้าหาข้อมูล รวมทั้งการขอคำปรึกษาทางด้านวัฒนธรรมต่างๆ ส่วนบางแห่งที่ไม่ได้รับความร่วมมือก็เนื่องมาจาก ศูนย์ฯ ไม่มีงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานให้ และบทบาทของเราลดลงตั้งแต่มีสภาวัฒนธรรมเข้ามา ก็ทำให้การทำงานกับชุมชนน้อยลง

ประเด็น	สิ่งที่พบ
ปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนคืออะไร	การยึดชุมชนเป็นแหล่งศูนย์กลางวัฒนธรรม ดังนั้นศูนย์วัฒนธรรมจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการฟื้นฟู ธำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยพยายามให้เกิดการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนให้มากที่สุด,การที่ศูนย์วัฒนธรรมเป็นแหล่งรวบรวม และเผยแพร่ วัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนสามารถเข้ามาหาข้อมูล ค้นคว้าเรียนรู้ และงานวิจัยต่อยอดวัฒนธรรม, การบริหารจัดการงานที่มีคุณภาพ ทั้งในส่วนของศูนย์วัฒนธรรม, สภาวัฒนธรรม , สนง. วัฒนธรรม ควรมีแผนงานที่ชัดเจน มีการวางแผนงานร่วมกัน และเรื่องการจัดสรรงบประมาณ และกำลังคน ควรมีการสนับสนุน, ความเข้มแข็งของคนในชุมชน มีการระดมทรัพยากรร่วมกัน ทั้งในด้านงบประมาณ กำลังคน และสิ่งของที่บ่งบอกถึงศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น
ศูนย์วัฒนธรรมที่ท่านดูแลนั้นประสบความสำเร็จในด้านใดบ้าง เพราะปัจจัยอะไร	ด้านการเป็นแหล่งศูนย์รวมองค์ความรู้ และข้อมูลทางด้านวิชาการ ข้อมูลที่มา และความเป็นไปของวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนเป็นสถานที่เก็บรวบรวมเอกสาร สื่อ และวัตถุประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรม ซึ่งได้รับความเชื่อถืออย่างยิ่งจากหน่วยงานต่างๆ ตลอดจนประชาชนทั่วไป การจัดกิจกรรมการแสดงนาฏศิลป์ ศิลปะพื้นบ้าน การเข้าร่วมเป็นกรรมการในงานทางด้านวัฒนธรรมต่างๆ เช่น การประกวดมารยาทไทย และการมีส่วนร่วมในงานอบรมสัมมนาเกี่ยวกับวัฒนธรรม
ศูนย์วัฒนธรรมที่ท่านดูแลนั้นยังมีส่วนไหนที่ต้องปรับปรุงบ้าง เพราะปัจจัยอะไร	ความพร้อมทางด้านบุคลากร ในการให้บริการ การเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนการพัฒนาศูนย์ในด้านต่างๆ วัสดุอุปกรณ์ สื่อ ประกอบเพื่อจัดทำ จัดเก็บข้อมูล ปรับปรุงพัฒนาข้อมูลเพื่อการเผยแพร่ในรูปแบบต่างๆ, อาคารสถานที่ที่มีความเป็นเอกภาพแสดงออกถึงความเป็นสัดเป็นส่วนของศูนย์วัฒนธรรม, ด้านงบประมาณในด้านต่างๆ โดยเฉพาะในด้านการจัดทำงานวิจัย ตลอดจนการพัฒนาวัฒนธรรมเพื่อให้สอดรับกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน และวิธีการจัดการ บริหารงานศูนย์วัฒนธรรม ที่มีประสิทธิภาพ มีการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงที่เข้มแข็ง

ประเด็น	สิ่งที่พบ
ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการทำงานคืออะไร	ปัญหาสำคัญที่สุดคือปัญหาด้านบุคลากร เพราะบุคลากรที่ทำงานให้กับทางศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดในปัจจุบันเป็นเจ้าหน้าที่ หรือ บุคลากรของหน่วยงานอื่น โดยเฉพาะหน่วยงานทางด้านการศึกษา อาทิ การให้อาจารย์ผู้สอนในสถาบันการศึกษา ที่มีหน้าที่ประจำที่ต้องรับผิดชอบ ส่งผลให้การทำงานในส่วนของศูนย์วัฒนธรรมไม่สามารถทำได้อย่างเต็มที่ ปัญหาบุคลากรยังหมายรวมถึงการไม่มีเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ฯ เพื่อคอยเก็บข้อมูล หรือ รับบริการผู้ที่ต้องการเข้าใช้บริการของศูนย์ฯ ในส่วนของทัศนคติและความเข้าใจด่องานวัฒนธรรม ศูนย์วัฒนธรรมก็ยังขาดบุคลากรที่จริงจังกับการทำงานวัฒนธรรม มีความเสียสละและมีองค์ความรู้ทางด้านนี้ ที่สำคัญผู้บริหารสถานศึกษาที่ศูนย์วัฒนธรรมตั้งอยู่ ไม่เข้าใจและไม่เห็นความสำคัญในเรื่องวัฒนธรรม นอกจากเรื่องบุคลากรแล้ว ปัญหาเรื่องงบประมาณก็เป็นอีกปัญหาสำคัญในการดำเนินงาน เนื่องจากเงินงบประมาณที่ทางศูนย์ได้รับผ่านทางสภาวัฒนธรรมจังหวัดนั้น ไม่เพียงพอด่อการจัดการกิจการภายในศูนย์ เมื่อเปรียบเทียบกับบทบาทหน้าที่ และท้ายที่สุดศูนย์วัฒนธรรมต้องการนโยบายการบริหารจัดการที่ชัดเจนจาก สวช. โดยตรง
วิธีแก้ปัญหาที่ผ่านมาคืออะไร	ในด้านบุคลากรนั้น ได้พยายามถ่ายโอนให้ผู้ที่มีความพร้อมซึ่งมีความสนใจ ตลอดจนเป็นบุคลากรรุ่นใหม่ที่มีเวลา และรักงานด้านวัฒนธรรมเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานของทางศูนย์ หรือในบางแห่งที่ไม่มีบุคลากรทางด้านนี้โดยตรงก็จะรณรงค์พยายามให้ทุกคนช่วยกันทำงาน ในด้านงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ ด่าง ๆ ทางศูนย์ฯ ได้ดำเนินการโดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานด่าง ๆทั้งเครือข่ายของ สวช. เอง, เครือข่ายภาครัฐอื่น ๆ, เครือข่ายภาคเอกชน ตลอดจนเครือข่ายชุมชน โดยพยายามเน้นให้ทุกหน่วยงานให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมซึ่งถือเป็นด้นทุนทางสังคมที่สำคัญของท้องถิ่น งบประมาณส่วนใหญ่จะใช้งบประมาณของหน่วยงานที่เป็นที่ดั้งของศูนย์วัฒนธรรม

ประเด็น	สิ่งที่พบ
แนวทางในการพัฒนาศูนย์วัฒนธรรมของท่านในอนาคตคืออะไร	ให้หน่วยงานทุกภาคส่วนมีความตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรม การดำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมของชุมชน ตลอดจนการพัฒนาวัฒนธรรมเพื่อให้สอดรับกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน โดยให้ทุกหน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วมในทุกระดับในการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง นอกจากนี้ต้องปรับปรุงบทบาทหน้าที่ของศูนย์ฯ ให้สามารถดำเนินงานด้านวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง จัดเป็นสถานที่ที่สามารถเป็นศูนย์กลางเผยแพร่ความเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน ตลอดจนปรับการดำเนินงานให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ในส่วนบุคลากรควรจัดอบรมสัมมนาบุคลากรเพื่อเพิ่มศักยภาพ ให้ทันข้อมูล ทันข่าวสาร มีความกระตือรือร้นในการทำงานมากขึ้น และควรปรับปรุงอาคารสถานที่ให้มีความกว้างขวาง ง่ายต่อการเข้าถึงของผู้สนใจ
หน่วยงานใดที่จะช่วยท่านได้มากที่สุดในการพัฒนาศูนย์วัฒนธรรมของท่าน	หน่วยงานในเครือข่ายของ สวช. ทั้งในส่วนของเครือข่ายภายในจังหวัดเอง และเครือข่ายในระดับอื่นๆ ของ สวช. องค์กรบริหารจัดการส่วนท้องถิ่น,ภาคเอกชน, โรงเรียน มหาวิทยาลัยต่างๆ ในพื้นที่

4.1.2 ผลการสำรวจสถานภาพแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม "หอวัฒนธรรมนิทัศน์"

จากการสำรวจสถานภาพแหล่งเรียนรู้เพื่อกำหนดแนวทางพัฒนาแหล่งเรียนรู้และเครือข่ายทางวัฒนธรรมของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (หอวัฒนธรรมนิทัศน์) ระหว่างวันที่ 1 สิงหาคม 2549 ถึง 25 เมษายน 2550 ได้จำนวนแบบสอบถามกลับมาทั้งสิ้น 43 ชุด ได้ผลการสำรวจดังต่อไปนี้

ก) <u>ด้านลักษณะทั่วไปของการเป็นแหล่งเรียนรู้</u>

หอวัฒนธรรมนิทัศน์ส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการดำเนินงานมามากกว่า 5 ปี (88.4%) โดยส่วนมากสังกัดอยู่ในวัด (44.2%) รองลงมาคือ โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา (14.0%) และมหาวิทยาลัยราชภัฏ (11.6%) ตามลำดับ

<u>แผนภูมิ 4.8 ระยะเวลาในการดำเนินงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์</u>

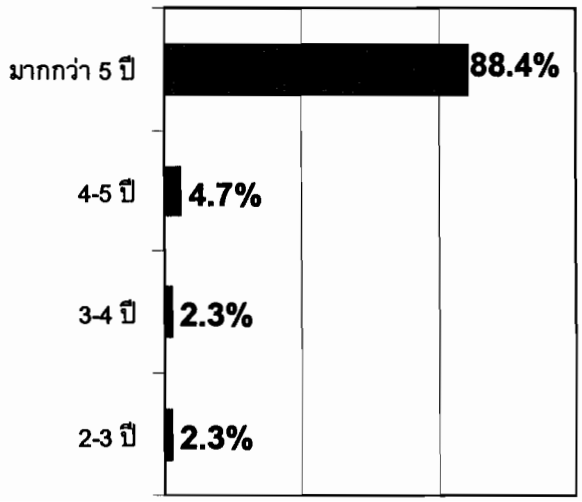

แผนภูมิ 4.9 หน่วยงานที่หอวัฒนธรรมนิทัศน์สังกัด

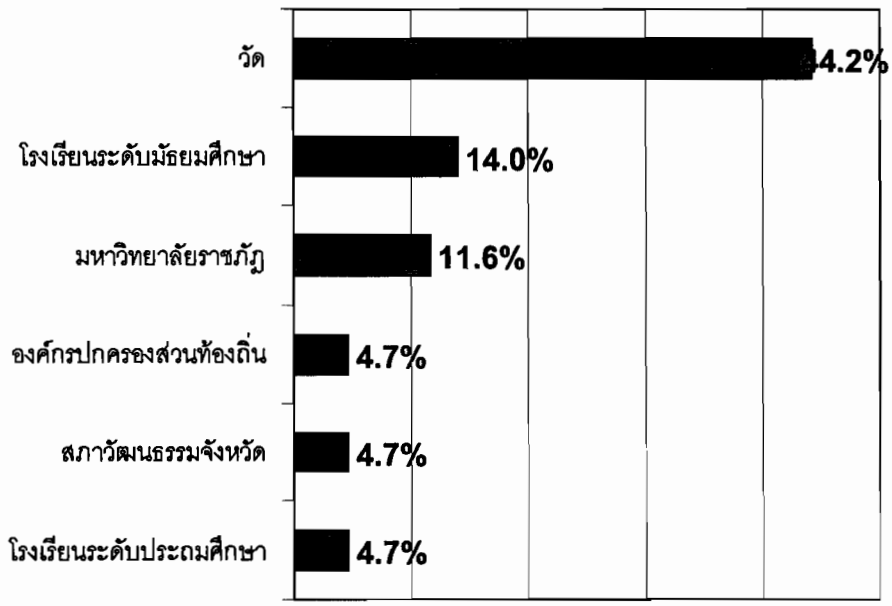

จุดเด่นของหอวัฒนธรรมนิทัศน์เหล่านี้ คือ เนื้อหาที่จัดแสดงเป็นเรื่องราวที่น่าสนใจในท้องถิ่น (69.8%) รองลงมาคือ คณะทำงานมีใจรัก และมีความเอื้อเฟื้อที่จะถ่ายทอด (51.2%)ได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี (48.8%) และตัวอาคาร/ ภูมิทัศน์ภายนอก ง่ายต่อการเข้าชมโดดเด่น (44.2%)

แผนภูมิ 4.10 จุดเด่นของหอวัฒนธรรมนิทัศน์

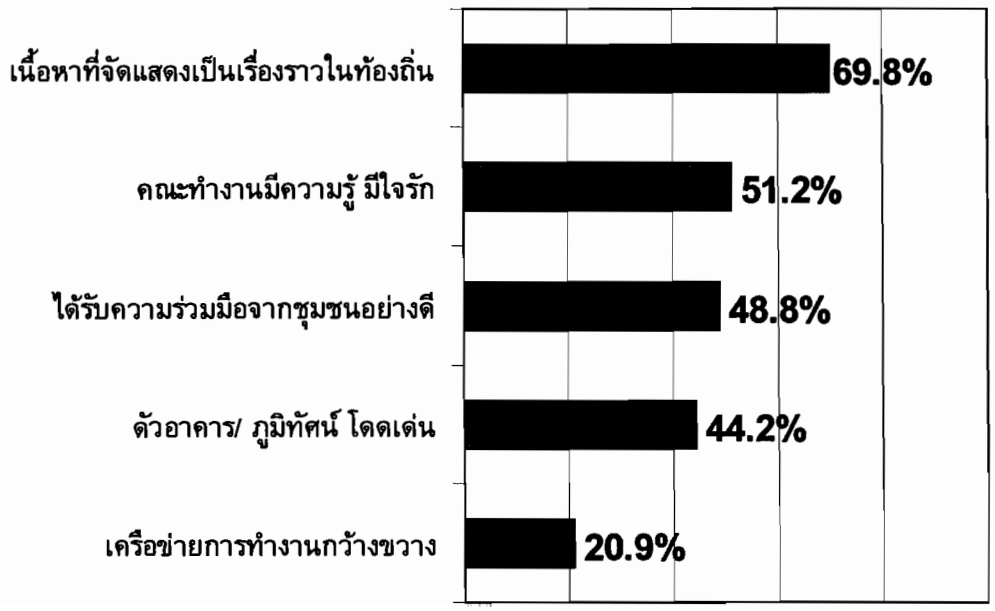

ลักษณะการเป็นแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ พบว่า อันดับ 1 เป็นสถานที่ศึกษาหาความรู้สำหรับ นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป (Mean = 4.279) อันดับ 2 เป็นสถานที่เก็บรักษา อนุรักษ์และเผยแพร่เรื่องราว ภูมิปัญญาของท้องถิ่น (Mean = 3.930) อันดับ 3 เป็นที่ปลูกฝังคนในชุมชนให้เกิดความรัก และความภาคภูมิใจในท้องถิ่น (Mean = 2.953) อันดับ 4 เป็นแหล่งท่องเที่ยว เกิดแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Mean = 2.442)

ตาราง 4.6 ลักษณะการเป็นแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของหอวัฒนธรรมนิทัศน์

ลักษณะ	Mean	อันดับ
เป็นสถานที่ศึกษาหาความรู้ สำหรับนักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป	4.279	อันดับ 1
เป็นแหล่งเก็บรักษา อนุรักษ์และเผยแพร่เรื่องราว และภูมิปัญญาของท้องถิ่น	3.930	อันดับ 2
เป็นที่ปลูกฝังคนในชุมชนให้เกิดความรัก และความภาคภูมิใจในท้องถิ่น	2.953	อันดับ 3
เป็นแหล่งท่องเที่ยวเกิดแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	2.442	อันดับ 4
เป็นลานกิจกรรม: เป็นเวทีจัดกิจกรรมในเทศบาล หรือวันสำคัญของชุมชน	1.721	อันดับ 5
เป็นห้องเรียนบางวิชาของนักเรียน นักศึกษา เช่น วิชาดนตรีไทย ศิลปะต่างๆ	1.674	อันดับ 6
เป็นแหล่งจำหน่ายสินค้า ของที่ระลึก เช่น สินค้า 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์	0.581	อันดับ 7

ความสำเร็จในการบริหารจัดการของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ พบว่าการได้รับความร่วมมือจากองค์กรเครือข่ายทางวัฒนธรรม, การเก็บรักษาสิ่งของเครื่องใช้ที่จัดแสดง, การรวบรวมโบราณวัตถุในท้องถิ่น และการบริการให้ความรู้แก่ชุมชน มีความสำเร็จในระดับดี-ดีมาก ส่วนเรื่องที่ยังต้องปรับปรุง คือ การจัดทำทะเบียนและบัญชีคุมสิ่งของและการเก็บรักษาสิ่งของเครื่องใช้พื้นบ้านที่ใช้แสดง

ตาราง 4.7 ความสำเร็จในการบริหารจัดการของหอวัฒนธรรมนิทัศน์

องค์ประกอบ	สำเร็จดีมาก	สำเร็จดี	ปานกลาง	ยังต้องปรับปรุง	ยังไม่มีทีท่าว่าจะสำเร็จ
ความร่วมมือขององค์กรเครือข่าย เครือญาติทางวัฒนธรรมท้องถิ่น	5 (11.6%)	14 (32.6%)	13 (30.2%)	7 (16.3%)	4 (9.3%)
ศึกษาค้นคว้าและวิจัยข้อมูลในท้องถิ่น	3 (7.0%)	12 (27.9%)	18 (41.9%)	7 (16.3%)	2 (4.7%)

องค์ประกอบ	สำเร็จดีมาก	สำเร็จดี	ปานกลาง	ยังต้องปรับปรุง	ยังไม่มีทีท่าว่าจะสำเร็จ
การรวบรวมโบราณวัตถุสิ่งของเครื่องใช้พื้นบ้าน	5 (11.6%)	23 (53.5%)	10 (23.3%)	3 (7.0%)	2 (4.7%)
การจัดทำทะเบียนและบัญชีคุมสิ่งของเครื่องใช้พื้นบ้านที่ใช้แสดง	5 (11.6%)	15 (34.9%)	10 (23.3%)	11 (25.6%)	2 (4.7%)
เก็บรักษาสิ่งของเครื่องใช้พื้นบ้านที่ใช้แสดง	6 (14.0%)	13 (30.2%)	12 (27.9%)	11 (25.6%)	1 (2.3%)
การคัดเลือกเนื้อหาและจัดการแสดง	3 (7.0%)	9 (20.9%)	19 (44.2%)	9 (20.9%)	3 (7.0%)
แนวทางในการบริหารจัดการ	0 (0.0%)	13 (30.2%)	20 (46.5%)	9 (20.9%)	1 (2.3%)
การบริการให้ความรู้แก่ผู้เข้าชม	4 (9.3%)	18 (41.9%)	13 (30.2%)	6 (14.0%)	2 (4.7%)

ข) <u>ด้านความพึงพอใจ ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงาน</u>

ความพึงพอใจโดยภาพรวมต่อผลการดำเนินงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับที่พึงพอใจ (55.8%)

<u>แผนภูมิ 4.11 ความพึงพอใจโดยภาพรวมต่อผลการดำเนินงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์</u>

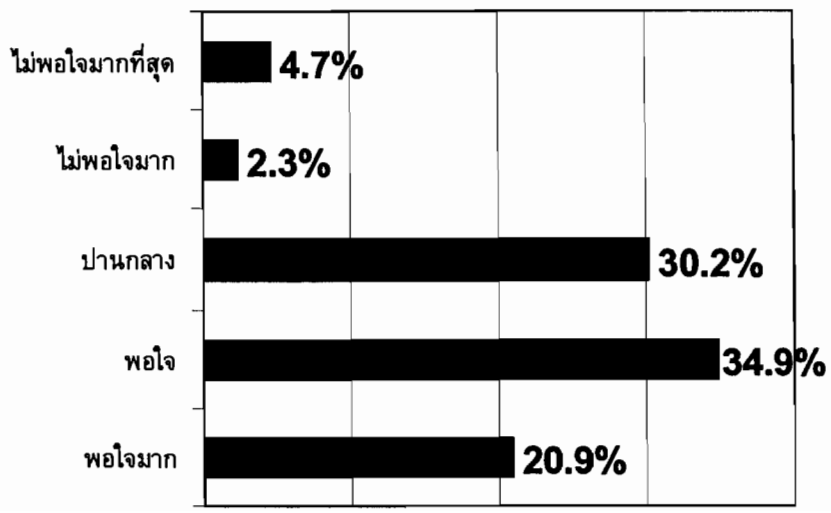

โดยปัญหาและอุปสรรคสำคัญต่อการดำเนินงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ คือ งบประมาณไม่เพียงพอ (90.7%) รองลงมา คือ บุคลากรน้อย ไม่มีเวลามาจัดการอย่างเต็มที่ (74.4%) และไม่สามารถหาเครือข่ายจากหน่วยงาน องค์กรอื่นมาช่วยกันทำงานได้ โดยเฉพาะใจเรื่ององค์ความรู้ งบประมาณ บุคลากร และการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น (51.2%) ตามลำดับ

ตาราง 4.8 ปัญหาและอุปสรรคสำคัญต่อการดำเนินงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์

ปัญหาและอุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
งบประมาณไม่เพียงพอ	39	90.7%
บุคลากรน้อย ไม่มีเวลามาจัดการอย่างเต็มที่	32	74.4%
ไม่สามารถหาเครือข่ายจากหน่วยงาน องค์กรอื่นมาช่วยกันทำงานได้ โดยเฉพาะในเรื่ององค์ความรู้ งบประมาณ บุคลากร และการประชาสัมพันธ์	22	51.2%
วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอต่อการทำงาน	18	41.9%
นโยบายจากส่วนกลางขาดความต่อเนื่อง	17	39.5%
บุคลากรขาดทักษะ ความเข้าใจในงานที่ทำ	14	32.6%
ขาดการมีส่วนร่วมจากชุมชน	8	18.6%
อื่นๆ สถานที่ไม่เหมาะสม	5	11.6%
สภาพภายในอึดอัด ไม่เอื้อต่อการทำงาน	2	4.7%
ไม่มีหน่วยงานของรัฐให้การสนับสนุน	1	2.3%
วัฒนธรรมประเพณีปนเปื้อนนำเอาวัฒนธรรมอื่นมาทำให้เสียหาย	1	2.3%

แนวทางที่คิดว่าจะสามารถช่วยแก้ปัญหาได้ คือ กระตุ้นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุน (90.7%) รองลงมา คือ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสนใจและติดตามดูแล ให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด และกระตุ้นให้ชุมชนท้องถิ่นเห็นคุณค่าเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน (67.4%) และเร่งสร้างเครือข่ายการทำงานกับองค์กรอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อช่วยเหลือในการดำเนินงาน ในสัดส่วนที่เท่ากัน (65.1%)

ตาราง 4.9 แนวทางที่จะช่วยแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของหอวัฒนธรรมนิทัศน์

แนวทาง	จำนวน	ร้อยละ
กระตุ้นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุน	39	90.7%
สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสนใจและติดตามดูแล ให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด	29	67.4%
กระตุ้นให้ชุมชนท้องถิ่นเห็นคุณค่าและเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน	28	65.1%

แนวทาง		จำนวน	ร้อยละ
เร่งสร้างเครือข่ายการทำงานกับองค์กรอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อช่วยเหลือในการดำเนินงาน		28	65.1%
อื่นๆ	จัดหาบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญมาบริหารงาน	3	7.0%
	ควรมีการประชุมวางแผนงานร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน	1	2.3%
	เพิ่มความถี่และต่อเนื่องในการติดตามประเมินผลหอวัฒนธรรม-นิทัศน์จากองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้อง	1	2.3%
	หางบประมาณเพิ่ม	1	2.3%

ค) <u>ด้านเครือข่ายการทำงานเชิงวัฒนธรรม</u>

องค์กรหรือเครือข่ายในท้องถิ่นที่ให้ความร่วมมือในการระดมความคิด งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ กำลังคนหรือร่วมจัดกิจกรรมเพื่อถ่ายทอดและเผยแพร่วัฒนธรรมของหอวัฒนธรรมนิทัศน์นั้นประกอบไปด้วย

1. ภาครัฐ (86.0%) ได้แก่ ภาคองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(55.8%) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด(53.5%) และ สถาบันการศึกษา (46.5%) ตามลำดับ

2. องค์กรชุมชน (72.1%) ได้แก่ ผู้นำชุมชน (51.2%) องค์กรประชาชนในตำบลและหมู่บ้าน (37.2%)และคณะกรรมการหมู่บ้าน (34.9%) ตามลำดับ

3. องค์กรสาธารณประโยชน์ (60.5%) ได้แก่ องค์กรศาสนา (30.2%) กลุ่มอาสาสมัคร (27.9%) องค์กรอาชีพ และสื่อมวลชน ในสัดส่วนที่เท่ากัน (18.6%)

4. ภาคเอกชน (37.2%) ได้แก่ ห้างร้าน (18.6%) โรงแรม (14.0%) บริษัท (14.0%) หอการค้า (11.6%) ศูนย์การค้า (11.6%) ตามลำดับ

<u>ตาราง 4.10 องค์กรหรือเครือข่ายในท้องถิ่นที่ให้ความร่วมมือในการทำงานกับหอวัฒนธรรมนิทัศน์</u>

องค์กร/เครือข่าย	จำนวน	ร้อยละ
ภาครัฐ	**37**	**86.0%**
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	24	55.8%
สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด	23	53.5%
สถาบันการศึกษา	20	46.5%
สภาวัฒนธรรม	18	41.9%
รัฐวิสาหกิจต่างๆ	2	4.7%
อื่นๆ เช่น สำนักงานศิลปากร, สำนักพุทธ	2	4.7%

องค์กร/เครือข่าย	จำนวน	ร้อยละ
องค์กรสาธารณประโยชน์	**26**	**60.5%**
องค์กรศาสนา	13	30.2%
กลุ่มอาสาสมัคร	12	27.9%
สื่อมวลชน	8	18.6%
องค์กรอาชีพ	8	18.6%
สโมสร ชมรม	5	11.6%
สมาคม มูลนิธิ องค์กรการกุศล	5	11.6%
อื่นๆ เช่น นักประวัติศาสตร์ท้องถิ่น, มหาวิทยาลัย	2	4.7%
องค์กรชุมชน	**31**	**72.1%**
ผู้นำชุมชน	22	51.2%
องค์กรประชาชนในตำบลและหมู่บ้าน	16	37.2%
คณะกรรมการหมู่บ้าน	15	34.9%
กลุ่มอนุรักษ์พัฒนา	9	20.9%
กลุ่มสาธารณสุขมูลฐาน	8	18.6%
กลุ่มพิทักษ์สิทธิประโยชน์	2	4.7%
อื่นๆ เช่น ชุมชนไทยควนสระบุรี, ผู้ปกครองนักเรียน	2	4.7%
ภาคเอกชน	**16**	**37.2%**
ห้างร้าน	8	18.6%
โรงแรม	6	14.0%
บริษัท	6	14.0%
ศูนย์การค้า	5	11.6%
หอการค้า	5	11.6%
ชมรมนักธุรกิจ	4	9.3%
สหกรณ์	4	9.3%
ธนาคาร	3	7.0%
อื่นๆ เช่น กลุ่มแม่บ้านและคณะศิลปินท้องถิ่น, ชมรมรักบ้านเกิด	3	7.0%

บุคคลที่อยากให้เข้าร่วมในการดำเนินงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์มากที่สุด คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (60.5%) รองลงมาคือ ผู้นำท้องถิ่น (46.5%) ผู้นำภาครัฐ (37.2%) และเยาวชน (32.6%) ตามลำดับ

แผนภูมิ 4.12 บุคคลที่อยากให้เข้าร่วมดำเนินงานกับหอวัฒนธรรมนิทัศน์

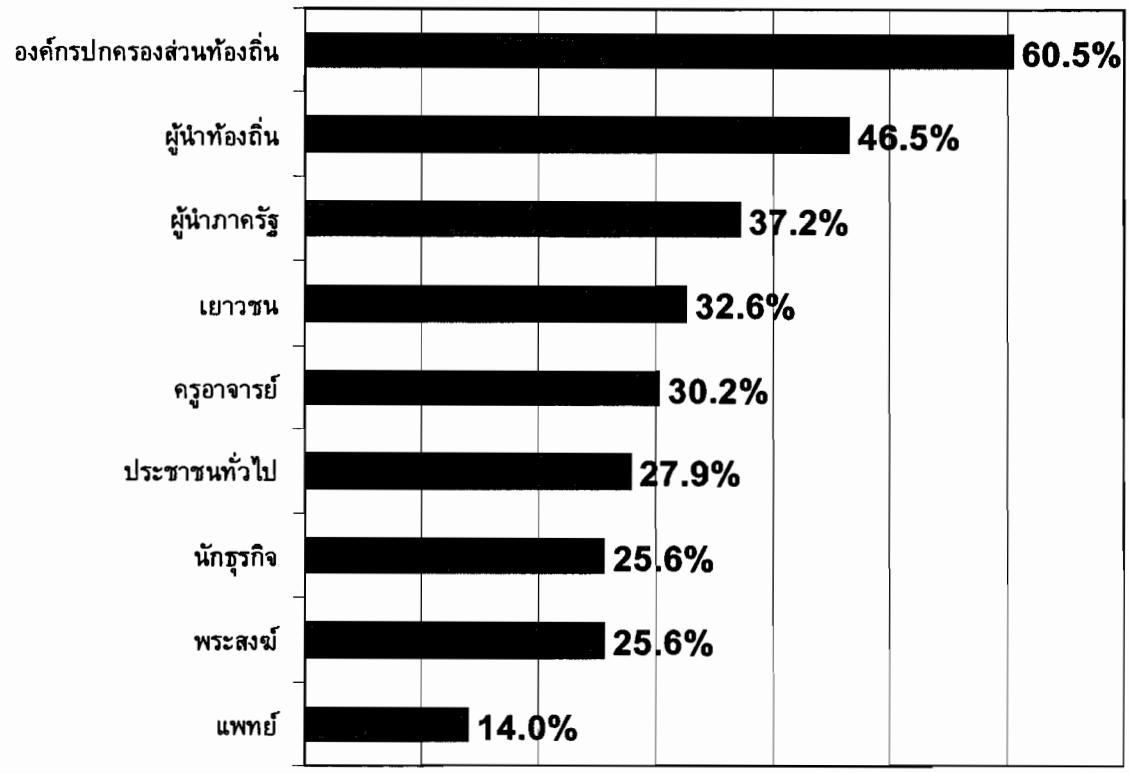

ง) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

ปัจจุบันคนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับหอวัฒนธรรมนิทัศน์ในลักษณะของการเข้ามาชมหอวัฒนธรรมนิทัศน์ (79.1%) รองลงมาคือ การบริจาคของจัดแสดง (67.4%) การแสดงความคิดเห็นเพื่อพัฒนาให้ดีขึ้น (51.2%)ตามลำดับ

ดาราง 4.11 การมีส่วนร่วมของชุมชนกับหอวัฒนธรรมนิทัศน์

การเข้ามามีส่วนร่วม	จำนวน	ร้อยละ
มีส่วนร่วมในการเข้าชม	34	79.1%
มีส่วนร่วมในการบริจาคของจัดแสดง	29	67.4%
มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเพื่อพัฒนาให้ดีขึ้น	22	51.2%
มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ	21	48.8%
มีส่วนร่วมในการดูแลรักษา	18	41.9%
มีส่วนร่วมในการบริจาคเงิน	15	34.9%
มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายร่วมกัน	8	18.6%
มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ประเมินผล	6	14.0%

จ) ด้านปัจจัยแห่งความสำเร็จและแนวทางการพัฒนา

สิ่งที่คิดว่าเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จอย่างยั่งยืนในการดำเนินงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรอื่นๆ ให้ความสนับสนุนและให้ความร่วมมือด้านงบประมาณ (48.8%) ปัจจัยรองลงมาคือ ชุมชน, หน่วยงาน, องค์กรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ (46.5%) และคนในชุมชนมีความรักศรัทธาอยากแสดงออกถึงวัฒนธรรมของตน (41.9%) ตามลำดับ

ดาราง 4.12 ปัจจัยแห่งความสำเร็จอย่างยั่งยืนในการดำเนินงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ	จำนวน	ร้อยละ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรอื่นๆ ให้ความสนับสนุนและให้ความร่วมมือด้านงบประมาณ	21	48.8%
ชุมชนและหน่วยงาน/องค์กรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ	20	46.5%
คนในชุมชนมีความรัก ศรัทธาอยากแสดงออกถึงวัฒนธรรมของตน	18	41.9%
นโยบายจากส่วนกลาง (กระทรวงวัฒนธรรม/ สวช.) มีความต่อเนื่อง	13	30.2%
การมีเครือข่ายหรือภาคีพันธมิตรในการทำงานที่กว้างขวาง	11	25.6%
อื่นๆ มีการประชาสัมพันธ์ร่วมกันทั่วประเทศหรือทั้งภูมิภาค	1	2.3%
วัดเป็นศูนย์กลางของความศรัทธาจากชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วม	1	2.3%

ฉ) **<u>การถอดบทเรียนเชิงคุณภาพของแหล่งเรียนรู้ “หอวัฒนธรรมนิทัศน์” : สถานภาพ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนา</u>**

การศึกษาเชิงคุณภาพในข้อนี้ต้องการค้นหาข้อมูลในเชิงลึกในประเด็นหลักเรื่องการบริหารจัดการ การทำงานร่วมกับเครือข่ายพันธมิตร การจัดการการเรียนรู้ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน รวมถึงแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในอนาคต

ประเด็น	สิ่งที่พบ
วัตถุประสงค์และเป้าหมายของหอวัฒนธรรมนิทัศน์	ความเป็นมาของหอวัฒนธรรมนิทัศน์เกิดจาก 2 ลักษณะหลักๆ คือ ลักษณะแรกเกิดจากนโยบายทั้งจากส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น นโยบายของสถานศึกษา เช่น โรงเรียนและมหาวิทยาลัย ส่วนในลักษณะที่สองเกิดจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่สะสมศิลปะวัตถุ เมื่อมีมากขึ้นก็เริ่มจะจัดหมวดหมู่ และเริ่มเปิดให้เข้าชม แต่โดยรวมแล้ววัตถุประสงค์ของการจัดสร้างหอวัฒนธรรมนิทัศน์ ก็เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยมีการรวบรวมศิลปวัตถุประกอบการนำเสนอ และเป้าหมายหลักๆ ของหอวัฒนธรรมนิทัศน์เกือบทุกแห่งคืออยากให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เข้าไปศึกษาเรียนรู้ อันจะนำไปสู่การสร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่น และร่วมกันอนุรักษ์ศิลปะ หรือประเพณีท้องถิ่นที่ดีงามต่อไป
ประเภทของผู้เข้าชมคือใคร	ผู้เข้าชมส่วนใหญ่เป็นเด็กนักเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหอวัฒนธรรมนิทัศน์ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในสถานศึกษา จึงสร้างโอกาสการเข้าถึงของกลุ่มเป้าหมายกลุ่มนี้ หอวัฒนธรรมนิทัศน์บางแห่ง เช่น หอวัฒนธรรมนิทัศน์จังหวัดแพร่ และบุรีรัมย์กลุ่มผู้เข้าชมส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความพร้อมของสถานที่ หรือการมีร้านค้าขายสินค้าพื้นเมืองที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้
จำนวนผู้เข้าชม	สำหรับจำนวนผู้เข้าชมยังขาดการบันทึกตัวเลขผู้เข้าชม มีหอวัฒนธรรมบางแห่งเท่านั้นที่มีการบันทึกตัวเลขผู้เข้าชม ซึ่งตัวเลขผู้เข้าชมอยู่ระหว่าง 60-100 คนต่อวัน

ประเด็น	สิ่งที่พบ
มีการเก็บค่าเข้าชมหรือไม่	ส่วนใหญ่ไม่เก็บค่าเข้าชม มีเพียงหอวัฒนธรรมนิทัศน์จังหวัดแพร่แห่งเดียวที่เก็บค่าเข้าชม
รายได้ของหอวัฒนธรรมนิทัศน์มาจากอะไร	รายได้หอวัฒนธรรมนิทัศน์ที่อยู่ภายใต้การบริหารของสถานศึกษา จะได้รับการสนับสนุนงบประมาณประจำปีจากสถานศึกษานั้นๆ ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานต้นสังกัดของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ และได้รับเงินสนับสนุนจาก สวช. บ้างประมาณปีละ 10,000 – 20,000 บาท หอวัฒนธรรมบางแห่งอาจได้รับเงินจากชุมชนหรืองบจังหวัดบ้าง มีเพียงแห่งเดียวที่สามารถหารายได้เลี้ยงดนเองได้ เช่น หอวัฒนธรรมนิทัศน์จังหวัดแพร่ที่มีการเก็บค่าเข้าชม
มีวิทยากรพาชมหรือไม่ มีกระบวนการฝึกวิทยากรหรือไม่และฝึกอย่างไร	ส่วนใหญ่จะมีวิทยากรนำชม วิทยากรส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ ส่วนงานหอวัฒนธรรมนิทัศน์บางแห่งอาจมีการเชิญ ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนมาร่วมเป็นวิทยากรการบรรยาย หอวัฒนธรรมนิทัศน์บางแห่งพยายามดึงเยาวชนให้เข้ามาร่วมเป็นมัคคุเทศน์น้อย สำหรับปัญหาที่พบคือ การขาดการฝึกอบรมเรื่องการนำชมและความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม หรือโบราณวัตถุในหอวัฒนธรรมนิทัศน์
แนวทางการประชาสัมพันธ์	การประชาสัมพันธ์ส่วนใหญ่ใช้สื่อในท้องถิ่นเป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์ อาทิ วิทยุท้องถิ่น การติดป้ายประชาสัมพันธ์ในสถานที่สำคัญๆ ของท้องถิ่น ที่หอวัฒนธรรมนิทัศน์ตั้งอยู่ สื่อประชาสัมพันธ์จะทำด้วยวิธีง่ายๆ เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ ป้ายผ้า ซึ่งอาจทำขึ้นมาในโอกาสที่หอวัฒนธรรมนิทัศน์นั้นจัดกิจกรรม หรือมีการจัดแสดงนิทรรศการใหม่ๆ สำหรับหอวัฒนธรรมนิทัศน์ที่ไม่ได้เน้นการประชาสัมพันธ์มากนัก ทั้งนี้เพราะเป็นหอวัฒนธรรมนิทัศน์ที่ตั้งอยู่ในโรงเรียน จึงไม่เน้นกลุ่มนักท่องเที่ยวมากนัก
การจัดเก็บและลงทะเบียนสิ่งของ	ส่วนใหญ่เกือบทุกแห่งมีการทำทะเบียนวัตถุไว้ ซึ่งได้รับความร่วมมือในการถ่ายทอดความรู้จากกรมศิลปากร

ประเด็น	สิ่งที่พบ
มีการประเมินความพึงพอใจผู้เข้าชมหรือไม่	หอวัฒนธรรมนิทัศน์ส่วนใหญ่ไม่มีการประเมินความพึงพอใจที่เป็นระบบ บางแห่งวัดความพึงพอใจจากข้อความในสมุดเยี่ยมชม หรือได้รับคำชมโดยตรงจากผู้เข้าชม ซึ่งจากการสำรวจพบว่าผู้เข้าชมส่วนใหญ่พึงพอใจ
สวช. ช่วยเหลืองานของหอวัฒนธรรม-นิทัศน์อย่างไร	บทบาทของ สวช. ในการสนับสนุนมีหลายด้านด้วยกัน อาทิ การสนับสนุนงบประมาณประจำปีที่มอบให้หอวัฒนธรรมนิทัศน์ ปีละ 10,000– 20,000 บาท หอวัฒนธรรมนิทัศน์บางแห่งได้รับการช่วยเหลือเชิงวิชาการ เช่น ทุนสนับสนุนการวิจัย ข้อมูลวิชาการสำหรับบางแห่งสะท้อนว่างบประมาณที่ได้รับนั้นค่อนข้างน้อย ไม่สามารถที่จะไปพัฒนางานต่อได้ มีเพียงหอวัฒนธรรมนิทัศน์ไม่กี่แห่งที่ยังไม่ได้รับการสนับสนุนจาก สวช. เลย
พอใจกับบทบาทของ สวช. หรือไม่ เพราะอะไร	ระดับความพึงพอใจส่วนใหญ่ค่อนข้างพึงพอใจบทบาทของ สวช. แต่มีหลายๆ แห่งได้สะท้อนถึงงบประมาณที่ได้จาก สวช. ซึ่งค่อนข้างน้อย และมีจำกัดในการใช้ จึงไม่สามารถที่จะนำไปใช้พัฒนาหอวัฒนธรรมนิทัศน์ได้เต็มที่นัก สำหรับหอวัฒนธรรมนิทัศน์บางแห่งก็ได้สะท้อนให้เห็นว่าบางปี สวช. ขาดความต่อเนื่องในการสนับสนุน ทั้งงบประมาณและความช่วยเหลือด้านวิชาการ
เคยทำงานรวมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัด และศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด หรือไม่ ถ้าไม่เคยเพราะอะไร	หอวัฒนธรรมนิทัศน์ส่วนใหญ่เคยทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัด โดยร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดจัดกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม เช่น มหกรรมดนตรี งานประจำปีของจังหวัด เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่ค่อนข้างพอใจกับการทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัด มีเพียงบางแห่งเท่านั้นที่เคยทำงานร่วมกันแล้วแต่ไม่ค่อยราบรื่นเท่าใดนัก สำหรับการทำงานร่วมกับศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด จะมีลักษณะคล้ายกับการร่วมงานกับสภาวัฒนธรรมจังหวัด คือ การจัดกิจกรรมในท้องถิ่นหรือจังหวัดนั้นๆ หอวัฒนธรรมบางแห่งสะท้อนให้เห็นว่า ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดดูเหมือนบทบาทไม่ค่อยชัดเจนเท่าใดนักจนดูเหมือนว่าไม่ค่อยมีบทบาทในจังหวัดเท่าใดนัก

ประเด็น	สิ่งที่พบ
ภาครัฐเคยร่วมงาน ช่วยเหลือ หรือมีบทบาทกับหอวัฒนธรรมนิทัศน์อย่างไร	ส่วนใหญ่จะเข้ามามีส่วนสนับสนุนในด้านงบประมาณประจำปี ซึ่งมาจากหน่วยงานต้นสังกัด เช่น สถาบันการศึกษา และ สวช. นอกจากงบประมาณแล้วยังได้รับการสนับสนุนในด้านวิชาการจากหน่วยงานอย่าง สวช. กรมศิลปากร สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ
ภาคองค์กรบริหารจัดการส่วนท้องถิ่นเคยร่วมงาน ช่วยเหลือ หรือมีบทบาทกับหอวัฒนธรรมนิทัศน์อย่างไร	ยังมีบทบาทค่อนข้างน้อยเนื่องจากหอวัฒนธรรามนิทัศน์ไม่ได้สังกัดอยู่ในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จึงอาจถูกละเลยในการที่จะเข้ามาดูแลหรือสนับสนุนหอวัฒนธรรมนิทัศน์
ภาคธุรกิจเอกชนเคยร่วมงาน ช่วยเหลือ หรือมีบทบาทกับหอวัฒนธรรมนิทัศน์อย่างไร	เกือบทุกแห่งยังไม่เคยได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชน
ภาควิชาการ (โรงเรียน มหาวิทยาลัย) เคยร่วมงาน ช่วยเหลือ หรือมีบทบาทกับหอวัฒนธรรมนิทัศน์อย่างไร	ค่อนข้างให้การสนับสนุนเป็นอย่างดีทั้งด้านการทำงาน และการเข้าร่วมกิจกรรม หอวัฒนธรรมที่อยู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ค่อนข้างมีเครือข่ายด้านวิชาการอย่างดีกับมหาวิทยาลัยอื่นๆ และโรงเรียนในท้องถิ่น
พอใจกับบทบาทพันธมิตรทั้ง 5 ข้างต้นหรือไม่ เพราะอะไร	ค่อนข้างพอใจกับบทบาทของชุมชนที่เข้ามามีส่วนช่วย ทั้งช่วยกันลงแรงและมาร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่หอวัฒนธรรมนิทัศน์จัดขึ้น สำหรับบทบาทของท้องถิ่นนั้นพบว่ายังมีบทบาทน้อยมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะข้อจำกัดด้านหน้าที่ความรับผิดชอบ และงบประมาณของท้องถิ่นที่ไม่ได้เตรียมไว้สำหรับงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์
ปัญหาในการทำงานกับพันธมิตรทั้ง 5 ข้างต้นคืออะไร มีวิธีแก้ไขหรือไม่	มี โดยแยกได้ดังนี้คือ ภาครัฐ ปัญหาคือ การจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอ และไม่ต่อเนื่อง การปฏิบัติงานที่ไม่จริงจัง ภาคองค์การปกครองท้องถิ่น ปัญหาคือ หอวัฒนธรรมนิทัศน์สังกัดกระทรวงวัฒนธรรม จึงมีปัญหาด้านงบประมาณ และการบริหารจัดการจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจเอกชน ปัญหาคือ ไม่เข้ามามีส่วนร่วมเลย

ประเด็น	สิ่งที่พบ
	ภาควิชาการ ปัญหาคือ ขาดงบประมาณในการเดินทางมาเยี่ยมชมหอวัฒนธรรมนิทัศน์ ภาคชุมชน มีปัญหาเล็กน้อยส่วนใหญ่เป็นปัญหาเกี่ยวกับตัวบุคคล
ท่านมีเครือข่ายอื่นนอกเหนือจากพันธมิตรทั้ง 5 หรือไม่	ส่วนใหญ่ยังไม่ได้ติดต่อประสานงานกับเครือข่ายอื่น ๆ
ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมกับงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ในระดับใด	ชุมชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างมากกับหอวัฒนธรรมนิทัศน์ รูปแบบการมีส่วนร่วม เช่น ร่วมกิจกรรม ร่วมบริจาคศิลปะวัตถุ งบประมาณสนับสนุน บางแห่งได้รับความรู้จากคนในชุมชนที่ถือว่าเป็น ครูภูมิปัญญา หรือศิลปินพื้นบ้านที่มีความชำนาญในงานศิลปะวัฒนธรรมสาขานั้นๆ แต่สำหรับหอวัฒนธรรมนิทัศน์บางแห่งอาจยังไม่ได้รับความร่วมมือจากชุมชนเท่าใดนัก อาจเป็นเพราะเหตุผลด้านที่ตั้งของหอฯ ที่อยู่ในสถานศึกษา จึงดูเหมือนเป็นอุปสรรคเล็กๆ ที่ให้คนในชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วม
การมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถช่วยสนับสนุนการทำงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ในด้านใด	หอวัฒนธรรมนิทัศน์ให้ความคิดเห็นตรงกันว่า หากชุมชนเข้ามาสนับสนุนการทำงานของหอวัฒนธรรมจะง่ายขึ้น และเกิดความเข้มแข็ง หอวัฒนธรรมเป็นที่รู้จักต่อบุคคลภายนอกในไม่ช้า รายได้ก็จะกลับเข้ามาในชุมชน
ปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนคืออะไร	ปัจจัยที่เอื้อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม คือ เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ขอหอวัฒนธรรมนิทัศน์ เห็นคุณค่าในเชิงสังคมและวัฒนธรรม การสร้างโอกาสหรือเวทีในการแสดงออกของชุมชน และสุดท้ายคือผู้นำชุมชนที่เห็นความสำคัญของหอวัฒนธรรมนิทัศน์
หอวัฒนธรรมนิทัศน์ที่ท่านดูแลนั้น ประสบความสำเร็จในด้านใดบ้าง เพราะปัจจัยอะไร	ส่วนใหญ่คิดว่าหอวัฒนธรรมนิทัศน์ค่อนข้างประสบความสำเร็จ ในด้านการให้ความรู้แก่ผู้เข้าชม การรื้อฟื้นอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยการจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่อง มีเพียงหอวัฒนธรรมจังหวัดแพร่เท่านั้นที่คิดว่าประสบความสำเร็จด้านรายได้จากบัตรเข้าชม ที่สามารถนำรายได้เข้ามาใช้จ่ายในในการบริหารจัดการในหอวัฒนธรรมนิทัศน์ได้

ประเด็น	สิ่งที่พบ
หอวัฒนธรรมนิทัศน์ที่ท่านดูแลนั้น ยังมีส่วนไหนที่ต้องปรับปรุงบ้าง เพราะปัจจัยอะไร	1. อาคารสถานที่ ที่คับแคบไม่เพียงพอกับการจัดแสดงศิลปวัตถุ บางแห่งเป็นอาคารเก่าที่ถูกปรับเปลี่ยนการใช้งานจึงอยู่ในสภาพที่ไม่ค่อยไม่สมบูรณ์มากนัก 2. บุคลากร ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานบริหารจัดการหอวัฒนธรรมนิทัศน์ ทั้งด้านความรู้เชิงวิชาการ และการนำชม
ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการทำงานคืออะไร	เกือบทุกแห่งมีปัญหาด้านงบประมาณที่ไม่เพียงพอ และยังมีข้อจำกัดในการใช้งบที่ได้รับการสนับสนุนจาก สวช. ด้วย ปัญหาอื่นๆ ที่พบเช่น - โครงสร้างการบริหารงานที่ขาดความคล่องตัว หากเป็นหอวัฒนธรรมนิทัศน์ที่อยู่ภายใต้โครงสร้างของสถานศึกษา - บุคลากรขาดความเข้าใจในงาน - การเมืองท้องถิ่น - การสนับสนุนอย่างจริงจังจากหน่วยงานส่วนกลาง -ความต่อเนื่องในการสนับสนุนของภาคีพันธมิตร
วิธีแก้ปัญหา	สำหรับวิธีการแก้ปัญหา หอวัฒนรรมนิทัศน์แต่ละแห่งประสบปัญหาแตกต่างกันจึงมีวิธีการที่แก้ปัญหาที่หลากหลายกันออกไป อาทิ - พยายามที่จะต้องทำให้หอวัฒนธรรมฯ เป็นที่รู้จักของสังคมเพื่อหวังที่จะได้รับการสนับสนุนจากพันธมิตรใหม่ๆ - บางแห่งคิดว่าต้องช่วยเหลือตัวเองให้ได้ เพราะไม่มีใครจะสามารถช่วยเหลือเราได้ - พยายามของบประมาณสนับสนุนจากผู้ว่า CEO
แนวทางในการพัฒนาหอวัฒนธรรมนิทัศน์ของท่านในอนาคตคืออะไร	แนวทางในการพัฒนาหอวัฒนธรรมนิทัศน์ อาจแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ 1. การพัฒนาให้เป็นหอวัฒนธรรมนิทัศน์เฉพาะทาง โดยนำเสนอศิลปวัฒนธรรมด้านใดด้านหนึ่ง อาทิ ทำเป็นห้องสมุดล้านนา ศูนย์วัฒนธรรมล้านนา ศูนย์การเรียนดนตรีไทย เป็นต้น 2. การพัฒนาให้เป็นหอวัฒนธรรมนิทัศน์ คือการพัฒนาให้มีความหลากหลายในเนื้อหาที่เรียนรู้ทั้งด้าน ภาษา ศาสนา ภูมิปัญญา ชาติพันธุ์ การให้บริการแกนักท่องเที่ยว เช่น ร้านค้า OTOP สปา เป็นต้น

ประเด็น	สิ่งที่พบ
หน่วยงานใดที่จะช่วยท่านได้มากที่สุดในการพัฒนาหอวัฒนธรรมนิทัศน์ของท่าน	ส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญกับการสนับสนุนจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ที่น่าจะเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนให้มากขึ้น นอกจากนั้นหน่วยงานส่วนกลาง เช่น สวช. กรมศิลปากร กรมทรัพยากรธรณี ก็น่าจะเข้ามาช่วยเหลือทางวิชาการได้มากขึ้น บางแห่งยังคาดหวังไปถึงองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร อย่างมูลนิธิหรือสมาคม ก็น่าจะเข้ามาช่วยสนับสนุนได้อีกทางหนึ่ง

4.1.3 ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน

จากการสำรวจสถานภาพแหล่งเรียนรู้เพื่อกำหนดแนวทางพัฒนาแหล่งเรียนรู้และเครือข่ายทางวัฒนธรรมของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน) ระหว่างวันที่ 1 สิงหาคม 2549 ถึง 25 เมษายน 2550ได้จำนวนแบบสอบถามกลับมาทั้งสิ้น 336 ชุด ได้ผลการสำรวจดังต่อไปนี้

ก) <u>ด้านลักษณะทั่วไปของการเป็นแหล่งเรียนรู้</u>

ระยะเวลาในการดำเนินงานของศูนย์บูรณาการฯ พบว่า ส่วนใหญ่จัดตั้งมาแล้ว 2-3 ปี (41.7%) รองลงมา 1-2 ปี (25.6%) และ ไม่เกิน 1 ปี (16.7%) ตามลำดับ

<u>แผนภูมิ 4.13 ระยะเวลาในการดำเนินงานของศูนย์บูรณาการฯ</u>

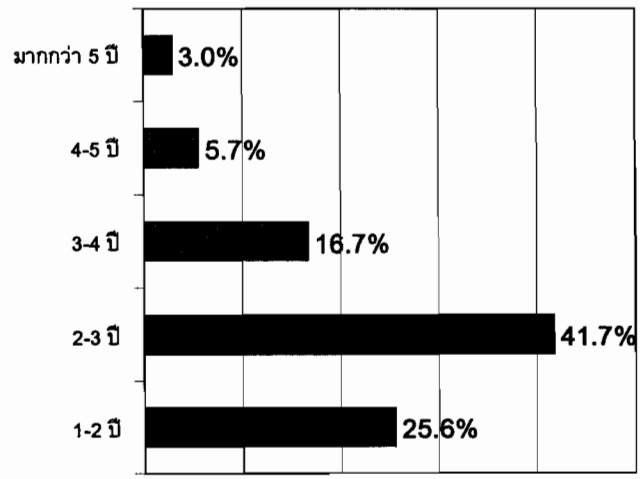

จุดเด่นของศูนย์บูรณาการฯ เหล่านี้ คือ ในการดำเนินงานได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี (46.1%) รองลงมาคือ เนื้อหาที่จัดแสดงเป็นเรื่องราวที่น่าสนใจในท้องถิ่น (37.5%) และคณะทำงานมีความรู้ความสามารถ มีใจรักในงานและมีความเอื้อเฟื้อที่จะถ่ายทอด (33.0%)

แผนภูมิ 4.14 จุดเด่นของศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน

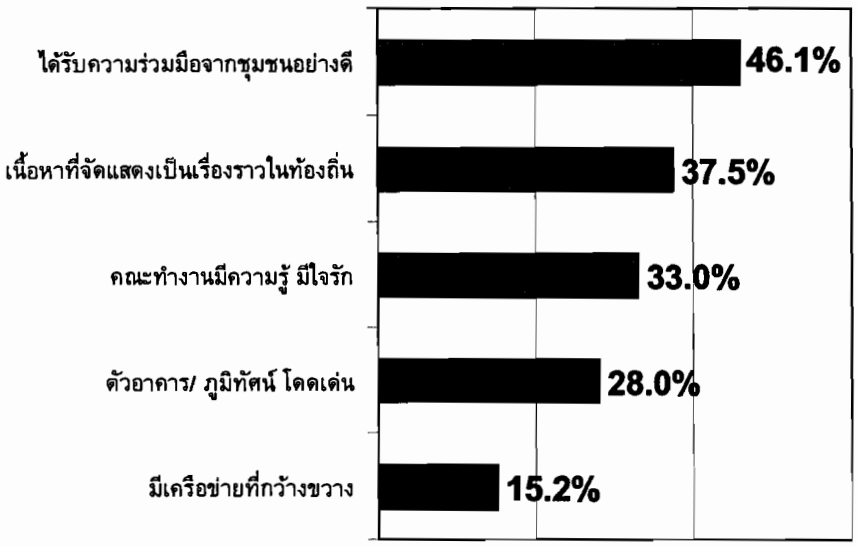

ลักษณะของการเป็นแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของศูนย์บูรณาการฯ ที่มีความสำคัญมากที่สุด อันดับ 1 เป็นสถานที่เก็บรักษา อนุรักษ์และเผยแพร่เรื่องราว ภูมิปัญญาของท้องถิ่น (Mean = 3.211) อันดับ 2 เป็นสถานที่ศึกษาหาความรู้สำหรับ นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป (Mean = 2.667) อันดับ 3 เป็นที่ปลูกฝังคนในชุมชนให้เกิดความรัก และความภาคภูมิใจในท้องถิ่น (Mean = 2.574)

ตาราง 4.13 ลักษณะของการเป็นแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของศูนย์บูรณาการฯ

ลักษณะ	Mean	อันดับ
เป็นแหล่งเก็บรักษา อนุรักษ์และเผยแพร่เรื่องราว และภูมิปัญญาของท้องถิ่น	3.211	อันดับ 1
เป็นสถานที่ศึกษาหาความรู้ สำหรับนักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป	2.667	อันดับ 2
เป็นที่ปลูกฝังคนในชุมชนให้เกิดความรัก และความภาคภูมิใจในท้องถิ่น	2.574	อันดับ 3
เป็นลานกิจกรรม: เป็นเวทีจัดกิจกรรมในเทศบาล หรือวันสำคัญของชุมชน	1.810	อันดับ 4
เป็นแหล่งบริการวิชาการด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่หน่วยงานอื่นในจังหวัด	1.610	อันดับ 5
เป็นห้องเรียนบางวิชาของนักเรียน นักศึกษา เช่น วิชาดนตรีไทย ศิลปะต่างๆ	1.208	อันดับ 6

ความสำเร็จในการบริหารจัดการของศูนย์บูรณาการฯ พบว่า การบริหารจัดการส่วนใหญ่ยังต้องปรับปรุงหรือยังไม่มีทีท่าว่าจะสำเร็จ โดยเรื่องที่ต้องปรับปรุงมากที่สุด คือ การเป็นศูนย์สารสนเทศและห้องสมุดชุมชน (44.7%) และการเป็นพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านและหอศิลป์ (43.5%) การจัดตั้งคลังสมอง (39.0%) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตาราง 4.14 ความสำเร็จในการบริหารจัดการของศูนย์บูรณาการฯ

องค์ประกอบ	สำเร็จดีมาก	สำเร็จดี	ปานกลาง	ยังต้องปรับปรุง	ยังไม่มีทีท่าว่าจะสำเร็จ
การจัดตั้งคลังสมอง	13 (3.9%)	70 (20.8%)	115 (34.2%)	86 (25.6%)	45 (13.4%)
การตั้งกลุ่มถ่ายทอดการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม	17 (5.1%)	79 (23.5%)	104 (31.0%)	86 (25.6%)	40 (11.9%)
การเป็นแหล่งพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนและประชาชนในท้องถิ่น	19 (5.7%)	78 (23.2%)	111 (33.0%)	84 (25.0%)	36 (10.7%)
เป็นลานดนตรี กีฬา การละเล่นพื้นฐานและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน	22 (6.5%)	70 (20.8%)	104 (31.0%)	84 (25.0%)	46 (13.7%)
การเป็นพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านและหอศิลป์	30 (8.9%)	82 (24.4%)	72 (21.4%)	87 (25.9%)	59 (17.6%)
การเป็นศูนย์สารสนเทศและห้องสมุดชุมชน	16 (4.8%)	70 (20.8%)	93 (27.7%)	102 (30.4%)	48 (14.3%)

ข) ด้านความพึงพอใจ ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงาน

ความพึงพอใจโดยภาพรวมต่อผลการดำเนินงานของศูนย์บูรณาการฯ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง (39.0%) และร้อยละ 25.6 มีความพึงพอใจ โดยส่วนใหญ่มีความเห็นว่างบประมาณไม่เพียงพอ (81.0%) เป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญที่สุดในการดำเนินงานของศูนย์บูรณาการฯ รองลงมา คือ นโยบายจากส่วนกลางขาดความต่อเนื่อง (81.3%) และวัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอต่อการทำงาน (60.1%)

แผนภูมิ 4.15 ความพึงพอใจโดยภาพรวมต่อผลการดำเนินงานของศูนย์บูรณาการฯ

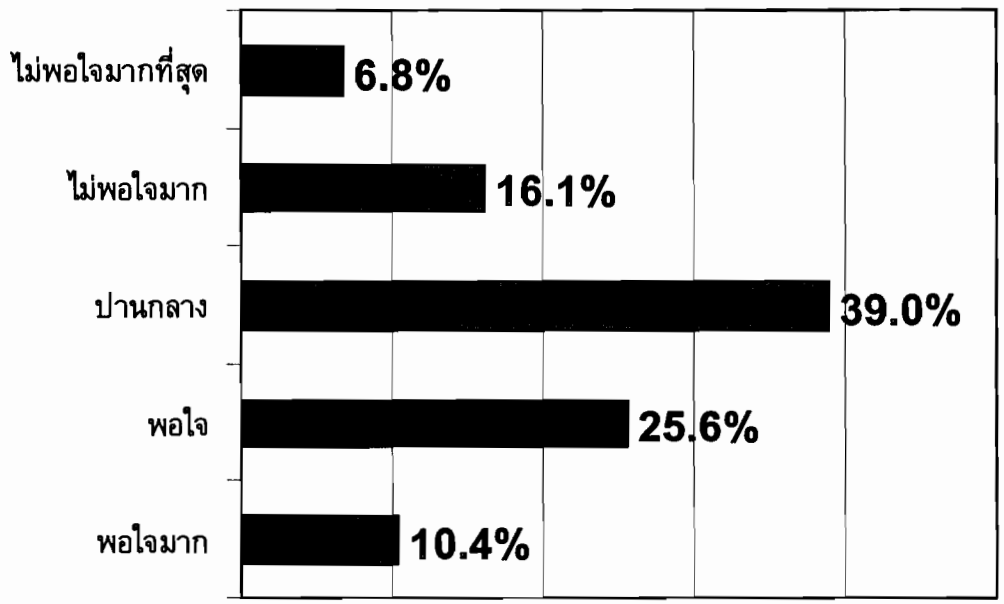

ตาราง 4.15 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์บูรณาการฯ

ปัญหาและอุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
งบประมาณไม่เพียงพอ	289	86.0%
นโยบายจากส่วนกลางขาดความต่อเนื่อง	273	81.3%
วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอต่อการทำงาน	202	60.1%
ไม่สามารถหาเครือข่ายจากหน่วยงาน องค์กรอื่นมาช่วยกันทำงานได้ โดยเฉพาะในเรื่ององค์ความรู้ งบประมาณ บุคลากร และการประชาสัมพันธ์	181	53.9%
บุคลากรน้อย ไม่มีเวลามาจัดการอย่างเต็มที่	179	53.3%
การประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง	116	34.5%
บุคลากรขาดทักษะ ความเข้าใจในงานที่ทำ	115	34.2%
ขาดการมีส่วนร่วมจากชุมชน	79	23.5%
อื่นๆ ศูนย์ฯ อยู่ในขั้นของการจัดตั้งแล้วเสร็จ แต่ยังไม่ดำเนินการให้เป็นแหล่งเรียนรู้แต่อย่างใด	14	4.2%
สถานที่ยังไม่เป็นเอกเทศในการดำเนินงาน	6	1.8%

ส่วนแนวทางที่ใช้แก้ปัญหานั้น ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ควรกระตุ้นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนเห็นความสำคัญ ให้การสนับสนุน และเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน (82.7%) รองลงมาคือ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดควรให้ความสนใจ ติดตามดูแลให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด (61.3%) และเร่งให้เกิดการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานศูนย์บูรณาการฯ (57.4%) ตามลำดับ

ตาราง 4.16 แนวทางที่ใช้ในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของศูนย์บูรณาการฯ

แนวทาง	จำนวน	ร้อยละ
กระตุ้นให้ชุมชนท้องถิ่นเห็นคุณค่าและเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน	278	82.7%
กระตุ้นให้ภาคองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุน	278	82.7%
สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสนใจและติดตามดูแล ให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด	206	61.3%
เร่งให้เกิดการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานของศูนย์บูรณาการฯ	193	57.4%
เร่งสร้างเครือข่ายการทำงานกับองค์กรอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อช่วยเหลือในการดำเนินงาน	178	53.0%
อื่นๆ ควรมีงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่องและเพียงพอ	15	3.9%
กระทรวงวัฒนธรรมควรดำเนินการ และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง	9	2.7%
ควรจัดเจ้าหน้าที่ไปดูแลประจำ และคอยประสานงานต่างๆ	7	2.1%
ยุบ ไม่ดำเนินการต่อ	3	0.9%
ก่อนจัดตั้งศูนย์ฯ ควรสร้างความตระหนักถึงคุณค่าก่อนสร้างวัตถุ	2	0.6%

ค) ด้านเครือข่ายการทำงานเชิงวัฒนธรรม

องค์กรหรือเครือข่ายในท้องถิ่นที่ให้ความร่วมมือในการระดมความคิด งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ กำลังคนหรือร่วมจัดกิจกรรมเพื่อถ่ายทอดและเผยแพร่วัฒนธรรมของศูนย์บูรณาการฯ นั้น ประกอบไปด้วย

1. ภาครัฐ (88.7%) โดยมีสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (61.3%) เข้าร่วมมากที่สุด รองลงมาคือ สภาวัฒนธรรม (56.0%) และสถาบันการศึกษา (33.6%) ตามลำดับ

2. องค์กรชุมชน (81.3%) โดยมีผู้นำชุมชน (64.6%) เข้าร่วมมากที่สุด รองลงมาคือ คณะกรรมการหมู่บ้าน (47.0%) และองค์กรประชาชนในตำบลและหมู่บ้าน (40.8%) ตามลำดับ
3. องค์กรสาธารณประโยชน์ (61.0%) โดยมีองค์กรศาสนา (41.4%) เข้าร่วมมากที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มอาสาสมัคร (25.9%) และองค์กรอาชีพ (14.9%) ตามลำดับ
4. ภาคเอกชน (39.9%) โดยมีห้างร้าน (23.8%) บริษัท (12.2%) และ สหกรณ์ (11.0%) เข้าร่วมด้วย

บุคคลที่อยากให้เข้าร่วมดำเนินงานในศูนย์บูรณาการฯ มากที่สุด คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (48.6%) รองลงมาคือ ผู้นำภาครัฐ (45.2%) ผู้นำท้องถิ่น (42.0%) ครูอาจารย์ (39.3%) และเยาวชน (38.1%) ตามลำดับ

ตาราง 4.17 องค์กรหรือเครือข่ายในท้องถิ่นที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานกับศูนย์บูรณาการฯ

องค์กร / เครือข่าย	frequency	Percent
ภาครัฐ	**298**	**88.7%**
สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด	206	61.3%
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	206	61.3%
สภาวัฒนธรรม	188	56.0%
สถาบันการศึกษา	113	33.6%
รัฐวิสาหกิจต่างๆ	25	7.4%
อื่นๆ เช่น ผู้ว่าCEO , นายอำเภอ, วัด, เทศบาล, รัฐบาล, สวช., สำนักพระพุทธศาสนา, หน่วยงานราชการในพื้นที่		
องค์กรชุมชน	**273**	**81.3%**
ผู้นำชุมชน	217	64.6%
คณะกรรมการหมู่บ้าน	158	47.0%
องค์กรประชาชนในตำบลและหมู่บ้าน	137	40.8%
กลุ่มสาธารณสุขมูลฐาน	64	19.0%
กลุ่มอนุรักษ์พัฒนา	34	10.1%
กลุ่มพิทักษ์สิทธิประโยชน์	10	3.0%
อื่นๆ เช่น กรรมการสภาวัฒนธรรม, กลุ่ม อปพร.ตำบล		
องค์กรสาธารณประโยชน์	**205**	**61.0%**
องค์กรศาสนา	139	41.4%
กลุ่มอาสาสมัคร	87	25.9%

องค์กร / เครือข่าย	frequency	Percent
องค์กรอาชีพ	50	14.9%
สมาคม มูลนิธิ องค์กรการกุศล	46	13.7%
สื่อมวลชน	44	13.1%
สโมสร ชมรม	28	8.3%
อื่นๆ เช่น ชมรมผู้สูงอายุ		
ภาคเอกชน	**132**	**39.3%**
ห้างร้าน	80	23.8%
บริษัท	41	12.2%
สหกรณ์	37	11.0%
ชมรมนักธุรกิจ	34	10.1%
ธนาคาร	28	8.3%
หอการค้า	15	4.5%
โรงแรม	11	3.3%
ศูนย์การค้า	7	2.1%
อื่นๆ เช่น กลุ่มอาชีพชุมชน		

แผนภูมิ 4.16 บุคคลที่อยากให้เข้าร่วมดำเนินงานในศูนย์บูรณาการฯ

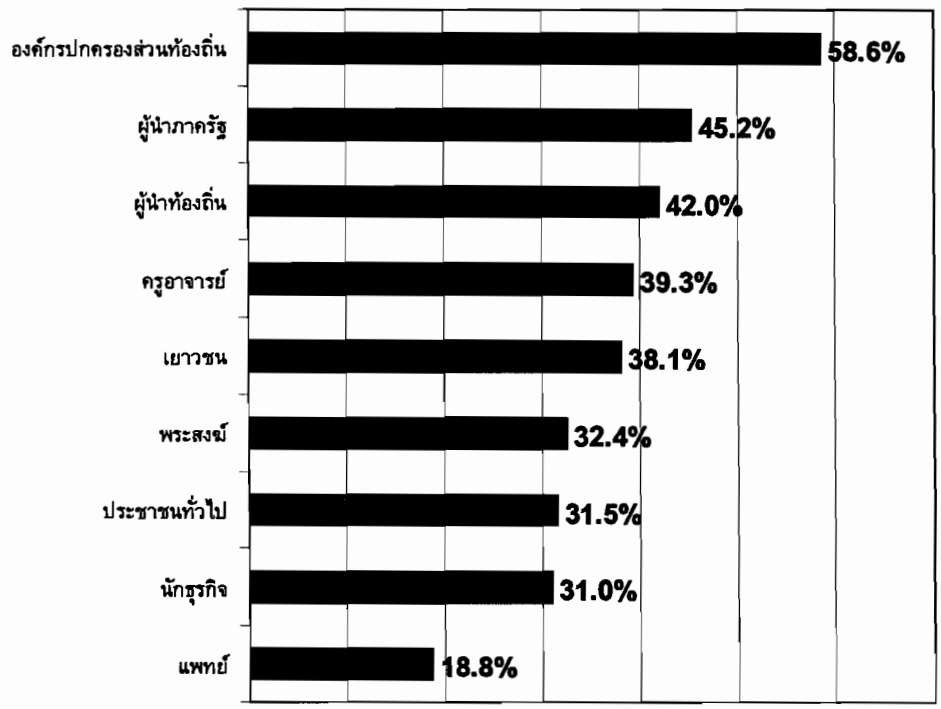

ง) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

ปัจจุบันคนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับศูนย์บูรณาการฯ ในลักษณะของการมาร่วมจัดกิจกรรมต่างๆ (59.5%) รองลงมาคือ การเข้ามาช่วยดูแลรักษา (47.6%) และ การแสดงความคิดเห็นเพื่อพัฒนาให้ดีขึ้น (42.3%)ตามลำดับ

ตาราง 4.18 การมีส่วนร่วมของชุมชนกับศูนย์บูรณาการฯ

การเข้ามามีส่วนร่วม	จำนวน	ร้อยละ
มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ	200	59.5%
มีส่วนร่วมในการดูแลรักษา	160	47.6%
มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเพื่อพัฒนาให้ดีขึ้น	142	42.3%
มีส่วนร่วมในการเข้าชม	134	39.9%
มีส่วนร่วมในการบริจาคของจัดแสดง	127	37.8%
มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายร่วมกัน	73	21.7%
มีส่วนร่วมในการบริจาคเงิน	61	18.2%
มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ประเมินผล	50	14.9%

จ) ด้านปัจจัยแห่งความสำเร็จและแนวทางการพัฒนา

สิ่งที่คิดว่าเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จอย่างยั่งยืนในการดำเนินการด้านศูนย์บูรณาการฯ ที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ นโยบายจากส่วนกลาง (กระทรวงวัฒนธรรม/สวช.) มีความต่อเนื่อง (55.7%) รองลงมา คือ ภาคองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นๆ ให้ความสนับสนุนและให้ความร่วมมือด้านงบประมาณ (49.7%) และชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ (47.3%)

ตาราง 4.19 ปัจจัยแห่งความสำเร็จอย่างยั่งยืนในการดำเนินการด้านศูนย์บูรณาการฯ

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ	จำนวน	ร้อยละ
นโยบายจากส่วนกลาง (กระทรวงวัฒนธรรม/ สวช.) มีความต่อเนื่อง	187	55.7%
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรอื่นๆ ให้ความสนับสนุนและให้ความร่วมมือด้านงบประมาณ	167	49.7%
ชุมชนและหน่วยงาน/องค์กรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ	159	47.3%
คนในชุมชนมีความรัก ศรัทธาอยากแสดงออกถึงวัฒนธรรมของตน	134	39.9%
การมีเครือข่ายหรือภาคีพันธมิตรในการทำงานที่กว้างขวาง	84	25.0%
อื่นๆ การเอาใจใส่ดูแลและการบำรุงขวัญจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ	1	0.3%
การดำเนินงานควรมาจากความคิดของชุมชนไม่ใช่กำหนดจากส่วนกลาง	1	0.3%
จัดอบรมผู้บริหารระดับจังหวัดเพื่อให้เข้าใจในบทบาทและหน้าที่	1	0.3%
ต้องมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งประกอบกับชุมชนร่วมมือกัน	1	0.3%
มีผู้รับผิดชอบดูแลโครงการ	1	0.3%

ฉ) **<u>การถอดบทเรียนเชิงคุณภาพของแหล่งเรียนรู้ “ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน”: สถานภาพ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนา</u>**

การศึกษาเชิงคุณภาพในข้อนี้ต้องการค้นหาข้อมูลในเชิงลึกในประเด็นหลักเรื่องการบริหารจัดการ การทำงานร่วมกับเครือข่ายพันธมิตร การจัดการการเรียนรู้ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน รวมถึงแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในอนาคต

ประเด็น	สิ่งที่พบ
วัตถุประสงค์และเป้าหมายของศูนย์บูรณาการฯ	เป็นศูนย์สาธิตและเป็นข้อมูลของหมู่บ้าน, แหล่งที่ถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่น, พัฒนาต้นทุนทางสังคมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน, เพิ่มคุณค่าทางสังคม จิตใจและมูลค่าเพิ่มผลผลิตในชุมชน, เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
ลักษณะกิจกรรมของศูนย์บูรณาการมีอะไรบ้าง	ภูมิปัญญาชาวบ้านถ่ายทอดความรู้ ทอผ้า, สีซะล้อ, ดีดปิน, นวดแผนโบราณ, การแกะสลัก (ฝ่ายถ่ายทอดความรู้วัฒนธรรม) ออกกำลังกาย รำไม้พลอง, รำโยคะ สอนภาษาอังกฤษ กีฬาพื้นบ้าน (ฝ่ายกีฬาและการละเล่นพื้นบ้าน)
งบประมาณที่ได้รับมาจากไหน	ท้องถิ่น (ชาวบ้านช่วยบริจาค), โรงเรียน องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ➔ สร้างอาคาร
สวช. ช่วยเหลืองานของศูนย์บูรณาการฯอย่างไร	ให้ความรู้, สร้างจุดเชื่อมต่อ, ให้งบประมาณในช่วงแรก (หลังจากนั้นของทาง อบต.)
พอใจกับบทบาทของ สวช. หรือไม่ เพราะอะไร	ไม่มีงบให้ จะมีก็จะเป็นช่วงแรกๆ ที่ก่อตั้ง หลังจากนั้นก็ปล่อยให้ศูนย์ฯ อยู่คนเดียว ต้องการให้กระทรวงวัฒนธรรมมาช่วยดูแล มาติดตามผล ให้กำลังใจ ให้งบลงมาบ้าง ไม่ใช่ให้เป็นหน้าที่ของ อบต. อย่างเดียว
เคยทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดหรือไม่ ถ้าไม่เคยเพราะอะไร	ศูนย์ฯ มีความเข้มแข็งและมีพลัง ก็เนื่องมาจากการสนับสนุนของสภาวัฒนธรรมอำเภอ และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ศูนย์ฯการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมตามที่สภาวัฒนธรรมขอความร่วมมือมา
ภาครัฐ (ไม่รวม สวช.) เคยร่วมงาน ช่วยเหลือ หรือมีบทบาทกับศูนย์บูรณาการฯ อย่างไร	สำนักงานพัฒนาชุมชน และสำนักงานเกษตร ➔ ปรับปรุงภูมิทัศน์ สร้างศูนย์ OTOP (ส่วนใหญ่เป็นงานในเชิงมิติทางเศรษฐกิจ)

ประเด็น	สิ่งที่พบ
ภาคองค์กรบริหารจัดการส่วนท้องถิ่นเคยร่วมงาน ช่วยเหลือ หรือมีบทบาทกับศูนย์บูรณาการฯ อย่างไร	อบต. มีส่วนช่วยอย่างมากในเรื่องงบประมาณ พอมีเงินก็มีกำลังใจในการทำงานมากขึ้น และประธานศูนย์เห็นความสำคัญ ก็จะบอกต่อไปที่ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งผู้ใหญ่บ้านก็ให้ความสำคัญ
ภาคธุรกิจเอกชนเคยร่วมงาน ช่วยเหลือ หรือมีบทบาทกับศูนย์บูรณาการฯ อย่างไร	ไม่ชัดเจน
ภาควิชาการ (โรงเรียน มหาวิทยาลัย) เคยร่วมงาน ช่วยเหลือ หรือมีบทบาทกับศูนย์บูรณาการฯ อย่างไร	มหาวิทยาลัยยังไม่เข้ามาร่วมเท่าที่ควร แต่ในระดับโรงเรียนให้ความร่วมมือดีมาก
พอใจกับบทบาทพันธมิตรทั้ง 5 ข้างต้นหรือไม่ เพราะอะไร	พอใจ แต่ต้องมีการประสานระหว่างหน่วยงานเบญจภาคีให้มากขึ้น
ปัญหาในการทำงานกับพันธมิตรทั้ง 5 ข้างต้นคืออะไร มีวิธีแก้ไขหรือไม่	จัดให้เกิดการประสานงานกัน พูดคุยกัน อาจเป็นเวทีเฉพาะเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่น
ท่านมีเครือข่ายอื่นนอกเหนือจากพันธมิตรทั้ง 5 หรือไม่	ไม่มี
ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมกับงานของศูนย์บูรณาการฯ ในระดับใด	ชุมชนเข้มแข็งเป็นปัจจัยต่อความสำเร็จของการดำเนินงานของศูนย์โดยตรง
การมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถช่วยสนับสนุนการทำงานของศูนย์บูรณาการฯ ในด้านใด	การช่วยประชาสัมพันธ์
ปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนคืออะไร	การสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของในวัฒนธรรมท้องถิ่นตัวเอง

ประเด็น	สิ่งที่พบ
ศูนย์บูรณาการฯ ที่ท่านดูแลนั้นประสบความสำเร็จในด้านใดบ้าง เพราะปัจจัยอะไร	การสร้างความตื่นตัวในชุมชน ชาวบ้านรู้ถึงองค์ความรู้ของชุมชน ทำให้เกิดความร่วมมือและความตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมของท้องถิ่นตัวเอง
ศูนย์บูรณาการฯ ที่ท่านดูแลนั้นยังมีส่วนไหนที่ต้องปรับปรุงบ้าง เพราะปัจจัยอะไร	การสร้างจริยธรรมของเด็กและเยาวชนในชุมชน ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลา การสร้างความเข้าใจว่าศูนย์บูรณาการฯ ไม่ใช่แค่ตัวอาคารสถานที่ แต่เป็นวัฒนธรรมของทั้งท้องถิ่นที่ทุกคนต้องช่วยดูแล
ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการทำงานคืออะไร	โครงการ/กิจกรรมต่างๆ ไม่ต่อเนื่อง การสร้างความเข้าใจให้กับชุมชนเรื่องบทบาทหน้าที่ของศูนย์บูรณาการฯ ไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกระทรวงวัฒนธรรม การสืบทอดครูภูมิปัญญา การเข้ามาของ “งบประมาณ” ทำให้การพัฒนาเป็นไปในรูปแบบเดียวกันทั้งประเทศ เช่นการเทคอนกรีตทำถนน การขุดลอกคลอง การทำลายสภาพภูมิทัศน์เดิม
วิธีแก้ปัญหา	สร้างความเข้มแข็งของชุมชน มีกรรมการศูนย์ฯ ที่มีความเข้มแข็ง ผู้นำชมชนมีความเป็นผู้นำและมีความเข้าใจเรื่องการบริหารงานวัฒนธรรม
แนวทางในการพัฒนาศูนย์บูรณาการฯ ของท่านในอนาคตคืออะไร	เน้นแนวทางการตลาดมากขึ้น (มิติเศรษฐกิจ) สร้าง “กฎบัญญัติ” ของหมู่บ้าน ในการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นเอาไว้
หน่วยงานใดที่จะช่วยท่านได้มากที่สุดในการพัฒนาศูนย์บูรณาการฯ ของท่าน	มหาวิทยาลัยเพื่อเชื่อมโยงเรื่องวิสาหกิจชุมชน อยากให้ทุกฝ่ายประสานงานกัน

4.1.4 บ้านศิลปิน: สถานภาพ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนา

การสำรวจสถานภาพของบ้านศิลปินทั้ง 6 แห่ง ทั่วประเทศนั้น ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (indepth interview) เนื่องจากมีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายมากกว่า โดยการศึกษาต้องการค้นหาข้อมูลในเชิงลึกในประเด็นหลักเรื่องการบริหารจัดการ การทำงานร่วมกับเครือข่ายพันธมิตร การจัดการการเรียนรู้ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน รวมถึงแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในอนาคต

ประเด็น	สิ่งที่พบ
วัตถุประสงค์และเป้าหมายของบ้านศิลปิน	จัดทำเป็นแหล่งรวบรวม และแสดงผลงาน หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับศิลปินผู้นั้น จัดทำเป็นแหล่งเรียนรู้ สอน สาธิต วิธีการสร้างผลงานที่มีคุณภาพ
ประเภทของผู้เข้าชมคือใคร	นักเรียน นิสิต นักศึกษา
จำนวนผู้เข้าชม	ไม่ได้มีผู้เข้าชมทุกวัน เพราะไม่ได้จัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยว หรือ แหล่งเรียนรู้ในรูปแบบพิพิธภัณฑ์
มีการเก็บค่าเข้าชมหรือไม่	ส่วนใหญ่ไม่มีการเก็บค่าเข้าชม มีเพียงแห่งเดียวที่เก็บค่าเข้าชมกรณีที่มาเป็นหมู่คณะ (คนละ 25 บาท) คือบ้านศิลปินครูอินสนธ์
รายได้ของบ้านศิลปินมาจากอะไร	จากการเก็บค่าเข้าชม จากรายได้ส่วนตัวของศิลปิน จากมูลนิธิของบ้านศิลปิน จากการขายสินค้าที่ทางบ้านศิลปินจัดทำขึ้น
มีวิทยากรพาชมหรือไม่ มีกระบวนการฝึกวิทยากรหรือไม่และฝึกอย่างไร	บ้านศิลปินส่วนใหญ่ไม่มีวิทยากรประจำ แต่ถ้ามาเป็นหมู่คณะก็จะมีศิลปิน หรือ ทายาทศิลปินมาเป็นวิทยากรให้ แต่ต้องมีการแจ้งล่วงหน้าก่อน มีเพียงแห่งเดียวที่มีวิทยากรประจำเฉพาะวันหยุด คือ บ้าน มรว.คึกฤทธิ์
แนวทางการประชาสัมพันธ์	บ้านอรรถโฆษิต ไม่มีการประชาสัมพันธ์ มีการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบแผ่นพับ โบชัวร์ และในนสพ. / นิตยสารที่เข้ามาทำสารคดีบ้านศิลปิน

ประเด็น	สิ่งที่พบ
การจัดเก็บและลงทะเบียนสิ่งของ	ไม่มี
มีการประเมินความพึงพอใจผู้เข้าชมหรือไม่	ส่วนใหญ่ไม่มีการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าชม แต่จะมีให้เซ็นสมุดเยี่ยมชมที่ทางบ้านศิลปินจัดทำไว้
สวช. ช่วยเหลืองานของบ้านศิลปินอย่างไร	สนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น พิธีการไหว้ครู หรือเคยได้รับเงินเดือนของศิลปิน แต่หลังจากที่ศิลปินเสียไปก็ไม่ได้รับการสนับสนุนแต่อย่างใด (บ้านป้าแสงดา) แต่ที่เห็นเป็นรูปธรรมที่สุดคือทาง สวช. สนับสนุนการจัดงานเปิดบ้านศิลปิน
พอใจกับบทบาทของ สวช. หรือไม่ เพราะอะไร	พอใจ เพราะ สวช. ช่วยดูแลและสนับสนุนเรื่อง การจัดกิจกรรมได้เยอะ แต่อยากให้สนับสนุนเพิ่มเติมในส่วนของการประชาสัมพันธ์และงบประมาณ
เคยทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดหรือไม่ ถ้าไม่เคยเพราะอะไร	เคยทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรม อาทิ การได้รับเชิญให้ไปประชุม และเป็นประธานในการคัดเลือกศิลปินดีเด่นของจังหวัด (บ้านอรรถโฆษิต) เชิญสภาฯมาร่วมงานที่บ้านศิลปินจัดขึ้น เช่น งานรำลึกถึงคุณแม่ (บ้านป้าแสงดา) ไม่เคยทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรม ส่วนใหญ่จะเป็นการทำงานกับ อบต. มากกว่า (บ้านครูอินสนธ์)
ภาครัฐเคยร่วมงาน ช่วยเหลือหรือมีบทบาทกับบ้านศิลปินอย่างไร	เคยทำงานร่วมกับ สนง.วัฒนธรรมจังหวัด โดยเขามักจะเข้ามาประสานกับเราในแง่ของการมาขอใช้พื้นที่เพื่อจัดกิจกรรมต่างๆ และพิพิธภัณฑ์ลำพูน ก็จะมีการประสานเข้ามาให้นำผลงานไปร่วมจัดแสดงที่พิพิธภัณฑ์ (บ้านครูอินสนธ์)
ภาคองค์กรบริหารจัดการส่วนท้องถิ่นเคยร่วมงาน ช่วยเหลือหรือมีบทบาทกับบ้านศิลปินอย่างไร	อบต. มีส่วนช่วยพัฒนาแหล่งเรียนรู้ได้ดีมาก อีกทั้งยังมีส่วนช่วยเหลือในด้านการจัดสรรงบประมาณมาช่วยจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมเข้าค่ายอบรมเยาวชน (บ้านครูอินสนธ์)
ภาคธุรกิจเอกชนเคยร่วมงาน ช่วยเหลือ หรือมีบทบาทกับบ้านศิลปินอย่างไร	เห็นชัดในกรณีของบ้าน ม.ร.ว.ดึกฤทธิ์ ที่มีเครือข่ายกับภาคธุรกิจเอกชนมาก เช่นการมาเช่าสถานที่เพื่อจัดกิจกรรม

ประเด็น	สิ่งที่พบ
ภาควิชาการ (โรงเรียน มหาวิทยาลัย) เคยร่วมงาน ช่วยเหลือ หรือมีบทบาทกับ บ้านศิลปินอย่างไร	- เชิญศิลปินไปเป็นวิทยากรที่มหาวิทยาลัยราชภัฏ
พอใจกับบทบาทพันธมิตรทั้ง 5 ข้างต้นหรือไม่ เพราะอะไร	ภาคีพันธมิตรไม่ได้เข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนบ้านศิลปินแต่อย่างใด ประกอบกับศิลปินก็ไม่ได้ต้องการการสนับสนุนแต่อย่างใด
ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมกับงานบ้านศิลปินในระดับใด	เป็นความสัมพันธ์ในลักษณะที่ชุมชน หรือ ประชาชนเป็นผู้ว่าจ้างศิลปินไปแสดงตามงานต่างๆ (บ้านอรรถโมษิต) เชิญชุมชนเข้ามาร่วมงานที่ทางบ้านศิลปินจัดทำขึ้น เช่น โครงการจักรยานธรรมะ
การมีส่วนร่วมของชุมชน สามารถช่วยสนับสนุนการทำงานของบ้านศิลปิน ในด้านใด	ชุมชนไม่ได้เข้ามาสนับสนุนงานของบ้านศิลปิน และทางบ้านศิลปินก็ไม่ได้มีการดำเนินกิจกรรมใดๆ ที่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าร่วม(บ้านอรรถโมษิต)
ปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนคืออะไร	เป็นการประชาสัมพันธ์ผลงานของชุมชนให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง
บ้านศิลปินที่ท่านดูแลนั้น ประสบความสำเร็จในด้านใดบ้าง เพราะปัจจัยอะไร	การเป็นแหล่งถ่ายทอดความรู้ทางด้านศิลปะการแสดงหนังตะลุง และปัจจัยที่เป็นตัวสนับสนุน คือ ศิลปินเป็นผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญทางด้านหนังตะลุงอย่างถ่องแท้ การผลิตผลงานที่มีคุณภาพ เป็นที่น่าประทับใจของผู้ใช้ สถานที่กว้างขวางร่มรื่น เย็นสบาย และงานศิลปะที่จัดแสดงไว้ในสวน มีรูปแบบที่แปลกตา สามารถดึงดูดความสนใจของผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชมได้เป็นอย่างดี ผลงานของศิลปินที่มีแรงบันดาลใจมาจากเรื่องราวธรรมะ คติสอนใจต่าง และมีการบรรยายความหมายไว้ใต้ผลงาน เพื่อให้ผู้ชมเข้าใจมากยิ่งขึ้น
บ้านศิลปินที่ท่านดูแลนั้น ยังมีส่วนไหนที่ต้องปรับปรุงบ้าง เพราะปัจจัยอะไร	ด้านอาคารสถานที่และด้านบุคลากร

ประเด็น	สิ่งที่พบ
ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการทำงานคืออะไร	ด้านอาคารสถานที่ ไม่ได้แบ่งเป็นสัดส่วนแยกออกจากบ้านศิลปินให้ชัดเจน และไม่มีงบประมาณในการดูแลบำรุงรักษา สถานที่, ด้านการประชาสัมพันธ์ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น, ด้านบุคลากร ไม่มีเจ้าหน้าที่ประจำมาดูแล, ด้านเศรษฐกิจที่ถดถอยในช่วงนี้ ส่งผลให้รายได้จากการขายผลงานลดลง
วิธีแก้ปัญหา	คำกล่าวจากบ้านป้าแสงดา ที่กล่าวว่า "ดำเนินตามพระราชดำริของในหลวง เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ทำเท่าที่เราทำได้ เท่าไหร่ก็เท่านั้น" น่าจะเป็นบทสรุปของวิธีแก้ปัญหาของบ้านศิลปินส่วนใหญ่
แนวทางในการพัฒนาบ้านศิลปินของท่านในอนาคตคืออะไร	ไม่มีแนวทางในการพัฒนาใดๆ (บ้านป้าแสงดา, บ้านอรรถโฆษิต), อยากจัดทำหลักสูตรเกี่ยวกับศิลปะ เพื่อมาเรียนรู้กับศิลปินโดยตรง
หน่วยงานใดที่จะช่วยท่านได้มากที่สุดในการพัฒนาบ้านศิลปินของท่าน	สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

4.1.5 หอไทยนิทัศน์และหออัครศิลปิน: สถานภาพ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนา

การสำรวจสถานภาพของหอไทยนิทัศน์และหออัครศิลปินนั้น ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (indepth interview) เนื่องจากมีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายมากกว่า โดยการศึกษาต้องการค้นหาข้อมูลในเชิงลึกในประเด็นหลักเรื่องการบริหารจัดการ การทำงานร่วมกับเครือข่ายพันธมิตร การจัดการการเรียนรู้ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน รวมถึงแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในอนาคต

ประเด็น	สิ่งที่พบ
วัตถุประสงค์และเป้าหมายของหอไทยนิทัศน์	เกิดจากนโยบายที่ต้องการส่งเสริมถ่ายทอดวัฒนธรรมไทย เพราะการเรียนการสอนด้านวัฒนธรรมไทยในโรงเรียนยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร หรือว่าแหล่งกลางที่เป็นที่ถ่ายทอดของวัฒนธรรมไทย ก็จะมีพวกพิพิธภัณฑ์และศูนย์วัฒนธรรมก็กระจายไม่ทั่วถึง มีไม่ทุกจังหวัดและการทำงานก็ไม่ประสบผลสำเร็จ ท่านจึงได้คิดตั้งหอไทยนิทัศน์นี้ขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาในการถ่ายทอดวัฒนธรรมไทย ซึ่งโครงการนี้ได้รับพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระเทพฯ มาตั้งแต่ต้น เนื่องจากพระองค์ท่านทรงเป็นองค์อุปถัมภ์มรดกวัฒนธรรมไทย นอกจากนั้นท่านยังสอนวิชาประวัติศาสตร์และอารยธรรมไทยด้วย นอกจากนั้นท่านก็ให้คณะกรรมการดำเนินงานของหอไทยนิทัศน์ซึ่งมีทั้งหมด 5 ชุด ให้เข้าเฝ้าเพื่อที่จะทราบว่าต้องดำเนินการอย่างไร หลังจากนั้นหอไทยนิทัศน์เริ่มก่อตั้งในปี 35 ในหัวข้อแรกคือหัวข้อคามเป็นมาของชนชาติไทย พอสร้างหัวข้อนี้เสร็จก็ได้เปิดในวันที่ 30 มีนาคม ปี 36 แล้วในวันปิดก็มีการจัดสัมมนาทางวิชาการในหัวข้อเรื่องข้าวกับวิถีไทยควบคู่ไปด้วย และพระองค์ท่านก็ได้เป็นประธานในวันเปิด
ประเภทของผู้เข้าชมคือใคร	เด็กนักเรียน นักศึกษา ประชาชนทั่วไป แต่ที่เดินเข้ามาชม (walk in) ปริมาณยังน้อย ส่วนใหญ่เป็นฝรั่ง ทางหอฯ พยายามประชาสัมพันธ์ให้คนทั่วไปมาเยี่ยมชมมากขึ้น เช่น การทำโปสเตอร์ โดยจะส่งไปตามโรงเรียนหรือติดตามรถไฟฟ้าใต้ดิน เพราะเคยประสานไปแล้ว

ประเด็น	สิ่งที่พบ
มีการเก็บค่าเข้าชมหรือไม่	ไม่ได้เก็บ
รายได้ของหอไทยนิทัศน์มาจากอะไร	ได้จากงบประมาณของ สวช. แต่เพียงอย่างเดียว เคยพยายามหางบกลางมาใช้แต่ไม่ประสบความสำเร็จ
มีวิทยากรพาชมหรือไม่ มีกระบวนการฝึกวิทยากรหรือไม่และฝึกอย่างไร	จุดเด่นด้านหนึ่งของหอไทยนิทัศน์คือวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถ แต่หอไทยนิทัศน์ หรือ สวช.เอง ไม่เคยมีกระบวนการอบรมวิทยากรด้านวัฒนธรรมอย่างจริงจัง ควรเชิญคนที่มีความรู้ ไม่จำเป็นต้องมีชื่อเสียงแต่ต้องมีทักษะในการถ่ายทอดที่ดี มาแนะนำ มาสอน เพราะเดิมปัญหาของแหล่งเรียนรู้คือการไปมุ่งเน้นสำคัญในการสร้างของมากกว่าการสร้างคน
มีการประเมินความพึงพอใจผู้เข้าชมหรือไม่	มี
พอใจกับบทบาทของ สวช. หรือไม่ เพราะอะไร	ในแง่หนึ่งก็พอใจเพราะได้รับการสนับสนุนเรื่องของข้อมูล งบประมาณ รัฐช่วยได้มาก เพราะมีงบประมาณส่วนกลางคอยดูแล ถ้าทำกันเองต้องเก็บค่าเข้าชมหนักหน่อย
หอไทยนิทัศน์ที่ท่านดูแลนั้นประสบความสำเร็จในด้านใดบ้าง เพราะปัจจัยอะไร	สื่อมัลติมีเดียถือเป็นจุดเด่นของหอไทยนิทัศน์
หอไทยนิทัศน์ที่ท่านดูแลนั้น ยังมีส่วนไหนที่ต้องปรับปรุงบ้าง เพราะปัจจัยอะไร	ปัญหาเรื่องบุคลากรน้อย ตามโครงสร้างเดิมมีนักวิชาการถึง 4 คน และลูกจ้างอีก 3 คน ส่วนตอนนี้ได้ปรับโครงสร้างใหม่ก็เลยเหลือนักวิชาการเพียง 3 คน คนนึงก็เป็นนักวิชาการเฉพาะทาง และอีกคนก็เป็นผู้นำชม ส่วนลูกจ้างอีก 2 คนก็จะทำหน้าที่ดูแลเรื่องไฟฟ้าและธุรการ ปัญหาจะเกิดตอนช่วงที่มีคนมาเข้าชมเยอะ แต่ถ้าคนน้อยก็จะไม่มีปัญหา
ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการทำงานคืออะไร	ได้งบประมาณน้อย บางอย่างที่อยากปรับปรุงก็ไม่มีงบประมาณ อยากจะประชาสัมพันธ์ให้มากกว่านี้ ตอนนี้การประชาสัมพันธ์ก็คือส่งหนังสือพร้อมทั้งแผ่นพับไปตามโรงเรียนต่างๆ ถ้าโรงเรียนสนใจก็จะติดต่อมามีการประชุมสัมมนาทุกปี และปัญหาเรื่องพื้นที่ทางกายภาพของหอไทยนิทัศน์

ประเด็น	สิ่งที่พบ
วิธีแก้ปัญหา	เนื่องจากอยู่ในกรอบของระบบราชการ ทำให้การเปลี่ยนแปลงเป็นไปได้ช้า วิธีแก้ปัญหาที่เร็วที่สุดคือการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นอย่างสนุกสนานต่อผู้ที่เข้ามาชมที่เป็นเด็กและเยาวชน การฝึกอบรมวิทยากรเป็นสิ่งที่ควรทำ เพราะการที่พยายามดึงคนเข้ามาชมมากๆ แต่ขาดวิทยากรที่มีความสามารถก็ไม่เกิดการเรียนรู้แต่เพียงอย่างใด เพราะวัยของผู้ชมส่วนใหญ่เป็นเด็กที่ต้องการการชี้แนะส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อย่างสนุกสนาน
แนวทางในการพัฒนาหอไทยนิทัศน์ของท่านในอนาคตคืออะไร	การฝึกฝนวิทยากรที่เป็นผู้นำกระบวนการเรียนรู้ในหอไทยนิทัศน์ จะเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาหอไทยนิทัศน์ และการทำการสื่อสารประชาสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้หลักการสื่อสารตลาด ก็จะเป็นแนวทางที่ทำให้หอไทยนิทัศน์ประสบความสำเร็จมากขึ้นได้

4.2 สรุปผลการประเมินแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม

จากเกณฑ์การเป็นแหล่งเรียนรู้ใน 4 เกณฑ์ คือ 1. เกณฑ์ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมายของแหล่งเรียนรู้ 2.เกณฑ์ด้านการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ 3.เกณฑ์ด้านการสร้างกระบวนการการเรียนรู้ และ 4.เกณฑ์ด้านการติดตามและประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง พบว่าจากการประเมินการทำงานที่ผ่านมา ของแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาจัดกลุ่มแหล่งเรียนรู้ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเสื่อมโทรม (ได้คะแนนน้อยกว่า 50 คะแนน) กลุ่มปานกลาง (ได้คะแนนระหว่าง 51-70 คะแนน) และกลุ่มดี (ได้คะแนน 71 คะแนนขึ้นไป) พบว่า แหล่งเรียนรู้ ส่วนใหญ่จัดอยู่ในกลุ่มเสื่อมโทรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ศูนย์วัฒนธรรม ส่วนใหญ่จัดอยู่ในกลุ่มเสื่อมโทรม (47.9%) จำนวน 35 แห่ง รองลงมาคือ กลุ่มปานกลาง (27.4%) จำนวน 20 แห่ง และ กลุ่มดี (24.7%) จำนวน 18 แห่งตามลำดับ และเมื่อพิจารณาคะแนนตามเกณฑ์การแบ่งกลุ่มแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม ในสังกัด สวช. พบว่ามีเพียงเรื่องเดียวที่อยู่ในเกณฑ์ดี คือ นโยบายและจุดมุ่งหมายของแหล่งเรียนรู้ (54.8%) ส่วนเรื่องอื่นๆ อยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุง และเรื่องที่เห็นว่าควรปรับปรุงมากที่สุด คือ การติดตามและประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (67.1%) รองลงมาคือ การสร้างกระบวนการการเรียนรู้ (57.5%) และการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ (56.2%) ตามลำดับ

หอวัฒนธรรมนิทัศน์ ส่วนใหญ่จัดอยู่ในกลุ่มเสื่อมโทรม (62.8%) จำนวน 27 แห่ง รองลงมาคือ กลุ่มปานกลาง (25.6%) จำนวน 11 แห่ง และ กลุ่มดี (11.6%) จำนวน 5 แห่ง ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาคะแนนตามเกณฑ์การแบ่งกลุ่มแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม ในสังกัด สวช. พบว่ามีเพียงเรื่องเดียวที่อยู่ในเกณฑ์ดี คือ นโยบายและจุดมุ่งหมายของแหล่งเรียนรู้ (48.8%) ส่วนเรื่องอื่นๆ อยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุง และเรื่องที่เห็นว่าควรปรับปรุงมากที่สุด คือ การติดตามและประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (76.7%) รองลงมาคือ การสร้างกระบวนการการเรียนรู้ (74.4%) และการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ (69.8%) ตามลำดับ

ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน ส่วนใหญ่จัดอยู่ในกลุ่มเสื่อมโทรม (82.1%) จำนวน 276 แห่ง รองลงมาคือ กลุ่มดี (10.7%) จำนวน 36 แห่ง และ กลุ่มปานกลาง (7.2%) จำนวน 24 แห่ง ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาคะแนนตามเกณฑ์การแบ่งกลุ่มแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม ในสังกัด สวช. พบว่าทุกเรื่องอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุง และเรื่องที่เห็นว่าควรปรับปรุงมากที่สุด คือ การติดตามและประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (86.6%) รองลงมาคือ การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ (81.5%) การสร้างกระบวนการการเรียนรู้ (81.3%) นโยบายและจุดมุ่งหมายของแหล่งเรียนรู้ (66.1%) ตามลำดับ

ตาราง 4.20 แสดงกลุ่มแหล่งเรียนรู้จำแนกตามเกณฑ์การแบ่งกลุ่มแหล่งเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้	กลุ่ม					
	เสื่อมโทรม		ปานกลาง		ดี	
หอวัฒนธรรมนิทัศน์						
นโยบายและจุดมุ่งหมายของแหล่งเรียนรู้	16	37.2%	6	14.0%	21	48.8%
การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้	30	69.8%	8	18.6%	5	11.6%
การสร้างกระบวนการการเรียนรู้	32	74.4%	2	4.7%	9	20.9%
การติดตามและประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	33	76.7%	4	9.3%	6	14.0%
โดยภาพรวม	27	62.8%	11	25.6%	5	11.6%
						N=43
ศูนย์วัฒนธรรม						
นโยบายและจุดมุ่งหมายของแหล่งเรียนรู้	19	26.0%	14	19.2%	40	54.8%
การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้	41	56.2%	9	12.3%	23	31.5%
การสร้างกระบวนการการเรียนรู้	42	57.5%	12	16.4%	19	26.0%
การติดตามและประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	49	67.1%	5	6.8%	19	26.0%
โดยภาพรวม	35	47.9%	20	27.4%	18	24.7%
						N=73
ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน						
นโยบายและจุดมุ่งหมายของแหล่งเรียนรู้	222	66.1%	39	11.6%	75	22.3%
การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้	274	81.5%	28	8.3%	34	10.1%
การสร้างกระบวนการการเรียนรู้	273	81.3%	20	6.0%	43	12.8%
การติดตามและประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	291	86.6%	11	3.3%	34	10.1%
โดยภาพรวม	276	82.1%	24	7.1%	36	10.7%
						N=336

ตาราง 4.21 แสดงคะแนนประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์วัฒนธรรมที่ใช้ในการแบ่งกลุ่มแหล่งเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4) การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ภาคเหนือ																										
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพิจิตร ร.ร.พิจิตรพทยาคม	พิจิตร	4	4	5	5	2	20	4	3	6	1	3	4	3	24	12	12	4	12	40	3	3	4	10	94	ดี
ศูนย์วัฒนธรรม ม.ราชภัฏเพชรบูรณ์	เพชรบูรณ์	4	4	5	5	2	20	4	2	6	0	3	1	3	19	6	12	1	12	31	1	1	0	2	72	ดี
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพิษณุโลก	พิษณุโลก	4	4	5	5	1	19	4	2	6	4	3	2	0	21	0	6	1	12	19	1	3	4	8	67	ปานกลาง
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์	นครสวรรค์	4	4	5	5	2	20	1	3	3	4	0	2	3	16	1	6	4	8	19	3	3	4	10	65	ปานกลาง
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดน่าน	น่าน	4	4	5	5	2	20	4	3	6	1	3	2	3	22	6	6	0	8	20	1	0	0	1	63	ปานกลาง
ศูนย์วัฒนธรรม ม.ราชภัฏกำแพงเพชร	กำแพงเพชร	4	4	5	5	2	20	4	3	6	0	0	4	3	20	1	6	1	12	20	0	0	1	1	61	ปานกลาง
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย	สุโขทัย	1	4	5	5	2	17	4	3	0	1	0	2	0	10	12	6	1	0	19	1	0	0	1	47	ปานกลาง
สำนักศิลปวัฒนธรรม ม.ราชภัฏกำแพงเพชร	กำแพงเพชร	4	4	5	5	2	20	4	3	1	0	0	1	0	9	6	0	0	1	7	0	0	0	0	36	เสื่อมโทรม

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4) การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพะเยา	พะเยา	2	1	0	5	1	9	1	1	3	1	3	4	3	16	0	0	0	1	1	1	0	0	1	27	เสื่อมโทรม
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดลำปาง ม.ราชภัฏลำปาง	ลำปาง2		1	5	0	1	9	0	2	0	4	0	1	0	7	0	0	0	4	4	0	0	0	0	20	เสื่อมโทรม
สำนักศิลปะวัฒนธรรม ม.ราชภัฏเชียงราย	เชียงราย	2	1	0	0	0	3	1	0	1	0	0	1	0	3	0	6	0	0	6	1	0	0	1	13	เสื่อมโทรม
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด แพร่	แพร่	2	1	5	0	1	9	0	1	0	0	0	2	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	12	เสื่อมโทรม
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด ตาก	ตาก	2	1	0	0	1	4	0	3	0	0	3	1	0	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	11	เสื่อมโทรม
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน	แม่ฮ่องสอน	1	1	0	0	0	2	0	2	0	0	0	1	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	เสื่อมโทรม
ภาคใต้ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดกระบี่	กระบี่	4	4	5	5	2	20	4	3	6	4	6	4	3	30	12	12	4	12	40	3	3	4	10	100	ดี
ศูนย์วัฒนธรรมสถาบันทักษิณคดีศึกษา	สงขลา	4	4	5	5	2	20	4	3	6	4	3	4	3	27	12	12	4	12	40	3	3	4	10	97	ดี
ศูนย์วัฒนธรรม มร. นศ.	นครศรีธรรมราช	4	4	5	2	2	17	4	3	6	4	3	4	3	27	12	12	4	12	40	3	3	4	10	94	ดี
ศูนย์ศิลปมหาวิทยาลัยราชภัฏ ยะลา	ยะลา	4	4	5	5	2	20	4	3	3	4	3	4	0	21	6	12	4	12	34	3	3	4	10	85	ดี

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4) การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ศูนย์วัฒนธรรม โรงเรียนดีบุกพัฒโทยายน	พังงา	4	4	5	2	2	17	4	2	0	4	6	4	3	23	12	6	4	4	26	3	0	0	3	69	ปานกลาง
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี	สุราษฎร์ธานี	4	1	5	5	1	16	1	2	0	1	0	4	1	9	12	12	4	4	32	3	1	0	4	61	ปานกลาง
ศูนย์วัฒนธรรมวัดโพธิการาม	ชุมพร	1	1	5	5	2	14	4	1	1	0	0	1	0	7	12	6	4	8	30	0	0	1	1	52	ปานกลาง
สำนักศิลปวัฒนธรรม ม. ราชภัฏสงขลา	สงขลา	4	4	0	2	2	12	4	3	0	0	0	2	0	9	0	0	1	8	9	1	1	0	2	32	เสื่อมโทรม
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนราธิวาส	นราธิวาส	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ภาคตะวันออก																										
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดระยอง	ระยอง	2	1	5	2	2	12	1	3	6	1	3	4	3	21	1	6	4	12	23	1	1	1	3	59	ปานกลาง
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสระแก้ว	สระแก้ว	2	1	5	2	2	12	1	2	1	1	3	2	1	11	6	12	0	8	26	1	1	4	6	55	ปานกลาง
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดฉะเชิงเทรา	ฉะเชิงเทรา	2	4	5	5	2	18	4	3	6	1	0	4	3	21	1	6	1	4	12	1	1	1	3	54	ปานกลาง
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดชลบุรี	ชลบุรี	2	4	5	0	1	12	0	0	0	4	6	2	1	13	1	0	1	12	14	0	0	0	0	39	เสื่อมโทรม
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี	จันทบุรี	4	4	5	5	1	19	4	0	3	1	0	2	0	10	0	6	0	1	7	0	0	0	0	36	เสื่อมโทรม

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4) การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดตราด	ตราด	2	1	5	0	1	9	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	1	0	0	0	0	11	เสื่อมโทรม
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดระนอง	ระนอง	2	1	0	0	1	4	1	0	0	0	0	1	0	2	0	0	0	1	1	0	0	0	0	7	เสื่อมโทรม
ภาคกลาง ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครนายก	นครนายก	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	เสื่อมโทรม
สถาบันภาษาศิลปและวัฒนธรรม	นนทบุรี	4	4	5	5	2	20	4	3	6	4	3	1	3	24	12	12	4	12	40	3	3	4	10	94	ดี
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดอ่างทอง	อ่างทอง	4	4	5	5	2	20	4	3	6	4	6	4	3	30	6	12	4	12	34	3	3	4	10	94	ดี
ศูนย์วัฒนธรรมโรงเรียนโยธินบูรณะ	กรุงเทพ	4	4	5	5	2	20	4	3	3	4	3	4	3	24	1	12	4	12	29	3	3	4	10	83	ดี
สำนักศิลปะและวัฒนธรรม	กาญจนบุรี	4	4	5	5	2	20	4	3	3	4	3	2	1	20	12	12	1	12	37	1	0	4	5	82	ดี
ศูนย์วัฒนธรรมโรงเรียนศึกษานารี	กรุงเทพ	4	4	5	2	2	17	4	3	6	0	6	2	0	21	12	12	4	4	32	0	3	4	7	77	ดี
สำนักวัฒนธรรม ม.ราชภัฏสวนสุนันทา	กรุงเทพ	4	4	5	5	2	20	4	3	6	4	6	4	3	30	12	6	1	8	27	0	0	0	0	77	ดี
ศูนย์วัฒนธรรม ร.ร.ฤทธิณรงค์รอน	กรุงเทพ	4	4	.	5	2	15	4	1	1	4	0	1	0	11	12	12	4	12	40	3	3	4	10	76	ดี

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4) การคิดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
สำนักศิลปวัฒนธรรม ม. ราชภัฏวไลยอลงกรณ์	ปทุมธานี	4	4	0	2	2	12	4	3	6	1	0	4	3	21	12	12	4	1	29	3	3	4	10	72	ดี
ศูนย์วัฒนธรรม สำนักศิลปะและวัฒนธรรม	นครปฐม	4	4	5	5	2	20	4	3	6	4	3	2	1	23	0	12	1	8	21	1	1	1	3	67	ปานกลาง
ศูนย์วัฒนธรรม ร.ร.สตรีวิทยา	กรุงเทพ	4	4	5	5	2	20	1	3	0	0	6	2	3	15	6	12	1	8	27	0	0	0	0	62	ปานกลาง
ศูนย์วัฒนธรรมเขตวังทองหลาง	กรุงเทพ	4	1	0	5	2	12	4	3	3	4	3	1	3	21	1	12	4	8	25	0	0	0	0	58	ปานกลาง
สำนักศิลปวัฒนธรรม ม. ราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา	กรุงเทพ	4	4	5	2	2	17	1	3	6	4	3	4	3	24	0	6	0	4	10	3	0	4	7	58	ปานกลาง
ศูนย์วัฒนธรรมจ.ลพบุรี ม. ราชภัฏเทพสตรี	ลพบุรี	2	1	5	2	2	12	4	2	6	1	3	2	3	21	1	6	1	8	16	1	3	4	8	57	ปานกลาง
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี	เพชรบุรี	4	4	5	2	2	17	1	3	3	0	6	4	1	18	0	6	1	12	19	1	0	0	1	55	ปานกลาง
ศูนย์วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏ	กรุงเทพ	2	1	0	0	1	4	1	1	3	4	6	4	1	20	6	12	4	4	26	3	1	0	4	54	ปานกลาง
ศูนย์วัฒนธรรม ร.ร พระมารดานิจจานเคราะห์	กรุงเทพ	4	4	5	5	2	20	4	2	1	0	0	2	0	9	12	6	0	0	18	0	0	0	0	47	เสื่อมโทรม
ศูนย์วัฒนธรรม จ. พระนครศรีอยุธยา	อยุธยา	4	4	5	2	2	17	1	2	0	1	0	2	3	9	12	6	0	1	19	1	0	1	2	47	เสื่อมโทรม

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนน เต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนน เต็ม=30)	(3) การสร้าง กระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนน เต็ม=40)	(4) การ ติดตามและ ประเมิน			รวม (4) (คะแนน เต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนน เต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ศูนย์วัฒนธรรม จ. ประจวบคีรีขันธ์	ประจวบคีรีขันธ์	4	4	5	5	2	20	4	3	1	0	0	1	0	9	0	0	4	8	12	1	3	1	5	46	เสื่อมโทรม
ศูนย์วัฒนธรรม ร.ร.จรัลสนิทวงศ์บริหารธุรกิจ	กรุงเทพ	4	4	5	2	2	17	1	3	0	0	0	2	0	6	12	0	0	8	20	0	0	0	0	43	เสื่อมโทรม
ศูนย์วัฒนธรรม จ.อุทัยธานี	อุทัยธานี	4	4	5	2	2	17	0	3	0	0	0	2	0	5	6	6	1	0	13	0	0	0	0	35	เสื่อมโทรม
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดชัยนาท	ชัยนาท	4	1	0	0	1	6	1	3	3	0	0	1	0	8	6	0	0	8	14	3	0	0	3	31	เสื่อมโทรม
ศูนย์วัฒนธรรมโรงเรียนเทพศิรินทร์	กรุงเทพ	4	4	5	0	1	14	1	2	0	0	0	1	0	4	12	0	0	0	12	0	0	0	0	30	เสื่อมโทรม
ศูนย์วัฒนธรรม ม.เอเชียอาคเนย์	กรุงเทพ	4	4	0	2	2	12	0	3	0	0	0	1	0	4	0	6	4	4	14	0	0	0	0	30	เสื่อมโทรม
ศูนย์วัฒนธรรม ม.ราชภัฏพระนคร	กรุงเทพ	2	1	0	5	2	10	1	0	1	1	3	4	0	10	1	6	1	1	9	0	0	0	0	29	เสื่อมโทรม
ศูนย์วัฒนธรรม หอวชิราวุธานุสรณ์	กรุงเทพ	4	4	0	0	0	8	4	3	0	0	0	1	0	8	0	6	1	1	8	0	0	1	1	25	เสื่อมโทรม
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสมุทรสงคราม	สมุทร สงคราม	2	1	5	2	1	11	1	3	0	0	0	1	0	5	0	6	0	0	6	0	0	0	0	22	เสื่อมโทรม
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสิงห์บุรี	สิงห์บุรี	4	4	0	0	1	9	1	2	0	4	0	2	1	10	1	0	0	1	2	0	0	0	0	21	เสื่อมโทรม

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนน เต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนน เต็ม=30)	(3) การสร้าง กระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนน เต็ม=40)	(4) การ ติดตามและ ประเมิน			รวม (4) (คะแนน เต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนน เต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ศูนย์วัฒนธรรม ร.ร พณิชยการสยาม	กรุงเทพ	2	1	0	2	2	7	4	2	0	0	0	2	0	8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	15	เสื่อมโทรม
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสมุทรสาคร	สมุทรสาคร	1	1	0	0	2	4	4	3	1	0	0	2	0	10	0	0	0	0	0	0	0	1	1	15	เสื่อมโทรม
วิทยาลัยอาชีวศึกษา เสาวภา	กรุงเทพ	4	1	0	0	1	6	1	0	0	0	0	1	0	2	0	6	0	0	6	0	0	0	0	14	เสื่อมโทรม
ศูนย์วัฒนธรรม จ.ปทุมธานี	ปทุมธานี	2	1	5	2	1	11	1	0	0	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	13	เสื่อมโทรม
ศูนย์วัฒนธรรมโรงเรียนบางกะปิ	กรุงเทพ	4	4	0	2	1	11	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	12	เสื่อมโทรม
วิทยาลัยเทคนิคราชสิทธาราม	กรุงเทพ	2	4	0	0	2	8	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	9	เสื่อมโทรม
โรงเรียนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม	กรุงเทพ	1	1	0	0	1	3	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	เสื่อมโทรม
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ																										
สำนักศิลปะและวัฒนธรรม จ.บุรีรัมย์	บุรีรัมย์	4	4	5	5	2	20	4	3	6	4	3	4	3	27	12	12	4	12	40	3	3	4	10	97	ดี
สำนักศิลปะและวัฒนธรรม	เลย	4	4	5	5	2	20	4	3	6	4	3	4	0	24	12	6	4	12	34	3	3	4	10	88	ดี
สำนักศิลปะและวัฒนธรรม	อุบลราชธานี	4	4	5	5	2	20	4	3	1	4	3	4	3	22	6	12	4	12	34	3	3	4	10	86	ดี

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4) การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดชัยภูมิ	ชัยภูมิ	4	4	5	0	2	15	1	3	1	1	3	4	3	16	12	12	4	12	40	0	0	0	0	71	ดี
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์	สุรินทร์	4	4	5	5	1	19	1	2	3	0	3	2	0	11	6	6	4	4	20	0	0	4	4	54	ปานกลาง
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดหนองบัวลำภู	หนองบัวลำภู	4	4	5	2	2	17	1	2	3	1	3	2	1	13	1	6	1	8	16	0	3	1	4	50	ปานกลาง
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น	ขอนแก่น	4	4	5	5	2	20	4	3	6	0	0	1	0	14	0	0	0	0	0	0	0	0	0	34	เสื่อมโทรม
ศูนย์วัฒนธรรมโรงเรียนยโสธรพิทยา	ยโสธร	2	4	5	5	2	18	1	1	0	0	0	2	0	4	0	0	1	1	2	0	0	0	0	24	เสื่อมโทรม

ตาราง 4.22 แสดงคะแนนประเมินผลการดำเนินงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ที่ใช้ในการแบ่งกลุ่มแหล่งเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4)การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ภาคเหนือ																										
หอวัฒนธรรมนิทัศน์วัดศรีโคมคำ	พะเยา	4	4	5	5	2	20	4	3	6	4	6	2	0	25	12	12	4	8	36	1	0	0	1	82	ดี
พิพิธภัณฑ์วัดหลวง	เชียงราย	2	1	5	5	2	15	1	3	3	4	3	2	3	19	0	6	0	12	18	3	1	1	5	57	ปานกลาง
เรือนอนุสารสุนทร (หอดนตรีพื้นบ้านล้านนา)	เชียงใหม่	1	1	5	2	0	9	0	3	3	0	0	2	1	9	6	12	0	8	26	3	1	4	8	52	ปานกลาง
พิพิธภัณฑ์วัดปราสาท	กำแพงเพชร	4	1	5	5	2	17	4	3	1	1	3	2	0	14	6	0	1	12	19	0	0	0	0	50	ปานกลาง
พิพิธภัณฑ์บ้านสามสมัย	น่าน	4	4	5	2	2	17	0	3	3	4	3	1	0	14	6	6	1	1	14	0	0	0	0	45	เสื่อมโทรม
หอวัฒนธรรมฯเฉลิมพระเกียรติกาญจนาภิเษก	เชียงราย	2	4	0	0	1	7	4	2	3	1	3	4	3	20	12	0	1	4	17	0	0	0	0	44	เสื่อมโทรม
พิพิธภัณฑ์วัดสันก้างปลา	เชียงใหม่	2	1	5	2	2	12	4	0	1	0	3	2	1	11	1	12	0	0	13	0	0	1	1	37	เสื่อมโทรม
พิพิธภัณฑ์พระยาพิชัยดาบหัก	อุตรดิตถ์	2	1	5	0	1	9	1	1	1	0	0	4	0	7	0	6	0	1	7	3	3	1	7	30	เสื่อมโทรม
หอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดต้นแก้ว	ลำพูน	2	4	5	5	2	18	4	1	0	0	0	1	0	6	1	0	0	1	2	0	0	0	0	26	เสื่อมโทรม
หอนิทรรศถาวร ม.ราชภัฏเชียงราย	เชียงราย	4	4	0	2	1	11	1	0	0	1	0	1	0	3	0	0	0	0	0	1	0	1	2	16	เสื่อมโทรม

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4)การคิดคามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดดอนเรือง	พะเยา	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ภาคใต้ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช	นครศรีธรรมราช	4	4	5	5	2	20	4	3	6	1	3	4	3	24	6	12	4	12	34	3	3	0	6	84	ดี
หอวัฒนธรรมนิทัศน์ จ.กระบี่	กระบี่	2	1	5	0	2	10	1	1	6	1	0	2	1	12	6	6	1	4	17	1	0	0	1	40	เสื่อมโทรม
หอวัฒนธรรมบ้านละไม	สุราษฎร์ธานี	4	4	5	5	2	20	4	3	1	0	0	0	0	8	1	0	0	8	9	1	0	1	2	39	เสื่อมโทรม
พิพิธภัณฑ์พื้นถิ่นวัดชลธาราสังเขษ	นราธิวาส	1	1	0	0	0	2	0	2	1	0	0	2	0	5	1	0	4	1	6	1	0	0	1	14	เสื่อมโทรม
พิพิธภัณฑ์พระราชพุทธรังษี	ปัตตานี	1	1	0	0	1	3	0	1	0	1	0	1	0	3	0	0	0	1	1	0	0	0	0	7	เสื่อมโทรม
พิพิธภัณฑ์วิถีชีวิตชาวประมงปากตะโก	ชุมพร	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ภาคตะวันออก พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดเขากระโดน	ระยอง	2	4	0	2	2	10	4	3	6	4	3	4	1	25	12	12	4	12	40	3	3	4	10	85	ดี
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดฝั่งคลอง	นครนายก	4	4	0	5	2	15	4	3	6	0	0	2	0	15	6	12	4	12	34	1	0	0	1	65	ปานกลาง
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดฝั่งคลอง	นครนายก	4	4	0	5	2	15	4	3	6	0	0	2	0	15	6	12	4	12	34	1	0	0	1	65	ปานกลาง

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4)การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
เมืองโบราณดงละคร	นครนายก	4	1	0	0	2	7	4	2	0	0	0	4	3	13	12	12	4	8	36	0	0	0	0	56	ปานกลาง
ศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้านหัวสำโรง	ฉะเชิงเทรา	2	4	5	5	2	18	4	2	6	1	3	2	0	18	1	6	0	12	19	0	0	0	0	55	ปานกลาง
ศูนย์วัฒนธรรม ร.ร.บางพลีราษฎร์บำรุง	สมุทรปราการ	4	4	5	0	2	15	1	3	1	0	3	2	1	11	1	12	0	1	14	3	1	4	8	48	เสื่อมโทรม
หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวนสระบุรี	สระบุรี	4	4	5	0	1	14	0	0	0	0	0	1	0	1	0	6	0	0	6	0	0	0	0	21	เสื่อมโทรม
โรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์	ตราด	1	1	0	2	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	6	0	0	0	6	0	0	0	0	10	เสื่อมโทรม
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านไผ่ดำ	ฉะเชิงเทรา	2	1	0	0	0	3	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	เสื่อมโทรม
หอวัฒนธรรมนิทัศน์วัดคลองจำกา	ระยอง	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ภาคกลาง																										
พิพิธภัณฑ์วัดโคกม่วง	อยุธยา	4	1	5	5	2	17	4	3	1	1	6	4	1	20	1	12	4	1	18	0	3	1	4	59	ปานกลาง
หอไทนิทัศน์เครื่องปั้นดินเผา	นนทบุรี	4	4	5	5	2	20	4	3	0	0	0	0	0	7	0	6	0	12	18	0	3	1	4	49	เสื่อมโทรม
วัดโคกหม้อ	อุทัยธานี	4	4	5	5	2	20	4	3	6	0	3	1	0	17	0	0	0	0	0	0	0	0	0	37	เสื่อมโทรม
ศูนย์วัฒนธรรมไทดำ เขาย้อย	เพชรบุรี	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4)การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ																										
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจังหวัดเลย	เลย	4	4	5	5	2	20	4	3	6	4	3	4	1	25	12	12	4	12	40	1	3	4	8	93	ดี
พระมหาธาตุแก่นนครอนุสรณ์สาธุชน	ขอนแก่น	4	4	5	5	2	20	4	3	6	4	6	4	3	30	6	6	1	12	25	3	3	4	10	85	ดี
สำนักศิลปวัฒนธรรม ม.ราชภัฏจังหวัดสุรินทร์	สุรินทร์	4	4	5	2	2	17	1	3	1	0	3	4	3	15	6	12	1	12	31	1	3	1	5	68	ปานกลาง
พิพิธพัณฑ์ท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	มหาสารคาม	4	4	5	5	2	20	4	3	0	0	0	1	0	8	1	12	4	12	29	0	0	0	0	57	ปานกลาง
อุทยานวังมัจฉาโขงกุดหวาย	มหาสารคาม	4	4	5	2	2	17	0	0	1	1	3	4	3	12	6	0	1	8	15	3	1	4	8	52	ปานกลาง
พิพิธภัณฑ์ของเก่าโบราณวัดโคกร้าง	ร้อยเอ็ด	4	4	5	2	2	17	1	3	1	0	0	2	0	7	1	6	0	0	7	0	0	0	0	31	เสื่อมโทรม
หอวัฒนธรรมนิทัศน์ จ.ชัยภูมิ โรงเรียนสตรีชัยภูมิ	ชัยภูมิ	4	4	5	5	2	20	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0	22	เสื่อมโทรม
หอวัฒนธรรมนิทัศน์อำเภอคำชะอี	มุกดาหาร	2	1	5	2	0	10	4	1	1	0	0	1	0	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	17	เสื่อมโทรม
หอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดเทพมงคล	อำนาจเจริญ	1	1	0	0	1	3	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	เสื่อมโทรม

ตาราง 4.23 แสดงคะแนนประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน ที่ใช้ในการแบ่งกลุ่มแหล่งเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4)การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ภาคเหนือ																										
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลป่าคา	น่าน	4	4	5	5	2	20	4	3	6	4	6	4	3	30	12	12	4	12	40	3	3	4	10	100	ดี
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลสบบง	พะเยา	2	4	5	5	2	18	4	3	6	4	6	4	3	30	12	12	4	12	40	3	3	4	10	98	ดี
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลเชิงดอย	เชียงใหม่	4	4	5	5	2	20	4	3	6	4	6	4	3	30	12	12	4	12	40	3	3	1	7	97	ดี
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลหาดเสี้ยว	สุโขทัย	4	4	5	5	2	20	4	3	6	1	6	4	3	27	12	12	4	12	40	3	3	4	10	97	ดี
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลทุ่งศรี	แพร่	4	4	5	5	2	20	4	3	6	4	6	4	3	30	12	12	4	12	40	3	3	0	6	96	ดี
ศูนย์บูรณาการฯ พระแท่นศิลาอาสน์	อุตรดิตถ์	4	4	5	5	2	20	1	2	6	4	6	4	3	26	12	12	4	12	40	3	3	4	10	96	ดี
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลม่วงยาย	เชียงราย	4	4	5	5	2	20	4	3	6	4	3	4	3	27	12	12	4	12	40	3	3	1	7	94	ดี
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลน้ำแพร่	เชียงใหม่	4	4	5	5	1	19	4	2	6	4	3	4	3	26	12	12	1	12	37	3	3	4	10	92	ดี

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4)การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลแม่ข้าวต้ม	เชียงราย	4	4	5	5	2	20	4	3	6	1	3	2	3	22	12	12	4	12	40	3	3	1	7	89	ดี
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลเขาทอง	นครสวรรค์	4	4	5	5	1	19	4	3	6	4	3	2	3	25	12	12	4	12	40	0	3	1	4	88	ดี
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลทับผึ้ง	สุโขทัย	4	4	5	5	2	20	4	3	6	0	6	4	3	26	12	12	4	12	40	0	0	1	1	87	ดี
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลจันเสน	นครสวรรค์	4	4	5	5	2	20	4	3	3	4	3	4	3	24	1	12	4	12	29	3	3	4	10	83	ดี
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลช่างเคิ่ง	เชียงใหม่	2	4	5	5	2	18	4	2	6	1	3	2	0	18	12	12	4	12	40	0	0	0	0	76	ดี
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลท่าตอน	เชียงใหม่	4	4	5	5	2	20	4	3	1	1	6	2	0	17	12	12	0	8	32	0	0	4	4	73	ดี
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลทับผึ้ง	สุโขทัย	4	4	5	5	2	20	4	2	3	1	3	2	3	18	1	12	4	4	21	3	3	4	10	69	ปานกลาง
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลทุ่งหลวง	เชียงใหม่	1	1	0	0	0	2	0	0	6	1	3	2	3	15	12	12	4	12	40	3	3	4	10	67	ปานกลาง
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลทรายมูล	เชียงใหม่	2	4	5	5	2	18	4	3	3	0	6	2	0	18	6	12	0	8	26	0	1	4	5	67	ปานกลาง
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลบงตัน	เชียงใหม่	2	4	5	2	2	15	4	1	3	0	6	1	0	15	6	6	4	8	24	0	0	4	4	58	ปานกลาง

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4)การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลหนองหาร	เชียงใหม่	2	1	5	2	2	12	1	3	3	1	3	2	0	13	6	12	1	12	31	1	0	0	1	57	ปานกลาง
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลล้อมแรด(บ้านสามขา)	ลำปาง	4	4	5	0	2	15	4	1	3	0	0	4	3	15	1	12	1	12	26	0	1	0	1	57	ปานกลาง
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลหินดาด	กำแพงเพชร	2	1	5	5	2	15	4	3	6	1	3	2	0	19	6	6	1	8	21	0	0	1	1	56	ปานกลาง
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลวันดันแก้ว	ลำพูน	2	1	5	5	2	15	4	3	6	0	6	2	0	21	0	6	0	12	18	0	1	1	2	56	ปานกลาง
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลท่าโรง	เพชรบูรณ์	4	1	5	5	2	17	1	2	1	1	6	2	0	13	6	6	1	4	17	0	3	0	3	50	ปานกลาง
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลบ่อทอง	พิษณุโลก	4	4	5	5	2	20	1	1	3	0	3	2	0	10	12	0	1	4	17	0	0	0	0	47	เสี่ยมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลโฮ่งหลวง	ลำพูน	2	1	5	5	2	15	4	1	3	0	3	2	0	13	6	6	4	1	17	0	0	0	0	45	เสี่ยมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลนาโบสถ์	ตาก	1	1	5	2	2	11	4	3	6	1	0	2	0	16	6	6	0	4	16	0	0	0	0	43	เสี่ยมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลหาดสองแคว	อุตรดิตถ์	4	1	5	5	2	17	4	2	0	0	3	2	0	11	1	0	1	12	14	0	1	0	1	43	เสี่ยมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลดอนหล่อ	เชียงใหม่	2	1	5	2	2	12	1	0	3	0	0	0	0	4	12	12	1	1	26	0	0	0	0	42	เสี่ยมโทรม

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4)การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลลานป่า	เพชรบูรณ์	4	4	5	5	2	20	4	3	3	1	0	1	0	12	0	0	0	1	1	3	0	4	7	40	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯโรงเรียนบ้านเวียงลอ	พะเยา	2	1	5	2	2	12	1	2	3	4	3	1	0	14	0	12	0	1	13	0	0	0	0	39	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลท่าวังตาล	เชียงใหม่	1	1	5	0	2	9	1	3	0	0	0	2	0	6	1	6	0	8	15	3	1	4	8	38	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลนาไร่หลวง	น่าน	1	1	5	2	2	11	1	1	1	0	3	0	0	6	1	12	0	8	21	0	0	0	0	38	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ วัดป่าฝ้าง	พะเยา	4	4	5	2	1	16	1	3	0	0	0	0	0	4	0	12	0	4	16	0	0	1	1	37	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลป่าแดง	แพร่	2	1	5	2	2	12	1	3	0	0	3	2	1	10	1	0	1	12	14	0	0	0	0	36	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลโภชน์	เพชรบูรณ์	4	1	0	0	1	6	1	2	0	1	3	2	0	9	0	0	0	8	8	3	3	4	10	33	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลนครชุม	กำแพงเพชร	2	1	5	2	1	11	4	3	3	1	6	2	0	19	1	0	0	0	1	0	0	0	0	31	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลบึงสามพัน	เพชรบูรณ์	4	4	5	5	2	20	4	3	0	0	0	0	0	7	0	0	0	0	0	3	1	0	4	31	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลหัวเสือ (บ้านสามขา)	ลำปาง	1	1	5	2	1	10	0	0	0	1	3	2	0	6	1	6	0	8	15	0	0	0	0	31	เสื่อมโทรม

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4)การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลห้วยแก้ว	พะเยา	4	4	0	2	2	12	1	0	0	0	6	1	0	8	0	6	0	0	6	1	0	0	1	27	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลพระหลวง	แพร่	2	1	5	2	1	11	1	2	0	1	3	2	1	10	1	0	0	4	5	0	0	0	0	26	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลหนองบัว	เชียงใหม่	1	1	0	0	0	2	1	0	0	0	0	0	0	1	6	12	0	4	22	0	0	0	0	25	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลทุ่งสะโตก	เชียงใหม่	2	4	5	2	2	15	4	2	0	0	0	1	0	7	0	0	0	1	1	0	0	0	0	23	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลเปือ	น่าน	2	1	5	2	1	11	1	0	1	0	3	2	0	7	1	0	0	4	5	0	0	0	0	23	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลป่าแดด	เชียงราย	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	6	0	1	12	19	0	0	0	0	21	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลวังบาล	เพรชบูรณ์	2	1	0	0	1	4	1	0	3	0	0	1	0	5	1	0	1	8	10	0	0	0	0	19	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลวัดบ้านแจ่ม	ลำพูน	1	1	0	2	2	6	0	2	3	0	3	1	0	9	0	0	0	4	4	0	0	0	0	19	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลทุ่งช้าง	น่าน	2	1	5	5	0	13	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	1	15	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลโคกสลุด	พิษณุโลก	2	1	0	0	1	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	3	4	10	14	เสื่อมโทรม

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4)การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลท่าทอง	พิษณุโลก	2	1	0	2	2	7	1	2	3	0	0	1	0	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	14	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลทุ่งช้าง	น่าน	2	1	5	0	1	9	1	0	0	1	0	1	0	3	0	0	0	1	1	0	0	0	0	13	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลเข็กน้อย	เพชรบูรณ์	4	4	0	0	1	9	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0	11	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลไผ่สิงห์	นครสวรรค์	2	1	0	0	1	4	1	1	0	0	0	1	0	3	0	0	1	0	1	0	0	0	0	8	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลวังแขม	กำแพงเพชร	2	1	0	0	1	4	1	0	0	0	0	1	0	2	0	0	0	1	1	0	0	0	0	7	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลศิลาแลง	น่าน	1	1	0	2	0	4	0	0	1	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลแม่ยางตาล	แพร่	2	1	0	0	1	4	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0	6	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลเมืองปาน	ลำปาง	1	1	0	0	1	3	1	0	0	0	0	1	0	2	1	0	0	0	1	0	0	0	0	6	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลบ้านกาด	เชียงใหม่	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	1	1	2	0	0	0	0	5	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯวัดพระธาตุสมแวน	พะเยา	1	1	0	0	1	3	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0	5	เสื่อมโทรม

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4)การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลโพธิ์ประทับช้าง	พิจิตร	2	1	0	0	1	4	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลวัดจันทร์	พิษณุโลก	2	1	0	0	1	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลเสริมซ้าย	ลำปาง	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	1	0	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0	4	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลผาปัง	ลำปาง	1	1	0	0	1	3	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลบ้านช้าง	เชียงใหม่	1	1	0	0	0	2	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลน้ำหนาว	เพชรบูรณ์	1	1	0	0	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลนางั่ว	เพชรบูรณ์	1	1	0	0	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลห้างฉัตร	ลำปาง	1	1	0	0	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลเมืองเก่า	สุโขทัย	2	1	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลหางดง	เชียงใหม่	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4)การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลเก้าเลี้ยว	นครสวรรค์	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลท่าตะโก	นครสวรรค์	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลหนองตางู	นครสวรรค์	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลไพศาลี	นครสวรรค์	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลแม่เปิน	นครสวรรค์	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลโกรกพระ	นครสวรรค์	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลแจ้ห่ม	ลำปาง	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลวังเหนือ	ลำปาง	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ภาคใต้																										
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลเทพกระษัตรี	ภูเก็ต	4	4	5	5	2	20	4	3	6	4	6	4	3	30	12	12	4	12	40	3	3	4	10	100	ดี
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว	นครศรีธรรมราช	4	4	5	5	2	20	4	3	6	4	6	4	3	30	12	12	4	12	40	1	3	4	8	98	ดี

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4)การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลดุยง	ปัตตานี	4	4	5	2	2	17	4	3	3	4	0	2	1	17	12	12	4	12	40	0	0	0	0	74	ดี
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลขอนหาด	นครศรีธรรมราช	4	4	5	2	1	16	4	3	3	0	3	2	0	15	12	12	1	12	37	0	3	0	3	71	ดี
ศูนย์บูรณาการฯอำเภอไชยา	สุราษฎร์ธานี	2	1	5	5	2	15	4	3	3	0	3	2	3	18	6	12	4	8	30	0	0	0	0	63	ปานกลาง
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลควรชะลิก	นครศรีธรรมราช	4	4	5	2	2	17	4	2	0	4	3	1	3	17	6	0	0	12	18	0	0	0	0	52	ปานกลาง
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลเบตง	ยะลา	4	1	0	5	1	11	4	3	3	1	0	1	0	12	6	6	1	8	21	0	0	0	0	44	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลถ้ำพรรณเรา	นครศรีธรรมราช	2	1	5	5	1	14	4	3	1	0	0	0	0	8	12	6	1	0	19	0	0	0	0	41	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลเกาะเปี๊ยะ	ตรัง	4	1	5	0	0	10	0	0	1	0	3	4	1	9	1	0	4	8	13	0	0	4	4	36	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลบ้านขาว	สงขลา	2	1	5	5	2	15	4	1	3	0	0	1	0	9	1	0	1	8	10	0	1	1	2	36	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลคลองประสงค์	กระบี่	2	4	5	5	2	18	1	2	3	4	0	2	0	12	0	0	0	4	4	1	0	0	1	35	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลอ่าวนาว	กระบี่	2	4	5	5	2	18	1	2	0	1	3	2	0	9	0	0	0	4	4	1	0	0	1	32	เสื่อมโทรม

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4)การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลไทรทอง	ปัตตานี	2	4	5	2	1	14	4	1	0	0	0	4	0	9	1	6	0	0	7	1	0	0	1	31	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลนาโยงเหนือ	ตรัง	2	1	0	5	1	9	1	0	0	0	0	1	0	2	0	6	0	12	18	0	0	0	0	29	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลจองถนน	พัทลุง	2	1	0	2	1	6	4	1	0	1	3	1	3	13	0	0	0	8	8	0	1	0	1	28	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลท่าบอน	สงขลา	2	1	5	5	2	15	4	3	0	0	0	1	0	8	0	0	0	1	1	0	0	0	0	24	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลเขาน้อย	นครศรีธรรมราช	1	1	5	0	0	7	0	0	0	1	0	0	0	1	0	12	1	0	13	1	0	0	1	22	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลเจ๊ะเห	นราธิวาส	2	4	5	2	2	15	1	3	1	0	0	1	0	6	0	0	0	1	1	0	0	0	0	22	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลกะลุบี	ปัตตานี	2	1	5	0	0	8	1	1	0	0	0	0	0	2	6	6	0	0	12	0	0	0	0	22	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลกำแพง	สตูล	4	4	0	0	2	10	4	2	1	0	0	0	0	7	0	0	0	1	1	1	3	0	4	22	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลบาละ	ยะลา	4	4	0	2	2	12	4	2	1	0	0	1	0	8	0	0	0	1	1	0	0	0	0	21	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลกำแพงเพรช	สงขลา	2	1	0	0	1	4	1	0	0	0	6	2	0	9	0	0	0	8	8	0	0	0	0	21	เสื่อมโทรม

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4)การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลท่านา	พังงา	1	1	0	0	1	3	1	1	0	0	0	1	0	3	0	0	1	12	13	0	0	0	0	19	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลตาชี	ยะลา	1	1	0	5	2	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8	8	0	0	0	0	17	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลท่าสะบ้า	ตรัง	1	1	0	5	0	7	4	0	0	0	0	1	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	12	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลวังวน	ตรัง	2	1	5	2	0	10	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0	12	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลเขียรเขา	นครศรีธรรมราช	2	1	0	0	1	4	1	0	0	0	0	1	0	2	1	0	1	1	3	0	0	0	0	9	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลตะลุบัน	ปัตตานี	1	1	0	0	0	2	4	2	0	0	0	1	0	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	9	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลท้ายสำเภา	นครศรีธรรมราช	0	0	0	5	2	7	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลกายูบอเกาะ	ยะลา	2	1	0	0	0	3	1	0	0	0	3	1	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลกำโลน	นครศรีธรรมราช	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	3	0	0	3	1	0	1	0	2	0	0	0	0	7	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลต้นหยงลุโละ	ปัตตานี	1	1	0	0	1	3	1	3	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7	เสื่อมโทรม

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4)การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลขนอม	นครศรีธรรมราช	1	1	0	0	1	3	1	0	0	0	0	1	0	2	0	0	0	1	1	0	0	0	0	6	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลบาเจาะ	นราธิวาส	1	1	0	0	1	3	1	1	0	0	0	1	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลเขาปู่	พัทลุง	1	1	0	0	1	3	1	0	0	0	0	1	0	2	0	0	0	1	1	0	0	0	0	6	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลสะพลี	ชุมพร	1	1	0	0	0	2	1	0	0	0	0	1	0	2	0	0	0	1	1	0	0	0	0	5	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลชุมโค	ชุมพร	1	1	0	0	0	2	1	0	0	0	0	1	0	2	1	0	0	0	1	0	0	0	0	5	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลกำโลน	นครศรีธรรมราช	1	1	0	0	0	2	1	0	0	1	0	1	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลปาดพนัง	นครศรีธรรมราช	2	1	0	0	1	4	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลบ้านเกาะ	นครศรีธรรมราช	1	1	0	0	1	3	1	0	0	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลโละจูด	นราธิวาส	1	1	0	2	0	4	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลไทรทอง	ปัตตานี	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	2	0	2	0	0	0	1	1	0	0	0	0	5	เสื่อมโทรม

ตาราง 4.21 แสดงคะแนนประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์วัฒนธรรมที่ใช้ในการแบ่งกลุ่มแหล่งเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4) การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ภาคเหนือ																										
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพิจิตร ร.ร.พิจิตรพทยาคม	พิจิตร	4	4	5	5	2	20	4	3	6	1	3	4	3	24	12	12	4	12	40	3	3	4	10	94	ดี
ศูนย์วัฒนธรรม ม.ราชภัฏเพชรบูรณ์	เพชรบูรณ์	4	4	5	5	2	20	4	2	6	0	3	1	3	19	6	12	1	12	31	1	1	0	2	72	ดี
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพิษณุโลก	พิษณุโลก	4	4	5	5	1	19	4	2	6	4	3	2	0	21	0	6	1	12	19	1	3	4	8	67	ปานกลาง
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์	นครสวรรค์	4	4	5	5	2	20	1	3	3	4	0	2	3	16	1	6	4	8	19	3	3	4	10	65	ปานกลาง
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดน่าน	น่าน	4	4	5	5	2	20	4	3	6	1	3	2	3	22	6	6	0	8	20	1	0	0	1	63	ปานกลาง
ศูนย์วัฒนธรรม ม.ราชภัฏกำแพงเพชร	กำแพงเพชร	4	4	5	5	2	20	4	3	6	0	0	4	3	20	1	6	1	12	20	0	0	1	1	61	ปานกลาง
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย	สุโขทัย	1	4	5	5	2	17	4	3	0	1	0	2	0	10	12	6	1	0	19	1	0	0	1	47	ปานกลาง
สำนักศิลปวัฒนธรรม ม.ราชภัฏกำแพงเพชร	กำแพงเพชร	4	4	5	5	2	20	4	3	1	0	0	1	0	9	6	0	0	1	7	0	0	0	0	36	เสื่อมโทรม

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4)การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลเบตง	ยะลา	2	1	0	0	0	3	1	0	0	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลธารโต	ยะลา	1	1	0	0	0	2	1	0	0	0	0	1	0	2	0	0	0	1	1	0	0	0	0	5	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลทุ่งใหญ่	นครศรีธรรมราช	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0	4	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลถ้ำใหญ่	นครศรีธรรมราช	1	1	0	0	1	3	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลท่าขึ้น	นครศรีธรรมราช	1	1	0	0	1	3	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลสะเอะ	ยะลา	1	1	0	0	1	3	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลบันนังสตา	ยะลา	1	1	0	0	1	3	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลรัตภูมิ	สงขลา	1	1	0	0	1	3	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลเกาะยอ	สงขลา	1	1	0	0	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	4	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลดากแดด	ชุมพร	1	1	0	0	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	เสื่อมโทรม

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4)การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลเขาปูน	ตรัง	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลสามตำบล	นครศรีธรรมราช	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลลำนาว	นครศรีธรรมราช	1	1	0	0	0	2	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลไสหร้า	นครศรีธรรมราช	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	3	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลหลักช้าง	นครศรีธรรมราช	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	3	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลควนกลาง	นครศรีธรรมราช	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลต้นหยงลิมอ	นราธิวาส	1	1	0	0	0	2	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลตรัง	ปัตตานี	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลนาหมื่น	ตรัง	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลบ้าหวี	ตรัง	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4)การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลทับเที่ยง	ตรัง	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลคลองปาง	ตรัง	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลเขาไม้แก้ว	ตรัง	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลเกาะบ่อหิน	ตรัง	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลนบพิตำ	นครศรีธรรมราช	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลรือเสาะออก	นราธิวาส	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลริโก๋	นราธิวาส	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลตุยง	ปัตตานี	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลบ่อทอง	ปัตตานี	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลริโก๋	ปัตตานี	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4)การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลแม่ลาน	ปัตตานี	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลท่ามะเดื่อ	พัทลุง	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลหารเทา	พัทลุง	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลวังใหม่	พัทลุง	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลทะเลน้อย	พัทลุง	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลลำปำ	พัทลุง	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลตาเนาะแมเราะ	ยะลา	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลหงาว	ระนอง	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลกำพวน	ระนอง	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลทุ่งสาน	สงขลา	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4)การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลสะพานไม้แก่น	สงขลา	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลแพงเซา	นครศรีธรรมราช	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	เสื่อมโทรม
ภาคตะวันออก																										
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลวัดโบสถ์	ชลบุรี	2	4	5	5	2	18	4	3	3	1	3	4	3	21	12	12	4	8	36	1	3	4	8	83	ดี
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลจันทนิมิต	จันทบุรี	2	.	5	0	2	9	1	1	1	1	3	1	0	8	0	0	1	12	13	3	3	4	10	40	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลหัวสำโรง	ฉะเชิงเทรา	2	1	0	0	0	3	1	1	0	0	3	2	0	7	0	12	4	12	28	0	0	0	0	38	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลชากโดน	ระยอง	2	1	0	2	1	6	0	0	1	0	0	1	0	2	12	0	0	8	20	0	0	0	0	28	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลเชิงเนิน	ระยอง	2	1	5	2	1	11	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	1	1	1	0	2	15	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลบ้านฉาง	ระยอง	1	1	5	2	1	10	1	0	0	0	0	1	0	2	0	0	0	1	1	0	0	0	0	13	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลป่ายุบใน	ระยอง	1	1	0	0	0	2	0	2	0	0	0	1	0	3	6	0	0	0	6	0	0	0	0	11	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลโพรงอากาศ	ฉะเชิงเทรา	1	1	0	5	1	8	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	9	เสื่อมโทรม

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4)การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลพนัสนิคม	ชลบุรี	2	1	0	0	1	4	1	0	0	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลบ้านแลง	ระยอง	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	3	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลคลองพลู	จันทบุรี	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลหนองตะพาน	ระยอง	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลสัตหีบ	ชลบุรี	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ภาคกลาง																										
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลหนองปลาหมอ	ราชบุรี	4	4	5	5	2	20	4	3	6	4	0	4	3	24	12	12	4	12	40	3	3	4	10	94	ดี
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลชัยฤทธิ์	อ่างทอง	2	1	0	0	1	4	4	3	6	4	6	4	3	30	12	12	4	12	40	3	3	4	10	84	ดี
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลบ้านม่วง	ราชบุรี	4	4	5	2	2	17	1	3	6	4	3	2	0	19	12	6	1	0	19	3	3	4	10	65	ปานกลาง
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลทรงคนอง	สมุทรปราการ	4	4	5	0	2	15	0	0	0	1	6	1	0	8	1	12	1	12	26	3	3	4	10	59	ปานกลาง
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลหนองขาว	กาญจนบุรี	2	1	0	0	1	4	4	3	0	0	0	1	0	8	12	12	4	12	40	0	0	0	0	52	ปานกลาง

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4)การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลธรรมนิมิต	อ่างทอง	4	1	0	5	1	11	4	1	0	0	6	4	3	18	6	0	0	8	14	3	1	4	8	51	ปานกลาง
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลโคกไม้ลาย	ปราจีนบุรี	2	1	5	0	2	10	4	3	0	1	3	2	0	13	12	12	1	0	25	1	0	0	1	49	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลลุมพลี	อยุธยา	4	4	0	5	2	15	4	0	6	1	0	4	0	15	1	6	0	8	15	1	0	0	1	46	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลหัวหิน	ประจวบคีรีขันธ์	4	4	5	0	1	14	4	1	1	0	6	1	0	13	1	6	1	4	12	0	0	0	0	39	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลไทรน้อย	อยุธยา	4	4	5	5	2	20	4	1	0	0	0	2	0	7	0	0	1	8	9	1	1	0	2	38	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลสวนหลวง	สมุทรสงคราม	4	1	0	2	1	8	1	0	1	1	3	2	1	9	1	6	4	8	19	1	0	0	1	37	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลกระดังงา	สมุทรสงคราม	4	4	5	5	2	20	4	3	1	0	0	1	0	9	0	0	0	1	1	0	0	0	0	30	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลดันตาล	สระบุรี	4	4	5	2	1	16	4	2	3	1	0	1	0	11	0	0	1	0	1	0	0	0	0	28	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลสามโคก	ปทุมธานี	1	1	0	0	0	2	1	1	0	0	0	2	0	4	6	6	4	4	20	0	0	0	0	26	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลสามโคก	ปทุมธานี	2	1	0	0	1	4	0	1	0	0	3	0	1	5	6	6	4	0	16	0	0	0	0	25	เสื่อมโทรม

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4)การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลแพรกศรีราชา	ชัยนาท	4	1	5	5	2	17	1	1	0	0	3	2	0	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	24	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลเกาะเกร็ด	นนทบุรี	2	1	0	2	1	6	1	1	0	0	0	1	0	3	0	6	0	4	10	1	1	1	3	22	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลแสวงหา	สมุทรปราการ	2	1	0	0	1	4	4	3	3	0	0	1	0	11	1	0	0	1	2	0	0	0	0	17	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลสำพะเนียง	อยุธยา	1	1	0	0	0	2	1	0	0	0	0	1	0	2	12	0	0	0	12	0	0	0	0	16	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลท่าช้าง	อยุธยา	2	1	5	5	0	13	1	0	0	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	15	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลดอนดัง	ราชบุรี	1	1	0	0	0	2	1	1	0	0	3	2	0	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	9	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลทัพราช	สระแก้ว	2	1	5	0	1	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	9	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลบ้านนา	นครนายก	2	1	0	0	1	4	1	0	0	0	0	1	0	2	0	0	0	1	1	0	0	0	0	7	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลหัวหิน	ประจวบคีรีขันธ์	2	1	0	0	1	4	1	1	0	0	0	1	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลบางแตน	ปราจีนบุรี	2	1	0	0	0	3	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	1	0	0	0	0	5	เสื่อมโทรม

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4)การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลหนองบัว	กาญจนบุรี	1	1	0	0	0	2	1	0	0	0	0	1	0	2	0	0	0	1	1	0	0	0	0	5	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลชนู-เข้าเม่า	อยุธยา	1	1	0	0	1	3	1	0	0	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลคลาดเกรียบ	อยุธยา	1	1	0	0	1	3	1	0	0	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลเจ้าเจ็ด	อยุธยา	1	1	0	0	0	2	1	0	0	0	0	1	0	2	0	0	0	1	1	0	0	0	0	5	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลถ้ำรงค์	เพชรบุรี	1	1	0	0	0	2	1	0	0	0	0	2	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลบ้านสิงห์	ราชบุรี	2	1	0	0	0	3	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0	5	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลบางเจ้าฉ่า	อ่างทอง	2	1	0	0	1	4	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลกบเจา	อยุธยา	1	1	0	0	2	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลแก้วฟ้า	อยุธยา	1	1	0	0	0	2	1	0	0	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลรางบัว	ราชบุรี	1	1	0	0	0	2	1	0	0	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	เสื่อมโทรม

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4)การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ศูนย์บูรณาการฯอำเภอเมืองนครนายก	นครนายก	2	1	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลองค์รักษ์	นครนายก	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลหนองโพรง	ปราจีนบุรี	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลดักคนน	ชัยนาท	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลลาดบัวหลวง	อยุธยา	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลมหาราช	อยุธยา	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลท่าหลวง	อยุธยา	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลบางไทร	อยุธยา	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลหนองน้ำใส	อยุธยา	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลลำไทร	อยุธยา	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4)การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลอมฤต	อยุธยา	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลคอนแร่	ราชบุรี	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลต้นโพธิ์	สิงห์บุรี	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลจักรสีห์	สิงห์บุรี	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลบ้านแป้ง	สิงห์บุรี	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลคลองวัว	อ่างทอง	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลบางเสด็จ	อ่างทอง	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลบางปลากด	อ่างทอง	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลคงขี้เหล็ก	ปราจีนบุรี	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลตะเคียน	ปราจีนบุรี	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	เสื่อมโทรม

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4)การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ตะวันออกเฉียงเหนือ																										
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลนาเวียง	ยโสธร	4	4	5	5	2	20	4	3	6	4	6	4	3	30	12	12	4	12	40	3	3	4	10	100	ดี
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลนาอ้อ	เลย	4	4	5	5	2	20	4	3	6	4	6	4	3	30	12	12	4	12	40	3	3	4	10	100	ดี
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลอาฮี	เลย	4	4	5	5	2	20	4	3	6	4	6	4	3	30	12	12	4	12	40	3	3	4	10	100	ดี
แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม ผีขนน้ำ	เลย	4	4	5	5	2	20	4	3	6	4	6	4	3	30	12	12	4	12	40	3	3	4	10	100	ดี
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลนาเหล่า	หนองบัวลำภู	4	4	5	5	2	20	4	3	6	4	6	4	3	30	12	12	4	12	40	3	3	4	10	100	ดี
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลยางหล่อ	หนองบัวลำภู	4	4	5	5	2	20	4	3	6	4	6	4	3	30	12	12	4	12	40	3	3	4	10	100	ดี
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลศรีธาตุ	อุดรธานี	4	4	5	5	2	20	4	3	6	4	6	4	3	30	12	12	4	12	40	3	3	4	10	100	ดี
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลปุเปือย	อุบลราชธานี	4	4	5	5	2	20	4	3	6	4	6	4	3	30	12	12	4	12	40	3	3	4	10	100	ดี
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลบ้านกง	ขอนแก่น	4	4	5	5	2	20	4	3	6	4	3	4	3	27	12	12	4	12	40	3	3	4	10	97	ดี
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลสีดา	นครราชสีมา	4	4	5	5	2	20	4	3	6	4	3	4	3	27	12	12	4	12	40	3	3	4	10	97	ดี

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4)การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ศูนย์บูรณาการฯ บ้านเลิงถ่อนโนนสมบูรณ์	อุดรธานี	4	1	5	5	2	17	4	3	6	4	3	4	3	27	12	12	4	12	40	3	3	4	10	94	ดี
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลหนองอีม	อุบลราชธานี	4	4	5	5	2	20	4	3	6	4	6	4	3	30	1	12	4	12	29	3	3	4	10	89	ดี
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลภูเวียง	ขอนแก่น	4	4	5	5	2	20	4	3	6	4	6	4	0	27	6	12	1	12	31	3	0	4	7	85	ดี
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลโพนโก	สุรินทร์	4	4	5	5	2	20	4	3	6	1	6	2	1	23	6	12	0	12	30	3	3	4	10	83	ดี
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลโพธิ์ใหม่	อุบลราชธานี	4	4	5	5	2	20	4	3	6	4	6	4	3	30	12	6	0	4	22	1	0	1	2	74	ดี
แหล่งเรียนรู้ตำบลชัยพฤกษ์	เลย	2	4	0	5	2	13	4	0	3	0	3	4	3	17	6	12	1	12	31	1	3	4	8	69	ปานกลาง
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลโนนศิลาเลิง	กาฬสินธุ์	4	4	5	5	2	20	4	3	3	1	3	4	1	19	12	12	0	4	28	0	0	0	0	67	ปานกลาง
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลชุมพลบุรี	สุรินทร์	2	1	5	2	2	12	4	3	3	0	3	2	0	15	12	12	0	8	32	0	3	4	7	66	ปานกลาง
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลเขวา	มหาสารคาม	4	4	5	5	2	20	4	3	6	0	6	4	1	24	0	6	0	12	18	0	0	1	1	63	ปานกลาง
ศูนย์บูรณาการฯ อำเภอวัดสะพุง	เลย	2	1	0	2	2	7	1	0	1	1	6	4	3	16	6	12	1	8	27	3	3	1	7	57	ปานกลาง

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4)การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ศูนย์บูรณาการฯเทศบาลตำบลคำม่วง	กาฬสินธุ์	2	4	5	2	2	15	4	0	1	4	3	1	0	13	0	12	0	12	24	0	3	1	4	56	ปานกลาง
ศูนย์เครื่องใช้ประดับตกแต่งตำบลโพน	กาฬสินธุ์	2	4	5	2	2	15	4	0	1	4	3	1	0	13	0	12	0	12	24	0	3	1	4	56	ปานกลาง
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลหนองแปน	กาฬสินธุ์	2	4	5	5	2	18	4	1	6	1	3	2	1	18	1	6	4	8	19	0	0	0	0	55	ปานกลาง
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลด่านซ้าย	เลย	4	1	5	2	1	13	4	3	6	1	6	0	0	20	6	6	0	8	20	0	0	0	0	53	ปานกลาง
ศูนย์บูรณาการฯ ม.ราชภัฏบุรีรัมย์	บุรีรัมย์	1	1	5	2	0	9	1	2	3	4	3	2	1	16	1	6	4	12	23	0	0	0	0	48	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลกู่จาน	ยโสธร	2	1	5	2	2	12	4	3	3	0	3	2	0	15	6	12	0	1	19	0	0	0	0	46	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลศรีสุข	สุรินทร์	4	4	5	5	1	19	4	2	0	1	3	1	0	11	0	12	0	4	16	0	0	0	0	46	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลบ้านฝาง	ขอนแก่น	4	1	5	5	1	16	4	1	0	0	0	1	0	6	0	0	4	12	16	3	3	0	6	44	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลโพธิ์ไทร	ยโสธร	4	4	5	5	2	20	4	3	3	1	3	2	0	16	6	0	0	1	7	0	0	1	1	44	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ จังหวัดเลย	เลย	2	1	0	5	1	9	4	2	0	1	3	4	0	14	1	12	4	1	18	1	1	0	2	43	เสื่อมโทรม

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4)การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลหนองกุง	มหาสารคาม	4	4	5	5	2	20	4	3	3	0	0	2	0	12	0	0	0	8	8	0	0	0	0	40	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลทุ่งแต้	ยโสธร	2	1	5	2	1	11	1	1	0	0	3	2	0	7	6	6	0	8	20	1	0	1	2	40	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลกุดผึ้ง	หนองบัวลำภู	4	4	5	5	2	20	4	3	1	4	0	2	1	15	0	0	0	1	1	0	0	1	1	37	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลดม	สุรินทร์	2	4	5	5	2	18	1	2	0	0	0	2	0	5	1	12	0	0	13	0	0	0	0	36	เสื่อมโทรม
แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมหมอลำไทเลย	เลย	1	1	0	5	2	9	4	0	1	0	3	1	0	9	1	0	1	12	14	0	0	0	0	32	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯกิ่งอำเภอประจักษ์ศิลปาคม	อุดรธานี	2	1	0	2	2	7	4	2	1	0	3	4	3	17	0	0	0	8	8	0	0	0	0	32	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลห้องแซง	ยโสธร	2	1	0	5	2	10	4	3	1	0	3	2	0	13	0	0	0	8	8	0	0	0	0	31	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลนาด้วง	เลย	2	1	0	0	1	4	0	0	1	1	3	2	0	7	1	6	0	8	15	0	1	4	5	31	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลกุดเค้า	ขอนแก่น	2	4	5	5	2	18	4	3	3	0	0	1	0	11	1	0	0	0	1	0	0	0	0	30	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมไทดำ	เลย	4	1	0	2	2	9	1	1	0	1	3	1	1	8	1	0	1	8	10	1	0	0	1	28	เสื่อมโทรม

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4)การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลคันธารราษฎ์	มหาสารคาม	4	1	5	2	2	14	0	3	0	0	3	2	0	8	0	0	0	4	4	0	0	0	0	26	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลสโนนยาง	มุกดาหาร	1	1	0	5	1	8	4	2	1	0	0	2	1	10	1	0	1	4	6	0	0	0	0	24	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลบ้านโคก	ขอนแก่น	4	1	5	0	0	10	1	0	1	4	0	2	0	8	0	0	0	4	4	1	0	0	1	23	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยฯ	เลย	2	1	0	0	1	4	1	0	0	0	0	1	0	2	1	12	1	1	15	0	0	0	0	21	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯโรงเรียนสุรพินท์พิทยา	สุรินทร์	1	1	5	5	0	12	4	0	0	0	3	1	0	8	1	0	0	0	1	0	0	0	0	21	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลปะอาว	อุบลราชธานี	4	1	5	0	1	11	1	0	0	0	3	1	0	5	1	0	0	1	2	1	1	0	2	20	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลบ้านขาม	หนองบัวลำภู	1	1	5	5	2	14	4	1	0	0	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	19	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลบ้านฝาง	ขอนแก่น	2	1	0	0	2	5	1	3	0	0	3	1	0	8	1	0	0	4	5	0	0	0	0	18	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลหัวเมือง	ยโสธร	2	1	0	5	2	10	1	1	0	0	0	2	0	4	0	0	0	4	4	0	0	0	0	18	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลขนวน	ขอนแก่น	2	1	0	5	2	10	4	0	0	0	3	0	0	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	17	เสื่อมโทรม

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่งหมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4)การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ศูนย์บูรณาการแหล่งเรียนรู้ฯบ้านหนองบัว	เลย	1	1	0	0	1	3	1	0	0	0	3	2	0	6	6	0	0	1	7	0	0	0	0	16	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลยางสีสุราช	มหาสารคาม	1	1	0	0	0	2	1	1	0	4	3	1	0	10	0	0	0	1	1	1	0	0	1	14	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลท่าลี่	เลย	2	4	0	0	2	8	4	1	0	0	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	13	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯโรงเรียนทุ่งฝนวิทยาคาร	อุดรธานี	4	1	5	0	0	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	11	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลโนนสะอาด	ขอนแก่น	2	1	0	0	1	4	0	0	0	0	0	2	0	2	1	0	0	1	2	0	0	0	0	8	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลนาเรือง	อุบลราชธานี	2	1	0	0	2	5	1	0	0	0	0	1	0	2	0	0	0	1	1	0	0	0	0	8	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลปอแดง	ขอนแก่น	2	1	0	0	1	4	1	0	0	0	0	1	0	2	0	0	0	1	1	0	0	0	0	7	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลม่วงสามสิบ	อุบลราชธานี	2	1	0	0	1	4	1	0	0	0	0	1	0	2	0	0	0	1	1	0	0	0	0	7	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลพระยืน	ขอนแก่น	2	1	0	2	1	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลนาแก	นครพนม	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	3	1	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	เสื่อมโทรม

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่งหมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4)การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลตาเบา	สุรินทร์	2	4	.	0	0	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลหนองแสงใหญ่	อุบลราชธานี	2	1	0	0	1	4	1	0	0	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลฝากดำ	อุบลราชธานี	2	1	0	0	1	4	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0	6	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลเขื่อนอุบลรัตน์	ขอนแก่น	1	1	0	0	1	3	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0	5	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลหัวเรือ	อุบลราชธานี	2	1	0	0	0	3	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0	5	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลหนองแซง	ขอนแก่น	1	1	0	0	1	3	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลสระกำแพงใหญ่	ศรีสะเกษ	1	1	0	0	1	3	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลตรวจ	สุรินทร์	1	1	0	0	0	2	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0	4	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลท่าปอ	หนองคาย	1	1	0	0	1	3	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ อำเภอไชยวาน	อุดรธานี	1	1	0	0	0	2	1	0	0	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	เสื่อมโทรม

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - [illegible]					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้าง [illegible]				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4)การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลขามใหญ่	อุบลราชธานี	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0	4	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลนาหนองทุ่ม	ขอนแก่น	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลกุดน้ำใส	ขอนแก่น	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	3	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ วัดมัคคาลัย บ้านทางขวา	ขอนแก่น	1	1	0	0	0	2	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลบ้านแพง	นครพนม	1	1	0	0	0	2	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลนางัว	นครพนม	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	3	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลภารแอ่น	มหาสารคาม	1	1	0	0	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลพระธาตุ	มหาสารคาม	1	1	0	0	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลกู่กาสิงห์	ร้อยเอ็ด	1	1	0	0	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลโนนนารายณ์	สุรินทร์	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	เสื่อมโทรม

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเวียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4)การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลหัวงัว	สุรินทร์	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลแวงเป้า	ขอนแก่น	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลหัวเรียง	ขอนแก่น	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลแวงใหญ่	ขอนแก่น	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลดงลาน	ขอนแก่น	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลหนองเม็ก	ขอนแก่น	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลห้วยม่วง	ขอนแก่น	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลเปือยน้อย	ขอนแก่น	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลคำม่วง	ขอนแก่น	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลพระกลางทุ่ง	นครพนม	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนนเต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนนเต็ม=30)	(3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนนเต็ม=40)	(4)การติดตามและประเมิน			รวม (4) (คะแนนเต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนนเต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลวังยาง	นครพนม	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลเรณู	นครพนม	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลนาทม	นครพนม	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลวัดศิริพุทธาราม	นครพนม	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลโนนภิบาล	มหาสารคาม	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลหนองกุง	มหาสารคาม	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลขามป้อม	มหาสารคาม	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลหัวขวาง	มหาสารคาม	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลสระคู	ร้อยเอ็ด	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลโพนสูง	ร้อยเอ็ด	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม

แหล่งเรียนรู้	จังหวัด	(1) นโยบายและจุดมุ่ง - หมายของแหล่งเรียนรู้					รวม(1) (คะแนน เต็ม=20)	(2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้							รวม(2) (คะแนน เต็ม=30)	(3) การสร้าง กระบวนการเรียนรู้				รวม (3) (คะแนน เต็ม=40)	(4)การติดตาม และประเมิน			รวม (4) (คะแนน เต็ม=10)	รวมทั้งสิ้น (คะแนน เต็ม=100)	กลุ่ม
		ข้อ 1.1 (4)	ข้อ 1.2 (4)	ข้อ 1.3 (5)	ข้อ 1.4 (5)	ข้อ 1.5 (2)		ข้อ 2.1.1 (4)	ข้อ 2.1.2 (3)	ข้อ 2.1.3 (6)	ข้อ 2.1.4 (4)	ข้อ 2.2.1 (6)	ข้อ 2.3.1 (4)	ข้อ 2.3.2 (3)		ข้อ 3.1 (12)	ข้อ 3.2 (12)	ข้อ 3.3 (4)	ข้อ 3.4 (12)		ข้อ 4.1 (3)	ข้อ 4.2 (3)	ข้อ 4.3 (4)			
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลสนม	สุรินทร์	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลแก่นโดม	อุบลราชธานี	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลบุ่งมะแลง	อุบลราชธานี	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลเมืองเดช	อุบลราชธานี	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลโนนกาหลง	อุบลราชธานี	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	เสื่อมโทรม
ศูนย์บูรณาการฯ ตำบลนาเรือง	อุบลราชธานี	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	เสื่อมโทรม

รายชื่อแหล่งเรียนรู้	เกณฑ์การพิจารณา				ผลการจัดประเภทแหล่งเรียนรู้
	นโยบายและจุดมุ่งหมายของแหล่งเรียนรู้	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้	การสร้างกระบวนการเรียนรู้	การติดตามและประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนา	
หอไทยนิทัศน์	มีนโยบายและจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนในการดำเนินงาน สามารถเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ของท้องถิ่นและทรัพยากรในท้องถิ่นได้และมีความพยายามสร้างการมีส่วนร่วมกับภาคีต่าง ๆ	มีโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน และเอื้อต่อการทำงาน ถึงแม้จำนวนบุคลากรมีปัญหาบ้าง แต่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีบุคลากรที่มีคุณภาพ ส่วนด้านการประชาสัมพันธ์เป็นจุดอ่อนสำคัญ เนื่องด้วยงบประมาณ	สภาพแวดล้อมทางกายภาพยังขาดความเหมาะสมในการดึงดูดผู้เข้าชม แต่ด้านอื่นอยู่ในเกณฑ์ดีมาก โดยเฉพาะการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ รวมถึงความสามารถของผู้นำชมที่สร้างความน่าสนใจได้ดี	มีการสำรวจข้อมูลผู้ใช้บริการ และนำเอาผลการประเมินมาใช้ปรับปรุงการดำเนินงานอยู่เสมอ	**ดี**
หออัครศิลปิน	มีนโยบายและจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนในการดำเนินงาน สามารถเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ของท้องถิ่นและทรัพยากรในท้องถิ่นได้และมีความพยายามสร้างการมีส่วนร่วมกับภาคีต่าง ๆ	มีโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน และเอื้อต่อการทำงาน ถึงแม้จำนวนบุคลากรมีปัญหาบ้าง แต่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีบุคลากรที่มีคุณภาพ ส่วนด้านการประชาสัมพันธ์เป็นจุดอ่อนสำคัญ เนื่องด้วยงบประมาณ	สภาพแวดล้อมทางกายภาพยังขาดความเหมาะสมในการดึงดูดผู้เข้าชม กิจกรรมยังไม่สามารถดึงคนที่สนใจโดยทั่วไปเข้าไปชมได้ ได้เฉพาะกลุ่มคนที่สนใจจริง ๆ เท่านั้น	มีการประเมินการดำเนินงานและนำมาใช้ปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้	**ปานกลาง**
บ้านศิลปินแห่งชาติ บ้าน ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช	มีนโยบายและจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนในการดำเนินงาน สามารถเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ของท้องถิ่นและทรัพยากรในท้องถิ่นได้และมีความพยายามสร้างการมีส่วนร่วมกับภาคีต่าง ๆ	บริหารงานโดยมูลนิธิ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่มีการบริหารจัดการที่ดี สามารถหารายได้เข้าสู่แหล่งเรียนรู้ได้ มีความร่วมมือกับเครือข่ายอื่นมาก การประชาสัมพันธ์ดี	การเปิดบ้านให้เยาวชน และผู้สนใจอื่นเข้าชมเน้นวิถีชีวิตของเจ้าของบ้าน สามารถดึงดูดใจผู้เข้าชมได้จากความสวยงามของสถานที่ และข้าวของเครื่องใช้ที่แสดงความเป็นไทยชัดเจน	การประเมินเป็นการประเมินจากประสบการณ์ของผู้บริหารของมูลนิธิ ขณะที่เขียนรายงานฉบับนี้กรรมการมูลนิธิกำลังหารือร่วมกันในการปรับปรุง เพิ่ม-ลด งานของบ้านศิลปิน	**ดี**
บ้านนางแสงดา บันสิทธิ์	มีนโยบายและจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนในการดำเนินงาน โดยเฉพาะด้านการพยายามรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของงานตนเอง สามารถเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ของท้องถิ่นและทรัพยากรในท้องถิ่นได้และมีความพยายามสร้างการมีส่วนร่วมกับภาคีต่าง ๆ	การบริหารงานโดยลูกสาว (คุณเสาวณีย์ บันสิทธิ์) เป็นหลัก มีปัญหาบ้างเวลาคนเข้าชมมาก แต่อย่างไรก็ตามเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถเลี้ยงตนเองได้ และเป็นตัวอย่างการดำเนินชีวิตแบบวิถีพอเพียง การประชาสัมพันธ์ดี เพราะเป็นที่รู้จักแล้ว	เป็นแหล่งเรียนรู้นอกหลักสูตรของเยาวชนในท้องถิ่น และเป็นศูนย์กลางของศิลปะการทอผ้าในท้องถิ่น ส่วนใหญ่คุณเสาวณีย์เป็นผู้ริเริ่มการจัดกิจกรรมต่าง ๆ และส่วนใหญ่ก็ได้รับการตอบรับที่ดี	การประเมินนั้นเป็นการประเมินจากมุมมองของผู้บริหารงาน โดยมีการวิเคราะห์ตนเองอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะด้านจุดอ่อนที่มีอยู่ เช่นด้านการตลาด ซึ่งควรมีหน่วยงานมาช่วยสนับสนุน	**ดี**

รายชื่อแหล่งเรียนรู้	เกณฑ์การพิจารณา				ผลการจัดประเภทแหล่งเรียนรู้
	นโยบายและจุดมุ่งหมายของแหล่งเรียนรู้	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้	การสร้างกระบวนการเรียนรู้	การติดตามและประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนา	
บ้านครูอินสนธิ์ วงศ์สาม	มีนโยบายและจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนในการดำเนินงาน ทั้งการเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเยาวชนเพื่อให้เกิดแรงบันดาลใจ และสามารถสอดแทรกเรื่องจริยธรรมเข้าไปได้ด้วย แต่การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนยังน้อยอยู่	บริหารโดยมูลนิธิอุทยานธรรมะและหอศิลป์ มีการเก็บค่าเยี่ยมชม และนำบรรยายโดยภรรยาครูอินสนธิ์ หรือเจ้าหน้าที่ ทางด้านการประชาสัมพันธ์ส่วนใหญ่ใช้แผ่นพับเพียงอย่างเดียว ซึ่งไม่เพียงพอในการทำให้แหล่งเรียนรู้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง	นอกจากการเปิดบ้านให้ผู้สนใจเข้าชมทางบ้านก็ยังเปิดเป็นค่ายเยาวชน ซึ่งเป็นการประสานผ่านทางสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดและอบต.ในพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมด้านธรรมะที่เป็นนวัตกรรมใหม่อื่นๆ อีกมาก เช่น โครงการ "จักรยานธรรมะ"	ไม่มีแบบประเมิน แต่มีสมุดเยี่ยม	**ปานกลาง**
บ้านครูมนตรี ตราโมท	มีนโยบายและจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนในการดำเนินงาน สามารถเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ของท้องถิ่นและทรัพยากรในท้องถิ่นได้และมีความพยายามสร้างการมีส่วนร่วมกับภาคีต่างๆ	บริหารโดยมูลนิธิครูมนตรี ตราโมท โดยทายาทครูมนตรี ตราโมท (คุณญาณี ตราโมทและภรรยา) ที่ผ่านมายังขาดความช่วยเหลือจากจังหวัดนนทบุรี งานประชาสัมพันธ์ สวช. ช่วยจัดงานเปิดบ้านให้มีการทำจดหมายข่าวสู่ชุมชนด้วย	ถึงแม้มีข้อจำกัดเรื่องสภาพทางกายภาพของแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในซอย (ดับแคบ) แต่ก็มีกิจกรรมเด่นคือ "เยี่ยมบ้านบูชาครู" "โครงการฟังและเข้าใจดนตรีไทย" เป็นต้น และมีกิจกรรมในอนาคตที่จะร่วมกับชุมชน คือ กิจกรรม ถนนคนเดิน (ดนตรีไทย)	ยังไม่มีการประเมินที่เห็นชัดเนื่องเพิ่งเริ่มก่อตั้ง แต่ผู้บริหารมีความตั้งใจที่จะพัฒนาแหล่งเรียนรู้นี้เป็นแหล่งแห่งการเรียนรู้ด้านดนตรีไทยของเยาวชน	**ปานกลาง**
บ้านครูเปลื้อง ฉายรัศมี	นโยบายและจุดมุ่งหมายยังไม่ชัดเจนในการดำเนินงาน ถึงแม้ศิลปินมีความรู้ท้องถิ่นแต่ยังไม่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีได้ ไม่ได้เป็นแหล่งเยี่ยมชม เป็นเพียงที่รวบรวมผลงานเท่านั้น	คุณเปลื้อง ฉายรัศมีเป็นผู้ดูแลเอง ไม่มีการเก็บค่าเข้าชม เพราะไม่ได้จัดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวหรือแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์ ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	ไม่มีวิทยากรนำชมในกรณีที่ครูเปลื้องไม่สะดวกหรือไม่อยู่บ้าน สวช.เพิ่งจัดงานเปิดบ้านไปเมื่อ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๔๙ ที่ผ่านมา	ไม่มี	**เสื่อมโทรม**
บ้านนายฉิ้น อรมุต (บ้านอรรถโฆษิต)	นโยบายและจุดมุ่งหมายยังไม่ชัดเจนในการดำเนินงาน ถึงแม้ศิลปินมีความรู้ท้องถิ่นแต่ยังไม่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีได้ ไม่ได้เป็นแหล่งเยี่ยมชม เป็นเพียงที่รวบรวมผลงานเท่านั้น	คุณฉิ้น อรมุตเป็นผู้ดูแลเอง ไม่มีการเก็บค่าเข้าชม เพราะไม่ได้จัดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวหรือแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์ ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	ไม่มีวิทยากรนำชมในกรณีที่ครูฉิ้นไม่สะดวกหรือไม่อยู่บ้าน	ไม่มี	**เสื่อมโทรม**

4.2.1 ศูนย์วัฒนธรรม

ก) ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมายของศูนย์วัฒนธรรม

แนวนโยบายที่มีการปฏิบัติบ่อยจนถึงขึ้นสม่ำเสมอ คือ นโยบายของศูนย์วัฒนธรรมมีความสอดคล้องหรือมีการนำเอาความรู้ด้านวัฒนธรรมภายในท้องถิ่นมาใช้ (68.5%) บุคลากรของศูนย์วัฒนธรรมมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการดำเนินงาน (65.7%) และการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายทั้งในระยะสั้น ระยะยาวและนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน (64.3%) ส่วนแนวนโยบายที่มีการปฏิบัติบ้างนานๆ ครั้ง จนถึงขั้นไม่เคยปฏิบัติเลย คือ ความชัดเจนในเรื่องการเน้นการมีส่วนร่วมของภาคีพันธมิตร (17.8%)

ข) ด้านการบริหารจัดการของศูนย์วัฒนธรรม

แนวนโยบายที่มีการปฏิบัติบ่อยจนถึงขึ้นสม่ำเสมอ คือ การกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนในแต่ละหน้าที่ (72.6%) การกำหนดภาระ หน้าที่ ขอบเขตความรับผิดชอบที่ชัดเจนในการทำงาน (66.1%) และความรู้/ประสบการณ์ของผู้รับผิดชอบสอดคล้องกับหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย (69.9%) ส่วนแนวนโยบายที่มีการปฏิบัติบ้างนานๆ ครั้ง จนถึงขั้นไม่เคยปฏิบัติเลย คือ ความสามารถในการระดมทุนเพื่อนำมาพัฒนาแหล่งเรียนรู้ได้ (52.0%) การประชาสัมพันธ์กิจกรรมศูนย์วัฒนธรรมมีอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง (37.0%) มีการอบรมพัฒนาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานที่รับผิดชอบของบุคลากรหรืออาสาสมัครที่มา ช่วยงานของศูนย์วัฒนธรรมอยู่สม่ำเสมอ (35.6%)

ค) ด้านการสร้างกระบวนการเรียนรู้

แนวนโยบายที่มีการปฏิบัติบ่อยจนถึงขั้นสม่ำเสมอ คือ การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมต่างๆของศูนย์วัฒนธรรม (50.7%) กลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงความรู้ได้โดยง่าย มีป้ายอธิบายสิ่งของชัดเจน (50.7%) และมีระบบการจัดเก็บเอกสาร/ลงทะเบียนสิ่งของต่างๆในศูนย์วัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ (49.3%) ส่วนแนวนโยบายที่มีการปฏิบัติบ้างนานๆ ครั้งจนถึงขั้นไม่เคยปฏิบัติเลย คือ การเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาและรักษาแหล่งเรียนรู้ของชุมชน (35.6%) มีการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนเป็นระยะอย่างสม่ำเสมอ (26%) และบริการสื่อเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมหลากหลายรูปแบบ (20.6%)

ง) ด้านการติดตามและประเมินผลเพื่อปรับปรุง และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

แนวนโยบายที่มีการปฏิบัติบ่อยจนถึงขั้นสม่ำเสมอ คือ การสำรวจความพึงพอใจของผู้ชม (45.2%) การปรับปรุง พัฒนาศูนย์วัฒนธรรมจากผลการประเมินที่ทำ (37%) การประเมินผลกระทบกับกลุ่มเป้าหมายในการทำงานแต่ละครั้ง (34.2%) ส่วนแนวนโยบายที่มีการปฏิบัติบ้างนานๆ ครั้ง จนถึงขั้นไม่เคยปฏิบัติเลย คือ การสำรวจความคิดเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (43.8%) การประเมินผลกระทบกับกลุ่มเป้าหมายในการทำงานแต่ละครั้ง (37%) การติดตามผลกระทบการเกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น (36.4%)

ตาราง 4.24 แสดงการปฏิบัติงานตามแนวนโยบายการทำงานของศูนย์วัฒนธรรม

แนวนโยบายการทำงาน	มีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ่อยแต่ไม่สม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ้างพอสมควร	มีการปฏิบัติบ้างนานๆ ครั้ง	ไม่เคยมีการปฏิบัติเลย
1. ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมาย ของศูนย์วัฒนธรรม					
1.1 ศูนย์วัฒนธรรมมีการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายทั้งในระยะสั้นและในระยะยาวในการทำงานและนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน	32 43.8%	15 20.5%	19 26.0%	5 6.8%	2 2.7%
1.2 ศูนย์วัฒนธรรมมีการกำหนดวิธีการ แนวทางการทำงานทั้งในระยะสั้นและระยะยาวเพื่อให้ผลการดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้	17 23.3%	31 42.5%	21 28.8%	2 2.7%	2 2.7%
1.3 นโยบายของศูนย์วัฒนธรรมมีความสอดคล้องหรือมีการนำเอาความรู้ด้านวัฒนธรรมภายในท้องถิ่นมาใช้	23 31.5%	27 37.0%	14 19.2%	6 8.2%	2 2.7%
1.4 นโยบายของศูนย์วัฒนธรรมมีความชัดเจนในเรื่องการเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน	22 30.1%	25 34.2%	21 28.8%	3 4.1%	2 2.7%
1.5 นโยบายของศูนย์วัฒนธรรมมีความชัดเจนในเรื่องการเน้นการมีส่วนร่วมของภาคีพันธมิตร ได้แก่ องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรชุมชน องค์กรธุรกิจ และองค์กรวิชาการ	13 17.8%	27 37.0%	19 26.0%	10 13.7%	3 4.1%
1.6 บุคลากรของศูนย์วัฒนธรรมมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการดำเนินงาน	29 39.7%	19 26.0%	20 27.4%	4 5.5%	1 1.4%
2. การบริหารจัดการของศูนย์วัฒนธรรม					
2.1 โครงสร้างการทำงานของศูนย์วัฒนธรรม มีความชัดเจนในเรื่องการเน้นการมีส่วนร่วมของภาคีพันธมิตรได้แก่ องค์กรภาครัฐ/เอกชน องค์กรชุมชน องค์กรธุรกิจ และองค์กรวิชาการ	13 17.8%	23 31.5%	26 35.6%	6 8.2%	5 6.8%

แนวนโยบายการทำงาน	มีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ่อยแต่ไม่สม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ้างพอสมควร	มีการปฏิบัติบ้างนาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยมีการปฏิบัติเลย
2.2 มีการกำหนดภาระ หน้าที่ ขอบเขตความรับผิดชอบที่ชัดเจนในการทำงาน	29 39.7%	20 27.4%	17 23.3%	2 2.7%	5 6.8%
2.3 การกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนในแต่ละหน้าที่	31 42.5%	22 30.1%	15 20.5%	2 2.7%	3 4.1%
2.4 ความรู้และประสบการณ์ของผู้รับผิดชอบสอดคล้องกับหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	23 31.5%	28 38.4%	16 21.9%	3 4.1%	3 4.1%
2.5 ในการทำงานของศูนย์วัฒนธรรม มีเครือข่ายการทำงานจากองค์กรต่าง ๆ	15 20.5%	25 34.2%	19 26.0%	9 12.3%	4 5.5%
2.6 ศูนย์วัฒนธรรม มีแนวทางในการพัฒนาเครือข่าย และรักษาเครือข่ายไว้	9 12.3%	24 32.9%	25 34.2%	8 11.0%	6 8.2%
2.7 ศูนย์วัฒนธรรม มีการแสวงหาเครือข่ายใหม่ ๆ อยู่เสมอ	7 9.6%	18 24.7%	28 38.4%	12 16.4%	7 9.6%
2.8 มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของศูนย์วัฒนธรรมผ่านสื่อต่าง ๆ ที่หลากหลาย (รวมสื่อท้องถิ่นอย่างหอกระจายข่าว สื่อบุคคล เป็นต้น)	14 19.2%	21 28.8%	17 23.3%	14 19.2%	6 8.2%
2.9 มีความถี่ของการประชาสัมพันธ์กิจกรรมศูนย์วัฒนธรรมที่เหมาะสมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง	13 17.8%	13 17.8%	19 26.0%	14 19.2%	13 17.8%
2.10 ศูนย์วัฒนธรรมสามารถระดมทุนเพื่อนำมาพัฒนาแหล่งเรียนรู้ได้โดยไม่ลำบากนัก	0 0.0%	11 15.1%	23 31.5%	22 30.1%	16 21.9%
2.11 ศูนย์วัฒนธรรมสามารถระดมคนซึ่งเป็นบุคคลสำคัญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านเพื่อช่วยงานพัฒนางานของศูนย์วัฒนธรรมได้	13 17.8%	19 26.0%	25 34.2%	9 12.3%	6 8.2%
2.12 บุคลากรที่ปฏิบัติงานของศูนย์วัฒนธรรม มีความรู้ความเข้าใจในงานดี	16 21.9%	27 37.0%	25 34.2%	1 1.4%	3 4.1%
2.13 มีการอบรมพัฒนาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานที่รับผิดชอบของบุคลากรหรืออาสาสมัครที่มาช่วยงานของศูนย์วัฒนธรรมอยู่สม่ำเสมอ	7 9.6%	20 27.4%	19 26.0%	13 17.8%	13 17.8%
2.14 มีกิจกรรมสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานของศูนย์วัฒนธรรม เช่น เลี้ยงขอบคุณ ให้ไล่/ประกาศนียบัตร/หนังสือขอบคุณ ของขวัญต่าง ๆ	7 9.6%	22 30.1%	20 27.4%	12 16.4%	11 15.1%
2.15 มีการ ให้โอกาส หรือสนับสนุนการทำงานของบุคลากรหรืออาสาสมัครของศูนย์วัฒนธรรม	9 12.3%	21 28.8%	24 32.9%	8 11.0%	10 13.7%

แนวนโยบายการทำงาน	มีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ่อยแต่ไม่สม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ้างพอสมควร	มีการปฏิบัติบ้างนาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยมีการปฏิบัติเลย
3. <u>การสร้างกระบวนการเรียนรู้</u>					
3.1 การจัดสภาพสิ่งแวดล้อมของศูนย์วัฒนธรรม ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ (เช่นสถานที่ การเดินทางสะดวก)	18 24.7%	17 23.3%	26 35.6%	6 8.2%	5 6.8%
3.2 บริการสื่อ เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม และหลากหลายรูปแบบ	6 8.2%	21 28.8%	30 41.1%	7 9.6%	8 11.0%
3.3 กลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงความรู้ได้โดยง่ายสะดวก (เช่นมีป้ายอธิบายสิ่งของอย่างชัดเจน)	14 19.2%	23 31.5%	23 31.5%	5 6.8%	7 9.6%
3.4 การเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้หรือกิจกรรมที่นำมาแสดงกับองค์ความรู้ท้องถิ่น	9 12.3%	29 39.7%	23 31.5%	7 9.6%	4 5.5%
3.5 ความน่าสนใจ น่าสนุกของกิจกรรมของศูนย์วัฒนธรรมเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเข้าถึงข้อมูลได้อย่างเพลิดเพลิน ไม่น่าเบื่อหน่าย	9 12.3%	23 31.5%	27 37.0%	6 8.2%	7 9.6%
3.6 มีระบบการจัดเก็บเอกสาร/ลงทะเบียนสิ่งของต่าง ๆในศูนย์วัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ	14 19.2%	22 30.1%	25 34.2%	8 11.0%	2 2.7%
3.7 มีการอบรม ถ่ายทอดความรู้หรือแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันภายในศูนย์วัฒนธรรม (ระหว่างบุคลากร)	10 13.7%	23 31.5%	21 28.8%	13 17.8%	5 6.8%
3.8 มีการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนเป็นระยะอย่างสม่ำเสมอ	10 13.7%	21 28.8%	22 30.1%	12 16.4%	7 9.6%
3.9 การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆของศูนย์วัฒนธรรม	18 24.7%	19 26.0%	20 27.4%	9 12.3%	6 8.2%
3.10 การเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาและรักษาแหล่งเรียนรู้ของชุมชน	10 13.7%	19 26.0%	17 23.3%	16 21.9%	10 13.7%
<u>4.1 การติดตามและประเมินผลเพื่อปรับปรุง และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง</u>					
4.1 มีการสำรวจความคิดเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	4 5.5%	17 23.3%	19 26.0%	19 26.0%	13 17.8%
4.2 มีการสำรวจความพึงพอใจของผู้ชม	18 24.7%	15 20.5%	15 20.5%	14 19.2%	10 13.7%
4.3 มีการติดตามการเรียนรู้ที่เกิดกับกลุ่มเป้าหมายและท้องถิ่น	3 4.1%	24 32.9%	21 28.8%	13 17.8%	10 13.7%
4.2 มีการติดตามผลกระทบการเกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น	5 6.8%	14 19.2%	26 35.6%	15 20.5%	12 16.4%

แนวนโยบายการทำงาน	มีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ่อยแต่ไม่สม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ้างพอสมควร	มีการปฏิบัติบ้างนาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยมีการปฏิบัติเลย
4.3 มีการประเมินผลกระทบกับกลุ่มเป้าหมายในการทำงานแต่ละครั้ง	10 13.7%	15 20.5%	20 27.4%	17 23.3%	10 13.7%
4.4 มีการปรับปรุง พัฒนาศูนย์วัฒนธรรมจากผลการประเมินที่ทำ	9 12.3%	18 24.7%	22 30.1%	13 17.8%	10 13.7%

4.2.2 หอวัฒนธรรมนิทัศน์

ก) ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมายของหอวัฒนธรรมนิทัศน์

แนวนโยบายที่มีการปฏิบัติบ่อยจนถึงขึ้นสม่ำเสมอ คือ นโยบายของหอวัฒนธรรมนิทัศน์มีความสอดคล้องหรือมีการนำเอาความรู้ด้านวัฒนธรรมภายในท้องถิ่นมาใช้ (62.8%) บุคลากรของหอวัฒนธรรมนิทัศน์มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการดำเนินงาน (62.8%) และนโยบายของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ มีความชัดเจนในเรื่องการเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน (58.1%) ส่วนแนวนโยบายที่มีการปฏิบัติบ้างนานๆ ครั้ง จนถึงขั้นไม่เคยปฏิบัติเลย คือ ความชัดเจนในเรื่องการเน้นการมีส่วนร่วมของภาคีพันธมิตร (20.9%)

ข) ด้านการบริหารจัดการของหอวัฒนธรรมนิทัศน์

แนวนโยบายที่มีการปฏิบัติบ่อยจนถึงขึ้นสม่ำเสมอ คือ การกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนในแต่ละหน้าที่ (72.6%) การกำหนดภาระ หน้าที่ ขอบเขตความรับผิดชอบที่ชัดเจนในการทำงาน (66.1%) และความรู้และประสบการณ์ของผู้รับผิดชอบสอดคล้องกับหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย (69.9%) ส่วนแนวนโยบายที่มีการปฏิบัติบ้างนานๆ ครั้ง จนถึงขั้นไม่เคยปฏิบัติเลย คือ ความสามารถในการระดมทุนเพื่อนำมาพัฒนาแหล่งเรียนรู้ได้ (67.5%) กิจกรรมสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ เช่น เลี้ยงขอบคุณ ให้โล่/ประกาศนียบัตร/หนังสือขอบคุณของขวัญต่างๆ (48.9%) และการให้โอกาส หรือสนับสนุนการทำงานของบุคลากรหรืออาสาสมัครของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ (39.6%)

ค) ด้านการสร้างกระบวนการเรียนรู้

แนวนโยบายที่มีการปฏิบัติบ่อยจนถึงขั้นสม่ำเสมอ คือ กลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงความรู้ได้โดยง่าย เช่นมีป้ายอธิบายสิ่งของอย่างชัดเจน (55.8%) การเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้หรือกิจกรรมที่นำมาแสดงกับองค์ความรู้ท้องถิ่น (48.8%) และการจัดสภาพสิ่งแวดล้อมของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ (50.7%) ส่วนแนวนโยบายที่มีการปฏิบัติบ้างนานๆ ครั้งจนถึงขั้นไม่เคยปฏิบัติเลย คือ การบริการสื่อ เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม และหลากหลายรูปแบบ (41.9%) และการอบรม ถ่ายทอดความรู้หรือแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันภายในหอวัฒนธรรมนิทัศน์ ระหว่างบุคลากรด้วยกัน (41.9%)

ง) ด้านการติดตามและประเมินผลเพื่อปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

แนวนโยบายที่มีการปฏิบัติบ่อยจนถึงขั้นสม่ำเสมอ คือ การสำรวจความพึงพอใจของผู้ชม (41.9%) และการปรับปรุง พัฒนาหอวัฒนธรรมนิทัศน์ จากผลการประเมินที่ทำ (37%) ส่วนแนวนโยบายที่มีการปฏิบัติบ้างนานๆ ครั้ง จนถึงขั้นไม่เคยปฏิบัติเลย คือ การประเมินผลกระทบกับกลุ่มเป้าหมายในการทำงานแต่ละครั้ง (55.8%) การติดตามผลกระทบการเกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น (48.8%) และการสำรวจความคิดเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (44.2%)

ตาราง 4.25 แสดงการปฏิบัติงานตามแนวนโยบายการทำงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์

แนวนโยบายการทำงาน	มีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ่อยแต่ไม่สม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ้างพอสมควร	มีการปฏิบัติบ้างนานๆ ครั้ง	ไม่เคยมีการปฏิบัติเลย
1. ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมาย ของหอวัฒนธรรมนิทัศน์					
1.1 หอวัฒนธรรมนิทัศน์มีการกำหนดวิสัยทัศน์เป้าหมายทั้งในระยะสั้นและในระยะยาวในการทำงานและนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน	10 23.3%	13 30.2%	10 23.3%	7 16.3%	3 7.0%
1.2 หอวัฒนธรรมนิทัศน์มีการกำหนดวิธีการ แนวทางการทำงานทั้งในระยะสั้นและระยะยาวเพื่อให้ผลการดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้	10 23.3%	13 30.2%	10 23.3%	10 23.3%	0 0.0%
1.3 นโยบายของหอวัฒนธรรมนิทัศน์มีความสอดคล้องหรือมีการนำเอาความรู้ด้านวัฒนธรรมภายในท้องถิ่นมาใช้	14 32.6%	13 30.2%	9 20.9%	5 11.6%	1 2.3%

แนวนโยบายการทำงาน	มีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ่อยแต่ไม่สม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ้างพอสมควร	มีการปฏิบัติบ้างนาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยมี การปฏิบัติเลย
1.4 นโยบายของหอวัฒนธรรมนิทัศน์มีความชัดเจนในเรื่องการเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน	13 30.2%	12 27.9%	12 27.9%	3 7.0%	2 4.7%
1.5 นโยบายของหอวัฒนธรรมนิทัศน์มีความชัดเจนในเรื่องการเน้นการมีส่วนร่วมของภาคีพันธมิตร ได้แก่ องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรชุมชน องค์กรธุรกิจ และองค์กรวิชาการ	6 14.0%	14 32.6%	13 30.2%	5 11.6%	4 9.3%
1.6 บุคลากรของหอวัฒนธรรมนิทัศน์มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการดำเนินงาน	15 34.9%	12 27.9%	6 14.0%	6 14.0%	4 9.3%
2. การบริหารจัดการของหอวัฒนธรรมนิทัศน์					
2.1 โครงสร้างการทำงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ มีความชัดเจนในเรื่องการเน้นการมีส่วนร่วมของภาคีพันธมิตร ได้แก่ องค์กรภาครัฐ/เอกชน องค์กรชุมชน องค์กรธุรกิจ และองค์กรวิชาการ	10 23.3%	10 23.3%	8 18.6%	8 18.6%	7 16.3%
2.2 มีการกำหนดภาระ หน้าที่ ขอบเขตความรับผิดชอบที่ชัดเจนในการทำงาน	16 37.2%	6 14.0%	11 25.6%	8 18.6%	2 4.7%
2.3 การกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนในแต่ละหน้าที่	19 44.2%	7 16.3%	9 20.9%	5 11.6%	3 7.0%
2.4 ความรู้และประสบการณ์ของผู้รับผิดชอบสอดคล้องกับหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	16 37.2%	12 27.9%	8 18.6%	5 11.6%	2 4.7%
2.5 ในการทำงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ มีเครือข่ายการทำงานจากองค์กรต่างๆ	3 7.0%	11 25.6%	16 37.2%	9 20.9%	3 7.0%
2.6 หอวัฒนธรรมนิทัศน์ มีแนวทางในการพัฒนาเครือข่าย และรักษาเครือข่ายไว้	4 9.3%	13 30.2%	14 32.6%	9 20.9%	2 4.7%
2.7 หอวัฒนธรรมนิทัศน์ มีการแสวงหาเครือข่ายใหม่ๆ อยู่เสมอ	5 11.6%	15 34.9%	8 18.6%	9 20.9%	5 11.6%
2.8 มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ผ่านสื่อต่างๆ ที่หลากหลาย (รวมสื่อท้องถิ่น อย่างหอกระจายข่าว สื่อบุคคล เป็นต้น)	3 7.0%	9 20.9%	10 23.3%	16 37.2%	4 9.3%
2.9 มีความถี่ของการประชาสัมพันธ์กิจกรรมศูนย์วัฒนธรรมที่เหมาะสมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง	7 16.3%	4 9.3%	11 25.6%	17 39.5%	3 7.0%
2.10 หอวัฒนธรรมนิทัศน์สามารถระดมทุนเพื่อนำมาพัฒนาแหล่งเรียนรู้ได้โดยไม่ลำบากนัก	1 2.3%	3 7.0%	8 18.6%	14 32.6%	15 34.9%

แนวนโยบายการทำงาน	มีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ่อยแต่ไม่สม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ้างพอสมควร	มีการปฏิบัติบ้างนาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยมีการปฏิบัติเลย
2.11 หอวัฒนธรรมนิทัศน์สามารถระดมคนซึ่งเป็นบุคคลสำคัญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านเพื่อช่วยงานพัฒนางานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ได้	9 20.9%	10 23.3%	11 25.6%	10 23.3%	3 7.0%
2.12 บุคลากรที่ปฏิบัติงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ มีความรู้ความเข้าใจในงานดี	7 16.3%	15 34.9%	12 27.9%	5 11.6%	3 7.0%
2.13 มีการอบรมพัฒนาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานที่รับผิดชอบของบุคลากรหรืออาสาสมัครที่มาช่วยงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์อยู่สม่ำเสมอ	6 14.0%	7 16.3%	8 18.6%	13 30.2%	8 18.6%
2.14 มีกิจกรรมสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ เช่น เลี้ยงขอบคุณ ให้โล่/ประกาศนียบัตร/หนังสือขอบคุณ ของขวัญต่างๆ	4 9.3%	6 14.0%	11 25.6%	7 16.3%	14 32.6%
2.15 มีการ ให้โอกาส หรือสนับสนุนการทำงานของบุคลากรหรืออาสาสมัครของหอวัฒนธรรมนิทัศน์	5 11.6%	8 18.6%	12 27.9%	7 16.3%	10 23.3%
3. <u>การสร้างกระบวนการเรียนรู้</u>					
3.1 การจัดสภาพสิ่งแวดล้อมของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ (เช่นสถานที่ การเดินทางสะดวก เป็นต้น)	7 16.3%	12 27.9%	15 34.9%	6 14.0%	1 2.3%
3.2 บริการสื่อ เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม และหลากหลายรูปแบบ	4 9.3%	4 9.3%	15 34.9%	10 23.3%	8 18.6%
3.3 กลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงความรู้ได้โดยง่ายสะดวก(เช่นมีป้ายอธิบายสิ่งของอย่างชัดเจน)	16 37.2%	8 18.6%	12 27.9%	3 7.0%	3 7.0%
3.4 การเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้หรือกิจกรรมที่นำมาแสดงกับองค์ความรู้ท้องถิ่น	13 30.2%	8 18.6%	12 27.9%	5 11.6%	4 9.3%
3.5 ความน่าสนใจ น่าสนุกของกิจกรรมของหอวัฒนธรรมนิทัศน์เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเข้าถึงข้อมูลได้อย่างเพลิดเพลิน ไม่น่าเบื่อหน่าย	5 11.6%	13 30.2%	13 30.2%	6 14.0%	5 11.6%
3.6 มีระบบการจัดเก็บเอกสาร/ลงทะเบียนสิ่งของต่างๆในหอวัฒนธรรมนิทัศน์อย่างเป็นระบบ	8 18.6%	6 14.0%	15 34.9%	10 23.3%	3 7.0%
3.7 มีการอบรม ถ่ายทอดความรู้หรือแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันภายในหอวัฒนธรรมนิทัศน์ (ระหว่างบุคลากรด้วยกัน)	5 11.6%	10 23.3%	9 20.9%	12 27.9%	6 14.0%
3.8 มีการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนเป็นระยะอย่างสม่ำเสมอ	4 9.3%	14 32.6%	10 23.3%	9 20.9%	4 9.3%

แนวนโยบายการทำงาน	มีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ่อยแต่ไม่สม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ้างพอสมควร	มีการปฏิบัติบ้างนาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยมีการปฏิบัติเลย
3.9 การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆของหอวัฒนธรรมนิทัศน์	6 14.0%	9 20.9%	12 27.9%	14 32.6%	1 2.3%
3.10 การเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาและรักษาแหล่งเรียนรู้ของชุมชน	7 16.3%	10 23.3%	13 30.2%	8 18.6%	4 9.3%
4.1 การติดตามและประเมินผลเพื่อปรับปรุง และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง					
4.1 มีการสำรวจความคิดเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	4 9.3%	5 11.6%	14 32.6%	9 20.9%	10 23.3%
4.2 มีการสำรวจความพึงพอใจของผู้ชม	11 25.6%	7 16.3%	10 23.3%	8 18.6%	6 14.0%
4.3 มีการติดตามการเรียนรู้ที่เกิดกับกลุ่มเป้าหมายและท้องถิ่น	3 7.0%	9 20.9%	10 23.3%	14 32.6%	6 14.0%
4.4 มีการติดตามผลกระทบการเกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น	1 2.3%	10 23.3%	10 23.3%	13 30.2%	8 18.6%
4.5 มีการประเมินผลกระทบกับกลุ่มเป้าหมายในการทำงานแต่ละครั้ง	4 9.3%	4 9.3%	10 23.3%	15 34.9%	9 20.9%
4.6 มีการปรับปรุง พัฒนาหอวัฒนธรรมนิทัศน์จากผลการประเมินที่ทำ	8 12.3%	7 24.7%	12 30.1%	8 17.8%	7 13.7%

4.2.3 ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน

ก) ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมายของศูนย์บูรณาการฯ

แนวนโยบายที่มีการปฏิบัติบ่อยจนถึงขึ้นสม่ำเสมอ คือ นโยบายของศูนย์บูรณาการฯ มีความชัดเจนในเรื่องการเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน (34.6%) และนโยบายของศูนย์บูรณาการฯ มีความสอดคล้องหรือมีการนำเอาความรู้ด้านวัฒนธรรมภายในท้องถิ่นมาใช้ (33.1%) ส่วนแนวนโยบายที่มีการปฏิบัติบ้างนานๆ ครั้ง จนถึงขั้นไม่เคยปฏิบัติเลย คือ การกำหนดวิสัยทัศน์เป้าหมายทั้งในระยะสั้นและในระยะยาวในการทำงานและนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน (49.7%) และการกำหนดวิธีการ แนวทางการทำงานทั้งในระยะสั้นและระยะยาวเพื่อให้ผลการดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (49.1%)

ข) ด้านการบริหารจัดการของศูนย์บูรณาการฯ

แนวนโยบายที่มีการปฏิบัติบ่อยจนถึงขึ้นสม่ำเสมอ คือ ความสามารถระดมคนซึ่งเป็นบุคคลสำคัญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อช่วยงานพัฒนางานของศูนย์บูรณาการฯได้ (28.3%) โครงสร้างการทำงานของศูนย์บูรณาการฯ มีความชัดเจนในเรื่องการเน้นการมีส่วนร่วมของภาคีพันธมิตร (27.7%) และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนในแต่ละหน้าที่ (27.4%) ส่วนแนวนโยบายที่มีการปฏิบัติบ้างนานๆ ครั้ง จนถึงขั้นไม่เคยปฏิบัติเลย คือ กิจกรรมสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานของศูนย์วัฒนธรรม เช่น เลี้ยงขอบคุณ ให้โล่/ประกาศนียบัตร/หนังสือขอบคุณของขวัญต่างๆ (69.6%) การอบรมพัฒนาในเรื่องที่เกี่ยวกับงานที่รับผิดชอบของบุคลากรหรืออาสาสมัครที่มาช่วยงานของศูนย์บูรณาการฯ อยู่สม่ำเสมอ (66.7%) ความสามารถในการระดมทุนเพื่อนำมาพัฒนาแหล่งเรียนรู้ได้ (66.4%) และการให้โอกาสหรือสนับสนุนการทำงานของบุคลากรหรืออาสาสมัครของศูนย์บูรณาการฯ (61.6%)

ค) ด้านการสร้างกระบวนการเรียนรู้

แนวนโยบายที่มีการปฏิบัติบ่อยจนถึงขั้นสม่ำเสมอ คือ การจัดสภาพสิ่งแวดล้อมของศูนย์บูรณาการฯ ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ (28.9%) การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของศูนย์บูรณาการฯ (27.7%) และการเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาและรักษาแหล่งเรียนรู้ของชุมชน (24.6%) ส่วนแนวนโยบายที่มีการปฏิบัติบ้างนานๆ ครั้งจนถึงขั้นไม่เคยปฏิบัติเลย คือ การบริการสื่อ เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม และหลากหลายรูปแบบ (60.7%) การอบรม ถ่ายทอดความรู้หรือแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันภายในศูนย์บูรณาการฯระหว่างบุคลากรด้วยกัน (60.1%) และการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนเป็นระยะอย่างสม่ำเสมอ (59%)

ง) ด้านการติดตามและประเมินผลเพื่อปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

แนวนโยบายที่มีการปฏิบัติบ่อยจนถึงขั้นสม่ำเสมอมีน้อยมากไม่ถึงร้อยละ 20 ส่วนใหญ่จะมีการปฏิบัติบ้างนานๆ ครั้ง จนถึงขั้นไม่เคยปฏิบัติเลยในทุกเรื่อง คือ การสำรวจความคิดเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (66.4%) การประเมินผลกระทบกับกลุ่มเป้าหมายในการทำงานแต่ละครั้ง (64.6%) การสำรวจความพึงพอใจของผู้ชม (64%) การติดตามผลกระทบการเกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น (63.1%) และการติดตามผลกระทบการเกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น (63.1%)

ตาราง 4.26 แสดงการปฏิบัติงานตามแนวนโยบายการทำงานของศูนย์บูรณาการฯ

แนวนโยบายการทำงาน	มีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ่อยแต่ไม่สม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ้างพอสมควร	มีการปฏิบัติบ้างนาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยมีการปฏิบัติเลย
1. ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมาย ของศูนย์บูรณาการฯ					
1.1 ศูนย์บูรณาการฯมีการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายทั้งในระยะสั้นและในระยะยาวในการทำงานและนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน	27 8.0%	45 13.4%	91 27.1%	99 29.5%	68 20.2%
1.2 ศูนย์บูรณาการฯมีการกำหนดวิธีการ แนวทางการทำงานทั้งในระยะสั้นและระยะยาวเพื่อให้ผลการดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้	24 7.1%	49 14.6%	91 27.1%	94 28.0%	71 21.1%
1.3 นโยบายของศูนย์บูรณาการฯมีความสอดคล้องหรือมีการนำเอาความรู้ด้านวัฒนธรรมภายในท้องถิ่นมาใช้	50 14.9%	61 18.2%	95 28.3%	81 24.1%	43 12.8%
1.4 นโยบายของศูนย์บูรณาการฯมีความชัดเจนในเรื่องการเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน	54 16.1%	62 18.5%	94 28.0%	78 23.2%	39 11.6%
1.5 นโยบายของศูนย์บูรณาการฯมีความชัดเจนในเรื่องการเน้นการมีส่วนร่วมของภาคีพันธมิตร ได้แก่ องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรชุมชน องค์กรธุรกิจ และองค์กรวิชาการ	37 11.0%	54 16.1%	87 25.9%	102 30.4%	50 14.9%
1.6 บุคลากรของศูนย์บูรณาการฯมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการดำเนินงาน	36 10.7%	64 19.0%	88 26.2%	85 25.3%	56 16.7%
2. การบริหารจัดการของศูนย์บูรณาการฯ					
2.1 โครงสร้างการทำงานของศูนย์บูรณาการฯ มีความชัดเจนในเรื่องการเน้นการมีส่วนร่วมของภาคีพันธมิตร ได้แก่ องค์กรภาครัฐ/เอกชน องค์กรชุมชน องค์กรธุรกิจ และองค์กรวิชาการ	36 10.7%	57 17.0%	99 29.5%	83 24.7%	55 16.4%
2.2 มีการกำหนดภาระ หน้าที่ ขอบเขตความรับผิดชอบที่ชัดเจนในการทำงาน	30 8.9%	71 21.1%	81 24.1%	78 23.2%	70 20.8%
2.3 การกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนในแต่ละหน้าที่	33 9.8%	59 17.6%	94 28.0%	71 21.1%	70 20.8%
2.4 ความรู้และประสบการณ์ของผู้รับผิดชอบสอดคล้องกับหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	32 9.5%	61 18.2%	103 30.7%	78 23.2%	56 16.7%
2.5 ในการทำงานของศูนย์บูรณาการฯ มีเครือข่ายการทำงานจากองค์กรต่างๆ	27 8.0%	46 13.7%	93 27.7%	111 33.0%	50 14.9%

แนวนโยบายการทำงาน	มีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ่อยแต่ไม่สม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ้างพอสมควร	มีการปฏิบัติบ้างนาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยมีการปฏิบัติเลย
2.6 ศูนย์บูรณาการฯ มีแนวทางในการพัฒนาเครือข่าย และรักษาเครือข่ายไว้	27 8.0%	51 15.2%	88 26.2%	99 29.5%	63 18.8%
2.7 ศูนย์บูรณาการฯ มีการแสวงหาเครือข่ายใหม่ ๆ อยู่เสมอ	17 5.1%	41 12.2%	61 18.2%	90 26.8%	118 35.1%
2.8 มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของศูนย์บูรณาการฯ ผ่านสื่อต่าง ๆ ที่หลากหลาย (รวมสื่อท้องถิ่น อย่างหอกระจายข่าว สื่อบุคคล เป็นต้น)	21 6.3%	47 14.0%	68 20.2%	99 29.5%	92 27.4%
2.9 มีความถี่ของการประชาสัมพันธ์กิจกรรมศูนย์วัฒนธรรมที่เหมาะสมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง	22 6.5%	25 7.4%	62 18.5%	107 31.8%	112 33.3%
2.10 ศูนย์บูรณาการฯสามารถระดมทุนเพื่อนำมาพัฒนาแหล่งเรียนรู้ได้โดยไม่ลำบากนัก	16 4.8%	29 8.6%	58 17.3%	85 25.3%	138 41.1%
2.11 ศูนย์บูรณาการฯสามารถระดมคนซึ่งเป็นบุคคลสำคัญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อช่วยงานพัฒนางานของศูนย์บูรณาการฯได้	41 12.2%	54 16.1%	93 27.7%	86 25.6%	54 16.1%
2.12 บุคลากรที่ปฏิบัติงานของศูนย์บูรณาการฯ มีความรู้ความเข้าใจในงานดี	32 9.5%	59 17.6%	95 28.3%	83 24.7%	57 17.0%
2.13 มีการอบรมพัฒนาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานที่รับผิดชอบของบุคลากรหรืออาสาสมัครที่มาช่วยงานของศูนย์บูรณาการฯอยู่สม่ำเสมอ	18 5.4%	27 8.0%	59 17.6%	88 26.2%	136 40.5%
2.14 มีกิจกรรมสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานของศูนย์บูรณาการฯ เช่น เลี้ยงขอบคุณ ให้โล่/ประกาศนียบัตร/หนังสือขอบคุณ ของขวัญต่าง ๆ	18 5.4%	27 8.0%	49 14.6%	77 22.9%	157 46.7%
2.15 มีการ ให้โอกาส หรือสนับสนุนการทำงานของบุคลากรหรืออาสาสมัครของศูนย์บูรณาการฯ	15 4.5%	34 10.1%	70 20.8%	81 24.1%	126 37.5%
3. <u>การสร้างกระบวนการเรียนรู้</u>					
3.1 การจัดสภาพสิ่งแวดล้อมของศูนย์บูรณาการฯ ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ (เช่นสถานที่ การเดินทางสะดวก เป็นต้น)	43 12.8%	54 16.1%	87 25.9%	86 25.6%	56 16.7%
3.2 บริการสื่อ เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม และหลากหลายรูปแบบ	17 5.1%	33 9.8%	73 21.7%	83 24.7%	121 36.0%
3.3 กลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงความรู้ได้โดยง่ายสะดวก(เช่นมีป้ายอธิบายสิ่งของอย่างชัดเจน)	29 8.6%	51 15.2%	78 23.2%	103 30.7%	67 19.9%
3.4 การเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้หรือกิจกรรมที่นำมาแสดงกับองค์ความรู้ท้องถิ่น	27 8.0%	53 15.8%	83 24.7%	88 26.2%	78 23.2%

แนวนโยบายการทำงาน	มีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ่อยแต่ไม่สม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ้างพอสมควร	มีการปฏิบัติบ้างนาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยมีการปฏิบัติเลย
3.5 ความน่าสนใจ น่าสนุกของกิจกรรมของศูนย์บูรณาการฯเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเข้าถึงข้อมูลได้อย่างเพลิดเพลิน ไม่น่าเบื่อหน่าย	26 7.7%	46 13.7%	73 21.7%	94 28.0%	90 26.8%
3.6 มีระบบการจัดเก็บเอกสาร/ลงทะเบียนสิ่งของต่างๆในศูนย์บูรณาการฯ อย่างเป็นระบบ	21 6.3%	41 12.2%	86 25.6%	84 25.0%	96 28.6%
3.7 มีการอบรม ถ่ายทอดความรู้หรือแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันภายในศูนย์บูรณาการฯ (ระหว่างบุคลากรด้วยกัน)	24 7.1%	38 11.3%	66 19.6%	95 28.3%	107 31.8%
3.8 มีการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนเป็นระยะอย่างสม่ำเสมอ	20 6.0%	48 14.3%	64 19.0%	97 28.9%	101 30.1%
3.9 การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมต่างๆของศูนย์บูรณาการฯ	33 9.8%	60 17.9%	70 20.8%	109 32.4%	57 17.0%
3.10 การเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาและรักษาแหล่งเรียนรู้ของชุมชน	30 8.9%	56 16.7%	80 23.8%	101 30.1%	61 18.2%
4. <u>การติดตามและประเมินผลเพื่อปรับปรุง และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง</u>					
4.1 มีการสำรวจความคิดเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	16 4.8%	31 9.2%	56 16.7%	93 27.7%	130 38.7%
4.2 มีการสำรวจความพึงพอใจของผู้ชม	21 6.3%	33 9.8%	61 18.2%	81 24.1%	134 39.9%
4.3 มีการติดตามการเรียนรู้ที่เกิดกับกลุ่มเป้าหมายและท้องถิ่น	16 4.8%	37 11.0%	63 18.8%	89 26.5%	124 36.9%
4.2 มีการติดตามผลกระทบการเกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น	13 3.9%	38 11.3%	67 19.9%	82 24.4%	130 38.7%
4.3 มีการประเมินผลกระทบกับกลุ่มเป้าหมายในการทำงานแต่ละครั้ง	11 3.3%	35 10.4%	65 19.3%	74 22.0%	143 42.6%
4.4 มีการปรับปรุง พัฒนาศูนย์บูรณาการฯ จากผลการประเมินที่ทำ	15 4.5%	42 12.5%	61 18.2%	84 25.0%	127 37.8%

4.2.4 บ้านศิลปิน

<u>บ้านหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช</u>

ก) ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมายของบ้านศิลปิน

มีนโยบายและจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนในการดำเนินงาน แหล่งเรียนรู้มีวิสัยทัศน์ในการดำเนินงานชัดเจนว่าจะไปในทิศทางใด สามารถเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ที่มีอยู่ในแหล่งเรียนรู้เข้ากับท้องถิ่นและขยายความรู้ไปสู่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศได้ และมีความพยายามสร้างการมีส่วนร่วมกับภาคีต่างๆ โดยเฉพาะภาครัฐและเอกชน แม้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนใกล้เคียงยังไม่ชัดเจนในปัจจุบัน แต่ชุมชนรอบแหล่งเรียนรู้ก็ให้ความสำคัญ

ข) ด้านการบริหารจัดการของบ้านศิลปิน

บริหารงานโดยมูลนิธิ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่มีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ดี มีการกำหนดขอบเขต และภาระหน้าที่ในการทำงานที่ชัดเจน อีกทั้งความรู้และประสบการณ์ของบุคลากรภายในแหล่งเรียนรู้ก็ถือว่ามีความสามารถ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถหารายได้ได้อย่างเป็นระบบ มีความพยายามร่วมมือกับเครือข่ายอื่นมากโดยเฉพาะภาคธุรกิจ แต่ในภาคสถาบันการศึกษาและชุมชน ซึ่งเป็นเครือข่ายที่เพิ่มเริ่มต้น ทางแหล่งเรียนรู้ก็พยายามติดต่อสื่อสารเพื่อให้เครือข่ายเหล่านี้เข้ามามีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น ในประเด็นเรื่องการประชาสัมพันธ์ก็อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ส่วนใหญ่จะอาศัยช่องทางประชาสัมพันธ์ในงานของผู้ที่เข้ามาร่วมจัดงานในแหล่งเรียนรู้ บทบาทการประชาสัมพันธ์เชิงรุกยังไม่ชัดเจน

ค) ด้านการสร้างกระบวนการเรียนรู้

การเปิดบ้านให้เยาวชน และผู้สนใจอื่นเข้าชมเน้นวิถีชีวิตของเจ้าของบ้าน สามารถดึงดูดใจผู้เข้าชมได้จากความสวยงามของสถานที่ และข้าวของเครื่องใช้ที่แสดงความเป็นไทยชัดเจน กลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าแหล่งความรู้ได้โดยง่าย มีการจัดเก็บเอกสาร สิ่งของเครื่องใช้อย่างเป็นระบบ การเชื่องเครือข่ายกับกรุงเทพมหานครอาจทำให้อนาคตชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในแหล่งเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น

ง) ด้านการติดตามและประเมินผลเพื่อปรับปรุง และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

การประเมินเป็นการประเมินจากประสบการณ์ของผู้บริหารของมูลนิธิ ที่เชื่อว่าแหล่งเรียนรู้สามารถสร้างผลกระทบกับสังคมได้ แม้จะยังไม่ใช่ในระดับกว้าง แต่ทุกคนที่เข้ามาเยี่ยมชมจะสามารถเข้าใจวิถีชีวิตของเจ้าบ้านและสังคมไทยในช่วงเวลาหนึ่งได้

<u>บ้านนางแสงดา บันสิทธิ์</u>

ก) ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมายของบ้านศิลปิน

มีนโยบายและจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนในการดำเนินงาน โดยเฉพาะด้านการพยายามรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของงานดนเอง สามารถเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ของท้องถิ่นและทรัพยากรในท้องถิ่นได้และมีความพยายามสร้างการมีส่วนร่วมกับภาคีต่าง ๆ

ข) ด้านการบริหารจัดการของบ้านศิลปิน

การบริหารงานโดยลูกสาว (คุณเสาวณีย์ บันสิทธิ์) เป็นหลัก มีปัญหาบ้างเวลาคนเข้าชมมาก แต่อย่างไรก็ตามเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถเลี้ยงดนเองได้ และเป็นตัวอย่างการดำเนินชีวิตแบบวิถีพอเพียง การประชาสัมพันธ์ดี เพราะเป็นที่รู้จักแล้ว

ค) ด้านการสร้างกระบวนการเรียนรู้

เป็นแหล่งเรียนรู้นอกหลักสูตรของเยาวชนในท้องถิ่น และเป็นศูนย์กลางของศิลปะการทอผ้าในท้องถิ่น ส่วนใหญ่คุณเสาวณีย์เป็นผู้ริเริ่มการจัดกิจกรรมต่าง ๆ และส่วนใหญ่ก็ได้รับการตอบรับที่ดี

ง) ด้านการติดตามและประเมินผลเพื่อปรับปรุง และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

การประเมินนั้นเป็นการประเมินจากมุมมองของผู้บริหารงาน โดยมีการวิเคราะห์ตนเองอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะด้านจุดอ่อนที่มีอยู่ เช่นด้านการตลาด ซึ่งควรมีหน่วยงานมาช่วยสนับสนุน

<u>บ้านครูอินสนธิ์ วงศ์สาม</u>

ก) ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมายของบ้านศิลปิน

มีนโยบายและจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนในการดำเนินงาน ทั้งการเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเยาวชนเพื่อให้เกิดแรงบันดาลใจ และสามารรถสอดแทรกเรื่องจริยธรรมเข้าไปได้ด้วย แต่การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนยังน้อยอยู่

ข) ด้านการบริหารจัดการของบ้านศิลปิน

บริหารโดยมูลนิธิอุทยานธรรมะและหอศิลป์ มีการเก็บค่าเยี่ยมชม และนำบรรยายโดยภรรยาครูอินสนธิ์ หรือเจ้าหน้าที่ ทางด้านการประชาสัมพันธ์ส่วนใหญ่ใช้แผ่นพับเพียงอย่างเดียว ซึ่งไม่เพียงพอในการทำให้แหล่งเรียนรู้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง

ค) ด้านการสร้างกระบวนการเรียนรู้

นอกจากการเปิดบ้านให้ผู้สนใจเข้าชม ทางบ้านก็ยังเปิดเป็นค่ายเยาวชน ซึ่งเป็นการประสานผ่านทางสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดและอบต.ในพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมด้านธรรมะที่เป็นนวัตกรรมใหม่อื่นๆ อีกมาก เช่นโครงการ "จักรยานธรรมะ"

ง) ด้านการติดตามและประเมินผลเพื่อปรับปรุง และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ไม่มีแบบประเมิน แต่มีสมุดเยี่ยม

<u>บ้านครูมนตรี ตราโมท</u>

ก) ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมายของบ้านศิลปิน

มีนโยบายและจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนในการดำเนินงาน สามารถเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ของท้องถิ่นและทรัพยากรในท้องถิ่นได้และมีความพยายามสร้างการมีส่วนร่วมกับภาคีต่างๆ

ข) ด้านการบริหารจัดการของบ้านศิลปิน

บริหารโดยมูลนิธิครูมนตรี ตราโมท โดยทายาทครูมนตรี ตราโมท (คุณญาณี ตราโมทและภรรยา) ที่ผ่านมายังขาดความช่วยเหลือจากจังหวัดนนทบุรี งานประชาสัมพันธ์ สวช. ช่วยจัดงานเปิดบ้านให้ มีการทำจดหมายข่าวสู่ชุมชนด้วย

ค) ด้านการสร้างกระบวนการเรียนรู้

ถึงแม้มีข้อจำกัดเรื่องสภาพทางกายภาพของแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในซอย (คับแคบ) แต่ก็มีกิจกรรมเด่นคือ "เยี่ยมบ้านบูชาครู" "โครงการฟังและเข้าใจดนตรีไทย" เป็นต้น และมีกิจกรรมในอนาคตที่จะร่วมกับชุมชนคือ กิจกรรม ถนนคนเดิน (ดนตรีไทย)

ง) ด้านการติดตามและประเมินผลเพื่อปรับปรุง และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ยังไม่มีการประเมินที่เห็นชัดเนื่องเพิ่มเริ่มก่อตั้ง แต่ผู้บริหารมีความตั้งใจที่จะพัฒนาแหล่งเรียนรู้นี้เป็นแหล่งแห่งการเรียนรู้ด้านดนตรีไทยของเยาวชน

<u>บ้านครูเปลื้อง ฉายรัศมี</u>

ก) ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมายของบ้านศิลปิน

นโยบายและจุดมุ่งหมายยังไม่ชัดเจนในการดำเนินงาน ถึงแม้ศิลปินมีความรู้ท้องถิ่นแต่ยังไม่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีได้ ไม่ได้เป็นแหล่งเยี่ยมชม เป็นเพียงที่รวบรวมผลงานเท่านั้น

ข) ด้านการบริหารจัดการของบ้านศิลปิน

คุณเปลื้อง ฉายรัศมีเป็นผู้ดูแลเอง ไม่มีการเก็บค่าเข้าชม เพราะไม่ได้จัดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวหรือแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์ ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

ค) ด้านการสร้างกระบวนการเรียนรู้

ไม่มีวิทยากรนำชมในกรณีที่ครูเปลื้องไม่สะดวกหรือไม่อยู่บ้าน สวช. เพิ่งจัดงานเปิดบ้านไปเมื่อ 10 สิงหาคม 2549 ที่ผ่านมา

ง) ด้านการติดตามและประเมินผลเพื่อปรับปรุง และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ไม่มี

<u>บ้านนายฉิ้น อรมุต (บ้านอรรถโฆษิต)</u>

ก) ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมายของบ้านศิลปิน

นโยบายและจุดมุ่งหมายยังไม่ชัดเจนในการดำเนินงาน ถึงแม้ศิลปินมีความรู้ท้องถิ่นแต่ยังไม่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีได้ ไม่ได้เป็นแหล่งเยี่ยมชม เป็นเพียงที่รวบรวมผลงานเท่านั้น

ข) ด้านการบริหารจัดการของบ้านศิลปิน

คุณฉิ้น อรมุตเป็นผู้ดูแลเอง ไม่มีการเก็บค่าเข้าชม เพราะไม่ได้จัดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวหรือแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์ ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

ค) ด้านการสร้างกระบวนการเรียนรู้

ไม่มีวิทยากรนำชมในกรณีที่ครูฉิ้นไม่สะดวกหรือไม่อยู่บ้าน

ง) ด้านการติดตามและประเมินผลเพื่อปรับปรุง และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ไม่มี

4.2.5 หอไทยนิทัศน์

ก) ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมายของหอไทยนิทัศน์

มีนโยบายและจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนในการดำเนินงาน สามารถเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ของท้องถิ่นและทรัพยากรในท้องถิ่นได้และมีความพยายามสร้างการมีส่วนร่วมกับภาคีต่างๆ

ข) ด้านการบริหารจัดการของหอไทยนิทัศน์

มีโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน และเอื้อต่อการทำงาน ถึงแม้จำนวนบุคลากรมีปัญหาบ้าง แต่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีบุคลากรที่มีคุณภาพ ส่วนด้านการประชาสัมพันธ์เป็นจุดอ่อนสำคัญเนื่องด้วยงบประมาณ

ค) ด้านการสร้างกระบวนการเรียนรู้

สภาพแวดล้อมทางกายภาพยังขาดความเหมาะสมในการดึงดูดผู้เข้าชม แต่ด้านอื่นอยู่ในเกณฑ์ดีมาก โดยเฉพาะการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ รวมถึงความสามารถของผู้นำชมที่สร้างความน่าสนใจได้ดี

ง) ด้านการติดตามและประเมินผลเพื่อปรับปรุง และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

มีการสำรวจข้อมูลผู้ใช้บริการ และนำเอาผลการประเมินมาใช้ปรับปรุงการดำเนินงานอยู่เดลอดเวลา

4.2.6 หออัครศิลปิน

ก) ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมายของหออัครศิลปิน

มีนโยบายและจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนในการดำเนินงาน สามารถเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ของท้องถิ่นและทรัพยากรในท้องถิ่นได้และมีความพยายามสร้างการมีส่วนร่วมกับภาคีต่างๆ

ข) ด้านการบริหารจัดการของหออัครศิลปิน

มีโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน และเอื้อต่อการทำงาน ถึงแม้จำนวนบุคลากรมีปัญหาบ้าง แต่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีบุคลากรที่มีคุณภาพ ส่วนด้านการประชาสัมพันธ์เป็นจุดอ่อนสำคัญเนื่องด้วยงบประมาณ

ค) ด้านการสร้างกระบวนการเรียนรู้

สภาพแวดล้อมทางกายภาพยังขาดความเหมาะสมในการดึงดูดผู้เข้าชม กิจกรรมยังไม่สามารถดึงคนที่สนใจโดยทั่วไปเข้าไปชมได้ ได้เฉพาะกลุ่มคนที่สนใจจริงๆ เท่านั้น

ง) ด้านการติดตามและประเมินผลเพื่อปรับปรุง และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

มีการประเมินการดำเนินงานและนำมาใช้ปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้

4.3 การถอดบทเรียนการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมจากกรณีศึกษา

4.3.1 หอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดศรีโคมคำ: ปัจจัยที่ทำให้แหล่งเรียนรู้ประสบความสำเร็จ

พระธรรมวิมลโมลีเจ้าอาวาสวัดศรีโคมคำ และรองเจ้าคณะภาคเหนือ มีความประสงค์ที่จะสนองพระราชดำริในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อครั้งเสด็จทรงนำนักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมายังวัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2532 ที่จะให้จังหวัดพะเยามีสถานที่จัดแสดงสิ่งสะสมที่มีคุณค่าสูงของพระธรรมวิมลโมลี ซึ่งมีคุณค่าสูงในเชิงประวัติศาสตร์และโบราณคดี รวมทั้งจัดแสดงความรู้เรื่องเมืองพะเยา ในเชิงมานุษยวิทยา ชาติพันธุ์ และธรรมชาติวิทยาคณะศิษยานุศิษย์ของท่านเจ้าประคุณพระธรรมวิมลโมลี จึงได้ติดต่อไปยังสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เพื่อช่วยสนับสนุนให้เชิงวิชาการ การจัดการ และการพัฒนาบุคลากร โดยได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2537 จนกระทั่งแล้วเสร็จสมบูรณ์ โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดหอวัฒนธรรมนิทัศน์ เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2539

ก) ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมาย

นโยบายของหอวัฒนธรรมนิทัศน์มีความชัดเจนในเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีพันธมิตร เน้นเรื่องการมีส่วนร่วมของโดยมีการดึงองค์กรภาครัฐ เช่น อบต. อบจ. เข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการที่ปรึกษาหรือเป็นกรรมการบริหารโดยตำแหน่ง นอกจากนี้ยังมีการดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยมีการนำเอาแนวการบริหารแบบปราชญ์ชาวบ้าน โดยการดึงบุคลากรในชุมชน ที่มีความสมัครใจเข้าร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับทางหอวัฒนธรรมนิทัศน์

ข) การบริหารจัดการ

ในประเด็นเรื่องโครงสร้างการทำงาน พบว่าหอวัฒนธรรมนิทัศน์วัดศรีโคมคำ เป็นองค์กรอิสระที่มีการบริหารจัดการโดยวัดศรีโคมคำ มีพระเดชพระคุณหลวงพ่อพระธรรมวิมลโมลีเจ้าอาวาสวัดศรีโคมคำเป็นผู้ก่อตั้งและดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการหอวัฒนธรรมนิทัศน์ และประกอบด้วยคณะทำงาน 11 คน โครงสร้างการบริหารงานแบ่งออกเป็นฝ่ายต่างๆ อย่างชัดเจน โดยการแบ่งเป็นฝ่ายรับผิดชอบการทำงาน มีการกำหนดภาระหน้าที่ ขอบเขตความรับผิดชอบที่ชัดเจนในการทำงาน โดยอาศัยการบริหารงานแบบแบบวิถีพุทธ โดยใช้หลักมัชฌิมาปฏิปทาที่หมายถึงการเดินทางสายกลาง การบริหารงานจะมีแบบกึ่งระบบราชการ เนื่องจากหน่วยงานหรือองค์กรเป็นองค์กรเอกชนซึ่งอยู่ในสังกัดของวัดศรีโคมคำ ไม่ได้อยู่ในส่วนของทางราชการ ซึ่งในการทำงานบุคลากรของหอวัฒนธรรมนิทัศน์วัดศรีโคมคำนั้นได้มีการกำหนดเนื้องานให้มีความสอดคล้องกับความรู้และประสบการณ์ของบุคลากร ซึ่งทำให้บุคลากรสามารถนำมาความรู้ ความสามารถมาใช้กับการทำงานได้ และยังมีการให้บุคลากรมีการหมุนเวียนในการทำงานในแต่ละตำแหน่งโดยให้บุคลากรทุกคนสามารถทำงานทดแทนกันได้ในทุกตำแหน่งงานทำให้สามารถใช้ทรัพยากรบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ภายในหอวัฒนธรรมนิทัศน์ฯ ทุกคนสามารถเข้าร่วมเสนอ ความคิดเห็น การแก้ไขข้อผิดพลาดหรือปัญหาและรับผิดชอบร่วมกันในด้านต่างๆ

พระมหาโยธิน กล่าวว่า หอวัฒนธรรมนิทัศน์นี้เป็นของวัด ก็เลยมีพระสงฆ์เป็นผู้ดูแล รูปแบบของการทำงานก็เลยเป็นแบบการบริหารแนวพุทธ เน้นการบริหาร แบบพี่แบบน้องอยู่กันช่วยเหลือกัน ส่วนใหญ่ก็เป็นผู้รู้จักมักคุ้นกันทั้งนั้นเพราะว่าระบบการทำงานเป็นระบบอุปถัมภ์ เป็นระบบที่ว่าเงินเดือนไม่ได้ตามขั้น ตามวุฒิ คนที่มาทำงานที่นี่มาด้วยใจ เงินเดือนที่มีให้ก็เล็กๆน้อยๆ พออยู่กันได้ ระบบการทำงานเมื่อก่อนก็จะมีวันหยุดเหมือนกับพิพิธภัณฑ์ที่อื่น คือ จะหยุดวันจันทร์และวันอังคารแต่ตอนหลังมาก็มาปรับเปลี่ยน เพราะว่านักท่องเที่ยวเราไม่สามารถระบุให้เขามาเที่ยววันนั้นวันนี้ได้ก็เลยเปิดทุกวันแต่ว่าเจ้าหน้าที่เราใช้ระบบหมุนเวียน สลับกันหยุด เจ้าหน้าที่เรามีไม่มากแต่ว่าทุกคนจะต้องทดแทนทำทุกตำแหน่งได้หมด และการบริหารงานขององค์กรที่ทำให้ดีขึ้น มีปัจจัยหลายอย่าง ทั้งภายในและนอก ปัจจัยภายในก็คือเรามีการบริหารองค์กรของเราให้กระชับ เกิดความคล่องตัว สามารถเบิกจ่ายอะไรได้ง่าย ถ้าเป็นหน่วยงานของราชการเวลาจะเบิกจะจ่ายอะไรนั้นต้องตั้งงบ ตั้งอะไรต่างๆอีกทำให้ช้า ซึ่งของเรานั้นสามารถทำได้เลยทันที และในการทำงานเจ้าหน้าที่ก็สามารถทดแทนกันได้ทุกตำแหน่ง แทนที่เราจะจ้างเจ้าหน้าที่มาประจำแต่ละตำแหน่งซึ่งทำให้สูญเสียงบประมาณมากเราหันมาใช้บุคลากรที่น้อยแต่มีประสิทธิภาพสูง และ ปัจจัยภายนอก คือ ที่ตั้งของศูนย์อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยว เช่น กว้าน ซึ่งมีนักท่องเที่ยวมากันมาก

<u>การสร้างเครือข่ายการทำงานจากองค์กรต่าง ๆ</u> ในด้านความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน หอวัฒนธรรมนิทัศน์ฯ มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งจากหน่วยราชการและหน่วยงานเอกชน เช่น เทศบาลเมืองพะเยา หอจดหมายเหตุแห่งชาติ สภาวัฒนธรรม จ.พะเยา เครือข่ายพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ฯลฯ ซึ่งหอวัฒนธรรมนิทัศน์ฯ มักจะขอความร่วมมือไปเกี่ยวกับด้านการเลือกเปลี่ยนนิทรรศการกันและช่วยเหลือทางด้านข้อมูลทางวิชาการและประวัติศาสตร์ การให้ความอนุเคราะห์ด้านความสะดวกในการจัดสถานที่ หรือการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่สนับสนุนในด้านการประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับการจัดงาน ในส่วนขององค์กรเอกชน ก็จะให้ความร่วมมือเกี่ยวกับการนำสิ่งของมาจัดแสดง การมีส่วนร่วมในการทำงานนั้นมิได้มีส่วนร่วมมือกันจากภายในองค์กรของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ฯ เท่านั้น แต่ว่ายังมีการร่วมมือกันกับองค์กรอื่นๆที่เกี่ยวข้อง อาทิ การมีส่วนร่วมนั้นเห็นได้จากเมื่อมีงานก็จะมีการเลือกเปลี่ยนนิทรรศการกันและช่วยเหลือทางด้านข้อมูลทางวิชาการและประวัติศาสตร์อยู่เสมอ

พระมหาโยธิน กล่าวว่า ส่วนใหญ่ก็จะเป็นศูนย์เรียนรู้ต่างๆและวัฒนธรรมจังหวัด หอจดหมายเหตุแห่งชาติ และก็มหาลัย ลักษณะส่วนใหญ่จะเป็นงานจัดนิทรรศการ และเมื่อทางหอมีงานอะไรเขาก็จะเข้ามาร่วม เช่นงานประจำปี ก็เพราะเราเป็นองค์กรเล็กถ้าอยู่ได้ก็ต้องอาศัยเครือข่าย การสร้างเครือข่ายเราเน้นในเรื่องประชาสัมพันธ์ ปรับปรุงองค์กรให้น่าสนใจ ปรับปรุงระบบการให้บริการ ระบบไฟ จัดทำรูปแบบการนำเสนอข้อมูลให้น่าสนใจและทำหนังสือประชาสัมพันธ์ถึงโรงเรียนต่างๆและจัดกิจกรรมโดยนำเอาศูนย์เรียนรู้ต่างๆมาร่วมทำกิจกรรมร่วมกันจากนั้นก็ขึ้นทะเบียนทำเป็นกลุ่มเครือข่าย

<u>การมีส่วนร่วมของชุมชน</u> ทางหอวัฒนธรรมนิทัศน์วัดศรีโคมคำ ได้มีการดึงให้ประชาชนในชุมชนดั้งเดิมที่มีรากฐานทางวัฒนธรรมเดียวกันหรือใกล้ชิดมาร่วมกันในการทำงานร่วมกับหอวัฒนธรรม ในกิจกรรมต่างๆ โดยลักษณะการมีส่วนร่วมจะเป็นการช่วยร่วมคิด ร่วมวางแผน รวมทั้งร่วมปฏิบัติ ในกิจกรรมต่างๆ ที่ทางหอวัฒนธรรมจัดขึ้น

ผู้นำชุมชน เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล และองค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือผู้ที่ชาวบ้านนับถือ มาร่วมทำกิจกรรมกับทางหอวัฒนธรรม โดยลักษณะการมีส่วนร่วมจะเป็นการร่วมคิด ร่วมวางแผนโดยเป็นกรรมการในการจัดงานโดยดำแหน่ง สำหรับประชาชนในชุมชน โดยการมีส่วนร่วมจะเป็นการร่วมคิดและร่วมปฏิบัติ ซึ่งขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถ นอกจากนี้ยังมีการบริจาคสิ่งของ รวมทั้งเข้าร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ที่ทางหอวัฒนธรรมได้จัดขึ้น เช่น กิจกรรมที่จัดในวันสำคัญทางศาสนา งานวันเด็ก นอกจากนี้ยังมีการดึงเยาวชนในท้องถิ่นเข้าร่วมในโครงการมัคคุเทศก์น้อยที่ทางวัดได้จัดขึ้น

นอกจากนี้หอวัฒนธรรมนิทัศน์ยังมีการสร้างเครือข่ายเน้นในเรื่องประชาสัมพันธ์ ปรับปรุงองค์กรให้น่าสนใจ ปรับปรุงระบบการให้บริการ ระบบไฟ จัดทำรูปแบบการนำเสนอข้อมูลให้น่าสนใจ และทำหนังสือประชาสัมพันธ์ถึงโรงเรียนต่างๆและจัดกิจกรรมโดยนำเอาศูนย์เรียนรู้ต่างๆมาร่วมทำกิจกรรมร่วมกันจากนั้นก็ขึ้นทะเบียนทำเป็นกลุ่มเครือข่าย

พระมหาโยธิน กล่าวว่า ส่วนใหญ่เราจะขอความร่วมมือแบบเวลาเราจะทำกิจกรรมอะไร เราจะขอให้เขามาจัดร่วมได้รีเปล่า เราจะได้ช่วยจัดซุ้มจัดสถานที่เตรียมไว้ให้ และงานประจำปีที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมทุกครั้ง คือ งานวันเด็ก ส่วนทางผู้นำชุมชน เช่น อบต. อบจ. เราจะดึงมาเป็นกรรมการที่ปรึกษา กรรมการบริหาร โดยตำแหน่ง เราจะทำหนังสือเชิญเขาเข้ามาเป็นกรรมการ จุดหมายของเราคือต้องเชิญเขาเข้ามามีส่วนร่วม ในช่วงปิดเทอมหรือวันหยุดเสาร์อาทิตย์เราก็จะมีมัคคุเทศก์น้อย คือเด็ก เราจัดอบรมมัคคุเทศก์เพื่อให้มาบรรยายให้กับนักท่องเที่ยว โดยที่เราไม่ต้องจ้างเป็นเงินเดือนแต่เราจะมีค่าตอบแทนเล็กน้อยๆให้ ภานุ โตปินใจ มัคคุเทศก์ที่เป็นอาสาสมัครในหอวัฒนธรรมนิทัศน์ กล่าวว่า ได้เข้าร่วมอบรมกับโครงการ “มัคคุเทศก์น้อย” และทางวัดสอนให้เราพูด อธิบาย เกี่ยวกับสถานที่หรือสิ่งของที่แสดงโชว์อยู่ในวัด ส่วนรายได้ส่วนใหญ่ได้จากนักท่องเที่ยวให้ทริป 40-50-100 บาท

<u>การจัดกิจกรรมและการประชาสัมพันธ์</u> การจัดกิจกรรมของ หอวัฒนธรรมวัดศรีโคมคำ ส่วนใหญ่เป็นการทำกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา และกิจกรรมประจำปี งานวันเด็กแห่งชาติเราซึ่งจัดขึ้นทุกปี เช่น การจัดนิทรรศการ ให้ความรู้ในวันสำคัญนั้นๆ โดยการสร้างเครือข่ายขึ้นมา และดึงศิลปินท้องถิ่นที่มาขึ้นทะเบียนไว้ มาแสดงผลงานของตนเองสลับกันไปตามความเหมาะสม และมีการจัดกิจกรรมเสริมเพื่อสร้างความน่าสนใจอยู่ตลอดเวลาวัฒนธรรม

การประชาสัมพันธ์ทางหอวัฒนธรรมวัดศรีโคมคำ จะมีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงรูปแบบการประชาสัมพันธ์อยู่โดยตลอด แต่ส่วนใหญ่สื่อที่จะใช้ในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของหอวัฒนธรรมนิทัศน์จะเป็นการจัดทำแผ่นพับเผยแพร่ในหอวัฒนธรรมนิทัศน์และแจกไปยังสถานศึกษาหน่วยราชการ รวมทั้งบริษัททัวร์ต่างๆ เพื่อเชิญชวนให้บริษัททัวร์ต่างๆ นำนักท่องเที่ยวเข้ามาชม ซึ่งเราได้มีการจัดพิมพ์แผ่นพับเผยแพร่อย่างสม่ำเสมอ และยังมีการจัดเครือข่ายและอาสาสมัครเด็กและเยาวชนรวมทั้งประชาชนทั่วไปในจังหวัดพะเยา เช่น การทำโครงการมัคคุเทศก์น้อย

พระมหาโยธิน กล่าวว่า ส่วนใหญ่กิจกรรมที่ทำอยู่เราจะพยายามปรับปรุงและพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวประจำจังหวัด นอกจากจะเป็นสถานที่แหล่งศึกษาหาข้อมูลวัตถุโบราณ ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น เราก็พยายามจะทำให้ที่นี่เป็นศูนย์กลาง เวลานักท่องเที่ยวมาพะเยาแล้วให้นึกถึงที่นี่ ก็เลยปรับปรุงในรูปแบบที่ไม่ตายตัวเหมือนอย่างที่อื่น พยายามจะให้มีชีวิตชีวามีอะไรปรับปรุง

เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด โดยมีการจัดนิทรรศการหมุนเวียน เน้นประชาสัมพันธ์โดยร่วมกับเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ภายในประเทศและเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ภาคเหนือ ก็ได้เข้าไปเป็นสมาชิก เวลามีกิจกรรมอะไรเราก็จะมีศูนย์การเรียนรู้ภาคเหนือเข้ามาร่วมกิจกรรมด้วย ทำให้เรากลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวกลายเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ทำให้ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา พิพิธภัณฑ์เราก็ไม่ขาดทุนอีกเลย

งบประมาณ งบประมาณและรายได้เพื่อใช้ในการดำเนินการนั้น รายได้หลักในการใช้ในการบริหารจัดงานหอวัฒนธรรมวัดศรีโคมคำ มาจากเงินที่ทางวัดศรีโคมคำได้รับบริจาคจากผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชมวัด ส่วนรายได้ที่มาจากหอวัฒนธรรมเองคือ รายได้จากค่าเข้าชม โดยมีอัตราบัตรเข้าชมนั้น บัตรผู้ใหญ่ ราคา 20 บาท บัตรเด็ก/พระภิกษุ/สามเณร ราคา 10 บาท และบัตรชาวต่างชาติ ราคา 40 บาท และร้านค้าสำหรับจำหน่ายของที่ระลึก สินค้า OTOP และหนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมของล้านนา

พระมหาโยธิน กล่าวว่า งบประมาณไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ แต่ว่าได้รับการสนับสนุนจากรับในรูปของการบริจาคและการจำหน่ายบัตรเข้าชม โดยราคาบัตร ผู้ใหญ่ 20 บาท เด็ก 10 บาท ชาวต่างชาติ 40 บาท และรายได้อีกส่วนหนึ่งก็มาจากการขายของที่ระลึก ซึ่งของที่ระลึกเราจะไปติดต่อกับกลุ่มสินค้า OTOP ให้เขามาวางจำหน่าย บางส่วนเราก็ซื้อมาเองบางส่วนเขาก็มาจำหน่ายเอง ก็ได้กำไรจากส่วนนี้เล็กน้อย และเราก็พยายามสร้างเครือข่ายภายในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียงในเรื่องของโรงเรียนต่างๆมาเปลี่ยนความคิดและแต่ล่ะโรงเรียนก็จะพานักเรียนมาเที่ยวอยู่ตลอดและเมื่อโรงเรียนพานักเรียนเที่ยวเราจะไม่เก็บบัตรแต่เราจะรับในรูปของการบริจาคแทน

ค) การสร้างกระบวนการเรียนรู้

การจัดสภาพแวดล้อมของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ หอวัฒนธรรมวัดศรีโคมคำ ตั้งอยู่ในพื้นที่ของวัดศรีโคมคำ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา มีการเดินทางไปมาสะดวก โดยอาคารเป็นรูปทรงล้านนาประยุกต์ 2 ชั้น ซึ่งวัดศรีโคมคำจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียงแห่งในจังหวัดพะเยา ซึ่งเป็นโอกาสอันดีที่หอวัฒนธรรมได้ตั้งขึ้นอยู่ในวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ทำให้ผู้มาท่องเที่ยวชมวัด ก็จะเข้าเยี่ยมชมหอวัฒนธรรมเพื่อศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของภาคเหนือด้วย

การจัดแสดงภายในหอวัฒนธรรมนิทัศน์ฯ หอวัฒนธรรมนิทัศน์วัดศรีโคมคำ ถือได้ว่าเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวพะเยา มีรูปแบบและจัดแสดงนิทรรศการแบบถาวร และมีการตกแต่งภายในให้ดูเหมาะสมกับวัฒนธรรมที่จัดแสดง และเพื่อความเข้าใจง่ายของผู้เยี่ยมชม ทางหอวัฒนธรรมนิทัศน์ได้มีการจัดแสดงในแต่ละห้องให้มีความ

แตกต่างกัน โดยแบ่งตามชนิดของวัตถุที่จัดแสดง และแบ่งตามยุคสมัยรวมทั้งประเพณีของท้องถิ่นทางภาคเหนือ ซึ่งประกอบไปด้วย

- <u>ส่วนที่ 1 บริเวณด้านนอกของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ฯ</u> ส่วนนี้เป็นส่วนของลานจอดรถซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ด้านคือ ด้านมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัยฯ ซึ่งมีสะพานเชื่อมต่อมายังหอวัฒนธรรมนิทัศน์ฯ และบริเวณภายในพื้นที่ของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ฯ ในแต่ละด้านพระธรรมวิมลโมลี ท่านได้สรรหาพันธ์ไม้พื้นเมืองและไม้หายาก เช่น ต้นเป๊อะป๊ะลงด้า ซึ่งคนส่วนใหญ่เรียกว่าต้นดีนเป็ดหรือต้นฉัตรบรรณ ต้นทองกวาวขาว ต้นฝนแสนห่า ต้นกระเบา ต้นอบเชย ต้นมะเหม้า ต้นฝ้ายคำ ต้นบัวสวรรค์ ต้นเถาวัลย์ ต้นกระดังงา ไม้ประดู่ และไม้แดง เป็นต้น เพื่อใช้เป็นแหล่งศึกษาและพักผ่อนหย่อนใจของผู้ที่เข้ามาชมหอวัฒนธรรมนิทัศน์ฯ และมาพักผ่อนทั่วไป
- <u>ส่วนที่ 2 บริเวณภายในหอวัฒนธรรมนิทัศน์ฯ</u> มีจุดจำหน่ายบัตรเข้าชม สำหรับอัตราบัตรเข้าชมนั้น บัตรผู้ใหญ่ ราคา 20 บาท บัตรเด็ก/พระภิกษุ/สามเณร ราคา 10 บาท และบัตรชาวต่างชาติ ราคา 40 บาท ส่วนการเปิดให้บริการตั้งแต่เวลา 08.30 – 17.00 น. ทุกวัน และร้านค้าสำหรับจำหน่ายของที่ระลึก สินค้า OTOP และหนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมของล้านนา
- <u>ส่วนที่ 3 ห้องจัดแสดง</u>

ห้องที่ 1 คือ "ห้องกว๊านพะเยา" จัดแสดงเกี่ยวกับประวัติของกว๊านพะเยา เริ่มตั้งแต่กว๊านพะเยาในอดีต ประวัติ นิทานปรัมปรา (ตำนาน) ที่เกี่ยวกับกว๊าน

ห้องที่ 2 ลานศิลาจารึก จัดแสดงเกี่ยวกับหลักศิลาจารึกที่ค้นพบในเมืองพะเยา และสิ่งหนึ่งที่เป็นมงคลสูงสุดประจำหอวัฒนธรรมนิทัศน์ฯ คือ หลวงพ่อพุทธเศียร ซึ่งเป็นเศียรพระพุทธรูปหินทรายขนาดใหญ่ ที่มีพุทธลักษณะสวยงาม เป็นศิลปะหินทรายสกุลช่างพะเยายุคต้น ที่ได้รับอิทธิพลจากทางสุโขทัย อยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 20 - 21 มีพุทธลักษณะออกไปทางพระพุทธรูปของสุโขทัยหมวดใหญ่ คือพระพักตร์รูปไข่ค่อนข้างยาวรี การทำพระขนงเป็นแผ่นโค้งอย่างมาก เช่นเดียวกับที่ปรากฏในพระพุทธรูปสุโขทัยหมวดกำแพงเพชร แต่พระโอษฐ์เริ่มปรากฏลักษณะที่เป็นพื้นเมืองของช่างพะเยา คือตรงกลางของริมพระโอษฐ์ (ปาก) บนหยักลง มุมพระโอษฐ์ทั้ง 2 ข้างดวัดขึ้นเล็กน้อยคล้ายรูปปีกกา

ห้องที่ 3 ห้องพะเยาก่อนประวัติศาสตร์ถึงพะเยายุคต้น ห้องพะเยาก่อนประวัติศาสตร์ได้จำลองเมืองโบราณ ด้วยการนำอิฐเก่ามาจำลองการก่อเรียงอิฐแบบของพะเยา ซึ่งมีเอกลักษณะเฉพาะตัวคือ การวางยาว 2 ก้อน แล้ววางขวาง 2 ก้อน เรียกว่า ยันหัวท้ายสลับกันจึงทำให้แน่น ห้องนี้ได้จัดแสดง ข้อมูลและโบราณวัตถุที่ถือว่าเป็นยุคก่อนประวัติศาสตร์ อันแสดงถึงว่าในอดีตมี

คนเคยอาศัยอยู่ในแถบนี้มาก่อนแล้ว โดยแสดงถึงการตั้งถิ่นฐานของผู้คนในพื้นที่สูง กับที่ราบ มีคนอยู่ 2 พวก คือ พวกแรก มีหลักแหล่งดั้งเดิมอยู่ที่สูงบนดอยดุง (อ.แม่สาย จ.เชียงราย) พวกหลังเคลื่อนย้ายจากที่อื่นมาตั้งหลักแหล่งอยู่ที่ราบใกล้ดอยดุง (อ.เชียงแสน จ.เชียงราย)

ห้องที่ 4 ห้องพะเยายุครุ่งเรือง ห้องพะเยายุครุ่งเรือง เป็นห้องที่จัดแสดงถึงศิลปวัตถุโบราณที่สันนิษฐานว่าอยู่ในศตวรรษที่ 20 - 21 อยู่ในช่วงที่พระยายุธิษฐิระ ครองเมืองพะเยา เรื่องพระยายุทธิษฐิระครองเมืองพะเยามีศิลาจารึก (ทะเบียน ลพ.24) ทำขึ้นเมื่อ พ.ศ.2017 เล่าถึงเจ้าสองแควเก่าซึ่งหมายถึงยุทธิษฐิระได้บรรดาศักดิ์เป็นเจ้าสี่หมื่นเมืองพะเยา และพระเจ้าติโลกราชยกขึ้นเป็นลูกครั้งนั้น

ห้องที่ 5 ห้องเครื่องปั้นดินเผา จัดแสดงเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผา เครื่องปั้นดินเผาประเภทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ถ้วย หรือไห นับว่ามีมากที่สุด มีทั้งขนาดเล็ก ขนาดใหญ่ ทั้งที่สมบูรณ์ และแตกบิ่น มีทั้งที่มีลวดลายและแบบเคลือบน้ำยาของพะเยาในอดีต การขุดพบเครื่องปั้นดินเผาของพะเยานั้น มีการขุดพบหลายพื้นที่กระจายกันไป เช่น เครื่องถ้วยที่พบในแหล่งเตาเผาโบราณของเวียงบัวเป็นแหล่งผลิตเครื่องถ้วยขนาดใหญ่ เพราะได้มีการสำรวจและขุดค้นพบ เตาเผาโบราณจำนวนหลายเตาในเขตตำบล แม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ห่างจากตัวจังหวัดไปตามเส้นทางพะเยา – งาว ประมาณ 10 กิโลเมตร จากการสำรวจไม่พบโครงสร้างเตาที่สมบูรณ์ เพราะถูกขุดทำลายหมด พบเพียงก้อนดินเผาไฟที่เป็นเพียงโครงสร้างเตา และเศษเครื่องปั้นดินเผา

ห้องที่ 7 ห้องวิถีชีวิตและภูมิปัญญา จัดแสดงเกี่ยวกับภูมิปัญญาและวิถีชีวิตชาวบ้าน โดยเฉพาะชาวบ้านที่อาศัยอยู่รอบๆ กว๊าน ผนังห้องจะติดวอลเปเปอร์เป็นภาพทุ่งนา ดูเขียวขจี ทำให้นึกถึงบรรยากาศท้องทุ่ง โดยรอบมีแผ่นกระจกหนาพิมพ์ภาพแสดงวิถีชีวิตชาวบ้านในการดำรงชีวิตในรูปแบบต่างๆ เช่น การแกะสลักหิน การจักสาน การทำนา ทำประมงเป็นต้น ของที่จัดแสดงในห้องนี้จะมีอายุประมาณในช่วง 70-100 ปี เช่นอาวุธประเภทดาบ มีดปลายปืน ตะขอสับช้าง เสี้ยนหมาก เครื่องเงิน ถ้วยชาม ผ้าทอ ตลอดจนสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ รุ่นปู่ ย่า ตา ทวด รวมทั้งแสดงวิถีชีวิตการใช้ยาสมุนไพรแผนโบราณ เครื่องมือแพทย์แผนโบราณ และในห้องนี้ยังมีวัตถุที่หลายคนเห็นแล้วเข้าใจผิดคิดว่าเป็นดาบ ซึ่งความจริงแล้วเป็นเครื่องสูบน้ำมือถือ ซึ่งหาชมไม่ได้อีกแล้ว

ห้องที่ 8 ห้องปราชญ์เมืองพะเยา ห้องนี้จัดแสดงบุคคลสำคัญของเมืองพะเยาโดยเฉพาะด้านประวัติศาสตร์ และภูมิปัญญา ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้รู้ เป็นปราชญ์ของพะเยา และมีความเกี่ยวข้องกับเมืองพะเยา เช่นพระครูศรีวิราชวชิรปัญญา ครูบาเจ้าศรีวิชัย พระเดชพระคุณหลวงพ่อพระธรรมวิมลโมลี หรือหลวงพ่อใหญ่ ในห้องนี้ยังแสดงประวัติบุคคลสำคัญท่านอื่นๆ อีก เช่น พระ

ครูอนุรักษ์บุรานันท์ เจ้าคณะอำเภอเมืองพะเยา เจ้าอาวาสวัดลี, สล่าแดง (นายสมภพ ขันธะกิจ), พ่อหนานดุ้ย (ทรงจันทร์ กิตติสาร) , ลุงโป (นายโป สมเครือ) และหลวงสิทธิประศาสน์ เป็นต้น

ส่วนที่ 9 ห้องพะเยากับความหวัง จัดแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวประจำอำเภอต่างๆ ในเขตจังหวัดพะเยา สินค้าโอทอปของจังหวัดพะเยา และแสดงนิทรรศการขุดค้นพบซากฟอสซิลไดโนเสาร์ ที่บ้านหนองกลาง หมู่ 7 ตำบลบ้านมาง อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา ซึ่งทางจังหวัดได้นำซากฟอสซิลไดโนเสาร์บางส่วนมาจัดแสดงด้วย เป็นฟอสซิลของไดโนเสาร์ชนิดกินพืชขนาดใหญ่ คอยาว หางยาว มี 4 ขา ขนาดน่าจะยาวไม่ต่ำกว่า 15 เมตร ขึ้นไป พันธ์ซอโรพอด อายุ 130 ล้านปี ซึ่งนายสมศักดิ์ บุญเปลื้อง อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดพะเยา ได้นำมามอบให้แก่หอวัฒนธรรมนิทัศน์ฯ เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2548 และยังเป็นห้องที่เปิดโอกาสให้โรงเรียนต่างๆ ในจังหวัดพะเยาและจังหวัดใกล้เคียง ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดแสดงนิทรรศการ ผลงาน แบบหมุนเวียน เพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน

ห้องที่ 10 ห้องคนกับช้าง ห้องนี้จัดแสดงเกี่ยวกับเรื่องราวของช้างในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิตคนกับช้าง ความเชื่อ หรือคติทางพระพุทธศาสนา ห้องนี้ยังได้จัดแสดงวัตถุที่สำคัญและมีอายุมาก คือ ซากฟอสซิลช้าง 4 งา ซึ่งได้จากบริษัทเหมืองเชียงม่วนจำกัด อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา อายุ 15 ล้านปี และอีกชิ้นหนึ่งก็คือ คู่รักมหัศจรรย์ ชีวิดผูกพันอมดิ 3,000 ปี เป็นซากฟอสซิล ของปู 2 ตัว กอดกันดาย จนกลายเป็น มีอายุประมาณ 3,000 ปี

ห้องที่ 11 ห้องวัตถุโบราณ (ห้องคลัง) เป็นห้องที่จัดวัตถุโบราณที่มีความหลากหลาย ทั้งประเภทและอายุ ทั้งเศียรพระพุทธรูปหินทรายขนาดต่างๆ ที่เรียงรายอยู่ในตู้นับร้อยชิ้น องค์พระขนาดต่างๆ หม้อไห เครื่องปั้นดินเผา ตลอดจนสิ่งของต่างๆ ที่มีผู้นำมามอบให้กับหอวัฒนธรรมนิทัศน์

<u>กลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงความรู้ได้โดยง่าย</u> ในการเผยแพร่ความรู้ หรือการอธิบายข้อมูลของวัตถุที่จัดแสดง ทางหอวัฒนธรรมนิทัศน์ได้มีการใช้ป้ายในการอธิบายสิ่งที่จัดแสดง เช่น ที่มาของสิ่งที่จัดแสดง อายุ การใช้งาน และความมีคุณค่าของวัตถุที่จัดแสดง อย่างชัดเจนทั้งภาษาไทยและอังกฤษ นอกจากนี้ยังมีการจัดมัคคุเทศน์น้อย ซึ่งเป็นการนำเยาวชนในท้องถิ่นมาเป็นมัคคุเทศก์ในการนำชมสถานที่จัดแสดง และอธิบายวัตถุที่จัดแสดง โดยมัคคุเทศก์น้อยจะต้องผ่านการอบรมก่อนถึงจะสามารถมานำชมหอวัฒนธรรมนิทัศน์ได้

<u>มีระบบการจัดเก็บเอกสารและลงทะเบียนสิ่งของต่าง ๆ ในแหล่งเรียนรู้อย่างเป็นระบบ</u> หอวัฒนธรรมนิทัศน์วัดศรีโคมคำ ได้มีการลงทะเบียนจัดเก็บข้อมูลของวัตถุโบราณอย่างเป็นระบบ โดยการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ทำให้การหาข้อมูลของวัตถุโบราณหรือการจัดเก็บมีความสะดวกสบายและสามารถทำได้ง่าย

พระมหาโยธิน กล่าว หน่วยราชการได้เข้ามาช่วยในการปรับปรุงภายใน เช่นการลงทะเบียนวัตถุโบราณเราก็นำเอาเทคโนโลยีเข้ามาช่วย เขียนโปรแกรมวัตถุโบราณของหอโดยเฉพาะ จ้างช่างมาเขียน เวลานักศึกษานักเรียนต้องการข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุโบราณชิ้นไหน ก็สามารถพิมพ์ออกมาได้ทันที

4.3.2 พิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ: ปัจจัยที่ทำให้แหล่งเรียนรู้ประสบความสำเร็จ

พิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นและวิถีชีวิตของชาวใต้ ดอดจนเรื่องราวทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปหัตกรรม อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของกลุ่มชนซึ่งอาศัยอยู่ในภาคใต้ของประเทศไทย

เริ่มเปิดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 22 กันยายน 2534 โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสร็จพระราชดำเนินเปิดอาคารกลุ่มบ้านหลังคาจั่ว อาคารกลุ่มบ้านหลังคาปั้นหยา และกลุ่มบ้านหลังคาบลานอ ต่อมาเมื่อวันที่ 6 กันยายน 2539 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามบรมราชกุมารเสร็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ทรงเปิดอาคารนวมภูมินทร์

การจัดพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา ใช้วัตถุของจริงมากกว่า 50,000 ชิ้น ผสมผสานสื่อหลากหลายอาทิ หุ่นจำลอง เสียง ภาพ วีดิทัศน์ เป็นต้น โดยมีการจัดแสดงอยู่ในห้องต่างๆ มากกว่า 30 ห้อง

วัตถุหรือสิ่งของที่นำมาแสดงส่วนมากได้มาจากการขุดพบของกรมศิลปากร และอีกส่วนหนึ่งได้รับมาจากชาวบ้านที่นำมาบริจาคให้กับทางพิพิธภัณฑ์ ส่วนใหญ่สิ่งของที่ได้รับจะเป็นสิ่งที่แสดงถึงวิถีชีวิดของชาวบ้านทางภาคใต้ เปิดให้ชมพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยาทุกวัน เวลา 08.30 – 17.00 น. บริการนำชมทุกๆวัน ละ 4 รอบ เวลา 09.00 น., 11.00 น., 13.00 น. และ 15.00 น. อัตราค่าเยี่ยมชม เด็ก 10 บาท ผู้ใหญ่ 30 บาท และชาวต่างประเทศ 60 บาท

ก) ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมาย ของพิพิธภัณฑ์

พิพิธภัณฑ์เป้าหมายชัดเจนคือ เพื่ออนุรักษ์และส่งเสริมพัฒนาเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมภาคใต้ การศึกษาค้นคว้าและวิจัยเกี่ยวกับทักษิณคดีในเขตพื้นที่ 14 จังหวัดภาคใต้, เพื่อประมวลขึ้นเป็นองค์ความรู้โดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์บริบทที่สำคัญๆ ของสังคมและวัฒนธรรม, เพื่อประสานงานกับหน่วยงานราชการอื่นๆ นักวิชาการ องค์กรภาคเอกชน และชาวบ้านทั่วไปเพื่อสร้างสรรค์สนับสนุนส่งเสริมเผยแพร่กิจกรรมต่างๆ ของท้องถิ่นเพื่อดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ และความดีงามของท้องถิ่น เป้าหมายของศูนย์มีการกำหนดเป้าหมายที่สอดคล้อง และมีการนำเอาความรู้ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมจริงๆ โดยการให้ปราชญ์ชาวบ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรม และเป็นผู้เผยแพร่ความรู้ในวัฒนธรรมนั้นๆ

ข) การบริหารจัดการของพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา

การบริหารของมีโครงสร้างการบริหารแบบพิพิธภัณฑ์ขนาดใหญ่ โดยมีมหาวิทยาลัยทักษิณเป็นผู้ดูแล มีการแบ่งงานออกเป็นฝ่ายอย่างชัดเจน พิพิธภัณฑ์คติชนวิทยาเคยได้รับเลือกเป็นหน่วยงานดีเด่นของชาติสาขาเผยแพร่เกียรติภูมิไทย พ.ศ.2548 คัดเลือกโดยคณะกรรมการคัดเลือกและเผยแพร่ ผลงานดีเด่นของชาติ ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี การทำงานของสถาบันเองส่วนใหญ่บุคคลสังกัดกับทางสถาบันเองเลยซึ่งแบ่งเป็น 2 ฐานะใหญ่ของสถาบันทักษิณ ฐานะแรกตามโครงสร้างการบริหารงานของทางสถาบันทักษิณคดีที่จัดตั้งขึ้นมาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมภาคใต้ มีภาระงานที่ต้องปฏิบัติ ทั้งงานจัดเก็บและประมวลข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมภาคใต้, งานพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา เป็นการจัดแสดงข้อมูลเกี่ยวกับภาคใต้ในรูปของพิพิธภัณฑ์เพื่อผลทางด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม, งานทักษิณนิทัศน์ บริการข้อมูลเกี่ยวข้องกับภาคใต้ในรูปแบบต่างๆ เช่น เอกสารท้องถิ่น วรรณกรรมท้องถิ่น ภาพและเสียง รวมถึงการบริการข้อมูลโดยระบบฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ และงานศึกษาวิจัย เป็นงานวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลในประเด็นสำคัญๆ ทางสังคมเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาภาคใต้ต่อไป และฐานะที่สองเป็นศูนย์วัฒนธรรมที่ทางสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) ตั้งให้

<u>โครงสร้างการบริหารงานของพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา</u> เป็นโครงสร้างการบริหารพิพิธภัณฑ์ขนาดใหญ่ อยู่ภายใต้การบริหารงานของสถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ มีการแบ่งงานออกเป็นฝ่ายต่างๆ อย่างชัดเจน เช่น สำนักงานเลขานุการ คือ คอยดูแลงานทั่วไป, พิพิธภัณฑ์ เป็นการจัดเก็บ แสดงข้อมูลเกี่ยวกับภาคใต้, งานสารสนเทศทักษิณ คือ รวบรวมความรู้ต่างๆของสถาบัน และงานศึกษาวิจัย

<u>การสร้างเครือข่ายการทำงานกับองค์กรต่าง ๆ</u> พิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ทางด้านภาครัฐได้รับรวมทั้งภาคองค์กรบริหารจัดการส่วนท้องถิ่นทุกภาคส่วน ในการช่วยสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณ และความร่วมมือต่างๆ รวมทั้งร่วมแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ที่ทางศูนย์ได้จัดประชุมขึ้น ความร่วมมือกับแหล่งวัฒนธรรมต่างๆ ในจังหวัดสงขลา ได้มีการร่วมมือกันในการแลกเปลี่ยนข้อมูลของแหล่งวัฒนธรรมต่างๆ และร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ทางพิพิธภัณฑ์ได้จัดขึ้น ส่วนความร่วมมือกับสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้รับความร่วมมือในลักษณะของงบประมาณในการจัดกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งนโยบายในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ และความร่วมมือกับภาคเอกชน ได้รับการสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณในการจัดกิจกรรมในวันต่างๆที่ทางศูนย์ได้จัดขึ้น รวมทั้งการให้ภาคเอกชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับพิพิธภัณฑ์ โดยการร่วมสนับสนุนในห้องที่ใช้จัดแสดงวัตถุ โดยการติดป้ายโฆษณาสนับสนุนชื่อสินค้าในแต่ละห้อง

<u>การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น</u> การมีส่วนร่วมของชุมชน ทางพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยาได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากชุมชนที่อยู่ในเกาะยอ และจากแหล่งชุมชนต่างๆ ใน 14 จังหวัดภาคใต้ ความร่วมมือส่วนใหญ่เป็นลักษณะในการมอบวัตถุหรือสิ่งของเครื่องใช้ที่มีความสำคัญทางวัฒนธรรมในอดีตให้กับทางพิพิธภัณฑ์ รวมทั้งร่วมทำกิจกรรมต่างๆโดยลักษณะการมีส่วนร่วมจะเป็นการช่วยร่วมคิด ร่วมวางแผน รวมทั้งร่วมปฏิบัติ ในกิจกรรมต่างๆ ที่ทางหอวัฒนธรรมจัดขึ้น และทางพิพิธภัณฑ์ได้ให้สิทธิพิเศษกับชาวชุมชนเกาะยอในการให้เข้าชมพิพิธภัณฑ์โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เพื่อเป็นการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของพิพิธภัณฑ์

ผู้นำชุมชน เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล และองค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือผู้ที่ชาวบ้านนับถือ มาร่วมทำกิจกรรมกับทางหอวัฒนธรรม โดยลักษณะการมีส่วนร่วมจะเป็นการร่วมคิด ร่วมวางแผนโดยเป็นกรรมการในการจัดงานโดยตำแหน่ง

ชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน ประชาชนในชุมชน โดยการมีส่วนร่วมจะเป็นการร่วมคิดและร่วมปฏิบัติ ซึ่งขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถ นอกจากนี้ยังมีการบริจาคสิ่งของ รวมทั้งเข้าร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ที่ทางหอวัฒนธรรมได้จัดขึ้น เช่น กิจกรรมที่จัดในวันสำคัญทางศาสนา งานวันเด็ก นอกจากนี้ยังมีการดึงเยาวชนในท้องถิ่นเข้าร่วมในโครงการมัคคุเทศก์น้อยที่ทางวัดได้จัดขึ้น ส่วนปราชญ์ชาวบ้านทางพิพิธภัณฑ์จะมีการเชิญมาร่วมแสดงความคิดเห็นในการประชุมทางความคิดเห็นในเรื่องทางวัฒนธรรม และร่วมเป็นวิทยากรในการให้ความรู้กับผู้ที่มาร่วมงานกิจกรรมต่างๆ ที่ทางศูนย์ได้จัดขึ้น

คุณสาวิตรี สัตยายุทธ์ รองผู้อำนวยการฝ่ายพิพิธภัณฑ์คดิชนวิทยา สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาทักษิณ กล่าวว่า การทำงานร่วมกับชุมชน โดยส่วนใหญ่จะเป็นการรับสิ่งของที่ทางชุมชนนำมาให้จัดแสดง วัตถุชิ้นแรกที่ได้มาก็จะมาจากชุมชนเช่นกัน บางส่วน ก็จะมีคุณค่าในเชิงความรู้ คือที่นี้จะไม่ได้ยึดของตามคุณค่าของราคาแต่จะเน้นในส่วนที่เป็นความรู้มากกว่า บางครั้งก็จะมีผู้ที่มีความรู้ในชุมชนสละเวลามาให้ความรู้กับเด็กๆ

ในส่วนของทางชุมชนที่เราทำงานด้วยบ่อยๆ ก็คือ บ้านทอผ้า หรือป้าสมหมาย คือถ้ามีกิจกรรมเราก็จะเชิญครูนิดย์ (บ้านทอผ้า) มาร่วมงานด้วยอาจจะนำมามาแสดงหรือให้ความรู้เกี่ยวกับผ้าทอต่างๆ งานที่จัดค่อยข้างบ่อยแต่ไม่ทุกปีก็คงเป็นงานวัดเด็ก เราก็จะให้ความร่วมมือกับทางกลุ่มที่จัดวันเด็กหรืองานต่างๆ ก็เป็นชาวบ้านซึ่งเราก็เชิญชวนมาร่วมงานหรือเป็นคณะกรรมการแต่ถ้าเป็นชาวเกาะยอก็จะได้อภิสิทธินิดหน่อยได้ไม่ต้องจ่ายค่าผ่านด่านเข้าชมพิพิธภัณฑ์ คือตัวทักษิณเองก็จะเป็นตัวที่ช่วยสร้างสีสันให้มากขึ้น

นายคำรพ เสาวคนธ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ กล่าวว่า ในการมีส่วนร่วมของ อบต. นั้นส่วนใหญ่จะเป็นการช่วยเหลือในเรื่องของการประชาสัมพันธ์งานหรือกิจกรรมที่ทางพิพิธภัณฑ์จัดขึ้น โดยทาง อบต. จะใช้รถประชาสัมพันธ์ช่วยในการประชาสัมพันธ์งานให้ประชาชนได้รับทราบ

ครูนิตย์ ประธานกลุ่มทอผ้าเกาะยอ กล่าวว่า ถ้าเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับผ้าทอ ทางพิพิธภัณฑ์ก็จะเชิญ ให้นำผ้าพื้นเมืองไปจัดแสดง และให้ความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับผ้าทอ ให้กับประชาชนที่มาร่วมงาน ซึ่งทางเราก็ถือว่าเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งทางพิพิธภัณฑ์เองก็ให้ความสำคัญกับทางชุมชน คือ ไม่ต้องจ่ายค่าเข้าชมพิพิธภัณฑ์

<u>งบประมาณของศูนย์</u> งบประมาณของพิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่มาจากมหาวิทยาลัยทักษิณและงบของหน่วยราชการอื่นๆ ที่เข้ามาสนับสนุน เช่น จากจังหวัด จากการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) และส่วนหนึ่งมาจากรายได้การเก็บบัตรเข้าชม อัตราค่าเยี่ยมชม เด็ก 10 บาท ผู้ใหญ่ 30 บาท และชาวต่างประเทศ 60 บาท และการเปิดบริการห้องพัก มีห้องพักไว้บริการในลักษณะโรงแรมและรีสอร์ท บริการห้องประชุมสัมมนา มีห้องประชุม มีทั้งขนาดประชุม 20 - 500 คน รวมทั้งการขายสินค้าพื้นเมืองหลายชนิด ซึ่งเป็นสินค้าจากในชุมชน

และรายได้ที่ถือว่าเป็นจุดเด่นของพิพิธภัณฑ์ คือการดึงภาคเอกชนเข้ามาสนับสนุน โดยการติดป้ายสนับสนุนในแต่ละห้องที่จัดแสดง และสนับสนุนในการจัดกิจกรรมต่างๆ ในลานกิจกรรม เช่น DTAC และธนาคารแห่งประเทศไทย

ค) การสร้างกระบวนการเรียนรู้

<u>การจัดสภาพแวดล้อมของศูนย์วัฒนธรรมให้เอื้อต่อการเรียนรู้</u> พิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา สถาบันทักษิณคดีศึกษา ตั้งอยู่ ณ บ้านอ่าวทราย ตำบลเกาะยอ จังหวัดสงขลา ซึ่งเกาะยอจัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เชิงวัฒนธรรม ที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของจังหวัดสงขลา เป็นเกาะเล็กๆ อยู่ในทะเลสาบสงขลา มีสะพานดิณสูลานนท์เชื่อมระหว่างทะเลสาบสงขลากับพื้นแผ่นดินใหญ่ ซึ่งเกาะยอได้มีการจัดตั้งชมรมท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อพัฒนาเกาะยอให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักกับนักท่องเที่ยว โดยนำเอาของดีจากเกาะยอมานำเสนอให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษา เช่น วิถีชีวิตชาวเกาะยอ เกษตรอินทรีย์ เกษตรผสมผสาน การทอผ้า วัดโบราณ รวมทั้งพิพิธภัณฑ์ทักษิณคดีที่มีการจัดแสดงวัตถุโบราณ เครื่องมือเครื่องใช้และจัดแสดงวิถีชีวิตในอดีตของชาวใต้ใน 14 จังหวัด ซึ่งสถานที่ตั้งของศูนย์ซึ่งตั้งอยู่บนเขาสามารถเห็นวิวทิวทัศน์ของทะเลสาบสงขลา การเดินทางไปเยี่ยมชมมีความสะดวก และยังมีบริการห้องพักและห้องสัมมนา รวมทั้งมีบริการขายสินค้าพื้นเมืองเพื่อเป็นของที่ระลึกให้กับผู้ที่มาเยี่ยมชม ซึ่งถือว่าเป็นจุดเด่นที่ไม่เหมือนกับพิพิธภัณฑ์อื่นๆ ที่จัดให้เข้าชมเพียงอย่าง

บริการสื่อ เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม และหลากหลายรูปแบบ เป็นการจัดแสดงศูนย์ ได้จัดแสดงตามสภาพความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่นใน 14 จังหวัดภาคใต้ โดยการจัดแสดงได้แบ่งออกเป็น 4 กลุ่มอาคารที่มีการจัดแสดงแตกต่างกันออกไป โดยการจัดแสดงนิทรรศการมีรูปแบบการแสดงดังต่อไปนี้

1. การจัดแสดงแบบแกลลารี่ โดยมีการจัดแสดงวัตถุต่างๆ อยู่ในตู้โชว์และมีโคมไฟส่องสว่างไปที่วัตถุ
2. การจัดแสดงแบบผสมผสานของตัวสถาปัตยกรรมกับภูมิทัศน์ของพิพิธภัณฑ์ เช่น ห้องเครื่องมือจับสัตว์ ที่จัดแสดงเครื่องมือที่ใช้ในการจัดสัตว์น้ำผสมผสานกับภูมิทัศน์ที่เป็นทะเลที่มีการวางเครื่องมือจับสัตว์น้ำของชุมชนที่ติดทะเลที่อยู่ใกล้ๆ กับพิพิธภัณฑ์ มาเป็นฉากหลังในการจัดแสดงเครื่องมือการจัดสัตว์น้ำทำให้ผู้ชมสามารถจินตนาการได้ว่าเครื่องมือต่างๆ นั้นมีลักษณะการใช้อย่างไร
3. การจัดแสดงโดยใช้สารสนเทศ โดยการรวบรวมข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับวัตถุที่จัดแสดง เช่น ประวัติเรื่องของวัตถุแต่ละชิ้น อายุ สมัยของวัตถุ มารวบรวมเป็นวิดีทัศน์จัดแสดงโดยผ่านจอโทรทัศน์ที่มีการจัดตั้งอยู่ในห้องจัดแสดง ซึ่งเป็นการช่วยให้ข้อมูลเบื้องต้นกับผู้ชมในการชมวัตถุในห้องที่จัดแสดงนั้น

<u>สามารถเข้าถึงความรู้ได้โดยง่าย สะดวกกลุ่มเป้าหมาย และมีความน่าสนใจ น่าสนุกของกิจกรรม</u> ในการทำให้ผู้เยี่ยมชมสามารถเข้าใจในวัตถุที่จัดแสดง ทางพิพิธภัณฑ์ได้มีการทำเครื่องหมายลูกศรเพื่อเป็นการนำสันทางให้กับผู้เข้าชมได้เดินชมตามในแต่ละห้องที่ได้จัดแสดง ซึ่งในแต่ละห้องนั้นได้มีการจัดลำดับว่าห้องไหน ควรจะมีการชมก่อนหลัง เพื่อเป็นการปูพื้นวัฒนธรรมให้กับผู้เยี่ยมชมไปที่ละห้อง และทางพิพิธภัณฑ์ยังได้มีการจัดมัคคุเทศก์ที่มีความรู้ในการนำชมและอธิบายถึงข้อมูลต่างๆ ของวัดถุที่จัดแสดง นอกจากนั้นยังมีการจัดทำวีดีทัศน์เพื่อฉายอธิบายถึงข้อมูลของวัดถุที่จัดแสดงในทุกๆ ห้องของพิพิธภัณฑ์ และยังมีการติดตั้งป้ายเพื่ออธิบายถึงที่มาความสำคัญของวัดถุในแต่ละชิ้น เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับผู้ที่มาเยี่ยมชม

นอกจากนี้ทางพิพิธภัณฑ์ยังได้นำเทคโนโลยีมาใช้ร่วมกับการแสดงวัดถุที่จัดแสดงเพื่อสร้างความสนุก และเพลิดเพลินให้แก่ผู้เยี่ยมชม เช่น มีการจำลองเรือขุดแร่ ที่สามารถกดปุ่มแล้วเรือขุดแร่จำลองจะทำการขุด และขักรอกหินขึ้นมา

4.3.3 ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน ตำบลแม่ข้าวต้ม จ. เชียงราย: ปัจจัยที่ทำให้แหล่งเรียนรู้ประสบความสำเร็จ

แต่เดิมทางตำบลได้ก่อตั้งเป็น สภาวัฒนธรรมตำบลแม่ข้าวต้ม เมื่อวันที่ 24 กันยายน 2544 โดยมีนางพวงมาลัย จันทร์ชุม เป็นประธานสภาฯ มีสมาชิก 115 จาก 23 หมู่บ้าน ได้รวมตัวกันจัดทำโครงการที่เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น และการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ต่อมาทางสำนักวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย เห็นว่าเป็นสภาวัฒนธรรมที่มีผลงาน และมีการรวมตัวดำเนินกิจกรรมที่ดีอย่างต่อเนื่อง ในวันที่ 23 มิถุนายน 2546 จึงจัดตั้งเป็น ศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน ตำบลแม่ข้าวต้ม จังหวัดเชียงราย เป็นศูนย์แห่งแรกของจังหวัดเชียงราย

ก) ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมาย

เป้าหมายในการดำเนินงานของศูนย์บูรณาการฯ นั้นคือการพัฒนาต้นทุนทางสังคมให้มีรากฐานวัฒนธรรมที่เข้มแข็งนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน, ส่งเสริมสนับสนุนการสืบค้น การถ่ายทอดการเรียนรู้ โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน, การเพิ่มคุณค่าทางสังคม จิตใจ และมูลค่าเพิ่มผลผลิตในชุมชน, และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยวัฒนธรรม

ข) การบริหารจัดการ

ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน ตำบลแม่ข้าวต้ม เป็นศูนย์เครือข่ายสายใยชุมชนนำร่องของภาคเหนือ เนื่องจากเป็นศูนย์นำร่องทำให้ช่วงแรกในการวางระบบบริหารงานจึงต้องมีการศึกษาดูงานจากหลายๆ ที่เพื่อนำมาพัฒนาใช้กับศูนย์ โดยมีการบูรณาการจากการบริหารจัดการจากที่ได้ไปดูงานมาเพื่อนำมาใช้ให้เหมาะสมกับศูนย์ โดยมีประธานศูนย์เป็นผู้ที่มาจากผู้นำชุมชนเป็นผู้ควบคุมดูแล ซึ่งโครงสร้างการบริหารของศูนย์มีความชัดเจน ได้แบ่งฝ่ายในการทำงานอย่างชัดเจนโดยมีการแบ่งฝ่ายในการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ฝ่ายพัฒนาคุณภาพชีวิต
2. ฝ่ายถ่ายทอดการเรียนรู้วัฒนธรรม การเกษตร
3. ฝ่ายคณะกรรมการฝ่ายกีฬาและการละเล่นกีฬาพื้นบ้าน
4. ฝ่ายคณะกรรมการพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน

และนอกจากนี้ ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน ตำบลแม่ข้าวต้ม ยังได้มีการดำเนินการจัดตั้งกลุ่มถ่ายทอดวัฒนธรรมด้านต่างๆ จำนวน 10 ศูนย์ คือ

1.กลุ่มอาหารและโภชนาการ
2. กลุ่มเกษตรกรรม
3. กลุ่มธุรกิจและสวัสดิการชุมชน
4.กลุ่มศาสนา ประเพณีและพิธีกรรม
5. กลุ่มภาษาและวรรณกรรม
6. กลุ่มศิลปะและดนตรี
7. กลุ่มการกีฬาและการละเล่นพื้นบ้าน
8. กลุ่มศิลปหัตถกรรม
9. กลุ่มประวัติศาสตร์และโบราณสถาน
10. กลุ่มการแพทย์ไทยและสมุนไพร

คุณกิดดิชัย อินสุวรรณ รองประธานศูนย์วัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน ตำบลแม่ข้าวต้ม กล่าวว่า ศูนย์บูรณการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน ตำบลแม่ข้าวต้ม เริ่มมาจากชุมชนเป็นต้นคิด หลังจากนั้นก็มาวางระบบการจัดการ การบูรณาการโดยการแบ่งฝ่าย มีหลายฝ่าย เช่น ฝ่ายในเรื่องของการส่งเสริมวัฒนธรรม ฝ่ายเรื่องการศึกษาเกี่ยวกับขนบธรรมเนียม และประเพณี สืบค้นประวัติต่างๆ ฝ่ายในเรื่องเศรษฐกิจชุมชน หลังจากนั้นเราก็เอาดัชนีตัวนี้มาชี้วัดจากฐานราก เราก็มีคณะกรรมการต่างๆ ในการวางระบบการจัดการหลังจากที่เราไปศึกษาดูงาน ในหลายๆที่ แล้วเราได้รับเกียรติจากกระทรวงวัฒนธรรม ที่ทำให้ อบต.แม่ข้าวต้มเป็นศูนย์เครือข่ายสายใยวัฒนธรรม ในภาคเหนือ เป็นศูนย์นำร่อง หลังจากได้คณะกรรมการเสร็จเราก็แบ่งงานกัน ไปดำเนินการ

<u>บุคลากร</u> บุคลากรของทางศูนย์ถือว่าเป็นอีจุดหนึ่งที่ทำให้ศูนย์บูรณาการประสบความสำเร็จ เพราะประธานของศูนย์มีเข้มแข็ง และมุ่งมั่นในการทำงาน ไม่เคยย่อท้อ รวมกับบุคลากรที่มาจาก 23 หมู่บ้าน ทำให้การจัดกิจกรรมมีผู้ร่วมคิดและร่วมดำเนินการเป็นจำนวนมาก รวมทั้งบุคลากรของศูนย์ทั้งที่ประสบการณ์และไม่มีประสบการณ์จะต้องมีการอบรมในเรื่องการเผยแพร่วัฒนธรรม ทำให้บุคลากรของศูนย์เกิดความรู้ ความสามารถในการถ่ายทอดวัฒนธรรม และทำหน้าที่ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คุณกิตติชัย อินสุวรรณ รองประธานศูนย์วัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน ตำบลแม่ข้าวต้ม กล่าวว่า จุดแข็งของศูนย์อยู่ที่คณะกรรมการเข้มแข็ง ประธานทำงานด้วยความเข้มแข็ง และมีความเสียสละ จุดนี้เองคือจุดที่ที่อื่นไม่มี เรามีการเสียสละ บางครั้ง เช้าคณะหนึ่ง บ่ายอีกคณะหนึ่ง เราเลยอยู่กันเป็นพี่เป็นน้อง เรามีดรงนี้มากกว่า มันไม่มีเงินเดือนประจำ แต่ว่าเราทำงานให้ชุมชน เรามีส่วนร่วมช่วยกันเยอะ อย่าง อบต. เราก็มีงบประมาณน้อย เรามี 23 หมู่บ้าน พื้นฐานเราต้องดูแลเรื่องการศึกษา ทุกส่วน ก็เลยช่วยกันทำก็จะมีความสุข หรือมีอารมณ์ที่มีส่วนร่วมกันมากขึ้น

<u>งบประมาณของศูนย์บูรณาการ</u> งบประมาณของศูนย์บูรณาการแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วนคือ งบประมาณจากองค์การบริหารงานส่วนตำบล งบประมาณจากหน่วยงานราชการ และงบประมาณจากเงินบริจาคจากประชาชน สนับสนุนในการทำกิจกรรมของทางศูนย์

<u>การสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกับองค์อื่น ๆ</u> ศูนย์บูรณาการ ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ในด้านการช่วยเหลือในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น การขอความร่วมมือในการร่วมทำกิจกรรม รวมทั้งการสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการพัฒนาและคงไว้ซึ่งความยั่งยืนของวัฒนธรรม

<u>การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น</u> การมีส่วนร่วมของชุมชนกับศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน ตำบลแม่ข้าวต้ม ถือว่าเป็นจุดแข็งในการดำเนินงานศูนย์ให้มีประสิทธิภาพ เพราะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากชุมชนทั้ง 23 ชุมชน ในการร่วมแสดงความคิดเห็น และร่วมกิจกรรมต่างๆ กับทางศูนย์ ในส่วนผู้นำชุมชน อบต. จะมีส่วนร่วมในการนำเสนอความคิดเห็นร่วมกัน และสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของทางศูนย์ โดยมีนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ร่วมเป็นคณะกรรมการโดยตำแหน่งของศูนย์ ในส่วนของวัด ได้ร่วมทำกิจกรรมกับทางวัดในประเพณีต่างๆ ที่ทางวัดจัดขึ้น ที่เกี่ยวข้องกับจารีตประเพณีของทางภาคเหนือ เช่น การสืบชะดา การทำก๋วยฉลาก เราก็จะจัดสมาชิก 5 คนแล้วกระจายไปตามหมู่บ้านเพื่อ

ถ่ายทอดให้กับหมู่บ้านนั้นๆ และชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน ถือว่าเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญกับศูนย์เป็นอย่างมาก โดยประชาชนได้ร่วมกันเป็นสมาชิกในการเผยแพร่ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น

คุณกิดติชัย อินสุวรรณ รองประธานศูนย์วัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน ตำบลแม่ข้าวต้ม กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เป็นความสำเร็จตรงนี้ คือเราทุกส่วน ไม่ว่าจะเป็นภายในตำบล ทั้งภาคราชการ ภาคประชาชน ในทุกส่วนเรามาร่วมกันตรงนี้มากกว่า คือความสำเร็จอยู่ที่การมีส่วนร่วมของชุมชน จุดแข็งเราอยู่ตรงนี้ เราสังเกตเห็นว่าถ้างานต่างๆ ถ้าผู้หลักผู้ใหญ่ต่างๆ เข้ามา จะมาตรงนี้หลัก ไม่ว่าปลัดกระทรวง ไม่ว่ารัฐมนตรี ก็มาตรงนี้เป็นหลัก เราถือว่าชุมชนเรามีส่วนร่วมเยอะ ตรงนี้เป็นจุดแข็งของเรา

คุณพรรณี อริยา เป็นประธานหมู่ 16 กล่าวว่า การมีส่วนร่วมกับศูนย์จะมีหน้าที่ในการพัฒนาในกลุ่มและช่วยสอนเด็กๆ ช่วยนำเด็กมาพัฒนาหลายๆอย่าง ช่วยค้นวัฒนธรรมในเรื่องของโบราณ ฟื้นฟูวัฒนธรรมขึ้นมา โดยการหาข้อมูลในด้านวัฒนธรรม เรื่องสืบชะตา เรื่องวัด ซึ่งเราก็จะไปดูของคนแก่ในหมู่บ้านมา ที่หมู่บ้านจะมีคนแก่ๆที่อายุ 80ปี กว่าๆ ไปถามเขาว่าวัฒนธรรมสมัยก่อนเป็นอย่างไรบ้าง มีประเพณีอะไรบ้าง วัฒนธรรมและประเพณีสมัยก่อนเป็นอย่างไร แล้วรวบรวมทำเป็นเล่มขึ้นมา ถามประวัติของหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านว่า หมู่บ้าน ป่าซาง บ้านหัวฝายมีความเป็นมายังไง เขาก็บอกว่า หมู่บ้านป่าซางเมื่อก่อนมีต้นซางเยอะเขาก็ตั้งเป็นหมู่บ้านขึ้นมา หมู่บ้านหัวฝาย ถามมาตั้งแต่ ผู้ใหญ่บ้านรุ่นที่หนึ่งไปจนถึงคนปัจจุบัน ประวัติก็อยู่ที่บ้านของดิฉันทั้งหมดเลยค่ะที่หมู่ 16 ไม่ว่าจะเป็นประวัติของหมู่บ้าน ของวัด ทำเป็นเล่มขึ้นมาทั้งหมดเลย และมีการจัดทำขึ้นทุกชุมชน

4.3.4 ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเลย สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย: ปัจจัยที่ทำให้แหล่งเรียนรู้ประสบความสำเร็จ

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเลย ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2530 ได้วิวัฒนาการมาจากหน่วยประชาสงเคราะห์ของกองวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นหน่วยงานรับผิดชอบข้อมูลสารสนเทศทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นและจังหวัด ต่อมาจังหวัดเลยได้รับอนุมัติงบประมาณจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจากองค์การการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จึงได้สร้างอาคารพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นสร้างเสร็จในปี 2535 เป็นอาคารศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเลย มีสำนักศิลปะและวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยเป็นหน่วยงานรับผิดชอบ

ก) ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมาย

แหล่งเรียนรู้แห่งนี้มีเป้าหมายในการดำเนินงานคือต้องการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ดลอดชีวิดสำหรับคนทุกระดับชั้น และเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมในทุกรูปแบบ

ข) การบริหารจัดงาน

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเลย อยู่ในสังกัดของหน่วยงานราชการโดยขึ้นอยู่กับมหาวิทยาลัยราชภัฏจังหวัดเลย ทำให้รูปแบบการบริหารงานจะมีโครงสร้างการบริหารงานแบบราชการ โดยแบ่งออกเป็นกองอย่างชัดเจน โดยผศ.รำไทย ไชยสินธุ์ รองอธิการบดีฝ่ายศิลปะและวัฒนธรรม กล่าวว่า การบริหารงาน และโครงสร้าง ของศูนย์วัฒนธรรมค่อนข้างชัดเจน โดยมีการกำหนดกรอบการทำงานด้านวัฒนธรรมลงมาจากทางมหาวิทยาลัย และมีการจัดทำนโยบายทางวัฒนธรรม และในเรื่องของบุคลากรที่ได้รับความยอมรับจากชุมชนในด้านวิชาการ ส่วนทางด้านโครงสร้างของศูนย์นั้นเมื่อก่อนจะแบ่งออกเป็นฝ่ายๆ แต่ปัจจุบันจะจัดเป็นแบ่งกองงานคล้ายงานใหม่ของราชภัฏ เรามีงานด้านสารสนเทศ งานด้านพิพิธภัณฑ์ เดิมที่นี่เป็นศูนย์วัฒนธรรม แต่การบริหารงานเหมือนงานพิพิธภัณฑ์เต็มวงจร เราเลยเรียกว่า งานด้านพิพิธภัณฑ์ งานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมมีภูมิปัญญาท้องถิ่นเดิม และศิลปะร่วมสมัย

<u>บุคลากร</u> ด้านบุคลากร ถือว่าเป็นจุดเด่นอย่างหนึ่งของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเลย เนื่องจากบุคลากรที่ปฏิบัติงานมีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการทำงานวัฒนธรรม นอกจากนี้บุคลากรยังเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นในเขตภาคอีสานได้เป็นอย่าวดี เนื่องจากมีการพัฒนาบุคลากรให้มีงานวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรม รวมทั้งการจัดโครงสร้างและมอบหมายหน้าที่รับผิชอบอย่างชัดเจน นอกจากนั้นการที่บุคลากรทำงานด้วยกันมานาน ทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ทำให้บุคลากรสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ผศ.ดนุพล ไชยสินธุ์ หัวหน้าหน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ และศิลปกรรมท้องถิ่น จังหวัดเลย กล่าวว่า บุคลากรถือเป็นด้านหนึ่งที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการบริหาร เพราะบุคลากรของเรานั้นค่อนข้างมีประสิทธิภาพ ด้านความรู้ทางวิชาการ วัฒนธรรมโดยตรง ประสบการณ์ในการทำงาน และการปฏิบัติตัวกับชุมชน รวมทั้งยังมีฐานคิดหรือวิธีคิดทางวัฒนธรรมเราค่อนข้างเข้าใจ เพราะเราทำงานกันมานาน

<u>การสร้างเครือข่ายในการทำงานกับองค์กรอื่น ๆ</u> การสร้างเครือข่ายของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเลยถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างมากกับศูนย์วัฒนธรรม ซึ่งทางศูนย์วัฒนธรรมก็มีการสร้างเครือข่ายตั้งแต่ก่อตั้งศูนย์ โดยการเชิญประธานสภาวัฒนธรรม มาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้กับทางศูนย์วัฒนธรรม นอกจากนี้ยังมีกี่เชิญผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานพิพิธภัณฑ์และวัฒนธรรม เช่น ผู้เชี่ยวชาญจากกรมศิลปากร หรือผู้เชี่ยวชาญจากกรมทรัพยากรที่ถนัดทางด้านพิพิธภัณฑ์มาเป็นที่ปรึกษา

<u>ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน</u> ด้านการร่วมมือ ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ทางด้าน ในการช่วยสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณ และร่วมแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ที่ทางได้จัดประชุมขึ้น เช่น กลุ่ม NGO ที่เป็นเครือข่าย ที่บริจาควัตถุจัดแสดงเป็นต้น

<u>การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น</u> องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความรู้กัน ทางศูนย์วัฒนธรรมเข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และช่วยเหลือในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของ อบต. และอบต. จะทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ ให้กับชุมชน

วัด วัดเป็นแหล่งที่เก็บแหล่งเรียนรู้ที่มีมากมาย การมีส่วนร่วมระว่างวัดกับศูนย์ คือ ทางศูนย์จะเข้ามาศึกษาวิจัยวัฒนธรรมจากวัดถุจากในวัด และเมื่อทางมหาวิทยาลัยนำผลไปสรุปก็จะนำกลับมาให้ทางพระที่ดูแลศึกษาอีกครั้ง รวมทั้งยังใช้วัดในการพบปะและแลกเปลี่ยนความรู้กับคนในชุมชน ในงานพิธีทางศาสนา

การมีส่วนร่วมกับชุมชน มหาวิทยาลัยถือว่าเป็นจุดแข็งที่ทำให้ศูนย์ประสบความสำเร็จไปขั้นหนึ่ง ซึ่งทางมหาวิทยาลัยสามารถทำให้คนในชุมชน รู้สึกหวงแหน รู้สึกเป็นเจ้าของศูนย์วัฒนธรรมร่วมกับทางมหาวิทยาลัยราชภัฏจังหวัดเลย

ผศ.รำไทย ไชยสินธุ์ รองอธิการบดีฝ่ายศิลปะและวัฒนธรรม กล่าวว่า จุดเด่นที่เห็นชัดที่สุดของเรา คือ เครือข่ายเพราะเรานั้นเริ่มสร้างเครือข่าย เช่นประธานสภาวัฒนธรรมที่เป็นเครือข่ายผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อเราสร้างพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เราได้เชิญผู้เชี่ยวชาญจากกรมศิลปกร และกรมทรัพยากรที่ถนัดด้านพิพิธภัณฑ์ และเชิญทรัพยากรบุคคลที่มีความถนัดเฉพาะด้านมาเป็นที่ปรึกษา รวมทั้งพันธมิตรที่ถือว่าเป็นจุดเด่น มีหลายรูปแบบ เช่น ผู้มีคุณวุฒิที่มีศักยภาพทางวิชาการสูง และชุมชนที่มีศักยภาพทางวัฒนธรรมทางศูนย์จะดึงจึงข้ามาร่วม

ในส่วนของประชาชนต้องขอเรียกว่า กัลยาณมิตร เพราะประชาชนในชุมชนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม เช่น ในการจัดลานกิจกรรม เราก็ออกไปถามชุมชนว่าต้องการอะไรบ้าง ไปโรงเรียนบ้านนาโคก เค้าอยากประดิษฐ์ชุดรำร่วมสมัย เราก็ให้ อ.สังคมออกไปฝึก และแสดงกันเลย ทั้งเด็กพ่อแม่ปู่ย่าตายาย ร่วมกันแสดงหมด อย่างในบ้านนาอ้อ ซึ่งมีจุดแข็งทางวัฒนธรรมพื้นบ้านทั้งของเก่า บ้านโบราณก็มี จักรสานก็มี อาหารโบราณก็มี ทางเราก็เลยเข้าไปประสานกับเค้าให้นำวิทยากรมาสอนเด็กๆ ทำกับข้าว จากการที่เราทำงานกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทำให้ชุมชนคิดว่าเราเป็นส่วนหนึ่ง เป็นเพื่อน เป็นทีปรึกษา เป็นพี่เป็นน้อง มีอะไรก็มาช่วยเหลือกัน เป็นเพราะความต่อเนื่อง การต้อนรับ เราจะมีความสม่ำเสมอของเรา เราจะมีการหมุนเวียนกันไปเยี่ยมชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านมองว่าพิพิธภัณฑ์เป็นสมบัติของเค้า แต่เราก็ยังไม่สามารถไปได้ทุกจุด การที่ทำให้ชุมชนคิดอย่างนั้นได้ อาจเป็นเรื่องที่เราจริงใจ ไม่หาผลประโยชน์กับชุมชน แต่เอาประโยชน์ไปให้เค้า เช่น ความรู้เชิงวิชาการ หรือลงไปช่วยในกิจกรรม ซึ่งเค้าจะเห็นเราทุกงาน

<u>งบประมาณของศูนย์</u> งบประมาณของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเลย ส่วนใหญ่มาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏ จังหวัดเลยที่ศูนย์วัฒนธรรมสังกัดอยู่ และงบประมาณที่ใช้ในการจัดกิจกรรมจะมาจากภาครัฐ เช่น การเขียนโครงการนำเสนอสำนักศิลปและวัฒนธรรมแห่งชาติ และการสนับสนุนงบประมาณจากจังหวัด

ค) การสร้างกระบวนการเรียนรู้

<u>การจัดสภาพสิ่งแวดล้อมของศูนย์วัฒนธรรม</u> ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเลย ตั้งอยู่ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏจังหวัดเลย อยู่ในอำเภอเมือง การเดินทางไปเยี่ยมชมมีความสะดวก เพราะเป็นทางที่ผ่านไปยังสถานที่ท่องเที่ยวที่มีเชื่อเสียงในจังหวัดเลย เช่น ภูกระดึง ภูเรือ จึงทำให้นักท่องเที่ยวสามารถแวะชมได้

<u>บริการสื่อ เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม และหลาหลายรูปแบบ กลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย</u> เป็นการจัดนิทรรศการถาวร และนิทรรศการหมุนเวียน โดยการชมศูนย์วัฒนธรรมจะมีการกำหนดรูปแบบการสัญจรโดยการบังคับเส้นทางสัญจร โดยบังคับให้ผู้ชมจะต้องเดินเวียนจากทางขวาเพื่อเป็นศิริมงคลต่อตนเอง โดยเป็นความเชื่อจากหลักศาสนาพุทธ ซึ่งการกำหนดทิศทางนี้เองเป็นการปูพื้นฐานความรู้ด้านวัฒนธรรมให้กับผู้เยี่ยมชมไปเรื่อยๆ จนครบ

<u>มีการเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้และกิจกรรมที่นำมาแสดง</u> ศูนย์วัฒนธรรมราชภัฏจังหวัดเลย มีการจัดแสดงวัตถุต่างๆ ให้มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงให้ผู้เข้าเยี่ยมชมสามารถรับรู้เรื่องราวได้ง่ายๆ โดยได้เริ่มการจัดแสดงจากประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนการนำเสนอภูมิประเทศของจังหวัดเลยและทรัพยากรที่มีอยู่ในจังหวัดเลย

<u>นิทรรศการภายในอาคารศูนย์วัฒนธรรม</u> ประกอบด้วย

1. ห้องชมวีดีทัศน์ ใช้สำหรับชมวีดีทัศน์ นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติเมืองเลย และแนะนำแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเลย ในห้องได้จัดแสดงผ้าทอพื้นเมืองไทเลย มีทั้งผ้าโบราณ และผ้าประยุกต์ที่ประชาชนในจังหวัดร่วมกันบริจาค
2. ห้องชมนิทรรศการหมุนเวียน เป็นห้องแสดงนิทรรศการหมุนเวียนตามเทศกาล และเหตุการณ์ตามวันและประเพณีสำคัญ มีแผนที่ท่องเที่ยว นิทรรศการแสดงวิถีชีวิตของคนไทเลยในอดีต มีเครื่องมือ เครื่องใช้ในการดำรงชีวิต พระพุทธรูปเก่าแก่ รูปจำลองพระธาตุสองรัก และประวัติของพระเกจิอาจารย์ที่เคารพบูชาของชาวไทเลย
3. ห้องเบิ่งเมืองเลย เป็นห้องนิทรรศการถาวรของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเลย ประกอบไปด้วย ประวัติความเป็นมาของเมืองเลยจากอดีตถึงปัจจุบัน รูปจำลองรอยเท้าไดโนเสาร์ ที่พบบนแผ่นหินผาเดลื่น ภาพแสดงศิลปะถ้ำ มุมแสดงเครื่องมือโบราณที่ค้นพบในจังหวัดเลย มุมแสดงแหล่งแร่เศรษฐกิจของจังหวัดเลย มุมชาติพันธุ์วิทยาแสดงภาพของชาวไทเลยเผ่าต่างๆ ประวัติความเป็นมา การดำรงชีวิต การสร้างที่อยู่อาศัย ประเพณี ความเชื่อ การแต่งกายชุดไทเลย รูปจำลองของพระธาตุศรีสองรัก มุมวรรณกรรมใบลานที่บันทึกเรื่องราวต่างๆ ด้วยอักษรธรรม อักษรไทยน้อย และอักษรขอม มุมประเพณีความเชื่อมีรูปจำลองพานใบศรีสู่ขวัญ ผีดาโขน
4.

<u>มีการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนอยู่เป็นระยะ อย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งชุมชนก็เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ กับทางศูนย์วัฒนธรรม</u> ศูนย์วัฒนธรรม ราชภัฏจังหวัดเลย มีการลงพื้นที่เพื่อถ่ายทอดความรู้ในเชิงวัฒนธรรมให้กับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการให้ความรู้ในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน หรือของทาง อบต. ทางศูนย์วัฒนธรรมก็จะจัดอาจารย์ที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้นๆ เข้าไปร่วมในการให้ความรู้กับทางชุมชน โดยเฉพาะในเรื่องการจัดแสดงระบำหรือการรำพื้นบ้าน ซึ่งทางศูนย์ก็ได้มีฝ่ายศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย เข้ามาดูแลให้ความรู้ในเรื่องการรำให้กับชุมชนต่างๆ ที่มีการจัดแสดงมาโดยตลอด

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรม ทางศูนย์ได้มีการจัดกิจกรรมลานครอบครัว โดยทางศูนย์วัฒนธรรม จะเข้าไปในชุมชนเพื่อให้ชุมชนร่วมแสดงความคิดเห็นว่าในลานกิจกรรมครอบครัว และร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ซึ่งแต่ละครอบครัวถนัดในลานกิจกรรมครอบครัว ไม่ว่าจะเป็น

การจัดสาน การทำอาหาร ร่วมกับเด็กๆ ที่มาร่วมกิจกรรมในลานครอบครัวที่ทางศูนย์วัฒนธรรมจัดขึ้น

ผศ.รำไทย ไชยสินธุ์ รองอธิการบดีฝ่ายศิลปะและวัฒนธรรม กล่าวว่า เรามาคิดว่าเราน่าจะทำกิจกรรมเกี่ยวกับครอบครัว เราก็ออกไปถามชุมชนว่าต้องการอะไรบ้าง ไปโรงเรียนบ้านนาโคกเค้าอยากประดิษฐ์ชุดรำร่วมสมัย เราก็ให้ อ.สังคมออกไปฝึก และแสดงกันเลยทั้งเด็กพ่อแม่ปู่ย่าตายาย ร่วมกันแสดงหมด อย่างในบ้านนาอ้อ ซึ่งมีจุดแข็งทางวัฒนธรรมพื้นบ้าน ทั้งของเก่า บ้านโบราณก็มี จักรสานก็มี อาหารโบราณก็มี ทางเราก็เลยเข้าไปประสานกับเค้าให้นำวิทยากรมาสอนเด็กๆ ทำกับข้าว เรามองว่า วัฒนธรรมไม่ใช่ของใครคนใดคนหนึ่ง ดังนั้น พพ. จะไม่ดำเนินงานทั้งหมด แต่เราจะให้หน่วยงานที่มีศักยภาพได้จัด เราแค่ไปเสริม ไปร่วมประชุมให้แนวคิด และกรรมการตัดสิน

บทที่ 5
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

เมื่อพิจารณาจากผลงานวิจัยที่ผ่านมาแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม จึงถูกกำหนดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและมุ่งเน้นการประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน ดังอธิบายได้ดังนี้

5.1 แหล่งเรียนรู้ต้องเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าแหล่งเรียนรู้ส่วนใหญ่อยู่ในสภาพเสื่อมโทรม ที่ไม่สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างที่ตั้งใจได้ สาเหตุหลักคือการที่ชุมชนไม่ได้เห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ในชุมชนของตัวเอง ดังนั้นวิธีการแก้ไข ที่นอกจากแต่ละแหล่งเรียนรู้จะต้องค้นหาวิธีการที่จะเชิญชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมแล้ว สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) จะต้องมีบทบาทที่มากขึ้น แทนที่จะปล่อยให้เป็นหน้าที่ของแต่ละแหล่งเรียนรู้

สวช. ควรมีบทบาทช่วยในการสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการบริหารวัฒนธรรมท้องถิ่นของดนเอง เพราะปัญหาส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นกับแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม โดยเฉพาะในกลุ่ม "เสื่อมโทรม" คือการขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนในแหล่งเรียนรู้นั้นๆ หรือการที่ชุมชนนั้นคิดว่าแหล่งเรียนรู้นั้นไม่ใช่ของตนเองหรือของชุมชนเอง แต่คิดว่าแหล่งเรียนรู้เป็นของ สวช. วัด โรงเรียน หรือหน่วยงานอื่นๆ เมื่อชุมชนขาดความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของวัฒนธรรมตัวเองเช่นนี้แล้วก็ย่อมส่งผลกระทบอื่นๆ ตามมาดังที่ปรากฏในงานวิจัย ทั้งนี้ระดับการมีส่วนร่วมนั้นมิได้หมายความถึงแค่การมาร่วมงานหรือกิจกรรมต่างๆ ที่แหล่งเรียนรู้จัดขึ้น แต่หมายถึงการมีส่วนร่วมในระดับการร่วมวางนโยบาย การบริหารงานแหล่งเรียนรู้ (เช่น การเป็นมัคคุเทศก์อาสาสมัครเป็นต้น) ซึ่งแนวคิดนี้จะทำให้การดำเนินงานของแหล่งเรียนรู้สามารถประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนได้ มากกว่าการที่แหล่งเรียนรู้จะต้องรอนโยบายหรืองบประมาณจากส่วนกลางในการดำเนินงาน

แนวทางการพัฒนาที่สำคัญที่สุดประการแรกคือการสนับสนุนกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงานแหล่งเรียนรู้ให้มากขึ้น โดยแนวทางการพัฒนาเชิงรูปธรรมคือการศึกษาพื้นที่ตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จในกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จ แนวทางการพัฒนาในลำดับต่อมาคือการสร้างพื้นที่ต้นแบบในการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมขึ้นมา ซึ่งในขั้นแรกมุ่งเน้นที่ 10 จังหวัดที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่นก่อน คือ เชียงราย, พิษณุโลก, ขอนแก่น, สุรินทร์, นนทบุรี, กาญจนบุรี, ระยอง, นครศรีธรรมราช และยะลา ทั้งนี้บทบาทหน้าที่ของ สวช. คือการ

ประสานให้เกิดการพูดคุยกันและการให้ความรู้เบื้องต้นในวิธีการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (เช่นการจัดอบรมหัวข้อ "การเป็นวิทยากรกระบวนการ" แก่ผู้นำชุมชน (ไม่ใช่ อบต.)) รวมถึงการสร้างการรับรู้ในระดับประเทศในประเด็นเรื่องนี้โดยการยกย่องชุมชนที่สามารถบริหารจัดการและสร้างกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นดนเองได้ดีที่สุด

5.2 แหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมต้องพัฒนาองค์ความรู้เฉพาะท้องถิ่น

ดังที่ได้กล่าวมาในข้อ 5.1 ข้างต้นว่า ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมในท้องถิ่นตัวเอง และมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม แต่สิ่งที่เกิดขึ้นคือ การมีส่วนร่วมของชุมชนจะไม่มีทางเกิดขึ้นได้ถ้าชุมชนไม่รู้สึกเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่นตัวเอง หรือไม่รู้สึกว่าดนเองเป็นเจ้าของเจ้าของวัฒนธรรม

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) จึงต้องเข้ามามีหน้าที่ในกระตุ้น (catalyst) การพยายามสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น การให้ชุมชนได้มีโอกาสเป็นผู้รวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่นของตัวเองขึ้นมา ก่อนส่งมาเก็บรวบรวมที่ส่วนกลาง (สวช.) ผ่านรูปแบบเช่นการทำแผนที่วัฒนธรรมของชุมชนตัวเอง (mapping) ย่อมทำให้ชุมชนรู้จัก เข้าใจ และท้ายสุดรู้สึกภูมิใจในรากของดนเอง ทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นยังสามารถสืบทอดต่อไปได้เป็นต้น ในความจริงยังมีอีกหลายเครื่องมือในการสร้าง หรือกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกหวงแหนวัฒนธรรม เช่นการจัดเวทีชุมชนในประเด็น "วัฒนธรรมท้องถิ่น"

สิ่งที่ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) ต้องดำเนินการเป็นลำดับต่อมาคือการรวบรวมองค์ความรู้ต่างๆ อย่างเป็นระบบ และพร้อมที่จะนำมาใช้ได้ทันทีเมื่อต้องการเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมในท้องถิ่น ที่ สวช.ยังขาดอยู่ กล่าวคือองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้นั้น สวช. มีประสบการณ์มากอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นด้านรูปแบบการนำเสนอ การจัดนิทรรศการ หรือการตลาด การประชาสัมพันธ์ แต่สิ่งที่ สวช. ขาดคือตัวองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นในแต่ละที่ ทั้งสื่อและประเพณีพื้นบ้าน ภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่เป็นรากฐานหรือจิตวิญญาณที่แท้จริงของชุมชน ที่ผ่านมาถึงแม้อาจมีการเก็บรวบรวมบ้างแต่ก็เป็นเพียงบางท้องที่และไม่เป็นระบบอย่างแท้จริง อีกทั้งข้อมูลก็กระจัดกระจายอยู่ทั่วประเทศ มิได้เก็บรวมรวมเป็นแหล่งเดียว

การรวบรวมองค์ความรู้ท้องถิ่นยังหมายถึงการทำวิจัยโดยนักวิชาการร่วมกับท้องถิ่นด้วย เช่น วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research) นอกจากนี้องค์ความรู้ด้านงานวิจัยในมิติต่างๆ ทั้งที่ให้ทุนสนับสนุนโดย สวช. เอง หรืองานวิจัยที่ได้รับทุนจากที่อื่น

ควรได้รับการสำรวจ (review) อีกครั้งหนึ่งเพื่อสังเคราะห์ผลที่ได้ ว่าปัจจุบันงานวิจัยด้านแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมนั้นอยู่ในขั้นใด ประเด็นใดที่นักวิจัยสนใจและทำการวิจัยจนเกินพอแล้ว หรือประเด็นที่ยังขาดอยู่และต้องการความรู้เพิ่ม นอกจากนี้ สวช. ยังต้องเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวจัดทำทำเนียบแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมที่ครบถ้วน ซึ่งยังเป็นข้อจำกัดประการหนึ่งของ สวช. ในปัจจุบัน การมีทำเนียบแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมที่ครบถ้วนทั้ง ชื่อ ที่อยู่ ลักษณะพิเศษของแหล่งเรียนรู้ทำให้สะดวกต่อการวางแผนพัฒนาในระยะยาวต่อไป และสามารถเป็นแหล่งอ้างอิงแก่บุคคลทั่วไปได้

สิ่งเหล่านี้ สวช. จำเป็นต้องทราบเพื่อกำหนดนโยบายการให้ทุนวิจัยในอนาคตต่อไป พร้อมทั้งสนับสนุนให้เกิดการวิจัยเรื่องแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมในท้องถิ่นให้มากขึ้น เพื่อการเข้าใจที่ดีขึ้น

5.3 แหล่งเรียนรู้ต้องพยายามประสานให้เกิดการทำงานในระดับเครือข่าย

ผลการสำรวจพบว่า ปัญหาสำคัญในประเด็นการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้นั้นคือ แหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมต่างๆ นั้นส่วนใหญ่มักดำเนินงานโดยลำพังในลักษณะเอกเทศ ไม่มีการพึ่งพาข้อมูล ทรัพยากร ซึ่งกันและกัน ซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานของแหล่งเรียนรู้เป็นไปอย่างไร้ประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการบริหารจัดการ การจัดกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้การทำงานในเชิงเครือข่ายไม่ได้หมายความถึงการรับทำงานให้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง เช่นการที่ศูนย์วัฒนธรรมรับผิดชอบการแสดงหนึ่งชุดจากทาง อบจ. พอแสดงเสร็จแล้วก็หมดภาระหน้าที่กัน แต่การทำงานเป็นเครือข่ายต้องทำให้เกิดการผสาน (synergy) ของข้อมูลและทรัพยากรให้ได้ เช่นเป็นโอกาสในการเป็นช่องทางประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

เพื่อเชื่อมโยงให้เกิดทำงานเชิงเครือข่าย สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) ควรดำเนินการประสานการทำงานของเครือข่ายให้เกิดภาพของการทำงานเชิงยุทธศาสตร์ให้เกิดขึ้นทั้งในเครือข่ายระดับผู้กำหนดนโยบาย เช่น สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ องค์กรอิสระที่เกี่ยวข้องการแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อกำหนดทิศทางการทำงานให้สอดรับกัน การสนับสนุนข้อมูลระหว่างกัน

และนอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) ยังต้องประสานการทำงานของเครือข่ายในระดับผู้ปฏิบัติระดับท้องถิ่น เช่น ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.). ภาควิชาการ ภาคธุรกิจ ภาคประชาชน และแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ในการเห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกันในเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่น การ “ฉาย” ให้เห็นภาพนี้จะทำให้การทำงานวัฒนธรรมท้องถิ่นมีความง่าย และชัดเจน ในเรื่องบทบาทหน้าที่มากขึ้น และสามารถขยายผลต่อยอดผลงานได้ดีกว่าต่างหน่วยงานต่างทำงานวัฒนธรรมของตนเอง

5.4 แหล่งเรียนรู้ต้องเข้าใจเรื่องของการจัดการแหล่งเรียนรู้ในยุคใหม่ ที่ต้องพิจารณาถึงผู้เข้าชมให้มากขึ้น

เรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทีมวิจัยค้นพบในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมในท้องถิ่น เช่น การที่ผู้บริหารแหล่งเรียนรู้ไม่คำนึงถึงความสำคัญของกลุ่มผู้ชม กล่าวคือการจัดการแหล่งเรียนรู้ยังยึดเอาตัวเองเป็นหลัก มิได้นึกถึงความต้องการที่แท้จริงของผู้ชม ทำให้งานแสดงของแหล่งเรียนรู้ส่วนใหญ่ขาดความน่าสนใจ ทั้งรูปแบบและเนื้อหาการนำเสนอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลายๆ แหล่งเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผู้เข้าชมหรือกลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มเยาวชน ซึ่งผู้บริหารแหล่งเรียนรู้ต้องมีวิธีในการจัดการกระบวนการการเรียนรู้ให้เหมาะสม เช่นการต้องสร้างให้เกิดความสงสัยขึ้นมาว่าเหตุใดจึงเกิดสิ่งต่างๆ ที่แสดงอยู่ในแหล่งเรียนรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การติดตามและสนใจต่อไป เป็นต้น หรือการจัดสถานที่ รูปแบบ/เนื้อหาการนำเสนอที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าชม เช่นเนื้อหาของนิทรรศการหมุนเวียนที่เป็นเรื่องราวของท้องถิ่นจริงๆ ที่คนในท้องถิ่นต้องการ วิธีการตรวจสอบความต้องการของผู้เข้าชมคือแหล่งเรียนรู้ต้องมีการประเมินทั้งจากภายในและภายนอก และนำผลการประเมินมาพิจารณาในการปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ โดยเป็นการประเมินที่เป็นธรรมและเข้าใจธรรมชาติของแหล่งเรียนรู้นั้นๆ อย่างแท้จริง เพราะแหล่งเรียนรู้แต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน

ดังนั้นแนวทางการพัฒนาที่สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) จำเป็นต้องทำเร่งด่วนคือการสร้างความเข้าใจต่อผู้บริหารแหล่งเรียนรู้ต่อการสร้างวิธีคิดในการจัดการแหล่งเรียนรู้โดยเน้นที่ความต้องการของผู้เข้าชม และควรกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการดำเนินงานของแหล่งเรียนรู้ทุกแห่ง ถึงแม้แต่ละแหล่งเรียนรู้มีความแตกต่างกัน ทั้งทางด้านบริบททางสังคม ธรรมชาติของแหล่งเรียนรู้เอง แต่การตั้งเกณฑ์มาตรฐาน โดยเฉพาะในเรื่องการเข้าใจกลุ่มเป้าหมายจะช่วยเป็นแนวทางในภาพกว้างที่จะช่วยแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมดำเนินงานไปได้อย่างชัดเจนมากขึ้น

5.5 การขับเคลื่อนทางสังคม (mobilization)

นอกจากการพัฒนาในเชิงลึกดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว การพัฒนาในเชิงกว้าง เช่นการสร้างกระแสแห่งการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นแก่บุคคลทั่วไป โดยเฉพาะเยาวชนก็เป็นสิ่งสำคัญ การผลักดันวาระแห่งชาติในเรื่องการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมจะเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมการทำงานเชิงลึกให้ประสบความสำเร็จมากขึ้น เพราะเป็นการย้ำถึงความสำคัญของนโยบาย ทั้งนี้ผ่านสื่อที่หลากหลาย เช่น หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต และอื่นๆ ทั้งนี้เนื้อหาและรูปแบบของสื่อต้องตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง และมีประเด็นที่สื่อมวลชนสนใจและนำไปขยายผลต่อ

เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนทางสังคม (mobilization) อย่างไรก็ตามนอกจากการสร้างกระแสในเชิงกว้างผ่านการประชาสัมพันธ์ในสื่อมวลชนแล้ว การสื่อสารภายในท้องถิ่นก็เป็นสิ่งสำคัญ การให้ความรู้เรื่องการเป็นนักประชาสัมพันธ์แก่ผู้ดำเนินงานเพื่อเผยแพร่กิจกรรมของแหล่งเรียนรู้นั้นๆ ก็เป็นสิ่งสำคัญ

5.6 การจัดตั้งกองทุนสนับสนุนงานด้านวัฒนธรรม

อุปสรรคในการดำเนินงานของแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญที่สุดที่ได้เรียนรู้จากงานวิจัยชิ้นนี้คือ การขาดงบประมาณในการทำงาน ซึ่งแหล่งเรียนรู้ส่วนใหญ่ก็มักกล่าวโทษภาครัฐในการเป็นผู้ให้เกิดอุปสรรคในการทำงานดังกล่าว ทัศนคติต่อเช่นนี้ทำให้การทำงานวัฒนธรรรมขาดจิตวิญญาณ และไม่สามารถพัฒนาให้ดีขึ้นได้ วิธีแก้ไขปัญหาเรื่องงบประมาณ นอกจากเรื่องการสร้างเครือข่ายที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว ยังรวมถึงการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) ที่ควรจัดตั้งกองทุนขึ้นมาสนับสนุนงานด้านวัฒนธรรม โดยรับบริจาคหรือจัดสรรงบประมาณจากรัฐมาสนับสนุนในช่วงแรก ทั้งอาจมีการตั้งสิทธิประโยชน์สำหรับผู้บริจาคเงินโดยการยกเว้นภาษีเป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามการบริหารงานในรูปแบบการดำเนินงานในลักษณะกองทุนนี้ ต้องมีคณะกรรมการพิจารณาโครงการ ที่เป็นผู้ที่เข้าใจเรื่องวัฒนธรรม และการบริหารจัดการวัฒนธรรมในภาพรวม เพื่อสามารถกำหนดทิศทางของการพัฒนาสังคมด้านวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน และสามารถปลูกเพาะเมล็ดพันธ์แห่งการสำนึกในวัฒนธรรมของตนเองได้ในท้องถิ่นได้

****

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2539) *ระบบการบริหารจัดการวัฒนธรรม.* กรุงเทพฯ : ประชาชน

กรมวิชาการ. (2545). *คู่มือพัฒนาสื่อการเรียนรู้.* กรุงเทพ: องค์กรรับส่งสินค้าลพัสดุครุภัณฑ์

กรมสามัญศึกษา. (2544). *กรมพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและท้องถิ่นเพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้.* กรุงเทพ: กรมสามัญศึกษา.

เฉลิม พรกระแส. (2544). *การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญการสอนแบบ "การแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้"* นนทบุรี: โรงพิมพ์บริษัทแคนดิดมีเดีย จำกัด.

ตำรง ทองสม. (2532). "ศูนย์วัฒนธรรม" ใน *สู่โฉมหน้าใหม่ของวัฒนธรรมกับการพัฒนา.* กรุงเทพ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

นฤมล ตันธสุรเศรษฐ์. (2533). *"แหล่งวิทยาการชุมชน" ในเอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาและการใช้แหล่งวิทยาการในชุมชน.* เล่ม 1. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

นิวัติ อรรถบลยุคล. (2536). *การวิเคราะห์แหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่น จังหวัดอุบลราชธานี.* ปริญญานิพนธ์ (กศ.ม.), กรุงเทพ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

บุปผา จิระพงษ์. (2543). *รายงานวิจัย สถานภาพของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่.* เชียงใหม่: สำนักวิจัยและบริการวิชาการและคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่.

ปริตตา เฉลิมเผ่า กออนันตกูล และคณะ (2547). *โครงการวิจัยและพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น: ระยะที่ 1 สร้างเครือข่ายและสำรวจสภาพพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น. กรุงเทพ*: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.

ผกามาศ ใจฉลาด. "ปั้นศูนย์สายใยชุมชนให้นักวิชาการทำงานกับชาวบ้าน." ใน หนังสือพิมพ์คมชัดลึก. ฉบับวันที่ 19 มกราคม 2547.

พิชญา นันทวิเชตพงษ์ (2536). *การใช้แหล่งชุมชนประกอบการเรียนการสอน วิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดบุรีรัมย์.* วิทยานิพนธ์ (ศษ.ม.), กรุงเทพ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พยุงศักดิ์ จันทรสุรินทร์. (2539). *วิสัยทัศน์การดำเนินงานวัฒนธรรม.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

พิพิธภัณฑ์บ้านเขายี่สาร. (2543). *นำชมพิพิธภัณฑ์บ้านเขายี่สาร* ตำบลยี่สาร อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม.

พิเศษ เจียจันทร์พงษ์. (2539). แนวโน้มของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศไทย." *เอกสารสัมมนาทางวิชาการ เรื่องพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศไทย.* วันที่ 23-24 พฤศจิกายน 2539: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2535). *โครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง* ตำบลวัดม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี.

มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2539). *เอกสารรายงานการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่อง "พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น"*, 7-9 กันยายน 2539. กรุงเทพ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546) *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542.* กรุงเทพฯ : ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.

รัชนีกร ทองสุกดี. (2545). *เอกสารประกอบการสอนวิชาสารสนเทศสังคมศึกษา.* เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วินัย วรวัฒน์. (2548). *แนวโน้มการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการประชาสัมพันธ์ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม* ในช่วงปี 2549-2553 . สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม.

วิสิทธิ์ ใจเถิง และคณะ. (2542). *หอวัฒนธรรมนิทัศน์ : แหล่งการเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน.* สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

วัลภา ขวัญยืน เพ็ญพรรณ เจริญพร และวลัยลักษณ์ ทรงศิริ. (2539). พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น : การจัดตั้ง ดำเนินการ การจัดการ การให้บริการ." *เอกสารสัมมนาทางวิชาการ เรื่องพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศไทย.* วันที่ 23-24 พฤศจิกายน 2539, : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (2531). *การเสริมสมรรถภาพผู้ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและครูอาสา*. อุบลราชธานี: ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2539) เอกสารประกอบการสัมมนา *"พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศไทย"* วันที่ 23-24 มีนาคม 2544, : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร มหาวิทยาลัยศิลปากร.

_____. (2544) *"พิพิธภัณฑ์ไทยในศตวรรษใหม่.* เอกสารประกอบการสัมมนา 23-24 มีนาคม 2544, กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2547). *ทฤษฎีการประเมิน*, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศรีจักร วัลลิโภดม. (2531). พิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน: ความจำเป็นที่ไม่น่ามองข้าม, *พิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน*, กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ,

_____. (2539). *เอกสารรายงานการสัมมนาเชิงปฏิบัติการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น.* วันที่ 7-9 กันยายน 2539, กรุงเทพฯ : มูลนิธิประไพ วิริยะพันธ์.

_____. (2544). พัฒนาการของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศไทย, *เอกสารสัมมนาทางวิชาการ "พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศไทย"* วันที่ 23-24 พฤศจิกายน 2539, กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร มหาวิทยาลัยศิลปากร.

_____. (2544). *พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น : กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน.* สำนักงานของทุนสนับสนุนการวิจัย.

สมพจน์ จันทร์เที่ยง. *ฐานระบบคิดการตั้งกระทรวงวัฒนธรรมและการดำเนินงานวัฒนธรรมยุคปฏิรูประบบราชการ.* กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม.

สุจิต ศิลารักษ์. (ม.ป.ป.). *การจัดแหล่งวิชาชุมชน.* ม.ป.ท. อัดสำเนา.

สุทธิวงศ์ พงษ์ไพบูลย์. (2539). ปัญหาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นและแนวทางการแก้ไขปัญหา." *เอกสารสัมมนาทางวิชาการ เรื่องพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศไทย*. วันที่ 23-24 พฤศจิกายน 2539. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สมจิตร ชี้แจง. (2537). *พิพิธภัณฑ์และห้องสมุดธรรมะหลวงพ่อปาน วัดบางนมโค จังหวัดพระนครศรีอยุธยา: การวิจัยเพื่อพัฒนาแหล่งความรู้ในชุมชน.* ปริญญานิพนธ์ (กศ.ม), กรุงเทพ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

สุรจิตร ทีบัว. (2538). *การศึกษาสภาพการใช้แหล่งชุมชนประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น.* วิทยานิพนธ์ (ศษ.ม.). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สิริพรรณ ธิรศรีโชติ. (2548). *รายงานวิจัย การบริหารพิพิธภัณฑ์เชิงธุรกิจ. สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ* กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม,

สิริยุพา ศกุนตะเสฐียร. (2545). *การบริหารใช้แหล่งเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครปฐม.* วิทยานิพนธ์ (ค.ม.), นครปฐม: สถาบันราชภัฏนครปฐม.

สุดาวรรณ ศุภเกษร และคณะ. (2544). *การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน.* กรุงเทพ: ดิอิมเพอร์เรอร์ พี กรุ๊ป.

สุมาลี สังข์ศรี. (2544) *การศึกษาดลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21.* กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา.

_____. *รายงานการวิจัย การจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ดลอดชีวิต : พิพิธภัณฑ์.* กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2548.

แสงจันทร์ อินทนนท์. (2532). *แหล่งความรู้สู่การพัฒนา.* กรุงเทพ: กรมการศึกษานอกโรงเรียน.

สำลี เก็งทอง. (2544). *ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้กับคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5.* วิทยานิพนธ์ (ค.ม.), ราชบุรี: สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544) *รายงานการวิจัย เรื่อง พิพิธภัณฑ์ : ขุมพลังการเรียนรู้ กรณีศึกษาประเทศอังกฤษ.* นนทบุรี : เจริญผล.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2547) *ศูนย์บูรณาการ วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน.* กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.

_____. (2547) คู่มือ *แนวทางการจัดตั้งและดำเนินงานหอวัฒนธรรมนิทัศน์.* กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548). *รายงานการศึกษาเรื่อง สารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของคนไทย.* กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2543). *ยุทธศาสตร์การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21: สหราชอาณาจักร.* กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา.

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2543). *ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด.* กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. (2549). *รายงานผลการดำเนินงาน สำนักศิลปะและวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ 2549* . เลย.: สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

อภิญญา บัวสรวง. (2539). บทบาทหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น." *เอกสารสัมมนาทางวิชาการเรื่องพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศไทย.* วันที่ 23-24 พฤศจิกายน 2539 : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร มหาวิทยาลัยศิลปากร : น.51.

อำนาจ เย็นสบาย. (2548).*รายงานการวิจัย การจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอด ชีวิต : หอศิลป์.* กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

อุทัย บุญประเสริฐ. (2537). การใช้แหล่งวิทยาการท้องถิ่นในการพัฒนโรงเรียน. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาโรงเรียนกับชุมชน.* นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามและประเด็นสัมภาษณ์เชิงลึก

ก) แบบสอบถาม ศูนย์วัฒนธรรม

แบบสอบถาม
การสำรวจสถานภาพเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
และเครือข่ายทางวัฒนธรรม ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
(ศูนย์วัฒนธรรม)

คำชี้แจง ด้วยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ **ได้มอบหมายให้บริษัทรักลูกแฟมิลี่กรุ๊ป จำกัด ดำเนินโครงการวิจัย** "การสำรวจสถานภาพเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และเครือข่ายทางวัฒนธรรม ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ" **เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในปีงบประมาณ 2550-2551 ต่อไป**

จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ให้ข้อมูลและแสดงความคิดเห็นอย่างจริงจังตรงไปตรงมาเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพของแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมต่อไป โดยขอรับรองว่าจะทำการประมวลผลในภาพรวมเท่านั้น ไม่ได้นำเสนอเป็นรายบุคคลแต่อย่างใด

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

คณะวิจัย

ชื่อของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด.....
สถานที่ตั้ง.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....

ส่วนที่ 1: ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล

ชื่อ-นามสกุล (นาย/นาง/นางสาว).....
ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี).....
ตำแหน่งในการบริหารงานศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด (ถ้ามี).....
ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่.....หมู่ที่.....ซอย.....ถนน.....
ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....
รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....ต่อ.....
โทรสาร.....Email Address.....

1. อายุของท่าน

O ไม่เกิน 20 ปี O 21-30 ปี O 31-40 ปี O 41-50 ปี O 50 ปี ขึ้นไป

2. การศึกษา

O มัธยมศึกษาตอนต้น O มัธยมศึกษาตอนปลาย O ปริญญาตรี O สูงกว่าปริญญาตรี

3. อาชีพหลัก

O ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ O พนักงาน/ลูกจ้าง O พนักงาน/ลูกจ้าง
O ธุรกิจส่วนตัว (โปรดระบุ).....O อื่นๆ.....

4. สำหรับการทำงานในชุมชน/ท้องถิ่นของท่าน ท่านมีหน้าที่ / ตำแหน่ง.....

5. เหตุผลสำคัญที่ท่านเข้าร่วมในการบริหารงานของศูนย์วัฒนธรรม

O โดยสมัครใจ เนื่องจาก.....
O โดยตำแหน่งหน้าที่ เนื่องจาก.....
O มีผู้ขอร้องให้เข้าร่วม เนื่องจาก.....
O อื่นๆ ได้แก่.....

6. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมหรือไม่

O ไม่เป็น O เป็น ได้แก่ ☐ ฝ่ายปกครองท้องถิ่น
☐ อื่นๆ ได้แก่.....

7. ท่านได้อยู่ในชุดทำงานของศูนย์วัฒนธรรมมาเป็นเวลานานเท่าไร

O ไม่เกิน 1 ปี O 1-2 ปี O มากกว่า 2 ปี – 3 ปี O มากกว่า 3 ปี – 4 ปี
O มากกว่า 4 ปี – 5 ปี O มากกว่า 5 ปี

ส่วนที่ 2: ข้อมูลด้านการปฏิบัติงานเชิงวัฒนธรรมทั่วไป

1. หน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบในปัจจุบัน

O โรงเรียน O สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด O สภาวัฒนธรรมจังหวัด O วัด
O องค์การบริหารส่วนตำบล O วิทยาลัย/มหาวิทยาลัย O อื่นๆ (โปรดระบุ).....

2. ศูนย์วัฒนธรรมแห่งนี้มีรูปแบบการบริหารแบบคณะกรรมการหรือไม่

O มี O ไม่มี

3. คณะกรรมการของศูนย์วัฒนธรรมประกอบด้วยตัวแทนจากกลุ่มใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

O ผู้บริหารสถานศึกษา O ข้าราชการ O ตัวแทนจากกระทรวงวัฒนธรรม
O ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น O พระสงฆ์ O ผู้นำท้องถิ่น/ชุมชน
O ตัวแทนภาคธุรกิจ O ประชาชนทั่วไป O เยาวชน O อื่นๆ
(ระบุ).....

4. ปัจจุบันศูนย์วัฒนธรรมแห่งนี้มีสถานภาพเป็นอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

O เป็นสถานที่ศึกษา หาความรู้ สำหรับ นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป
O เป็นที่รวมความรู้ ประวัติความเป็นมา และภูมิปัญญาของท้องถิ่น
O เป็นแหล่งเก็บรักษา อนุรักษ์และเผยแพร่เรื่องราว และภูมิปัญญาของท้องถิ่น
O เป็นสถานที่จัดแสดงงานศิลปะที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น
O เป็นที่ปลูกฝังคนในชุมชนให้เกิดความรัก และความภาคภูมิใจในท้องถิ่น
O เป็นห้องเรียนบางวิชาของนักเรียน นักศึกษา เช่น วิชาดนตรีไทย ศิลปะ ต่างๆ
O อื่นๆ (โปรดระบุ).....

5. ในการบริหารจัดการของศูนย์วัฒนธรรมแห่งนี้ ในด้านต่าง ๆ ท่านคิดว่า

บทบาทต่อสังคม ชุมชน	สำเร็จดีมาก	สำเร็จดี	ปานกลาง	ยังต้องปรับปรุง	ยังไม่มีทีท่าว่าจะสำเร็จได้
1. การเป็นแหล่งเรียนรู้: เกิดการเรียนรู้และสืบทอดภูมิปัญญา					
2. เป็นเวทีปราชญ์ชาวบ้าน: ผู้รู้ได้รับการยกย่องเชิดชู					
3. เป็นแหล่งจำหน่ายสินค้า ของที่ระลึก: เช่น สินค้า 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์					
4. เป็นแหล่งท่องเที่ยว เกิดแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม					
3. เป็นลานกิจกรรม: เป็นเวทีจัดกิจกรรมในเทศกาลหรือวันสำคัญของชุมชน					

6. ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ศูนย์วัฒนธรรม ได้มีจัดกิจกรรมเพื่อเป็นศูนย์รวมและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นหรือไม่

o ไม่มี o มี ได้แก่

1).....

2).....

3).....

7. หากมีการจัดกิจกรรมหรือดำเนินงานเพื่อเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นโดยศูนย์วัฒนธรรม ส่วนใหญ่จะมีรูปแบบการทำงานอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

o ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลจะเป็นคนทำงานหลักอยู่คนเดียว คนอื่นไม่มีใครใส่ใจ

o บางคนในคณะจะเป็นเคนทำงานหลัก คนอื่นไม่ค่อยร่วมมือ

o ทุกคนจะมีส่วนร่วมด้วยช่วยกันอย่างเท่าเทียมกัน

o คณะทำงานและคนในชุมชนจะมีส่วนร่วมด้วยช่วยกัน

o คณะทำงาน และองค์กร หน่วยงานต่างๆในพื้นที่จะร่วมหารือและดำเนินการ

o คณะทำงานและองค์กร หน่วยงานต่าง ๆนอกพื้นที่จะร่วมหารือและดำเนินการ

o อบต. และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นเคนทำงานหลัก และคนในชุมชนจะมีส่วนช่วยกัน

o อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

8. องค์กรหรือเครือข่ายในท้องถิ่น ที่ให้ความร่วมมือในการระดมความคิด วัสดุอุปกรณ์ กำลังคนหรือร่วมจัดกิจกรรมเพื่อถ่ายทอดและเผยแพร่วัฒนธรรมของศูนย์วัฒนธรรม (ไม่รวมความช่วยเหลือด้านงบประมาณ) (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

o ภาครัฐ ได้แก่ ☐ เทศบาล ☐ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ☐ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด
☐ หน่วยงานด้านการศึกษา ☐ รัฐวิสาหกิจต่างๆ ☐ สภาวัฒนธรรม
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

o องค์กรสาธารณประโยชน์ ได้แก่ ☐ สมาคม มูลนิธิ องค์กรการกุศล
☐ สื่อมวลชน ☐ สโมสร ชมรม ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

o องค์กรชุมชน ได้แก่ ☐ องค์กรอาชีพ ☐ องค์กรศาสนา ☐ กลุ่มอาสาสมัคร
☐ คณะกรรมการหมู่บ้าน ☐ ผู้นำชุมชน ☐ กลุ่มสาธารณสุขมูลฐาน
☐ องค์กรประชาชนในตำบลและหมู่บ้าน ☐ กลุ่มอนุรักษ์พัฒนา
☐ กลุ่มพิทักษ์สิทธิประโยชน์ ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

o ภาคเอกชน ได้แก่ ☐ บริษัท ☐ ห้างร้าน ☐ โรงแรม ☐ ศูนย์การค้า
☐ หอการค้า ☐ ธนาคาร ☐ ชมรมนักธุรกิจ ☐ สหกรณ์
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

9. องค์กรหรือเครือข่ายในท้องถิ่น ที่ให้ความช่วยเหลือด้าน "งบประมาณ" ในกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์วัฒนธรรม (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

o ภาครัฐ ได้แก่ ☐ เทศบาล ☐ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ☐ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด
☐ หน่วยงานด้านการศึกษา ☐ รัฐวิสาหกิจต่างๆ ☐ สภาวัฒนธรรม

☐ อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

o องค์กรสาธารณประโยชน์ ได้แก่ ☐ สมาคม มูลนิธิ องค์กรการกุศล
☐ สื่อมวลชน ☐ สโมสร ชมรม ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

o องค์กรชุมชน ได้แก่ ☐ องค์กรอาชีพ ☐ องค์กรศาสนา ☐ กลุ่มอาสาสมัคร
☐ คณะกรรมการหมู่บ้าน ☐ ผู้นำชุมชน ☐ กลุ่มสาธารณสุขมูลฐาน
☐ องค์กรประชาชนในตำบลและหมู่บ้าน ☐ กลุ่มอนุรักษ์พัฒนา
☐ กลุ่มพิทักษ์สิทธิประโยชน์ ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

o ภาคเอกชน ได้แก่ ☐ บริษัท ☐ ห้างร้าน ☐ โรงแรม ☐ ศูนย์การค้า
☐ หอการค้า ☐ ธนาคาร ☐ ชมรมนักธุรกิจ ☐ สหกรณ์
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

10. บุคคลที่ท่านอยากให้เข้าร่วมในการดำเนินงานสำหรับศูนย์วัฒนธรรม ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการทำงานอย่างมาก แต่ปัจจุบันยังไม่ได้เข้าร่วมคือ

o ข้าราชการฝ่ายปกครองระดับจังหวัด o ส่วนปกครองท้องถิ่น o ครู อาจารย์ o พระสงฆ์
o ผู้นำท้องถิ่น o ศิลปินพื้นบ้าน o ประชาชนทั่วไป o อื่นๆ (ระบุ).....

ส่วนที่ 3 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับศูนย์วัฒนธรรม

1. ศูนย์วัฒนธรรมแห่งนี้ได้จัดตั้งมากี่ปีแล้ว

o ไม่เกิน 1 ปี o 1-2 ปี o มากกว่า 2 ปี – 3 ปี o มากกว่า 3 ปี – 4 ปี
o มากกว่า 4 ปี – 5 ปี o มากกว่า 5 ปี

2. ปัจจุบันมีคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในศูนย์วัฒนธรรมแห่งนี้ในลักษณะใดบ้าง

o มีส่วนร่วมในการดูแลรักษา
o มีส่วนร่วมในการบริจาคของจัดแสดง
o มีส่วนร่วมในการบริจาคเงิน
o มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ
o มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเพื่อพัฒนาให้ดีขึ้น
o อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

3. จุดเด่นของศูนย์วัฒนธรรมแห่งนี้

o เนื้อหาที่จัดแสดงน่าสนใจแก่บุคคลทั่วไป
o ตัวอาคารที่จัดแสดง ง่ายต่อการเข้าชม โดดเด่น
o ภูมิทัศน์ภายนอกสวยงาม ดึงดูดใจให้เข้ามาชม
o ประกอบด้วยคณะทำงานที่มีใจรัก และมีความเอื้อเฟื้อที่จะถ่ายทอด
o เป็นจุดที่ชุมชนให้ความสนใจ
o สามารถใช้สถานที่เพื่อการเรียนการสอนของนักเรียนได้ด้วย
o อื่นๆ โปรดระบุ) .....

4. การประชาสัมพันธ์ที่เคยทำสำหรับศูนย์วัฒนธรรมแห่งนี้

O อินเตอร์เน็ต / Website O แผ่นพับ O สิ่งพิมพ์ O วิทยุ

O โทรทัศน์ O ประชาสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน O ทำหนังสือแจ้งไปยังสถาบันการศึกษาต่างๆ

O การบอกเล่า/การบอกต่อ O อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

5. ปัญหาในการดำเนินงานของศูนย์วัฒนธรรมแห่งนี้ที่เกิดขึ้น

O ด้านงบประมาณ ( ) ไม่เพียงพอ ( ) ทักษะในการบริหารงบประมาณ

O ด้านคนทำงาน ( ) เชิงปริมาณ ( ) เชิงคุณภาพ

O ด้านการบริหารเครือข่ายการทำงาน

O การสร้างการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น

O ด้านวัสดุอุปกรณ์

O ด้านสถานที่

O อื่นๆ โปรดระบุ) .....

6. สิ่งที่ท่านคิดว่าเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จอย่างยั่งยืนในการดำเนินการด้านศูนย์วัฒนธรรม (ตอบได้เพียง 1 คำตอบ)

O แสวงหาพันธมิตรและภาคีร่วมเป็นเจ้าภาพในการดำเนินการ

O ให้ชุมชน และหน่วยงาน/องค์กรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ

O ให้คนในชุมชนมีความรัก ศรัทธาอยากอนุรักษ์วัฒนธรรมของตน

O ชุมชนพึ่งตนเองได้ จากรากฐานทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น

O จัดกิจกรรมเพื่อหารายได้ในการดำเนินการจัดกิจกรรมต่างๆ

O มุ่งเป้าหมายให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ร่วมมือด้านทรัพย์และงบประมาณ

O อื่นๆ.....

ส่วนที่ 4 ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์วัฒนธรรม

1. ท่านคาดหวังอยากเห็นสิ่งใด จากการดำเนินงานของศูนย์วัฒนธรรมในจังหวัดของท่าน

.....

.....

2. ท่านอยากให้สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) สนับสนุนศูนย์วัฒนธรรมในด้านใดมากที่สุด

.....

.....

3. โครงการที่ท่านอยากจะทำในอนาคต พร้อมงบประมาณที่คาดว่าจำเป็นต้องใช้

2.1 โครงการ .....งบประมาณที่จำเป็น.....บาท

2.2 โครงการ .....งบประมาณที่จำเป็น.....บาท

2.3 โครงการ .....งบประมาณที่จำเป็น.....บาท

ส่วนที่ 5: ความคิดเห็นโดยทั่วไปต่อการทำงานของศูนย์วัฒนธรรมแห่งนี้

1. การทำงานของศูนย์วัฒนธรรมที่ผ่านมาเป็นอย่างไร

แนวนโยบายการทำงาน	มีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ่อยแต่ไม่สม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ้างพอสมควร	มีการปฏิบัติบ้างนาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยมีการปฏิบัติเลย
1. ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมาย ของศูนย์วัฒนธรรม					
1.1 ศูนย์วัฒนธรรมมีการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายทั้งในระยะสั้นและในระยะยาวในการทำงาน และนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน					
1.2 ศูนย์วัฒนธรรมมีการกำหนดวิธีการ แนวทางการทำงานทั้งในระยะสั้นและระยะยาวเพื่อให้ผลการดำเนินงานบรรลุตามตามเป้าหมายที่ตั้งไว้					
1.3 นโยบายของศูนย์วัฒนธรรมมีความสอดคล้องหรือมีการนำเอาความรู้ด้านวัฒนธรรมภายในท้องถิ่นมาใช้					
1.4 นโยบายของศูนย์วัฒนธรรมมีความชัดเจนในเรื่องการเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน					
1.5 นโยบายของศูนย์วัฒนธรรมมีความชัดเจนในเรื่องการเน้นการมีส่วนร่วมของภาคีพันธมิตร ได้แก่ องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรชุมชน องค์กรธุรกิจ และองค์กรวิชาการ					
1.6 บุคลากรของศูนย์วัฒนธรรมมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการดำเนินงาน					
2. การบริหารจัดการของศูนย์วัฒนธรรม 2.1 โครงสร้างการทำงานของศูนย์วัฒนธรรมมีความชัดเจนในเรื่องการเน้นการมีส่วนร่วมของภาคีพันธมิตร ได้แก่ องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชนองค์กรชุมชน องค์กรธุรกิจ และองค์กรวิชาการ					
2.2 มีการกำหนดภาระ หน้าที่ ขอบเขตความรับผิดชอบที่ชัดเจนในการทำงาน					
2.3 การกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนในแต่ละหน้าที่					
2.4 ความรู้และประสบการณ์ของผู้รับผิดชอบสอดคล้องกับหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย					

แนวนโยบายการทำงาน	มีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ่อยแต่ไม่สม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ้างพอสมควร	มีการปฏิบัติบ้างนานๆ ครั้ง	ไม่เคยมีการปฏิบัติเลย
2. <u>การบริหารจัดการของศูนย์วัฒนธรรม (ต่อ)</u> 2.5 ในการทำงานของศูนย์วัฒนธรรมมีเครือข่ายการทำงานจากองค์กรต่างๆ					
2.6 ศูนย์วัฒนธรรมมีแนวทางในการพัฒนาเครือข่ายและรักษาเครือข่ายไว้					
2.7 ศูนย์วัฒนธรรมมีการแสวงหาเครือข่ายใหม่ๆ อยู่เสมอ					
2.8 มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของศูนย์วัฒนธรรมผ่านสื่อต่างๆ ที่หลากหลาย					
2.9 มีความถี่ของการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของศูนย์วัฒนธรรม ที่เหมาะสมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง					
2.10 ศูนย์วัฒนธรรมสามารถระดมทุนเพื่อนำมาพัฒนาแหล่งเรียนรู้ได้โดยไม่ลำบากนัก					
2.11 ศูนย์วัฒนธรรมสามารถระดมคนซึ่งเป็นบุคคลสำคัญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านเพื่อช่วยงานพัฒนางานของศูนย์วัฒนธรรมได้					
2.12 บุคลากรที่ปฏิบัติงานของศูนย์วัฒนธรรมมีความรู้ความเข้าใจในงานดี					
2.13 มีการอบรมพัฒนาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานที่รับผิดชอบของบุคลากรหรืออาสาสมัครที่มาช่วยงานของศูนย์วัฒนธรรมอยู่สม่ำเสมอ					
2.14 มีกิจกรรมสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานของศูนย์วัฒนธรรม เช่น เลี้ยงขอบคุณ ให้โล่/ประกาศนียบัตร/หนังสือขอบคุณ ของขวัญ รางวัล ต่างๆ					
2.15 มีการให้โอกาสหรือสนับสนุนการทำงานของบุคลากรหรืออาสาสมัครของศูนย์วัฒนธรรม					
3. <u>การสร้างกระบวนการเรียนรู้</u> 3.1 การจัดสภาพสิ่งแวดล้อมของศูนย์วัฒนธรรมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ (เช่นสถานที่ การเดินทางสะดวก เป็นต้น)					
3.2 บริการสื่อ เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม และหลากหลายรูปแบบ					
3.3 กลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงความรู้ได้โดยง่ายสะดวก					

แนวนโยบายการทำงาน	มีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ่อยแต่ไม่สม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ้างพอสมควร	มีการปฏิบัติบ้างนาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยมีการปฏิบัติเลย
3. <u>การสร้างกระบวนการเรียนรู้ (ต่อ)</u> 3.4 การเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้หรือกิจกรรมที่นำมาแสดงกับองค์ความรู้ท้องถิ่น					
3.5 ความน่าสนใจ น่าสนุกของกิจกรรมของศูนย์วัฒนธรรมเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเข้าถึงข้อมูลได้อย่างเพลิดเพลิน ไม่น่าเบื่อหน่าย					
3.6 มีระบบการจัดเก็บเอกสาร/ลงทะเบียนสิ่งของต่าง ๆ ในแหล่งเรียนรู้อย่างเป็นระบบ					
3.7 มีการอบรม ถ่ายทอดความรู้ หรือแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันภายในศูนย์วัฒนธรรม (ระหว่างบุคลากรด้วยกัน)					
3.8 มีการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนเป็นระยะ อย่างสม่ำเสมอ					
3.9 การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆของศูนย์วัฒนธรรม					
3.10 การเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาและรักษาแหล่งเรียนรู้ของชุมชน					
4. <u>การติดตามและประเมินผลเพื่อปรับปรุง และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง</u> 4.1 มีการสำรวจความคิดเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					
4.2 มีการสำรวจความพึงพอใจของผู้ชม					
4.3 มีการติดตามการเรียนรู้ที่เกิดกับกลุ่มเป้าหมายและท้องถิ่น					
4.2 มีการติดตามผลกระทบการเกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น					
4.3 มีการประเมินผลกระทบกับกลุ่มเป้าหมายในการทำงานแต่ละครั้ง					
4.4 มีการปรับปรุง พัฒนาแหล่งเรียนรู้จากผลการประเมินที่ทำ					

ข) ประเด็นสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับบุคลากรศูนย์วัฒนธรรม

ข้อมูลเบื้องต้น

1. ชื่อ-นามสกุล ตำแหน่งของผู้ให้สัมภาษณ์, มาทำงานที่ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดได้อย่างไร
2. ประวัติความเป็นมาของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดของท่าน
3. วัตถุประสงค์และเป้าหมายของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดของท่าน
4. ผลงานที่ผ่านมาของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด
5. งบประมาณที่ได้รับมาจากไหนบ้าง สัดส่วนเป็นอย่างไร

ข้อมูลด้านการทำงานร่วมกับเครือข่ายของ สวช.

6. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) มีส่วนเข้ามาช่วยเหลือศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดอย่างไรบ้าง
7. ท่านพอใจกับบทบาทของ สวช. หรือไม่ เพราะอะไร
8. ท่านเคยทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดหรือไม่ ถ้าเคยร่วมงานกัน-โปรดยกตัวอย่างงานที่เคยร่วมงานกัน ท่านมีความรู้สึกอย่างไรบ้าง แต่ถ้าไม่เคยร่วมงานกัน-เพราะอะไรถึงไม่เคยทำงานร่วมกัน
9. ท่านเคยทำงานร่วมกับหอวัฒนธรรมนิทัศน์ในจังหวัดท่านหรือไม่ (ถ้าจังหวัดท่านมีหอวัฒนธรรมนิทัศน์) ถ้าเคยร่วมงานกัน-โปรดยกตัวอย่างงานที่เคยร่วมงานกัน ท่านมีความรู้สึกอย่างไรบ้าง แต่ถ้าไม่เคยร่วมงานกัน-เพราะอะไรถึงไม่เคยทำงานร่วมกัน

ข้อมูลด้านการทำงานร่วมกับเครือข่ายอื่น ๆ

10. พันธมิตรหรือภาคีเครือข่ายอื่นต่อไปนี้ เช่น ภาครัฐ, ภาคองค์กรบริหารจัดการส่วนทางถิ่น (อบจ., อบต. เทศบาล), ภาคธุรกิจเอกชน, ภาควิชาการ (โรงเรียน มหาวิทยาลัย) และภาคชุมชนในท้องถิ่น ได้เข้ามาร่วมงาน ช่วยเหลือ หรือมีบทบาทกับงานของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดที่ท่านดูแล อย่างไร โปรดอธิบาย
11. ท่านพอใจบทบาทของภาคีพันธมิตรดังกล่าวข้างต้นในการสนับสนุนงานของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดหรือไม่ โปรดระบุปัญหาที่เคยประสบมา
12. โดยปกติ ท่านติดต่อกับเครือข่ายอื่นๆ อีกหรือไม่ ในด้านใด

ข้อมูลด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

13. ชุมชนในท้องถิ่นของท่านมีส่วนร่วมกับงานของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดในระดับใด โปรดยกตัวอย่างของการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ผ่านมา
14. ท่านคิดว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถช่วยสนับสนุนการทำงานของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดในด้านใดบ้าง
15. ปัจจัยอะไรที่ท่านคิดว่าจะเอื้อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนกับศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด

ข้อมูลด้านปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน

16. ในปัจจุบันท่านคิดว่า ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดที่ท่านดูแลนั้น ประสบความสำเร็จในด้านใดบ้าง เพราะปัจจัยอะไร
17. ในปัจจุบันท่านคิดว่า ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดที่ท่านดูแลนั้น ยังมีส่วนไหนที่ต้องปรับปรุงบ้าง เพราะปัจจัยอะไร
18. ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการทำงานคืออะไร โปรดอธิบายพร้อมยกตัวอย่าง (เน้นเรื่องงบประมาณกับกำลังคน)
19. ท่านแก้ปัญหาในข้อ 18 อย่างไร

ข้อมูลด้านแนวทางในการพัฒนา

20. ท่านคิดว่าแนวทางในการพัฒนาศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดของท่านในอนาคตคืออะไร
21. หน่วยงานใดที่จะช่วยท่านได้มากที่สุดในการพัฒนาศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดของท่าน เพราะอะไร

แบบสอบถามและประเด็นสัมภาษณ์เชิงลึก

หอวัฒนธรรมนิทัศน์

ประเด็นสัมภาษณ์เชิงลึก

หอไทยนิทัศน์
หออัครศิลปิน

ก) แบบสอบถาม หอวัฒนธรรมนิทัศน์

การสำรวจสถานภาพเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
และเครือข่ายทางวัฒนธรรม ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
(หอวัฒนธรรมนิทัศน์)

คำชี้แจง ด้วยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) ได้มอบหมายให้ **บริษัท รักลูกแฟมิลี่กรุ๊ป จำกัด** ดำเนินโครงการวิจัย "การสำรวจสถานภาพเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และเครือข่ายทางวัฒนธรรม ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ" **เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในปีงบประมาณ 2550-2551 ต่อไป**

จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ให้ข้อมูลและแสดงความคิดเห็นอย่างจริงจังตรงไป ตรงมาเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพของแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมต่อไป โดยขอรับรองว่าจะทำการประมวลผลในภาพรวมเท่านั้น ไม่ได้นำเสนอเป็นรายบุคคลแต่อย่างใด **ทั้งนี้ขอความกรุณาท่านส่งแบบสอบถามนี้กลับมาที่ บริษัท รักลูกแฟมิลี่กรุ๊ป จำกัด โดยใช้ซองจดหมายสำหรับส่งกลับที่แนบมาให้ด้วยนี้ (ไม่ต้องติดแสตมป์) ภายในวันที่ 31 สิงหาคม 2549 จักเป็นพระคุณยิ่ง**

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

คณะวิจัย

ชื่อของหอวัฒนธรรมนิทัศน์.....

สถานที่ตั้ง.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....

ส่วนที่ 1: ข้อมูลด้านการปฏิบัติงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์

ด้านลักษณะทั่วไปของการเป็นแหล่งเรียนรู้

1. หอวัฒนธรรมนิทัศน์แห่งนี้ได้จัดตั้งมากี่ปีแล้ว

O ไม่เกิน 1 ปี O 1-2 ปี O 2 – 3 ปี O 3 – 4 ปี O 4 – 5 ปี O มากกว่า 5 ปี

2. หอวัฒนธรรมนิทัศน์แห่งนี้สังกัดหน่วยงานใด

O โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา O โรงเรียนระดับประถมศึกษา O วิทยาลัยพลศึกษา

O มหาวิทยาลัยราชภัฏ O สภาวัฒนธรรมจังหวัด O วัด O องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น O อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

3. จุดเด่นของหอวัฒนธรรมนิทัศน์แห่งนี้คืออะไร

O เนื้อหาที่จัดแสดงเป็นเรื่องราวในท้องถิ่นที่น่าสนใจแก่บุคคลทั่วไป

O ตัวอาคาร/ ภูมิทัศน์ภายนอก ง่ายต่อการเข้าชม โดดเด่น

O ประกอบด้วยคณะทำงานที่มีใจรัก และมีความเอื้อเฟื้อที่จะถ่ายทอด

O มีเครือข่ายการทำงานที่กว้างขวางในทุกระดับ

O ได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี

O อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

4. ท่านคิดว่าปัจจุบันหอวัฒนธรรมนิทัศน์แห่งนี้มีลักษณะของการเป็นแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นอย่างไร

(เรียงตามลำดับความสำคัญ 1-5; 1=สำคัญมากที่สุด ➔ 5= สำคัญน้อยที่สุด)

..... เป็นสถานที่ศึกษาหาความรู้ สำหรับ นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป

..... เป็นแหล่งเก็บรักษา อนุรักษ์และเผยแพร่เรื่องราว และภูมิปัญญาของท้องถิ่น

..... เป็นที่ปลูกฝังคนในชุมชนให้เกิดความรัก และความภาคภูมิใจในท้องถิ่น

..... เป็นห้องเรียนบางวิชาของนักเรียน นักศึกษา เช่น วิชาดนตรีไทย ศิลปะ ต่างๆ

..... เป็นลานกิจกรรม: เป็นเวทีจัดกิจกรรมในเทศกาล หรือวันสำคัญของชุมชน

..... เป็นแหล่งจำหน่ายสินค้า ของที่ระลึก: เช่น สินค้า 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์

..... เป็นแหล่งท่องเที่ยว เกิดแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

..... อื่นๆ (โปรดระบุ).....

5. ท่านคิดว่าการบริหารจัดการของหอวัฒนธรรมนิทัศน์แห่งนี้ ประสบความสำเร็จเพียงไร

องค์ประกอบ	สำเร็จดีมาก	สำเร็จดี	ปานกลาง	ยังต้องปรับปรุง	ยังไม่มีทีท่าว่าจะสำเร็จได้
1. ความร่วมมือขององค์กรเครือข่าย เครือญาติ ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น					
2. การศึกษาและวิจัยข้อมูลในท้องถิ่น					
3. การรวบรวมโบราณวัตถุ สิ่งของเครื่องใช้พื้นบ้าน					
4. การจัดทำทะเบียนและบัญชีคุมสิ่งของเครื่องใช้พื้นบ้านที่ใช้แสดง					

องค์ประกอบ (ต่อ)	สำเร็จดีมาก	สำเร็จดี	ปานกลาง	ยังต้องปรับปรุง	ยังไม่มีทีท่าว่าจะสำเร็จได้
5. การเก็บรักษาสิ่งของเครื่องใช้พื้นบ้านที่ใช้แสดง					
6. การคัดเลือกเนื้อหาและจัดการแสดง					
7. แนวทางในการบริหารจัดการ					
8. การบริการให้ความรู้แก่ผู้เข้าชม					

<u>ด้านความพึงพอใจ ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงาน</u>

6. ท่านมีความพึงพอใจในผลการดำเนินงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์แห่งนี้ในภาพรวมหรือไม่

O พอใจมาก O พอใจ O ปานกลาง O ไม่พอใจมาก O ไม่พอใจมากที่สุด

7. ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการดำเนินงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์แห่งนี้คืออะไร

(ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

O งบประมาณไม่เพียงพอ O นโยบายจากส่วนกลางขาดความต่อเนื่อง

O บุคลากรน้อย ไม่มีเวลามาจัดการอย่างเต็มที่ O บุคลากรขาดทักษะ ความเข้าใจในงานที่ทำ

O ไม่สามารถหาเครือข่ายจากหน่วยงาน องค์กรอื่นมาช่วยกันทำงานได้ โดยเฉพาะในเรื่ององค์ความรู้ งบประมาณ บุคลากร และการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น O ขาดการมีส่วนร่วมจากชุมชน

O วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอต่อการทำงาน O สถานที่ไม่เหมาะสม

O อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

8. ท่านคิดว่าแนวทางใดจะช่วยแก้ไข<u>ปัญหาเฉพาะหน้า</u>ของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ ได้ดีที่สุด

(ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

O กระตุ้นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุน

O สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสนใจและติดตามดูแล ให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด

O กระตุ้นให้ชุมชนท้องถิ่นเห็นคุณค่าและเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน

O เร่งสร้างเครือข่ายการทำงานกับองค์กรอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อช่วยเหลือในการดำเนินงาน

O อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

<u>ด้านเครือข่ายการทำงานเชิงวัฒนธรรม</u>

9. องค์กรหรือเครือข่ายในท้องถิ่น ที่ให้ความร่วมมือในการระดมความคิด งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ กำลังคนหรือร่วมจัดกิจกรรมเพื่อถ่ายทอดและเผยแพร่วัฒนธรรมของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

O ภาครัฐ ได้แก่ ☐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ☐ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด
☐ สภาวัฒนธรรม ☐ สถาบันการศึกษา ☐ รัฐวิสาหกิจต่างๆ
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

O องค์กรสาธารณประโยชน์ ได้แก่ ☐ สมาคม มูลนิธิ องค์กรการกุศล ☐ สื่อมวลชน
☐ สโมสร ชมรม ☐ องค์กรอาชีพ ☐ องค์กรศาสนา ☐ กลุ่มอาสาสมัคร
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

O องค์กรชุมชน ได้แก่ ☐ คณะกรรมการหมู่บ้าน ☐ ผู้นำชุมชน ☐ กลุ่มสาธารณสุขมูลฐาน
☐ องค์กรประชาชนในตำบลและหมู่บ้าน ☐ กลุ่มอนุรักษ์พัฒนา
☐ กลุ่มพิทักษ์สิทธิประโยชน์ ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

o ภาคเอกชน ได้แก่ ☐ บริษัท ☐ ห้างร้าน ☐ โรงแรม ☐ ศูนย์การค้า
☐ หอการค้า ☐ ธนาคาร ☐ ชมรมนักธุรกิจ ☐ สหกรณ์
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

10. บุคคลที่ท่านอยากให้เข้าร่วมในการดำเนินงานสำหรับหอวัฒนธรรมนิทัศน์ ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการทำงานอย่างมาก แต่ปัจจุบันยังไม่ได้เข้าร่วมคือ

o ผู้นำภาครัฐ o องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น o ครู อาจารย์ o พระสงฆ์
o ผู้นำท้องถิ่น o แพทย์ o ประชาชนทั่วไป o นักธุรกิจ o เยาวชน
o อื่นๆ (โปรดระบุ).....

<u>ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน</u>

11. ปัจจุบันคนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในหอวัฒนธรรมนิทัศน์แห่งนี้ในลักษณะใดบ้าง (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

o มีส่วนร่วมในการเข้าชม
o มีส่วนร่วมในการบริจาคของจัดแสดง
o มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ
o มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายร่วมกัน
o มีส่วนร่วมในการดูแลรักษา
o มีส่วนร่วมในการบริจาคเงิน
o มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเพื่อพัฒนาให้ดีขึ้น
o มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ประเมินผล
o อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

<u>ด้านปัจจัยแห่งความสำเร็จและแนวทางการพัฒนา</u>

12. สิ่งที่ท่านคิดว่าเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จ<u>อย่างยั่งยืน</u>ในการดำเนินการด้านหอวัฒนธรรมนิทัศน์ (ตอบได้เพียง 1 คำตอบ)

o นโยบายจากส่วนกลาง (กระทรวงวัฒนธรรม/สวช.) มีความต่อเนื่อง
o การมีเครือข่ายหรือภาคีพันธมิตรในการทำงานที่กว้างขวาง
o ชุมชน และหน่วยงาน/องค์กรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ
o คนในชุมชนมีความรัก ศรัทธาอยากแสดงออกถึงวัฒนธรรมของตน
o องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรอื่นๆ ให้ความสนับสนุนและให้ความร่วมมือด้านงบประมาณ
o อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

13. แนวทางการพัฒนาหอวัฒนธรรมนิทัศน์

13.1 ท่านคิดว่าแนวทางการพัฒนาหอวัฒนธรรมนิทัศน์แห่งนี้ ควรเป็นอย่างไร (โปรดระบุมาโดยสังเขป)

1.....

2.....

3.....

4.....

13.2 โครงการที่ท่านอยากจะทำในอนาคต พร้อมงบประมาณที่คาดว่าจำเป็นต้องใช้

2.1 โครงการ .....งบประมาณที่จำเป็น.....บาท

2.2 โครงการ .....งบประมาณที่จำเป็น.....บาท

2.3 โครงการ .....งบประมาณที่จำเป็น.....บาท

ส่วนที่ 2: ความคิดเห็นโดยทั่วไปต่อการทำงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์แห่งนี้

2. การทำงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ที่ผ่านมาเป็นอย่างไร

แนวนโยบายการทำงาน	มีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ่อยแต่ไม่สม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ้างพอสมควร	มีการปฏิบัติบ้างนาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยมีการปฏิบัติเลย
1. ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมาย ของหอวัฒนธรรมนิทัศน์					
1.1 หอวัฒนธรรมนิทัศน์มีการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายทั้งในระยะสั้นและในระยะยาวในการทำงาน และนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน					
1.2 หอวัฒนธรรมนิทัศน์มีการกำหนดวิธีการ แนวทางการทำงานทั้งในระยะสั้นและระยะยาวเพื่อให้ผลการดำเนินงานบรรลุตามตามเป้าหมายที่ตั้งไว้					
1.3 นโยบายของหอวัฒนธรรมนิทัศน์มีความสอดคล้องหรือมีการนำเอาความรู้ด้านวัฒนธรรมภายในท้องถิ่นมาใช้					
1.4 นโยบายของหอวัฒนธรรมนิทัศน์มีความชัดเจนในเรื่องการเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน					
1.5 นโยบายของหอวัฒนธรรมนิทัศน์มีความชัดเจนในเรื่องการเน้นการมีส่วนร่วมของภาคีพันธมิตร ได้แก่ องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรชุมชน องค์กรธุรกิจ และองค์กรวิชาการ					
1.6 บุคลากรของหอวัฒนธรรมนิทัศน์มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการดำเนินงาน					
2. การบริหารจัดการของหอวัฒนธรรมนิทัศน์					
2.1 โครงสร้างการทำงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์มีความชัดเจนในเรื่องการเน้นการมีส่วนร่วมของภาคีพันธมิตร ได้แก่ องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรชุมชน องค์กรธุรกิจ และองค์กรวิชาการ					
2.2 มีการกำหนดภาระ หน้าที่ ขอบเขตความรับผิดชอบที่ชัดเจนในการทำงาน					
2.3 การกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนในแต่ละหน้าที่					
2.4 ความรู้และประสบการณ์ของผู้รับผิดชอบสอดคล้องกับหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย					

แนวนโยบายการทำงาน	มีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ่อยแต่ไม่สม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ้างพอสมควร	มีการปฏิบัติบ้างนาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยมีการปฏิบัติเลย
2. <u>การบริหารจัดการของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ (ต่อ)</u> 2.5 ในการทำงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์มีเครือข่ายการทำงานจากองค์กรต่าง ๆ					
2.6 หอวัฒนธรรมนิทัศน์มีแนวทางในการพัฒนาเครือข่าย และรักษาเครือข่ายไว้					
2.7 หอวัฒนธรรมนิทัศน์ มีการแสวงหาเครือข่ายใหม่ ๆ อยู่เสมอ					
2.8 การประชาสัมพันธ์กิจกรรมของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ ผ่านสื่อต่าง ๆ อย่างหลากหลาย					
2.9 ความถี่ของการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ ที่เหมาะสมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง					
2.10 หอวัฒนธรรมนิทัศน์สามารถระดมทุนเพื่อนำมาพัฒนาแหล่งเรียนรู้ได้โดยไม่ลำบากนัก					
2.11 หอวัฒนธรรมนิทัศน์สามารถระดมคนซึ่งเป็นบุคคลสำคัญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อช่วยงานพัฒนางานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ได้					
2.12 บุคลากรที่ปฏิบัติงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์มีความรู้ความเข้าใจในงานดี					
2.13 มีการอบรมพัฒนาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานที่รับผิดชอบของบุคลากรหรืออาสาสมัครที่มาช่วยงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์อยู่สม่ำเสมอ					
2.14 มีกิจกรรมสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ เช่น เลี้ยงขอบคุณ ให้โล่/ประกาศนียบัตร/หนังสือขอบคุณ ของขวัญ รางวัลต่าง ๆ					
2.15 มีการให้โอกาสหรือสนับสนุนการทำงานของบุคลากรหรืออาสาสมัครของหอวัฒนธรรมนิทัศน์					
3. <u>การสร้างกระบวนการเรียนรู้</u> 3.1 การจัดสภาพสิ่งแวดล้อมของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ (เช่นสถานที่ การเดินทางสะดวก เป็นต้น)					
3.2 บริการสื่อ เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม และหลากหลายรูปแบบ					

แนวนโยบายการทำงาน	มีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ่อยแต่ไม่สม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ้างพอสมควร	มีการปฏิบัติบ้างนาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยมีการปฏิบัติเลย
3. <u>การสร้างกระบวนการเรียนรู้ (ต่อ)</u> 3.3 กลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงความรู้ได้โดยง่าย (เช่นมีป้ายอธิบายสิ่งของอย่างชัดเจน ง่ายต่อการทำความเข้าใจ)					
3.4 การเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้หรือกิจกรรมที่นำมาแสดงกับองค์ความรู้ท้องถิ่น					
3.5 ความน่าสนใจ น่าสนุกของกิจกรรมของหอวัฒนธรรมนิทัศน์เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเข้าถึงข้อมูลได้อย่างเพลิดเพลิน ไม่น่าเบื่อหน่าย					
3.6 มีระบบการจัดเก็บเอกสาร/ลงทะเบียนสิ่งของต่าง ๆ ในแหล่งเรียนรู้อย่างเป็นระบบ					
3.7 มีการอบรม ถ่ายทอดความรู้ หรือแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันภายในหอวัฒนธรรมนิทัศน์ (ระหว่างบุคลากรด้วยกัน)					
3.8 มีการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนเป็นระยะ อย่างสม่ำเสมอ					
3.9 การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆของหอวัฒนธรรมนิทัศน์					
3.10 การเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาและรักษาแหล่งเรียนรู้ของชุมชน					
4. <u>การติดตามและประเมินผลเพื่อปรับปรุง และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง</u> 4.1 มีการสำรวจความคิดเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					
4.2 มีการสำรวจความพึงพอใจของผู้ชม					
4.3 มีการติดตามการเรียนรู้ที่เกิดกับกลุ่มเป้าหมายและท้องถิ่น					
4.2 มีการติดตามผลกระทบการเกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น					
4.3 มีการประเมินผลกระทบกับกลุ่มเป้าหมายในการทำงานแต่ละครั้ง					
4.4 มีการปรับปรุง พัฒนาแหล่งเรียนรู้จากผลการประเมินที่ทำ					

ส่วนที่ 3: ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล

ชื่อ-นามสกุล (นาย/นาง/นางสาว).....

ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี).....

ตำแหน่งในการบริหารงานหอวัฒนธรรมนิทัศน์ (ถ้ามี).....

ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่.....หมู่ที่.....ซอย.....ถนน.....

ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....

รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....ต่อ.....

โทรสาร.....Email Address.....

1. อายุของท่าน

O ไม่เกิน 20 ปี O 21-30 ปี O 31-40 ปี O 41-50 ปี O 50 ปี ขึ้นไป

2. การศึกษา

O มัธยมศึกษาตอนต้น O มัธยมศึกษาตอนปลาย O ปริญญาตรี O สูงกว่าปริญญาตรี

3. อาชีพหลัก

O ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ O พนักงาน/ลูกจ้าง O ธุรกิจส่วนตัว (โปรดระบุ).....

O อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

4. สำหรับการทำงานในชุมชน/ท้องถิ่นของท่าน ท่านมีหน้าที่ / ตำแหน่ง.....

5. เหตุผลสำคัญที่ท่านเข้าร่วมในการบริหารงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์

O โดยสมัครใจ เนื่องจาก.....

O โดยตำแหน่งหน้าที่ เนื่องจาก.....

O มีผู้ขอร้องให้เข้าร่วม เนื่องจาก.....

O อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

6. ท่านทำงานในหอวัฒนธรรมนิทัศน์มาเป็นระยะเวลานานเท่าไร

O ไม่เกิน 1 ปี O 1-2 ปี O 2 – 3 ปี O 3 – 4 ปี O 4 – 5 ปี O มากกว่า 5 ปี

ข) ประเด็นสัมภาษณ์เชิงลึก หอวัฒนธรรมนิทัศน์

ข้อมูลเบื้องต้น

1. ประวัติความเป็นมาของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ของท่าน
2. วัตถุประสงค์และเป้าหมายของหอวัฒนธรรมนิทัศน์
3. จำนวนผู้เข้าชมเฉลี่ยต่อวันประมาณเท่าไหร่ ส่วนใหญ่เป็นใคร (นักเรียน นักศึกษา นักท่องเที่ยว ชาวบ้านในชุมชน)
4. มีการเก็บค่าเข้าชมหรือไม่ ถ้าไม่เก็บเพราะอะไร
5. รายได้ของหอวัฒนธรรมนิทัศน์มาจากอะไร
6. มีวิทยากรพาชมหรือไม่ วิทยากรเป็นใคร มีการฝึกอบรมวิทยากรหรือไม่ ฝึกอย่างไร
7. แนวทางในการทำการประชาสัมพันธ์ มีอะไรบ้าง
8. การจัดเก็บ ลงทะเบียนสิ่งของในหอวัฒนธรรมนิทัศน์ ท่านอย่างไร
9. ท่านเคยมีการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชมหรือไม่ ผลเป็นอย่างไร และท่านมีการปรับปรุงตามการประเมินหรือไม่

ข้อมูลด้านการทำงานร่วมกับเครือข่ายของ สวช.

10. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) มีส่วนเข้ามาช่วยเหลือหอวัฒนธรรมนิทัศน์ของท่านอย่างไรบ้าง
11. ท่านพอใจกับบทบาทของ สวช. หรือไม่ เพราะอะไร
12. ท่านเคยทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดหรือไม่ ถ้าเคยร่วมงานกัน-ท่านมีความรู้สึกอย่างไรบ้าง แต่ถ้าไม่เคยร่วมงานกัน-เพราะอะไรถึงไม่เคยทำงานร่วมกัน
13. ท่านเคยทำงานร่วมกับศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดหรือไม่ ถ้าเคยร่วมงานกัน-ท่านมีความรู้สึกอย่างไรบ้าง แต่ถ้าไม่เคยร่วมงานกัน-เพราะอะไรถึงไม่เคยทำงานร่วมกัน

ข้อมูลด้านการทำงานร่วมกับเครือข่ายอื่น ๆ

14. พันธมิตรหรือภาคีเครือข่ายอื่นต่อไปนี้ ได้เข้ามาร่วมงาน ช่วยเหลือ หรือมีบทบาทกับงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ของท่าน อย่างไร โปรดอธิบาย
    - ภาครัฐ
    - ภาคองค์กรบริหารจัดการส่วนทางถิ่น (อบจ., อบต. เทศบาล)
    - ภาคธุรกิจเอกชน
    - ภาควิชาการ (โรงเรียน มหาวิทยาลัย)
    - ภาคชุมชน

15. ท่านพอใจบทบาทของภาคีพันธมิตรดังกล่าวข้างต้นในการสนับสนุนงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ของท่านหรือไม่ โปรดระบุปัญหาที่เคยประสบมา
16. โดยปกติ ท่านติดต่อกับเครือข่ายอื่นๆ อีกหรือไม่ ในด้านใด

ข้อมูลด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

17. ชุมชนในท้องถิ่นของท่านมีส่วนร่วมกับงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ในระดับใด โปรดยกตัวอย่างของการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ผ่านมา
18. ท่านคิดว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถช่วยสนับสนุนการทำงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ในด้านใดบ้าง
19. ปัจจัยอะไรที่ท่านคิดว่าจะเอื้อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนกับหอวัฒนธรรมนิทัศน์

ข้อมูลด้านปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน

20. ในปัจจุบันท่านคิดว่า หอวัฒนธรรมนิทัศน์ที่ท่านดูแลนั้น ประสบความสำเร็จในด้านใดบ้าง เพราะปัจจัยอะไร
21. ในปัจจุบันท่านคิดว่า หอวัฒนธรรมนิทัศน์ที่ท่านดูแลนั้น ยังมีส่วนไหนที่ต้องปรับปรุงบ้าง เพราะปัจจัยอะไร
22. ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการทำงานคืออะไร โปรดอธิบายพร้อมยกตัวอย่าง
23. ท่านแก้ปัญหาในข้อ 22 อย่างไร

ข้อมูลด้านแนวทางในการพัฒนา

24. ท่านคิดว่าแนวทางในการพัฒนาหอวัฒนธรรมนิทัศน์ของท่านในอนาคตคืออะไร
25. หน่วยงานใดที่จะช่วยท่านได้มากที่สุดในการพัฒนาหอวัฒนธรรมนิทัศน์ของท่าน เพราะอะไร

****

ค) ประเด็นสัมภาษณ์เชิงลึก หอไทยนิทัศน์/หออัครศิลปิน

ข้อมูลเบื้องต้น

1. ประวัติความเป็นมาของแหล่งเรียนรู้ของท่าน
2. วัตถุประสงค์และเป้าหมายของแหล่งเรียนรู้
3. จำนวนผู้เข้าชมเฉลี่ยต่อวันประมาณเท่าไหร่ ส่วนใหญ่เป็นใคร (นักเรียน นักศึกษา นักท่องเที่ยว ชาวบ้านในชุมชน)
4. มีการเก็บค่าเข้าชมหรือไม่ ถ้าไม่เก็บเพราะอะไร
5. รายได้ของแหล่งเรียนรู้มาจากอะไร
6. มีวิทยากรพาชมหรือไม่ วิทยากรเป็นใคร มีการฝึกอบรมวิทยากรหรือไม่ ฝึกอย่างไร
7. แนวทางในการทำการประชาสัมพันธ์ มีอะไรบ้าง
8. การจัดเก็บ ลงทะเบียนสิ่งของในแหล่งเรียนรู้ท่านอย่างไร
9. ท่านเคยมีการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชมหรือไม่ ผลเป็นอย่างไร และท่านมีการปรับปรุงตามการประเมินหรือไม่

ข้อมูลด้านการทำงานร่วมกับเครือข่ายของ สวช.

10. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) มีส่วนเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการทำงานของแหล่งเรียนรู้อย่างไรบ้าง
11. ท่านพอใจบทบาทของ สวช. กับการบริหารแหล่งเรียนรู้หรือไม่ เพราะอะไร
12. จุดแข็งและจุดอ่อนของแหล่งเรียนรู้ที่บริหารงานโดยภาครัฐ (สวช.)
13. ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น

ข้อมูลด้านการทำงานร่วมกับเครือข่ายอื่น ๆ

14. พันธมิตรหรือภาคีเครือข่ายอื่นต่อไปนี้ ได้เข้ามาร่วมงาน ช่วยเหลือ หรือมีบทบาทกับงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ของท่าน อย่างไร โปรดอธิบาย
    - ภาครัฐ
    - ภาคองค์กรบริหารจัดการส่วนทางถิ่น (อบจ., อบต. เทศบาล)
    - ภาคธุรกิจเอกชน
    - ภาควิชาการ (โรงเรียน มหาวิทยาลัย)
    - ภาคชุมชน
15. ท่านพอใจบทบาทของภาคีพันธมิตรดังกล่าวข้างต้นในการสนับสนุนงานของแหล่งเรียนรู้หรือไม่ โปรดระบุปัญหาที่เคยประสบมา
16. โดยปกติ ท่านติดต่อกับเครือข่ายอื่นๆ อีกหรือไม่ ในด้านใด

ข้อมูลด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

17. ชุมชนในท้องถิ่นของท่านมีส่วนร่วมกับงานของแหล่งเรียนรู้ในระดับใด โปรดยกตัวอย่างของการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ผ่านมา
18. ท่านคิดว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถช่วยสนับสนุนการทำงานของแหล่งเรียนรู้ในด้านใดบ้าง
19. ปัจจัยอะไรที่ท่านคิดว่าจะเอื้อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนกับแหล่งเรียนรู้

ข้อมูลด้านปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน

20. ในปัจจุบันท่านคิดว่า แหล่งเรียนรู้ที่ท่านดูแลนั้น ประสบความสำเร็จในด้านใดบ้าง เพราะปัจจัยอะไร
21. ในปัจจุบันท่านคิดว่า แหล่งเรียนรู้ที่ท่านดูแลนั้น ยังมีส่วนไหนที่ต้องปรับปรุงบ้าง เพราะปัจจัยอะไร
22. ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการทำงานคืออะไร โปรดอธิบายพร้อมยกตัวอย่าง
23. ท่านแก้ปัญหาในข้อ 22 อย่างไร

ข้อมูลด้านแนวทางในการพัฒนา

24. ท่านคิดว่าแนวทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของท่านในอนาคตคืออะไร
25. หน่วยงานใดที่จะช่วยท่านได้มากที่สุดในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของท่าน เพราะอะไร

****

แบบสอบถามและประเด็นสัมภาษณ์เชิงลึก

ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน

ก) แบบสอบถาม ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน

แบบสอบถาม
การสำรวจสถานภาพเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
และเครือข่ายทางวัฒนธรรม ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
(ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน)

คำชี้แจง ด้วยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) ได้มอบหมายให้ **บริษัท รักลูกแฟมิลี่กรุ๊ป จำกัด** ดำเนินโครงการวิจัย "การสำรวจสถานภาพเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และเครือข่ายทางวัฒนธรรม ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ" **เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในปีงบประมาณ 2550-2551 ต่อไป**

จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ให้ข้อมูลและแสดงความคิดเห็นอย่างจริงจังตรงไปตรงมาเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพของแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมต่อไป โดยขอรับรองว่าจะทำการประมวลผลในภาพรวมเท่านั้น ไม่ได้นำเสนอเป็นรายบุคคลแต่อย่างใด **ทั้งนี้ขอความกรุณาท่านส่งแบบสอบถามนี้กลับมาที่ บริษัท รักลูกแฟมิลี่กรุ๊ป จำกัด โดยใช้ซองจดหมายสำหรับส่งกลับที่แนบมาให้ด้วยนี้ (ไม่ต้องติดแสตมป์) ภายในวันที่ 5 กันยายน 2549 จักเป็นพระคุณยิ่ง**

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

คณะวิจัย

ชื่อของศูนย์บูรณาการฯ.....

สถานที่ตั้ง.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....

ส่วนที่ 1: ข้อมูลด้านการปฏิบัติงานของศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน

ด้านลักษณะทั่วไปของการเป็นแหล่งเรียนรู้

1. ศูนย์บูรณาการฯ แห่งนี้ได้จัดตั้งมากี่ปีแล้ว

O ไม่เกิน 1 ปี O 1-2 ปี O 2 – 3 ปี O 3 – 4 ปี O 4 – 5 ปี O มากกว่า 5 ปี

2. จุดเด่นของศูนย์บูรณาการฯ แห่งนี้คืออะไร

O เนื้อหาที่จัดแสดงเป็นเรื่องราวในท้องถิ่นที่น่าสนใจแก่บุคคลทั่วไป

O ตัวอาคาร/ ภูมิทัศน์ภายนอก ง่ายต่อการเข้าชม โดดเด่น

O ประกอบด้วยคณะทำงานที่มีความรู้ความสามารถ มีใจรักในงานและมีความเอื้อเฟื้อที่จะถ่ายทอด

O มีเครือข่ายการทำงานที่กว้างขวางในทุกระดับ

O ได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี

O อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

3. ท่านคิดว่าปัจจุบันศูนย์บูรณาการฯ แห่งนี้มีลักษณะของการเป็นแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นอย่างไร

(เรียงตามลำดับความสำคัญ 1-5; 1=สำคัญมากที่สุด ➔ 5= สำคัญน้อยที่สุด)

..... เป็นแหล่งบริการวิชาการด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น แก่หน่วยงานอื่นในจังหวัด

..... เป็นสถานที่ศึกษาหาความรู้ สำหรับ นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป

..... เป็นแหล่งเก็บรักษา อนุรักษ์และเผยแพร่เรื่องราว และภูมิปัญญาของท้องถิ่น

..... เป็นที่ปลูกฝังคนในชุมชนให้เกิดความรัก และความภาคภูมิใจในท้องถิ่น

..... เป็นห้องเรียนบางวิชาของนักเรียน นักศึกษา เช่น วิชาดนตรีไทย ศิลปะ ต่างๆ

..... เป็นลานกิจกรรม: เป็นเวทีจัดกิจกรรมในเทศกาล หรือวันสำคัญของชุมชน

..... อื่นๆ (โปรดระบุ).....

4. ท่านคิดว่าการบริหารจัดการของศูนย์บูรณาการฯ แห่งนี้ ในประเด็นต่อไปนี้ ประสบความสำเร็จเพียงไร

องค์ประกอบ	สำเร็จดีมาก	สำเร็จดี	ปานกลาง	ยังต้องปรับปรุง	ยังไม่มีทีท่าว่าจะสำเร็จได้
1. การจัดตั้งคลังสมอง					
2. การตั้งกลุ่มถ่ายทอดการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม					
3. การเป็นแหล่งพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนและประชาชนในท้องถิ่น					
4. การเป็นลานดนตรี กีฬา การละเล่นพื้นฐาน และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เพื่อเป็นเวทีในการแสดงแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน					
5. การเป็นพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านและหอศิลป์					
6. การเป็นศูนย์สารสนเทศและห้องสมุดชุมชน					

ด้านความพึงพอใจ ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงาน

5. ท่านมีความพึงพอใจในผลการดำเนินงานของศูนย์บูรณาการฯ แห่งนี้ในภาพรวมหรือไม่

O พอใจมาก O พอใจ O ปานกลาง O ไม่พอใจมาก O ไม่พอใจมากที่สุด

6. ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการดำเนินงานของศูนย์บูรณาการฯ แห่งนี้คืออะไร (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

O งบประมาณไม่เพียงพอ O นโยบายจากส่วนกลางขาดความต่อเนื่อง

O บุคลากรน้อย ไม่มีเวลามาจัดการอย่างเต็มที่ O บุคลากรขาดทักษะ ความเข้าใจในงานที่ทำ

O ไม่สามารถหาเครือข่ายจากหน่วยงาน องค์กรอื่นมาช่วยกันทำงานได้ โดยเฉพาะในเรื่ององค์ความรู้ งบประมาณ บุคลากร และการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น O ขาดการมีส่วนร่วมจากชุมชน

O วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอต่อการทำงาน O การประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

O อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

7. ท่านคิดว่าแนวทางใดจะช่วยแก้ไข<u>ปัญหาเฉพาะหน้า</u>ของศูนย์บูรณาการฯ ได้ดีที่สุด (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

O เร่งให้เกิดการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยงข้องกับงานของศูนย์บูรณาการฯ

O กระตุ้นให้ภาคองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เห็นความสำคัญและให้การสนับสนุน

O สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดต้องสนใจและติดตามดูแล ให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด

O กระตุ้นให้ชุมชนท้องถิ่นเห็นคุณค่าและเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน

O เร่งสร้างเครือข่ายการทำงานกับองค์กรอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อช่วยเหลือในการดำเนินงาน

O อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

<u>ด้านเครือข่ายการทำงานเชิงวัฒนธรรม</u>

8. องค์กรหรือเครือข่ายในท้องถิ่น ที่ให้ความร่วมมือในการระดมความคิด งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ กำลังคน หรือร่วมจัดกิจกรรมเพื่อถ่ายทอดและเผยแพร่วัฒนธรรมของศูนย์บูรณาการฯ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

O ภาครัฐ ได้แก่ ☐ ภาคองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ☐ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด
☐ สภาวัฒนธรรม ☐ สถาบันการศึกษา ☐ รัฐวิสาหกิจต่างๆ
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

O องค์กรสาธารณประโยชน์ ได้แก่ ☐ สมาคม มูลนิธิ องค์กรการกุศล ☐ สื่อมวลชน
☐ สโมสร ชมรม ☐ องค์กรอาชีพ ☐ องค์กรศาสนา ☐ กลุ่มอาสาสมัคร
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

O องค์กรชุมชน ได้แก่ ☐ คณะกรรมการหมู่บ้าน ☐ ผู้นำชุมชน ☐ กลุ่มสาธารณสุขมูลฐาน
☐ องค์กรประชาชนในตำบลและหมู่บ้าน ☐ กลุ่มอนุรักษ์พัฒนา
☐ กลุ่มพิทักษ์สิทธิประโยชน์ ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

O ภาคเอกชน ได้แก่ ☐ บริษัท ☐ ห้างร้าน ☐ โรงแรม ☐ ศูนย์การค้า
☐ หอการค้า ☐ ธนาคาร ☐ ชมรมนักธุรกิจ ☐ สหกรณ์
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

9. บุคคลที่ท่านอยากให้เข้าร่วมในการดำเนินงานสำหรับศูนย์บูรณาการฯ ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการทำงานอย่างมาก แต่ปัจจุบันยังไม่ได้เข้าร่วมคือ

O ผู้นำภาครัฐ O ภาคองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น O ครู อาจารย์ O พระสงฆ์
O ผู้นำท้องถิ่น O แพทย์ O ประชาชนทั่วไป O นักธุรกิจ O เยาวชน
O อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

10. ปัจจุบันคนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในศูนย์บูรณาการฯ แห่งนี้ในลักษณะใดบ้าง (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

O มีส่วนร่วมในการเข้าชม
O มีส่วนร่วมในการดูแลรักษา
O มีส่วนร่วมในการบริจาคของจัดแสดง
O มีส่วนร่วมในการบริจาคเงิน
O มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ
O มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเพื่อพัฒนาให้ดีขึ้น
O มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายร่วมกัน
O มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ประเมินผล
O อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

ด้านปัจจัยแห่งความสำเร็จและแนวทางการพัฒนา

11. สิ่งที่ท่านคิดว่าเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จอย่างยั่งยืนในการดำเนินการด้านศูนย์บูรณาการฯ (ตอบได้เพียง 1 คำตอบ)

O นโยบายจากส่วนกลาง (กระทรวงวัฒนธรรม/สวช.) มีความต่อเนื่อง
O การมีเครือข่ายหรือภาคีพันธมิตรในการทำงานที่กว้างขวาง
O ชุมชน และหน่วยงาน/องค์กรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ
O คนในชุมชนมีความรัก ศรัทธาอยากแสดงออกถึงวัฒนธรรมของตน
O ภาคองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นๆ ให้ความสนับสนุนและให้ความร่วมมือด้านงบประมาณ
O อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

12. แนวทางการพัฒนาศูนย์บูรณาการฯ

12.1 ท่านคิดว่าแนวทางการพัฒนาศูนย์บูรณาการฯ แห่งนี้ ควรเป็นอย่างไร (โปรดระบุมาโดยสังเขป)

1.....

2.....

3.....

4.....

12.2 โครงการที่ท่านอยากจะทำในอนาคต พร้อมงบประมาณที่คาดว่าจำเป็นต้องใช้

2.1 โครงการ .....งบประมาณที่จำเป็น.....บาท

2.2 โครงการ .....งบประมาณที่จำเป็น.....บาท

2.3 โครงการ .....งบประมาณที่จำเป็น.....บาท

ส่วนที่ 2: ความคิดเห็นโดยทั่วไปต่อการทำงานของศูนย์บูรณาการฯ แห่งนี้

1. การทำงานของศูนย์บูรณาการฯ ที่ผ่านมาเป็นอย่างไร

แนวนโยบายการทำงาน	มีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ่อยแต่ไม่สม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ้างพอสมควร	มีการปฏิบัติบ้างนาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยมีการปฏิบัติเลย
1. ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมาย ของศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน					
1.1 ศูนย์บูรณาการฯ มีการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายทั้งในระยะสั้นและในระยะยาวในการทำงาน และนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน					
1.2 ศูนย์บูรณาการฯ มีการกำหนดวิธีการ แนวทางการทำงานทั้งในระยะสั้นและระยะยาวเพื่อให้ผลการดำเนินงานบรรลุตามตามเป้าหมายที่ตั้งไว้					
1.3 นโยบายของศูนย์บูรณาการฯ มีความสอดคล้องหรือมีการนำเอาความรู้ด้านวัฒนธรรมภายในท้องถิ่นมาใช้					
1.4 นโยบายของศูนย์บูรณาการฯ มีความชัดเจนในเรื่องการเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน					
1.5 นโยบายของศูนย์บูรณาการฯ มีความชัดเจนในเรื่องการเน้นการมีส่วนร่วมของภาคีพันธมิตร ได้แก่ องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรชุมชน องค์กรธุรกิจ และองค์กรวิชาการ					
1.6 บุคลากรของศูนย์บูรณาการฯ มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการดำเนินงาน					
2. การบริหารจัดการของศูนย์บูรณาการฯ					
2.1 โครงสร้างการทำงานของศูนย์บูรณาการฯ มีความชัดเจนในเรื่องการเน้นการมีส่วนร่วมของภาคีพันธมิตร ได้แก่ องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรชุมชน องค์กรธุรกิจ และองค์กรวิชาการ					
2.2 มีการกำหนดภาระ หน้าที่ ขอบเขตความรับผิดชอบที่ชัดเจนในการทำงาน					
2.3 การกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนในแต่ละหน้าที่					
2.4 ความรู้และประสบการณ์ของผู้รับผิดชอบสอดคล้องกับหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย					

แนวนโยบายการทำงาน	มีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ่อยแต่ไม่สม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ้างพอสมควร	มีการปฏิบัติบ้างนาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยมีการปฏิบัติเลย
2. <u>การบริหารจัดการของศูนย์บูรณาการฯ (ต่อ)</u> 2.5 ในการทำงานของศูนย์บูรณาการฯ มีเครือข่ายการทำงานจากองค์กรต่าง ๆ					
2.6 ศูนย์บูรณาการฯ มีแนวทางในการพัฒนาเครือข่ายและรักษาเครือข่ายไว้					
2.7 ศูนย์บูรณาการฯ มีการแสวงหาเครือข่ายใหม่ ๆ อยู่เสมอ					
2.8 มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของศูนย์บูรณาการฯ ผ่านสื่อต่าง ๆ ที่หลากหลาย (รวมสื่อท้องถิ่น อย่างหอกระจายข่าว สื่อบุคคล เป็นต้น)					
2.9 มีความถี่ของการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของศูนย์บูรณาการฯ ที่เหมาะสมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง					
2.10 ศูนย์บูรณาการฯ สามารถระดมทุนเพื่อนำมาพัฒนาแหล่งเรียนรู้ได้โดยไม่ลำบากนัก					
2.11 ศูนย์บูรณาการฯ สามารถระดมคนซึ่งเป็นบุคคลสำคัญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านเพื่อช่วยงานพัฒนางานของศูนย์บูรณาการฯ ได้					
2.12 บุคลากรที่ปฏิบัติงานของศูนย์บูรณาการฯ มีความรู้ความเข้าใจในงานดี					
2.13 มีการอบรมพัฒนาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานที่รับผิดชอบของบุคลากรหรืออาสาสมัครที่มาช่วยงานของศูนย์บูรณาการฯ อยู่สม่ำเสมอ					
2.14 มีกิจกรรมสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานของศูนย์บูรณาการฯ เช่น เลี้ยงขอบคุณ ให้โล่/ประกาศนียบัตร/หนังสือขอบคุณ ของขวัญต่าง ๆ					
2.15 มีการให้โอกาสหรือสนับสนุนการทำงานของบุคลากรหรืออาสาสมัครของศูนย์บูรณาการฯ					
3. <u>การสร้างกระบวนการเรียนรู้</u> 3.1 การจัดสภาพสิ่งแวดล้อมของศูนย์บูรณาการฯ ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ (เช่นสถานที่ การเดินทางสะดวก เป็นต้น)					
3.2 บริการสื่อ เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม และหลากหลายรูปแบบ					
3.3 กลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงความรู้ได้โดยง่ายสะดวก					

แนวนโยบายการทำงาน	มีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ่อยแต่ไม่สม่ำเสมอ	มีการปฏิบัติบ้างพอสมควร	มีการปฏิบัติบ้างนาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยมีการปฏิบัติเลย
3. <u>การสร้างกระบวนการเรียนรู้ (ต่อ)</u> 3.4 การเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้หรือกิจกรรมที่นำมาแสดงกับองค์ความรู้ท้องถิ่น					
3.5 ความน่าสนใจ น่าสนุกของกิจกรรมของศูนย์บูรณาการฯ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเข้าถึงข้อมูลได้อย่างเพลิดเพลิน ไม่น่าเบื่อหน่าย					
3.6 มีระบบการจัดเก็บเอกสาร/ลงทะเบียนสิ่งของต่าง ๆ ในแหล่งเรียนรู้อย่างเป็นระบบ					
3.7 มีการอบรม ถ่ายทอดความรู้ หรือแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันภายในศูนย์บูรณาการฯ (ระหว่างบุคลากรด้วยกัน)					
3.8 มีการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนเป็นระยะ อย่างสม่ำเสมอ					
3.9 การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆของศูนย์บูรณาการฯ					
3.10 การเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาและรักษาแหล่งเรียนรู้ของชุมชน					
4. <u>การติดตามและประเมินผลเพื่อปรับปรุง และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง</u> 4.1 มีการสำรวจความคิดเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					
4.2 มีการสำรวจความพึงพอใจของผู้ชม					
4.3 มีการติดตามการเรียนรู้ที่เกิดกับกลุ่มเป้าหมายและท้องถิ่น					
4.2 มีการติดตามผลกระทบการเกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น					
4.3 มีการประเมินผลกระทบกับกลุ่มเป้าหมายในการทำงานแต่ละครั้ง					
4.4 มีการปรับปรุง พัฒนาแหล่งเรียนรู้จากผลการประเมินที่ทำ					

ส่วนที่ 3: ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล

ชื่อ-นามสกุล (นาย/นาง/นางสาว).....

ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี).....

ตำแหน่งในการบริหารงานศูนย์บูรณาการฯ (ถ้ามี).....

ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่.....หมู่ที่.....ซอย.....ถนน.....

ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....

รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....ต่อ.....

โทรสาร.....Email Address.....

1. อายุของท่าน

   O ไม่เกิน 20 ปี O 21-30 ปี O 31-40 ปี O 41-50 ปี O 50 ปี ขึ้นไป

2. การศึกษา

   O มัธยมศึกษาตอนต้น O มัธยมศึกษาตอนปลาย O ปริญญาตรี O สูงกว่าปริญญาตรี

3. อาชีพหลัก

   O ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ O พนักงาน/ลูกจ้าง O ธุรกิจส่วนตัว (โปรดระบุ).....

   O อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

4. สำหรับการทำงานในชุมชน/ท้องถิ่นของท่าน ท่านมีหน้าที่ / ตำแหน่ง.....

5. เหตุผลสำคัญที่ท่านเข้าร่วมในการบริหารงานของศูนย์บูรณาการฯ

   O โดยสมัครใจ เนื่องจาก.....

   O โดยตำแหน่งหน้าที่ เนื่องจาก.....

   O มีผู้ขอร้องให้เข้าร่วม เนื่องจาก.....

   O อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

6. ท่านทำงานในศูนย์บูรณาการฯ มาเป็นระยะเวลานานเท่าไร

   O ไม่เกิน 1 ปี O 1-2 ปี O 2 – 3 ปี O 3 – 4 ปี O 4 – 5 ปี O มากกว่า 5 ปี

ข) ประเด็นสัมภาษณ์เชิงลึก ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน

ข้อมูลเบื้องต้น

1. ชื่อ-นามสกุล ตำแหน่งของผู้ให้สัมภาษณ์, ความสัมพันธ์กับศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน
2. ประวัติความเป็นมาของศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน
3. วัตถุประสงค์และเป้าหมายของศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน
4. ลักษณะ รูปแบบกิจกรรมของ ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน ของท่าน เป็นอย่างไร
5. งบประมาณของศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน ของท่าน มาจากทางใด

ข้อมูลด้านการทำงานร่วมกับเครือข่ายของ สวช.

6. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) มีส่วนเข้ามาช่วยเหลือศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน อย่างไรบ้าง
7. ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน เคยทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดหรือไม่ ถ้าเคยร่วมงานกัน-โปรดยกตัวอย่างงานที่เคยร่วมงานกัน ท่านมีความรู้สึกอย่างไรบ้าง แต่ถ้าไม่เคยร่วมงานกัน-เพราะอะไรถึงไม่เคยทำงานร่วมกัน

ข้อมูลด้านการทำงานร่วมกับเครือข่ายอื่น ๆ

8. พันธมิตรหรือภาคีเครือข่ายอื่นต่อไปนี้ เช่น ภาครัฐ, ภาคองค์กรบริหารจัดการส่วนทางถิ่น (อบจ., อบต. เทศบาล), ภาคธุรกิจเอกชน, ภาควิชาการ (โรงเรียน มหาวิทยาลัย) และภาคชุมชนในท้องถิ่น ได้เข้ามาร่วมงาน ช่วยเหลือ หรือมีบทบาทกับงานของศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน ที่ท่านดูแล อย่างไร โปรดอธิบาย
9. ท่านพอใจบทบาทของภาคีพันธมิตรดังกล่าวข้างต้นในการสนับสนุนงานของศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน หรือไม่ โปรดระบุปัญหาที่เคยประสบมา
10. โดยปกติ ท่านติดต่อกับเครือข่ายอื่นๆ อีกหรือไม่ ในด้านใด

ข้อมูลด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

11. ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมกับงานของศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน ในระดับใด โปรดยกตัวอย่างของการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ผ่านมา
12. ท่านคิดว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถช่วยสนับสนุนการทำงานของศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน ในด้านใดบ้าง
13. ปัจจัยอะไรที่ท่านคิดว่าจะเอื้อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน

ข้อมูลด้านปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน

14. ในปัจจุบันท่านคิดว่า ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน ที่ท่านดูแลนั้น ประสบความสำเร็จในด้านใดบ้าง เพราะปัจจัยอะไร
15. ในปัจจุบันท่านคิดว่า ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน ที่ท่านดูแลนั้น ยังมีส่วนไหนที่ต้องปรับปรุงบ้าง เพราะปัจจัยอะไร
16. ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการทำงานคืออะไร โปรดอธิบายพร้อมยกตัวอย่าง (เน้นเรื่องงบประมาณกับกำลังคน)
17. ท่านแก้ปัญหาในข้อ 16 อย่างไร

ข้อมูลด้านแนวทางในการพัฒนา

18. ท่านคิดว่าแนวทางในการพัฒนาศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน ในอนาคตคืออะไร
19. หน่วยงานใดที่จะช่วยท่านได้มากที่สุดในการพัฒนาศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน เพราะอะไร

ประเด็นสัมภาษณ์เชิงลึก

บ้านศิลปิน

ก) ประเด็นสัมภาษณ์เชิงลึก ของ บ้านศิลปิน

ข้อมูลเบื้องต้น

1. ชื่อ-นามสกุล ตำแหน่งของผู้ให้สัมภาษณ์, ความสัมพันธ์กับบ้านศิลปินได้อย่างไร
2. ประวัติความเป็นมาของบ้านศิลปินของท่าน
3. วัตถุประสงค์และเป้าหมายของบ้านศิลปิน
4. จำนวนผู้เข้าชมเฉลี่ยต่อวันประมาณเท่าไหร่ ส่วนใหญ่เป็นใคร (นักเรียน นักศึกษา นักท่องเที่ยว ชาวบ้านในชุมชน)
5. มีการเก็บค่าเข้าชมหรือไม่ ถ้าไม่เก็บเพราะอะไร
6. รายได้ของบ้านศิลปินมาจากทางใด
7. มีวิทยากรพาชมหรือไม่ วิทยากรเป็นใคร มีการฝึกอบรมวิทยากรหรือไม่ ฝึกอย่างไร
8. แนวทางในการทำการประชาสัมพันธ์ที่ผ่านมา มีอะไรบ้าง
9. ท่านเคยมีการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชมหรือไม่ ผลเป็นอย่างไร และท่านมีการปรับปรุงตามการประเมินหรือไม่

ข้อมูลด้านการทำงานร่วมกับเครือข่ายของ สวช.

10. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) มีส่วนเข้ามาช่วยเหลือบ้านศิลปินอย่างไรบ้าง
11. ท่านพอใจกับบทบาทของ สวช. หรือไม่ เพราะอะไร
12. ท่านเคยทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดหรือไม่ ถ้าเคยร่วมงานกัน-โปรดยกตัวอย่างงานที่เคยร่วมงานกัน ท่านมีความรู้สึกอย่างไรบ้าง แต่ถ้าไม่เคยร่วมงานกัน-เพราะอะไรถึงไม่เคยทำงานร่วมกัน
13. ท่านเคยทำงานร่วมกับหอวัฒนธรรมนิทัศน์ในจังหวัดท่านหรือไม่ (ถ้าจังหวัดท่านมีหอวัฒนธรรมนิทัศน์) ถ้าเคยร่วมงานกัน-โปรดยกตัวอย่างงานที่เคยร่วมงานกัน ท่านมีความรู้สึกอย่างไรบ้าง แต่ถ้าไม่เคยร่วมงานกัน-เพราะอะไรถึงไม่เคยทำงานร่วมกัน

ข้อมูลด้านการทำงานร่วมกับเครือข่ายอื่น ๆ

14. พันธมิตรหรือภาคีเครือข่ายอื่นต่อไปนี้ เช่น ภาครัฐ, ภาคองค์กรบริหารจัดการส่วนทางถิ่น (อบจ., อบต. เทศบาล), ภาคธุรกิจเอกชน, ภาควิชาการ (โรงเรียน มหาวิทยาลัย) และภาคชุมชนในท้องถิ่น ได้เข้ามาร่วมงาน ช่วยเหลือ หรือมีบทบาทกับงานของบ้านศิลปิน ที่ท่านดูแลอย่างไร โปรดอธิบาย
15. ท่านพอใจบทบาทของภาคีพันธมิตรดังกล่าวข้างต้นในการสนับสนุนงานของบ้านศิลปินหรือไม่ โปรดระบุปัญหาที่เคยประสบมา

16. โดยปกติ ท่านติดต่อกับเครือข่ายอื่นๆ อีกหรือไม่ ในด้านใด

ข้อมูลด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

17. ชุมชนในท้องถิ่นของท่านมีส่วนร่วมกับงานของบ้านศิลปินในระดับใด โปรดยกตัวอย่างของการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ผ่านมา
18. ท่านคิดว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถช่วยสนับสนุนการทำงานของบ้านศิลปินในด้านใดบ้าง
19. ปัจจัยอะไรที่ท่านคิดว่าจะเอื้อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน

ข้อมูลด้านปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน

20. ในปัจจุบันท่านคิดว่า บ้านศิลปินที่ท่านดูแลนั้น ประสบความสำเร็จในด้านใดบ้าง เพราะปัจจัยอะไร
21. ในปัจจุบันท่านคิดว่า บ้านศิลปินที่ท่านดูแลนั้น ยังมีส่วนไหนที่ต้องปรับปรุงบ้าง เพราะปัจจัยอะไร
22. ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการทำงานคืออะไร โปรดอธิบายพร้อมยกตัวอย่าง (เน้นเรื่องงบประมาณกับกำลังคน)
23. ท่านแก้ปัญหาในข้อ 22 อย่างไร

ข้อมูลด้านแนวทางในการพัฒนา

24. ท่านคิดว่าแนวทางในการพัฒนาบ้านศิลปินของท่านในอนาคตคืออะไร
25. หน่วยงานใดที่จะช่วยท่านได้มากที่สุดในการพัฒนาบ้านศิลปินของท่าน เพราะอะไร

ภาคผนวก ข

รายงานการเสวนา
“การพัฒนาศักยภาพแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม:
บทบาทที่ท้าทายของภาครัฐในอนาคต”

รายงานบันทึกการเสวนา

"การพัฒนาศักยภาพแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม: บทบาทที่ท้าทายของภาครัฐในอนาคต"

ณ บริษัท รักลูกแฟมิลี่กรุ๊ป จำกัด

วันที่ 12 กันยายน 2549 เวลา 14.00 – 17.00 น.

รายนามผู้เข้าร่วมเสวนา

ชื่อ-นามสกุล	หน่วยงาน
ดร.สุทธาสินี วัชรบูล	สำนักงานมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการ
ผศ.อภิญญา บัวสรวง	มหาวิทยาลัยมหิดล
ดร.ชวเลิศ โยสีตา	สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
คุณนงคราญ วัชรศุทธิ์	สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
คุณจุลภัสสร พนมวัน ณ อยุธยา	สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
คุณวิษณุ เอมประณีตร์	ผู้จัดการ พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย
คุณสุภาวดี หาญเมธี	ประธานกรรมการ กลุ่มบริษัท รักลูกกรุ๊ป
คุณธีระพงษ์ เขมฤกษ์อำพล	กรรมการผู้จัดการ บริษัท รักลูกแฟมิลี่กรุ๊ป จำกัด
คุณสุจิตรา วุฒิธำรง	กรรมการผู้จัดการ บริษัท Rakluke Discovery Learning จำกัด (ผู้บริหารงาน พิพิธภัณฑ์เด็ก กรุงเทพมหานคร)
คุณมนต์ ขอเจริญ	รองผู้อำนวยการฝ่ายการตลาดและวิจัย บริษัท รักลูกแฟมิลี่กรุ๊ป จำกัด

ในช่วงเวลา 14.00 – 14.45 น. คุณมนต์ ขอเจริญ ได้นำเสนองานวิจัย "การสำรวจสถานภาพเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และเครือข่ายทางวัฒนธรรม ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม" แก่ผู้เข้าร่วมเสวนากลุ่มย่อยในครั้งนี้ เมื่อนำเสนอเสร็จสิ้น ผู้เข้าร่วมเสวนาได้แสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวางต่อแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม ดังนี้

คุณสุทธาสินี วัชรบูล:

ก่อนอื่นขอชี้แจงรายละเอียดก่อนนะคะ จริงๆ แล้วส่วนที่จะนำเสนอ สวช. เป็นการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้โดยมีองค์ประกอบ 4 ลักษณะของสิ่งที่ทาง สวช. กำหนดขึ้นในแห่งการเรียนรู้ ประเด็นหลักจริงๆ ที่จะสอดแทรกนำเสนอเป็นสิ่งที่มีประโยชน์มากเลยที่จะไปดำเนินการต่อมีหลายหน่วยงานที่เราต้องนำเสนอในลักษณะเดียวกัน ส่วนของการให้คำนิยามหรือว่าการที่จะส่งข้อมูลไปจริงๆ แล้วเหมือนกับค่อนข้างจะถ่อมตนนะคะ ก็จะมีปานกลาง ปานกลางอันนี้คือลักษณะของคนไทยส่วนหนึ่ง ขณะนี้มีหอวัฒนธรรมนิทัศน์ จริงๆ แล้วไม่แน่ใจว่าขณะนี้มีอยู่กี่แห่งในทั่วประเทศ ขณะนี้ได้รับงบประมาณจากไหนอย่างไรเป็นส่วนสำคัญมากที่จะพัฒนาอย่างไร

อีกอันหนึ่งคือในเรื่องของตัวที่ไปสอบถามบ้านศิลปินแห่งชาติแห่งชาตินั้น ประกอบด้วยอย่างไรบ้างซึ่งบางคนก็มีฐานะเป็นศิลปินและบางคนก็ไม่มีฐานะเป็นศิลปินซึ่งเป็นภูมิปัญญาไทยก็มีศูนย์การเรียนในศูนย์การเรียนนี้ก็มีการให้เงิน ให้งบประมาณสนับสนุน จัดทำสื่อ จัดทำวิจัยสำหรับศูนย์วัฒนธรรมขึ้นอยู่กับเป็นเครือข่ายของ สวช. ก็จริงแต่ว่า สวช. ที่จะมีการสนับสนุนงบประมาณนั้นไม่แน่ใจหรอกว่าให้การสนับสนุนมากน้อยแค่ไหนจริงๆแล้วศูนย์วัฒนธรรมของเค้านั้นเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัย ซึ่งมีงบประมาณสลับสับเปลี่ยนกันไป ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไม่ค่อยมั่นใจเท่าไหรนักถ้าจะดูในเรื่องของปัจจัยความล้มเหลวอาจจะเป็นได้ว่าทางจริงๆ แล้วทาง สวช. อาจจะเข้าไปไม่ถึง ถ้าเผื่อว่าจะไปจะเข้าไปสร้างความเข้าใจหรือว่าในบทบาทให้กับสภาวัฒนธรรมในแต่ละระดับให้มากยิ่งขึ้นนั้นเช่นสภาวัฒนธรรมจังหวัดและศูนย์วัฒนธรรมตำบลนี้ศูนย์กลางการเรียนรู้อยู่แล้ว

มีอีกอันหนึ่ง คือการในเรื่องของเมื่อกี้ที่คุณมนต์แนะภาพกลมๆ เอาไว้ก็สามารถ แยกออกเป็น 3 ส่วนคือ ส่วนหนึ่งเป็นส่วนเรื่องของโอกาสจริงแล้วเราอยากให้เป็นการเรียนรู้ใช่ไหมคะ เพราะฉะนั้นตรงนี้ควรเพิ่มอะไรนอกเหนือจากความรู้ให้ดีขึ้น เพราะฉะนั้นควรเพิ่มที่นอกเหนือจากที่วงกลมไว้นะคะ ส่วนที่สองก็คือเรื่องของการควรส่งเสริมควรเน้นมากๆเลย เน้นมากๆ ด้วยซ้ำไป คือส่วนของการเกษตรในครอบครัวไทย เกี่ยวข้องของการพัฒนานวัตกรรมและพัฒนาสื่อ และระบบบริหารจัดการซึ่งเป็นส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด ส่วนที่สามเน้นอีกอันหนึ่งก็คือในเรื่องการเน้นการสร้างเครือข่ายในเรื่องของการสร้างความร่วมมือ สร้างแรงจูงใจ ถ้ามีความชัดเจนแล้วก็จะสามารถที่และก็จะเสนอของบประมาณได้

คุณวิษณุ เอมประณีตร์:

ที่คุณสุทธาสินีพูดก็ให้ภาพที่ชัดเจนนะครับ.มีประเด็นหลากหลายแต่ประเด็นตรงนี้ไม่อยากให้เยอะเกินไป ประเด็นที่สองก็คือแบ่งเป็นกระทรวงวัฒนธรรมเป็นงาน สวช. ตรงนี้เราควรหางานวิจัยจะสามารถเข้าไปนำเป็นกรณีศึกษาก็ความเข้าใจว่าที่ริเริ่มโดย สวช. ก็จะมีข้อจำกัดเยอะและความเข้าใจของบุคลากรท้องถิ่น ภาครัฐว่ากันไปตามลำดับตั้งแต่ สวช. วัฒนธรรมจังหวัดจนไปถึงสภาวัฒนธรรมมันมีกระบวนการ ซึ่งเกิดขึ้นจากความต้องการของชุมชนนั้นมันมีแหล่งเรียนรู้ในกระทรวงวัฒนธรรมที่อาจจะไม่ได้อยู่มีความพร้อมนะครับก็จะสนับสนุนและบางครั้งก็ไม่พร้อมที่จะรับการสนับสนุนกับทาง สวช.เพราะมีเงื่อนไขอะไรเยอะมาก การเขียนโครงการขึ้นมาต้องใช้ได้ในส่วนตรงนี้เท่านั้น มันไม่ใช่คล้ายกับความต้องการอย่างที่ภาครัฐต้องคิดภายใต้ข้อจำกัดของภาครัฐ ในประเด็นก็คือถ้าเราโฟกัส 4 ประเภทนี้ในการปั้นศิลปินต้องมีกรอบตรงนี้มีข้อจำกัดอย่างงี้

ประเด็นที่สาม คือบทบาทภาครัฐซึ่งผมมองว่านั้นก็คือสิ่งที่ภาครัฐต้องคิดภายใต้ข้อจำกัดของภาครัฐ ซึ่งตรงนี้ภาครัฐเป็นคนจัดตั้งการส่งเสริมให้มีแผนปฏิบัติการ (action plan) อย่างไรบ้าง ส่งเสริมไปแล้วมีการพัฒนารอบด้านหรือไม่ เป็นรูปธรรมแค่ไหนการพัฒนาเราไปส่งเสริมพัฒนาด้านได้ด้านหนึ่งซึ่งบางครั้งไม่ตรงกับความต้องการ ซึ่งเป็นข้อจำกัดที่ทาง สวช. ต้องช่วยกันพัฒนารอบด้านให้ได้อย่างไรบ้าง

ประเด็นที่สี่.คือการสร้างวัฒนธรรม คือสังคมการเรียนรู้ ก็คือเราต้องปรับปรุงสร้างวัฒนธรรมตรงนี้ การเปลี่ยนแปลงในอนาคตในทางสร้างสรรค์ตรงนี่แหละครับผมคิดว่าทางสภาวัฒนธรรมต้องสร้างบทบาทเพราะมันอาจจะเป็นสถานที่ที่ดูไม่น่าสนใจและไม่มีความสำคัญอะไรเลยในสังคมยุคปัจจุบันเลย เราจะต้องสร้างให้ขึ้นมาสามารถความเปลี่ยนแปลงในอนาคตในทางสร้างสรรค์ให้ได้ และหวังว่าในชุมชนของเขาต้องการวางอนาคตไว้อย่างไร และแหล่งการเรียนรู้เหล่านี้จะขับเคลื่อนได้อย่างไรบ้างซึ่งเป็นความหวังที่ยาก ความท้าทายก็คือทำอย่างไรให้ 4 ประเภท ที่ สวช.ทำอยู่นี้เป็นพื้นที่การเรียนรู้ของประชาชนให้ได้ ตรงนี้เป็นจุดที่ยากเพราะไม่เช่นนั้นจะเกิดการแตกแยกในสังคม ผมมองว่าตลาดเป็นวัฒนธรรม กระทรวงเกษตรก็ดี กระทรวงพานิชย์ก็ดี จะพยายามสร้างตลาดในที่ที่ประชาชนไม่ไป คืองบประมาณไปสร้างในที่ประชาชนไม่เคยไป เช่นอนามัย แต่ไม่เกิดตลาดขึ้นเพราะตลาดไม่ถูกสุขลักษณะแต่มันเป็นชีวิตจิตใจของเขาถ้าภาครัฐมีเจตนาดีก็ไปเปิดที่มันใกล้ๆศูนย์รวมประชาชนของเค้า

ความท้าทายต่อมาคือการมีส่วนร่วมและรู้สึกเป็นเจ้าของซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ งานวิจัยชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมและรู้สึกเป็นเจ้าของเพราะนี้จะเกิดเป็นความน่าอยู่ ผมคิดว่าประเด็นการท้าทายมัน

น่าจะอยู่ในบทนี้มากกว่าที่เราจะไปมองส่วนอื่น เพื่อให้เห็นประเด็นชัดเจนความสำเร็จเร่งด่วนเราต้องทำตรงนี้ ลงมือทำตรงนี้ เพราะเรื่องอื่นจะทำได้ยากถ้าเราทำภายใต้กรอบความคิดของกระทรวงวัฒนธรรม และ สวช. มันก็ต้องมีข้อจำกัด ในเรื่องของงบประมาณปีหนึ่งได้งบประมาณเท่าไหร่เอาไปสร้างสิ่งต่างๆ เอาตัวเลขมาหารกันมันน้อยมาก มันต้องทำกันเกินนโยบายจึงจะขับเคลื่อนไปได้

ตัวที่สำคัญที่สุดคืองบประมาณแต่ถ้าใครออกมาหาเสียงกันก็บอกว่าวัฒนธรรมสำคัญ แต่พองบประมาณออกมามันน้อยนิด พอเป็นตรงนี้มันก็เป็นข้อจำกัดขึ้น หนึ่งก็คือเรื่องของการพัฒนาระบบพัฒนาอะไรบ้าง ประเด็นที่ต้องพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ เราถามว่าศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ เช่นบ้านศิลปิน แหล่งการเรียนรู้เรามีองค์ความรู้อะไรเหล่านี้บ้างไหมทำให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนพอไปถึงที่แล้วนั้นเราไม่สามารถอธิบายได้

ต่อมาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เมื่อมีองค์ความรู้แล้ว เราต้องการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างไร เพื่อผลอะไรเกิดขึ้นซึ่งตรงนี้ต้องมีนักการวิชาศึกษาในศูนย์วัฒนธรรมต่างๆ จะขาดมากๆ เรามีนักวัฒนธรรมที่เก่งความรู้ องค์ความรู้ภูมิปัญญาต่างๆ แต่เราไม่มีนักวิชาการศึกษาที่เข้าใจเรื่องกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ วัยต่างๆ ของคนที่เข้าไปใช้ ของกลุ่มเป้าหมายที่มันแตกต่างกันเราก็จะมีองค์ความรู้ที่บ่งบอกถึงความต้องการได้

ส่วนที่สามคือการพัฒนาบุคลากรซึ่งผมมองว่าบุคคลากรที่มีอยู่นี้ถ้าเราดูที่เจ้าหน้าที่ของศูนย์ยังมีน้อย แต่เราจะทำอย่างไรให้ภาคชุมชนที่เป็นเจ้าของมาเข้าช่วยพัฒนางาน แล้วเราพัฒนาเค้าเพื่อพัฒนาระบบ สวช. เพราะฉะนั้นแล้วเราจึงตั้งเป็นเซ็นเตอร์เพื่อพัฒนาบุคลากรของศูนย์ ในการเรียนรู้ในวัฒนธรรมฝึกให้ถึงระดับที่ใช้ได้จริงแต่ดอนนี้ก็มีอยู่บ้างคือระดับมีการเทรนนิ่งเพื่อรู้แต่ยังไม่มีการเทรนนิ่งเพื่อทำ หลักสูตรการเรียนรู้เหล่านี้เจ้าหน้าที่ต้องเข้ม และทำได้จริง ถ้าเราสามารถพัฒนาคนขึ้นมาเราก็จะสามารถขับเคลื่อนได้ ถ้าเราสามารถพัฒนาคนได้เราก็สามารถขับเคลื่อนทุกสิ่งทุกอย่างได้

ในเรื่องงบประมาณ ในแง่ของงบประมาณ มีนักธุรกิจที่เป็นคนญี่ปุ่นผมก็จำชื่อไม่ได้เขาพูดในเชิงของนักบริหารธุรกิจในประเทศไทยต้องเลิกคิดว่าการบริหารรัฐบาลโดยใช้ภาษีเป็นตัวตั้ง ต้องใช้เงินของคนอื่นบริหารประเทศชาติได้แล้ว เนื่องจากเรามีงบประมาณที่จำกัด เราถามว่าทุกวันนี้เราฟุ่มเฟือยไหม ผมมองว่าหลักการนี้ดีมากแต่วิธีการมันไม่ได้เรื่องเราก็ต้องพึ่งงบประมาณซึ่งปีหนึ่งเราก็ได้น้อยในทุกหน่วยงานของวัฒนธรรมในภาครัฐนี้ เพราะฉะนั้นก็อยู่ที่ค่าบริหาร มีโอกาสในรัฐบาลคือเลือกตั้งคราวหน้าเขาเข้ามาได้เขาจะทุ่มเทงบประมาณให้เราไหม คงจะไม่มีหรอก

ส่วนที่สองงานวิจัยเขาหวังพึ่งงบของโครงการ ปัญหาก็มีเยอะในทางปฏิบัติจริงแล้วก็ต้องใช้งบประมาณจริงๆ เพราะฉะนั้นอะไรที่เป็นความยั่งยืนหรือไม่ควรทำอย่างไร ส่วนที่สามเรื่อง

งบประมาณเงินบริจาคถือว่าเป็นการผิดนโยบายเป็นเงินบริจาคที่เข้าไปผูกพันกับภาษีกับระบบการบริจาคที่คิดคำนวณคิดว่ามีเงินเข้าระบบนี้จำนวนมาก

ปัจจุบันนี้ถ้าเราสามารถบอกว่าเราบริจาคเงินให้วัฒนธรรมซึ่งหรือวัดวาอารามต่าง ๆ ถ้าเราทำตรงนี้ได้เรื่องงบประมาณก็หมดไปเลย เพราะฉะนั้นตรงนี้เราควรคิดหาวิธีในการทำงานวิจัย ในส่วนที่ผมคิดว่าเราทำได้และลองทำแล้วเราเห็นได้ว่าในปัจจุบันนี้หน่วยงานไหนมีกองทุนเป็นของตัวเองก็สามารถลืมตาอ้าปากในสังคมได้ ยกตัวอย่างหน่วยงานที่แย่สุดใน 20 ปีที่แล้วคือกระทรวงแรงงานเขาตั้งกองทุนประกันสังคมและปัจจุบันก็เป็นหน่วยงานที่รวยที่สุด ทุกคนคาดหวังอยากไปบริหารงาน เรื่องที่สามคือการทำแผนการปฏิบัติก็คือเรื่องเครือข่ายเพราะแหล่งการเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมมีปัญหาในเรื่องนี้มาก เพราะฉะนั้นเราต้องส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายขึ้นเพื่อทำให้การทำงานก็จะทำให้การพัฒนาเป็นระบบที่ดี เราก็ต้องช่วยกันต่อยอดเพื่อที่จะเติมเต็ม ในการทำงานวิจัยบางครั้งเป็นการผลักดันขับเคลื่อนได้

คุณอภิญญา บัวสรวง:

ต้องขอขอบคุณคณะวิจัยที่เชิญมาพูดคุย งานวิจัยที่รายงานมานี้ก็มีประโยชน์อย่างยิ่งเพิ่มความชัดเจนกับตัวเอง อันที่หนึ่ง เรื่องโครงสร้างของการบริหารราชการมีความซับซ้อนเยอะทีเดียว เรื่องของแหล่งการเรียนรู้จะมีหลายสังกัด เช่นกระทรวงการศึกษา กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงการคลัง เข้ามามีส่วน ในการจัดการเรียนรู้ สวช.ตั้งอยู่ภายใต้ กระทรวงวัฒนธรรมมีถึงสองหน่วยงานที่ทำเกี่ยวกับวัฒนธรรมคือ สวช. และกรมศิลปากร ช่วงเวลาที่ผ่านมามีการโยกย้ายสังกัดหน่วยงานมีข้อสังเกตว่าไม่ค่อยมีการประสานงานกันเท่าไหร่

ถ้าดูจากโครงสร้างก็ยังมีความซับซ้อนกันอยู่ ซึ่งนโยบายของกระทรวงก็มีอย่างชัดเจนอยู่ถ้าแบ่งตามลักษณะการก่อตั้งจะพบว่าแหล่งการเรียนรู้ก็มี สามลักษณะด้วยกันก็คือ หนึ่งแบ่งตามลักษณะ สองตั้งขึ้นมาโดยคน สามตั้งขึ้นมาโดยชุมชนเขาเอง ซึ่งสามแหล่งที่เป็นผู้ก่อตั้งก็จะรู้สึกในการเป็นเจ้าของ และผู้ดำเนินงานแตกต่างกันไป ที่แต่งตั้งโดยคนบางที่ก็ทำโดยที่บางที่ตัวเองก็เอาตัวไม่รอดอยู่แล้ว หมดกำลังใจหมดแรงเพราะไม่มีความสนับสนุนจากรัฐส่วนรัฐก็มีทั้งความสนับสนุนจากการจัดตั้งขึ้นมาแล้วก็ทิ้งขว้างไป ของชุมชนก็อาจจะดูดีนิดนึง ถ้าชุมชนเขาเอาด้วย เราต้องมีความชัดเจนอยู่ในโครงสร้างของ สวช.เท่านั้น เพื่อการทำงานที่ชัดเจนขึ้น ก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับสังคมไทย

ต่อมาคือเรื่องนโยบาย อยากให้ผู้ศึกษาไปศึกษานโยบาย ถ้าเราทราบนโยบายของต้นสังกัดทำให้การมองนั้นชัดเจน อันที่สามคือเรื่องการบริหารจัดการ มีวงกลมนอกที่ให้ความละเอียดชัดเจนดี

เราจะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการมีศักยภาพในการบริหารดำเนินงานได้อย่างไรอะไรเป็นจุดอ่อนจุดแข็ง สำหรับเท่าที่ได้มีประสบการณ์ การดำเนินงานของแหล่งการเรียนรู้เป็นงานฝากซะเยอะ เมื่อเป็นงานฝากแล้วจะทำอย่างไรก็ทำให้ไม่ดีเท่างานหลักได้และจะทำอย่างไรให้งานฝากนี่มีตัวตน นี่ไม่ใช่เฉพาะแต่ต่างจังหวัดนะคะ ในเขตกรุงเทพฯ เองก็เป็น

อันที่สองคือ การดำเนินการของแหล่งการเรียนรู้มีความโดดเดี่ยวมากถึงแม้ว่าจะมีเครือข่ายแต่คิดว่าน้อยมาก สวช.กับ สสส. หรือว่า กระทรวง อบต. อปท.ไม่ค่อยจะเกี่ยวกัน ควรประสานงานงานกันให้ดี เรื่องของเงินนั้นเป็นดัชนีอย่างหนึ่งอย่าเอาเงินเป็นตัวตั้งดีกว่า เอาไอเดียดีกว่าเหมือนที่อ.วิษณุพูดนะคะ แต่อย่างนั้นก็ตามเรื่องเงินที่ได้จำนวนน้อยมากสำหรับการดำเนินงานกับแหล่งการเรียนรู้ที่มีความสำคัญมากก็ตามแม้เพียงได้ หนึ่งเปอร์เซ็นต์ของงบประมาณก็ตามอย่างเช่นคู่แข่งเด็กที่มหาวิทยาลัยก็เป็นตัวอย่าง มหาวิทยาลัยก็ได้งบประมาณมา เจ็ดพันล้านต่อปี เพราะฉะนั้นอย่าเอาเงินเป็นตัวตั้ง ขณะนี้มหาวิทยาลัยก็ไม่เอามาเป็นตัวตั้งให้เอางานมาเป็นตัวตั้งนะคะ อย่าคิดว่าไม่มีเงินมาก็ไม่ทำ เมื่อมีความดี ๆแล้วเงินก็ตามมาเอง อันนี้ก็ไม่ได้คิดไปในทางนี่นะคะต้องเป็นงานที่ทำจริง ๆ

คุณสุทธาสินี วัชรบูล:

มีสองประเด็น จริงๆ แล้วอาจจะเป็นด้วยว่างานวิจัยชินนี้ อาจจะมองเห็นภาพของการเชื่อมโยงการทำงานระหว่างกันได้ที่ทำอยู่นะคะ อย่างกรณี สสส.เรามีนโยบายการส่งเสริมเรื่องการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ทำประกาศยกย่องแหล่งการเรียนรู้ซึ่งตรงนี้ซึ่งแสดงว่ามีปัจจัยอยู่แล้ว ในขณะเดียวกันนี้เราก็มีเรื่องของการยกย่องสังคมแห่งการเรียนรู้ เป็นส่วนที่งานวิจัยทำเป็นกรณีศึกษาก็ได้ เป็นกรณีศึกษาของความสำเร็จ พิพิธภัณฑ์เป็นอะไรที่ส่องประกายให้เห็นถึงความสำเร็จที่เกิดขึ้นในสองเรื่อง มีแค่สองเรื่องก็พอแล้วเพราะมีหลายๆ อย่างอยู่ในนั้น

เรื่องแรกก็คือ เรื่องการบริหารจัดการ คือทั้งหมดหรือการจัดการภายในทั้งหมด อีกส่วนหนึ่งคือการบริหารจัดการองค์ความรู้ที่เกิดขึ้น เรื่องบุคลากร จัดทำสื่อ เพื่อที่จะถ่ายทอดความรู้ ประเด็นอีกอันหนึ่งก็คือในส่วนของการทำงาน กองทุนส่งเสริมวัฒนธรรมมีเงินอยู่เยอะ ต้องมีการทำโครงการมาเสนอดามนโยบาย และอีกอย่างหนึ่งคือการระดมทรัพยากร อาจจะเป็นส่วนหนึ่งของการทำงานวิจัย ขาดตรงไหน สามารถเชื่อมต่อตรงไหนได้และนำจุดโผล่ตรงนี้ไปเป็นข้อเสนอแนะ ตรงนี้จะได้เปรียบขอให้มีเครื่องแบบของความสำเร็จ ของการทำงานถ้าเกิดว่า สวช. ถ้าจะทำเรื่องนี้ก็อาจจะมีปัจจัยต่างๆ อย่างเช่นกรณีศึกษา

คุณธีระพงษ์ เขมฤกษ์อำพล:

ผมไม่ค่อยทราบว่าขอบเขตงานวิจัยกว้างใหญ่สักขนาดไหนหลังจากได้ฟังจากอาจารย์หลายๆ ท่าน ก็ทำให้เกิดความคิดขึ้นมาว่า อันที่หนึ่งคำว่าวัฒนธรรมใครเป็นเจ้าของ พอดีไปอ่านบทความของ อาจารย์เกษม ภักดี ท่านบอกว่าการศึกษาไม่มีใครเป็นเจ้าของ และวัฒนธรรมน่าจะเป็นของ สวช. ไม่น่าจะเป็นของใคร อันที่สองคือบทบาท บทบาท เพราะฉะนั้นบทบาทของรัฐ บทบาทของหน่วยงานของรัฐ บทบาทของภาคเอกชน ถ้าเกิดว่าเราต้องเข้าใจร่วมกันว่าวัฒนธรรมเป็นของเราทุกคน มันก็จะกลับมาสู่ว่าบทบาทของแต่ละส่วนมันคืออะไร ที่มันเกี่ยวข้องคืออะไร อันที่สามคือทำไมต้องสร้างแหล่งเรียนรู้ สร้างเพื่ออะไร ในเมื่อตอบคำถามได้มันต้องกลับไปสู่ว่าบทบาทของแต่ละส่วนเพราะฉะนั้นมันก็อาจจะงงเหมือนกันว่า ทำไมงบประมาณน้อยเหลือเกิน สวช. มีบทบาทอย่างไร ควรไปสร้างวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างไร ควรดูแลอย่างไร

คุณสุจิตรา วุฒิธำรง:

เพราะไม่ติดเรื่องของงบประมาณนี่ก็สามารถทำได้จริงๆ มันน่าจะทำได้แต่ว่าเนื่องจากในส่วนของกระทรวงที่ไม่ใช่องค์กรอิสระอาจจะเป็นข้อจำกัด ซึ่งอันนี้ก็ไม่แน่ใจว่าเป็นแบบนั้นหรือเปล่า แต่ว่าพอในแง่ของงานประชาสัมพันธ์ ที่เป็นลักษณะคล้ายๆ ของ TK PARK สำหรับตัวเองคิดว่า มันส่งผลสะเทือนในเรื่องของการรับรู้ของประชาชนพอสมควร อาจจะเป็นการสะเทือนในแง่ของคนทำเอง ที่อยู่ในแวดวงนี้ก็ขยับตัวเองมากขึ้นเพราะรู้สึกว่างานประชาสัมพันธ์แรงมาก แต่ว่าในขณะเดียวกันประชาชนทั่วไปก็รู้สึกว่าขยับตัวไม่ได้ว่า TK PARK เป็นผู้ที่ทำให้ส่งผลกระเทือน แต่ว่าในมิติของการประชาสัมพันธ์ ในส่วนเชิง MASS MEDIA นี่ตัวเองมองว่ามันทำให้การรับรู้เรื่องของการท่องเที่ยวที่มันเป็นเชิงการเรียนรู้มากขึ้น หรือการที่มีการเรียนรู้ต่างๆ ก็ดี ตัวเองคิดว่าบางการขยับในภาคประชาชนที่เป็นภาคของการมีวัฒนธรรมการเรียนรู้มากขึ้น มันก็จะเป็นงูกินหางพอสมควร ก็คือ มันส่งผลต่อแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ แต่ว่าตรงนี้ตามที่ขอเสนอของอาจารย์วิษณุในแง่ของความคิดเห็น ตัวเองก็คิดว่าทำไมถึง ด้วยงบประมาณที่น้อย ด้วยข้อจำกัดที่มองไม่เห็นแสงอันริบหรี่ของงบประมาณเลยเนี่ย

ในส่วนของการสร้างเครือข่ายเพื่อคือมีทุนทรัพย์น้อย มันก็ต้องมีเครือข่ายเยอะ ในแง่ของเครือข่ายที่จะจับมือร่วมกัน ตัวเองก็คิดว่าหลักโมเดลนี้น่าสนใจ อย่างเช่นไม่ทราบเป็นข้อเท็จจริงหรือเปล่านะค่ะ ไปดูที่หุ่นขี้ผึ้ง เห็นกระบวนการของนครปฐมเขาก็จับมือกับแหล่งการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นวัด ร้านอาหาร ซึ่งร้านอาหารก็จะเป็นภาคธุรกิจร้อยเปอร์เซ็นต์ แล้วก็จะเป็นโรงเรียนคือด้วยทุนทรัพย์น้อยแต่ว่าการร่วมมือกัน การจับมือกันและช่วยโปรโมทด้วยกันอะไรอย่างนี้

ตัวเองก็คิดว่ามันก็เป็นทิศทางอันหนึ่งที่ขับเคลื่อนได้ในจุดที่สามารถที่จะขับเคลื่อนได้ โมเดลของการสร้างเครือข่ายคิดว่า น่าถอดบทเรียนออกมาซึ่งการสร้างเครือข่ายมันจะด่อยอดในเรื่องของกระบวนการจัดการก็ได้หรือว่ากระบวนการ PR ก็ได้ แต่ว่าจากการที่เห็นข้อมูลเรื่องของนักวิจัยจะไม่ค่อยเห็นโมเดลในเชิงลึก กับเรื่องพวกนี้มากนัก หรือส่วนที่คุณมนต์เสนอว่า การสร้างนิสัยการเรียนรู้ มันอาจจะต้องเอาโมเดลบางโมเดล มาพูดคุยเพื่อจะให้เห็นเป็นรูปธรรมกันมากขึ้น เพราะว่าจากที่ตัวเองได้ประชุมกับหลายๆ วง ค่อนข้างจะเป็นเรื่องนโยบายใหญ่ๆ แล้วก็พอแดะเป็นรูปธรรมมันไม่ค่อยเห็นการถอดล่องลอยของแต่ละเรื่อง คนที่รับข้อมูลไปจากงานวิจัยก็จะงง ตัวเองคิดว่าในแง่ของงานวิจัยเชิงที่ในแง่ของการปฏิบัติกันได้ น่าจะเอามาลงที่ความสำเร็จแล้วมาเป็นตัวนำร่องในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นนิสัยการเรียนรู้ การสร้างเครือข่ายก็ดี หรือว่าการจัดสรรงบประมาณร่วมกันก็ดี

คุณนงคราญ วัชรศุทธิ์:

มันจะมีที่ถามเมื่อกี้ในเรื่องของกองทุนส่งเสริมงานวัฒนธรรม เมื่อสมัยท่านรุ่ง งานนี้ก็จะรุ่งจริงๆ ซึ่งขณะนั้นงานส่งเสริมวัฒนธรรม ดอกผลก็มาก แล้วเราก็สนับสนุนงานวัฒนธรรมที่ใครขอมามีโครงการอะไรเราก็สนับสนุนให้ แต่ขณะนี้ดอกผลมันก็น้อย น้อยมาก แล้วเงินดอกผลมันก็ใช้ในการส่งเสริมศิลปิน ในด้านค่ารักษาพยาบาล ขณะนี้ด้านนี้เงินก็ไม่มีแล้ว แล้วก็อีกข้อนึงก็คือ ของอาจารย์วิษณุที่พูดถึงเรื่องการพัฒนาว่าเราจะพัฒนาอะไรบ้าง สวช. ทำหมดนะ ที่อาจารย์พูดมาทั้ง สามประเด็น เรื่องขององค์ความรู้ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ พัฒนาบุคคลากรแห่งการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม

ซึ่งทั้งสามหัวข้อนี้ ทำมาหมดแล้ว แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็อยู่ที่นโยบายของ สวช. เพราะผู้บริหารของ สวช. เปลี่ยนบ่อย นโยบายท่านก็เปลี่ยนใหม่ ซึ่งขณะนี้ อย่างเมื่อก่อนนี้มีกลุ่มหอวัฒนธรรมนิทัศน์ ซึ่งดูแลงานด้านหอวัฒนธรรมนิทัศน์อยู่ ขณะนี้กลุ่มนี้ไม่มีแล้ว คือหายไปเลย ก็ยังดีที่เหลืออยู่หอวัฒนธรรม หอไทยนิทัศน์เท่านั้นขณะนี้ อย่างกลุ่มหอวัฒนธรรมนิทัศน์หาย แต่กลุ่มนิทรรศการไปอยู่อีกแห่งหนึ่ง แล้วขณะนั้นคือ ที่ดูแลแหล่งการเรียนรู้ เป็นกองๆ หนึ่งเรียกว่า ส่วนไทยนิทัศน์จะมีอยู่ 3 กลุ่มงาน มีหอไทยนิทัศน์, หอวัฒนธรรมนิทัศน์ แล้วก็มีนิทรรศการ มี 3 กลุ่ม ซึ่งขณะนี้หมดแล้วไม่มีแล้ว มีช่วงปีที่แล้ว หอไทยนิทัศน์ก็ไม่มีหายไปเลย เหลือแต่ไปแฝงอยู่กับกลุ่มลูกค้าสัมพันธ์ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย พอมาปีนี้นโยบายก็ปรับใหม่ ก็มีกลุ่มหอไทยนิทัศน์ขึ้นมา มีข้าราชการทำงานอยู่ 2-3 คน แล้วก็มีน้องๆ ที่เป็นลูกจ้างอีก 1-2 คน ซึ่งเมื่อก่อนนี้เรามีกันทั้งหมด 8-9 คน นี่ก็เรียนให้ท่านทราบว่าอยู่ที่นโยบาย แหล่งการเรียนรู้ถ้าจะสำเร็จหรือว่าจะพัฒนาเป็นยังไงก็อยู่ที่นโยบายผู้บริหาร

ดร.ชวเลิศ โยสีดา:

ผมก็จะซ้ำๆ กับหลายๆ ท่าน แม้แต่คุณก้อยหรืออาจารย์วิษณุ คือประเด็นค่อนข้างจะครอบคลุม แต่ผมอยากจะให้มองในภาพรวมของความเป็นมาตรฐาน เรียกว่ามาตรฐานแหล่งเรียนรู้มันต้องมีตัวนี้ เริ่มต้นมาตรฐานกลางคือมาตรฐานที่จะครอบคลุมไปถึงแหล่งเรียนรู้ทุกประเภทว่า แค่ไหน ขนาดไหน อะไรบ้าง เป็นองค์ประกอบที่เข้มข้นหรือสูงต่ำขนาดไหน จึงจะเรียกว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ได้ เนื่องจากทำอะไรเราก็ทำไปเรื่อยๆ ไม่มีมาตรฐานไม่เหมือน ISO ของภาคอุตสาหกรรม มันจำเป็นที่จะต้องเริ่มต้นตรงนี้ มีมาตรฐานกลางเสียก่อนที่ครอบคลุมแหล่งเรียนรู้ทุกประเภท

ซึ่งถ้าถามว่าอันนี้ทำมั้ย ผม work shop มา 2 ครั้ง มาปีนี้ก็พูดกันเรื่องนี้ ผมจุดพลุขึ้นมาเองว่าต้องมีมาตรฐานแล้วเครือข่ายศูนย์วัฒนธรรมก็ดี สภาวัฒนธรรมก็ดี เค้าก็รับและก็จะไป work shop กันต่อในปลายเดือนนี้ ปีหน้าคิดว่าคงจะมี มีการประกาศใช้มาตรฐาน ทั้งมาตรฐานกลางและมาตรฐานเฉพาะกลุ่ม คือมาตรฐานศูนย์วัฒนธรรม มาตรฐานความเป็นหอวัฒนธรรมนิทัศน์ มาตรฐานความเป็นศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมสายใจชุมชน มาตรฐานของสภาวัฒนธรรมอะไรพวกนี้อันนั้นเรียกว่ามาตรฐานเฉพาะกลุ่ม ในแต่ละกลุ่มก็จะต้องมีมาตรฐานที่ย่อยลงไปเป็นด้านๆ เช่น มาตรฐานด้าน Infrastructure โครงสร้างพื้นฐานต้องมีอะไรบ้าง ศูนย์วัฒนธรรมถ้าหากว่า เราหลับตามองที่ที่พวกผมอยู่กัน คือศูนย์วัฒนธรรมที่บริเวณทั้งหมดประมาณ 20 กว่าไร่ อันนั้นคือ ความคิดญี่ปุ่น ภูมิปัญญาญี่ปุ่น ลำพังคนไทยไม่มีทาง ญี่ปุ่นสร้างให้ ออกแบบให้ กำหนดมาตรฐานให้ว่าจะต้องมีห้องสมุดทั้งหนังสือทั้งห้องสมุดเสียง ซึ่งได้มาตรฐานมีหนังสือเป็นพันพันเล่ม มีโรงละคร มีเวทีที่ทันสมัย ไฮโดรริก ก้าวหน้าที่สุดในประเทศ มีอาคารอเนกประสงค์ ห้องนิทรรศการหมุนเวียน ห้องนิทรรศการถาวร มีห้องประชุม ห้องสัมมนา ห้องฝึกอบรม มีภูมินิทัศน์ที่เอื้ออำนวย มีห้องปฏิบัติการทดลอง ห้องฝึกดนตรี ห้องอะไรต่างๆ ห้องฝึกเย็บปักถักร้อย แต่ว่ายังทำกันได้ ที่เค้าออกแบบไว้ มีร้านขายของที่ระลึกทางวัฒนธรรม เหล่านี้คือองค์ประกอบของมาตรฐานความเป็นศูนย์ ถ้าเราออกแบบได้แค่นี้ มาตรฐานขนาดนี้ เรียกว่าศูนย์เกรดเอ แต่ถ้าดีกรีไม่ทำถึงเกรดเอ แต่ถ้าทำลดมาอีกหน่อยเป็นมาตรฐานเกรดบี ก็ว่ากันไป ทำถึงเกรดซี ก็ว่ากันไป คือ มันไม่สามารถที่จะทำปุ๊บได้ปั๊บ กลายเป็นเกรดเอ ทั้งหมดได้ มันต้องเป็นไปตามความพร้อมของแต่ละแห่ง ทีนี้ถ้าหากว่ามาดูทีละด้าน ทีละด้าน ที่น่าจะเป็นมาตรฐานของแหล่งเรียนรู้ นอกจากด้านกายภาพโครงสร้างพื้นฐานที่ผมได้เรียนไปแล้ว

ด้านที่สอง คือ ด้านกิจกรรม หรือการดำเนินงานวัฒนธรรมที่เรียกว่าการบริหารจัดการก็แล้วกัน อันนี้ก็จะต้องมีมาตรฐานที่เป็นภาพหรือเป็นสิ่งเดียวกัน ในอันเดียวกันที่จะประเมินได้ด้วยแบบประเมินชุดเดียวกัน สามารถจำแนกความสำเร็จในเชิงบริหารจัดการได้ แต่ทุกวันนี้ไม่มีศูนย์วัฒนธรรมที่เราเป็นเครือข่ายกันอยู่ ไม่เคยมีมาตรฐานในด้านการบริหารจัดการ ปล่อยไปตามสบาย

และก็ด้านองค์ความรู้ ซึ่งผมอยากจะรวมถึงนวัตกรรม พอตั้งศูนย์วัฒนธรรมในต่างจังหวัด โรงเรียนไหนยินดีที่จะรับมั่ง อย่างมากแบ่งห้องให้ห้องนึง แล้วก็ไปเก็บไห เก็บแห เก็บปืน มาประดับมาวางๆ ไว้ ดีกว่าเกะกะไว้ ตีไม่ดีก็ล็อคกุญแจไว้ เจ้าหน้าที่ก็ไม่อยู่ มันไม่มีนวัตกรรมในการนำเสนอ เราอยากจะให้เป็น edutainment พูดกันได้ ตรงนี้คือ ว่าสำคัญเป็นนวัตกรรมที่สำคัญจะต้องเน้นศูนย์วัฒนธรรมเป็นแหล่งเรียนรู้ เน้นความเป็นการศึกษาที่เพลิดเพลิน การเรียนรู้ที่สนุกสนาน เป็น edutainment อย่าที่เราว่า ซึ่งเป็นสิ่งที่อยากจะเห็น แต่เค้ายังทำกันไม่ได้ ด้านเครือข่ายที่พูดกันมาก ผมกำลังทวนเครือข่ายศูนย์วัฒนธรรมว่าถ้าเราวางโครงสร้างศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทยที่เรามีอยู่ ตรงนี้ที่ผมอยู่เป็นแม่ข่ายเป็นศูนย์กลาง และศูนย์ตามต่างจังหวัด อำเภอ พื้นที่ทั่วประเทศ เป็นสาขาแตกไลน์เครือข่ายเชื่อมโยงกัน ทั้งด้านกิจกรรม ข้อมูลข่าวสารสารสนเทศด้านงบประมาณ ด้านงบประมาณ ผมมีแนวความคิดอยู่สองมิติ

มิติที่หนึ่ง คือ ถ้าเอามาทำเชิงนวัตกรรม จำเป็นต้องขอ ต้องหา แต่ถ้าจะหางบประมาณมาทำกิจกรรมที่มันพื้นๆ มีผู้รู้ให้ข้อคิดไว้เตือนสติคือ ท่านเอกวิทย์ เอ่ยชื่อท่านได้ ท่านบอกไว้ว่า ระวังให้ดีนะ อย่าทำให้ประชาชนหลงผิด อย่าทำให้ประชาชนเสียนิสัย คือถ้าเอะอะก็ต้องของบประมาณให้ทำกิจกรรมวัฒนธรรม บุญบั้งไฟก็ขอ แข่งเรือก็ขอ เข้าพรรษาก็ขอ ประชาชนที่เคยมีศักยภาพทำกิจกรรมเหล่านี้ได้ด้วยตัวเอง ไม่มีแล้วศักยภาพนั้นสูญสลายหายไปแล้ว ต้องแบมือของบประมาณรัฐบาล เงินไม่มาฉันก็ไม่ทำ ถ้าถึงวัยนั้นก็ล่มสลายเลย ท่านบอกว่าอย่างนั้น ถ้าเอาไปใช้เชิงสร้างนวัตกรรม ทางวัฒนธรรมที่มีจะเรียกร้องดึงดูดความสนใจได้ ผมก็โอเค แต่ถ้าเอาไปเพื่อตอบสนองความมักง่ายอย่างนี้มันจะไปคุ้มอะไร ด้านบุคลากรก็จะมีบุคลากรประจำ มีญี่ปุ่นคนนึงมาถามผมว่าถือผมทำเรื่องเครือข่าย ญี่ปุ่นคนนั้นพูดไทยได้ เพื่อนที่สำนักงานพามาถามผมว่า เครือข่ายวัฒนธรรมของประเทศไทยมีมาตรฐานด้านบุคลากรมั้ย ผมไม่เข้าใจคำถามเลย ผมงงมาก ผมเลยย้อนถามว่าหมายถึงอะไร หมายถึงเช่นผู้ที่เป็น ผอ.ศูนย์ หรือหัวหน้าศูนย์ต้องมีวุฒิการศึกษาอย่างน้อยปริญญาตรีทางด้านวัฒนธรรมอย่างนี้มีมั้ย พอเพิ่งนึกขึ้นได้ว่าเขามีความคิดไปไกลขนาดนั้นและบ้านเราหล่ะ เราไม่เอาใจรักใครอยากเป็นก็ยกมือขึ้น อันนี้คือเป็นมาตรฐานด้านบุคคลากร

และผมเห็นอีกอย่างหนึ่งว่า อาสาสมัครจำเป็น ไม่จำเป็นต้องเป็นเด็ก ผู้ที่เกษียณอายุราชการแต่แหล่งเรียนรู้นั้น มีสง่าราศี มีกิ๊นมีอะไรที่น่าสนใจที่เป็นแม่เหล็กได้ ผู้สูงอายุเหล่านั้นยินดีที่เป็นแรงงานให้ เป็นพนักงานให้ อาจจะให้เครื่องแบบเหมือนอย่างที่ผมไปที่อเมริกา ปี 2537 ผมก็เห็นว่า แต่งตัวเหมือนชุดมหาดเล็กบ้านเราเลย โก้หรู อายุมากด้วย ผมถามว่าพวกนี้คือใคร เป็นอาสาสมัครผู้สูงอายุ เกษียนราชการแล้ว แต่ไม่อยากอยู่เหงาๆที่บ้าน อยากมาทำงานรับใช้สังคมมีค่าอะไรให้เขาบ้าง มีเครื่องแบบให้ปีละชุด มีค่าเดินทางเท่านั้นเอง เงินเดือนไม่มี แล้วพวกเหล่านี้มีเยอะด้วย ต้องจัดคิวให้ด้วย ถ้าเราใช้ทรัพยากรตรงนี้ให้เป็นประโยชน์ แต่ว่าตรงนั้นต้องมีสง่าราศีพอที่จะเข้าขั้นที่จะเสียสละ เวลามายืนให้ มาเป็นพนักงานให้

อีกด้านนึงคือด้านกฎหมาย ผมว่าด้านกฎหมายต้องเอื้ออำนวย เรากำลังพัฒนากฎหมายวัฒนธรรมอยู่ ทีนี้เข้าที่ประชุมคณะกรรมการกฎหมายกระทรวง สองรอบ ผมไปดูงานที่ประเทศอินโดนีเซีย เขาเล่าให้ฟังว่า เขามีกฎหมายถึงขนาดว่า โรงแรมใดมีห้องพักตั้งแต่ 200 ห้อง ขึ้นไป กฎหมายบังคับเลยว่า คุณต้องจ้างการแสดงพื้นเมือง พื้นบ้าน มาโชว์ที่ล็อบบี้ของโรงแรมนั้น อย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง ซึ่งกฎหมายเค้าบังคับถึงขนาดนั้น หรือในบางประเทศเค้าใช้วิธีว่า ถ้าความผิดเล็กๆ น้อยๆ ที่เป็นโทษปรับไหม เป็นเงินเท่านั้นบาท เท่านี้บาท เขาไม่เอาเงินเข้าหลวงฟรีๆ เขามีคำสั่งพิพากษาของศาลว่าให้นำเงินจำนวนนี้เป็นค่าปรับไปซื้อชิ้นงานทางศิลปวัฒนธรรมแล้วไปบริจาคให้ที่ใดที่หนึ่ง ที่เป็นองค์กรสาธารณะประโยชน์ เช่น ไปซื้อภาพวาดหรือไปซื้อโปงลาง ไปซื้ออังกาลุง แล้วบริจาคให้แก่โรงเรียน ให้แก่อะไรไป เค้าใช้กฎหมายที่มันเกื้อกูลกันถึงขนาดนี้

และอีกด้านนึงคือ ด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจ สิ่งที่ผมคิดอยู่ลึกๆ แล้วทำไม่สำเร็จก็คือเรื่องการพูดว่าตั้งศูนย์วัฒนธรรมให้ สวช. ตั้งสภาวัฒนธรรมให้ สวช. ตั้งศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมสายใยชุมชนให้ สวช. ตั้งหอวัฒนธรรมนิทัศน์ให้ สวช. ที่ต้องพูดอย่างนั้นก็เพราะ สวช. เป็นผู้ดำริเป็นนโยบายไปตั้งขึ้น แต่จิตสำนึกไม่ตรงกัน สวช.คือตั้งขึ้นเพื่อให้เป็นสมบัติ เป็นกลไกของท้องถิ่น ไม่ใช่ตั้งให้ สวช. ถ้าตั้งให้ สวช. เนี่ย เจ๊งเลย เพราะว่า สวช. ก็เตี้ย องค์กรกลไกก็ค่อม ไปไม่รอด คนในท้องถิ่นต้องมีจิตสำนึกว่าตั้งให้ตัวเอง ถึงแม้ว่าจะมีกระทรวงวัฒนธรรม แต่กระทรวงวัฒนธรรมไม่ใช่เจ้าของวัฒนธรรม คือ ถ้ามี สวช. สภาวัฒนธรรม ประชาชนในแต่ละแห่งคือ เจ้าของวัฒนธรรมตั้งอะไรขึ้นก็ตาม ต้องเป็นของตัวเอง ดูแลกันเอง ต้องมีจิตสำนึกถึงขนาดบรรลุถึงตรงนี้ได้ถึงจะอยู่ได้ แม้แต่ อบต. หรือองค์กรอื่นๆในท้องถิ่นต้องลบร้างภาพความคิดแบบเก่าตั้งให้ สวช. ถ้าตั้งให้ สวช. ไปไม่รอด เพราะ สวช. มีอยู่ สองร้อยกว่าคน งบประมาณปีละ 300 ล้าน เอามาเป็นเงินค่าสาธารณูปโภค เงินเหลือเอาไปบำรุงเครือข่าย ปีละประมาณเกือบๆร้อยล้านแค่นั้นเอง งบประมาณที่ทำงานกันอยู่นี่ประมาณ 70-80 ล้าน เท่านั้นเอง แต่ถ้ามองในเชิงสัดส่วนของการใช้เงินแล้ว สวช. เก่งนะครับ สวช. เอาเงินมาใช้ค่าสาธารณูปโภคและเงินเดือนไม่ถึง 20% นอกนั้นเป็นเงินอุดหนุนให้แก่เครือข่ายในรูปแบบต่างๆ ทั้งโดยตรง โดยอ้อม โดยวิจัย โดยกิจกรรมอะไรก็แล้วแต่ แต่ว่างบประมาณก็เท่านี้ 300 ล้าน จะไปทำอะไร

เพราะฉะนั้นต้องลบล้างแล้วตั้งให้ สวช. สร้างจิตสำนึกระดับชาติให้ได้ อีกเรื่องคือการประเมินผล เป็นเรื่องที่อ่อนมาก เครือข่ายของเราก็แตะเข้าไปทีไรก็สะดุ้งทุกที เป็นเรื่องที่พูดกันยาก แม้แต่ดอนนี้ ผมก็ได้รับจากนายให้บอกว่าให้คิดวิธีการประเมินผลให้ได้ แล้วออกมาอย่างนิ่มนวล มีกลยุทธ์การประเมินผลยังไง ถ้าไม่สามารถประเมินผลได้ เราก็ส่งๆไป มั่วขนาดหนัก มั่วทุกปี มั่วตลอดมา เรื่องการประเมินผล ผมคิดว่าต้องระดมแนวคิดในการประเมินผลที่มันนิ่มนวล ประเมินผลแบบวัฒนธรรม แต่ก็ต้องประเมิน เจ็บป่วยยังไงก็ต้องประเมินกันแล้วก็ต้องสร้างความคุ้นเคย ความเคยชินในการถูกประเมิน จะประเมินภายในหรือประเมินภายนอก ผมว่ามันก็ต้องมี อันนี้คือมาตรฐานของความเป็นแหล่งความรู้

คุณจุลภัสสร พนมวัน ณ อยุธยา:

ขอพูดในฐานะผู้ปฏิบัติงาน ในส่วนของหอธรรมนิทัศน์ของที่ผมทำงานเอง ในส่วนของผู้ปฏิบัติ เรามีปัญหาอย่างยิ่งของกระบวนการถ่ายทอดความรู้องค์ความรู้เรามีเยอะ จากการให้ความรู้คนมากแต่ปรากฏว่าหนักไปเรื่องของความรู้ ในส่วนของการรับจากการถ่ายความรู้ออกให้คนอื่นได้รู้ด้วย เรายังมีน้อยอยู่ ทำให้บุคลากรเรามีเท่าไรก็ไม่พอ ซึ่งบางครั้งเป็นปัญหาอย่างยิ่งคือ หน่วยงานบางแห่งอยากให้เด็กมาดูงาน อย่างหอไทยนิทัศน์มีพื้นที่ไม่กว้างใหญ่นัก ปรากฏว่ามาทีละ 300-400 คน ซึ่งเค้าเองเค้าก็บอกว่านโยบายของผู้บริหารของส่วนงานเค้าให้ออกมาดูงานได้ปีละ 1 ครั้ง เพราะฉะนั้นพอมีเท่าไรก็ต้องทุ่มเพื่อการนี้โดยเฉพาะ พาออกมาบางทีเค้าก็ให้บริษัททัวร์จัดการให้มาถึงเสร็จแล้วเจ้าหน้าที่นำชมโดยมีผมอยู่ พี่ๆ ในฝ่ายฯ ช่วย ซึ่งรวมๆกันแล้วก็ประมาณ 5 คน ช่วยกันทำ แต่ 5 คนกับอีก 300 ถามว่าความรู้อยากจะได้อย่างไรบ้าง

แล้วก็ในเรื่องของการถ่ายทอด การเล่า เมืองไทย ยังไม่ค่อยน่าสนใจในเรื่องของการนำเสนอ เพราะส่วนใหญ่การเล่าก็จะเล่าประวัติ การเล่าประวัติสถานที่ แต่จะเชื่อมโยงบูรณาการของความรู้ที่อยู่รอบๆตัวเขาให้เข้ากับบทเรียน ปรากฏว่าบางครั้ง เราไม่มีโอกาสทำอย่างนั้นได้เลย แต่เนื่องจากจำนวนของผู้มาเข้าชมเยอะ บางทีบางคนไม่เข้าใจก็คิดว่าไม่ทำอะไร วันๆ หรือว่านั่งเฉยๆ นั่งดบยุง นั่งคุยกัน แต่เวลาคนมาเยอะ ไม่มีคนมาดู ผู้บริหารระดับสูงๆไม่มาดูว่า เราเดือดร้อนกันขนาดไหน แล้วที่ผ่านมาดอนที่มีการจัดกิจกรรมอบรม ส่วนใหญ่ก็จะหนักไปทางความรู้วิชาการ ฟังแต่วิทยากร ต่ำไม่มี work shop เลย คือการที่ให้ผู้ได้รับฟังได้ถ่ายความรู้จากที่ได้รับฟัง หรือได้รับความรู้จากวิทยากรออกไปให้เป็นเชิงปฏิบัติไม่มีเลย เพราะฉะนั้นมันก็เกิดปัญหาซ้ำซ้อน ไม่ว่าจัดกี่ครั้งกี่ครั้ง ก็เป็นแบบนี้ จัดเสวนา จัดอบรม อภิปรายเชิงวิชาการ คนมานั่งเป็นร้อย ถามว่า feed back กลับล่ะ ไม่มีการได้มองตรงนี้เลย เพราะฉะนั้น ทำกี่ครั้งๆก็ได้ผลเท่าเดิม ก็เป็นงานออกมาในแต่ละหน แต่ละหน แต่การที่จะทำให้เกิดผลในเชิงปฏิบัติจริงมันไม่ค่อยมี ซึ่งผมได้มีโอกาสได้คุยกับอาจารย์จากหลายๆที่ ท่านก็บอกเหมือนกันว่านโยบายของหน่วยงานให้ออกมาดู แต่ปรากฏว่าดูแล้วกลายเป็นความรู้ไกลตัว ความรู้ที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ปรากฏเด็กไม่ได้เลย นานๆ จะเจอซักโรงเรียนนึง ซึ่งพามาเป็นกลุ่มย่อยๆ ซึ่งเราจะมีโอกาสพูดคุยกันกับนักเรียนเป็นรายบุคคล หรือมีการถ่ายทอดเป็นรายบุคคล อย่างนี้มันก็จะได้มากขึ้น

ผมเคยเห็นตัวอย่างที่ดีๆแล้วตัวเองก็มีโอกาสเป็นวิทยากรได้ด้วย ตอนนั้นไปทำหน้าที่ มสธ. เป็นการจัดการเป็นแหล่งการเรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพราะว่าตัวนี้เรามุ่งการศึกษาในระบบโรงเรียนอย่างเดียว แต่ปรากฏว่าบุคคลในระดับอุดมศึกษาที่อยู่นอกระบบการศึกษานอกโรงเรียน การศึกษาตามอัธยาศัย เรามองข้ามกลุ่มนี้ ซึ่งมีบุคคลอีกหลายคนที่ต้องการความรู้ ครูเองก็

ยังต้องการ มีโอกาสได้คุยกับครูบางโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารให้โอกาสมาดูสถานที่ ก็เลยมีโอกาสได้คุยกัน ถ้าจะบอกว่าบางแห่งเจอเรื่องของประกันคุณภาพการศึกษา เน้นสอนให้ครบตามเวลา เวลาจะออกไปทำอะไรข้างนอกไม่มีแล้ว แต่ถ้าบางโรงเรียน ผู้บริหารยังเห็นประโยชน์ตรงนี้ก็อยากให้ออกมาดู ได้ออกมาคุยได้ ออกมาเรียนรู้ ให้ออกมาเชื่อมโยง

ซึ่งผมมองดูว่า ถ้าเราจะทำให้งานคราวนี้ การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ไปสู่เป้าหมาย ปัจจัยที่ลืมไม่ได้ก็คือเรื่องของคน ทำเรื่องคนก่อน อย่าไปเน้นในเรื่องของอะไรนักเลย สร้างคนก่อน คนเพียงแค่คนเดียว มีโต๊ะแค่ตัวเดียวพูดได้เป็นวัน แล้วเด็กก็จะเรียนรู้ได้ด้วย แต่ถ้าเกิดว่าเราสร้างเต็มไปหมดแล้วเราไม่มีกำลังจะไปบริหารจัดการปัญหาเหล่านี้ก็จะเป็นปัญหาหนัก เป็นยาพิษของทุกโครงการ ผมเองเป็นที่ปรึกษาของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพก็ได้เห็นปัญหาตรงนี้ว่า พอจะสร้าง หาที่ไม่ได้ พอได้ที่เสร็จ กลายเป็นที่ลับตา อย่างเช่น พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ผมจะยกตัวอย่างซัก 2-3 ที่เคยไปดูมาเองมี ธนบุรี, บางกอกใหญ่, คลองสาน 3 เขตนี้ จริงๆมันไม่จำเป็นจะต้องสร้างพร้อมกันทั้ง ๓ เขตก็ได้ เราสร้างเขตเดียว เพราะว่าเนื้อหามันคล้ายๆกัน แล้วปรากฏว่าบางกอกใหญ่อยู่ในโรงเรียน ซึ่งจะเข้าถึงโรงเรียนได้ต้องเดินเข้าซอยประมาณ 500-600 เมตร ถามว่าใครจะไปดู ของธนบุรีจะอยู่ชั้นสี่ ของโรงเรียนวัดประยูรวงศาวาส ของคลองสานจะอยู่บนห้องสมุดประชาชน ซึ่งปรากฏว่าแต่ละที่มีเจ้าหน้าที่นำชมอยู่ 2 คน พอเด็กมาประมาณ 200-300 คน ก็เกิดปัญหาเหมือนพวกผม แล้ววันนึงก็เคยถามพวกเค้าว่า น้องครับเวลาไม่มีคนมาหรือคนมาน้อยสุดเท่าไร เค้าบอกว่ามีแม่กับลูกขึ้นมาพอมีป้ายติดอยู่ก็ไปดูแล้วก็เดินลง ซึ่งเจ้าหน้าที่เค้าก็กลุ้มใจว่าจะทำยังไงดีคิดเรื่องการที่จะทำ ซึ่งมันขึ้นอยู่กับนโยบายของผู้บริหารว่าผู้บริหารท่านให้ความสำคัญเรื่องนี้แค่ไหน ถ้าผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญ บางทีเราเขียนโครงการแทบตาย แต่ปรากฏว่าท่านไม่อนุมัติ ทุกอย่างเริ่มต้นด้วยศูนย์

คุณสุภาวดี หาญเมธี:

ขออนุญาตแลกเปลี่ยนนะคะ ตอนแรกก็คิดตามของที่อาจารย์วิษณุพูดก็รู้สึกว่าประเด็นก็ชัดเจน จริงๆ ก็ทำหมดทุกอย่างก็ทำไปแล้วเพียงแต่ปัญหาคือว่า มันไม่สามารถที่จะผลักต่อให้มัน work ไปได้ ก็กลุ้มใจเหมือนกันนะคะว่า จะเริ่มยังไงดี ดิฉันเองก็เห็นด้วยกับหลายท่านว่าเรื่องของวัฒนธรรมไม่ใช่เรื่องของการที่จะสั่งสอนคือการที่จะสอนเป็นชุดความรู้ เป็นหลักสูตร อันนี้เป็นส่วนประกอบส่วนนึง แต่ว่าจริงๆ ก็เรียนรู้ผ่านกระบวนการ การแลกเปลี่ยนหรือการปฏิบัติ ได้มีส่วนร่วม ดิฉันเองก็คิดว่าจะทำยังไงที่จะทำให้เกิดความเข้าใจเรื่องนี้ก่อน เพราะไม่อย่างนั้นมันก็จะไม่ไปตรงกับที่น้องว่าก็จะสร้าง เพราะคิดว่าที่นั่นเป็นที่สำหรับที่เรียนที่หนึ่ง คือจริงๆมันก็ใช่ แต่ว่ามันไม่ใช่ทั้งหมด เพราะว่าเราถึงได้เจอปัญหาว่า เวลาเด็กมาแล้วก็เหมือนได้ความรู้คือเหมือนจดน่ะ กลับบ้าน

ไปกระบวนการเรียนรู้มันไม่ทำให้เขาเปลี่ยนพฤติกรรม เกิดจิตสำนึกหรือเกิดความรู้สึกว่าเราอยากจะมีส่วนร่วม ถ้าเราเห็นด้วยกันว่าเรื่องของวัฒนธรรมเป็นเรื่องของการสั่งสม

ฉะนั้นมันก็จำเป็นที่ต้องเรียนรู้ผ่านการจัดอะไรบางอย่าง ถ้างี้ใน กทม.อาจจะยากเพราะว่าความเป็นชุมชนอาจจะไม่มาก แต่ว่าถ้ามองว่าทีมคุณมนต์ไปทำ แล้วก็ไปทำ จัดทั่วประเทศก็คิดว่าอันนี้ยังพอมีอนาคตอยู่บ้าง ลองแลกเปลี่ยนในตัวอย่าง ใน "รักลูก" ได้ไปทำโครงการในโครงการของครอบครัวเข้มแข็ง ไปทำใน 99 ชุมชน ใน 9 จังหวัด จะเป็นการเรียนรู้อย่างเดียว เรียนรู้เชิงประเด็นครอบครัว จะทำยังไงให้ครอบครัวเข้มแข็งขึ้น พ่อแม่ ลูกและชุมชน เป็นการทำในชุมชน สามารถที่จะทำความเข้าใจแล้วก็เข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้น

ทฤษฎีการเรียนรู้ไม่สามารถที่จะเรียนรู้โดยผ่านการสอน นั่งบรรยาย รักลูกบรรยายให้ฟังแล้วก็ไปทำกันนะ มันเป็น ไม่เป็นจริง เราก็เริ่มตั้งแต่ ทุกข์สุขครอบครัวเป็นยังไง ทุกข์ชุมชนเป็นยังไง เราจะพัฒนาเรื่องครอบครัว เราจะดูแลเด็กเล็ก ดูแลเยาวชน จะดูแลแม่ลูกอ่อน แม่ม่าย เราจะทำกันอย่างไร ก็ถกกัน ปรากฏว่าสิ่งที่มันเกิดขึ้นในเชิงวัฒนธรรมคือว่ามีหลายชุมชนที่รู้สึกว่าเด็กและเยาวชนห่างไกลพ่อแม่ ไม่ฟัง ไม่เห็นคุณค่า อยากออกไปทำงานนอกชุมชน โรงเรียนในชุมชนก็ไม่อยากเรียน เค้าก็ชวนกันที่จะคิดค้น ก็ว่าหลายแห่งที่น่าสนใจเช่น มีที่นึงเค้าก็ พอดีเรามีเครื่องมือวิจัยช่วยอยู่ด้วย อันนี้มันก็เป็นอันหนึ่งที่เราจะสร้างการเรียนรู้ เช่น เราวิจัยชุมชนว่า ประวัติชุมชนมันเป็นมาอย่างไร ก็เด็กๆ กับผู้ใหญ่ไปช่วยกันค้นคว้า โดยเฉพาะหมู่บ้านหลายแห่งที่ถูกประทับตราไว้ว่ายากจนซ้ำซาก แล้วก็ชาวบ้านก็หมดกำลังใจ พูดง่ายว่า จะทำมาหากิน จะดูแลชุมชนไม่มีเลยนะคะ ดอนที่ยาเสพติดก็ติดกันแทบทุกครัว แล้วพอเริ่มต้นที่จะทำเรื่องนี้ เค้าเริ่มสนใจค้นคว้า ไปดูฐานพระพุทธรูป ไปดูวัดว่ามีร่องรอยอะไรเหลืออยู่ ปรากฏว่านักวิจัยที่เป็นตัวชุมชนเองไม่ใช่พวกเรา เค้าฟื้นขึ้นมาได้ว่า หมู่บ้านเค้าอยู่ตั้งแต่อยุธยาตอนปลาย เพราะฉะนั้นแล้วมีอะไรหลงเหลืออยู่บ้าง มีพระอยู่ มีวิหาร มีอะไร เสร็จแล้วก็มีพิธีกรรมบางอย่าง เค้าก็ชวนกันทำข้าวไร่ แล้วก็เอาเด็กไปเรียนวิธีทำข้าวไร่ เราถ่าย VCD ไว้ ก็คือวิธีของการทำที่ เนื้อที่ 1ไร่ ใช้เวลาลงแขกร่วมกัน 15 นาที แต่มีความสุข สนุก เต้นรำไปด้วย ปรากฏว่าเค้าถ่ายทอดให้เด็กแล้วเด็กก็ Happy มาก เด็กอยากจะมาทำงาน ชุมชนเริ่มรู้สึกว่าชุมชนตัวเองมีความหมาย ตอนหลังดกเย็นทุกเย็นวันอาทิตย์ ชวนกันไปสวดมนต์ที่ทีละบ้าน สมมุติอาทิตย์นี้บ้านคุณสุภาวดี สวดมนต์ด้วยกัน คุยกัน คนแก่ก็เล่าเรื่อง ก่อกองไฟ ร้องเพลง อาทิตย์หน้าไปบ้านอาจารย์อภิญญา อีกอาทิตย์ไปบ้านคุณสุจิตรา ก็เวียน ก็เกิดระบบวัฒนธรรมซึ่งมันฟื้น ถามว่าเด็กๆ เรียนรู้มั้ย เด็กๆ เรียนรู้ คนเปลี่ยนพฤติกรรมจากเดิมที่หมู่บ้านเรารู้สึกว่ายากจนทั้งชาติ ไปไหนไม่รอดแล้ว กลายเป็นว่า Happy ที่จะอยู่ด้วยกัน ที่จะช่วยกันสร้างสรรค์ ตอนนี้หมู่บ้านนี้กลายเป็นว่า เค้ามีสุภาพจิตดีขึ้น มีความรู้สึก มีคุณค่าในตัวเองมันมากขึ้น ถามว่ามันผ่านอะไร มันผ่านกระบวนการวัฒนธรรมของชุมชน

ทั้งนี้เห็นด้วยนะคะว่า เราเริ่มด้วยที่คน คนก็ไม่ได้คิดเพียงแต่ว่าจะสั่งสอนเท่านั้นและเราจะให้ความรู้เท่านั้น แต่มันจำเป็นที่จะต้องมีกระบวนการบางอย่างที่ทำให้เกิดพลังใจแล้วเห็นคุณค่า เพราะว่าตามที่พวกคุณพูด เราจับประเด็นได้อันหนึ่งว่า ทำยังไงให้เกิดจิตสำนึกแล้วท่านอาจารย์ก็บอกว่า ทำยังไงให้จิตสำนึกมันเกิด เมื่อจิตสำนึกมันไม่เกิด ถ้ามันไม่ได้เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกัน พอไปทำข้อมูลมา 3 ปี เราได้ข้อสรุปเลยว่าต้องเป็น participatory Learning เท่านั้น แต่จะใช้รูปแบบนั่งดั้งเวที ถกกัน หรือชวนกันไปเดินหาสายธารชีวิตของชุมชนเป็นมายังไง ก็ว่าไปหรือเรามีเครื่องมืออีกหลายอย่างเช่น เรามานั่งทำเรื่องคำสอนของพ่อแม่ สอนอะไรมา และอยู่ในตัวเราที่เป็นคนวัย สามสิบสี่สิบ ห้าสิบ ช่วยกันฟื้นมา เค้าถอดกันมาได้เยอะมากแล้วเราถามว่าตอนไหนที่แม่สอน ตอนไหนที่พ่อสอน แล้วตอนไหนที่เราจะทำอะไรแล้วความคิดที่พ่อสอน แม่สอนมันแวบขึ้นมาในหัวสมอง เค้ามาเล่าสู่กันฟัง ปรากฏว่ามันเกิดพลังเยอะ เราก็บันทึกน่ะ ก็มีทีมของเขาเอง ชาวบ้านที่อยู่บันทึกเป็นเริ่มที่จะบันทึก เพราะบันทึกปุ๊บ รู้เรื่องมากแฮ่ะ พอรวมๆกันก็เป็นเหมือนหนังสือที่นักวิชาการเค้าสอนเราเอาไว้นั่นแหล่ะ แต่นี่คือสิ่งที่มันถ่ายทอดมา generation ต่อ generation แต่คำถามสุดท้ายคือส่งให้ลูกต่อรึป่าว หลายแห่งก็ยอมรับเลยนะคะว่าไม่หรอกค่ะเพราะว่าส่งลูกไปโรงเรียนแล้ว ฉะนั้นก็ไม่ได้สอนมันหรอก ไอ้เรื่องอุดสาหะน่ะ ขยันน่ะ

ดิฉันเพิ่งไปทางจังหวัดทางภาคใต้ เพิ่งกลับมาเมื่อคืน ไป 4 จังหวัด ที่พัทลุงมีคุณลุงเป็นผู้เฒ่ามาก ก็ไม่เท่ามาก ประมาณซัก สี่สิบกว่าห้าสิบ แกมาท่องให้ฟังเลยนะว่าแม่แกสอนว่าอะไรแล้วแกก็จำตลอดเลย ท่องเป็นภาษาใต้ เออนี่แล้วเราจะทำยังไงเพื่อรวบรวมแล้วส่งไปให้เด็ก แต่ว่าในระหว่างการส่งต่อมันอาจจะต้องการแหล่งเรียนรู้ที่จะมาเสริมความเข้าใจเรื่องพวกนี้ เช่น มันอาจจะมีเหมือนแห มือวน ก็แล้วแต่นะคะ แต่ว่าเอ๊ะ...เราจะพูดถึงวัฒนธรรมแหล่งเรียนรู้เป็นสิ่งที่มีความหมาย แต่ว่ามันจะต้องไม่มีความหมายมาก หรือความสำคัญมากไปกว่าการเรียนรู้ระหว่างคนต่อคน คือถ้าเราทำสิ่งนี้ได้ ดิฉันเชื่อว่ามันจะไม่หาย แหล่งเรียนรู้มันจะไม่ตายซาก หรือมีหลายท่านพูดมันแห้งไป เพราะว่ามันมีคนที่เข้าใจแล้วก็เห็น meaning ของแหล่งเรียนรู้ แต่ meaning มันไม่ได้เกิดที่แหล่งเรียนรู้เองโดยตรง ดิฉันเชื่อว่าอย่างนั้นเพราะว่าเราสังเกตหลายทีแล้วว่า แม้กระทั่งเราพาลูกไปเดินตามก็คือรู้ว่าอ๋อ...กลุ่มนี้ อ๋อ...ทำอย่างนี้ แต่มันไม่อิน มันไม่เป็นพลัง แต่พอไปลองทำ เราเน้นเรื่อง learning by doing เพราะฉะนั้นคุณจะเข้าใจเรื่องผ้า เรื่องความหมายของการปลูกฝ้าย ทอผ้า คุณต้องลงมือทำเลย แต่ถ้าคุณมาเดินดูเฉยๆ มันไม่อิน มันไม่ get มันไม่ปลูกฝังเข้าไปเป็นจิตสำนึก ก็เลยสมมติว่ากระทรวงมีเงินน้อยๆ อย่างที่ท่านอาจารย์บอกไว้ เงินก็มีไม่มาก ถ้าเราบอกว่าให้ทางงานวิจัยนำไปสู่การพัฒนา ทั้งนั้นเราบอกว่าให้ทำคล้าย สสส. เค้าตั้งเป้าเลยว่าจะเป็นตัวน้ำมันหล่อลื่นเปิดช่วงดัน แต่หลังจากนั้นน้ำมันเบนซินที่ใช้รถวิ่งก็จะมาจากที่ใดที่หนึ่ง

ดิฉันเชื่อว่าถ้าชุมชนเข้าใจ อย่างตอนนี้ คค.ขข.ที่เราไปทำชุมชนตอนนี้เริ่มเข้าใจ ก็มีหลายชุมชน อบต. ให้งบประมาณว่าอ่ะปีนี้อย่างเช่นที่สุรินทร์ อบต. ให้เงินตั้ง เจ็ดแสน เพราะเค้าเข้าใจเรื่องครอบครัว เค้าบอกเอาเลยทำเรื่องนี้ไปอบรม ให้ลูกบ้านเค้าได้คิดเรื่องครอบครัว สมมติถ้าเราทำ

ในฐานะน้ำมันหล่อลื่น สร้างคนในชุมชนให้เค้าได้คุยกัน ความเป็นมา วัฒนธรรมของเขา วิถีชีวิตที่มันดีงามอยู่มันมีอะไรบ้างแล้วให้เค้าตัดสินใจดูแลแหล่งชุมชน จัดให้เค้าได้มาคุยกันให้ลึกขึ้นแล้วในที่สุดก็จะเริ่มเห็นคนที่อยากจะอาสา ที่อยากจะตื่นตัว แล้วเราก็ค่อยไปดูว่า น้ำมันเบนซินที่เราจะหามาเพื่อจะหล่อลื่น จะขอ อบต.ได้ไหม เพราะจริงๆในที่สุดบางที่ อบต. ก็จะกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว อบต.ก็ได้ ขณะเดียวกัน อบต. ก็มีผลงาน เวลาทำอย่างนี้มันจะเกิดความคึกคักบางอย่างขึ้น

ที่สุราษฎร์ฯ เมื่อวันเสาร์ที่ผ่านมาเราไปเทศบาลท่าข้าม เราก็ไปกันหลายคน เพราะว่าที่นั่นเค้าจะแข็งมาก เรื่องพวกนี้ แล้วก็พยายามเรื่องวัฒนธรรม เรื่องประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสุราษฎร์ฯ เขตท่าข้ามมันดียังไง เราก็บอกว่าสิ่งหนึ่งที่เราทำกันที่ครอบครัวเข้มแข็งไปทำที่ท่าข้าม แกนนำเค้าไปจับเรื่องเด็ก เค้าก็เอาเด็กมาหัดทำขนมแบบใต้ มาทำดอกไม้ มันคือการซึมซับทีละเล็กละน้อย ถามว่ามันใหญ่มั้ย เด็กรู้ภาพรวมมั้ย ยังไม่รู้ เพราะมันยังไม่มีแหล่งเรียนรู้ที่เสริม แต่อย่างน้อยความรู้สึกเค้ารักความเป็นคนใต้ แต่อันหนึ่งก็คือ ต้องเรียนรู้ต่อเนื่อง ซึ่ง Key word ของโครงการคือการต่อเนื่อง เพราะว่าถ้าเรียนรู้ครั้งเดียว เชิญชุมชนมาคุยกัน ซึ่งจริงๆถามว่าที่ผ่านมาหลายแหล่งเรียนรู้ก็มีการคุยกันอยู่ แต่มันอาจไม่ได้ผล คุยกันทีเดียวแล้วมันจบ จบแล้วใครรับก็รับ ใครไม่รับก็หาย แต่ถ้าเรามีเวทีรอบหน้าคุยกันเรื่องหนึ่ง รอบหน้าอีกเรื่องหนึ่ง คนเวลาจะเรียนรู้มันจะมีความสุข เค้าก็จะตามาเรียนรู้เรื่อยๆ แล้วในที่สุดความเป็นอาสามันก็จะเกิดขึ้น

ก็อยากจะลองแลกเปลี่ยนดูนะคะว่า ตอนแรกเห็นด้วยกับ อาจารย์วิษณุหมดทุกข้อเลย แต่พอท่านบอกว่ามันมีหมดแล้ว แต่มันยังไม่เป็นจริงในทางปฏิบัติ ก็เลยลองเสนอแนวปฏิบัติ ถ้าเป็นอย่างนี้ว่า เราตั้งเป้าไว้แหล่งทั้งหมดที่มีอยู่ สมมติมี ๗ แห่ง อาจจะมากหรือน้อย โดยจะวางทิศทางแล้วผลักดันให้เค้าเข้าเชื่อม อบต. อบท. ทั้งหลาย ที่สำคัญเด็กคนอื่นจะมาดูหรือไม่อยู่ที่เจ้าตัวเค้าที่จะมาดู หรือมาช่วยกัน อาจไม่จำเป็นที่จะมีคนมาวันละหลายๆร้อย มา สิบคนยี่สิบคน แต่มันมาแบบอินอ่ะ มันรู้สึกว่าในบ้านเรามันน่าจะเกิดผลในทางที่เราต้องการ เราลองแลกเปลี่ยนกันดูนะคะ

ถ้ามันเพิ่งเป็นระยะแรกของการไถนา มันพูดอยากเหมือนกันน่ะที่อาจารย์พูดเรื่องการประเมินผลหรือมาตรฐาน ติฉันคิดว่าตัวนี้อาจจะมาทีหลัง มันมาก็ต่อเมื่อเค้ารู้สึกว่าเค้าใส่ใจเข้าไปพอมีใจแล้ว เริ่มมีการเรียนรู้แล้ว หลังจากนั้นเราใส่มาตรฐาน แต่ดิฉันเจอหลายที่แล้วว่า พอเราไปทำงาน เราตั้งมาตรฐานไว้ก่อนเพราะกลัวเลยอ่ะ ทำไม่ไหว ทำไม่เป็น เพราะว่าชาวบ้านถ้าบอกว่าเป็นเรื่องชุมชน งานชุมชนมันเป็นงานพลเมืองอาสา เค้าก็มาตามสภาพที่เค้ามาได้ จะมาตามเวลาตามความเข้าใจ ตามศักยภาพ ตามความสามารถ เพราะถ้าเราเอามาตรฐานจับปุ๊บเนี่ยมันจะยาก แต่ถ้าเราบอกมาตรฐานเป็นกว้างๆ เช่น ต้องมีส่วนร่วม ยังงี้มันอาจจะช่วยให้เป็นตัวขับเคลื่อนได้ ต้องมีส่วนร่วม ต้องมีการเรียนรู้ อาจจะทำมาตรฐานใหญ่ๆซัก สองสามเรื่องพอ แต่ที่เหลือให้มันเปลี่ยนตามศักยภาพเราบ้าง อย่างครอบครัวเข้มแข็ง เราก็ตั้งมาตรฐานเยอะ ตัวชี้วัดตั้ง 9 ตัว ชาวบ้านบอก

ว่าทำไปก็เหนื่อยไป ตอนหลังเราก็ลดทอน เอาตามสภาพ แต่ปรากฏพอปล่อยกลับไปได้มากกว่าที่เราตั้งตัวชี้วัดได้อีก

ดร.ชวเลิศ โยสีดา:

สิ่งที่ผมเล่าต่อไปนี้คือเป็นตามโครงสร้างของสำนักงานที่ชื่อว่า สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ เป็นภาพระดับ macro คือ จริงๆแล้วเรามีกลไกที่สำคัญอยู่ตัวหนึ่ง นั่นก็คือคำว่า กวช. (คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ) เป็นบอร์ดที่ยิ่งใหญ่มากผู้ทรงคุณวุฒิจากจอมยุทธของประเทศไทยเลยแหล่ะนี่คือ คณะรัฐมนตรีทางด้านวัฒนธรรมก็ว่าได้ตามอุดมคติ เส้นทางของการทำงานก็คือ สวช. จะต้องสนใจเรื่องใดก็ไปศึกษาวิจัยหาองค์ความรู้ เช่น สนใจเรื่องแหล่งเรียนรู้ เรื่องแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมที่เราพูดกันอยู่ สวช. อาจจะวิจัยเองก็ได้หรือจ้างวิจัยก็ได้ เมื่อได้องค์ความรู้มาแล้วมาออกแบบแหล่งเรียนรู้หรือมาทำแผนยุทธศาสตร์แล้วนำไปเสนอ กวช. กวช.รับ ลงมติรับ เห็นชอบด้วย จะแก้ไขกี่ครั้งอันนี้ผมไม่พูด รับแล้วมอบให้ สวช. เป็นผู้รับไปบริหารต่อเนื่อง สวช. ก็จะต้องเอาเรื่องมตินี้เข้าไปกระทรวงเข้า ครม. แล้วก็ไปประกาศราชกิจจานุเบกษาเพื่อให้เกิดพันธะกรณีผูกมันเกี่ยวโยง เชื่อมโยงไปถึงหน่วยงานต่างๆ ที่จะต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ผูกพันกันด้วยหลักนิติศาสตร์เลย ไม่ใช่แค่หลักรัฐศาสตร์และขณะเดียวกัน สวช. ก็จะต้องไปสร้างความผูกพันทางด้านเชิงรัฐศาสตร์คือ คิดกลยุทธ์ที่จะเข้าไปเชื่อมโยงกับงานที่เกี่ยวข้อง เพราะว่าลำพังความสัมพันธ์ของนิติศาสตร์นั้นที่ประกาศราชกิจจานุเบกษาจะไม่สำเร็จ สวช. จะต้องไปคิดกลยุทธ์ว่าจะไปจีบ อบต. อย่างไรถ้าหากจะทำเรื่องนี้มาเกี่ยวกับ อบต. ต้องไปคิดกลยุทธ์ว่าจะไปจีบองค์กรธุรกิจ เพื่อให้เขามาร่วมงานอย่างไร ตรงนี้เป็นกลยุทธ์ แล้วจึงบอกแผนปฏิบัติการได้ในระดับสุดท้ายว่าจะลงพื้นที่อย่างไร โดยได้รับความร่วมมือแบบทุกองค์ความรู้ของประเทศไทย นี่คือภาพรวมของอุดมการณ์ที่ design กรมนี้เอาไว้ การบริหารวัฒนธรรมแห่งชาติเป็นอย่างนี้ แต่ท่านเชื่อมั้ยครับว่าที่ผ่านมาสิ่งนี้ไม่เคยเกิดขึ้นเลย จน ควช. หลายท่านบอกว่า มีแต่เรื่องจิ๊บจ๊อย มีแต่เรื่องเล็กๆน้อยๆ มีแต่เรื่องรับทราบ ผมก็เห็นไม่มีอะไรที่จะปรึกษาเข้า กวช. พอที่จะเอาไปบริหารยืดยาวต่อเนื่องได้เลย นี่คือเส้นทางที่เราไม่สำเร็จ ที่เราออกแบบไว้ยังไม่สำเร็จ

คุณสุภาวดี หาญเมธี:

เพราะอะไรค่ะ กวช. ทำไมถึงไม่สามารถผลักดันหรือไม่คิดเรื่องใหญ่ เอาแต่เรื่องเล็กๆน้อยๆ

ดร.ชวเลิศ โยสีดา:

วาระการประชุมไม่ได้เตรียมเรื่องที่มันเป็นประเด็นใหญ่ๆที่ระดับงาน Macro แล้วออกแบบอย่างละเอียดที่พอที่จะไป work ได้ เวลาประชุมก็จะมีคนเตรียมวาระ เด็กๆ ซี 5 ซี 6 อยู่ไม่กี่คน แล้วเค้าก็เอาไปเสนอ

คุณวิษณุ เอมประณีตร์:

ผมเข้าใจระบบที่เรากำลังคุยใน สองมิติ มีมิติที่อาจารย์ชวเลิศ พูดถึงมันน่าจะเป็นอย่างนั้น แต่มันไม่เป็นซักที พอภาคปฏิบัติจริงเป็นอีกแบบนึง ก็เหมือนกับที่ท่านบอกว่า สิ่งที่ผมเสนอไป สวช. ทำหมดแล้ว แต่ว่ามันยังไม่ลงสู่การต่อเนื่อง แล้วฟังดูในแง่ของ เลขาฯ สวช. ดูจะทำอะไรได้เยอะมาก เปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ระบบ อะไรได้หมดเลย จนทำให้บางครั้งมันเกิดความสูญเสียบางอย่างไป จนเราต้องยอมรับกัน คือเราต้องยอมรับในผลงานวิจัยที่เราทำในเชิงปฏิบัติอยู่นี่ เราจะสรุปแบบนี้จะรุนแรงเกินไปมั้ยว่าแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมเรายอมรับกันมั้ยว่า

ผมสรุปสั้นๆ ภาคปัจจุบันนี้น่ะ แหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมของเรา หลักการดีทั้ง ๔ ประเภท ทั้งหลาย ทั้งแหล่ แต่วิธีการเรายังแย่อยู่ บุคลากรเราแค่มากที่ทำงานตรงนี้แล้วก็ระบบวิธีคิดอะไรมันเก่า นี่คือภาพที่ท่านได้นำเสนอไปน่ะ หลักการดี วิธีการแย่ บุคลากรแก่ แก่ในที่นี้หมายถึงว่าเป็นเรื่องของกลุ่มที่ทำเรื่องศิลปินตัวนี้ สภาวัฒนธรรมก็ดี ซึ่งเป็นผู้อาวุโสที่ตกรุ่น และระบบความคิดมันเก่า ฉะนั้นถ้าเราจะทำตรงนี้นะครับ

ฉะนั้นผมคิดว่า แหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม ท่านดอบโจทย์ตรงนี้ให้ได้ สั้นๆ 4 ข้อน่ะ

1. แหล่งการเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมของเรานี่ ตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้มั้ย เราจะเรียกมาตรฐานอะไรก็แล้วแต่ แหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมของเรานี่ตอบสนองความต้องการกลุ่มเป้าหมายที่มาใช้บริการได้หรือไม่ หรือได้มากน้อยแค่ไหน

2. เราตอบสนองความต้องการหรือความคาดหวังของสังคมได้แค่ไหน เพราะว่า เมื่อเรามีองค์กรมีหน่วยงานขึ้นมา สังคมย่อมมีความคาดหวังระดับหนึ่ง เราตอบสนองเค้าได้มากน้อยเพียงใด

3. สำคัญมาก อย่างที่ท่านบอก แหล่งการเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมนั้น ก่อตั้งขึ้นโดย สวช. เพื่อประชาชน แค่ความสามารถของแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมที่จะขับเคลื่อน นโยบาย ของ สวช. ไปสู่ภาคปฏิบัติ ไปสู่ภาคประชาชน ที่ต้องการ เรามีศักยภาพมากน้อยเพียงใด

4. ความรู้ในแหล่งเรียนรู้ของเรา มันเป็นประโยชน์ต่อชีวิตในปัจจุบันของประชาชน มากน้อยแค่ไหน ไม่งั้นเราก็จะเป็นองค์ความรู้ที่มันตายแล้ว แต่มันไม่ได้มีการเชื่อมโยงมาสู่มิติชีวิตในปัจจุบัน เหมือนกับเค้าสรุปว่า สถานภาพหรือลักษณะของนักการเมืองไทยที่ประสบความสำเร็จทั่วประเทศนะสั้นๆเลย จะต้องใจถึง พึ่งได้ นี่คือความต้องการของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองของไทย ถ้าท่านใจไม่ถึงพึ่งไม่ได้ ท่านไม่ประสบความสำเร็จในการเป็นนักการเมืองไทย เพราะเราต้องหาวิธีการว่าแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมของเรานี่มันเป็นกระบวนการที่สังคมเค้าคาดหวังตอบสนองเค้าได้ไหม องค์ความรู้เป็นประโยชน์ต่อชีวิตปัจจุบันเค้าได้ไหม ก็ต้องมาเริ่มต้นตรงนี้ ง่ายๆก่อนมันน่าจะเป็นไปได้ เพราะว่าทีมวิจัยตรงนี้ต้องนำเสนอแผนสู่ภาคปฏิบัติ

คุณสุทธาสินี วัชรบูล:

กำลังคิดว่าจริงๆแล้วนี่ ในส่วนนี้เรามาพูดถึงว่า องค์ประกอบในการดำเนินงานพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมใช่มั้ยค่ะ ดิฉันว่าเราควรทำ สองส่วน ส่วนหนึ่ง ดูว่าการที่จะพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมควรมีอะไรบ้าง อันนี้มันเป็นตัวกรอบใหญ่เป็น Hard ware แต่สิ่งที่คุณสุภาวดีพูด มันน่าจะเป็นในส่วนของ software ว่า จะทำเนื้อหา สาระอย่างไรหรือว่าจะทำกระบวนการรูปแบบอย่างไร ให้เห็นจริง ซึ่งดรงนี้เราพูดกัน ดอนที่คุณสุภาวดีออกไป บอกว่าทั้งหมดทั้งหลาย ทั้งปวง มันเป็นเรื่องการบริหารจัดการ ถ้าจะบริหารจัดการก็จะเป็นในเรื่องของไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของโครงสร้าง นโยบาย หรืออะไรเรียบร้อยแล้ว ในเรื่องของการบริหารจัดการองค์ความรู้เป็นเรื่องจำเป็น ซึ่งส่วนนึงก็จะมีตัวอย่างที่คุณสุภาวดีพูดนั่น แหล่ะว่า ดิฉันจำได้ว่าคุณหมอประเวศ สิบยี่สิบปีแล้วเราก็ยังตามท่านอยู่ ท่านพูดบอกว่า คำตอบอยู่ที่หมู่บ้าน

เพราะฉะนั้น คนที่ทำงานวัฒนธรรมจะต้องรู้ว่าจริงๆแล้วดรงนี้เค้ามีวัฒนธรรมอะไร เราถึงจะไปดำเนินการให้เหมาะสมกับบริษัทดรงนั้น แล้วก็มันมีความหลากหลายอยู่ ฉะนั้นดรงนี้จะเห็นว่า เราน่าจะทำเป็น สองส่วน

ส่วนที่หนึ่ง ถ้าจะให้สมบูรณ์ก็คือ ดูว่าถ้าเผื่อจะพัฒนาแหล่งเรียนรู่เชิงวัฒนธรรมแล้วนี่จะต้องทำอะไรบ้าง ดิฉันคิดว่าเราน่าจะมองไปถึงเรื่องมาตรฐานด้วย อีกส่วนหนึ่ง ขณะนี้เรื่องมาตรฐานนั้นมันมีหน่วยงานอื่นแล้ว กำลังทำอยู่ จนกระทั่งที่เค้าจะทำแหล่งเรียนรู้ดันแบบก็ดี ทำเรื่องสังคมในการเรียนรู้ก็ดี ดรงนี้อาจจะไปขอข้อมูลจากหน่วยงานนั้นๆมา แล้วนำมาประกอบ แล้วสามารถที่จำทำเป็นในเรื่องของมาตรฐานได้ แล้วเราพูดถึงส่วนหนึ่งนะคะว่า ดรงนี้ถ้าเผื่อคุณจะทำเป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมที่มีคุณภาพ เรามีตัวอย่างของความสำเร็จ งานวิจัยน่าจะมีตัวอย่างของความสำเร็จไปด้วย ที่ผ่านมาจากการไปหลายๆแห่ง ดูว่าที่ผ่านมาเค้ามาปัจจัยความสำเร็จอะไรบ้าง จะได้เป็นการตอกย้ำว่านี่เห็นมั้ย ใช่แล้ว ว่าจะทำขึ้น สร้างขึ้นให้ประสบความสำเร็จ น่าจะมีกระบวนการเหล่านี้

คุณอภิญญา บัวสรวง:

โดยส่วนตัวขอสนับสนุนที่คุณสุภาวดีพูดมาทั้งหมดเพราะว่า ไม่แน่ใจว่ามันเป็นมิติที่ผู้รับผิดชอบหรือองค์กรหรือด้นสังกัดของการทำงานแหล่งการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมนั้นเนี่ย ได้ให้ความสำคัญมากน้อยแค่ไหน เพราะว่าสิ่งนี้มันมีความสำคัญมาก เพราะว่ามันไปถึงองค์ความรู้ การให้ความหมายของวัฒนธรรม หลายหน่วยงานยังพบว่า การให้ความหมายของวัฒนธรรมยังดิดอยู่ที่

อดีต คือการฟื้นอดีตแล้วก็งานประจำปี การจัดโต๊ะหมู่ บูชา การฟ้อนรำ อะไรต่างๆ เพราะฉะนั้น เวลาที่เผยแพร่ หรือรื้อฟื้นขึ้นมาก็จะไปรื้อฟื้นสิ่งเหล่านี้ ซึ่งมันก็เป็นเพียงรูปธรรมที่มันไม่ได้ไปเกาะกินด้านจิตใจ แต่ว่าตัวอย่างที่คุณสุภาวดี ยกขึ้นมานั้นจะเห็นว่า วัฒนธรรมก็คือวิถีการดำเนินชีวิตของคน ระเบียบจารีต แนวทางปฏิบัติของคนจริงๆ ที่มันเคยเป็นธรรมชาติ มันอยู่ในตัวของเรา มันสามารถที่จะสร้าง รื้อฟื้น ส่วนที่มันเป็นแก่นของวัฒนธรรมนั้นได้ มีอะไรที่เราจะทำความเข้าใจในเรื่องของความหมาย แล้วก็ความสำคัญในเรื่องของทั้ง สองส่วนนั้น ส่วนที่งานวิจัยทำอยู่แล้วนั้นจะเป็นเรื่องขององค์กร อย่างที่คุณสุทธาสินีพูดมา ซึ่งก็จะต้องมีระเบียบปฏิบัติแก้ไข มีหนทางของมันเป็นแทร็คๆ แต่อีกส่วนนึงที่เป็นแทร็คสำคัญมากๆเลยก็คือ แทร็คหนึ่งมันเป็นเรื่องของจิตใจ เรื่องของชีวิตคน ซึ่งที่คุณสุภาวดีพูดมา ยังอยากที่จะให้ทีมวิจัยนำสิ่งนี้เสนอเข้าไป

เพราะฉะนั้นในอนาคตเราจะมองเห็นเลย ถ้าต้นสังกัดเค้ามองเห็นว่ามันมีความสำคัญ การดำเนินงานอาจจะต้องเปลี่ยนรูปแบบด้วยซ้ำไปของนโยบายของความคิดเพื่อที่จะให้ครอบคลุมให้สิ่งต่างๆเหล่านี้เกิดขึ้นมาใหม่ในสังคมไทยให้ได้

คุณสุภาวดี หาญเมธี:

ขออนุญาตเสริมอีกนิดเรื่อง best practice เห็นด้วยนะคะว่า พอดีเราทำงานในหมู่บ้านหนองบัว ที่จังหวัดน่าน หมู่บ้านหนองบัว เป็นหมู่บ้านไทยรื้อ แล้วเค้าก็มีเล็กๆแค่เรือนหลังเดียว แต่ว่าเค้าภูมใจมากว่าเค้าเป็นชุมชนชาวรื้อที่เค้าสามารถที่จะพัฒนาให้ความรู้สึกในฐานะที่เป็นคนรื้อให้กับคนรุ่นหลังๆแล้วเค้าก็เชื่อมโยงนะ ที่ไปดูแล้วรู้สึกว่า เรือนเค้ามันหลังเท่ากับ หนึ่งในหกของห้องนี้ แต่ว่าเด็กทุกคนพูดเรื่องราวของไทยรื้อได้ ผู้หญิงทุกคนบอกว่าผ้าทอไทยรื้อเป็นยังไง แล้วคนแก่ถึงเวลาเค้าก็ทำกิจกรรมอะไรต่ออะไร เพราะฉะนั้นมันเห็นชัดเลยว่าไอ้แหล่งเรียนรู้นี่มีชีวิตชีวามากๆ ดิฉันคิดว่าตรงนี้ถ้าสมมติว่าเราแทนที่จะมีแค่หลักการเอาเรื่องที่มันเป็นจริงที่เห็นเลยว่าไอ้แหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมที่มีคุณภาพ มีที่ไหน มีเรื่องราวของเค้าเป็นยังไง ลองเอาเรื่องราวเค้ามาซึ่งมันจะทำให้เห็นเป็นสิ่งที่อาจารย์ต้อยพูด ซึ่งจะเห็นกระบวนการเรียนรู้ของคน

แต่มีประเด็นนึงที่อยากร่วมฟันธงกับอาจารย์วิษณุ เป็นไปได้มั้ยคะ ดิฉันรู้สึกว่าถ้าเราคุยกันเราจะเห็นว่า วันนี้มันเหมือนกับว่า คือในแง่ของภาคราชการ โดยถือว่าภารกิจ รัฐบาลหรือรัฐมนตรีก็ต้องรับหน้าที่แบบนี้ แต่ถึงที่สุดแล้วจริงๆเนี่ย มันมาไม่ได้ด้วยการสั่งการ วัฒนธรรมมันไม่ได้เกิดจากการสั่งการ วัฒนธรรมมันเกิดจากการเรียนรู้ พัฒนาสร้างปฏิสัมพันธ์ เพราะฉะนั้นวันนี้ถ้ามันกลับหัวไปก็ไม่เป็นไร เราก็ไม่ว่ากัน อะไรที่มันไม่ได้มาจากชุมชน เป็นไปได้ไหม วันนี้ให้ย้อนไปที่ชุมชนก่อน start ที่นั่น แล้วสมมติว่า เรามี 200-300 แห่ง แล้วก็เปิดนโยบายว่าปีนี้ไม่สร้าง ดิฉันยังยืนยันเสนอน่ะว่า ยังไม่ควรสร้างเพิ่ม แต่ว่าทำอย่างไร ให้ที่มีอยู่แล้ว มันได้รับการย้อนกลับไปเป็นของชุมชน ไอ้

จิตสำนึกในการเป็นเจ้าของแหล่งเรียนรู้นี่ ต้องสร้างอันนี้ให้เกิดก่อน แล้วถ้าเกิดทำอย่างนี้ปุ๊บ มันจะเห็นเลยว่าการพัฒนาเรื่องอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นตัวโครงสร้าง กลไก มันจะค่อยๆมา

มันเกิดการเรียนรู้เพื่อสร้างความหมายในเชิงวัฒนธรรมแค่ไหน ต้องเอาตัวนี้เป็นโจทย์ เพราะไม่งั้นอย่างที่อาจารย์ว่า แห่บั้งไฟกันอุดลุด ไม่เข้าใจ เมื่อวานนี้ดิฉันอยู่ที่สุราษฎร์ฯ ก็คุยกันเรื่อง ดอนนี้เค้ากำลังมีชิงเปรต เดือนสิบที่ผ่านมาตัวเองก็พยายามอ่านหนังสือ ก็สิ่งที่เข้าใจว่า แล้วถึงเวลาเราก็ไปไหว้ปู่ย่าตายายแล้วก็ทำบุญในวัด ทำขนม เวลาพูดถึงเดือนสิบ ก็จะพูดถึงขนมอะไรของเค้า ก็แค่นั้น แต่ปรากฏว่าพอไปฟังท่านประธาน คณะครอบครัวเข้มแข็งซื่อ อาจารย์นวรินทร์ ท่านบอกว่าเรื่องนี้มันมีความลึกซึ้งมากนะ นอกจากเราจะไปทำบุญให้กับ ปู่ย่าตายายของตัวเอง เราจะทำเผื่อไปให้เปรตที่ไม่มีญาติพี่น้องด้วย มันก็คือการสะท้อน ทำยังไงเราจะหยิบไปบอกให้เด็กๆนี้ไง เค้าคิดถึงคนอื่น แม้ว่าตายเป็นผีไปแล้วไม่มีใครดูแล ขณะเดียวกันขนมก็ต้องช่วยกันทำ ซึ่งก็ต้องระดมน่ะ พี่น้องต้องแบ่งงานกันเองในบ้าน แล้วพอทำเสร็จ ลูกหลานไปอยู่ไกลแค่ไหนก็ต้องส่งไปให้กิน เพราะจะบอกว่ามันเป็นส่วนนึงของพวกฉันอยู่ เราคุยกันฟังอาจารย์คนนี้อธิบาย เฮ้ยทำไงน่ะ ถ้ามันมีข้อมูลอย่างนี้ไปในทุกชุมชนเพราะทุกคนก็ไปวัดอยู่แล้ว วันสองวันเค้าไปวัดกันทุกบ้าน แต่ว่าเริ่มไปแบบเป็นธรรมเนียมไปแบบไม่มี meaning แต่ถ้าเราบอกว่าแหล่งเรียนรู้ในชุมชนทั้งหลายสามารถพัฒนาความรู้ว่าแต่ละวัฒนธรรม มีนักวิชาการท้องที่ไปช่วย ราชภัฏ หรือใครต่อใคร ซึ่งหลายแหล่งก็ทำได้ค่อนข้างดี ให้เค้าเดิมให้ ทำเป็นเอกสารเป็น explicit knowledge เอาไว้ เป็นสื่อเป็นอะไร แล้วนี่ทุกครั้งที่ชุมชนเค้าจะทำ เอาไอ้นี่ไปเรียนรู้ให้เด็กไปเรียนรู้ก็จะเกิด feeling คนละแบบ ถ้าไปวัดเพียงเพราะไปซื้อขนมปลามาจากตลาดกับได้มาทำ ความรู้สึกมันต่างกัน

เพราะฉะนั้นดิฉันคิดว่า ถ้าหนึ่งโยนโจทย์ให้กระทรวงเค้าย้อนกลับไปที่ชุมชนก่อน สองทำให้เกิดการเรียนรู้ ณ แหล่งนั้น วันนี้ที่เค้าตั้งวางของไว้เยอะแยะเนี่ย เค้าพบ meaning หมดรึยัง ถ้าเค้ายังไม่พบเนี่ยเราจะชวนกันมั้ย ถ้าใส่ meaning เข้าไป ถ้าใส่ได้มันจะเริ่มแล้ว ดิฉันเองได้ประสบการณ์ในกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพราะได้แนวความรู้เกิดขึ้น บางทีความรู้ไม่ค่อยชัด อธิบายสิ่งที่ตัวเองทำเป็นประเพณียังไม่ค่อยได้ แต่อันนึงมันเกิดแน่คือ มันมีที่มาที่ไป มีราก มีเหง้า ดิฉันคิดว่าตัวเองได้เรียนรู้เรื่องนี้ ในช่วง 2 ปีนี้มาก ขออนุญาตนอกเรื่อง ดอนที่ไปทำ โครงการครอบครัวเข้มแข็ง เรามีความรู้เรื่องลูก เราก็จะเอาความรู้ไปให้เขา แต่พอไปเจอนะคะ เราพบว่าไอ้ความรู้ยังไม่ค่อยมีเท่าไร แต่ความรักกันมหาศาลเลยเกิดขึ้น ความรู้สึกแคร์กันในชุมชนมันเลยเกิดขึ้น ดิฉันเชื่อว่าในเชิงวัฒนธรรมก็เหมือนกัน จริงๆ เรื่องวัฒนธรรมก็เหมือนกับครอบครัว คือ มันคือเรื่องเดียวกัน เพียงแต่ว่ามันออกมาสู่ชุมชนมากขึ้น เพราะฉะนั้น ถ้าวันนี้เค้าอาจจะความรู้ไม่ชัด นักวิชาการไปตรวจสอบแล้วยังไม่เพี๊ยะทั้งหมด ไม่เป็นไร แต่เค้ามีใจเค้ารู้เค้ารัก เค้าอยากจะทำ ดิฉันเชื่อว่าการพัฒนาความรู้และกระบวนการเรียนรู้ มันค่อยๆเกิด หลังจากนั้นกระบวนการจัดการมันไม่ค่อยยาก ดิฉันรู้สึกอย่างนั้นนะคะว่าพอชาวบ้านเค้าตื่นตัว เค้าเข้าใจ เค้าก็จะค่อยๆ เข้ามาทำแล้วเราก็เข้าไป

เสริมเค้าให้ได้ จะเอาคนมาอบรม หรือผู้ดูแลมาอบรม มาเสริมวิธีคิดสร้างกิจกรรม ก็มาทีหลังได้ ก็อยากเรียนเสริม

คุณสุจิตรา วุฒิธำรง:

ขอเรียนถามนิดนึงนะคะ ของทาง สวช. คือ บทบาทของ สวช. ที่มากำกับดูแล แหล่งการเรียนรู้ที่เค้าจัด 4 ประเภท เมื่อกี้ทางทีมวิทยากรหรือว่าการระดมสมองก็ค่อนข้างมีรูปแบบประเด็นที่นำเสนอค่อนข้างดี แต่จะมีประเด็นที่มันย้อนกลับไปที่ตัวองค์กร สวช. เอง อย่างเช่น นโยบายที่ไม่ชัดเจนหรืองบประมาณที่น้อย หรือว่าอะไรต่ออะไร เยอะแยะไปหมด โดยบทบาทของงานวิจัยสามารถที่จะนำเสนอเรื่องข้อจำกัดอย่างนี้ ได้บ้างหรือเปล่า เช่น ถ้าสมมติว่าที่อาจารย์พูดบอกว่า คนทำแผนก็ประมาณซี 6 เรื่องมันก็เป็นเรื่องจิ๊บๆ อะไรประมาณนี้ ทีนี้เพิ่งให้ประโยชน์ของตัวงานวิจัยมันเป็นไป มันสามารถมองเห็นอนาคตด้วย วิจัยทำให้ดียังไงก็ตาม ระดมสมองกันยังไงก็ตาม ออกมาเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนมาก แต่พอไปถึงองค์กรแล้วนี่ ในส่วนของข้อมูลที่เก็บไปนำเสนอในทางออกของ สวช. นี่ สามารถมั้ยค่ะ ไม่แน่ใจน่ะ ตัวเองอยากนำเสนอว่า ถ้างั้นช่วยกันระดมเพื่อช่วยให้เห็นทางแสงสว่างของทางหน่วยงาน ซึ่งไม่ทราบว่า บังอาจรึป่านเนอะ แต่รู้สึกว่าเอ๊ะ.พอมันคุย มันจะยังไงต่อเนอะ จะเข้าไปสู่ในองค์กรแล้วยังไงต่อ ยังงี้ค่ะ

ดร.ชวเลิศ โยสีดา:

ผมเรียนในส่วนที่ผมรับผิดชอบ ผมมองในเรื่องงบประมาณมาก เพราะผมต่อสู้มาหลายปีแล้ว พอเราทำแผนงบประมาณไป สำนักงบประมาณเราบอกว่า จะเอาเงินไปทำอะไร ผมบอกว่าเอาไปให้เครือข่ายทำงาน สำนักงบเขาจะบอกว่า ระเบียบบริหารราชการแผ่นดินยุคใหม่ เขาเน้นที่องค์กรท้องถิ่น เขาไม่ได้เน้นที่กระทรวง, ทบวง, กรม เป็นการล้าสมัยมากๆ ที่จะจัดงบประมาณเยอะๆผ่านกระทรวง ทบวง แล้วก็ไปให้ประชาชน มันเป็นแบบเดิม แนวทางใหม่เปลี่ยนมาใช้อำนาจแบบการกระจายอำนาจอย่างทุกวันนี้ เขาชี้ไปที่ อปท. บอกว่าอำนาจต้องอยู่ที่โน้น กฎหมายก็ให้ อบท. งบประมาณก็ให้ อบท. ให้ทั้งอำนาจ ทั้งงบประมาณ ทั้งบุคลากร อะไรต่อมิอะไรให้ไปประสานกันที่โน่น การศึกษาก็ชี้ไปที่ อบท. วัฒนธรรมก็ชี้ไปที่ อบท. การท่องเที่ยวก็ชี้ไปที่ อบท. เพราะว่าเป็นรัฐบาลท้องถิ่น เข้าชี้ไปที่โน้น ที่จะเอามาผ่านวัฒนธรรม สวช. ยาก

เรื่องที่สอง ที่ว่าจะทำได้ไหม ผมว่าถ้าเปลี่ยนโลกทัศน์หรือกระบวนทัศน์ของ สวช. ได้ คืออย่าหวังที่จะทำเอง พอเข้า สวช. ปุ๊บ ผ่านออกมาเป็นมติ กวช. พอลูกบอลมาอยู่ในมือ การดูแลของ สวช. สวช.ที่ไร้เดียงสา ก็จะคิดแต่เรื่องทำเอง ต้องคิดว่าแจกพลุให้แก่เครือข่ายได้อย่างไร เครือข่ายที่ สวช. รุ่นก่อน ผู้บริหารรุ่นก่อน สร้างไว้คือ สร้างสภาวัฒนธรรมไว้ เพื่อให้เป็นศูนย์รวมของภูมิปัญญา

ชาวบ้าน หรือนักปราชญ์ทางวัฒนธรรมอยู่ตรงนั้น เพื่อที่จะเขี่ยลูกไปตรงนั้นให้เขาได้ ดอบอย่างที่คุณสุภาวดีว่า ต้องไประเบิดที่ประชาชน อย่าไประเบิดที่ สวช. ให้ไประเบิดที่ประชาชน แล้วเขาก็จะลุกขึ้นมาทำเอง แต่นี่ สวช. ถ้าเนื้องานมาสัก 100% ก็จะทำเองสัก 80% นี่คือความผิดพลาดอย่างมหันต์เลยนะครับแล้วไปให้เครือข่ายทำสัก 20% บทบาทมันอยู่ที่ส่วนกลาง ผมถือว่าเชยมาก ล้าสมัยมาก แล้วไปไม่ถึงดวงดาวด้วย ดราบใดที่ยังคิดว่าจะเอาลูกมาเล่นเอง ทำเองอยู่อย่างนี้ ไปไม่ได้หรอก ต้องมีกระบวนทัศน์ที่มองว่าล้มเหลวหรือสำเร็จอยู่ที่เครือข่ายที่อยู่ในพื้นที่คือสภาวัฒนธรรมคือองค์กรอะไรต่างๆ ที่สร้างเขาไว้ก็ส่งลูกไปทางโน้น รับบ้าง พร้อมกับองค์ความรู้ งบประมาณ พร้อมกับเปิดไฟเขียวให้ หรือพร้อมกับพาเขาไปหาแหล่งชุมชน ประสานอะไรให้เขาเห็นถ้าอย่างนั้นจะทำได้ แม้ทำได้องค์กรละนิดละหน่อย มาคูณกันเข้า มาบวกกันเข้า ยังไงก็เยอะกว่า สวช. ทำเอง กระบวนทัศน์ตรงนี้เป็นเรื่องสำคัญ ที่ต้องปรับรื้อกระบวนทัศน์ใหม่

คุณวิษณุ เอมประณีตร์:

ขออนุญาตเสริมอาจารย์อีกนิดนึง ผมโชคดีที่ได้ทำงานกับ สวช. มานาน ถึงแม้ไม่ได้อยู่ใน สวช. แต่ว่าทำงานใกล้ชิด ทำงานในระดับท้องถิ่น รับลูก สวช. มาจากท้องถิ่น ผมเป็นกรรมการสภาวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม ก็เลยทำงานกับชุมชนในตรงนั้นด้วย ก็เลยจะเห็นภาพทั้งหมด แล้วเห็นด้วยกับทั้งหมดที่ท่านได้พูดถึง แต่ว่าปัจจัยความสำเร็จมันจะอยู่ที่มาตรฐาน การสร้างความรู้ ความเข้าใจ สวช. ยังทำได้ไม่ชัดเจนนัก เพราะฉะนั้นในความคิดที่ดีตรงนี้ แต่พอไปถึงระดับจังหวัด วัฒนธรรมจังหวัดก็ดี สภาวัฒนธรรมก็ดี เขายังไม่ค่อยเคลียร์กับสิ่งเหล่านี้ เพราะฉะนั้นวิธีการตั้งลูกตรงหน้าประตู แล้วบอกว่าขณะนี้ได้รับนโยบายมาที่จะตั้งแหล่งการเรียนรู้ชุมชนก็ดี อะไรก็ดี ได้งบประมาณมาเท่านี้ ใครสนใจมาอะไรอย่างนี้ ก็พอไปทำ ชุมชนก็ยังคาดว่าจะทำอะไรก็ตามจะต้องมีงบสนับสนุนจาก สวช. เพราะฉะนั้นจะมีเปอร์เซ็นต์น้อยที่จะคิดว่า เมื่อสร้างแล้วเขาขับเคลื่อนได้ตัวเอง

เพราะฉะนั้น กระบวนการสร้างความรู้ความจำตรงนี้ แล้วความเข้มแข็งของชุมชนแต่ละแห่งไม่เหมือนกัน อย่างชุมชนที่มีความเข้าใจในยุคะนึงนั้นก็มีหลายหน่วยงานที่เข้าไปทำลายความเข้มแข็งของชุมชนเขา อย่างเช่น ททท. สมมติว่า ททท. แล้วก็เอางบประมาณเข้าไป ไปจ้างเขามาสาธิตวัฒนธรรมต่างๆ การแสดงทั้งหลาย ทั้งหมด ทั้งมวล ต่อไปนี้ถ้ามีงานไม่มีเงินมาจ้าง ไม่มีทางไปแสดง ไม่มีทางไปเล่นแล้ว ไอ้การที่ออกมาทางวัฒนธรรมผิดก็จะหายไป บางครั้ง สวช. เอง ก็เข้าไปมีงบสนับสนุนเขาด้วย ก็ต้องยอมรับนะครับ ก็มีเกณฑ์มาตรฐานมาว่า ถ้าเป็นศิลปินแห่งชาติต้องจ่ายเท่านั้น ถ้าเป็นคณะทั่วไปก็จ่ายเท่านี้ อย่างพวกผมทำงาน อย่างทำงานองค์กรในเครือข่ายแล้วก็บอกว่า ท่านช่วยมาแสดงหน่อย แล้วเขาก็จะมีคำถามว่า ค่ารถ จะยังไง เท่า สวช. มั้ย เท่า ททท. มั้ย ผมบอกผมไม่มีดังค์ขนาดนั้นหรอก แล้วก็ไม่ว่างเท่าไหร่ก็มี เพราะฉะนั้น มันก็จะเป็นกระบวนการที่

ไปอย่างนั้นน่ะ ฉะนั้นเราต้องสร้างภาพความคิดกันใหม่ เพราะฉะนั้นมันก็จะไปเกิดว่า เอ๊ะ..ทำไม ถ้า ททท. จ้างต้องได้เท่านี้ ถ้า สวช. จ้าง ต้องได้เท่านี้ แล้วคุณเป็นใคร จะมาเครือข่ายอะไรอย่างนี้ ไม่มีดังค์ เป็นเครือข่ายลำบาก ก็เป็นข้อเท็จจริงที่มีอยู่บ้าง

ตอนนี้เราอยากจะพูดว่าเป็นภาครัฐและเอกชนตามรัฐธรรมนูญประชาชนทุกคนมีหน้าที่รักษาวัฒนธรรม เพราะฉะนั้นไม่มีภาครัฐ ภาคเอกชน ไม่มีภาคประชาชน ภาคท้องถิ่น เป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคน ที่กำลังสร้างมิติใหม่ ซึ่งก็อยากให้งานวิจัยชิ้นนี้มีส่วนเข้าไปแปะตรงนั้นได้ด้วยตามรัฐธรรมนูญ มันก็จะทำให้งานวิจัยชิ้นนี้ได้กำไรเกินคาด สวช. นะ เพราะว่าถ้าเป็นที่เดิมๆ มันต้องผ่านการสกรีน กลั่นกรองอะไร แต่ถ้าแบบนี้จะทำให้เกิดปรากฏการณ์ใหม่ขึ้นมา

อาจารย์อภิญญา บัวสรวง:

คือจริงๆ แล้วอยากเป็นแนวร่วมที่อยากจะเห็นความคาดหวังที่ได้มีส่วนพูดคุย ก็คาดหวังที่จะให้ผลงานวิจัยชิ้นนี้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการของรัฐจริงๆ และต่อการดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจริงๆ ไม่ใช่แต่ สวช. ที่จะเป็นลักษณะที่ว่า พอวิจัยเอง เอาไปทำเอง ที่ไหนที่ไหนก็เป็น มหาวิทยาลัยก็เป็น วิจัยเสร็จไม่ขึ้นหิ้งก็เอาไปทำเอง ทำเองก็ทำไม่ได้ผลเท่าที่ควร วิจัยกุ้งไก่ ก็วิจัยพิษต่างๆ ที่อยู่ในอาหารหรืออะไรต่างๆ ก็ตาม ขึ้นหิ้งซะเป็นส่วนใหญ่ แล้วไปทำเองก็ได้ผลน้อยมาก บทเรียนที่ได้รับและอยากจะขอแลกเปลี่ยนนิดนึงว่ามหาวิทยาลัยก็โดนเตือนจากสื่อมวลชนทั้งหลายว่า ธรรมชาติของนักวิจัยก็เป็นอย่างนี้ คือเราก็มีหน้าที่ทำวิจัย รับจ้างวิจัย เพื่อที่จะให้ได้ผลวิจัยอะไรบางอย่างเข้ามาแล้วก็ไม่ได้เปิดเผย รอจนกระทั่งงานวิจัยเสร็จแล้วค่อยเปิดเผยไป แล้วบางทีมันก็ช้าไปสำหรับงานบริการของสังคม เพราะฉะนั้นเมื่อเห็นว่ามีประโยชน์เป็นการตกลงร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เป็นต้นสังกัด ที่เป็นเจ้าของทุนว่ามันมีประโยชน์ ให้เผยแพร่ออกไปให้ได้ให้เป็นผลสะเทือนต่อสังคมให้ได้ ให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายให้ได้ด้วย เพราะไม่เช่นนั้นงานวิจัยก็จะไร้ค่าทันที ให้สตางค์มาล้านบาทมีค่าเหลือแค่สิบบาท ที่จะทำงานชิ้นนี้ให้ประสบความสำเร็จ เพราะฉะนั้นทีมวิจัยได้กลั่นกรองดูแล้ว พูดคุยหารือในระดับชั้นต่างๆ แล้ว นี้เป็นประโยชน์ต่อชาติแน่ๆ เผยแพร่มันออกไป

กลไกอันหนึ่งที่สำคัญคือสื่อมวลชน เขาหิวกระหายมากสำหรับการที่จะช่วยพัฒนาชาติ ผลกระทบที่มันเร็วเพราะว่าผู้บริหารก็ได้อ่าน ประชาชนก็ได้อ่าน หมู่บ้านชาวบ้านก็ได้อ่าน เพราะฉะนั้นเกิดความตื่นตัวที่อยากจะรักษาได้มา รักษาทรัพยากรของชาติ ตอนหลังก็ปรับท่าทีก็ได้เปิดเผยออกไปแล้วทุกคนมาช่วยกัน ขอแรงมาช่วยกัน อาสาอยู่แล้วชาวไทย เรามาช่วยกัน เราไม่มีสังกัดหรอกในการทำวัฒนธรรมเพราะว่ามันยิ่งใหญ่มากเกินกว่าสังกัดใดจะทำเองไหว เพราะฉะนั้นก็เป็นแนวร่วมและเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง แล้วพอหลังจากนั้นไม่ต้องแบมือขอสตางค์เลย ทุกคนเริ่มต้น

จากใจตัวเองก่อน แล้วค่อยทำไป ค่อยๆ สร้าง วันนึงงานวิจัยก็จะได้ผลไปสู่การปฏิบัติงานจริง และก็เป็นประโยชน์สูงสุดแก่สังคม

คุณสุภาวดี หาญเมธี:

ประเด็นที่เป็นปัญหาเมื่อสักครู่ อยากจะเรียกว่า ถ้างานวิจัยเสนอ เพราะว่าถ้าเป็นอย่างที่เขียนแจ้งไว้ นโยบายที่บอกไว้ไม่ชัด เปลี่ยนบ่อย เค้าก็จะเอาให้ชัดได้น่ะ เค้าก็อาจจะไม่เปลี่ยนก็ได้ ซึ่งเรารู้สึกว่าไม่ใช่ ฉะนั้นเรารู้สึกว่า ไว้อย่างนั้นน่ะจะเป็นปัญหา แต่ถ้าเอาจากจุดที่อาจารย์พูด

ถ้าเห็นด้วยก็น่าจะเสนอนโยบายว่า สวช. ไม่ควรคิดที่จะสร้างการเรียนรู้ด้วยตัวเอง หรือไปบริหารจัดการด้วยตนเอง แต่ว่ามันจะต้องหันไปดูหน้าที่ใหม่ หน้าที่ในเชิงการประสาน คือ ถามว่าชาวบ้านบางทีเค้าไปประสานกัน ยากนะ อย่างไปทำงานชาวบ้านจะไปเจอ อบจ. เจอ ผู้ว่า นี่ยากมาก แต่ถ้าบอกว่า สวช. ทำหน้าที่อย่างนี้ ทำหน้าที่เสริมความรู้ จะทำยังไงให้เขามาเรียนรู้ข้ามภาค ข้ามจังหวัด วิธีการบริหาร วิธีการจัดการความรู้ knowledge management จะทำยังไง พวกนี้จะเป็นตัวที่ช่วยให้ทำงานได้ดี และก็มีนโยบายที่จะสนับสนุนด้านอื่น ที่เมื่อกี้ อ.วิษณุพูด เรื่องภาษี เรื่ออะไรก็ว่าไป ซึ่งก็เป็นประเด็นที่ สวช. เสนอ แต่ว่าทั้งหลายทั้งปวงคือ นโยบาย ต้องทำเอง ที่อาจารย์พูด ถ้าเราเสนออย่างนี้ จะทำให้ชัดเจนขึ้น อีกอันนึง การนำเสนอในเชิงสื่อจะเป็นจุดที่ค่อนข้างมันมีพลัง นอกจากคนได้รู้ เราทำงาน เราพบว่า เราไปบุกหา อบจ. นี่ยาก ก่อนถึงประเด็นนี้ จะดึงประเด็นว่าเมื่อ สวช. ไม่มีงบตัวเองเห็นด้วยว่า อบจ. มีงบประมาณเยอะ อบต. ด้วยนะ ถ้า อบต. มองเรื่องวัฒนธรรมยังไม่get เท่าไร แต่ อบจ. get แล้ว ทุกวันนี้ มันมีกระแสบางอย่างเกิดขึ้นในกลุ่ม อบจ. ว่างบเขาเยอะ แต่ไม่รู้ว่าจะทำอะไร ไม่รู้จะทำแบบไหนดี เพราะฉะนั้นสิ่งที่มันเกิดขึ้นอยู่เรื่อยๆ จะสร้างโน้นสร้างนี่ เราบอกว่า ถ้าไม่สร้างซะ แต่มาทำเรื่องการสร้างคน แต่จริงๆก็สร้างหัวคะแนนให้ท่านด้วยนะ ถูกมั้ยค่ะ ว่าถ้าทำดี คนเก่ง โอเค คุณก็จะได้ใจคนไปด้วยในฐานะการเมือง คุณก็ได้ประโยชน์ แต่ที่แน่ๆคือว่า ชาวบ้านได้ด้วย แล้วก็มีคนคิดดีต่อท้องถิ่นของตัวเอง

เพราะฉะนั้นตัวเองมองว่าเป้า ถ้า สวช.ไม่มีงบประมาณแล้วก็ไม่ควรทำบทบาท ก็ทำบทบาทแบบนี้แล้วก็เชื่อมต่อกับ อบจ. ไม่ว่าวันนี้แหล่งเรียนรู้อยากขาย พูดง่ายๆ อยากมีจุดขายของตัวเอง เช่น สุราษฎร์ฯมีอะไรบ้าง ไปดูจุดขาย ทำนองนี้ ความจริงเราก็เพิ่งไปเจอเขา เราพบว่า มันมีไอเดียเยอะแยะไปหมดเลย แต่อย่าเอาเฉพาะสร้างวัตถุ อย่าเอาเฉพาะสร้างอาคาร หรือตั้งป้ายว่ามีศูนย์แล้วน่ะ ศูนย์ประวัติศาสตร์วัฒนธรรม เพราะฉะนั้นตัวเองคิดว่า พอยังงี้ปุ๊บ ก็ยังมีอนาคตอยู่ว่าส่วนกลางไม่มีก็ดีแล้ว เพราะถ้ามีส่วนกลางก็เริ่มทำเยอะ เพราะงบไม่ค่อยมี มันจะได้ทำไปที่ อบจ. จริงๆ แต่ว่า อบจ. เราต้องไปเชื่อมให้เชื่อมกับชุมชนให้เขา เชื่อมความรู้ให้เขา หาวิธีที่จะช่วยให้คนของเขาเก่งขึ้น และในที่สุดเขาก็จะดูแลกันเอง ตัวเองเชื่อว่าคนท้องถิ่นยังไงก็ต้องรักบ้านเค้า บ้านเค้า

เค้าอยากให้คนมาเที่ยว อยากให้ลูกหลานเค้าเข้าใจ เค้าก็ต้องดูแล แล้วก็ไปช่วยกันเติมคนละไม้คนละมือ ว่าทำยังไงให้เขาดูแลศูนย์นั้นได้

คุณจุลภัสสร พนมวัน ณ อยุธยา:

ประกอบไปด้วยคนที่หลากหลาย แล้วก็มีจุดร่วมกัน อย่างที่คุณสุภาวดีไปเจอมา จะสังเกตว่าจะมีคุณค่าร่วมอยู่ในสังคม อย่างใน กทม. ซึ่งประกอบไปด้วย คนหลากหลาย คนจากต่างพื้นที่ เข้ามา เค้าจะไม่ค่อยสนใจว่าอะไรเคยเกิดขึ้นกับตัวเค้า เค้าจะสนใจอย่างเดียวว่า จะทำประโยชน์กับเค้าได้มากแค่ไหนผมมีกรณีนึงเคยไปแถวนางเลิ้ง ปรากฏว่าคลังทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์จะไล่ที่ เค้าก็เรียกตัวแทนชุมชนไปคุย ปรากฏว่าตัวแทนชุมชนไม่ได้มีแผงในตลาด เป็นแค่คนที่มีบ้านอยู่เฉยๆ แต่เป็นคณะกรรมการชุมชนก็เลยเกิดลำบากใจแล้วว่าอยู่ตรงกลางกับผู้ได้ประโยชน์และส่วนงานของเรา

เพราะฉะนั้นการจะสร้างองค์ความรู้ function ของสังคมมันต่างกันมาก การจะปฏิบัติในเชิงลึก ผมว่าจะต้องใช้เวลามหาศาลเลยแหล่ะ แล้วก็อีกเรื่องนึงที่อยากคุยให้ฟังคือว่า ระบบการศึกษาด้วย ผมได้คุยกับอาจารย์หลายท่าน เขาบอกว่าทำเรื่องหลักสูตรท้องถิ่น กระทรวงบังคับมาต้องทำทุกคนต้องทำ แต่ปรากฏว่า พอทำเข้าจริงๆก็เกิดปัญหาอย่างแรงก็คือว่า พอถึง ม.6 เด็กต้อง Entrance วิชาที่เรียนมาทั้งหมดคือ คุณต้อง Entrance ให้ผ่าน ใครไม่ผ่านไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต บางคนก็ฆ่าตัวตายไปเลยก็มี เด็กที่ผ่านเข้าไประบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาก็เป็น ก็คือว่าเรียนวิชาที่เกี่ยวกับความรู้เชิงวัฒนธรรมเพียงแค่ปีหนึ่ง หลังจากนั้นแล้วคุณก็ลุยไปเลย ซึ่งตรงนี้ผมว่าเราจะทำยังไงทำให้คนในสังคมรู้สึกว่า วัฒนธรรมเป็นเรื่องของทุกๆ คน ไม่ใช่เป็นเรื่องของกระทรวงและทุกคนมองว่ากระทรวงไม่เห็นทำอะไรเลย แต่จริงๆ เนี่ย ถ้าเราจะทำยังไงให้ระบบการศึกษาของชาติให้คิดตรงนี้ก่อนว่า งานที่เป็นเชิงนามธรรมแบบนี้ไม่ใช่ว่าจะทำในวันสองวัน ปีสองปี ถึงจะจบ มันต้องทำไปตลอดชีวิต แล้วไม่จบในช่วงชีวิตเดียวด้วย

คุณสุทธาสินี วัชรบูล:

มันเป็นสำนักนะ ใหญ่โดเลยนะค่ะ แล้วจริงๆ เดี๋ยวก็บอกว่าให้ปฏิบัติเองหรืออย่างไร จริงๆแล้วก็ควรจะเน้นเหมือนกระทรวงศึกษาธิการนั่นแหละ คือเรื่องของการกระจายอำนาจกับการทำงานร่วมกับการมีส่วนร่วมอย่างที่คุณสุภาวดีกำลังดำเนินการอยู่ ตรงนั้นต่างหากบางทีอาจจะต้องเปลี่ยนทัศนคติและกระบวนการของผู้บริหารกับผู้ที่อยู่ในกระทรวง ประมาณนี้ในส่วนหนึ่งนะค่ะ ที่จะจัดผังหรือรูปแบบการทำงานใหม่ให้สอดคล้องกับที่เป็นอยู่ในปัจจุบันตรงนี้จะพูดว่าเอ๊ะอำนาจคุณน้อยลงเอ๊ะตรงนี้อาจจะเป็นความคิดของอาจารย์ชวเลิศคนเดียว แต่ส่วนอื่นเขาอาจจะมีแนวคิดอย่างอื่นก็ได้

ดรงนี้อาจจะมีเวทีอีกสักเวทีหนึ่งรึเปล่าค่ะคุณสุภาวดี รู้สึกว่าอาจจะมีการ อาจจะไปให้ข้อมูลเรื่อง กระทรวงวัฒนธรรมมีทิศทางการทำงานอย่างไร หลังจากที่คุณวิษณุบอกเลยว่าขณะนี้มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างมากเลยแต่พอปรับเปลี่ยนโครงสร้างแล้วแทนที่จะดีขึ้น มันเกิดอะไรขึ้นในปัจจุบันอาจจะต้องนำเสนอในส่วนนี้บ้าง

ดร. ชวเลิศ โยสีดา:

ขอชี้แจงนิดนึง เมื่อกี้เดี๋ยวผมเหมือนกับโจมตีเจ้านาย ทีนี้ผมจะแก้ตัวแทนเจ้านายคือ สาเหตุที่กรมรวบงานมาทำด้วยตัวเองแทนที่จะส่งลูกไปยังเครือข่ายมันเนื่องมาจาก กพ. เนื่องจากการบริหารที่มีตัวชี้วัดให้แต่ละกรม เมื่อได้รับงบประมาณมาเท่านี้คุณต้องเขียนข้อเสนอว่าคุณจะทำงานได้กี่เรื่อง เรื่องละเท่าไหร่ ทำโดยยังไง วิธียังไง กรมก็เลยรวบงานมาทำเองเพื่อตอบสนองตัวชี้วัดเพื่อหาคำตอบมาอธิบายตัวชี้วัดให้ได้ ถ้าบอกแค่ว่าได้สตางค์แล้วก็ให้ไปอุดหนุนครือข่ายก็เหมือนกับว่ากรมไม่มีผลงานอะไรเป็นเนื้อเป็นหนัง ดรงนี้บังคับให้กรมรวบงานมาทำ ถ้าหากว่าไม่มีตัวชี้วัดของ กพร. ขึ้นมาปีสองปีอย่างที่ว่ามันง่ายที่จะผ่อนถ่ายงานกับงบประมาณลงไปหาเครือข่าย แต่ถ้าพูดถึงความผิดพลาดที่ผมสังเกตอยู่ก็คือ เราไม่สามารถที่จะเขียนดัวชี้วัดให้มันครอบคลุมลงไปถึงเครือข่ายได้เชียวหรือ ทำไม่ต้องมาดัดตัวชี้วัด มาดัดดอนอยู่ดรงแค่นี้ แล้วก็รวบงานเข้ามาทำเอง ถ้าเอาตัวชี้วัดมาอ้างมันต้องมีคำถามต่อไปอย่างนี้ เพราะฉะนั้นการออกแบบตัวชี้วัดมันต้องขยายยาวลงไปถึงเครือข่ายได้

คุณวิษณุ เอมประณีตร์:

ที่ท่านบอกว่าตัวชี้วัดเป็นเครือข่ายถูกต้องแล้ว เพราะตัวชี้วัดไม่ได้ชี้วัดว่าอยู่ที่คนทำ ควรจะวัดที่ผลลัพธ์ ถ้าวัดที่วิธีการทำก็ถือว่าเราทำหรือไม่ทำ ถ้าวัดที่ผลงานก็คือปลายทางเลย ซึ่งมันจะชัดเจนกว่า

ภาคผนวก ค

แผนพัฒนาศักยภาพแหล่งเรียนรู้และเครือข่ายทางวัฒนธรรม ปี 2550

รายละเอียดแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2550

ตามแผนงานยุทธศาสตร์ พัฒนาศักยภาพแหล่งเรียนรู้และเครือข่ายทางวัฒนธรรม
โครงการพัฒนาศักยภาพแหล่งเรียนรู้และเครือข่ายทางวัฒนธรรม
งบประมาณรวมทั้งหมด 30,500,000 บาท

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เกิดแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมที่อยู่ในเกณฑ์ดีเพิ่มขึ้น 30 % ภายในปี 2550
2. เพื่อให้เกิดแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมที่อยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมลดลง 30 % ภายในปี 2550
3. สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้และจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่นขึ้นอย่างน้อย 9 แห่งภายในปี 2550

ตัวชี้วัด

1. เกิดชุมชนตัวอย่างแห่งการเรียนรู้และจัดการวัฒนธรรมขึ้นมาอย่างน้อย 9 แห่ง
2. แหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมที่ผ่านการประเมินในเกณฑ์ดี เพิ่มขึ้นปีละ 10 %
3. แหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมที่ผ่านการประเมินในเกณฑ์เสื่อมโทรม ลดลงปีละ 10 %

กิจกรรม/ขั้นตอนการดำเนินงาน ในแต่ละกิจกรรมโดยละเอียด	เป้าหมาย การดำเนินงาน	กลุ่มเป้าหมาย	พื้นที่ดำเนินงาน	วันเดือนปีที่ ดำเนินงาน	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงานที่รับผิดชอบ และร่วมดำเนินงาน		
						ชื่อหน่วยงาน	ความรับผิดชอบ	หมายเหตุ
1.กิจกรรมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน								
1.1 กิจกรรมการอบรมวิทยากรกระบวนการ (1) อบรมเจ้าหน้าที่จากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพื่อเป็น change agent ในการถ่ายทอดความรู้แก่ชุมชนต่อไป (2) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดประสานงานแหล่งเรียนรู้ โดยเลือกเฉพาะแหล่งเรียนรู้ที่มีศักยภาพในจังหวัด (ผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ปานกลางขึ้นไป) ในการเข้าอบรมเชิงปฏิบัติการ (3) ติดตามผลการดำเนินงานในพื้นที่	สร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมกับชุมชนในเรื่องการจัดการและการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น	1. ชุมชน 2. ผู้บริหารแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม	1.เชียงราย 2.พิษณุโลก 3.ขอนแก่น 4.สุรินทร์ 5.นนทบุรี 6.กาญจนบุรี 7.ระยอง 8.นครศรีธรรมราช 9.ยะลา	1 มกราคม – 30 กันยายน 2550	2,000,000	1. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) 2.สภาวัฒนธรรม 3. ศูนย์วัฒนธรรม	เจ้าภาพหลัก สนับสนุน สนับสนุน	-
1.2 กิจกรรมการศึกษาแหล่งเรียนรู้ตัวอย่างเพื่อหาปัจจัยแห่งความสำเร็จด้านการเรียนรู้และจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชน (1) กำหนดแหล่งเรียนรู้ (2) คณะผู้วิจัย/ผู้ปฏิบัติงานลงพื้นที่เพื่อศึกษาบทเรียนและดำเนินการถอดบทเรียนแต่ละพื้นที่ (3) สังเคราะห์บทเรียนแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้และการจัดการความรู้เชิงวัฒนธรรมในชุมชน	การทำความเข้าใจและทำการถอดบทเรียนแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมที่ประสบความสำเร็จในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม	1.ชุมชน	1.เชียงราย 2.พิษณุโลก 3.ขอนแก่น 4.สุรินทร์ 5.นนทบุรี 6.กาญจนบุรี 7.ระยอง 8.นครศรีธรรมราช 9.ยะลา	1 มกราคม – 30 กันยายน 2550	4,500,000	1. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) 2.องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) 3. สภาวัฒนธรรม	เจ้าภาพหลัก สนับสนุน สนับสนุน	

กิจกรรม/ขั้นตอนการดำเนินงาน ในแต่ละกิจกรรมโดยละเอียด	เป้าหมาย การดำเนินงาน	กลุ่มเป้าหมาย	พื้นที่ดำเนินงาน	วันเดือนปีที่ ดำเนินงาน	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงานที่รับผิดชอบ และร่วมดำเนินงาน		
						ชื่อหน่วยงาน	ความรับผิดชอบ	หมายเหตุ
2. กิจกรรมด้านการสร้างเครือข่ายการทำงาน <u>2.1 การจัดประชุมเครือข่ายระดับผู้วางนโยบาย (กระทรวงวัฒนธรรม, กระทรวงศึกษาธิการ, องค์กรอิสระอื่นๆ เช่น สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้, สพร., เพื่อวางยุทธศาสตร์การทำงานของเครือข่ายแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม</u> (1) ติดต่อประสานงานเครือข่ายเชิงนโยบาย (2) การประชุมคณะกรรมการเพื่อกำหนดนโยบาย/ยุทธศาสตร์การดำเนินงานเชิงบูรณาการของแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม (3) จัดทำแผน/ยุทธศาสตร์การดำเนินงานเชิงบูรณาการในการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม	1. สร้างเครือข่ายการทำงานในระดับนโยบาย 2. สร้างยุทธศาสตร์การทำงานเชิงบูรณาการ 3. สร้างยุทธศาสตร์การดำเนินงานเชิงบูรณาการ	1. หน่วยงานภาครัฐ, องค์กรอิสระต่างๆ, มูลนิธิ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม	กรุงเทพฯ	1 มกราคม – 30 กันยายน 2550	500,000	1. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) 2.หน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง 3. องค์กรอิสระที่เกี่ยวข้อง	เจ้าภาพหลัก สนับสนุน สนับสนุน	
<u>2.2 การจัดประชุมเครือข่ายระดับท้องถิ่น (ระหว่างแหล่งเรียนรู้ด้วยกันเช่น สภาวัฒนธรรม ศูนย์วัฒนธรรม และเบญจภาคี คือ รัฐ อปท สถาบันการศึกษา นักธุรกิจ และชุมชน) เพื่อวางยุทธศาสตร์การทำงานเชิงบูรณาการในเรื่องการจัดการและการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น</u> (1) ติดต่อประสานงานเครือข่ายระดับท้องถิ่น แยกรายภาค	1. สร้างเครือข่ายการทำงานในระดับท้องถิ่น 2. สร้างยุทธศาสตร์การทำงานเชิงบูรณาการระหว่างแหล่งเรียนรู้ และเบญจ	1. ชุมชน 2. ผู้บริหารแหล่งเรียนรู้ในชุมชน 3. เบญจภาคี (รัฐ อปท สถาบันการศึกษา นักธุรกิจ และชุมชน)	ทั่วประเทศ	1 มกราคม – 30 กันยายน 2550	4,000,000	1. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.)	เจ้าภาพหลัก	

กิจกรรม/ขั้นตอนการดำเนินงาน ในแต่ละกิจกรรมโดยละเอียด	เป้าหมาย การดำเนินงาน	กลุ่มเป้าหมาย	พื้นที่ดำเนินงาน	วันเดือนปีที่ ดำเนินงาน	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงานที่รับผิดชอบ และร่วมดำเนินงาน		
						ชื่อหน่วยงาน	ความรับผิดชอบ	หมายเหตุ
(2) การประชุมเครือข่ายระดับท้องถิ่นเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานเชิงบูรณาการของแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมในชุมชนหรือภายในจังหวัดตัวเอง (3) จัดทำแผน/ยุทธศาสตร์การดำเนินงานเชิงบูรณาการในการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมในท้องถิ่น	ภาคี 3. สร้างยุทธศาสตร์การดำเนินงานเชิงบูรณาการในท้องถิ่น							
3. กิจกรรมด้านการพัฒนาองค์ความรู้								
<u>3.1 การสำรวจองค์ความรู้ท้องถิ่น (คลังสมอง) โดยชุมชนเอง</u> (1) ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชนเป็นผู้สำรวจองค์ความรู้ท้องถิ่นระดับตำบล (สถานที่, พิธีกรรม, บุคคล และอื่นๆ) โดยละเอียด	เข้าใจสถานภาพขององค์ความรู้เชิงวัฒนธรรมในชุมชนตนเอง	ชุมชน	ทั่วประเทศ	1 มกราคม – 30 กันยายน 2550	2,000,000	1. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.)	เจ้าภาพหลัก	
(2) สภาวัฒนธรรมอำเภอ/จังหวัดเป็นผู้รวบรวมข้อมูลในระดับอำเภอ จังหวัด ตามลำดับ (3) จัดทำแผนที่องค์ความรู้ท้องถิ่น โดยวัฒนธรรมจังหวัดเป็นผู้ให้การสนับสนุน/ช่วยเหลือ	เข้าใจองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม	1. นักวิชาการ 2. ผู้บริหารงานแหล่งเรียนรู้	ทั่วประเทศ	1 มกราคม – 30 กันยายน 2550	1,000,000	1. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.)	เจ้าภาพหลัก	
<u>3.2 การสำรวจสถานภาพขององค์ความรู้ด้านการจัดการแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมจากงานวิจัยที่ผ่านมา เพื่อกำหนดแนวทางการให้ทุนสนับสนุนงานวิจัย</u>								

กิจกรรม/ขั้นตอนการดำเนินงาน ในแต่ละกิจกรรมโดยละเอียด	เป้าหมาย การดำเนินงาน	กลุ่มเป้าหมาย	พื้นที่ดำเนินงาน	วันเดือนปีที่ ดำเนินงาน	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงานที่รับผิดชอบ และร่วมดำเนินงาน		
						ชื่อหน่วยงาน	ความรับผิดชอบ	หมายเหตุ
(1) สำรวจงานวิจัย บทความทางวิชาการ เกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม (2) ทำการวิเคราะห์/สังเคราะห์งานวิชาการทั้งหมด (meta-analysis) เพื่อเข้าใจสถานภาพขององค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมในปัจจุบัน โดยเฉพาะองค์ความรู้ด้านใดที่ขาดอยู่และสมควรศึกษาเพิ่มเติม หรือเรื่องใดมีนักวิชาการทำแล้วมากมาย จะได้ไม่ต้องสนับสนุนทุนวิจัยในด้านนี้มากนัก (3) จัดทำรายงานสรุป	1. ผลิตผลงานวิชาการ/งานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมอย่างมีเป้าหมาย 2. สร้างนักวิชาการรุ่นใหม่. ในเรื่องการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม	1.นักวิชาการ	ทั่วประเทศ	1 มกราคม – 30 กันยายน 2550	4,000,000	1. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.)	เจ้าภาพหลัก	
<u>3.3 การให้ทุนสนับสนุนงานวิจัยด้านวัฒนธรรม</u> (1) การสำรวจหัวข้อวิจัยที่ต้องการ (2) ประกาศการสนับสนุนทุนวิจัย (3) สร้างเครือข่ายนักวิชาการรุ่นใหม่								
4. กิจกรรมด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้								
<u>4.1 การอบรมเชิงปฏิบัติการ "การนำเสนอองค์ความรู้โดยยึดผู้ชมเป็นสำคัญ"</u> (กิจกรรมนี้อาจดำเนินการร่วมกับกิจกรรม 4.4 การอบรมเชิงปฏิบัติการ "การจัดการแหล่งเรียนรู้โดยการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน" แก่ผู้บริหารแหล่งเรียนรู้ และกิจกรรม 6.2 การ	สร้างความเข้าใจในกลุ่มผู้บริหารแหล่งเรียนรู้ในการยึดผู้ชมเป็นสำคัญในการดำเนินงาน	ผู้บริหาร/ ผู้ดำเนินงานในแหล่งเรียนรู้	ทั่วประเทศ	1 มกราคม – 30 กันยายน 2550	2,000,000	1. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.)	เจ้าภาพหลัก	

กิจกรรม/ขั้นตอนการดำเนินงาน ในแต่ละกิจกรรมโดยละเอียด	เป้าหมาย การดำเนินงาน	กลุ่มเป้าหมาย	พื้นที่ดำเนินงาน	วันเดือนปีที่ ดำเนินงาน	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงานที่รับผิดชอบ และร่วมดำเนินงาน		
						ชื่อหน่วยงาน	ความรับผิดชอบ	หมายเหตุ
อบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง "การเป็นนักประชาสัมพันธ์ท้องถิ่น") (1) อบรมเจ้าหน้าที่จากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพื่อเป็น change agent ในการถ่ายทอดความรู้แก่ชุมชนต่อไป (2) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดประสานงานแหล่งเรียนรู้ โดยเลือกเฉพาะแหล่งเรียนรู้ที่มีศักยภาพในจังหวัด (ผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ปานกลางขึ้นไป) ในการเข้าอบรมเชิงปฏิบัติการ (3) ติดตามผลการดำเนินงานในพื้นที่	และการนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ในแหล่งเรียนรู้							
<u>4.2 การพัฒนาระบบการประเมินผลการดำเนินงาน (การประเมินภายในและการประเมินภายนอก)</u> (กิจกรรมนี้อาจดำเนินการร่วมกับกิจกรรม 7.1 กำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้) (1) ตั้งคณะกรรมการสร้างมาตรฐานการประเมินการดำเนินงานของแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม จากตัวแทนจากหลากหลายภาคส่วน เช่น สวช. กรมศิลปากร นักวิชาการ ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ เป็นต้น (2) สร้างคู่มือการประเมินตัวเองของแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม (3) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดให้การสนับสนุนการนำผลการประเมินไปใช้ในการ	1. เพื่อสร้างมาตรฐานในการประเมินและสามารถนำผลประเมินมาใช้ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ได้ 2. แหล่งเรียนรู้สามารถประเมินแหล่งเรียนรู้ของตนเองได้ 3. ชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วม	ผู้บริหาร/ ผู้ดำเนินงานในแหล่งเรียนรู้	ทั่วประเทศ	1 มกราคม – 30 กันยายน 2550	500,000	1. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.)	เจ้าภาพหลัก	

กิจกรรม/ขั้นตอนการดำเนินงาน ในแต่ละกิจกรรมโดยละเอียด	เป้าหมาย การดำเนินงาน	กลุ่มเป้าหมาย	พื้นที่ดำเนินงาน	วันเดือนปีที่ ดำเนินงาน	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงานที่รับผิดชอบ และร่วมดำเนินงาน		
						ชื่อหน่วยงาน	ความรับผิดชอบ	หมายเหตุ
พัฒนาแหล่งเรียนรู้ของท้องถิ่น	ในการประเมินแหล่งเรียนรู้ในชุมชนตัวเองได้							
4.3 การอบรมเชิงปฏิบัติการ "อาสาสมัครมักกุเทศน์" ในกลุ่มเยาวชนและกลุ่มผู้สูงอายุ (1) สำหรับกลุ่มเยาวชน ทำการค้นหาครูภูมิปัญญาประจำท้องถิ่นเพื่อทำการถ่ายทอดความรู้แก่เยาวชนต่อไป และให้กลุ่มเยาวชนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการในสภาวัฒนธรรมตำบล หรือในแหล่งเรียนรู้ต่างๆ (2) สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ ทำการรับสมัครผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อร่วมเป็นกลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น และได้รับการอบรมในเรื่องการนำเสนอองค์ความรู้ในแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น (3) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดคัดเลือกชุมชนที่มีศักยภาพในการดำเนินงาน (4) ติดตามผลการดำเนินงานในพื้นที่	ทำให้กลุ่มเยาวชนและกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ด้านวัฒนธรรมของท้องถิ่นตัวเองได้	1. กลุ่มเยาวชน 2. ผู้สูงอายุ	ทั่วประเทศ	1 มกราคม – 30 กันยายน 2550	500,000	1. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) 2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	เจ้าภาพหลัก สนับสนุน	
4.4 การอบรมเชิงปฏิบัติการ "การจัดการแหล่งเรียนรู้โดยการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน" แก่ผู้บริหารแหล่งเรียนรู้ (กิจกรรมนี้อาจดำเนินการร่วมกับกิจกรรม 4.1 การอบรมเชิงปฏิบัติการ "การนำเสนอองค์ความรู้โดยยึดผู้ชมเป็นสำคัญ" และกิจกรรม 6.2 การอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง "การเป็นนักประชาสัมพันธ์ท้องถิ่น")	1. การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ 2. ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น	ผู้บริหาร/ ผู้ดำเนินงานในแหล่งเรียนรู้	ทั่วประเทศ	1 มกราคม – 30 กันยายน 2550	2,000,000	1. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) 2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	เจ้าภาพหลัก สนับสนุน	

กิจกรรม/ขั้นตอนการดำเนินงาน ในแต่ละกิจกรรมโดยละเอียด	เป้าหมาย การดำเนินงาน	กลุ่มเป้าหมาย	พื้นที่ดำเนินงาน	วันเดือนปีที่ ดำเนินงาน	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงานที่รับผิดชอบ และร่วมดำเนินงาน		
						ชื่อหน่วยงาน	ความรับผิดชอบ	หมายเหตุ
(1) อบรมเจ้าหน้าที่จากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพื่อเป็น change agent ในการถ่ายทอดความรู้แก่ชุมชนต่อไป (2) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดประสานงานแหล่งเรียนรู้ โดยเลือกเฉพาะแหล่งเรียนรู้ที่มีศักยภาพในจังหวัด (ผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ปานกลางขึ้นไป) ในการเข้าอบรมเชิงปฏิบัติการ (2) ติดตามผลการดำเนินงานในพื้นที่	ตัวเอง							
5.กิจกรรมด้านการสร้างฐานข้อมูลแหล่งเรียนรู้								
5.1 พัฒนาทำเนียบแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมทั่วประเทศ (ชื่อ, สถานที่ตั้ง, ผู้รับผิดชอบ, สิ่งที่นำเสนอหรือจุดเด่นของพิพิธภัณฑ์) (1) แต่งตั้งคณะทำงานการรวบรวมฐานข้อมูลแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม (2) เผยแพร่ผ่านสื่อวารสาร สื่ออินเทอร์เน็ต	ข้อมูลโดยสมบูรณ์ของแหล่งเรียนรู้ทั่วประเทศ	1. ผู้บริหาร/ ผู้ที่เกี่ยวข้องในด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 2. นักวิชาการ 3. ผู้สนใจทั่วไป	ทั่วประเทศ	1 มกราคม – 30 กันยายน 2550	500,000	1. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.)	เจ้าภาพหลัก	
6. กิจกรรมด้านการประชาสัมพันธ์								
6.1 สร้างคณะทำงานด้านสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อให้งานประชาสัมพันธ์ออกมาอย่างเป็นเอกภาพภายใต้แนวคิดเดียวกัน (1) การตั้งคณะทำงานด้านสื่อหรือว่าจ้างผู้ชำนาญการภายนอกเพื่อจัดทำสื่อที่	มีแผนงานประชาสัมพันธ์ในภาพรวมอย่างมีเอกภาพของการ	1. ชุมชน 2. ประชาชนทั่วไป	ทั่วประเทศ	1 มกราคม – 30 กันยายน 2550	5,000,000	1. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.)	เจ้าภาพหลัก	

กิจกรรม/ขั้นตอนการดำเนินงาน ในแต่ละกิจกรรมโดยละเอียด	เป้าหมาย การดำเนินงาน	กลุ่มเป้าหมาย	พื้นที่ดำเนินงาน	วันเดือนปีที่ ดำเนินงาน	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงานที่รับผิดชอบ และร่วมดำเนินงาน		
						ชื่อหน่วยงาน	ความรับผิดชอบ	หมายเหตุ
สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายหลักในการดำเนินงานในปี 2550 เช่นกลุ่มเยาวชนกับการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม โดยสื่อที่ควรเน้นได้แก่สื่ออินเทอร์เน็ต และสื่อพื้นบ้านในท้องถิ่นต่างๆ	สนับสนุนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมในชุมชน							
6.2 การอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง "การเป็นนักประชาสัมพันธ์ท้องถิ่น" (กิจกรรมนี้อาจดำเนินการร่วมกับกิจกรรม 4.1 การอบรมเชิงปฏิบัติการ "การนำเสนอองค์ความรู้โดยยึดผู้ชมเป็นสำคัญ" และกิจกรรม 4.4 การอบรมเชิงปฏิบัติการ "การจัดการแหล่งเรียนรู้โดยการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน" แก่ผู้บริหารแหล่งเรียนรู้ (1) อบรมเจ้าหน้าที่จากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพื่อเป็น change agent ในการถ่ายทอดความรู้แก่ชุมชนต่อไป (2) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดประสานงานแหล่งเรียนรู้ โดยเลือกเฉพาะแหล่งเรียนรู้ที่มีศักยภาพในจังหวัด (ผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ปานกลางขึ้นไป) ในการเข้าอบรมเชิงปฏิบัติการ (3) ติดตามผลการดำเนินงานในพื้นที่	การสร้างให้ชุมชนสามารถเผยแพร่ข่าวสารของวัฒนธรรมในท้องถิ่นตัวเองอย่างสร้างสรรค์	1. ชุมชน 2. ผู้บริหาร/ ผู้ที่เกี่ยวข้องในด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	ทั่วประเทศ	1 มกราคม – 30 กันยายน 2550	500,000	1. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.)	เจ้าภาพหลัก	
7. ด้านการสร้างมาตรฐานแหล่งเรียนรู้ 7.1 กำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้ (กิจกรรมนี้อาจ	มีมาตรฐานการ	1. ชุมชน	ทั่วประเทศ	1 มกราคม – 30	1,000,000	1. สำนักงาน	เจ้าภาพหลัก	

กิจกรรม/ขั้นตอนการดำเนินงาน ในแต่ละกิจกรรมโดยละเอียด	เป้าหมาย การดำเนินงาน	กลุ่มเป้าหมาย	พื้นที่ดำเนินงาน	วันเดือนปีที่ ดำเนินงาน	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงานที่รับผิดชอบ และร่วมดำเนินงาน		
						ชื่อหน่วยงาน	ความรับผิดชอบ	หมายเหตุ
ดำเนินการร่วมกับกิจกรรม 4.2 การพัฒนาระบบการประเมินผลการดำเนินงาน (1) ตั้งคณะกรรมการสร้างมาตรฐานในภาพกว้างในการการดำเนินงานของแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม จากตัวแทนจากหลากหลายภาคส่วน เช่น สวช. กรมศิลปากร นักวิชาการ ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ (2) ชุมชนสร้างมาตรฐานการดำเนินงานของตนเองของแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม	ดำเนินงานของแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม	2. ผู้บริหาร/ ผู้ที่เกี่ยวข้องในด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้		กันยายน 2550		คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) 2. กรมศิลปากร 3. สถาบันการศึกษา 4.สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ 5. สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ	 ผู้สนับสนุน ผู้สนับสนุน ผู้สนับสนุน ผู้สนับสนุน	
8. ด้านการจัดตั้งกองทุนการส่งเสริมการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม <u>8.1 การระดมทุนเพื่อหาเงินเข้ากองทุนและการผลักดันนโยบายการลดหย่อนภาษีแก่บุคคล นิติบุคคลที่บริจาคเงินเข้ากองทุน</u> (1) ตั้งคณะกรรมการศึกษาการจัดตั้งกองทุนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม (2) ผลักดันนโยบายสู่ผู้บริหารระดับสูง	กระตุ้นให้ผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงเห็นความสำคัญของการสร้างกองทุนการส่งเสริมการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม	1. ประชาชนทั่วไป 2. ภาคธุรกิจ	ทั่วประเทศ	1 มกราคม – 30 กันยายน 2550	500,000	1. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.)	เจ้าภาพหลัก	

วิธีการติดตามประเมินผล

1. การสำรวจ (survey) ตามเกณฑ์การเป็นแหล่งเรียนรู้เดิมซ้ำอีกครั้งในเดือนตุลาคม 2550 เพื่อวัดการเปลี่ยนแปลง

ผู้รับผิดชอบโครงการ (หัวหน้ากลุ่ม/หัวหน้าโครงการ และผู้รับผิดชอบทุกคน)

ลงชื่อ.....ผู้รับผิดชอบโครงการ
(.....)

ลงชื่อ.....ผู้รับผิดชอบโครงการ
(.....)

ลงชื่อ.....ผู้รับผิดชอบโครงการ
(.....)

ลงชื่อ.....ผู้รับผิดชอบโครงการ
(.....)

ผู้เห็นชอบโครงการ (กรณีหน่วยงานที่รองเลขาธิการฯ กำกับดูแลต้องเสนอผ่านรองเลขาธิการฯ ด้วย)

ลงชื่อ.....(ผู้อำนวยการ/หน.กลุ่มรายงานตรงฯ)
(.....)
ตำแหน่ง.....
...../...../.....

ลงชื่อ.....
(นางนพพร มุกดามณี)
รองเลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
...../...../.....

ผู้อนุมัติโครงการ

ลงชื่อ.....ผู้รับผิดชอบโครงการ
(นางปริศนา พงษ์ทัดศิริกุล)
เลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
...../...../.....

แผนพัฒนาศักยภาพแหล่งเรียนรู้และเครือข่ายทางวัฒนธรรม ปี 2550-2552

แบบฟอร์มจัดทำแผนพัฒนาการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
กระทรวงวัฒนธรรม

ชื่อแผนงาน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม

หลักการและเหตุผล

สืบเนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ นับว่าเป็นปัจจัยเอื้อหนุนสำคัญที่ทำให้แหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมที่มีอยู่ในประเทศนั้นมีความเติบโตทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ กล่าวคือในการเติบโตเชิงปริมาณนั้น มีการเพิ่มและบูรณาการแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม เช่นการเกิดขึ้นของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่สนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ เช่นกรุงเทพมหานคร หรือศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนที่ริเริ่มโดยกระทรวงวัฒนธรรม ที่รวบรวมและสร้างแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเข้าด้วยกัน ส่วนในการเติบโตเชิงคุณภาพ เช่นการเพิ่มความรู้ ในเรื่องการจัดการแหล่งเรียนรู้ การเพิ่มศักยภาพบุคลากร ในแต่ละแหล่งเรียนรู้ แต่อย่างไรก็ตามดูเหมือนว่าการเติบโตทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพของแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นเป็นการเติบโตอย่างไร้ทิศทาง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นการเติบโตของแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมนั้นเป็นการเติบโตที่ขาดยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ล่าสุดงานวิจัยเรื่อง “การสำรวจสถานภาพและแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมในสังกัดและเครือข่ายของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.)” โดย บริษัท รักลูกแฟมิลี่กรุ๊ป จำกัด (2549) ที่ได้รับทุนสนับสนุนงานวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) พบว่าแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมทั้งที่อยู่ในสังกัดของ สวช. และเป็นเครือข่ายของสวช. คือ ศูนย์วัฒนธรรม หอวัฒนธรรมนิทัศน์ หอไทยนิทัศน์ บ้านศิลปิน ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน ก็ประสบปัญหาในการดำเนินงานคล้ายคลึงกับแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมอื่นๆ ที่เคยมีการสำรวจมา ทั้งในเรื่องนโยบายจากภาครัฐที่ขาดความต่อเนื่อง เรื่องงบประมาณและบุคลากรที่ไม่พอเพียง เรื่องการขาดความร่วมมือจากชุมชน เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้สะท้อนออกมาอย่างเด่นชัดเป็นรูปธรรมเมื่อนำแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมข้างต้นมาจัดอันดับตามเกณฑ์การเป็นแหล่งเรียนรู้ใน 4 เกณฑ์คือ 1. เกณฑ์ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมายของแหล่งเรียนรู้ 2.เกณฑ์ด้านการบริหารจัดการ

แหล่งเรียนรู้ 3.เกณฑ์ด้านการสร้างกระบวนการการเรียนรู้ และ 4.เกณฑ์ด้านการติดตามและประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง พบว่าจากการประเมินการทำงานที่ผ่านมา ของแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาจัดกลุ่มแหล่งเรียนรู้ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเสื่อมโทรม (ได้คะแนนน้อยกว่า 50 คะแนน) กลุ่มปานกลาง (ได้คะแนนระหว่าง 51-70 คะแนน) และกลุ่มดี (ได้คะแนน 71 คะแนนขึ้นไป) พบว่า แหล่งเรียนรู้ ส่วนใหญ่จัดอยู่ในกลุ่มเสื่อมโทรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ศูนย์วัฒนธรรม ส่วนใหญ่จัดอยู่ในกลุ่มเสื่อมโทรม (47.9%) จำนวน 35 แห่ง รองลงมาคือ กลุ่มปานกลาง (27.4%) จำนวน 20 แห่ง และ กลุ่มดี (24.7%) จำนวน 18 แห่งตามลำดับ และเมื่อพิจารณาคะแนนตามเกณฑ์การแบ่งกลุ่มแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม ในสังกัด สวช. พบว่ามีเพียงเรื่องเดียวที่อยู่ในเกณฑ์ดี คือ นโยบายและจุดมุ่งหมายของแหล่งเรียนรู้ (54.8%) ส่วนเรื่องอื่นๆ อยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุง และเรื่องที่เห็นว่าควรปรับปรุงมากที่สุด คือ การติดตามและประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (67.1%) รองลงมาคือ การสร้างกระบวนการการเรียนรู้ (57.5%) และการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ (56.2%) ตามลำดับ

หอวัฒนธรรมนิทัศน์ ส่วนใหญ่จัดอยู่ในกลุ่มเสื่อมโทรม (62.8%) จำนวน 27 แห่ง รองลงมาคือ กลุ่มปานกลาง (25.6%) จำนวน 11 แห่ง และ กลุ่มดี (11.6%) จำนวน 5 แห่ง ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาคะแนนตามเกณฑ์การแบ่งกลุ่มแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม ในสังกัด สวช. พบว่ามีเพียงเรื่องเดียวที่อยู่ในเกณฑ์ดี คือ นโยบายและจุดมุ่งหมายของแหล่งเรียนรู้ (48.8%) ส่วนเรื่องอื่นๆ อยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุง และเรื่องที่เห็นว่าควรปรับปรุงมากที่สุด คือ การติดตามและประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (76.7%) รองลงมาคือ การสร้างกระบวนการการเรียนรู้ (74.4%) และการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ (69.8%) ตามลำดับ

ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน ส่วนใหญ่จัดอยู่ในกลุ่มเสื่อมโทรม (82.1%) จำนวน 276 แห่ง รองลงมาคือ กลุ่มดี (10.7%) จำนวน 36 แห่ง และ กลุ่มปานกลาง (7.2%) จำนวน 24 แห่ง ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาคะแนนตามเกณฑ์การแบ่งกลุ่มแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม ในสังกัด สวช. พบว่าทุกเรื่องอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุง และเรื่องที่เห็นว่าควรปรับปรุงมากที่สุด คือ การติดตามและประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (86.6%) รองลงมาคือ การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ (81.5%) การสร้างกระบวนการการเรียนรู้ (81.3%) นโยบายและจุดมุ่งหมายของแหล่งเรียนรู้ (66.1%) ตามลำดับ

แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม

แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม จึงถูกกำหนดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และมุ่งเน้นการประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน ดังอธิบายได้ดังนี้

1. **แนวทางการพัฒนาจะต้องเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน** โดย สวช. จะต้องมีบทบาทในการสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการ บริหารวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง เพราะปัญหาส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นกับแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมโดยเฉพาะในกลุ่ม "เสื่อมโทรม" คือการขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนในแหล่งเรียนรู้นั้นๆ หรือการที่ชุมชนนั้นคิดว่าแหล่งเรียนรู้นั้นไม่ใช่ของตนเองหรือของชุมชนเอง แต่คิดว่าแหล่งเรียนรู้เป็นของ สวช. วัด โรงเรียน หรือหน่วยงานอื่นๆ เมื่อชุมชนขาดความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของวัฒนธรรมดัวเองเช่นนี้แล้วก็ย่อมส่งผลกระทบอื่นๆ ตามมาดังที่ปรากฏในงานวิจัย ทั้งนี้ระดับการมีส่วนร่วมนั้นมิได้หมายความถึงแค่การมาร่วมงานหรือกิจกรรมต่างๆ ที่แหล่งเรียนรู้จัดขึ้น แต่หมายถึงการมีส่วนร่วมในระดับการร่วมวางนโยบาย การบริหารงานแหล่งเรียนรู้ (เช่น การเป็นมัคคุเทศก์อาสาสมัคร เป็นต้น) ซึ่งแนวคิดนี้จะทำให้การดำเนินงานของแหล่งเรียนรู้สามารถประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนได้ มากกว่าการที่แหล่งเรียนรู้จะต้องรอนโยบายหรืองบประมาณจากส่วนกลางในการดำเนินงาน

แนวทางการพัฒนาที่สำคัญที่สุดประการแรกคือการสนับสนุนกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงานแหล่งเรียนรู้ให้มากขึ้น โดยแนวทางการพัฒนาเชิงรูปธรรมคือการศึกษาพื้นที่ตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จในกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จ แนวทางการพัฒนาในลำดับต่อมาคือการสร้างพื้นที่ต้นแบบในการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมขึ้นมา ซึ่งในขั้นแรกมุ่งเน้นที่ 10 จังหวัดที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่นก่อน คือ เชียงราย, พิษณุโลก, ขอนแก่น, สุรินทร์, นนทบุรี, กาญจนบุรี, ระยอง, นครศรีธรรมราช และยะลา ทั้งนี้บทบาทหน้าที่ของ สวช. คือการประสานให้เกิดการพูดคุยกันและการให้ความรู้เบื้องต้นในวิธีการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (เช่นการจัดอบรมหัวข้อ "การเป็นวิทยากรกระบวนการ" แก่ผู้นำชุมชน (ไม่ใช่ อบต.)) รวมถึงการสร้างการรับรู้ในระดับประเทศในประเด็นเรื่องนี้โดยการยกย่องชุมชนที่สามารถบริหารจัดการและสร้างกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นตนเองได้ดีที่สุด

2. **แนวทางการพัฒนาต่อมาคือการพยายามประสานให้เกิดการทำงานในระดับเครือข่าย**ให้เกิดผลมากที่สุด โดยผลการสำรวจพบว่าแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมต่างๆ นั้นส่วนใหญ่มักดำเนินงานโดยลำพังซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานของแหล่งเรียนรู้เป็นไปอย่างไร้ประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการบริหารจัดการ การจัดกระบวนการเรียนรู้ แนวทางการพัฒนาที่ สวช. ต้องดำเนินการคือต้องประสานการทำงานของเครือข่ายให้เกิดภาพของการทำงานเชิงยุทธศาสตร์ให้เกิดขึ้นทั้งใน

เครือข่ายระดับผู้กำหนดนโยบาย เช่น สวช. กระทรวงวัฒนธรรม กระทรงศึกษาธิการ องค์กรอิสระที่เกี่ยวข้องการแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อกำหนดทิศทางการทำงานให้สอดรับกัน การสนับสนุนข้อมูลระหว่างกัน และการประสานการทำงานของเครือข่ายในระดับผู้ปฏิบัติระดับท้องถิ่น เช่น ภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.). ภาควิชาการ ภาคธุรกิจ ภาคประชาชน และแหล่งเรียนรู้อื่นๆ

3. แนวทางการพัฒนาองค์ความรู้ด้านแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ สวช. ต้องดำเนินการเป็นลำดับต้น ๆ การรวบรวมองค์ความรู้ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ และพร้อมที่จะนำมาใช้ได้ทันทีเมื่อต้องการเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมในท้องถิ่น ที่ สวช.ยังขาดอยู่ กล่าวคือองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้นั้น สวช. มีประสบการณ์มากอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นด้านรูปแบบการนำเสนอ การจัดนิทรรศการ หรือการดลาด การประชาสัมพันธ์ แต่สิ่งที่ สวช. ขาดคือตัวองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นในแต่ละที่ ทั้งสื่อและประเพณีพื้นบ้าน ภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่เป็นรากฐานหรือจิตวิญญาณที่แท้จริงของชุมชน ที่ผ่านมาถึงแม้อาจมีการเก็บรวบรวมบ้างแต่ก็เป็นเพียงบางท้องที่และไม่เป็นระบบอย่างแท้จริง อีกทั้งข้อมูลก็กระจัดกระจายอยู่ทั่วประเทศ มิได้เก็บรวมรวมเป็นแหล่งเดียว สวช.จึงน่าเข้ามามีหน้าที่ดรงนี้ และเมื่อเชื่อมโยงกับการพยายามสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน การให้ชุมชนได้มีโอกาสเป็นผู้รวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่นของตัวเองขึ้นมา ก่อนส่งมาเก็บรวบรวมที่ส่วนกลาง (สวช.) ผ่านรูปแบบเช่นการทำแผนที่วัฒนธรรมของชุมชนดัวเอง (mapping) ย่อมทำให้ชุมชนรู้จัก เข้าใจ และท้ายสุดรู้สึกภูมิใจในรากของดนเอง ทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นยังสามารถสืบทอดต่อไปได้ นอกจากนี้องค์ความรู้ด้านงานวิจัยในมิติต่างๆ ทั้งที่ให้ทุนสนับสนุนโดย สวช.เอง หรืองานวิจัยที่ได้รับทุนจากที่อื่นควรได้รับการสำรวจ (review) อีกครั้งหนึ่งเพื่อสังเคราะห์ผลที่ได้ ว่าปัจจุบันงานวิจัยด้านแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมนั้นอยู่ในขั้นใด ประเด็นใดที่นักวิจัยสนใจและทำการวิจัยจนเกินพอแล้ว หรือประเด็นที่ยังขาดอยู่และต้องการความรู้เพิ่ม สิ่งเหล่านี้ สวช. จำเป็นต้องทราบเพื่อกำหนดนโยบายการให้ทุนวิจัยในอนาคดต่อไป พร้อมทั้งสนับสนุนให้เกิดการวิจัยเรื่องแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมในท้องถิ่นให้มากขึ้น เพื่อการเข้าใจที่ดีขึ้น

4. เรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทีมวิจัยค้นพบในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมในท้องถิ่น เช่นคือการที่ผู้บริหารแหล่งเรียนรู้ไม่คำนึงถึงความสำคัญของกลุ่มผู้ชม กล่าวคือการจัดการแหล่งเรียนรู้ยังยึดเอาตัวเองเป็นหลัก มิได้นึกถึงความต้องการที่แท้จริงของผู้ชม หรือการที่ไม่เข้าใจกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนั้น**แนวทางการพัฒนาที่จำเป็นต้องทำเร่งด่วนคือการสร้างความเข้าใจต่อการจัดการแหล่งเรียนรู้ในยุคใหม่ที่ต้องพิจารณาถึงผู้เข้าชมให้มากขึ้นหรือการสร้างกระบวนการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในแหล่งเรียนรู้มากขึ้น**

5. แนวทางการพัฒนาเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้อีกประการหนึ่งคือการที่ผู้บริหารแหล่งเรียนรู้มีระบบการประเมินที่ดี ทั้งการประเมินภายในและการประเมินภายนอก โดยเป็นการประเมินที่เป็นธรรมและเข้าใจธรรมชาติของแหล่งเรียนรู้นั้นๆ อย่างแท้จริง เพราะแหล่งเรียนรู้แต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน การได้รับการประเมินที่ดีสามารถทำให้นำผลการประเมินไปปรับปรุงการทำงานต่อไปได้

6. การสร้างทำเนียบแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมที่ครบถ้วนยังเป็นข้อจำกัดประการหนึ่งของ สวช. ในปัจจุบัน การมีทำเนียบแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมที่ครบถ้วนทั้ง ชื่อ ที่อยู่ ลักษณะพิเศษของแหล่งเรียนรู้ทำให้สะดวกต่อการวางแผนพัฒนาในระยะยาวต่อไป และสามารถเป็นแหล่งอ้างอิงแก่บุคคลทั่วไปได้

7. นอกจากการพัฒนาในเชิงลึกดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว **การพัฒนาในเชิงกว้าง เช่น การสร้างกระแสแห่งการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นแก่บุคคลทั่วไป** โดยเฉพาะเยาวชนก็เป็นสิ่งสำคัญ การผลักดันวาระแห่งชาติในเรื่องการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมจะเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมการทำงานเชิงลึกให้ประสบความสำเร็จมากขึ้น เพราะเป็นการย้ำถึงความสำคัญของนโยบาย ทั้งนี้ผ่านสื่อที่หลากหลาย เช่น หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต และอื่นๆ ทั้งนี้เนื้อหาและรูปแบบของสื่อต้องตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง และมีประเด็นที่สื่อมวลชนสนใจและนำไปขยายผลต่อ **เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนทางสังคม (mobilization)** อย่างไรก็ตามนอกจากการสร้างกระแสในเชิงกว้างผ่านการประชาสัมพันธ์ในสื่อมวลชนแล้ว การสื่อสารภายในท้องถิ่นก็เป็นสิ่งสำคัญ การให้ความรู้เรื่องการเป็นนักประชาสัมพันธ์แก่ผู้ดำเนินงานเพื่อเผยแพร่กิจกรรมของแหล่งเรียนรู้นั้นๆ ก็เป็นสิ่งสำคัญ

8. เกณฑ์มาตรฐานในการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้ถึงแม้เป็นเรื่องจำเป็นแต่ต้องคำนึงถึงความแตกต่างกันของแหล่งเรียนรู้ ทั้งทางด้านบริบททางสังคม ธรรมชาติของแหล่งเรียนรู้เอง การตั้งเกณฑ์มาตรฐานจะช่วยเป็นแนวทางในภาพกว้างที่จะช่วยแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมดำเนินงานไปได้อย่างชัดเจนมากขึ้น

9. ปัญหาเรื่องงบประมาณ สามารถบรรเทาได้โดยการจัดตั้ง**กองทุนขึ้นมาสนับสนุนงานด้านวัฒนธรรม** โดยรับบริจาคหรือจัดสรรงบประมาณจากรัฐมาสนับสนุนในช่วงแรก ทั้งอาจมีการตั้งสิทธิประโยชน์สำหรับผู้บริจาคเงินโดยการยกเว้นภาษีเป็นต้น

วัตถุประสงค์ของแผนงาน

1. เพื่อให้เกิดแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมที่อยู่ในเกณฑ์ดีเพิ่มขึ้น 30 % ภายในปี 2551

2. เพื่อให้เกิดแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมที่อยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมลดลง 30 % ภายในปี 2551

3. สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้และจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่นขึ้นอย่างน้อยอำเภอละ 1 แห่ง ภายในปี 2551

4. สร้างการรับรู้ในวาระ "การเรียนรู้และจัดการวัฒนธรรมชุมชน" ให้เกิดขึ้นจำนวน 80% ของตำบลทั่วประเทศ ภายในปี 2551

ตัวชี้วัดและเป้าหมายความสำเร็จในการดำเนินงานตามแผนงาน

1. เกิดชุมชนตัวอย่างแห่งการเรียนรู้และจัดการวัฒนธรรมขึ้นมาอย่างน้อยอำเภอละ1 แห่ง

2. แหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมที่ผ่านการประเมินในเกณฑ์ดี เพิ่มขึ้นปีละ 10 %

3. แหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมที่ผ่านการประเมินในเกณฑ์เสื่อมโทรม ลดลงปีละ 10 %

4. ชุมชนให้ความสนใจและนำหลักการการเรียนรู้และการจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเองมาใช้ในการดำเนินงาน

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

1. หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือให้การสนับสนุน ได้แก่ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้, สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ (สพร.).องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน

เงื่อนไขและปัจจัยแห่งความสำเร็จ

1. ความเข้าใจ ในบทบาท หน้าที่ในการสนับสนุนให้ชุมชนได้ดูแล จัดการแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ของ สวช. เจ้าของแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ซึ่งเป็นบทบาทที่แตกต่างไปจากเดิม

2. ความต่อเนื่องของนโยบายของผู้บริหาร สวช.

3. การใส่ใจ ติดตาม ประสานงาน ให้ความรู้ ของวัฒนธรรมจังหวัดต่อการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการ เรียนรู้และจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น

4. การให้เวลาต่อผลความสำเร็จของนโยบายนี้

กิจกรรมการดำเนินงานโดยสรุปของแผนงานในระยะเวลา 3 ปี

ที่	กิจกรรมต่าง ๆ ที่จะดำเนินงานโดยสรุปของแผนงาน	จังหวัดหรือพื้นที่ดำเนินงาน	เป้าหมายการดำเนินงานของแต่ละกิจกรรม				งบประมาณการดำเนินงานของแต่ละกิจกรรม *			
			รวมทั้ง 3 ปี	2550	2551	2552	รวมทั้ง 3 ปี	2550	2551	2552
1 1.1	**<u>ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน</u>** การอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง "การเป็นวิทยากรกระบวนการ" ในเรื่องชุมชนกับความสำคัญของการเรียนรู้และจัดการมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น	ทั่วประเทศ	/	/	/	/	4,000	2,000	1,000	1,000
1.2	การศึกษาแหล่งเรียนรู้ตัวอย่าง เพื่อหาปัจจัยแห่งความสำเร็จด้านการเรียนรู้และจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชน	1.เชียงราย 2.พิษณุโลก 3.ขอนแก่น 4.สุรินทร์ 5.นนทบุรี 6.กาญจนบุรี 7.ระยอง 8.นครศรีธรรมราช 9.ยะลา		/	/		9,000	4,500	4,500	-

ที่	กิจกรรมด่าง ๆ ที่จะดำเนินงานโดยสรุปของแผนงาน	จังหวัดหรือพื้นที่ดำเนินงาน	เป้าหมายการดำเนินงานของแต่ละกิจกรรม				งบประมาณการดำเนินงานของแต่ละกิจกรรม *			
			รวมทั้ง 3 ปี	2550	2551	2552	รวมทั้ง 3 ปี	2550	2551	2552
1.3	การสร้างแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมต้นแบบในเชิงการมีส่วนร่วมของชุมชน	1.เชียงราย 2.พิษณุโลก 3.ขอนแก่น 4.สุรินทร์ 5.นนทบุรี 6.กาญจนบุรี 7.ระยอง 8.นครศรีธรรมราช 9.ยะลา			/	/	9,000	-	4,500	4,500
1.4	การประกวดชุมชนดีเด่นด้านการสนับสนุนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม	ทั่วประเทศ				/	3,000			3,000
2	**<u>ด้านการสร้างเครือข่ายการทำงาน</u>**									
2.1	การจัดประชุมเครือข่ายระดับผู้วางนโยบาย (กระทรวงวัฒนธรรม, กระทรวงศึกษาธิการ, องค์กรอิสระอื่นๆ เช่น สำนักงานบริหาร	ทั่วประเทศ		/	/		1,000	500	500	-

ที่	กิจกรรมต่าง ๆ ที่จะดำเนินงานโดยสรุปของแผนงาน	จังหวัดหรือพื้นที่ดำเนินงาน	เป้าหมายการดำเนินงานของแต่ละกิจกรรม				งบประมาณการดำเนินงานของแต่ละกิจกรรม *			
			รวมทั้ง 3 ปี	2550	2551	2552	รวมทั้ง 3 ปี	2550	2551	2552
	และพัฒนาองค์ความรู้, สพร., เพื่อวางยุทธศาสตร์การทำงานของเครือข่ายแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม									
2.2	การจัดประชุมเครือข่ายระดับท้องถิ่น (ระหว่างแหล่งเรียนรู้ด้วยกันเช่น สภาวัฒนธรรม ศูนย์วัฒนธรรม และเบญจภาคี คือ รัฐ อปท สถาบันการศึกษา นักธุรกิจ และชุมชน) เพื่อวางยุทธศาสตร์การทำงานเชิงบูรณาการในเรื่องการจัดการและการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น	ทั่วประเทศ		/	/		8,000	4,000	4,000	-
3 3.1	**<u>ด้านการพัฒนาองค์ความรู้</u>** การสำรวจองค์ความรู้ท้องถิ่นโดยชุมชนเอง (mapping)	ทั่วประเทศ	/	/	/	/	6,000	2,000	2,000	2,000

ที่	กิจกรรมต่าง ๆ ที่จะดำเนินงานโดยสรุปของแผนงาน	จังหวัดหรือพื้นที่ดำเนินงาน	เป้าหมายการดำเนินงานของแต่ละกิจกรรม				งบประมาณการดำเนินงานของแต่ละกิจกรรม *			
			รวมทั้ง 3 ปี	2550	2551	2552	รวมทั้ง 3 ปี	2550	2551	2552
3.2	การสำรวจสถานภาพขององค์ความรู้ด้านการจัดการแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมจากงานวิจัยที่ผ่านมา เพื่อกำหนดแนวทางการให้ทุนสนับสนุนงานวิจัย	ทั่วประเทศ		/			1,000	1,000	-	-
3.3	การให้ทุนสนับสนุนงานวิจัยด้านวัฒนธรรม	ทั่วประเทศ	/	/	/	/	12,000	4,000	4,000	4,000
4	**ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้**									
4.1	การอบรมเชิงปฏิบัติการ "การนำเสนอองค์ความรู้โดยยึดผู้ชมเป็นสำคัญ"	ทั่วประเทศ	/	/	/	/	4,000	2,000	1,000	1,000
4.2	การพัฒนาระบบการประเมินผลการดำเนินงาน (การประเมินภายในและการประเมินภายนอก)	ทั่วประเทศ	/	/	/	/	1,500	500	500	500
4.3	การอบรมเชิงปฏิบัติการ "อาสาสมัครมักกุเทศน์" ในกลุ่มเยาวชนและกลุ่มผู้สูงอายุ	ทั่วประเทศ	/	/	/	/	1,500	500	500	500

ที่	กิจกรรมต่าง ๆ ที่จะดำเนินงานโดยสรุปของแผนงาน	จังหวัดหรือพื้นที่ดำเนินงาน	เป้าหมายการดำเนินงานของแต่ละกิจกรรม				งบประมาณการดำเนินงานของแต่ละกิจกรรม *			
			รวมทั้ง 3 ปี	2550	2551	2552	รวมทั้ง 3 ปี	2550	2551	2552
4.4	การอบรมเชิงปฏิบัติการ "การจัดการแหล่งเรียนรู้โดยการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน" แก่ผู้บริหารแหล่งเรียนรู้	ทั่วประเทศ	/	/	/	/	6,000	2,000	2,000	2,000
5 5.1	**<u>ด้านการสร้างฐานข้อมูลแหล่งเรียนรู้</u>** พัฒนาทำเนียบแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมทั่วประเทศ (ชื่อ, สถานที่ตั้ง, ผู้รับผิดชอบ, สิ่งที่นำเสนอหรือจุดเด่นของพิพิธภัณฑ์)	ทั่วประเทศ	/	/	/	/	1,500	500	500	500
6 6.1	**<u>ด้านการประชาสัมพันธ์</u>** การสร้างวาระหลัก (agenda) ของ สวช. ในเรื่อง "การเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน"	ทั่วประเทศ			/		5,000	-	5,000	-
6.2	จัดทำสื่อ (เว็บไซต์,สิ่งพิมพ์ เป็นต้น)เพื่อสร้างความรู้ในด้านการสนับสนุนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในชุมชนโดยมุ่งเน้นกลุ่มเยาวชน	ทั่วประเทศ	/	/	/	/	15,000	5,000	5,000	5,000

ที่	กิจกรรมต่าง ๆ ที่จะดำเนินงานโดยสรุปของแผนงาน	จังหวัดหรือพื้นที่ดำเนินงาน	เป้าหมายการดำเนินงานของแต่ละกิจกรรม				งบประมาณการดำเนินงานของแต่ละกิจกรรม *			
			รวมทั้ง 3 ปี	2550	2551	2552	รวมทั้ง 3 ปี	2550	2551	2552
6.3	การอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง "การเป็นนักประชาสัมพันธ์ท้องถิ่น"	ทั่วประเทศ			/		1,500	500	500	500
7	**ด้านการสร้างมาตรฐานแหล่งเรียนรู้**			/						
7.1	กำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้	ทั่วประเทศ					1,000	1,000	-	-
8	**ด้านการจัดตั้งกองทุนการส่งเสริมการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม**									
8.1	การระดมทุนเพื่อหาเงินเข้ากองทุน	ทั่วประเทศ	/	/	/	/	6,000	2,000	2,000	2,000
8.2	การผลักดันนโยบายด้านการลดหย่อนภาษีแก่บุคคล นิติบุคคลที่บริจาคเงินเข้ากองทุน	ทั่วประเทศ		/	/		1,000	500	500	-

ภาคผนวก ง

ทำเทียบแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมในประเทศไทย
ปี พ.ศ. 2549

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร เขตสัมพันธ์วงศ์	ถ.เจริญกรุง แขวงตลาดน้อย สัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร 10100	0-9536-3246
พิพิธภัณฑ์เรือนคำเที่ยง สยามสมาคมในพระบรมราชูปถัมภ์	131 ถ.สุขุมวิท 21 แขวงคลองเตยเหนือ วัฒนา กรุงเทพมหานคร 10110	0-2661-6470-7 ต่อ 114
พิพิธภัณฑ์การศึกษา	ซ.สุขุมวิท 23 กรุงเทพมหานคร 10110	
พิพิธภัณฑ์จักรเย็บผ้า	1635 ถ.เจริญกรุง แขวงยานนาวา ยานนาวา กรุงเทพมหานคร 10120	0-2212-1315
ศูนย์วัฒนธรรมอิสลามแห่งประเทศไทย	146 ซ.ประชาอุทิศ 71 แขวงทุ่งครุ ทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร 10140	0-2426-1369,0-2526-1546
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร เขตราษฎร์บูรณะ	ถ.ราษฎร์บูรณะ ราษฎร์บูรณะ กรุงเทพมหานคร 10140	0-2427-1307
พิพิธภัณฑ์แสดงว่าวไทย	91/128 ม. 8 ถ.บางขุนเทียน-ชายทะเล แขวงท่าข้าม บางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร 10150	0-2452-3737-8
พิพิธภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้าน โรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์	54/2 ม.10 แขวงท่าข้าม บางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร 10150	0-2452-5001
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร เขตจอมทอง	ถ.พระราม 2 จอมทอง กรุงเทพมหานคร 10150	0-2428-0685
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร บางขุนเทียน (โรงเรียนคลอง)	54/2 ม.10 อาคารโรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์ แขวงท่าข้าม บางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร 10150	0-2452-5001

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมมอญบางกระดี่	ม.9 ถ.พระราม 2 แขวงแสมดำ บางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร 10150	
พิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษาวัดหนังราชวรวิหาร	20 ถ.วุฒากาศ ซ.วุฒากาศ 42 บางค้อ จอมทอง กรุงเทพมหานคร 10150	
ศูนย์วัฒนธรรมมหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์	19/1ถ.เพชรเกษม แขวงหนองค้างพลู หนองแขม กรุงเทพมหานคร 10160	0-2807-4500-27 ต่อ 321
บ้านพิพิธภัณฑ์	170/17 มบ.คลองโพแลนด์ ม.7 ถ.ศาลาธรรมสพน์ ซ.คลองโพ 2 ทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10170	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานครเขตทวีวัฒนา	ชั้นล่าง อาคารเฟื่องฟ้า ร.ร.ปุรณาวาส ถ.เลียงคลองมหาสวัสดิ์ ทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10170	0-2441-9362
ศูนย์วัฒนธรรมมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์	110/1-4 ถ.ประชาชื่น แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210	0-2954-7300 ต่อ 544, 549
ศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยเกริก	43/1111 ถ.รามอินทรา แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร 10220	0-2552-3500-9 ต่อ 401
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานครเขตวังทองหลาง	ถ.รามคำแหง 43/1 แขวงวังทองหลาง วังทองหลาง กรุงเทพมหานคร 10230	0-2538-2573, 0-2538-3964
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานครเขตสวนหลวง	ซ.อ่อนนุช 3 แขวงสวนหลวง สวนหลวง กรุงเทพมหานคร 10250	0-2332-8139
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานครเขตสวนหลวง	ซ.อ่อนนุช 3 แขวงสวนหลวง สวนหลวง กรุงเทพมหานคร 10250	0-2332-8139

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
หอไทยนิทัศน์	ชั้น 2 อาคารนิทรรศการฯ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ถ.รัชดาภิเษก ห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร 10310	0-2247-0028 ต่อ 4103, 4104
เรือนไทยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	ปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330	0-2218-3634-5
บ้านตุ๊กตาบางกอกดอลล์	85 .รัชฎภัณฑ์ แขวงมักกะสัน กรุงเทพมหานคร 10400	0-2235-3008, 02-245-3088
พิพิธภัณฑ์ชาวบางกอก	ซ.เจริญกรุง 43 ตรงข้ามไปรษณีย์กลางบางพลัด กรุงเทพมหานคร 10500	0-2233-7027, 0-2231-6930
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานครเขตบางรัก	ถ.233 ซ.เจริญกรุง 43 ตรงข้ามไปรษณีย์กลาง แขวงสี่พระยา บางรัก กรุงเทพมหานคร 10500	0-2233-7027, 0-2231-6930
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานครเขตลาดกระบัง	132 ม.7 ซ.ฉลองกรุง 2 แขวงทับยาว ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร 10520	0-2360-6520
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานครเขตบางกอกใหญ่	ถ.อิสรภาพ แขวงวังท่าพระ บางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร 10600	0-2472-5542
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานครเขตคลองสาน	อาคารหอสมุดวัดอนงคาร ถ.สมเด็จเจ้าพระยา คลองสาน กรุงเทพมหานคร 10600	0-2437-5546
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานครเขตธนบุรี	ชั้น3 โรงเรียนส่งเสริมพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดประยูรวงศา ถ.ประชาธิปก ธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600	0-2465-5542
พิพิธภัณฑ์สถาบันจิดเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา	112 ถ.สมเด็จเจ้าพระยา คลองสาน กรุงเทพมหานคร 10600	0-2437-5546

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
พิพิธภัณฑ์บ้านสมเด็จเจ้าพระยา	1061 ถ.อิสรภาพ ซ.อิสรภาพ 15 แขวงหิรัญรูจี ธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600	0-2890-0841-50 ต่อ 113
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร เขตบางกอกน้อย	ซ.จรัญสนิทวงศ์ 32 บางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร 10700	0-6989-3733
พิพิธภัณฑ์และห้องปฏิบัติการเรื่องราวก่อนประวัติศาสตร์ สุดแสง วิเชียร	ชั้น 1 ตึกกายวิภาคศาสตร์ โรงพยาบาลศิริราช ถ.พรานนก แขวงศิริราช บางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร 10702	0-2419-7029
พิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำและเครื่องมือประมง	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900	
พิพิธภัณฑ์แมลง ภาควิชากีฏวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	อาคารวิจัยกีฏวิทยา ภาควิชากีฏวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900	0-256-3478, 0-2942-8350
พิพิธภัณฑ์สิ่งทอพื้นเมือง	ภาควิชาวิทยาการสิ่งทอ คณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร 10900	
ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยศรีปทุม	61 ถ.พหลโยธิน จตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900	
สำนักพิพิธภัณฑ์ สำนักพิพิธภัณฑ์และวัฒนธรรมการเกษตร	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900	0-2942-8711-2
พิพิธภัณฑ์ศาลไทย	ชั้น5 อาคารสถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการ สำนักงานศาลยุติธรรม ถ.รัชดาภิเษก จตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900	0-2512-8413, 0-2541-2951
ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยศรีปทุม	61 ถ.พหลโยธิน จตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900	

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
พิพิธภัณฑ์อัยการไทย	ชั้น 11 สำนักงานอัยการสูงสุด ถ.รัชดาภิเษก จตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900	02-541-2951, 0-541-2770-9 ต่อ 2132
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร เขตบางนา	200 ถ.สรรพาวุธ ซ.บางนาใน บางนา กรุงเทพมหานคร 10260	0-2393-3758
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร เขตบางซื่อ	1319 ถ.ประชาราษฎร์สาย 1 บางซื่อ กรุงเทพมหานคร 10800	0-2581-5801
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร เขตพระโขนง	132 ซ.ปุณวิถี 20 สุขุมวิท 101 บางจาก พระโขนง กรุงเทพมหานคร 10260	0-2452-5001
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร เขตดุสิต	ถ.ทหาร ดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300	0-2241-3490
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร เขตดินแดง	ถ.3981 ถ.มิตรไมตรี 2 ดินแดง กรุงเทพมหานคร 10400	0-2282-1733
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร เขตดอนเมือง	24/1 ม.5 ถ.ช่างอากาศอุทิศแขวงสีกัน ซ.ศิริสุข ดอนเมือง กรุงเทพมหานคร 10210	0-2565-2653
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร เขตพระนคร	อาคารเรือนไม้ปั้นหยาในสำนักงานเขต แขวงวัดสามพระยา พระนคร กรุงเทพมหานคร 10200	0-2282-9563
พิพิธภัณฑ์ตำหนักปลายเนิน	1160 ถ.พระราม 4 คลองเตย คลองเตย กรุงเทพมหานคร 10110	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร เขตยานนาวา	22 ถ.พระราม 3 ซ. 46 ช่องนนทรี คันนายาว กรุงเทพมหานคร 10230	0-2248-1733

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร เขตวัฒนา	33/4 ซ.เอกมัย 23 แขวงคลองตัน วัฒนา กรุงเทพมหานคร 10110	0-2381-6694
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร เขตหนองจอก	อาคารพิพิธภัณฑ์ บริเวณสวนไม้มงคลพระราชทาน 76 จังหวัด หนองจอก กรุงเทพมหานคร 10530	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร เขตบางเขน	18 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ถ.แจ้งวัฒนะแขวงอนุสาวรีย์ บางเขน กรุงเทพมหานคร 10220	0-2521-3267
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร เขตพญาไท	ซ. อารีย์สัมพันธ์ พญาไท กรุงเทพมหานคร 10400	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร เขตคันนายาว	28/1 ซ.อินทรา 46 คันนายาว กรุงเทพมหานคร 10230	0-2510-0910
ศูนย์วัฒนธรรม อำเภอเมืองนครปฐม	เมืองนครปฐม นครปฐม 73000	0-2353-8600
พิพิธภัณฑ์วัดห้วยตะโก	ต.เพนียด นครชัยศรี นครปฐม 73120	0-3433-1462
พิพิธภัณฑ์วิถีชาวนาลุ่มน้ำนครชัยศรี	ต.บางระกำ บางเลน นครปฐม 73130	0-3427-6330, 0-3427-6393
ศูนย์อนุรักษ์ของใช้พื้นบ้านวัดโพธิ์งาม	ต.กระตีบ กำแพงแสน นครปฐม 73140	
พิพิธภัณฑ์วัดสรรเพชญ	ต.ยายชา สามพราน นครปฐม 73110	0-3431-1800

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
ศูนย์วัฒนธรรม จังหวัดนครปฐม	เมืองนครปฐม นครปฐม 73000	0-3425-9680
ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม ราชินีบูรณะ	ถ.หน้าพระ เมืองนครปฐม นครปฐม 73000	0-3425-8345, 0-3425-8456
หอวัฒนธรรมนิทัศน์ โรงเรียนบ้านคลองลัดอ้อมใหญ่	ต.อ้อมใหญ่ สามพราน นครปฐม 73110	0-2812-5451
พิพิธภัณฑ์พระพุทธวิถีนายก	113 ม.2 ต.นครชัยศรี นครชัยศรี นครปฐม 73120	0-3433-1462, 03433-2182
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดสำโรง	ต.วัดสำโรง นครชัยศรี นครปฐม 73120	0-3423-9489
พิพิธภัณฑ์วัดไร่ขิง	ต.ไร่ขิง สามพราน นครปฐม 73120	0-3431-1384, 0-3432-3685
พิพิธภัณฑ์วิถีชีวิตชาวนาไทย บ้านลานแหลม	9/1 ม.4 ถ.นครชัยศรี-ดอนดูม ต.วัดละมุด นครชัยศรี นครปฐม 73120	0-3429-6086, 0-1991-6084
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดลำพญา	ต.ลำพญา บางเลน นครปฐม 73130	0-3439-1626, 0-3439-1985
ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอดอนดูม โรงเรียนดงทองวิทยา	ดอนดูม นครปฐม 73150	
พิพิธภัณฑ์วัดท่าพูด	ต.ไร่ขิง สามพราน นครปฐม 73170	0-1941-6637

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
พิพิธภัณฑ์วัดบางช้างใต้	ม.1 ต.บางช้าง สามพราน นครปฐม 73210	
พิพิธภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา	5 ถ.พระอาทิตย์ ปากเกร็ด นนทบุรี 10200	0-2224-1373, 0-2224-1388
พิพิธภัณฑ์การศึกษาและภูมิปัญญาชาวบ้าน	เมืองนนทบุรี นนทบุรี 11000	0-2588-2827
พิพิธภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา (บ้านกวานอาม่าน)	19 ม.7 ต.เกาะเกร็ด ปากเกร็ด นนทบุรี 11120	0-2584-5086, 0-1899-0310
พิพิธภัณฑ์วัดปรมัยยิกาวาส	ม.7 ต.เกาะเกร็ด ปากเกร็ด นนทบุรี 11120	0-2584-5120
ศูนย์วัฒนธรรม อำเภอไทรน้อย	ต.ไทรน้อย ไทรน้อย นนทบุรี 11150	0-2922-4467, 0-2597-1199
ศูนย์ข้อมูลวัฒนธรรมท้องถิ่น	ม.14 ถ.คลองวัดโส ต.บางปรอก เมืองปทุมธานี ปทุมธานี 12000	0-2581-3008
หอวัฒนธรรมนิทัศน์ จังหวัดปทุมธานี	เมืองปทุมธานี ปทุมธานี 12000	0-2953-4270, 0-2953-4406
พิพิธภัณฑ์วัดเจดีย์หอย	ลาดหลุมแก้ว ปทุมธานี 12140	0-2599-3057
พิพิธภัณฑ์เรือโบราณ	ต.กระแชง สามโคก ปทุมธานี 12160	0-2581-5956

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
หอวัฒนธรรมเฉลิมพระเกียรติ วัดจันทน์กระพ้อ	บ้านตากแดด ม.3 ต.บางเตย สามโคก ปทุมธานี 12160	0-2593-1340
ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอบางพลี ร.ร.บางพลีราษฎร์บำรุง	154 ร.ร.บางพลีราษฎร์บำรุง ม.8 ตำบลบางพลีใหญ่ บางพลี สมุทรปราการ 10540	0-2751-1504-7
พิพิธภัณฑ์เมืองโบราณ	ถ.สุขุมวิท(สายเก่า) ต.บางปู เมืองสมุทรปราการ สมุทรปราการ 10550	0-2323-9253
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น โรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย	โรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย ถ.เอกชัย ตำบลมหาชัย เมืองสมุทรสาคร สมุทรสาคร 74000	0-3441-1885, 0-3441-2020
สถาบันการพลศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร	สถาบันการพลศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร ม.3 ถ.สหกรณ์มหาชัย ตำบลบางหญ้าแพรก เมืองสมุทรสาคร สมุทรสาคร 74000	034-411-719
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น บ้านดงคอน	ต.ดงคอน สรรคบุรี ชัยนาท 17140	
ศูนย์วัฒนธรรม อำเภอเสนา	เสนา พระนครศรีอยุธยา 10110	0-35201099
พิพิธภัณฑ์เรือไทย	12 ม.1 ถ.บางเอียน ซ.ขาวมาลา ต.ประตูชัย พระนครศรีอยุธยา พระนครศรีอยุธยา 13000	0-3524-1195
ศูนย์อนุรักษ์มรดกไทย ร.ร.จอมสุรางค์อุปถัมภ์	ตึก 1 อาคารพระราชทาน ถ.อู่ทอง พระนครศรีอยุธยา 13000	0-3525-2270
พิพิธภัณฑ์การศึกษา ร.ร.อยุธยาวิทยาลัย	พระนครศรีอยุธยา พระนครศรีอยุธยา 13000	0-3524-1099

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	96 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ถ.โรจนะ ต.ประตูชัย พระนครศรีอยุธยา 13000	0-3524-1196
พิพิธภัณฑ์สุธา โรงเรียนผักไห่สุทธาประมุข	ม.7 อมฤต ผักไห่ พระนครศรีอยุธยา 13120	0-3539-1381
ศูนย์วัฒนธรรม อำเภอท่าเรือ	ท่าเรือ พระนครศรีอยุธยา 13130	0-3534-1120
ศูนย์วัฒนธรรม อำเภอภาชี	ภาชี พระนครศรีอยุธยา 13140	0-3531-1274,0-3531-1131
ศูนย์อนุรักษ์มรดกไทย วัดโคกกรวด	ต.โคกม่วง ภาชี พระนครศรีอยุธยา 13140	
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน สุวรรณรังสรรค์	บ้านขวาง มหาราช พระนครศรีอยุธยา 13150	0-3539-0722
พิพิธภัณฑ์วัดโคกกรวด	16 ม.12 โคกม่วง ภาชี พระนครศรีอยุธยา 13150	0-3531-1200
ศูนย์วัฒนธรรม อำเภอบางปะอิน	บ้านเลน บางปะอิน พระนครศรีอยุธยา 13160	0-3526-1178
ศูนย์อนุรักษ์ศิลปะวัดฤวัดโพธิ์	บ้านโพ บางปะอิน พระนครศรีอยุธยา 13160	0-3572-8259
พิพิธภัณฑ์พื้น บ้านวัดโพธิ์	ต.บ้านโพ บางปะอิน พระนครศรีอยุธยา 13160	

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
พิพิธภัณฑ์ ร.ร.ผักไห่สุทธาประมุข	ผักไห่ พระนครศรีอยุธยา 13160	0-3526-1548
สันติภาพ จิวประเสริฐ	ลำไทร วังน้อย พระนครศรีอยุธยา 13170	
พิพิธภัณฑ์ เรือโบราณวัดหนองส้ม	ต.หนองน้ำส้ม อุทัย พระนครศรีอยุธยา 13210	0-1994-6017
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านของไทย วัดหนองส้ม	ม3 หนองน้ำส้ม อุทัย พระนครศรีอยุธยา 13210	0-1994-6017
พิพิธภัณฑ์ภูมิปัญญาไทย โรงเรียนบางปะหัน	1 บ้านลี่ บางปะหัน พระนครศรีอยุธยา 13220	0-3538-1630
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน โรงเรียนบ้านแพรก ประชาสรรค์	สำพะเนียง บ้านแพรก พระนครศรีอยุธยา 13240	0-3538-6120
พิพิธภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนบางบาล	บางบาล พระนครศรีอยุธยา 13250	03528-6479
พิพิธภัณฑ์ภูมิปัญญาชาวบ้าน ร.ร.ท่าช้างวิทยาคม	นครหลวง พระนครศรีอยุธยา 13260	0-3535-9900
พิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษาและ ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนท่าช้างวิทยาคม	ท่าช้าง นครหลวง พระนครศรีอยุธยา 13260	0-3535-9900
พิพิธภัณฑ์หัตถกรรม หมู่บ้านอรัญญิก	66 ม.7 ท่าช้าง นครหลวง พระนครศรีอยุธยา 13260	035-359034

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม โรงเรียนบางซ้ายวิทยาคม	บางซ้าย พระนครศรีอยุธยา 13270	0-3537-5108
ศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ	ต.ช้างใหญ่ บางไทร พระนครศรีอยุธยา 13290	0-3536-6252-3
พิพิธภัณฑ์เรือพื้น บ้านวัดยาง ณ รังสี	ม.2 ต.ตะลุง เมืองลพบุรี ลพบุรี 1500	0-3665-6788
ศูนย์วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี	ถ.นารายณ์มหาราช เมืองลพบุรี ลพบุรี 15000	0-3642-2610
พิพิธภัณฑ์ไทยพวน วัดบ้านทราย	ม. 2 ต.บ้านทราย บ้านหมี่ ลพบุรี 15110	0-1254-9038
พิพิธภัณฑ์ ไทยญวนวัดบ้านทราย	ม.2 บ้านทราย บ้านหมี่ ลพบุรี 15110	0-1254-9038
พิพิธภัณฑ์วัดเขาวงพระจันทร์	ต.ห้วยโป่ง โคกสำโรง ลพบุรี 15120	
พิพิธภัณฑ์พื้น บ้านไทยเบิ้งโคกสลุง	8/7 ม.3 โคกสลุง พัฒนานิคม ลพบุรี 15140	0-9188-8309, 0-6069-9287
พิพิธภัณฑ์พื้น บ้านไทยเบิ้งโคกสลุง	8/7 ม.3 ต.โคกสลุง พัฒนานิคม ลพบุรี 15140	0-9188-8309, 0-6069-9287
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน หัวสำโรง	ต.หัวสำโรง ท่าวุ้ง ลพบุรี 15150	0-3665-5102, 0-6884-6093

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดไลย์	ต.เขาสมอคอน ท่าวุ้ง ลพบุรี 15150	0-3648-9105
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดลพบุรี	เมืองลพบุรี ลพบุรี 15000	0-1291-4998
หอวัฒนธรรม พื้นบ้านชาวไทยวน	ตำบลดาวเรือง เสาไห้ สระบุรี 18160	0-3622-2630-1, 03939-1100
หอวัฒนธรรมนิทัศน์ โรงเรียนสิงห์บุรีจังหวัดสิงห์บุรี	118 โรงเรียนสิงห์บุรี ม.1 ต.บางมัญ เมืองสิงห์บุรี สิงห์บุรี 16000	0-3651-1521
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน ร.ร.อินทร์บุรี	อินทร์บุรี สิงห์บุรี 16110	
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน ไทยพวนวัดกุฎีทอง	ตำบลบางน้ำเชี่ยว พรหมบุรี สิงห์บุรี 16120	
ศูนย์วัฒนธรรม จังหวัดอ่างทอง โรงเรียนสตรีอ่างทอง	เมืองอ่างทอง อ่างทอง 14000	0-3561-1511
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดข่อย	วัดข่อย ม.1 ตำบลโพธิ์รังนก โพธิ์ทอง อ่างทอง 14120	0-3563-1509
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เครื่องใช้ไม้ไผ่ตำบลบางเจ้าฉ่า	วัดยางทอง ม.8 ตำบลบางเจ้าฉ่า โพธิ์ทอง อ่างทอง 14120	0-3564-4091, 0- 1587-4226
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน เรือยาววัดสุวรรณหงส์	วัดสุวรรณหงส์ ต.องครักษ์ โพธิ์ทอง อ่างทอง 14120	

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
พิพิธภัณฑ์วัดถ้ำมังกรทอง	ม.7 ถ.วัดถ้ำมังกรทอง เกาะสำโรง เมืองกาญจนบุรี กาญจนบุรี 7100	
หอวัฒนธรรมนิทัศน์ จังหวัดกาญจนบุรี	เมืองกาญจนบุรี กาญจนบุรี 71000	0-3451-1581 ต่อ 106
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านหนองขาว	1 ม.1 ถ.วัดอินทาราม ต.หนองขาว ท่าม่วง กาญจนบุรี 71110	0-3458-6003,0-1824-6612
พิพิธภัณฑ์วัดดงสัก	108 ม.4 ต.พงตึก ท่ามะกา กาญจนบุรี 71120	0-3454-2131
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน วัดหวายเหนียว	ถ.วัดหวายเหนียว ต.หวายเหนียว ท่ามะกา กาญจนบุรี 71120	
ศูนย์วัฒนธรรม จังหวัดกาญจนบุรี	เมืองกาญจนบุรี กาญจนบุรี 73000	
พิพิธภัณฑ์ วัดพระแท่นดงรังวรวิหาร	วัดพระแท่นดงรัง ม.10 ตำบลพระแท่น ท่ามะกา กาญจนบุรี 71130	0-3464-3461
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ บ้านเก่า	ตำบลบ้านใต้ เมืองกาญจนบุรี กาญจนบุรี 71000	
ศูนย์วัฒนธรรม โรงเรียนพนมทวนชนูปถัมภ์	ตำบลพนมทวน เมืองกาญจนบุรี กาญจนบุรี 71000	0-3457-9228
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วัดหวายเหนียว	ตำบลหงายเหนียว ท่าม่วง กาญจนบุรี 71110	0-3454-2654

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ช่องเขาขาด	กองการทหารพัฒนา11 ตำบลทาเสา ไม่ระบุ กาญจนบุรี	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหวานอม	วัดพุทธมณฑลอรัญญิกาวาส ม.4 อ.ทองผาภูมิ กาญจนบุรี 71180	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ทางรถไฟไทย-พม่า	บริเวณหลังสถานีรถไฟประมาณ1 กม. ถ.ข้างสุสาน ทหารสัมพันธมิตร เมืองกาญจนบุรี กาญจนบุรี 71000	0-3451-5203
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น อักษะและเชลยศึก	วัดไชยชุมพลชนะสงคราม ตำบลบ้านใต้ เมืองกาญจนบุรี กาญจนบุรี 71000	0-3451-5203
ศูนย์วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏ กาญจนบุรี	ตำบลหนองบัว เมืองกาญจนบุรี กาญจนบุรี 71000	0-1995-0056
ศูนย์วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเวสเทอร์น	600 ตำบลสระลงเรือ ห้วยกระเจา กาญจนบุรี 71170	0-3565-1000, โทรสาร0-3565-1144
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น บ้านหนองขาว	วัดอินทาราม ตำบลหนองขาว ท่าม่วง กาญจนบุรี 71110	08-0-1824-6612
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นอุทยาน ประวัติศาสตร์เมืองสิงห์	ตำบลสิงห์ ไทรโยค กาญจนบุรี 71150	
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน วัตนาห้วย	ถ.บ้านหนองกา ต.ปราณบุรี ปราณบุรี ประจวบคีรีขันธ์ 77120	0-1782-3046
พิพิธภัณฑ์ กุยบุรี	ต.กุยบุรี กุยบุรี ประจวบคีรีขันธ์ 77150	

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นชะอำ ร.ร.ชะอำ คุณหญิงเนื่องบุรี	ชะอำ เพชรบุรี 76120	0-3247-1372
พิพิธภัณฑ์ไทยพวน วัดมาบปลาเค้า	ม.3 ต.มาบปลาเค้า ท่ายาง เพชรบุรี 76130	0-3245-2273, 0-3245-2447
พิพิธภัณฑ์ กัลยาณวุฒิกร	ม.6 ต.ท่ายาง ท่ายาง เพชรบุรี 76130	
พิพิธภัณฑ์ ไทยทรงดำ (โซ่งเขาย้อย)	ต.เขาย้อย เขาย้อย เพชรบุรี 76140	0-3244-6442, 0-3256-2512
พิพิธภัณฑ์ ปานถนอม	หมู่บ้านหนองจิก ม.1 ต.หนองปรง เขาย้อย เพชรบุรี 76140	0-1791-7661
ศูนย์วัฒนธรรมตำบลห้วยข้อง	โรงเรียนบ้านหนองโสน ตำบลห้วยข้อง บ้านลาด เพชรบุรี 76150	
พิพิธภัณฑ์ศูนย์สืบค้นภูมิปัญญาไทยพิพิธภัณฑ์อำเภอบ้านลาด	111 โรงเรียนบ้านลาดวิทยา ตำบลบ้านลาด บ้านลาด เพชรบุรี 76150	032-421-343
พิพิธภัณฑ์ วัดเพชรพลี	อาคารวชิระปราสาท ตำบลท่าราบ เมืองเพชรบุรี เพชรบุรี 76000	032-425-001
ศูนย์วัฒนธรรมไทยเวียงตำบลสระพัง	โรงเรียนบ้านสระพัง ตำบลสระพัง เขาย้อย เพชรบุรี 76140	032-562-255
ศูนย์วัฒนธรรมโรงเรียนและวัดคงคาราม	210 โรงเรียนคงคาราม ตำบลคลองกระแชง เมือง เพชรบุรี เพชรบุรี 76000	0-3242-5492

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี	38 มบ.มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ตำบลนาวุ้ง เมืองเพชรบุรี เพชรบุรี 76000	0-3249-3277
พิพิธภัณฑ์ วัดเกาะนัมมทาวรัญชาราม	ต.หน้าเมือง เมืองราชบุรี ราชบุรี 7000	
พิพิธภัณฑ์ไทยวน	ต.ดอนแร่ เมืองราชบุรี ราชบุรี 70000	
พิพิธภัณฑ์ จิปาถะภัณฑสถานบ้านคูบัว	ต.คูบัว เมืองราชบุรี ราชบุรี 70000	0-1763-1989
พิพิธภัณฑ์เบญจมราชูทิศ พิพิธภัณฑ์	ถ.มนตรีสุริยวงศ์ ต.หน้าเมือง เมืองราชบุรี ราชบุรี 70000	0-3233-7302 ต่อ 130
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง	ต.บ้านม่วง บ้านโป่ง ราชบุรี 70110	0-6004-0786, 0-9885-8817
พิพิธภัณฑ์วัดท่ามะขาม	ม.7 ต.ดอนทราย โพธาราม ราชบุรี 70120	
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน วัดคงคาราม	1 ม.3 ต.คลองตาคต โพธาราม ราชบุรี 70120	0-3223-1933, 03223-1770
ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นราชบุรี	จอมบึง ราชบุรี 70150	0-3226-1790 ต่อ 1600
พิพิธภัณฑ์วัดจอมบึง	ม.3 ต.จอมบึง จอมบึง ราชบุรี 70150	

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
พิพิธภัณฑ์ภโวทัย พิพิธภัณฑ์วัดถุโบราณ	94 ม.1 ต.ตะนาวศรี สวนผึ้ง ราชบุรี 70180	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดนาหนอง	ตอนแร่ เมืองราชบุรี ราชบุรี 70000	032-207222
ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอจอมบึง โรงเรียนคุรุราษฎร์รังสฤษดิ์	จอมบึง จอมบึง ราชบุรี 70150	
ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอปากท่อ โรงเรียนปากท่อพิทยาคม	ม.2 ปากท่อ ราชบุรี 70140	032-281056-7
ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอบางแพ โรงเรียนบางแพปฐมพิทยา	บางแพ ราชบุรี 70160	032-381186
ศูนย์วัฒนธรรม อำเภอโพธาราม โรงเรียนโพธาวัฒนาเสนีย์	คลองตากด โพธาราม ราชบุรี 70120	
พิพิธภัณฑ์วัดคงคาราม	ม.3 คลองตาคต โพธาราม ราชบุรี 70120	032-231770
ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอสวนผึ้ง โรงเรียนสวนผึ้งวิทยา	สวนผึ้ง สวนผึ้ง ราชบุรี 70180	032-395152
ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอบ้านโป่ง โรงเรียนรัตนราษำร์บำรุง	75 ถ.บ้านกล้วย บ้านโป่ง บ้านโป่ง ราชบุรี 70110	032-211400
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ หมู่บ้านจอมบึง	ถ.จอมบึง จอมบึง ราชบุรี 70150	032-26176ต่อ 1600

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
ศูนย์วัฒนธรรม อำเภอดำเนินสะดวก โรงเรียนสายธรรมจันทร์	ดำเนินสะดวก ดำเนินสะดวก ราชบุรี 70130	032-241004
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน ตำบลหนองปลาหมอ โรงเรียนชุมชน วัดหนองปลาหมอ	ม.5 ถ.เขางู-เบิกไพร หนองปลาหมอ บ้านโป่ง ราชบุรี 70110	032-372208
จิปาถะสถาบันบ้านคูบัว วัดโขลงสุวรรณคีรี	คูบัว เมืองราชบุรี ราชบุรี 70000	01-7631989
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง	ม.5 บ้านม่วง บ้านโป่ง ราชบุรี 70110	032-372392
อมรา นาคผจญศูนย์วัฒนธรรม อำเภอวัดเพลง โรงเรียนโสภณศิริราษฎร์	ถ.ปากท่อ-วัดเพลง วัดเพลง วัดเพลง ราชบุรี 70170	032-399226
เดือนจิตต์ มิ่งคำเลิศ	ถ.ยุดิธรรม หน้าเมือง เมืองราชบุรี ราชบุรี 70000	
พิพิธภัณฑ์ภโวทัย	94 ม.1 สวนผึ้ง สวนผึ้ง ราชบุรี 70180	032-221189,086-1718400
พิพิธภัณฑ์สำนักสงฆ์บ่อหวี	ม.4 ตะนาวศรี สวนผึ้ง ราชบุรี 70180	032-233386
พิพิธภัณฑ์วัดเกาะนัมทาปทวลัญขาราม	หน้าเมือง เมืองราชบุรี ราชบุรี 70000	032-337238
พิพิธภัณฑ์วัดขนอน	ม.5 สร้อยฟ้า โพธาราม ราชบุรี 70120	032-233386

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
หอวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม	34/9 โรงเรียนถาวรนุกูล ถ.สมุทรสงคราม-บางแพ ตำบลแม่กลอง เมืองสมุทรสงคราม สมุทรสงคราม 75000	0-3471-1238
พิพิธภัณฑ์เรือ	ตำบลลาดใหญ่ เมืองสมุทรสงคราม สมุทรสงคราม 75000	
พิพิธภัณฑ์บ้านเขายี่สาร	วัดเขายี่สาร อัมพวา สมุทรสงคราม 75110	0-3476-3108
พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย	อัมพวา สมุทรสงคราม 75110	0-3471-5994, 03471-1996, 0-3475-1666
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วัดภุมรินทร์กุฎีทอง	บ้านภุมรินทร์ ตำบลสวนหลวง อัมพวา สมุทรสงคราม 75110	0-3475-1492
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นพิพิธภัณฑ์สมเด็จพระสังฆราช	ตำบลท่าพี่เลี้ยง เมืองสุพรรณบุรี สุพรรณบุรี 72000	0-3552-1502,0-3556-8404
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติชาวนาไทยสุพรรณบุร	87 ตำบลท่าพี่เลี้ยง เมืองสุพรรณบุรี สุพรรณบุรี 72000	0-3552-2191
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านนายพินัย แป้นสุวรรณ	ตำบลหนองสะเดา สามชุก สุพรรณบุรี 72130	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นบ้านขุนจำนงจีนารักษ์ (ตลาดสามชุก)	ตลาดสามชุก ตำบลสามชุก สามชุก สุพรรณบุรี 72130	0-3558-7728
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นห้องภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา6	ตำบลหนองสะเดา สามชุก สุพรรณบุรี 72130	0-3557-1017

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
พิพิธภัณฑ์วัดพยัคฆาราม	311 ม.2 ตำบลศรีประจันต์ ศรีประจันต์ สุพรรณบุรี 72140	0-3558-1124
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ตลาดเก้าห้อง	ตลาดเก้าห้อง บางปลาม้า สุพรรณบุรี 72150	0-3558-7044,0-1828-8695
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อู่ทอง	1707 ม.6 ตำบลอู่ทอง อู่ทอง สุพรรณบุรี 72160	0-3555-1021
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหลวงพ่อมุ่ย วัดดอนไร่	ตำบลหนองสะเดา สามชุก สุพรรณบุรี 72130	0-1856-6782
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นชาวนา โรงเรียนพงษ์ศิลป์ วิทยาคารวัดมะนาว	วัดมะนาว ตำบลทับตีเหล็ก เมืองสุพรรณบุรี สุพรรณบุรี 72000	0-1852-1193
พิพิธภัณฑ์กลางแจ้ง เรือสำเภาเสม็ดงาม	หนองบัว เมืองจันทบุรี จันทบุรี 22000	
พิพิธภัณฑ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน โรงเรียนศรียานุสรณ์	ศรียานุสรณ์ วัดใหม่ เมืองจันทบุรี จันทบุรี 22000	
ศูนย์การเรียนรู้ฟื้นฟูภาษาวัฒนธรรม จังหวัดจันทบุรี	4 คลองพลู เมืองจันทบุรี จันทบุรี 22210	0-3932-7683, 0-9809-2678
ศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้านไผ่ดำ	4 ศาลาแดง บางน้ำเปรี้ยว ฉะเชิงเทรา 24150	
วัดหัวสำโรงบ้านหัวสำโรง	หัวสำโรง แปลงยาว ฉะเชิงเทรา 24190	0-3885-3606

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
ศูนย์บริการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชนตำบลหนามแดง	วัดหนามแดง ม.2 ตำบลหนามแดง เมืองฉะเชิงเทรา ฉะเชิงเทรา 24000	038-592-412
ศูนย์วัฒนธรรม จังหวัดฉะเชิงเทรา	ถ.มุรพงษ์ ตำบลหน้าเมือง เมืองฉะเชิงเทรา ฉะเชิงเทรา 24000	
ศูนย์วัฒนธรรม อำเภอบางน้ำเปรี้ยว	ม.13 ตำบลศาลาแดง บางน้ำเปรี้ยว ฉะเชิงเทรา 24150	
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดชลบุรี ร.ร.ชลกัลยานุกูล	ตำหนักน้ำ เมืองชลบุรี ชลบุรี 20000	0-3827-8581
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี	ตำบลบางปลาสร้อย เมืองชลบุรี ชลบุรี 20000	038-279-631
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดชลบุรี	โรงเรียนชลกันยานุกูล ตำบลบางปลาสร้อย เมืองชลบุรี ชลบุรี 20000	038-285-122, โทรสาร038-277-122
ศูนย์วัฒนธรรม ตำบลหนองใหญ่	โรงเรียนหนองใหญ่ศิริวรวาทวิทยา หนองใหญ่ ชลบุรี 20190	038-219-193, โทรสาร038-219-669
ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอสัตหีบ	377/1 ม.1 ตำบลสัตหีบ สัตหีบ ชลบุรี 20180	
ศูนย์วัฒนธรรมตำบลบางละมุง	โรงเรียนบางละมุง ตำบลนาเกลือ บางละมุง ชลบุรี 20150	038-224-620-1, โทรสาร038-221-377
ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอบ้านบึง	โรงเรียนบ้านบึง บ้านบึง ชลบุรี 20170	038-444-480, โทรสาร038-444-480ต่อ263

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
ศูนย์วัฒนธรรม กิ่งอำเภอเกาะจันทร์	โรงเรียนบ้านเกาะโพธิ์ กิ่งอำเภอเกาะจันทร์ ชลบุรี 20240	
ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนตำบลท่าเทววงค์	ตำบลท่าเทววงศ์ เกาะสีชัง ชลบุรี 20120	
ศูนย์วัฒนธรรม อำเภอพนัสนิคม	โรงเรียนพนัสพิทยาคาร ด.กุดโง้ว พนัสนิคม ชลบุรี 20140	038-461-167, โทรสาร038-462-214
ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอเกาะสีชัง	โรงเรียนเกาะสีชัง ตำบลท่าเทววงษ์ เกาะสีชัง ชลบุรี 20120	038-216-222, โทรสาร038-216-222
ศูนย์วัฒนธรรม อำเภอพานทอง	โรงเรียนพานทองสภาชนูปถัมภ์ พานทอง ชลบุรี 20160	038-451-120, โทรสาร038-452-305
ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอศรีราชา	โรงเรียนศรีราชา ตำบลศรีราชา ศรีราชา ชลบุรี 20110	038-319-098, โทรสาร038-326-748
ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอบ่อทอง	โรงเรียนบ่อทองวงษ์จันทร์วิทยา บ่อทอง ชลบุรี 20270	038-211-446, โทรสาร038-211-447
ศูนย์วัฒนธรรม อำเภอเมืองชลบุรี	โรงเรียนชลราษฎร์บำรุง ตำบลอ่างศิลา เมืองชลบุรี ชลบุรี 20000	
หอวัฒนธรรมนิทัศน์และศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดตราด โรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์	14 วิวัฒน์ วังกระแจะ เมืองตราด ตราด 23000	0-3951-1209
พิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมท้องถิ่น โรงเรียนคลองใหญ่วิทยาคม	7 คลองใหญ่ คลองใหญ่ ตราด 23110	

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดท่าโสม	58 1 ท่าโสม เขาสมิง ตราด 23150	0-3954-6077, 0-9550-2658
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านโรงเรียนวัดเลขธรรมกิตติ์	บางอ้อ บ้านนา นครนายก 26110	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นบ้านปากพลี	วัดโพธิ์ปากพลี ปากพลี ปากพลี นครนายก 26130	0-3739-9057
พิพิธภัณฑ์การแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร	ท่างาม เมืองปราจีนบุรี ปราจีนบุรี 25000	
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดบางแดน	บ้านสร้าง ปราจีนบุรี 25150	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดป่าทรงคุณ	วัดป่าทรงคุณ ตำบลดงพระราม เมืองปราจีนบุรี ปราจีนบุรี 25000	031-211-645
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดปราจีนบุรี	โรงเรียนปราจีนกัลยาณี ถ.ปราจีนอนุสรณ์ ตำบลหน้าเมือง เมืองปราจีนบุรี ปราจีนบุรี 25000	037-211-071, โทรสาร037-213-834
ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอบ้านสร้าง	โรงเรียนชิตชื่นใจ ถ.บ้านสร้าง-พนม ตำบลบ้านสร้าง บ้านสร้าง ปราจีนบุรี 25150	037-271-223
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดบางแดน	54 ม.2 ตำบลบางแดน บ้านสร้าง ปราจีนบุรี 25150	
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดระยองร.ร.ระยองวิทยาคม	ดากสินมหาราช ท่าประดู่ เมืองระยอง ระยอง 21000	

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดเขากระโดน	46 วัดเขากระโดน 8 ซากโดน แกลง ระยอง 21110	0-3886-0375,0-3865-7111
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดคลองจำกา	191 2 พลงตาเอี่ยม วังจันทร์ ระยอง 21210	
พิพิธภัณฑ์หนังใหญ่วัดบ้านดอน	ตำบลเชิงเนิน เมืองระยอง ระยอง 21000	038-620-127
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดระยอง	โรงเรียนระยองวิทยาคม ถ.ดากสินมหาราช ตำบลท่าประดู่ เมืองระยอง ระยอง 21000	038-611-101
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดคลองจำกา	ตำบลพลงตาเอี่ยม วังจันทร์ ระยอง 21210	038-576-5807
ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอแกลง	โรงเรียนแกลงวิทยาสถาวร ถ.พลงช้างเผือก ตำบลทางเกวียน แกลง ระยอง 21110	038-671-160
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นบ้านวัดเขากระโดน	วัดเขากระโดน ตำบลซากโดน แกลง ระยอง 21000	038-657-111
หอวัฒนธรรมนิทัศน์เฉลิมพระเกียรติจังหวัดสระแก้ว	2 ศาลากลางจังหวัด เมืองสระแก้ว สระแก้ว 27000	0-3742-1029
ศูนย์วัฒนธรรมอำเภออรัญประเทศ	เมืองสระแก้ว สระแก้ว 27000	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นบ้านคลองยาง	ม.12 ตำบลทัพราช ตาพระยา สระแก้ว 27180	

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
ศูนย์วัฒนธรรม จังหวัดสระแก้ว	ต.สระแก้ว เมืองสระแก้ว สระแก้ว 27000	
พิพิธภัณฑ์เมืองกาฬสินธุ์ ของดีเมืองกาฬสินธุ์	ศาลากลางหลังเก่า เมืองกาฬสินธุ์ กาฬสินธุ์ 46000	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นผู้ไท วัดสิมนาโก	นาโก กุฉินารายณ์ กาฬสินธุ์ 46110	0-4385-1038
พิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมท้องถิ่น และภูมิปัญญาชาวบ้าน ร.ร. ไดรรัตน์วิทยา	ร.ร.ไดรรัตน์วิทยา กมลาไสย กาฬสินธุ์ 46130	
ศูนย์วัฒนธรรม โรงเรียนฟ้าแดดสูงยาง วิทยาคาร	ถ.กมลาไสย ตำบลหนองแปน กมลาไสย กาฬสินธุ์ 46130	043-854-155-56
พิพิธภัณฑ์ภูมิปัญญา อำเภอกมลาไสย	ถ.ราษฎร์บริหาร ตำบลกมลาไสย กมลาไสย กาฬสินธุ์ 46130	0-1975-6050
ศูนย์วัฒนธรรม จังหวัดกาฬสินธุ์	ตำบลกาฬสินธุ์ เมืองกาฬสินธุ์ กาฬสินธุ์ 46000	043-811-782
ศูนย์วัฒนธรรม ผ้าไทยผ้าไหมแพรวา บ้านโพน	ตำบลเทศบาลตะโพน คำม่วง กาฬสินธุ์ 46180	043-856-204
ศูนย์วัฒนธรรม โรงเรียนกมลาไสย	ถ.กมลาไสย-สารคาม ตำบลกมลาไสย กมลาไสย กาฬสินธุ์ 46130	043-899-037
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วัดหนองแวงเมืองเก่า	594 ถ.กลางเมือง ตำบลในเมือง เมืองขอนแก่น ขอนแก่น 40000	0-4322-1664

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
โฮงมูนมังเมือง เมือง ขอนแก่น	ถ.รอบบึง ในเมือง เมืองขอนแก่น ขอนแก่น 40000	0-4327-1173, 0-4322-4031
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดบูรพาราม	ท่าพระ เมืองขอนแก่น ขอนแก่น 40000	
ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ห้อง423 อาคารเฉลิมพระเกียรติ มิตรภาพ เมืองขอนแก่น ขอนแก่น 40000	0-4322-6824
ผู้ว่าราชการ จังหวัดขอนแก่น	จวนผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น ถ.จอมพล ตำบลในเมือง เมืองขอนแก่น ขอนแก่น 40000	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัฒนธรรมอีสาน	397/6 วัดจันทร์ประสิทธิ์ ตำบลหนองน้ำใส บ้านไผ่ ขอนแก่น 40110	0-4337-6453
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	บ้านศรี ม.7 ตำบลหนองโก อ.กระนวน ขอนแก่น 40170	0-7213-9150
ผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีจังหวัดขอนแก่น	172 ถ.แจ้งสนิท ชนบท ขอนแก่น 40180	0-4328-6031
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหอพุทธศิลป์วัดบูรพาราม	บ้านฝาง ตำบลบ้านฝาง บ้านฝาง ขอนแก่น 40270	0-9943-4339
หอพุทธศิลป์มหาจะฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย	237 ถ.กลางเมือง ตำบลในเมือง เมืองขอนแก่น ขอนแก่น 40000	0-4322-2101
พิพิธภัณฑ์มูนมังอีสาน	397/6 วัดจันทร์ประสิทธิ์ ตำบลในเมือง บ้านไผ่ ขอนแก่น 40110	0-4327-3277

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
ศูนย์วัฒนธรรม โรงเรียนกัลยาณวัตร	ถ.กลางเมือง เมืองขอนแก่น ขอนแก่น 40000	0-4322-1511
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น โฮงมูนมังอีสาน เทศบาลนครขอนแก่น	สวนสาธารณะ 200 ปี บึงแก่นนคร ถ.ประชาสำราญ ตำบลในเมือง เมืองขอนแก่น ขอนแก่น 40000	0-4322-4033
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วัดแจ้งสว่างนอก	บ้านโนนหัน ตำบลโนนหัน ชุมแพ ขอนแก่น 40130	08-0-6220-7709
หอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดหนองแวงพระอารามหลวง	ถ.กลางเมือง เมืองขอนแก่น ขอนแก่น 40000	0-4322-1664
หอวัฒนธรรมนิทัศน์ จังหวัดชัยภูมิ โรงเรียนสตรีชัยภูมิ	372 บรรณาการ ในเมือง เมืองชัยภูมิ ชัยภูมิ 36000	0-4481-1162
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วัดบางอำพันธ์	1 ตาล บำเหน็จณรงค์ ชัยภูมิ 36160	
ศูนย์วัฒนธรรม จังหวัดนครพนม	โรงเรียนปิยะมหาราชาลัย ตำบลในเมือง เมืองนครพนม นครพนม 40000	042-511-188
หอวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา	สุรนารายณ์ ในเมือง เมืองนครราชสีมา นครราชสีมา 30000	0-4424-6341 ต่อ 1216
ศูนย์วัฒนธรรม โรงเรียนมหิศราธิบดี	จอหอ เมืองนครราชสีมา นครราชสีมา 30000	0-4437-1302
ห้องไทยนิทัศน์สำนักวิชา เทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี	เมืองนครราชสีมา นครราชสีมา 30000	0-4422-4212

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล	12/1 มิตรภาพ บ้านเกาะ เมืองนครราชสีมา นครราชสีมา 30000	0-4425-5523-4
ศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้าน บ้านปักธงชัย ร.ร.ปักธงชัยประชานิรมิต	เมืองปัก ปักธงชัย นครราชสีมา 30150	0-4444-1080
อุทยานการศึกษาท้องถิ่น วัดโคกศรีสะเกษ	73 4 นกออก ปักธงชัย นครราชสีมา 30150	0-4445-0400
พิพิธภัณฑ์เกวียน โชคชัย นครราชสีมา	ด่านเกวียน โชคชัย นครราชสีมา 30190	0-1876-4610 คุณวิโรฒ ศรีสุโร
พิพิธภัณฑ์สืบสานภูมิปัญญาชาวนาไทย วัดประชาคมาราม	ทับสวาย ห้วยแถลง นครราชสีมา 30240	0-1976-9523
ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม	นิวาศ ในเมือง เมืองบุรีรัมย์ บุรีรัมย์ 31000	0-4461-1098
ศูนย์วัฒนธรรม อีสานใต้	ในเมือง เมืองบุรีรัมย์ บุรีรัมย์ 31000	0-4461-1221 ต่อ 149
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน หนองบัวโคก	172 บ้านหนองตลาดควาย บุรีรัมย์-ลำปลายมาศ หนองบัวโคก ลำปลายมาศ บุรีรัมย์ 31130	0-9846-9743
พิพิธภัณฑ์เฉลิมพระเกียรติ ร.ร.ละหานทรายรัชดาภิเษก	ละหานทราย บุรีรัมย์ 31170	0-1669-3995
ศูนย์วัฒนธรรม อำเภอบ้านกรวด	โรงเรียนบ้านกรวดวิทยาคาร ถ.สตึก-บุรีรัมย์ สตึก บุรีรัมย์ 31150	

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
ศูนย์วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	439 ถ.จิระ ตำบลในเมือง เมืองบุรีรัมย์ บุรีรัมย์ 31000	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วัดมหาชัย	เมืองมหาสารคาม มหาสารคาม 44000	0-4392-5786, 0-9944-6491
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน บ้านอีสาน	เมืองมหาสารคาม มหาสารคาม 44000	
พิพิธภัณฑ์จังหวัด เมืองมหาสารคาม	เมืองมหาสารคาม มหาสารคาม 44000	
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน บ้านเชียงเหียน	เมืองมหาสารคาม มหาสารคาม 44000	0-4374-6303
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน วัดพุทธมงคล	คันธาราษฎร์ กันทรวิชัย มหาสารคาม 44150	
หอวัฒนธรรมหมู่บ้าน เฮือนอีสานบ้านวัฒนธรรม	7 เกิ้ง เมืองมหาสารคาม มหาสารคาม 44000	0-1576-7991
พิพิธภัณฑ์อีสานสองฝั่งโขง บ้านเกวียนมุก	ดาดแคน เมืองมุกดาหาร มุกดาหาร 49000	0-4261-3647
หอเฉลิมพระเกียรติ กาญจนาภิเษก หอแก้วมุกดาหาร	93 มุกดาหาร-ดอนดาล สีบุญเรือง เมืองมุกดาหาร มุกดาหาร 49000	0-4263-3211
ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอคำชะอี	เจริญศรี คำชะอี มุกดาหาร 49110	0-4263-6050

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านบ้านเป้า	บ้านเป้า หนองสูง มุกดาหาร 49160	
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน บ้านเมืองยศ ร.ร.ยโสธรพิทยาคม	แจ้งสนิท เมืองยโสธร ยโสธร 35000	0-4571-1655
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านดาดทอง	ดาดทอง เมืองยโสธร ยโสธร 35000	
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน แหล่งเรียนรู้ชุมชน ตำบลสงเปือย	สงเปือย เมืองยโสธร ยโสธร 35110	
ศูนย์วัฒนธรรม อำเภอเลิงนกทา	โรงเรียนเลิงนกทา ตำบลสวาท เลิงนกทา ยโสธร 35120	0-4578-1116
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดยโสธ	โรงเรียนโสธรพิทยาคม ตำบลในเมือง เมืองยโสธร ยโสธร 35000	0-4571-1655,0-4571-1656
พิพิธภัณฑ์ศิลป วัฒนธรรมท้องถิ่น ร.ร.ร้อยเอ็ดวิทยาลัย	เมืองร้อยเอ็ด ร้อยเอ็ด 45000	0-4351-1795
ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด	ตำบลในเมือง เมืองร้อยเอ็ด ร้อยเอ็ด 45000	043-511-358,043-513-394
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดร้อยเอ็ด	โรงเรียนสตรีศึกษา ตำบลในเมือง เมืองร้อยเอ็ด ร้อยเอ็ด 45000	043-511410,043-515410
สำนักศิลปะและวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏเลย	เมืองเลย เลย 42000	0-4281-1663

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดศรีจันทร์	นาอ้อ เมืองเลย เลย 42100	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเมืองด่านซ้าย (ผีดาโขน)	แก้วอาสา ด่านซ้าย เลย 42120	0-9190-3480, 0-4289-1094
พิพิธภัณฑ์ 4 เผ่าไทยวัดพระธาตุเรืองรอง	หญ้าปล้อง เมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ 33000	0-4582-1058, 0-1835-6568, 0-2411-3906
ชุมชนปั้นหม้อดินบ้านโกดำบลส้มป่อย	ชุมชนบ้านโก ตำบลส้มป่อย ราษีไศล ศรีสะเกษ 33160	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นสี่เผ่าไทย	วัดพระธาตุเรืองรอง ต.หญ้าปล้อง เมืองจันทร์ศรีสะเกษ 33000	0-4562-1058
ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอขุนหาญ	โรงเรียนขุนหาญวิทยาสรรค์ ขุนหาญ ศรีสะเกษ 33150	0-4567-9012, โทรสาร0-4567-9012
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ	โรงเรียนศรีสะเกษวิทยาลัย ถ.วัดลูกเสือ ตำบลหนองครกเมืองจันทร์ ศรีสะเกษ 33000	0-4561-2611
ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอกันทรลักษ์	โรงเรียนกันทรลักษ์วิทยา กันทรลักษ์ ศรีสะเกษ 33110	0-4566-1617, โทรสาร0-4566-1420
ชุมชนดีมีดบ้านโน้นแย้ตำบลหญ้าปล้อง	ชุมชนดีมีดบ้านโนนแย้ ต.หญ้าปล้อง ราษีไศลศรีสะเกษ 33160	
ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอไพรบึง	วัดสำโรงพลัน ตำบลสำโรงพลัน ไพรบึงศรีสะเกษ 33180	

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
พิพิธภัณฑ์โย้ ร.ร.อากาศอำนวยศึกษา	อากาศอำนวย สกลนคร 17170	
ธีระพงษ์ สุวรรณเวทิน	โรงเรียนสว่างแดนดิน สว่างแดนดิน สกลนคร 47110	042-721-030
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน บ้านพระธาตุมีชัย บ้านโคกคอน	2 โคกสี สว่างแดนดิน สกลนคร 47110	0-4477-6060
ห้องจริยวัฒนธรรม ร.ร.บ้านไฮหย่อง	1 ไฮหย่อง พังโคน สกลนคร 47160	
ศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวและอนุรักษ์บ้านไฮหย่อง	1 ไฮหย่อง พังโคน สกลนคร 47160	
ศูนย์วัฒนธรรม อำเภออากาศอำนวย	โรงเรียนอากาศอำนวยศึกษา อากาศอำนวย สกลนคร 47170	
ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม ไทโส้	ที่ว่าการอำเภอกุสุมาลย์ กุสุมาลย์ สกลนคร 47210	042-769-052
ศูนย์วัฒนธรรมไทยโส้	1 กุสุมาลย์ กุสุมาลย์ สกลนคร 47210	0-4276-9052, 0-6860-8422
พิพิธภัณฑ์ก่อนประวัติศาสตร์ บ้านบึงสา	3 จันทร์เพ็ญ เต่างอย สกลนคร 47260	0-1954-2035
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน ร.ร.สกลราชวิทยานุกูล	เมืองสกลนคร สกลนคร 47000	0-4271-1586

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
สำนักศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์	เมืองสุรินทร์ สุรินทร์ 32000	
สมเกียรติ พาณิชกิจเจริญ	โรงเรียนสุรพินท์พิทยา ตำบลลำดวน ลำดวน สุรินทร์ 32220	
พิพิธภัณฑ์ชาวนา โรงเรียนบ้านถนนชัย	โคกตะเคียน กาบเชิง สุรินทร์ 32210	0-4450-4114
ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอศีขรภูมิ	โรงเรียนศีขรภูมิพิสัย บ้านระแงง ตำบลระแงง ศีขรภูมิ สุรินทร์ 32110	
ศูนย์วัฒนธรรม จังหวัดหนองคาย ร.ร.ปทุมเทพวิทยาคาร	เมืองหนองคาย หนองคาย 43000	0-4241-1203
ศูนย์วัฒนธรรม จังหวัดหนองคาย	โรงเรียนปทุมเทพวิทยาคาร เมืองหนองคาย หนองคาย 43000	
ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอท่าบ่อ	โรงเรียนท่าบ่อ ท่าบ่อ หนองคาย 43110	
ผิวพรรณ จันทร์เสนา	หมู่บ้านสระแก้ว ตำบลท่าบ่อ ท่าบ่อ หนองคาย 43110	
ศูนย์วัฒนธรรม อำเภอโพนพิสัย	โรงเรียนชุมพลโพนพิสัย โพนพิสัย หนองคาย 43120	
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน วัดเทพมงคล	ในเมือง เมืองอำนาจเจริญ อำนาจเจริญ 37000	0-1879-7245

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
พิพิธภัณฑ์ จังหวัดอุดรธานี	อาคารราชินูทิศ ถ.โพศรี เมืองอุดรธานี อุดรธานี 41000	
พิพิธภัณฑ์ชุมชน บ้านปะอาว	หนองขอน เมืองอุบลราชธานี อุบลราชธานี 34000	0-4540-0440, 0-1966-0525 อภิชาติ พานเงิน
หอวัฒนธรรมอุบลนิทัศน์ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม กาญจนาภิเษก	2 แจ้งสนิท เมืองอุบลราชธานี อุบลราชธานี 34000	0-4535-2000-29 ต่อ 1122
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน วัดภูเขาแก้ว	พิบูลมังสาหาร อุบลราชธานี 34110	0-5025-9980,0-9427-5323 ติดต่อพ่อขำ
พิพิธภัณฑ์พื้นเมือง วัดท่าไห	ท่าไห เขื่องใน อุบลราชธานี 34150	0-4522-2059
ศูนย์วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏ อุบลราชธานี	ถ.แจ้งสนิท ตำบลในเมือง เมืองอุบลราชธานี อุบลราชธานี 34000	0-45-352-000-29, โทรสาร045-352094
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ตำบลนาเรือง	ตำบลนาเรือง นาเยีย อุบลราชธานี 34160	045-318-113
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น โรงเรียนเมืองกระบี่	เมืองกระบี่ กระบี่ 81000	
หอพิพิธภัณฑ์ หัตถกรรมพื้นบ้าน บ้านเกาะกลาง	ม.1 ถ.บ้านเกาะกลาง ต.คลองประสงค์ เมืองกระบี่ กระบี่ 81000	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ชุมชนเกาะลันตา	ที่ว่าการอำเภอเกาะลันตา(หลังเก่า)ชุมชนศรีรายา กระบี่ 81150	

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดกระบี่ วิทยาลัยพลศึกษากระบี่	เมืองกระบี่ กระบี่ 81000	
พิพิธภัณฑ์และศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านจังหวัดกระบี่	ม. 1 ถ.60 ตำบลคลองประสงค์ เมืองกระบี่ กระบี่ 81000	
พิพิธภัณฑ์ภูมิปัญญาชาวบ้าน โรงเรียนสวนศรีวิทยา	โรงเรียนสวนศรีวิทยา หลังสวน ชุมพร 86110	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วัดเทพเจริญ (วัดถ้ำรับร่อ)	ตำบลท่าข้าม ท่าแซะ ชุมพร 86140	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น มรดกพื้นบ้านตำบลนาหมื่นศรี	119 ม.8 ตำบลนาหมื่นศรี นาโยง ชุมพร 92170	
พิพิธภัณฑ์วิถีชีวิตชาวประมงปากน้ำตะโก	วัดชลธีพฤกษาราม ม.1 ตำบลปากน้ำตะโก ทุ่งตะโก ชุมพร 86220	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดเทพเจริญ	60 ม.4 ตำบลท่าข้าม ท่าแซะ ชุมพร 86140	077-547-056
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดชุมพร	ถ.เพชรเกษม ตำบลกระทิง เมืองชุมพร ชุมพร 86000	077-554-226,077-554-202
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น โรงเรียนวิเชียรมาตุ	ตำบลโคกหล่อ เมืองตรัง ตรัง 92000	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ห้องพิพิธภัณฑ์ โรงเรียนวิเชียรมาตุ	ตำบลโคกหล่อ เมืองตรัง ตรัง 92000	

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
พิพิธภัณฑ์มรดกพื้นบ้าน ตำบลนาหมื่นศรี	119 ม.8 ตำบลนาหมื่นศรี นาโยง ตรัง 92170	0-7529-9597
พิพิธภัณฑ์ เมือง นครศรีธรรมราช	อาคารวีรไทย สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์(ทุ่งท่าลาด) เมืองนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช 80000	
ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราช	ตำบลท่างิ้ว เมืองนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช 80000	
พิพิธภัณฑ์พื้น บ้านหนังตะลุง สุชาติ ทรัพย์สิน	6 ถ.ศรีธรรมโศก ซ.3 ตำบลในเมือง เมือง นครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช 80000	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ร.ร.ทุ่งสงวิทยา	ตำบลควรกรวด ทุ่งสง นครศรีธรรมราช 80110	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น หาดทรายแก้ว	103/1 หาดทรายแก้วรีสอร์ท ม.1 ตำบลท่าขึ้น ท่าศาลา นครศรีธรรมราช 80160	
พิพิธภัณฑ์ชุมชนหัวไทร	โรงเรียนนพคุณประชาสรรค์ ตำบลบางนก หัวไทร นครศรีธรรมราช 80170	
ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอตากใบ	ตำบลเจ๊ะเห ตากใบ นราธิวาส 96110	073-511-187
ศูนย์วัฒนธรรม จังหวัดนราธิวาส	ถ.สุริยะประดิษฐ์ ตำบลบางนาค เมืองนราธิวาส นราธิวาส 96000	073-511-115
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นตำบล วัดชลธาราสิงเห	ม.3 ตำบลเจ๊ะเห ตากใบ นราธิวาส 96110	073-581-288

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ตำบลโละจูด	ตำบลโละจูด แว้ง นราธิวาส 96160	086-285-247
พิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา	ตำบลรูสะมิแล เมืองปัตตานี ปัตตานี 94000	
หอศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ ภาคใต้	ตำบลรูสะมิแล เมืองปัตตานี ปัตตานี 94000	
พิพิธภัณฑ์หมวดวิชาภาษาไทยโรงเรียนสตรีพังงา	โรงเรียนสตรีพังงา เมืองพังงา พังงา 82000	
หอวัฒนธรรมจังหวัดพังงา โรงเรียนตีบุกพังงาวิทยายน	เมืองพังงา พังงา 82000	0-7641-1579
ศูนย์วัฒนธรรม อำเภอท้ายเหมือง ร.ร.ท้ายเหมืองวิทยา	ตำบลนาเตย ท้ายเหมือง พังงา 82120	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นบ้านคูเมือง โรงเรียนพัทลุงวิทยาคม	โรงเรียนพัทลุงวิทยาคม เมืองพัทลุง พัทลุง 93000	0-7461-2146
พิพิธภัณฑ์ของชาติ วัดเขียนบางแก้ว	ม.4 ตำบลจองถนน เขาชัยสน พัทลุง 93130	0-9289-1656
ศูนย์วัฒนธรรม บ้านตะโหมด	โรงเรียนประชาบำรุง ตำบลตะโหมด ตะโหมด พัทลุง 93160	0-7463-2197
หอวัฒนธรรม จังหวัดภูเก็ต มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต	ถ.เทพกษัตรี เมืองภูเก็ต ภูเก็ต 83000	0-7622-2370

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
พิพิธภัณฑ์ วัดพระทอง	บ้านนาใน ตำบลเทพกษัตรี ถลาง ภูเก็ต 83110	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วัดพระนางสร้าง	ตำบลเทพกษัตรี ถลาง ภูเก็ต 83110	
พิพิธภัณฑ์วัดพระนางสร้าง	ตำบลเทพกษัตรี ถลาง ภูเก็ต 83110	
ศูนย์อนุรักษ์มรดกท้องถิ่นกะทู้	โรงเรียนบ้านกะทู้ กะทู้ ภูเก็ต 83120	0-7632-1246
สมนึก ปัทมคันธิน	12/2 ถ.วิเศษ ตำบลราไวย์ เมืองภูเก็ต ภูเก็ต 83000	076-381-126 โทรสาร076-381-777
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ศาลเจ้าต่าวบู้เก๊ง	197 ถ.ภูเก็ต ตำบลตลาดใหญ่ เมืองภูเก็ต ภูเก็ต 83000	
พิพิธภัณพ์สถานแห่งชาติถลาง	ม.3 ถ.ป่าคลอก-เมืองไหมศรีสุนทร ถลาง ภูเก็ต 83110	076-311-426, โทรสาร076-391-041
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วัดไชยธารารามวัดฉลอง)	70 ม.6 ถ.เจ้าฟ้าตะวันตก ตำบลฉลอง เมืองภูเก็ต ภูเก็ต 83000	076-381-226
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ศาลเจ้าจุ้ยตุ่ย	283 ถ.ระนอง ตำบลตลาดใหญ่ เมืองภูเก็ต ภูเก็ต 83000	
พิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำภูเก็ต	51 ถ.ศักดิเดช ตำบลวิชิต เมืองภูเก็ต ภูเก็ต 83000	076-391-126, โทรสาร076-391-041

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
บัญญัติ จริยะเลอพงษ์	255 ม.2 ตำบลเทพกระษัตรี ถลาง ภูเก็ต 83110	076-311-137
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ศาลเจ้ากิ้วเที้ยนเลี่ยนลื้อ	100/37 ตำบลวิชิต เมืองภูเก็ต ภูเก็ต 83000	
พิพิธภัณฑ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน โรงเรียนสตรียะลา	โรงเรียนสตรียะลา เมืองยะลา ยะลา 95000	0-7321-2965
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เรือโบราณบ้านสี่สิบ	ม.5 ตำบลบาละ กาบัง ยะลา 95120	
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน ตำบลตะโล๊ะหะลอ	ม.5 ตำบลตะโล๊ะ รามัน ยะลา 95140	
พิพิธภัณฑ์ซาไก โรงเรียนธารโตวัทฒนวิทย์	ธารโต ยะลา 95150	
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดระนอง โรงเรียนพิชัยรัตนาคาร	ร.ร.พิชัยรัตนาคาร เมืองระนอง ระนอง 85000	0-7781-1078
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น โรงเรียนมหาวชิราวุธ	โรงเรียนมหาวชิราวุธ เมืองสงขลา สงขลา 90000	0-7431-1006
ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอหาดใหญ่ ร.ร.หาดใหญ่วิทยา	หาดใหญ่ สงขลา 90110	
พิพิธภัณฑ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคใต้	คลองหอยโข่ง สงขลา 90115	

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน โรงเรียนควนเนียงศึกษา	ควนเนียง สงขลา 90220	
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านควนเนียง โรงเรียนควนเนียงศึกษา	ควนเนียง สงขลา 90220	
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสตูล โรงเรียนสตูลวิทยา	6 โรงเรียนสตูลวิทยา ตำบลคลองขุด เมืองสตูล สตูล 91000	0-7471-1955
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสตูล ร.ร.สตูลวิทยา	6 ตำบลคลองขุด เมืองสตูล สตูล 91000	0-7471-1955
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านละงู	1244 ตำบลละงู ละงู สตูล 91110	0-7471-1227, 0-1738-0091,0-9944-9091
พิพิธภัณฑ์ห้องภูมิปัญญาไทย โรงเรียนสุราษฎร์ธานี	ตำบลตอนนก เมืองสุราษฎร์ธานี สุราษฎร์ธานี 84000	0-7728-7512
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านเมืองไชยา	16 วัดเวียง ม.4 ตำบลไชยา ไชยา สุราษฎร์ธานี 84110	0-7743-1071, 0-1891-5014
หอวัฒนธรรม บ้านละไม	วัดละไม ตำบลมะเร็ต เกาะสมุย สุราษฎร์ธานี 84140	0-7789-5570
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน วัดเขาสุวรรณประดิษฐ์	27 วัดเขาสุวรรณประดิษฐ์ ม.5 ตำบลตอนสัก ตอนสัก สุราษฎร์ธานี 84220	0-7737-1122
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านปลาหิน	34/15 ข้างโรงพยาบาลตอนสัก ตำบลตอนสัก ตอนสัก สุราษฎร์ธานี 84220	0-7737-1197

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
พระครูประโชติ ธรรมรักษ์	ม.6 ตำบลมะเร็ต เกาะสมุย สุราษฎร์ธานี 84140	077-424-345
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านเมืองไชยา(วัดเวียง)	ม.4 ตำบลไชยา ไชยา สุราษฎร์ธานี 84110	077-228-059
ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอเกาะสมุย	ม.1 ตำบลลิปะน้อย เกาะสมุย สุราษฎร์ธานี 84140	077-423-233
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี	ถ.สุราษฎร์-นาสาร ตำบลขุนทะเล เมืองสุราษฎร์ธานี สุราษฎร์ธานี 84000	077-355-466
พิพิธภัณฑ์ปลาหิน	ม.1 ตำบลดอนสัก ดอนสัก สุราษฎร์ธานี 84220	077-371-197
หอพิพิธภัณฑ์วัดวดาขุน	ม.3 ตำบลเขาวง บ้านดาขุน สุราษฎร์ธานี 84230	0-1979-7538
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น สถานจังหวัดกำแพงเพชรเฉลิมพระเกียรติ	ถ.ปิ่นดำริห์ ตำบลในเมือง เมืองกำแพงเพชร กำแพงเพชร 62000	055-711570
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น สถานวัดปราสาท(บ้านโคนใต้)	วัดปราสาท ม.2 ตำบลคณฑี เมืองกำแพงเพชร กำแพงเพชร 62000	
เสำนกงานศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เมืองเชียงราย เชียงราย 57000	0-5379-3466
ศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้านโรงเรียนเม็งรายมหาราชวิทยาคม	113 ม.3 ถ.บ้านเด่น-ท่าข้าวเปลือก ตำบลนาแล เมืองเชียงราย เชียงราย 57000	0-5370-5944

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นอูบคำ	81/1 ถ.หน้าค่าย ตำบลรอบเวียง เมืองเชียงราย เชียงราย 57000	0-5371-3349 ล081-992-0342
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ชาวเขาชุมชนจะแล	ม.11 แม่ยาว เมืองเชียงราย เชียงราย 57000	0-583737421-3
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วัดกลางเวียง	ม1 วัดกลางเวียง ตำบลเวียง เมืองเชียงราย เชียงราย 57000	
หอศิลป์ ไตยวน	250 ม.15 ถ.ราชโยธา ซ.3 ตำบลรอบเวียง เมืองเชียงราย เชียงราย 57000	0-5371-2137,089-631-9438
หอวัฒนธรรมท้องถิ่น เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดเชียงราย	ศาลากลางหลังเก่า ถ.สิงหไคล เมืองเชียงราย เชียงราย 57000	0-5374-4519
สำนักงานศิลปวัมนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย	ม.ราชภัฏเชียงราย เมืองเชียงราย เชียงราย 57000	0-5379-3466
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วิถีชีวิตแห่งอาข่า	หมู่บ้านดอยสะโง้ ตำบลศรีดอนมูล เชียงแสน เชียงราย 57150	0-53784-063
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นบ้านฝิ่น	221 ม.1 ตำบลเวียง เชียงแสน เชียงราย 57150	0-537-670-157
อุทยานสามเหลี่ยมทองคำ หอพิพิธนิทัศน์	ถ.สายริมโขง ตำบลเวียง เชียงแสน เชียงราย 57150	0-5376-7015-7
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วัดศรีสุทธาวาส	วัดศรีสุทธาวาส ตำบลเวียง เวียงป่าเป้า เชียงราย 57170	086-659-093

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น บ้านทรงพันธ์ ผ้าฝ้ายดระกูลไตและเซรามิกส์	120 หมู่บ้านป่าดึง ม.1 ถ.เชียงราย-เชียงใหม่ ตำบลเจดีย์หลวง แม่สรวย เชียงราย 57180	0-5365-6170
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เล่นได้กลุ่มคนเฒ่าคนแก่	268 ม.3 ป่าแดด แม่สรวย เชียงราย 57180	0-5370-8070,089-999-8537
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พื้นบ้านล้านนา วัดหนองแรดเหนือ	วัดหนองแรดเหนือ ตำบลหนองแรด อ.เทิง เชียงราย 57230	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พระประทีปโกลด์แลนด์	191 ม.1 ถ.แม่จัน-เชียงแสน ตำบลจอมสวรรค์ แม่จัน เชียงราย 57240	
หอพระราชประวัติ สมเด็จพระศรีนครินทรา บรมราชชนนี	พระตำหนักดอยตุงแม่ฟ้าหลวง เชียงราย 57240	0-5365-6170
ศูนย์วัฒนธรรมม้ง	เครือข่ายชุมชนภูชี้ฟ้า ตำบลดับเต่า อ.เทิง เชียงราย 57160	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นปลาบึก และปลานำจืด	ถ.หน้าวัดหาดไคร้ ตำบลเวียง เชียงของ เชียงราย 57140	0-5378-4063,089-566-4376
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น บ้านวัดหลวง	วัดหลวง ตำบลครั่ง เชียงของ เชียงราย 57140	0-53783-686,089-266-4376
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ผ้าทอล้านนาเชียงแสน	วัดพระธาตุผาเงา เชียงแสน เชียงราย 57150	0-537670157
บ้านดำถวัลย์ดัชนี	414 หมู่บ้านนางแล ม.13 ตำบลนางแล เมืองเชียงราย เชียงราย 57000	089-7674444

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ชาวเขา (พีดีเอ)	620/25 สมาคมพัมนาประชากรและชุมชนเชียงราย ถ.ธนาลัย เมืองเชียงราย เชียงราย 57000	0-5374-0088
ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ตำบลหนองป่าครั่ง เมืองเชียงใหม่ เชียงใหม่ 50000	0-5341-2328
ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มหาวิทยาลัยพายัพ	มหาวิทยาลัยพายัพ เมืองเชียงใหม่ เชียงใหม่ 50000	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น โรงเรียนหอพระ	โรงเรียนหอพระ ตำบลศรีภูมิ เมืองเชียงใหม่ เชียงใหม่ 50000	
ศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนป่าแดด (วัดวังสิงห์คำ)	วัดวังสิงห์คำ ม.6 ตำบลป่าแดด เมืองเชียงใหม่ เชียงใหม่ 50000	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่	ถ.อินทวโรรส ตำบลศรีภูมิ เมืองเชียงใหม่ เชียงใหม่ 50000	
พิพิธภัณฑ์ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคเหนือ	68/3 เอนกประสงค์ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคเหนือ ถ.โชตนา เมืองเชียงใหม่ เชียงใหม่ 50000	0-593-1182-3
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นธรณีวิทยา ภาควิชาธรณีวิทยา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ภาควิชาธรณีวิทยา ตำบลสุเทพ เมืองเชียงใหม่ เชียงใหม่ 50000	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น บ้านบานเย็น	ถ.มหิดล สี่แยกสนามบิน เมืองเชียงใหม่ เชียงใหม่ 50000	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เรือนข้าเจ้า	6/6 ถ.แก้วนวรัตน์ ซ.3/3 ตำบลวัดเกต เมืองเชียงใหม่ เชียงใหม่ 50000	

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
ศาลาธนารักษ์ ศาลาเครื่องราชอิสริยยศเครื่องราชอิสริยาภรณ์และเหรียญกษาปณ์ไ	52/5 ถ.ราชดำเนิน ตำบลศรีภูมิ เมืองเชียงใหม่ เชียงใหม่ 50000	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ร้านม่อนฝ้าย	เมืองเชียงใหม่ เชียงใหม่ 50000	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นบ้านแฮรี โรงเรียนปรินส์รอแยลวิทยาลัย	117 โรงเรียนปรินส์รอแยลวิทยาลัย ถ.แก้วนวรัฐ ตำบลวัดเกตุ เมืองเชียงใหม่ เชียงใหม่ 50000	0-5324-2038
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วัดเกตุการาม	96 วัดเกตการาม ถ.เจริญราษฎร์ ตำบลวัดเกต เมืองเชียงใหม่ เชียงใหม่ 50000	0-5320-4273,0-5326-2605,0-5324-3550
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ผ้าโบราณสบันงา	185/3 ศูนย์วัฒนธรรมเชียงใหม่ ถ.วัวลาย ตำบลหายยา เมืองเชียงใหม่ เชียงใหม่ 50100	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พื้นบ้านล้านนาเรือนซ้อ-หงษ์	185/3 ถ.วัวลาย ตำบลหายยา เมืองเชียงใหม่ เชียงใหม่ 50100	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วัดบุพพาราม (หอมนเฑียรธรรม)	วัดบุพพาราม ตำบลช้างคลาน เมืองเชียงใหม่ เชียงใหม่ 50100	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วัดศรีดอนชัย	วัดศรีดอนชัย ตำบลเวียง ฝาง เชียงใหม่ 50110	
ศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นภูมิปัญญาตำบลแม่สูน วัดสันปูเลย	วัดสันปูเลย ตำบลแม่สูน ฝาง เชียงใหม่ 50110	
ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอฝาง โรงเรียนฝางชินูปถัมภ์	โรงเรียนฝางชินูปถัมภ์ บ้านสองแคว ตำบลสันทราย อ.ฝาง เชียงใหม่ 50110	

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น สวนศิลป์ลูกข้าวนึ่ง	ถ.เชียงใหม่-ท่าตอน ฝาง เชียงใหม่ 50110	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ตุ๊กตาเชียงใหม่	187/2 ม.9 ตำบลมะขามหลวง สันป่าตอง เชียงใหม่ 50120	0-5382-7229
ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอสันป่าตอง โรงเรียนสันป่าตองวิทยาคม	โรงเรียนสันป่าตองวิทยาคม ตำบลยุหว่า สันป่าตอง เชียงใหม่ 50120	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เวียงท่ากาน	หมู่บ้านท่ากาน ม.5 ตำบลบ้านกลาง สันป่าตอง เชียงใหม่ 50120	0-5348-1176
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วัฒนธรรมจันทร์สมชินวัตร	73 ตำบลออนใต้ สันกำแพง เชียงใหม่ 50130	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น จาวยองเฉลิมพระเกียรติ	วัดป่าตาล ม.4 ตำบลบวกค้าง สันกำแพง เชียงใหม่ 50130	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ไทยเขินวัดสันก้างปลา	วัดสันก้างปลา ม.6 ตำบลทรายมูล สันกำแพง เชียงใหม่ 50130	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นบ้านจ๊างนัก	56/1 บวกค้าง ม.2 ตำบลบวกค้าง อ.สันกำแพง เชียงใหม่ 50130	0-5344-6891
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วัดบวกค้าง	วัดบวกค้าง ม.1 ตำบลบวกค้าง สันกำแพง เชียงใหม่ 50130	
ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอสันกำแพง โรงเรียนสันกำแพง	โรงเรียนสันกำแพง ตำบลทรายมูล สันกำแพง เชียงใหม่ 50130	

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เครื่องถ้วยสันกำแพง	วัดป่าดึง(ครูบาหล้า) ตำบลดอนใต้ สันกำแพง เชียงใหม่ 50130	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พื้นบ้านวัดพระนอนแม่ปูคา	หมู่บ้านต้นเปา ต้นเปา สันกำแพง เชียงใหม่ 50130	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น กุฏิสงฆ์ล้านนาญาณสังวราราม วัดศรีดอนมูล	ศรีดอนมูล ม.8 ตำบลชมพู สารภี เชียงใหม่ 50140	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ชัยสีลวิมร (เวียงกุมกามนุรักษ์)	วัดพระนอนหนองผึ้ง ม.1 ตำบลหนองผึ้ง สารภี เชียงใหม่ 50140	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วัดพญาชมภู	วัดพญาชมภู ตำบลชมพู สารภี เชียงใหม่ 50140	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วัดป่างิ้ว	วัดป่างิ้ว ม.5 ตำบลท่าวังตาล สารภี เชียงใหม่ 50140	
ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น ประจำหมู่บ้าน วัดสันป่าสัก	วัดสันป่าสัก ม.2 ตำบลขี้เหล็ก แม่แตง เชียงใหม่ 50150	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นผ้าป้าดา	105 ถ.เชียงใหม่-ฮอด ตำบลสบเตี๊ยะ จอมทอง เชียงใหม่ 50160	0-5336-1231
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วัดพระธาตุศรีจอมทองวิหาร	วัดพระธาตุศรีจอมทองวิหาร จอมทอง เชียงใหม่ 50160	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พระพิฆเนศ	ตำบลยางคราม กิ่งอำเภอดอยหล่อ เชียงใหม่ 50160	

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พระตำหนักตาราภิรมย์	ค่ายดารารัศมี ถ.แม่ริม แม่ริม เชียงใหม่ 50180	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น บ้านคำอูน	259 ม.1 ตำบลแม่แรม แม่ริม เชียงใหม่ 50180	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วัดสะลวงใน	วัดสิทธิทรงธรรม (วัดสะลวงใน) ตำบลสะลวง แม่ริม เชียงใหม่ 50180	
พิพิธภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น พื้นบ้านล้านนา (แม่ปั้นดิน พ่อสวนทำสวน)	361/5 ม.8 ถ.แม่ริม- สันทราย แม่ริม เชียงใหม่ 50180	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ศูนย์วัสดุชาวไทยภูเขา	154 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ตำบลดอนแก้ว แม่ริม เชียงใหม่ 50180	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น บ้านควายไทย	30 ตำบลริมเหนือ แม่ริม เชียงใหม่ 50180	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พื้นบ้านวัดโสภณาราม	วัดโสภณาราม ตำบลดอนแว แม่ริม เชียงใหม่ 50180	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ภาพเก่าเมืองพร้าวในอดีต วัดกลางเวียง	วัดกลางเวียง ตำบลเวียง พร้าว เชียงใหม่ 50190	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น หลวงปู่แหวน สุจิณโณ วัดดอยแม่ปั๋ง	วัดดอยแม่ปั๋ง ตำบลแม่ปั๋ง พร้าว เชียงใหม่ 50190	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเฮือนแก้ว โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย	โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย ถ.พระปกเกล้า ศรีภูมิ เมือง เชียงใหม่ เชียงใหม่ 50200	

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
ศูนย์อนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นพื้นบ้านโรงเรียนบ้านลวงเหนือ	โรงเรียนบ้านลวงเหนือ ตำบลลวงเหนือ ตอยสะเก็ด เชียงใหม่ 50200	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดพระธาตุดอยสุเทพวรมหาวิหาร	วัดพระธาตุดอยสุเทพวรมหาวิหาร ตำบลสุเทพ เมืองเชียงใหม่ เชียงใหม่ 50200	0-5324-8461
หอศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่	ศาลากลางหลังเก่า ถ.พระปกเกล้า ตำบลศรีภูมิ เมืองเชียงใหม่ เชียงใหม่ 50200	0-5321-7793,0-5321-9833
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเรือนโบราณ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ถ.ริมคลองชลประทาน เมืองเชียงใหม่ เชียงใหม่ 50200	0-5321-1550
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหมู่บ้านชาวเขาดอยปุย	บ้านดอยปุย ตำบลสุเทพ เมืองเชียงใหม่ เชียงใหม่ 50200	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหอธรรมโฆษณ์ (วัดอุโมงค์)	วัดอุโมงค์ ตำบลสุเทพ เมืองเชียงใหม่ เชียงใหม่ 50200	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น โครงการศึกษาเครื่องปั้นดินเผา ภาควิชาประวัติศาสตร์	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตำบลสุเทพ เมืองเชียงใหม่ เชียงใหม่ 50200	0-5394-3243
ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น อ.สันทรายโรงเรียนสันทรายวิทยาคม	โรงเรียนสันทรายวิทยาคม ตำบลหนองหาน สันทราย เชียงใหม่ 50210	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นสันติยานุสาสน์	วัดข้าวแท่นหลวง ตำบลสันทรายหลวง สันทราย เชียงใหม่ 50210	0-5344-6891
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วัดทรายมูล	วัดทรายมูล ตำบลทรายมูล สันทราย เชียงใหม่ 50210	

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
พิพิธภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนบ้านสันสรี	ตำบลสันพระเนตร สันทราย เชียงใหม่ 50210	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เรือโบราณวัดบ้านโป่ง	วัดบ้านโป่ง ตำบลแม่แฝก สันทราย เชียงใหม่ 50210	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วัดแม่แก้ดหลวง	วัดแม่แก้ดหลวง ตำบลหนองจ๊อม สันทราย เชียงใหม่ 50210	
ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น โรงเรียนบ้านโป่ง	โรงเรียนบ้านโป่ง ตำบลแม่แฝง สันทราย เชียงใหม่ 50210	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดร้องเม็ง	วัดร้องเม็ง ม.2 ตำบลหนองแหย่ง สันทราย เชียงใหม่ 50210	081-960-3698
ศูนย์อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นล้านนา โรงเรียนดอยสะเก็ด	โรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาคม ดอยสะเก็ด เชียงใหม่ 50220	
แหล่งความรู้ท้องถิ่น ประจำหมู่บ้านวัดม่วงโดน	(วัดถาวรรังษี) วัดม่วงโดน ตำบลแม่ก๊ะ ดอยสะเก็ด เชียงใหม่ 50220	
ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ชุมชนบ้านแม่โป่ง	บ้านแม่โป่ง ตำบลแม่โป่ง ดอยสะเก็ด เชียงใหม่ 50220	
ศูนย์ความรู้ประจำหมู่บ้าน วัดสารคามรังสรรค์	บ้านเมืองวะ วัดสารคามรังสรรค์ ตำบลลวงเหนือ ดอยสะเก็ด เชียงใหม่ 50220	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พื้นบ้านดอยสะเก็ด	วัดดอยสะเก็ด ตำบลเชียงดอย ดอยสะเก็ด เชียงใหม่ 50220	

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นสุภา	242 ตำบลบ้านแหวน หางดง เชียงใหม่ 50230	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น บ้าน100 อัน1000 อย่าง	ม.4 ถ.เชียงใหม่-สันป่าตอง ตำบลหารแก้ว หางดง เชียงใหม่ 50230	0-5355-5819
ศูนย์สืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น เฉลิมพระเกียรติ 72พรรษา ร.ร.ฮอดพิทยาคม	ร.ร.ฮอดพิทยาคม ฮอด เชียงใหม่ 50240	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วัดหลวงฮอด	วัดหลวงฮอด ตำบลฮอด ฮอด เชียงใหม่ 50240	
ศูนย์อนุรักษ์มรดกท้องถิ่น ล้านนาโรงเรียนวัดงิ้วเฒ่า	โรงเรียนวัดงิ้วเฒ่า ตำบลสะเมิงใต้ สะเมิง เชียงใหม่ 50250	
ศูนย์สืบสานวัฒนธรรม ท้องถิ่นสะเมิง โรงเรียนสะเมิงพิทยาคม	โรงเรียนสะเมิงพิทยาคม สะเมิง เชียงใหม่ 50250	
ศูนย์ศิลปหัตกรรมท้องถิ่น โรงเรียนบ้านแม่ลานคำ	โรงเรียนบ้านแม่ลานคำ ตำบลสะเมิงใต้ สะเมิง เชียงใหม่ 50250	
ศูนย์วัฒนธรรมภูมิปัญญา ท้องถิ่นชาวบ้าน โรงเรียนวัดแม่แพะ	โรงเรียนวัดแม่แพะ ตำบลสะเมิงเหนือ สะเมิง เชียงใหม่ 50250	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ผ้าพื้นบ้านแม่แจ่ม	97/1 ม.7 ตำบลท่าผา แม่แจ่ม เชียงใหม่ 50270	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเฮือนรักถิ่น โรงเรียนแม่แจ่ม	โรงเรียนแม่แจ่ม ตำบลช่างเคิ่ง แม่แจ่ม เชียงใหม่ 50270	

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดป่าแดด	วัดป่าแดด ตำบลท่าผา แม่แจ่ม เชียงใหม่ 50270	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ตราไปรษณีย์ยากรเชียงใหม่	เยื้องที่ทำการไปรษณีย์แม่ปิง ตำบลช้างม่อย เมือง เชียงใหม่ เชียงใหม่ 50300	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เรือนอนุสารสุนทร	202 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ สำนักศิลปวัฒนธรรม ถ.โชตนา ตำบลช้างเผือก เมืองเชียงใหม่ เชียงใหม่ 50300	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นชาวเขา	สถาบันวิจัยชาวเขา สวนล้านา ร.9 เมืองเชียงใหม่ เชียงใหม่ 50300	
ศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลหนองบัว วัดป่าไม้แดง	วัดป่าไม้แดง ตำบลหนองบัว ไชยปราการ เชียงใหม่ 50320	
ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา โรงเรียนบ้านสบเปิง	โรงเรียนบ้านสบเปิง ตำบลสบเปิง แม่แตง เชียงใหม่ 50330	
ศูนย์ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนบ้านแม่ตะมาน	บ้านกื๊ดช้าง ตำบลแม่ตะมาน แม่แตง เชียงใหม่ 50330	
ศูนย์ศึกษาชีวิตและ ภูมิปัญญาท้องถิ่น บ้านแม่ขะจาน	โรงเรียนบ้านแม่ขะจาน ม.7 ตำบลขี้เหล็ก แม่แตง เชียงใหม่ 50330	
ศูนย์ศึกษาชีวิตและ ภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านเด่น	โรงเรียนบ้านเด่น แม่แตง เชียงใหม่ 50330	
ศูนย์ศึกษาชีวิตและ ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนหนองหล่ม	โรงเรียนหนองหล่มวิทยาคาร แม่แตง เชียงใหม่ 50330	

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
ศูนย์อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โรงเรียนบ้านหนองกำย	โรงเรียนบ้านหนองกำย ตำบลสันป่ายาง แม่แตง เชียงใหม่ 50330	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น บ้านโบราณ โรงเรียนสันป่ายาง (ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอแม่แตง)	โรงเรียนสันป่ายาง บ้านสันป่ายาง ตำบลสันป่ายาง แม่แตง เชียงใหม่ 50330	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น บ้านโบราณ โรงเรียนวัดบวกหมื้อ	โรงเรียนวัดบวกหมื้อ ตำบลขี้เหล็ก แม่แตง เชียงใหม่ 50330	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ศูนย์วิชาการโรงเรียนปางลัน	โรงเรียนปางลัน ม.6 ตำบลป่าแป๋ แม่แตง เชียงใหม่ 50330	
ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น พื้นบ้านโรงเรียนเวียงแหง	โรงเรียนเวียงแหงวิทยาคม ตำบลเมืองแหง เวียงแหง เชียงใหม่ 50350	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมูเซอดำ	.หมู่บ้านดอยมูเซอ ตำบลด่านแม่ละเมา เมืองตาก ตาก 63110	085-551-3614
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วัดทุ่งกระเชาะ	135 หมู่บ้านทุ่งกระเชาะ ม.6 ตำบลทุ่งกระเชาะ อ.บ้านตาก ตาก 63120	
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน วัดหนองกลับ	ต.หนองกลับ หนองบัว นครสวรรค์ 60110	0-5625-1109
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน วัดเกยไชยเหนือ	ม.4 ต.เกยไชย ชุมแสง นครสวรรค์ 60120	0-5635-3176
พิพิธภัณฑ์จันเสน	ต.จันเสน ตาคลี นครสวรรค์ 60140	0-5633-9061

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดโบสถ์	วัดโบสถ์สามัคคีธรรม ม.1 ต.บางแก้ว บรรพตพิสัย นครสวรรค์ 60180	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เครื่องหีบอ้อยโบราณ	ม.2 ตำบลสวก เมืองน่าน น่าน 55000	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น บ้านาซาวสามัคคี	บ้านนาซาว ม.1 เมืองน่าน น่าน 55000	
ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น ชาวเขาบ้านสองแคว	หมู่บ้านสองแคว ตำบลสะเนียน เมืองน่าน น่าน 55000	081-0302132
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น โรงเรียนนาเหลืองไชยนาม	โรงเรียนนาเหลืองไชยนาม ม.4 ตำบลนาเหลือง เวียงสา น่าน 55000	
ศูนย์ส่งเสริมและ พัฒนาอาชีพหัตถกรรม ชาวเขาบ้านกลางพัมนา	บ้านกลางพัมนา ม.13 ตำบลสะเนียน เมืองน่าน น่าน 55000	087-181-6840
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเตาเผา โบราณบ้านจ่ามนัส และเฮือนบ้านสวกแสนชื่น	8 ม.10 ตำบลสวก เมืองน่าน น่าน 55000	089-853-3185
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น โรงเรียนศรีสวัสดิ์วิทยาคาร	โรงเรียนศรีสวัสดิ์วิทยาคาร หมวดวิชาสังคม เมืองน่าน น่าน 55000	
ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น ชาวเขาบ้านป่ากลาง	บ้านป่ากลาง ตำบลป่ากลาง ปัว น่าน 55120	0-5470-1128
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น อนุสรณ์สถานภูพยัคฆ์	หมู่บ้านน้ำรีพัฒนา ตำบขุนน่าน เฉลิมพระเกียรติ น่าน 55130	

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น ชาวเขาบ้านสันเจริญ	หมู่บ้านสันเจริญ ตำบลผาทอง ท่าวังผา น่าน 55140	089-557-6559
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น บ้านสามสมัย	226 โรงเรียนปัว ม.8 ถ.วรนคร ตำบลปัว อ.ปัว น่าน 55140	0-5479-1243
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ชุมชนวัดหนองบัว	ตำบลป่าคา ท่าวังผา น่าน 55140	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น คุ้มเจ้าราชบุตร (หมอกฟ้า ณ น่าน)	79 ถ.มหาวงส์ ตำบลในเวียง เมืองน่าน น่าน 55000	0-5471-0373
หอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดศรีโคมคำ	ถ.พหลโยธิน ตำบลเวียง เมืองพะเยา พะเยา 56110	0-5441-0058
ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น ไทลื้อ (วัดหย่วน)	190 วัดหย่วน ม.3 ตำบลหย่วน เชียงคำ พะเยา 56110	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พื้นบ้านวัดร้องเชียงแรง	วัดร้องเชียงแรง ม.1 ตำบลเชียงแรง กิ่งอำเภอภูซาง พะเยา 56110	089-434-9962
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พื้นบ้านวัดดอนเรือง	วัดดอนเรือง ม.8 ตำบลเจดีย์คำ เชียงคำ พะเยา 56110	081-706-8053
หอวัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร โรงเรียนพิจิตรพิทยาคม	โรงเรียนพิจิตรพิทยาคม เมืองพิจิตร พิจิตร 66000	0-5661-1265
ศูนย์มรดกไทย โรงเรียนบางมูลนาก ภูมิวิทยาคม	โรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคม บางมูลนาก พิจิตร 66120	0-5663-1075

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม	66 มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ถ.วังจันทร์ ตำบลในเมือง เมืองพิษณุโลก พิษณุโลก 65000	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พื้นบ้านโรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี	โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี เมืองพิษณุโลก พิษณุโลก 65000	0-5525-8003
ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มหาวิทยาลัยนเศวร	มหาวิทยาลัยนเรศวร (ส่วนสนามบิน) ตำบลในเมือง เมืองพิษณุโลก พิษณุโลก 65000	0-5523-0720
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พื้นบ้านจ่าทวี	26/138 ถ.วิสุทธิ์กษัตริย์ เมืองพิษณุโลก พิษณุโลก 65000	0-5521-2749
ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น พื้นบ้านวัดไผ่ขอน้ำ	วัดไผ่ขอน้ำ ตำบลไผ่ขอน้ำ พรหมพิราม พิษณุโลก 65150	
สำนักศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์	83 มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ถ.สระบุรี-หล่มสัก เมืองเพชรบูรณ์ เพชรบูรณ์ 67000	0-5671-1396
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นการศึกษา โรงเรียนวังชมภูวิทยาคม	ตำบลวังชมภู เมืองเพชรบูรณ์ เพชรบูรณ์ 67000	0-5675-1148
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน โรงเรียนเพชรบูรณ์วิทยา	โรงเรียนเพชรบูรณ์วิทยา ตำบลน้ำร้อน เมืองเพชรบูรณ์ เพชรบูรณ์ 67000	0-5675-1148
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พื้นบ้านและมีดตาบ วัดบ้านโภชน์	วัดบ้านโภชน์ ตำบลหนองไผ่ หนองไผ่ เพชรบูรณ์ 67140	081-596-8964
ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เข็กน้อย	บ้านมังเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย เขาค้อ เพชรบูรณ์ 67270	0-5674-8650

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
ศูนย์วัฒนธรรม จังหวัดเพชรบูรณ์	ถ.สระบุรี-หล่มสัก ตำบลสะเสียง เมืองเพชรบูรณ์ เพชรบูรณ์ 67000	056-711-425,056-711-396,โทรสาร056-722-217
ศูนย์วัฒนธรรม จังหวัดเพชรบูรณ์	โรงเรียนอนุบาลน้ำหนาว ม.5 ตำบลน้ำหนาว น้ำหนาว เพชรบูรณ์ 67260	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วัดพระหลวง	วัดพระหลวง ม.8 ตำบลดอนมูล สูงเม่น แพร่ 51430	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พระวิหารมิ่งเมือง	วัดพระบาทมิ่งเมือง เมืองแพร่ แพร่ 54000	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วัดจอมสวรรค์	วัดจอมสวรรค์ เมืองแพร่ แพร่ 54000	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วัดพระธาตุจอมแจ้ง	ม.5 ตำบลช่อแฮ เมืองแพร่ แพร่ 54000	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วัดพระบรมธาตุถิ่นแถนหลวง	บ้านถิ่น ตำบลบ้านถิ่น เมืองแพร่ แพร่ 54000	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วัดหลวง (เมืองแพร่)	วัดหลวง ถ.คำลือ ซ.1 ตำบลในเวียง เมืองแพร่ แพร่ 54000	0-5452-1710
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ศิลปะพื้นบ้าน โรงเรียนสองพิทยาคม	ตำบลบ้านหนุน สอง แพร่ 54120	0-5459-1709
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น สุวรรณหอคำ	วัดพระธาตุสุโทนมงคลคีรีฯ ม.5 ตำบลเด่นชัย เด่นชัย แพร่ 54150	

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วัดศรีดอนคำ	ถ.จรูญลองรัฐ ตำบลห้วยอ้อ ลอง แพร่ 54150	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดสะแหล่ง	วัดสะแหล่ง ม.4 ตำบลห้วยอ้อ ลอง แพร่ 54150	
พิพิธภัณฑ์ พระบาทมิ่งเมืองวรวิหาร	16 ตำบลในเวียง เมืองแพร่ แพร่ 54000	0-1366-8654
พิพิธภัณฑ์ผ้าผามอก	ถ.ลอง ตำบลด้าผามอก สอง แพร่ 54120	0-5461-9363
พิพิธภัณฑ์วัดหลวง	14 ถ.คำลือ ตำบลในเวียง เมืองแพร่ แพร่ 54000	0-5452-1710, โทรสาร0-7179-8075
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน โรงเรียนสองพิทยาคม	ถ.วังซ้าย ตำบลบ้านหนุน สอง แพร่ 54120	0-5459-1709, โทรสาร10-9853-7561
คุ้มเจ้าหลวงเมืองแพร่	ถ.คุ้มเดิม ตำบลในเวียง เมืองแพร่ แพร่ 54000	0-4948-9695
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เจ้าคุณโสภณสามัคคีนุสรณ์ (วัดพระนอน)	วัดพระนอน ถ.ผดุงม่วยต่อ ตำบลจองคำ เมือง แม่ฮ่องสอน แม่ฮ่องสอน 58000	0-5361-1312
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ปกากะญอ (วัดแม่ปิง)	วัดแม่ปิง ตำบลแม่ฮี้ ปาย แม่ฮ่องสอน 58130	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์สงครามโลกครั้งที่2 อำเภอขุนยวน	ม.1 ตำบลขุนยวม แม่ฮ่องสอน	

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน	โรงเรียนห้องสอนศึกษา แม่ฮ่องสอน	
ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอแม่สะเรียง	โรงเรียนแม่สะเรียง บริพัตรศึกษา ไม่ระบุ แม่ฮ่องสอน	
ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นและพิพิธภัณฑ์โรงเรียนแม่สะเรียงบริพัตรศึกษา	โรงเรียนแม่สะเรียงบริพัตรศึกษา แม่สะเรียง แม่ฮ่องสอน 58110	
หอวัฒนธรรมนิทัศน์จังหวัดแม่ฮ่องสอน	เขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอนเขต1 ตำบลจองคำ เมืองแม่ฮ่องสอน แม่ฮ่องสอน 58000	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเขลางค์นคร	268 วัดเจดีย์ซาวหลัง ม.2 ตำบลต้นธงชัย เมืองลำปาง ลำปาง 52000	0-5422-5209
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดพระธาตุเสด็จ	683 วัดพระธาตุเสด็จ ม.5 ถ.ลำปาง-งาว ตำบลเสด็จ เมืองลำปาง ลำปาง 52000	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นแห่งล้านนาวัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม	วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาตาราม ตำบลเวียงเหนือ เมืองลำปาง ลำปาง 52000	0-5421-8154
ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นเขลางค์นครโรงเรียนเขลางค์นคร	โรงเรียนเขลางค์นคร เมืองลำปาง ลำปาง 52000	0-5422-6932
ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นโรงเรียนลำปางกัลยาณี	โรงเรียนลำปางกัลยาณี เมืองลำปาง ลำปาง 52000	0-5422-7654
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดพระเจ้าทันใจ	วัดพระเจ้าทันใจ เมืองลำปาง ลำปาง 52000	

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
สำนักศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง	119 มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ถ.ลำปาง-แม่ทะ ตำบลชมภู เมืองลำปาง ลำปาง 52100	
ศูนย์ศิลปท้องถิ่นชุมชนเมืองงาว (บ้านจ้างหลวง)	33 มบ.ข่อย ม.9 ตำบลบ้านร้อง งาว ลำปาง 52110	0-5422-0380
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดไหล่หินหลวง	มบ.ไหล่หิน ม.2 ตำบลไหล่หิน เกาะคา ลำปาง 52130	089-433-8284
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดพระธาตุลำปางหลวง	วัดพระธาตุลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง เกาะคา ลำปาง 52130	0-5432-8327
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นพื้นบ้านแม่ทะ	บ้านหลุก ม.6 ตำบลนาครัว แม่ทะ ลำปาง 52150	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นภูมิปัญญาโรงเรียนแจ้ห่มวิทยา	371 โรงเรียนแจ้ห่มวิทยา ม.10 ถ.แจ้ห่ม-วังเหนือ แจ้ห่ม ลำปาง 52120	
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดต้นแก้ว	179 ม.3 ตำบลเวียงยอง เมืองลำพูน ลำพูน 51000	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดพระยืน	ม1 ตำบลเวียงยอง เมืองลำพูน ลำพูน 51000	0-5353-0138
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นพื้นบ้านวัดต้นแก้ว	179 ม.3 ตำบลเวียงยอง เมืองลำพูน ลำพูน 51000	0-5351-2007
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดป่าซางงาม	ตำบลป่าซาง ป่าซาง ลำพูน 51120	0-5352-1056

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
ศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรม จังหวัดสุโขทัย	ตำบลเวียงเก่า เมืองสุโขทัย สุโขทัย 64000	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นผ้าทองคำ	477/2 ตำบลหาดเสี้ยว ศรีสัชนาลัย สุโขทัย 64130	0-5567-1143
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นสิงคโลค	10 ม.4 ตำบลบ้านหลุม เมืองสุโขทัย สุโขทัย 64000	055-622-428
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย	โรงเรียนสุโขทัยวิทยาคม ตำบลบ้านกล อ เมืองสุโขทัย สุโขทัย 64000	
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วัดบางหลวง	ตำบลบางหลวง คีรีมาศ สุโขทัย 64160	
พิพิธภัณฑ์ผ้าโบราณ	ตำบลหาดเสี่ยว ศรีสัชนาลัย สุโขทัย 64130	
ศูนย์วัฒนธรรม อำเภอสวรรคโลก	โรงเรียนสวรรคโลกวิทยา ตำบลวังไม้ซอบ สวรรคโลก สุโขทัย 64110	
พิพิธภัณฑ์ข้าวดอกพระร่วง	328/1 ตำบลเมืองเก่า เมืองสุโขทัย สุโขทัย 64000	055-632-240
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วัดราษฎร์ศรัทธาราม	ม.5 ตำบลบ้านผึ้ง เมืองสุโขทัย สุโขทัย 64000	645200
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน โรงเรียนอุดรดิตถ์วิทยา	โรงเรียนอุตรดิตถ์วิทยา ตำบลผาจุก เมืองอุตรดิตถ์ อุดรดิตถ์ 53000	0-5541-3653

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
หอวัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดอุตรดิตถ์	ตรงข้ามจวนผู้ว่าราชการจังหวัด ถ.แปตวา ตำบลท่าอิฐ เมืองอุตรติตถ์ อุตรดิตถ์ 53000	0-5541-1096
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วัดพระแท่นศิลาอาสน์	84 วัดพระแท่นศิลาอาสน์ ม.6 ตำบลทุ่งยั้ง ลับแล อุตรดิตถ์ 53210	0-5545-3527
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น บ้านบ่อเหล็กน้ำพี้	บ้านน้ำพี้ ม.1 ตำบลน้ำพี้ ทองแสนขัน อุตรดิตถ์ 53230	
พระสมุห์เฉลิมศิลป์ชยปาโล	วัดพระแท่นศิลาอาสน์ ม.6 ถ.อุตรดิตถ์-ศรีสัชนาลัย ตำบลทุ่งยั้ง ลับแล อุตรดิตถ์ 53130	055-453-569
ศูนย์วัฒนธรรม อำเภอเมืองอุตรดิตถ์	โรงเรียนอุตรดิตถ์ ถ.ประชานิมิตร ตำบลท่าอิฐ เมือง อุตรดิตถ์ อุตรดิตถ์ 53000	055-411-105, โทรสาร055-413-205
ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพิชัย	โรงเรียนพิชัย ตำบลในเมือง พิชัย อุตรดิตถ์ 53120	055-421-402
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดอุตรดิตถ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ถ.อินใจมี ตำบลท่าอิฐ เมืองอุตรติตถ์ อุตรดิตถ์ 53000	055-411-096ต่อ 1681,โทรสาร055-413-205
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นฮกแซตึ้ง	551 ร้านวัฒนไพศาล ถ.ศรีอุทัย ต.อุทัยใหม่ เมืองอุทัยธานี อุทัยธานี 61000	0-5651-1078
หอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดโคกหม้อ (พรหมานุสรณ์)	วัดโคกหม้อ ม.2 ตำบลโคกหม้อ ทัพทัน อุทัยธานี 61120	0-5651-2820, 0-5659-1190, 0-5657-9205, 0-1971-4106
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น จังหวัดอุทัยธานี	ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอุทัยธานี ถ.ศรีอุทัย ตำบลอุทัยใหม่ เมืองอุทัยธานี อุทัยธานี 61000	

รายชื่อ	สถานที่ตั้ง	เบอร์โทรศัพท์
หอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดโคกหม้อ	วัดโคกหม้อ ม.2 ตำบลโคกหม้อ ทัพทัน อุทัยธานี 61120	
ศูนย์วัฒนธรรม จังหวัดอุทัยธานี	โรงเรียนอุทัยวิทยาคม ตำบลดอนดูม เมืองอุทัยธานี อุทัยธานี 61000	056-411-034